FLORES EXEMPLOR

FLORES
EXEMPLORVM
AVCTORE
R. P. ANTONIO DAVROVLTIO
SOCIETATIS IESV SACERDOTE.
Siue
CATECHISMVS
HISTORIALIS.
OPVS SVMMA FIDE, DILIGENTIA, ET MVLTORVM ANNORVM STVDIO, EX QVINGENTIS QVINQVAGINTA AMPLIVS probæ notæ Scriptoribus, tum sacris, tum profanis collectum.

IN QVO FIDES CATHOLICA MIRACVLIS PAENE INNVMERIS, ET EXEMPLIS SANCTORVM, IMPERATORVM, REGVM, Principum, Virorum Illustrium probatissimis confirmatur: annotatis vbique suis Auctoribus & locis.

EDITIO POSTREMA.
ADIECTO QVADRVPLICI INDICE, AVCTORVM, CAPITVM, Rerum, & Sanctorum præcipuorum.

PP Eremitarum Camaldulens Montis Regij ff Varsaviam

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud IOANNEM KINCHIVM, sub Monocerote,
ANNO M. DC. XXIV.
Cum Gratia & Priuilegio S. Cæsar. Maiest.

REVER.mis ET ILLVST.mis DOMINIS

D. ANTONIO VIGILIARVM EPISCOPO, S. SEDIS

APOST.cæ AD PARTES RHENI ET GERMANIAE INFERIORIS CVM POTESTATE LEGATI A LATERE NVNCIO:

REVER.mo ET ILLVST.mo D. ITELIO FREDERICO, METROP. ECCLES. COLONIENS. ET

MAGDEBVRG. PRAEPOSITO, &c. COMITI IN Hohenzolleren, &c. S. R. I. Camerario, &c.

Ac

FRATERNITATIS PASSIONIS DOMINICAE APVD PP. Capuccinos Coloniæ erectæ Fundatoribus, & respectiuè Præfecto:

Nec non

ADMODVM REVER.dis NOB.bus CLAR.mis CONS.misque ÆGIDIO CAMPIO I.V.L. VICEPRAEFECTO, ADOLPHO SCHVLCKENIO S. T. D. *ceterisq; Assistentibus, Officialibus, & toti Confraternitati.*

VIDIT hoc sæculum nostrum Reuer.mi & Illust.mi Domini, admodum Reuer.di Nobiles, & Clar.mi D. perplures in omni genere doctrinarum & excellentium facultatum viros exercitatissimos, qui impenetrabili scientiarũ obarmati panopliâ impios & furiosos hæreseō maleferiatarũ insultus fortiter exciperent, & tum orthodoxis fidei orthodoxæ principijs demonstratis, tum cacodoxis cacodoxæ vsurpatæq; fidei opinationibus refutatis, feliciter prosternerent. Ita enim æternum illud Numen agere amat. Ab ipsis Ecclesiæ incunabulis ad hæc nostra vsque tempora procellis armorum, Sectarumq; multicipitum confusissima, vt Hæreticorum Galiathis & Ieroboamis Dauides, Elias, Elizæos, ex aduerso statuit! Per ætates & gentes sparsit fulgida fulmina quæ tenebras tenebrionum istorum dispulerunt, ipsosque confecerunt, & porrò dispellunt conficiuntque in dies. Diuersis diuersos opposuit, multis multos, omnes triumphatores in Orthodoxa Catholica Romana Ecclesia. Quid hac tempestate! Quantis, quantis monstris, quantos capitolij immobili saxo firmissimè adhærentes, viros! Profectò si vnquam alias hæretica sacræ religionis propudia, diuersa in Christianismo secula protruserunt, hoc nostrum vnicum eorundem adeò secundum est; vt iure merito dubites num superiora omnia suum venenum in nostrum effudisse; an verò hoc nostrum per fanaticos illos omnia mala rapaci dexterâ ab ijsdem subduxisse credere debeas: adeò priscas hæreses excinerasse, suisque commentis instillasse, adeò non tam Pythagoricâ παλιγγενεσίᾳ, quàm Sathanica Metamorphosi ex-

ternam speciem duntaxat non naturam hæreseon antiquarum commutasse videntur, vt si quasi Galenicam Anatomiam Caluini, Lutheri, aliorumque id genus instituas, inuenies graueolenti cadaueris membra ab Iconoclastis, Berengario, Albigensibus, &c. sic transportata, vt hæreticos quidem nouos, at verò hæreses veteres esse fatearis necesse sit. Ingens tantorum malorum colluuies in turbas, armaque parata, ordinatam castrorum aciem & bellatores Ecclesiæ fortissimos indubiè requirit. Quorum, Deo sic disponente, tantus numerus ad inuictam fidei orthodoxæ tutelam exortus est, vt tametsi hæreticorum quàm plurimi sint, & velut locustæ terram inundauerint; nihilominus plures orthodoxi scriptores sint, qui intemperiem illorum virulentam, nefandaque in Religionem & Sedem Apostolicam machinamenta disijciant & euertant. Nihil de Scholasticis Theologis hic dicam, quos non minus quàm inferni portas oderunt: nihil de Canonistis, & casuum Conscientiæ tractatoribus, quos fabularum perditissimi illi homines indigetant: nihil de Controuersiarum attexam scriptoribus (qui ea Scholasticæ Theologiæ quæ fidem stabiliunt, muniunt, augent & aduersa frangunt, infirmant, minuunt, qui ea inquam deducunt prolixius, explicant enucieatius) à quibus haud secus, quàm à canibus gregum custodibus carniuori lupi sibi metuunt. Historicos duntaxat memorabo, qui probatis maiorum ritibus perpetuo & nequaquam sibi dissimili religionis vsu constanter descripto apud omnes Christiani orbis populos, gentes, linguas, veritatem orthodoxæ fidei Catholicæ velut in speculo cuiuis heterodoxo videndam exhibent: item Hierarchicum Ecclesiæ regimen, iurisdictionem, sacramenta, & mystici illius corporis vitam animamque adeò viuaciter effigiant, vt sic ab exemplis, gloria miraculorum, Diuorumque virtutibus, lumen ac veritatem fidei & doctrinæ consonantiam puritatemque hauriant. Verè, breue iter est & efficax per exempla, longum per præcepta: facta Sanctorum ostendunt, quæ facienda suadentur. In via feliciter præeuntiũ tutò vestigia ponuntur: facile vada vitat & scopulos, qui cursum temperat ad nauem præambulam locorum gnaram In exemplis quippe omnium dogmatum præceptorumque diuinorum, quorum manuductione in vita spirituali regimur, compendiosum Schematismum videas, vti in tabula Geographica immensum terræ globum vix humanis oculis mensurabilem vnico strictu intuituque complecteris: & quod videre per fidei obscura (dum sumus in hoc corpore) & cæca concupiscentiæ quis nequiuerat, id Sanctorum manibus, ad imitandum patratum reperiat. Quæ facienda sunt, optimè à facientibus discuntur. Et quidem si quispiam in hoc genere scribendi historico (vt ita dixerim) exemplari hisce nostris temporibus excelluit, palmarem profectò hunc Reuer. Societatis IESV Patrem ANTONIVM DAVROVLTIVM statuerim. Quem vt multi magnitudine librorum & temerè congestis centonibus superant, dum prolixis narrationibus chartas infarciunt, & fastidiosas fabularum telas contexunt, ita mole suâ suisque viribus laborant ac pereunt. At noster hic Author ordine composito, apta dispositione, exemplorum prudenti delectu omnibus alijs missis factis solidum historiæ variæ corpus iuxta pijssimi ac doctissimi P. Petri Canisij ex eadem Societate IESV celeberrimam Catechisticam institutionem & disciplinam maximo rei Catholicæ augmento nostris oculis proponit, vnde efficacissima exempla in quouis vitæ genere, pro cuiusuis ordinis, sexus, & dignitatis hominibus deducantur, quorum beneficio præteritorum dictorum & factorum cum certis auctoribus, vt magnus ait Philosophus, eorumque nominibus & reminiscamur & consectemur, si consectanda contineant, & fugiamus si declinanda. Quem cum typis subijci curarem, videremque eruditissimorum quorumlibet calculo accedente admirandis fructibus redundare, Illustrissimis VV. Cel.bus R.tijs Ampl.bus & vniuersæ SS. Crucis & acerbissimæ Passionis D. N. Iesu Christi Crucifixi Fraternitati consecratum dedicatumque ire in animum induxi eo fine, vt meæ singularis erga eam & capita eius obseruantię aliquod monumentum exstaret, quòd me immerentem tam sanctæ in orthodoxâ Catholicâ Romanâ Ecclesiâ legioni interserere non detrectarint: In qua tam frequens numerus electissimorũ in omni dignitate, scientia, virtute, pietate, virorũ quotidie adscribitur, qui tum communicationis omniũ & singulorum bonorũ operũ totius Seraphicæ Religionis Capuccinorum participes efficiuntur, id quod auro contrà carius esse cuique debet:

bet: cuius enim inopiæ non supplemento sit tanta meritorum florentissimi, solidâ in pietate ordinis abundantia! tum verò quòd collaborantium strenuè in hac nunquam satis laudanda Fraternitate, educentiumque tot ex ipsis Orci faucibus animas, opera & fructu haud contemnendum omnes vtantur, fruanturque. Ab omnibus enim in opus Dei vt concurritur! Quisque suo pro statu, collectâ & liberalitate: Principes viri insuper auctoritate, & tutela: Docti, concionibus, consilio, exemplo: cæteri, voto, precibus, feruidâ bonorum imitatione. Magna & multa Coloniæ Agrippinæ laus est in perpetuas æternitates duratura, quam nullus calamus totam dignè satis vnquam expresserit: & ecce accessit ad cumulum encomiorum & vtriusque (ita voueo animitus) felicitatis eius, quasi splendens carbunculus, facta hic Institutio huius Fraternitatis, cui hoc vnum inprimis curæ est, errantes in viam reducere, reductos honestè altere, piè imbuere, dignè prouehere. An nō felices primitiæ largissimam animarum messem promittunt? Vix triennium est quod exorta est, & iam sexcentas & vltra animas Deo lucrifecit, Diabolo eripuit, Angelis gladium, Dæmonibus crucem fecit. Deerat hæreticorum conuersioni huc vsq; in Germania, quo vix alius post verbi diuini auditionem validior modus, quo necessitati, derelinquentium sua, succurreretur. Coloniæ plantauit Ecclesiæ in terris summus vertex S.mus D.N. PAVLVS V. quasi Arborem grandem, fructuosam hanc Fraternitatem, vt sub eius vmbram fugiant, quos iam æstus malæ fidei exurit, hic nidificent, & suo statui conuenienter viuant. Charitas quippe huius Arboris radix est: vnde & ipsa Arbor omnia fit omnibus. Magnum certè bonum: de quo horrea sua implebit posteritas, cuius laudes ipsi fructus magis magisque loquentur. O benignum Deum qui sua bonitate & prouidentia miseratus animas sanguine suo emptas, hanc mentem S.mo D. Nostro Vicario suo dedit, vt Ecclesiæ suæ hortū tam speciosâ & vtili arbore ornaret. Hæc dedicationis meę causa præcipua est. Est porro & alia, vt Confratres videant, quā ad cōfutandos aduersarios valeat vis exemplorum, quibus ab tot retro annorum centurijs veram nostram religionem confirmatam vidimus. Theodosius senior non aliam hæreseon extirpandarum rationem meliorem inuenit consulente Nectario, quàm videre quid antè exorta Eunomianorum, Nouatianorum, Macedonianorum commenta maiores credidissent. Idem & nobis factitandum est: sed & videndum, quid fecerint. In exemplis quoque nō modò dogmatum veritatem & inconcussam obseruantiæ regulam condiscimus, sed etiam vsum sanctissimum orthodoxæ Matris laudatissimamque praxin inde dediscimus. Ad virtutem quoq; virtutum exemplis visis ardenter rapimur, incendimur. Quantò diligentius quisque maiorum exemplo se adplicauerit ad historias Ecclesiasticas perlegendas, vt inde Sanctorum Patrum dicta factaque cognoscat, tanto constantius se res nostræ habebunt, promouebunt & salubrius. Vestigia præeuntium qui non videt, malè sequitur, facilè aberrat. Denique vt quo pacto Neophyti habendi trahendique sint per Fraternitatem (quam in hæc vltima tempora vt Fulminatricem & Ferream Legionem reseruatam diuino munere, & velut murum hæresiarcharum excursibus oppositam rectè dixerim) artem modumque Confratres perspiciant. Nisi ad Regulam praua non corriguntur. Hic ab sancta Matris Ecclesiæ initio hucusque multimodis per sanctos, doctos piosque viros iugiter vel Hæreticos reuocatos, vel Ethnicos aut Atheos præceptis saluificis formatos, tum Catholicam religionem amplexos fuisse, tum meliorem mentem moresque induisse legimus. Desino plurium contentus hasce paucas reddidisse rationes huius Libri dedicati. Quem si Ill.ma Cel.nes V.ræ R.tiæ & Amp.nes tota cum Fraternitate tam benignè suscipiant, quàm ego lubens do, humilis offero, beneficium nouū retulero. Deus Ill.mas Cels.nes R.tias & Ampl.nes V.ras Ecclesiæ suæ & huic florentissimæ Fraternitati diu incolumes conseruet, & Fraternitatis bono odore oblectatas, eius fructus quotidie adaugeat. Coloniæ Agrippinæ, Anno Christianæ salutis M.DC.XVI. Pridie inuentionis SS.mæ Crucis.

RR.marum Ill.marum Clem.marum, VV. Cels.num,

R.darum Ampl. & Dom. ac totius Fraternitatis obseruantiss.mus:

IOANNES KINCHIVS *ciuis Coloniensis*

TYPOGRAPHVS

CHRISTIANO ET CATHOLICO LECTORI.

N; *damus tibi, Christiane & Catholice Lector, Quatuor Anthologiæ siue Florilegij Exemplorum, quæ Historici Catechismi vicem sint, Tomos, immane quantum, auctiores. Quum enim quinque, præ ceteris, Christianæ Doctrinæ sint capita, quibus Catholicorum Catechismus perficitur. De Fide, siue Symbolo fidei; De spe, siue oratione Dominica; (cuius appendix, Angelica ad B. Virginem Matrem Salutatio) De Caritate, siue Decalogo; (cui Ecclesiæ præcepta succenturiantur) De Sacramentis; De officijs deniq. Iustitiæ Christianæ: quorum vis omnis, partim in eo, quod malum est, declinando: partim in eo, quod bonum, persequendo sita est: Tum is, bonus certè ac pius Pater, qui ad hæc Exempla varijs ex Auctoribus, sedulæ apis in morem, colligenda animum ab adolescentia adiecerat, intra eosdem sese limites continuit: & doctrinæ præposita paradigmata, suo quodque loco, accommodauit; capita illa primaria Titulis; & Titulos Exemplorum varietate distinxit. Exiguum istud, sed nunquam satis laudatum, Canisianæ Catecheseos opusculum, Euangelico illi sinapeos grano, quod inter omnium olerum semina minimum, in iustæ arboris magnitudinem subolescit; adsimilari non iniuria posse censeam. Quod præter vberem & quasi perpetem sui per præla, hic, ibi, propagationem, & crebram è Latino in peregrinos sermones conuersionem; cum summa passim Auctoris celebritate, & insigni iuuentutis in solidam pietatem instituenda vtilitate coniunctam, paucis antè annis, in immensos rerum sacrarum commentarios, quibus vniuersa penè veteris Nouique instrumenti librorum, & Orthodoxorum scriptorum loca, quæ in angusto illo, quem dixi, sata sinapeos agello latebant, eruta sunt, & vberrimè explicata: & pro tempore, in hæc odoratissima Exemplorum Historicorum, quæ vix amplissimis voluminibus comprehendantur, myrothecia felicissimè excreuerit.*

De Catechisticæ disciplinæ vtilitate ac necessitate, quæ sint quædam Christianæ pietatis tirocinia atque initia, aut certè fundamenta, hic nihil dicam: de Auctoris, siue Collectoris instituto, deque horum Exemplorum copioso in omnem morum & doctrinæ partem fructu, pauca dicturus. Cùm humana quidem prudentia (quæ nihil est aliud, quàm recta ex præteritis rerum præsentium atque adeò futurarum obseruatio & collectio) nulla alia ex philosophiæ parte, quàm Historia, facilius tutiusque parari possit; in qua, tamquam in speculo, & rerum euentus contemplari; & mores, siue quos imitemur, siue quos vitemus, liquidè cognoscere possimus. Et proinde plurimùm eam ad rem conducere existimandum sit eorum laborem, qui ipsum Historicæ vtilitatis nucleum quasi exclüserunt, hoc est, ex vberrima omnium propè Historiarum silua, virtutum vitiorumq. celeberrima quæq. exempla, hinc inde congesta, ceu Flosculorum corollas, in ordinem quàm maximè concinnum redegerunt; & quæ dispersa erant anteà, sub vno quasi adspectu posita, publicis priuatisq.

mora-

moribus accommodarunt. Tum certè ipsa Christianæ pietatis, rerumq́; cælestium Doctrina, quæ sacra Historia continetur; & partim per homines diuino numine adflatos prodita; partim ab ipsa Veritate, qui Christus est Dei filius è cælo in terras demissa, plenius patefacta & consummata est, non tantum verborum pondere, & rationum momentis, quàtùm miraculis & exemplis stabiliri vnquam potuit. Atque ea propter mirificè laudãdum mihi videtur huiusce Auctoris institutum, qui non ad primaria modò Doctrinæ Catholicæ, quæ dixi, capita, sed ad singulos capitum articulos, atque immò ad ipsas articulorum peristases, ingentem exemplorum vim, quæ non sine iudicio & industria singulari, ex feracißimis sacrarum litterarum, & probatißimorum scriptorum hortis collegerat, accommodarit: eaq́; omnia in genera & capita tam apto ordine digesserit, vt quod in vastißimis diuersorum Auctorum libris, non sine labore & molestia quærendum esset, ex hisce Quatuor tomis, nullo tam negotio, ad ordinis methodiq́; concinnitatem, peti poßit. At, quo ordine quæras. Vt ex vnguibus leonem, quod aiunt: Hoc primo Tomo, qui duo, ex primarijs illis doctrinæ capitibus, Fidem nimirum & Spem, complectitur, quum initio fidei Dei donum esse definiatur, supra testimonia, omni exceptione maiora, ex Hagiographis deprompta, quæ paßim præludunt, Titulus primus, subiungitur ogdoadem Exemplorum continẽs, quibus, permultis diuersißimæ conditionis hominibus hoc munus à Deo gratis impertitum fuisse comprobetur. Titulus secundus, eandem Christi fidem ad salutem esse necessariam pari exemplorum auctoritate confirmat: & sic de cæteris, vsque ad vigesimumquintũ, quo Symboli, siue duodecim articulorum fidei explicatio, & per Exempla corroboratio, inchoatur, & quinquaginta sex Titulis pertexitur. Deinde spes & oratio Dominica, cum Angelica salutatione, alterius capitis materies. eorumq́; contraria & adfinia, perpetua idoneorũ ad rem natam Exemplorum serie, & Vndequinquaginta titulis, illustrantur. Omnia plena, vel illustribus diuinæ bonitatis in sinceros sui cultores indicijs, vel terrificis in flagitiosos impiosq́; homines irati Numinis vltionibus. Vnde & priuatim, omnis benè viuendi ratio hauriatur, & publicè, sacri ad populum sermones non in amœna rerum memorabilium narratione condiantur. Hæc volui, Lector, Tu fruere & vtere.

EPIGRAMMA

AD PIVM LECTOREM.

HIC tibi terrenis non surgit floribus hortus:
Hic tibi non oculo; mente legendus erit:
Non hic narcißi, non liuentes hyacinthi;
Non rosa stat Paphiæ sparsa cruore Deæ.
Hinc procul es Daphne; procul hinc radiata coruscũ
Luteolo Clytie flore sequuta patrem.
Entheus hic ardor floret, cretataque pectus
Simplicitas, rubeo tinctus & ore pudor:
Almaque Spes prasino distinguens lilia amictu,
Nixa Deo, & falli nescia, vera Fides.
Tales nempe legens Araborum Antonius oris,
Per Metamorphosin flos fuit æthereum.
Quisquis aues animo cælestia texere serta;
Hic florum inueniens quidquid vbique fuit.

FACVL.

FACVLTAS RR. PP. SOCIETATIS IESV:

R. P. PRAEPOSITI GENERALIS

CLAVDII AQVAVIVAE, ET R. P. HENRICI SCHERENI Prouincialis Societatis IESV *per Rheni Prouinciam.*

EGO HENRICVS SCHERENVS, Prouincialis Societatis IESV, per Rheni Prouinciam, potestate mihi, ad hoc, à Reuerendo admodum P. N. Præposito Generali CLAVDIO AQVIVIVA facta, facultatem concedo, vt *Catechismus Historialis* à P. ANTONIO DAVROVLT *Societatis nostræ collectus*, & Doctorum, grauiumque Theologorum, eiusdem Societatis iudicio examinatus, & probatus, typis in lucem euulgetur: cuius rei edendi potestatem feci IOANNI KINCHIO Bibliopolæ Coloniensi. In cuius rei fidem litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Coloniæ, Anno salutis M. DC. XVI, vltima Februarij.

HENRICVS SCHERENVS.

CENSVRA EXIMII D. M. N. D. GEORGII COLVENERII.

HIC liber, *cui titulus*, Flores exemplorum, *siue* Catechismus Historialis, *collectus per R. P.* ANTONIVM DAVROVLT *Societatis* IESV *presbyterum, nihil habet fidei aut moribus aduersum; sed doctrinam continet vtilem ad vitam moresque formandos. Actum Duaci mense Iunio* 1615.

GEORGIVS COLVENERIVS
S. Theol. Doctor & Professor,
& in Academia Duacena librorum Censor.

FLORVM EXEMPLORVM, *SIVE* CATECHISMI HISTORIALIS

CAPVT PRIMVM, DE FIDE ET SYMBOLO FIDEI.

TIT. I. De Fidei dono.

Fides quid sit.

IDES est donum Dei, ac lumen, quo illustratus homo firmiter assentitur omnibus, quæ Deus reuelauit, siue per Ecclesiam credēda proposuit, siue scripta illa sint, siue non sint.

ADeo fidelis est Deus, vt non patiatur hominem lumine rationis vtentem ignoratione Fidei perire.

In veteri lege Patriarchas & Prophetas hac Fidei cognitione abunde illustrauit; Duces enim plerosque, & Reges eorum sequaces in eadem Fide corroborauit. In lege vero gratiæ, Christus ipse, *lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum,* suæ fidei radiis Apostolos & discipulos, & per hos vniuersum orbem ad fidei Christianæ cognitionem perduxit. *Ioan. 1.*

Post hos Paulum Tharsensem hac singulari luce & claritate ornauit, vt gentes ad eādem confessionem adduceret. *Actor. c. 9.*

Cornelius è Cæsarea vir religiosus ac timens Deum, faciens eleemosynas multas plebi, & orans semper vidit manifeste Angelum Dei ad se introeuntem, & dicentem: Corneli, orationes tuæ, & eleemosynæ ascenderunt in conspectu Dei; accerse hominem, qui vocatur Petrus: hic tibi dicet, quid te oporteat facere. *Actor. c. 10.*

EXEMP. I. *Augustinus voce cœlesti interius mouente ad fidem capessendam excitatur.*

D. August. lib. 8. Conf. cap. 8. HORTVLVS quidam erat, inquit Augustinus, hospitii nostri, quo nos vtebamur, sicut tota domo: Nam hospes ibi non habitabat Dominus domus. Illuc me abstulerat tumultus pectoris, vbi nemo impediret ardentem litem, quam mecum aggressus eram, donec exiret qua tu sciebas: Ego autem non sciebam, sed tantum insaniebam salubriter, & moriebar vitaliter, gnarus quid mali essem, & ignarus quid mali post paulūlum futurus essem. Abscessi ergo in hortum, & Alipius pedem post pedem. Neque enim secretum meum non erat, vbi ille aderat, aut quando me sic affectum desereret. Sedimus quantum potuimus remoti ab ædibus. Ego fremebam spiritu indignans turbulentissima indignatione, quod non item in placitum & pactum tecum, Deus meus, in quod eundem esse omnia ossa mea clamabant, & in cœlum tollebant laudibus, & non illuc ibatur nauibus, aut quadrigis, aut pedibus, quantum saltem de domo in eum locum ieram, vbi sedebamus: Nam non solum ire, verum etiam peruenire, nihil erat aliud quam velle ire, sed velle fortiter & integre, non semisauciam hac atq; hac versare ac iactare voluntatem, cum hac parte assurgente, cum alia parte cadente luctantem. Denique tam multa faciebam corpore in ipsis cunctationis æstibus, qua aliquando volunt homines & non valent, si aut ipsa membra non habeat, aut ea vel colligata vinculis, vel resoluta languore, vel quoquo modo impedita sint. *Et post pauca:* Ibi enim facultas ea, quæ voluntas, & ipsum velle iam facere erat, & tamen non fiebat, faciliusque obtemperabat corpus tenuissimæ voluntati animæ, vt ad mortem mentis membra mouerentur, quam ipsa sibi anima ad voluntatem suam magnam in *sola voluntate perficiendam.

Augustinus interius mouetur ad fidem amplectendā.

* *al. sua.*

II. *Gennadius Medicus pietatis operibus addictus, interim de vita futura dubius, nuncio cœlesti ad veram & certam de ea fidem adducitur.*

D. August. epist. 100. quæ est ad Euodium Episcopum.

Gennadii medici pietas.

Gennadius, Carthaginensis medicus, dubius de animæ immortalitate, docente Dei prouidentia, & misericordia, ad fidei integritatem peruenit ob suã in pauperes largitatem & beneficentiam, nec passus est Deus tot virtutibus præditum perire: quoniam qui offendit in vno, factus est omnium reus. Quomodo autem id acciderit, audi ex Augustino: Gennadius erga pauperum curam impigra misericordia, facillimoque animo, dubitabat aliquando, cum adhuc esset adolescens, & in eleemosynis feruentissimus, vtrum esset vlla vita post mortem. Huius igitur mentem per opera misericordiæ, quibus intentus erat, quoniam Deus nullo modo desereret, apparuit illi in somnis conspicuus iuuenis & dignus intendi, eique dixit: Sequere me. Quem dum sequeretur, venit ad quandam ciuitatem, vbi audire cœpit à dextra parte sonos suauissimos cantilenæ vltra solitam notamq; suauitatem. Tunc intento, quidnam esset, ait: Hymnos esse Beatorum atq; Sanctorum. Sinistra autem parte, quid se vidisse retulit, nõ satis memini. Euigilauit, & somnium fugit, tantumque de illo, quantum de somnio cogitauit. Alia vero nocte, ecce idem ipse iuuenis eidem rursus apparuit, atque ab illo, vtrum cognosceretur, interrogauit. Respondit iste: quod eum bene planeq; cognosceret. Nec memoriæ defuit, quod iste identidem responderet, totumque visum illud, hymnosq; Sanctorum, ad quos audiendos eo duce venerat, quia recentissimus recordabatur, facile narrauit. Hic ille percontatus est, vtrum nam id quod narrauerat, in somnis vidisset, an vigilans? Respondit, in somnis. At ille: Bene, inquit, recolis; verum est, in somnis illa vidisti. Sed etiam nunc, in somnis te videre scias. Hæc cum audisset iste, ita esse credidit, atque id responsione firmauit. Tunc qui hominem docebat, adiecit, & ait: Vbi est modo corpus tuum? Ille respondit, in cubiculo meo. Scisne, inquit ille, eodem corpusculo nunc illigatos esse, & clausos, & ociosos oculos tuos, nihilque illis oculis te videre. Respondit: Scio. Tunc ille: Qui sunt ergo, inquit, oculi, quibus me vides? Ad hoc iste non inueniens quid responderet, obticuit. Cui hæsitanti ille, quod his interrogationibus docere moliebatur, aperuit: & continuo; Sicut, inquit, oculi illi carnis tuæ vtrique in dormiente atque in lectulo iacente nunc vacant, nec aliquid operantur, & tamen sunt isti, quibus me intueris & ista vteris visione. Ita cum defunctus fueris, nihil agentibus oculis carnis tuæ vita tibi inerit, qua viuas, sensusque, quo sentias. Caue iam deinceps, ne dubites vitam manere post mortem. Ita sibi homo fidelis ablatam dicit huius rei dubitationem. Quo docente, nisi prouidentia & misericordia Dei?

Angeli opera instruitur Gennadius.

Angeli apparitio alia.

Elegans similitudo.

III. *S. Eustachius adhuc infidelis, propter bona opera, quæ gesserat Christiano digna, apparitione Crucifixi inter cerui cornua ad fidem adducitur.*

Ex Metaphr. Zacharias Lippelous tom. 3. Septemb. die 20.

Eo tempore, quo Traianus Romani imperii sceptra tenebat, Eustachius, qui tum Placidus & Placidas dicebatur, decimæ legioni, ob insignem militaris virtutis opinionem, qua Imperatori charus erat, Dux præfectus, tam strenuam rei militari nauabat operam, vt hostes vel sola aduentus eius mentione in fugam verterentur. Erat eximio corporis animique robore vir. Qui quamuis profundis errorum tenebris adhuc esset obuolutus, & insana idolorum cultura infamis, tantæ tamen virtutis, vt nihil eius moribus honestius, nihil animi candore splendidius, nihil denique eius ingenio suauius videretur. Non enim ferebat, vt, dum insigni aliqua victoria hostes vinceret, à suis ipse cupiditatibus vinceretur. Ita vitam admiranda quadam prudentia moderabatur, & subditorum animos beneficiis arctissime deuinciebat; pauperes, non ad fastum, sed ad occultam virtutis elegantiam, larga manu sustentabat. Porro quoties à militari pugna otium dabatur, frequens belli meditatio ad assiduam pene venationem eum prouocabat. Igitur cum aliquando ad venandum egresso armentum ceruorum haud procul pasci renunciasset explorator, ipse, ceteris ad persequẽdum gregem dispositis, ingentis formæ ceruum conspexit, quem mox dextra sternendum suscepit. Admotis itaque equo calcaribus, in fauces prærupti montis eum persequens, iam iam victorem se putabat, cum repente contra naturam in verticem petrę prosiliens ceruus venatoris conatus omnes eludit, seseque montis supercilio tutans placide à cursu, spectante Duce, ibidem reficit. Cumque Dux prædæ mente oculisque inhians, viam modumq; inquireret, quo difficilem montis ascensum superaret, ecce tibi supra cerui caput Crucis *Christi* radiantis effigies, quæ prima illi æternæ salutis initia tulit. Cum vero Eustachius eo spectaculo attonitus consisteret, subito vox ex illa effigie eius auribus insonuit: *Placide, Placide,* quid me persequeris? *Ego Christus Iesus,* cœli terræque Dominus, & humani generis Redemptor tuis delectatus virtutibus huc tibi adsum, vt tantas virtutum copias profundis errorum tenebris immersas in lucem vindicem; teque è dæmonum seruitute in cœlestis patriæ libertatem restituam. Placidus hac tam noua forma & voce obstupefactus, partim nominis metu, partim reuerentia, ex equo humi delapsus est. Postquã vero resumptis viribus à stupore sese collegit, Domine, inquit, quis es? Cui Dominus: *Ego Christus Iesus,* qui humanæ salutis causa è cœlo in hunc mundum veni, humanam carnem ex Virgine sumpsi, famem sitimque annis triginta tribus admodum pertuli; deniq; ignominiosæ mortis supplicia in Crucis ligno sustinui, vt hominem suo scelere æternis ignibus addictum redimerem, & ad æternæ felicitatis gaudia transferrem. His auditis Eustachius, instar Pauli animo repente mutatus fœdam sceleratamque idolorum

Placidi adhuc gentilis virtutes.

Venationẽ amabat Placidus.

Eustachio venanti inter cornua cerui Crucifixus apparet.

Christus è cruce loquitur.

lorum superstitionem vehementer est execratus. Itaque pudore pariter & dolore affectus, quod dæmonum cultui tam diu seruisset, domum abiit, singulatimque omnia, quæ viderat, quæque audierat, vxori nomine Theopistæ, pari virtute & genere fœminæ, narrauit. Illa vero eadẽ nocte in quiete haud dissimili visione monita, vt *Christum* indueret, admiratione & gaudio affecta; Mi Domine, ait ad maritum, quæso te, ne tam fausto magnarum rerum nuntio ingrati, socordes & desides simus ad Christiana sacra percipienda; quin potius sine mora ad Christianum sacerdotem contendamus, qui nos salutari lauacro expiatos ab infelici dæmonum seruitute ad veram Christi libertatem transferat. Nec mora; nocte cõcubia Placidus & Traiana cum duobus filiis, & paucis famulis ad insigni pietate & prudentia sacerdotem Ioannem profecti, ab eo catechesi instructi, & rite lustrati sunt. Et Placido quidem Eustachii nomen, Traianæ vero Theopistis impositum fuit. Filiorum alter Agapius, alter Theopistus dictus est. Corporis deinde & sanguinis Dominici viuificis refecti mysteriis incredibili cũ gaudio domum reuersi sunt. Interea Eustachius cum in dies Domini misericordiam gustu suauissimo magis magisque perciperet, memor visionis in monte eo rursus venit, profusisque lachrymis caput humi defixus Deum rogauit, vt clariore adhuc cognitione ad rectum salutis iter perficiendum eum instrueret. Et ecce mox Dominus solita benignitate huiusmodi voce eum admonuit: Beatus quidem es ô Eustachi, & vere beatus, qui percepto regenerationis lauacro hæres regni cœlestis effectus es: sed scito tibi fidei probationem magno & inuicto plane animo subeundam: nam salutis humanæ aduersarius diabolus, hoc tibi donum inuidens, nullum non mouebit lapidem, vt rursum te prosternat, & à Christianæ dignitatis gradu aliquando deiiciat. Sed tu vide, ne dæmonum frangaris insultibus, strenue ac patienter decertes, vt tandem post pugnam inclyta cum Propheta Iob erigas trophæa.

Theopistes vxor Eustachii.

Tentationes Eustachio prædicuntur.

IV. *S. Hubertus, Episc. Leodiensis, Christi Domini allocutione Christianæ vitæ lucem accepit.*

Eodem fidei lumine ac eodem plane modo illustratus est Hubertus Bertrandi Ducis Aquitaniæ filius. Hic enim cum Ebronii formidans tyrannidem in Austrasiam ad Pipinum paganus adhuc se transtulisset, mirabili prorsus Dei benignitate ac prouidentia è profunda errorum caligine ad admirabile IESV Christi lumen euocatus fuit. Cum enim in Tungrensi parochia ethnicus adhuc versaretur venanti quandoque inter cerui cornua apparuit Christus; cumque timore ac tremore correptum, Lambertum Antistitem adire iussit, certissimam salutis ab eo percepturus rationem. Paruit illic cœlesti visioni reuerenter Hubertus, adiensque Antistitem peramanter ac benigne est susceptus, & catechesi imbutus; postremo fonte salutari lustratus est. Deinde vero totus cœlestis patriæ desiderio incensus, sacra Apostolorum limina visurus Romam concessit; vbi à Sergio Papa anno Domini sexcentesimo nonagesimooctauo, Lamberto martyrio coronato, volens nolensque consecratur.

Ex vita à quodam eius discipulo conscripta, apud Bar. & Sur. 3. Nouemb.

Huberto venanti inter cornua cerui apparet Christus.

V. *Ob charitatis officium meruit fidei lumine donari puella Alexandrina.*

Alexandriæ sub Paulo Patriarcha puella quædam relicta fuerat pupilla à parentibus magna facultate locupletibus: erat autem adhuc sine baptismo. Die vero quadam ingressa pomarium, quod soli reliquerant parentes, vidit quendam sibi parantem laqueum, vt se præfocaret. Concurrit igitur dicens ei: Quid facis, ô homo? Dixit ille: dimitte me, mulier, quoniam in magna tribulatione sum. Quæ ait: dic mihi causam, & fortasse te iuuare potero. Dixit ille Graui ære alieno premor, & valde vrgeor à creditoribus; elegique potius semel finire vitam, quam quotidie mori. Quæ dixit illi: Quæso te, accipe omnia quæ habeo, redde: tantum ne perdas teipsum. Sumens ille, creditori reddidit, & soluit omnia. Puella ergo angustiari cœpit non habens qui eius curam gereret. Post aliquantũ temporis, cœpit puella infirmari, & ad se conuersa cõpuncta est, orauitque Pontificem, vt faceret illam Christianam. Omnes autem eam aspernabantur, affligebaturque puella illa vehementer. Cum vero esset in his angustiis, astitit ei Angelus in specie hominis, cum quo misericordiam fecerat. Cui illa dixit: Cupio fieri Christiana, & nemo vult pro me loqui. Qui ait: Nunquid re vera istud cupis? Respondit illa: Vtiq; Domine, & deprecor te, vt hoc mihi impertias. Adduxit adhuc duos alios Angelos, qui direxerũt eam ad Ecclesiam: rursusque seipsos transformantes in personas quasdam illustres, ex ordine Augustalium vocant presbyterum, & Diaconum, vt eam aqua salutis abluant: q hos illustres sic alloquuntur: Vestra charitas pro illa pollicetur. Illi autem responderunt: Pollicemur. Sumentes illam baptizauerunt, & albis induta est, ipsi vero euanuerunt. Vicini autem cum illam ita albis indutam viderent, dicunt ei: Quis te baptizauit? Quibus ipsa dixit: Venerunt quidam, & me adduxerunt ad Ecclesiam; locutique sunt Clericis, qui me baptizarunt. Et dixerunt ad illam; Qui sunt illi? Cumque non posset dicere, qui essent illi, abeuntes nunciauerunt Episcopo; qui accersitis presbytero & Diacono, interrogauit, verane essent: & confessi sunt se eam baptizasse, exoratos ab illis Augustalibus. Porro accersitis ex Prætorio his, quos Clerici dixerant, dixit Episcopus: Num ipsi pro ista fideiussistis? Qui dixerunt: Neque nouimus, neque conscii sumus nobis hoc fecisse. Tunc vero iam cognouit Episcopus, Dei hoc opus esse: Conuocansque illam dixit ei: Dic mihi filia, quid gessisti boni? Quæ ait, Meretrix existẽs, & paupercula, quid boni operari potui? Dixit illi Episcopus: Nihilne omnino ope-

Cæs. Bar. to. 7. Annal. Eccles. ad an. 537. ex Prato spirituali Soph. c. 207.

Angeli non baptizarunt puellam sed ad Sacerdotes baptizandam adduxerunt.

Baptizati olim veste alba induebantur.

Charitatis opus multum disponit ad salutem.

operata es? Dixit ei: Non, nisi quod videns quendam, qui à creditoribus premebatur, se suffocare volentem, data illi omni substãtia mea liberaui eum. Et his dictis cõtinuo obdormiuit in Domino, Tunc Episc. glorificans Dominum, dixit: Iustus es, Domine, & rectum iudicium tuum.

VI. *Vt Eduinus Rex per visionem quandam sibi exuli ostensam ad suscipiendam fidem Christianam sit prouocatus.*

Beda li. 2. hist. Eccl. c. 11. 13.

Cõiugium cum paganis illicitũ.

Cum Eduinus Nordan Humbrorum Rex optaret Edelburgam Edelberti Regis filiam in coniugẽ accipere, missis procis ad Eadbaldum fratrem eius, qui tunc regno Cantuariorum præerat, responsum est, non esse licitum, Christianam virginem pagano in coniugium dari, ne fides & Sacramenta cœlestis regis, consortio profanarentur regis, qui veri Dei cultus prorsus esset ignarus. Quæ dum Eduino verba nuntii referrent, promisit, se nihil omnibus modis contrarium Christianæ fidei, quam virgo colebat, esse facturum; quin potius permissurum, vt fidem cultumque tuæ Religionis cum omnibus, qui secum venissent, viris siue fœminis, sacerdotibus seu ministris, more Christiano seruaret. Neque abnegauit se etiam eandem subiturum esse Religionem, si tamen examinata à prudentibus sanctior ac Deo dignior posset inueniri. Itaque promittitur virgo, atque Eduino mittitur. Quo tempore exhortatorias ad fidem literas à Bonifacio Sedis Apostolicæ Pontifice accepit. Edelburgæ quoque ab eodem literæ sunt datæ, quibus monebatur, vt sedulam coniugis curam ageret. Paulinus Episcopus ad eam rem non parum laborabat, qui filiam eius cum aliis, fidei Christianæ sacramentis iam imbuerat. Sed & oraculum cœleste, quod illi quondam exulanti apud Redualdum Regem Anglorum pietas diuina reuelare dignata est, non minimum ad suscipienda vel intelligenda doctrinæ monita salutaris sensum illius iuuit. Cum ergo videret Paulinus difficulter posse sublimitatem animi regalis ad humilitatẽ viæ salutaris, & suscipiendum mysterium viuificæ crucis inclinari, ac pro salute illius simul & gentis, cui præerat, & verbo exhortationis apud homines, & apud diuinam pietatẽ verbo deprecationis ageret, tandẽ, vt verisimile videtur, didicit in spiritu, quod vel quale esset oraculum Regi quondam cœlitus ostensum Erat autem huiusmodi. Cum persequente illum Edelfrido, qui ante eum regnauit, per diuersa occultatus loca, vel regna multo annorũ tempore profugus vagaretur, tandem venit ad Regem Redualdum, obsecrans, vt vitam suam à tanti persecutoris insidiis tutando seruaret. Qui libenter eum excipiens, promisit se, quæ petebat facturum. At postquam Edelfridus, in hac eum Prouincia apparuisse, & apud Regem illius familiariter cum sociis habitare cognouit, mittit nuntios, qui Redualdo pecuniam multam pro nece eius offerrent, neque aliquid profecit: misit secundo, misit tertio, & copiosiora auri & argenti dona offerens, & bellum insuper illi, si contemneretur, indicens. Qui vel minis fractus, vel muneribus corruptus cessit deprecanti, & siue occidere se Eduinum, seu legatariis tradere promisit. Quod ibi fidelissimus quidam amicus illius animaduertit, intrauit cubiculum, quo dormire disponebat: erat enim prima hora noctis: Et euocatum foras, quid erga eum agere Rex promisisset, edocuit, & insuper adiecit. Si ergo vis, hac ipsa hora educam te de hac prouincia & ea in loca te introducam, vbi nunquam te vel Redualdus vel Edelfridus inuenire valeant. Qui ait: Gratias quidem ago beneuolentiæ tuæ, non tamen facere possum quod suggeris, vt pactum quod cum tanto Rege inii, ipse primus irritum faciam, cum ille mihi nihil mali fecerit, nihil adhuc inimicitiarum intulerit, quin potius si moriturus sum, ille me magis, quam ignobilior quisquam, morti tradat. Quod n. nunc fugiam, qui per omnes Britanniæ prouincias tot annorum temporumq; curriculis vagabundus hostium vitabam insidias? Abeunte igitur amico remansit Eduinus solus foris, residensque mœstus ante palatium multis cœpit cogitationum æstibus affici, quid ageret, quoue pedem verteret nescius. Cumque diu tacitis mentis angoribus, & cœco carperetur igne, vidit subito intempestæ noctis silentio appropinquantem sibi hominem vultus habitusque incogniti: quem videns, vt ignotum & inopinatum, non parum expauit. At ille accedens salutauit eum, & interrogauit, quare illa hora cæteris quiescentibus & alto sopore pressis, solus ipse mœstus in lapide peruigil sederet? At ille vicissim sciscitabatur, quid ad eum pertinere, vtrum ipse intus, an foris noctem transigeret. Cui respondens ait: Ne me æstimes tuæ mœstitiæ, & insomniorum, & forinsecæ ac solitariæ sessionis causam nescire; scio enim certissime quis es, & quare mœres, & quæ ventura tibi in proximo mala formidas Sed dicito mihi, quid mercedis dare velis ei, si quis sit, qui his te mœroribus absoluat, & Redualdo suadeat, vt nec ipse tibi aliquid mali faciat, nec tuis te hostib. perimendũ tradat: Qui cum se omnia quæ posset huic tali pro mercede beneficii daturum esse responderet; adiecit ille, quid si etiam te Regem futurum extinctis hostib. in veritate promittat, ita vt non solum omnes progenitores tuos, sed & omnes qui ante Reges in gente Anglorum rum potestate fuerunt, transcendas. At Eduinus cõstantior interrogando factus, nõ dubitauit promittere, quin etiam ei qui tanta sibi beneficia donaret, dignis ipse gratiarum actionibus responderet. Tum ille tertio: Si autem, inquit, is qui tibi tanta taliaque dona veraciter aduentura prædixerit, etiam consilium tibi tuæ salutis, ac vitæ melius atque vtilius, quam aliquis de tuis parentibus aut cognatis, vnquam audiuit, ostẽdere potuerit, num ei obtemperare, & monita eius salutaria suscipere cõsentis? Nec distulit Eduinus, quin continuo polliceretur, se in omnibus secuturum doctrinam illius, qui se tot ac

Marginal notes:

Ædelburga Eduino traditur in coniugem.

Visum Eduino Regi ostensum, de suscipienda fide.

Eduinus bello pressus ad Redualdum Regem fugit.

Auro corrumpitur Redualdus.

Eduini mœstitia.

Angelicum Eduino colloquium.

Verbis Angeli acquiescit Eduinus.

tantis calamitatibus ereptum, ad regni apicem proueheret. Quo accepto responso, confestim is, qui loquebatur cum eo, imposuit dexteram suam capiti eius, dicens: Cum hoc ergo aduenerit, memento huius temporis ac loquelæ nostræ, & ea, quæ nunc promittis, adimplere ne differas. Et his dictis, vt ferunt, repente disparuit, vt intelligeret non hominē esse, qui sibi apparuisset, sed spiritum. Et cum regius iuuenis solus adhuc ibidem sederet, gauisus quidem de collata sibi pia ac benigna consolatione; sed multum solicitus ac mente sedula cogitans, quis esset ille, vel vnde venisset, qui hæc sibi loqueretur; venit ad eum præfatus amicus illius, lætoque cultu salutans eum: Surge, inquit, intra, & sopitis ac relictis curarum anxietatibus, quieti membra simul & animum compone; quia immutatum est cor Regis, nec tibi aliquid mali facere, sed fidem potius pollicitam seruare disponit: Postquam enim cogitationē suam, de qua tibi ante dixi, Reginæ in secreto reuelauit, reuocauit eum illa ab intentione, admonens, quia nulla ratione conueniat tanto Regi amicum suum optimum in necessitate positum auro vendere, imo fidem suam, quæ omnibus ornamentis pretiosior est, amore pecuniæ perdere. Quid plura? Fecit Rex vt dictum est, nec solum exulem nuntiis hostibus non tradidit, sed etiam eum vt in regnum perueniret, adiuuit. Nam mox redeuntibus domum nuntiis, exercitum ad debellandum Edelfridum collegit copiosum, eumque sibi occurrentem exercitu multum impari (non enim dederat illi spatium, quo totum suum congregaret atque adunaret exercitū) occidit, ac etiam Redualdum eius filium, ac sic in regni gloriam successit. Cum ego prædicante Verbum Dei Paulino, Rex credere differret, & per aliquod tempus horis competentibus solitarius sederet, & quid sibi agendum esset, quæ religio sequenda sedulus secum ipse scrutari consuesset, ingrediens ad eum quadam die vir Dei, imposuit dexteram capiti eius, & an hoc signum recognosceret, requisiuit. Qui cum tremens ad pedes eius procidere vellet, leuauit eum, & quasi familiari voce affatus: Ecce, inquit, hostium manus, quos timuisti, Domino donante, euasisti: ecce regnum, quod desiderasti, ipso largiente percepisti: Memēto vt tertium, quod promisisti facere non differas, suscipiendo fidem eius & præcepta seruando, qui te & à temporalibus aduersis eripiens, temporalis regni honore sublimauit: & si deinceps voluntati eius, quam per me tibi prædicat, obsecundare volueris, etiam à perpetuis malorum tormentis te liberabit, & æterni secum regni in cœlis faciet esse participem. Quibus auditis Rex, & super ea re habito cum amicis & sapientibus consilio, abrenunciata idololatria fidem se Christi suscipere confessus est; & baptizatus Eboraci die sancto Pasche pridie Iduum Aprilium in Ecclesia S. Petri Apostoli, anno regni sui vndecimo, qui est annus Dominicæ incarnationis sexcentesimus vicesimus septimus.

Fidelis Redualdi Regis vxor eū à prodendo Eduino reuocans.

S. Paulinus Eduinum monet de Religione Christi suscipienda.

Rex Eduinus fit Christianus.

VII. *De S. Mamelta à cultu idolorum ad Christi fidem angelico monitu conuersa.*

In Perside sancta Mamelta martyr à cultu idolorum ad fidem angelico monitu conuersa est, & tanto fidei ardore succensa, vt à gentilibus lapidata, & in profundum lacum demersa, se verum à Deo Fide donum accepisse demonstrarit.

Martyrolog. Rom. 17. die Octobr.

VIII. *Petrus martyr, puer adhuc septennis, cœlesti luce perfusus, ab orthodoxa fide auelli nequit.*

Petrus martyr, Prædicatorum decus, Italiæ speculum, & fidei pugil ac propugnator egregius, in Gallia Cisalpina, quam Longobardiam vocant, ciuitate Veronensi, à parentibus hæresi deprauatis traxit originem: nihilominus ita mundum se ab eorum erroribus seruauit, vt neque blandis parentum dolis, neque multa verborum frequentia, ad hæreticorum siue colloquia, siue consortia, vel induci potuerit, vel compelli. Quod enim è natura videmus homini ceterisque animantibus attributum, vt homo serpentis, agnus lupi conspectum horrere, & inditam hosti sæuitiam sentiat, hoc puerum bonæ indolis vnctio cœlestis edocuit, vt venantium serpentum consortia fugeret; & lupos rapaces pellibus ouinis tectos inimicos intelligeret, eorumque commertia vitaret. Nam paruus puer annos natus plus minus septem, cum die quodam à scholis rediret, quib. erat traditus literis imbuendus, & in patruum hæreticum, magnum diaboli laqueum, incidisset, & lectionis suæ pensum ei reddere cogeretur, Christianæ fidei symbolum ilico recitauit, dicens: Credo in Deum Patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ, & reliqua. Ac patruus, qui strenuus perfidiæ Manichæorum patronus erat, cum ab eius fidei professione puerum tanquam rudem quendam tyrunculum auertere niteretur, ac depromptis ex sacris literis ad errorem confirmandum argumentis, persuadere vellet, non Deum, sed diabolum potius esse visibilium conditorem, puer nullo modo credere voluit, constanter ac præcise Deum vniuersorum esse conditorem asserens. Quod ille Satanæ venator ac minister, cum accurate mente perpenderet, omnibus modis patri pueri persuadere conatus est, vt Petrum à scholis remoueret, veritus, præsagio minime dubio, id quod res erat, ne puer adultus sua eruditione ac pietate ingentem perfidiæ Manichæorum stragem inferret. Sed pater diuino plane nutu ab ea mente abhorrens patrui monita reiecit, sperans filium, postquam prima rudimenta deuorasset, per hæresiarcham aliquem ad suam sectam nullo negotio pertrahendum. Is martyrium subiit anno Domini 1252. Sequenti vero anno relatus est in numerum Sanctorum ab Innocentio Papa quarto.

Th. Lentius Patriarcha Hierosolymita in vita eius apud Sur. & Zachariam Lippeloo 29. Aprilis.

Petrus Martyr natus parentibus hæreticis.

Error Manichæorū.

***
**

TIT. II. Christi fidem & doctrinam ad salutem esse necessariam.

Luc. 1.

Elisabeth Spiritu sancto repleta beatam Virginem Dei matrem speciatim laudat, dicens; Beata es quæ credidisti, quia perficientur in te quæ dicta sunt tibi.

Act. 8.

Eunuchus Candacis Reginæ ait Philippo; Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? Dixit Philippus; Si credis ex toto corde, licet. Et respondens Eunuchus ait: Credo Filium Dei esse Iesum Christum. Et tunc Philippus baptizauit eum.

Act. 16.

Custos carceris, in quo detinebantur Paulus & Silas, videns terræmotum fieri, & carcerem aperiri, tremefactus procidit ad pedes eorum, dicens: Domine, quid me oportet facere, vt saluus sim? At illi dixerunt; Crede in Dominum Iesum, & saluus eris.

EXEMP. I. *Iustinus martyr veram Philosophiam in Christianorum schola discendam diuinitus intelligit.*

Ex ipsius Iustini Dial. cum Tryphone Iud. Bar. to. 3. an. Ecc. an. Do. 130.

IVstinus Philosophus, genere Samarita, veræ philosophiæ desiderio ardens, Christi doctrinæ, relictis omnibus Philosophorum sectis, ac primum Stoicis, se inhæsisse his verbis enarrat: Cum ipse quoque primum vitam cum his agere cuperem, vni eorum me Stoico cuidam dedi: atque cum hoc longo versatus tempore, quia nihil amplius de Deo didiceram (nam nec ipse quidem sciebat, neque disciplinam hanc adeo necessariam esse dicebat) ab eo desciui, & ad alium me contuli. Peripateticum vocitatum, hominem, vt ipse existimabat, acutum. Hic me primis diebus secum esse passus, postea mercedem à me sibi designari petiit, ne infructuosa mihi cum eo esset consuetudo. Ego vero illum hanc ipsam ob causam reliqui, ne philosophum quidem hunc esse opinatus. Porro cum impensius adhuc animus meus audire, quid philosophiæ proprium atque præcipuum est, expeteret, ad Pythagoricum quendam magni nominis, multique in sapientia supercilii virum accessi, & cum eo auditor eius & familiaris esse volens egi ibi. Quid: inquit, Versatusne es in Musica & Astronomia & Geometria? an existimas quicquam te perspicere eorum posse, quæ ad beatitudinem conducunt, nisi hæc prius cognoueris, quæ animum à sensibilibus ad intelligibilia perspicienda aptum commodumque reddunt; vt ipsum quoque pulchrum, & quod bonum est, contemplari queas. Et cum studia ea magnopere laudasset, necessariaque esse dixisset, me ita à se dimisit: nam me nescire confessus sum. Ægre igitur hoc tuli, sicut par erat, quod spe excidissem: idque eo magis, quod scire illum aliquid putarem. Ac rursum tempus ipsum mecum considerans, quod in disciplinis iis conterendum erat, rem longius differre non sustinui. In huiusmodi ergo consilii inopia, placitum mihi est cum Platonicis quoque conuersari. Itaque in vrbe nostra cum viro prudente atque inter Platonicos excellente, qui non ita pridem eo venerat, plurimum fui, promoui, & maxime quidem creui. Valde me delectabat incorporeorum notio, & idearum contemplatio mentem meam quasi alis quibusdam altius euehebat, atque intra breue tempus sapientem me esse factum rebar: illico Deum perspecturum esse per stultam persuasionem sperabam: nam hic Platonis philosophiæ finis est. In hunc modum affecto mihi visum aliquando est solitudine prolixius vti, & vitare hominum vestigia. Proinde locum quendam mari proximum petii: à quo cum non multum abessem, vt solus mecum ipse agerem, vetulus quidam senex, aspectu minime contemnendus, lenes simul & graues præ se ferens mores modico me interuallo assectabatur, atque vbi conuersus substiti, & hominem sum acrius intuitus, ille, Nosti me; ait? Negaui ego. Quid ergo, inquit ille, me ita contemplaris? Miror, inquam, te hic vna mecum esse; non enim in expectatione mihi fuit, vt hoc loco virum quempiam conspicerem. Ibi ille: Cura me, ait, de quibusdam familiaribus meis; qui peregre sunt profecti, exercet: quapropter & ipse de eis inuestigaturus, si alicunde forsan appareant, huc venio. Tu vero quid rerum hic? At ego, de ambulationibus, inquam, eiusmodi gaudeo, cum nihil intercedit solitariis meis collocutionibus impedimenti, nihil videlicet diuersi afferentibus: ad rationis & sermonis excolendi studium perficiendum plurimum loca talia conferunt. Sermonis ergo amator quispiam, inquit tu es: operis autem amator haudquaquam, neque veri studiosus: neque enim potius operosus, quam sophista verbosus esse contendis. Sic igitur inuicem de vera philosophia disceptantibus, cum ille senex ostendisset impossibile esse, vt quod tam anxie quærerem, penes philosophos reperirem, vltimis verbis, non nisi in schola Christi id fas esse reperiri, hæc effatus ait: At tu votis & precibus tibi ante omnia lucis portas aperiri opta: neque enim ab aliquibus perspiciuntur aut intelliguntur, præter quam si Deus & Christus eis concesserint intelligentiam. Hæc subdit ipse, atque his longe plura alia cum ille disseruisset, & persequi ea iussisset, quæ nunc commemorare tempus non est, abii, eumq; postea non vidi. Confestim vero in animo meo ardor excitatus est, & amor me inuasit Prophetarum, & virorum illorum, qui Christo chari sunt, & amici: ac reuoluens ipse mecum disputationem illius, hanc ipsam solam comperi esse certam atque vtilem philosophiam: atque ad hunc modum & per hæc ipsa ego philosophus prodii. Peruelim profecto omnes eandem mecum ineuntes animi rationem non alienos esse à Saluatoris doctrina, &c. Pergit Iustinus enarrare, quomodo pedetentim mente diuinitus illustratus verã philosophiam, quæ ex Christi doctrina est, didicerit, ac proinde perfecte philosophus esse cœperit: quo in genere præstare externis Philosophis omnibus, qui veræ fidei se-

Iustinus scrutatur omnes Philosophorũ scholas.

Platonicis scholis magis acquiescit.

Iustinus ab ignoto homine fidem Christianã discit.

Sapientia vera in sola relig. Christiana.

Philosophiæ Christianæ excellentia.

dei sectatores apud Christianos essent, manuarios artifices, idiotas ac rudes, ipse in Oratione ad Gentiles habita docet. Vbi & paulo inferius de his, quæ calumniose paterentur Christiani, hæc de se subdit: Nam & ego ipse Platonis disciplinæ sectator, cum calumniose audirem Christianos deferri, intrepide autem ad mortem, & alia, quæ terribilia censentur, omnia, adire conspicerem, statui ipse mecum, fieri haudquaquam posse, vt illi vitiis & voluptatibus seruirent. Quis enim voluptatum sectator, aut per animi impotentiam intemperans in humanarum carnium dapes, pro bono ducens mortem libenter amplecti queat, vt bonis suis seipsum priuet; ac non potius modis omnibus, vt hanc sibi perpetuo vitam agere, & celare principes & magistratus fallere liceat, operam nauet, nedum per denunciationem & indicium seipsum cædi offerat? &c.

Conuersionis Iustini causa.

II. *Christi cognitionem ad salutem esse necessariam; ac eiusdem doctrinam prouectis olim ante baptisma fuisse traditam.*

Ex lib. 8. Conf. D. August. c. 2.

Victorinus quondam Rhetor vrbis Romæ, senex doctissimus, & omnium doctrinarum liberalium peritissimus, quique ob insigne præclari magisterii, quod ciues huius mundi eximium putant, statuam in Romano foro meruerat, & acceperat, vsque ad illam ætatem venerator idolorum, sacrorumq; sacrilegorum particeps, quibus tunc tota fere Romana nobilitas inflata spirabat, non erubuit esse puer Christi infans fontis Christiani, subiecto collo ad humilitatis iugum, & edomita fronte ad Crucis opprobrium. Legebat, vt ait Simplicianus, sanctam scripturam, omnesque Christianas literas inuestigabat studiosissime, & dicebat Simpliciano amico suo non palam, sed secretius & familiarius: Noueris me iam esse Christianum. Et respondebat ille: Non credam, nec deputabo te inter Christianos, nisi in Ecclesia Christi te videro. Ille autem irridebat eum, dicens: Ergóne parietes faciunt Christianos? Et hoc sæpe dicebat, iam se esse Christianum; & Simplicianus illud sæpe respondebat, & sæpe ab illo parietum irrisio repetebatur. Amicos enim suos verebatur offendere superbos dæmonicolas, quorum ex culmine Babylonicæ dignitatis, quasi ex Cedris Libani, quas nondum contriuerat Dominus, grauiter ruituras in se inimicitias arbitrabatur. Sed posteaquam legendo & inhiando hausit firmitatem, timuitque negari à Christo coram Angelis sanctis, si eum timeret coram hominibus confiteri, reusq; sibi magni criminis apparuit, erubescendo de Sacramentis humilitatis verbi Dei, & non erubescendo de sacrilegiis superborum dæmoniorum, quæ imitator superbus acceperat, depuduit vanitati, & erubuit veritati, subitoque & inopinatus ait Simpliciano: Eamus in Ecclesiam, Christianus fieri volo. At ille non capiens se lætitia perrexit cum eo. Vbi autẽ imbutus est primis instructionum Sacramentis, non multo post etiam nomen dedit, vt per baptismum regeneraretur, mirante Roma, gaudente Ecclesia. Superbi videbant & irascebantur, dentibus suis stridebant & tabescebant, seruo autem suo Dominus Deus erat spes eius, & non respiciebat in vanitates & insanias mendaces, &c.

Christian⁹ non est, qui in Ecclesia non est.

Psal. 28.

Matth. 10. cap. 32.

Fidei necessitas.

Catechismi necessitas.

III. *De rebus Fidei eum necessario instruendum esse, qui omnino Christiane vult viuere.*

Ex eodem Aug. lib. 7. Conf. c. 19.

Alipius, conciuis Augustini Hipponensis, eiusq; auditor, Deum carne indutum ita putabat credi à Catholicis, vt præter Deum & carnem non esset in Christo anima, mentemque hominis non existimabat in eo prædicari. Et quoniam bene persuasum tenebat, ea quæ de illo memoriæ mandata sunt, sine vitali & rationali creatura non fieri, ad ipsam Christianam fidem pigrius mouebatur. Sed postea hæreticorum Apollinaristarum hunc errorem esse cognoscens, Catholicæ fidei collætatus & contemperatus est.

Alipii error de Incarnatione.

IV. *Quinam vere dicantur Christiani?*

D. Aug. lib. de Catechizandis rudibus c. 16. & 17. tom. 4. oper.

Qui veram requiem, quæ post hanc vitam Christianis promittitur, quærit, eam etiam inter amarissimas vitæ huius molestias suauem iucundamque gustabit, si eius, qui eam promisit, præcepta dilexerit. Cito enim sentiet dulciores esse iustitiæ fructus, quam iniquitatis, & verius atque iucundius gaudere hominem de bona conscientia inter molestias, quam de mala inter delicias: quia non sic venit coniungi Ecclesiæ Dei, vt ex ea temporalem aliquam vtilitatem requirat. Sunt enim qui propterea volunt esse Christiani, vt aut promereantur homines, à quibus commoda temporalia expectant: aut quia offendere nolunt quos timent. Sed isti reprobi sunt; & si ad tempus eos portat Ecclesia, sicut area, quæ ad tempus ventilationis paleam sustinet; si non se correxerint, & propter futuram sempiternam requiem Christiani esse cœperint, in fine separabuntur. Nec sibi blandiatur, quod in area possunt esse cum frumento Dei, quia in horreo cum illo nõ erunt, sed igni debito destinabuntur. Sunt etiam alii meliore quidem spe, sed tamen non minore periculo, qui iam Deum timent, & non irrident Christianum nomen, nec simulato corde intrant Ecclesiam Dei, sed in ista vita expectant felicitatem, vt feliciores sint in rebus terrenis, quam illi qui colunt Dominum: ideoque cum viderint quosdam sceleratos & impios ista sæculi prosperitate pollere & excellere, se autem vel minus habere ista, vel amittere, perturbantur tanquam sine causa Dominum colant, & facile à fide deficiunt. Qui autem propter beatitudinem sempiternam & perpetuam requiem, quæ post hanc vitam sanctis futura promittitur, vult fieri Christianus, vt non eat in ignem æternum cum diabolo, sed in regnum æternum intret cum Christo, vere ipse Christianus est; cautus

Matth. 3.

Matth. 25.

Christiani veri qui?

in omni

in omni tentatione, ne prosperis rebus corrumpatur, & ne frangatur aduersis, & in abundantia bonorum terrenorum modestus & temperans, & in tribulationibus fortis & patiens. Qui etiam proficiendo perueniet ad talem animum, vt plus amet Dominum, quam timeat gehennam: vt etiamsi dicat illi Deus: Vtere deliciis carnalibus sempiternis, & quantum potes pecca, nec morieris, nec in gehennã mitteris, sed mecum tantummodo non eris, exhorrescat, & omnino non peccet, non iam vt in illud, quod timebat, non incidat, sed ne illum, quem sic amat, offendat: in quo vna est requies, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quam præparauit Deus diligentibus se.

1. Cor. 2.

V. *Ad doctrinam Christianam percipiendam opus esse legitimo aliquo Catechista.*

Io. Gerson. 2. p. operum tract. de paruulis ad Christum trahendis, cõsiderat. 4.

Ioannes Gersonius Parisiensis Cancellarius, vir sanctissimus, & in celeberrima illa Vniuersitate Doctoris sacræ Theologiæ laurea decoratus, atque in omni scientiarum genere versatissimus, cum videret Ecclesiam Gallicanam, non sine magna rudiorũ iactura, in fide & pietate languere, iudicauit, nihil vtilius, nihilque magis necessarium excogitari posse, quam si denuo huiusmodi rudium mentes in Iesu Christi doctrina perpolirentur. Quod ipsemet iam senex summa animi alacritate præstare non dedignatus est. Cum igitur manum operi admouere pararet, eum quidam abalienare conantes obiiciunt: Non decet Episcopum, Archidiaconum, Decanũ, eiusmodi tritis & infantilibus institutionibus vacare. At ille: Quis maior, inquit ipse, Christo Domino, à quo omnis potestas & prælatura, quæ in cœlo & in terra est, procedit; & tamen dicit se constitutũ à Patre supra montem sanctum eius, ad prædicandũ præceptum eius & disciplinam. Cum vero alii obiicerent, dignitatem Cancellariatus circa maiora occupandam, proponit ille calumniatoribus Christum paruulos amplexãtem, dicens: O piissime Iesu, quis vltra tumescet, & elatus de sua vel magnitudine, vel scientia, paruitatem deinceps paruulorum, ignorantiam aut imbecillitatem audebit aspernari, quando tu, qui es benedictus in secula, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi, vsque ad Catechismos paruulorum amplexus beata brachia mansuetus inclinas? Procul ergo, procul hinc omnis elatio. Et paulo post, ad paruulos sermonem conuertens: Si quis, inquit, paruulus est, veniat ad me, nihil erubescat, nihil trepidet, nihil exhorreat; audiet, quisquis ille erit, bona saltem quædam monita de ore meo. Alius dicit: Non decet te Doctorẽ huic functioni demittere, sed potius lectionibus & prædicationibus publicis, aliisq; quæstionibus maioris momenti vacare. Quid responderit vir ille doctissimis doctoris gradum ob oculos sibi proponẽtibus, attende. Dicunt, inquit, pro eruditione mea maioribus vacare me debere; nescio prorsus, si quicquam maius esse potest, in quo paruitas mea proficere valeat, quam Deo dante virtutem, à faucibus canis infernalis, & ab ipsis gehennæ portis animas eripere: & eiusmodi paruulorum animas plantare aut rigare partem non indignam horti Ecclesiastici paruulus loquor præsertim in studio, vt eis det incrementum Christus. Sed iidem asserũt, me in prædicationibus publicis illa magnificentius operaturum. Id forte quidem pomposius, sed meo iudicio non efficacius neque fructuosius. Dicit alius: Magna nimis dissimilitudo est morum meorum cum moribus paruulorum & rudium. Huic morbo & pharmacũ attulit vir ille sanctissimus. Dicunt enim, & verum est, magnam esse morum disparitatem mihi debitorum, ad mores paruulorum: nihilominus si prodesse voluero, vt mores meos suis contemperem, & ad subleuandum iacentes altiorem me deprimam necesse est. Non bene conueniunt, nec eadem sede morantur, maiestas & amor. Attamen sic vbi deest amor, quid proderit instructio, dum nec libenter audient, nec dictis credent, nec imperatis obedient? Quare maiestatem oportet omnem exuere, & paruulis paruulum se facere.

Dignitas 1. obiicitur Io. Gersoni ne Catechistã ageret.

Matth. 28. Psalm. 2.

Io. Gerson exemplo Christi paruulos catechizat.

2. Acies. Gersoni obiecta.

3. Acies.

Catechistæ humilitas necessaria.

TIT. III. De dignitate & præstantia Fidei Christianæ.

EXEMP. I. *De Cæsarea Regina, quæ & maritum & regiam dignitatem & pompas deseruit, vt fieret humilis ancilla Christi.*

Greg. Turo. lib. 11. hist. Franc. c. 9.

ANno 26. regni Gunthramni, vxor Arnulphi Imperatoris Persarum, nomine Cæsarea, virũ relinquens, cum quatuor pueris totidemq; puellis, ad B. Ioannem perrexit. Cumque ab ipso Pontifice fuisset baptizata, Augusta Mauritii Imper. vxor eam de sancto suscepit lauacro. Quem cum vir suus Imperat. Persarum per legationes sæpius repeteret, & Mauritius Imperator vxorẽ eius esse nesciret, tunc Augusta videns eam pulcherrimam, suspicatur ne ipsa esset, quam Legati quærebant, dicensq; eis: Mulier quædam de Persis huc venit, dicens se vnam esse de populo, videte eam, forsitan ipse est quam quæritis. Quam Legati videntes, proni in terrã adorauerunt, dicentes, ipsam esse eorum dominam, quam quærebant. Dicit ad eam Augusta: Redde illis responsum. Tunc illa respondit: Ego cum istis non loquor, vita eorum instar canum est. Si conuersi, Christiani, sicut & ego sum, efficiantur, tunc eis respondebo. Legati vero animo libenti baptismi gratiam accipiunt. Postea dicens ad eos Cæsarea: Si vir meus voluerit Christianus fieri, & baptismi gratiam accipere, libenter ad eum reuertar: nam penitus aliter ad eum non repedabo Legati id Imperatori Persarum nunciantes, statim ille legationẽ ad Mauritium Imper. misit, vt sanctus Ioannes veniret Antiochiam, quod baptismum vellet accipere. Tunc

Cæsarea Imperatrix virum & patriam deserit fidei gratia.

Mauritius

Imperator Perſarum cum ſuis baptizatur.

Mauritius Imperator infinitiſſimum apparatum Antiochiæ fieri iuſſit. ibi Imperator Perſarum cum ſexaginta millibus Perſarum baptizatus eſt, & per duas hebdomadas à Ioanne & reliquis Epiſcopis Perſiæ ad plenitudinem ſupra ſcriptum numerum baptizantur. Imperatorem illum Gregorius Antiochiæ Epiſcopus ſuſcepit de lauacro. Arnulphus Imperator à Mauritio Imperatore petens, vt ſibi Epiſcopos cum clero ſufficiente daret, quos in Perſia collocaret, vt vniuerſi Perſidæ baptiſmi gratiam adirent. Quod Mauritius libenti animo præſtitit, ſummaque celeritate omnes Perſidæ ad Chriſti cultum baptizantur.

II. *De Telerico Bulgarorum Rege, qui Regnum deſeruit, vt fieret Chriſtianus.*

Baron. tom. 10. Annal ad an. Chriſti 777. 1.

Anno Redemptoris ſeptingenteſimo, ſeptuageſimo ſeptimo, Telericus Bulgarorum Rex, qui aduerſus Conſtantinum Copronymum ſæpe pugnarat, Chriſtianæ religionis amore ſuos deſerens, contulit ſe Conſtantinopolim, vt ſacrum baptiſma ſuſciperet, Regnum relinquens terrenum, vt cœleſtis Regni particeps eſſe poſſet. Operata eſt iſta fides in Chriſtum etiam ante Chriſtum. Nam ad Hebræos Apoſtolus ait: Fide Moyſes grandis factus, negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem; maiores diuitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti; aſpiciebat enim in remuneratorem. Magnum quidem, inquit Baronius, dedit iſte ſpecimen viuæ fidei, dum Regno numeroſiſſimę, victricisque gentis prætulit ſeruitutem humilem Chriſti.

Hebr. 11.

Telericus regnũ deſerit propter Chriſtum.

III. *Honores, diuitias, imo & vitam ipſam poſtponit Chriſtianæ fidei Marinus martyr.*

Euſeb hiſtor. Eccleſ. l. b. 7. cap. 12.

Marinum virum militarem, Hieroſolymorum ciuem, honore & diuitiis clarum, cum in perſecutione Valeriani apud Cæſaream Palæſtinæ inter collegas per ordinem gradus ſui honor quidam contingeret militaris, vt fieri ſolet, inſequentem collegam ſuum ſubit inuidia, & exclamat: non poſſe Marinum adipiſci ſuperiorem gradum, eo quod eſſet Chriſtianus. Interrogatur à Iudice Marinus, ſi ita haberet. Ille ita eſſe, & vere eſſe Chriſtianum, clariſſima voce teſtatur. Tres ei deliberandi horæ decernuntur à Iudice, vt eligat vtrum velit immolare diis & Imperatori, an Chriſtianus interimi. Cumque à tribunalibus eſſet egreſſus, Theotecnus Epiſcopus loci apprehenſa manu eius perducit eum ad Eccleſiam, ibique multis verbis in fide confirmans, ad vltimum in interiora perducit altaris, gladiumque ſuum, quo præcinctus erat, oſtendens ei, & rurſum offerens Euangelium, quid è duobus mallet, interrogat. Marinus vero promptiſſima fide, cum manum ad Euangelium tetendiſſet: Obtine, inquit Theotecnus, quod elegiſti, ô fili, & contemnens præſentem vitam, æternam ſperato: confidens perge, & ſuſcipe coronam, quam tibi Dominus præparauit. Regreſſus continuo ad

Chriſtiana fides honoribus & diuitiis, ac etiam vitæ præferẽda. Theotecn⁹ Hieroſolymit. Epiſc.

tribunal euocatur per præconem; aderat enim tempus ſtatutum. Ille vero nec moras patitur, nec expectat interrogantem, ſed continuo ſibi & deliberatum aſſerit, & ex paternis legibus confirmatum, quod *Deo obtemperare oporteat magis, quam hominibus.* Quem Iudex illico capite puniendum pro tali reſponſione pronunciat.

IV. *Chriſtianiſmum duo fratres Valentinianus & Valens dignitatibus anteferunt.*

Socrat. hiſt. Ecc. lib. 4. cap. 1.

Valentinianus & Valens fratres erant quidem ambo Chriſtiani, ſed diſſidebant inter ſe circa fidem Chriſtianiſmi. Valentinianus enim Nicænam fidem colebat: Valens vero Arriano dogmati ex anticipata opinione magis adhærebat. Anticipationem vero fecerat, quod ab Eudoxio Conſtantinopolitano Arrianæ religionis Epiſcopo baptizatus erat. Et vterque ſuæ religionis zelo ducebatur. Imperatores autem facti ingeniis erant inter ſe admodum diuerſis. Primum enim ſub Iuliano, cum Valentinianus tribunus militum eſſet; Valens vero in curia Imp. militaret, qualem quiſque zelum haberet, oſtenderunt: Cum enim ad ſacrificãdum cogerentur, militiæ cingula relinquere malebant, quam Chriſtianiſmum deſerere. Verum quoniam Iulianus Imp. viros hoſce tum temporis Reip. cernebat eſſe vtiles, neutrum illorum à militia reiiciebat, quemadmodum nec Iouinianum, qui poſt ipſum factus eſt Imperator. Deinde vero in imperio conſtituti, quod Reipub. prouidentiam concernebat, pares inter ſe initio fuerunt, in Chriſtianiſmo vero, ſicut dixi, diſſidentes, non pari erga Chriſtianos vſi ſunt ingenio. Valentinianus enim eos quidem tuebatur, qui ſuæ fidei erant conſortes, ſed interim Arrianis haud quaquam erat moleſtus: Valens autem Arrianos prouehere volens, diſſentientes ab illis acerbe tractabat.

Dignitates Chriſtianiſmo poſthabitæ.

V. *Quam Ingo viles homines, ſed Chriſtianos, viris nobilibus non Chriſtianis præferendos oſtenderit.*

Sabell. lib. 3. Æneid. 10. Lib. 3. Ann. Boiorum. Æn. Sylu. cap. 20. de Europ. an. 790.

Ingo Regulus Venedorum, qui ad fontes Saui & Draui habitant, Carinthii hodie dicti, multos ex ſuis ſatrapis hac ratione fecit Chriſtianos, anno ſalutis ſeptingenteſimo nonageſimo. Conuiuium laute inſtruxit, & vilem plebeculam ſimul cum equeſtris ordinis proceribus inuitauit, atque præ foribus nobiles recumbere iuſſit, pane duntaxat cibario & caruncula rancida pauit, vinumque fictilibus propinauit auſterum. Sed agricolas ſuæ menſæ adhibitos cœna lauta pauit, & vinum poculis aureis, argenteis & gemmatis propoſuit. Cum nobiles id indigne ferrent, ac in ſui contumeliam fieri ſtomacharentur, reſpondit: Ideo ruſticos ad menſam meam adhibui, quia ſacro lauacro abluti ſunt; vos vero foris reliqui, quod ſordibus ethnicis ſquallentes, hircumque impietatis olentes, nauſeam mihi facitis. Caſtigati ea re nobiles breui tempore, ſub Vergilio & Annone Iuuanienſibus Epiſcopis Chriſti fidem acceperunt.

Chriſtiani hominis diſcrimen ab Ethnico.

VI. *Quanta sit dignitas Christo nomen dedisse, ex hoc vno D. Ludouici Franc. Regis testimonio videre licet.*

Nicolaus Ægidius & Francis. Belforestius in vita eius.

Christianũ esse superat omnes hominis dignitates.

D. Ludouicus Francorum Rex natus est, & sacro baptismate renatus in fundo Possiaco: quamobrem illo loco plurimum delectabatur, frequenterque eo ventitabat. Vnde factũ est, vt passim iactaret, se plus accepisse eo in loco dignitatis & beneficii, quam alio quocunque. Quod multis eius familiaribus, cum quibus agebat, admirationem peperit. Obiicientibus autem nonnullis, quod plus honoris Rhemis esset assecutus, inauguratione & sacri olei vnctione, ipse subridens ait: Ego vero Possiaci Christi diademate & oleo sacro redimitus plus maiestatis & honoris accepi, quam alibi vsquam aut quocumque gradu hominem euehi fas est.

TIT. IV. De fide Christiana contra Iudæos miraculis propagata.

EXEMP. I. *Serpentis esu absque læsione veritas Christiana confirmatur ad euertendam Iudæorum perfidiam.*

Ex Chron. Siculo. m. s. Matth. Rader. in Viridario Sanctorum ad annotationes Menæi Græc.

B. Leontius Antiochiæ in Syria Pontifex, vir & fide & religione in Christum laudatissimus, acerrimusque veritatis propugnator, Xenodochia studiosissimè curabat, quibus viros pios, qui peregrinorum curam gererent, præfecit. Fuere inter hos, tres præ cæteris ardentes pietatis cultores, qui negociorum causa in vicum ad decimum septimum milliarium Antiochia distantem (Thracunta nominant) vnà profecti, comitem in itinere Iudæum habuere. Viæ Dux inter pios tres erat Eugenius religiosissimus. Ergo dum vnà iter faciunt, Eugenius sermonem orsus aggreditur Iudæum, & de fide in Deum, Dei vnicum filium, disputat. Iudæo vero argumenta omnia per ludibrium eludente, serpentem in ipsa via mortuum offendunt, & mox Iudæus ad comites: Si, inquit, hunc anguem deuoraueritis, nihilque inde detrimenti ceperitis, Christianum me profitebor. Extemplo igitur arreptum Eugenius colubrum in tres diuellit partes, vnamque ipse, duas reliqui, spectante Iudæo, absumunt, saluique persistunt. In quibus Euangelicum illud & salutare oraculum expletum est: *Et in manibus suis serpentes tollent; & si mortiferum quid biberint, non illis nocebit.* Iudæus cum illis ad Xenodochium reuersus, in eo mansit, Christique fidem suscepit.

Fidei veritas contra Iudæi perfidiam miraculo cõprobata.

Marc. vlt.

II. *De Herbano, Rabbino Iudæo, per Gregentium Tephrensem Arch. Cathol. conuicto, & ad fidem Christi mirabiliter conuerso.*

Ex ipsius Gregentij Arch. Tephrẽsis disp.

Cum Rex Homeritarum (populus Æthiopiæ est) pro sua pietate cuperet Iudæorum conuersionem, qui in eius regno erant, edixit, vt dierum 40. stato præfinitoque tempore iam demum peracto, ad disputandum de religione conuenirent in Threlleto, aula regiarum maxima & prima, omni ordine congregato, & sacro Senatu præsente. Vbi Rex etiam adfuit cum sanctissimo Archiep. aliisque Episcopis. Quod & factũ est. Ingressi igitur Iudæi Herbanum, virum apprimè doctum, Legis & Prophetarum peritum, disputationis auctorem & ducem constituerunt. Vt autem hunc Scribarum & Pharisæorum & Legis Doctorum, qui ex omnibus ciuitatibus Principes ex Regis edicto conuenerant, turba circumstetit, alto silentio facto, Scripturæ sacræ testimoniis & rationibus Iudæum ita pressit Archiepiscopus, vt post trium dierum disputationem herbas dederit. At tum ipse: Quorsum, inquit, tempus in disputationibus consumimus? Ego controuersiam dirimam: & si vis, vt non frustra Iesu credam, hunc ipsum mihi viuum ostende, & ego cum eo congressus, contemplabor ipsum & alloquar: atque illico me victum fateor, & Christianus fio. Vt autem Herbanus sic locutus est, Iudæorum turba circumstans alta & valida voce clamauit: Rogamus te & obtestamur, Magister, ne inescatus & errore delusus fias Christianus; sed potius te præbe virum, & fortiter age. Scis, quod nihil Deo Patrum nostrorum verius est & certius. Quibus Herbanus respondit: Nugas vos in medium confertis & deblateratis. Si mihi certam & indubitatam fidem faciat, quod hic ipse est verè, de quo multa Prophetæ prędixerunt, alienus ero à Deo Patrum nostrorum. Archiepiscopus intuitus ipsum, & sciens eum verè, nec simulata mente locutum, ad eum dixit: Quomodo vis me tibi certam & plenam fidem facere? Supplex Dominum tuum ora, inquit Herban. si in cœlo est, vt dicis, ad me descendere, vt videam ipsum, & conueniam: & viuit Dominus, quem dicis Patrem esse Christi tui, ilicò baptizor & credo. Hæc, vt dixit Herbanus, Scribarum & Pharisæorum multitudo vociferata est: Næ Domine, qui magnus es, fac modo, & videamus vtrum sermonum tuorum fremitus per opera fidem faciat, & confirmet. Ostende nobis Christum tuum, & cum timore & tremore credemus in ipsum, non amplius habentes quod defendamus. Cum autem vociferarentur, sensim etiam & submisse dicebant: Vis tu, vt eum nobis ostendat: Væ quia fiemus Christiani. Alii dicebant: Siquidem nobis ostendat ipsum, quamobrem non credimus? Alii dicebant: Certe nobis ipse ostendet hominem, qui tanto tempore mortuus hodiernum diem habeat, vbi etiam apparebit, cuius ossa, vt liceat dicere, in vrna siue loculo monumenti dissoluta sunt? Vir autem sanctus sciens, nisi postulatum ipsorum expedierit, suum silentium in maximam victoriam cessurum esse, respondens eis dixit: Cognoscite quod vobis ipsum procul dubio ostendam, & tametsi nolueritis, credetis: Sin minus, gladius vos absumet: Sin autem non ostendam, reuertemini arbitrio vestro. Hoc autem Herbano, & eis, qui cum ipso erant, placuit. Dicebant autem inter se: Non poterit ostendere vllo modo, quia interfectus

Græcè & Latinè Parisiis edita ann. 1586.

Herbani Iudæi cum Gregentio Christiano certamen de religione.

Per oculos credere vult doctor Iudæus.

fectus est à Patribus nostris, & mortuus est, & in monumento firmiter conclusus, surreptus fuit à Discipulis suis. Sanctus autem Gregentius certo & perfecte sciens, quod dixit Dominus: *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, &c* surgens solus exiuit, cum Regi præcepisset eodem in loco manere, ne consessus refertissimus dissolueretur. Tunc beatus longe à cœtu submotus ad precandum stetit: & genuter ad pauimentum flexo, tum surgens, & ad cœlum manus expandens, omnibus videntibus, ex imo corde dixit: O Verbum tremendum terribilis & magni & inuisibilis Patris ante sæcula impatibiliter & sine fluxu ex ipso genitum, non factum, ex solo ingenito lumine solum vnigenitum coruscans. Tu qui per ipsum ab initio cœlum & terram firmasti, & Spiritu tuo sancto fundasti, & super aquis vtraque texisti: Tu qui cœlos inclinasti, & descendisti vt pluuia in vellus, in sanctam Virginem Mariam: Qui Discipulos tibi ipsi ex tua terra & Hebræorum elegisti, & in oculis Coryphæorum transfiguratus es in monte Thabor: Qui stupenda signa & prodigia in medio Iudæorum nefariorum operatus es, Iesu Christe, inuocamus te vbique præsentem, & omnia implentem: miserere huius turbæ obtenebratæ, & obumbra ipsam tua virtute: aperi tenebrosos ipsorum oculos, quos diabolus obcæcauit; & secundum multitudinem miserationum tuarum his te ipsum manifesta, vt aperte & clare te videant, & credant in te solum verum Deum, & in eum, qui te misit, Patrem, & in Spiritum tuum sanctum, Amen. Atque vt fidelis turba & Rex cum optimatibus dixerunt, Amen, (erant enim omnium oculi in ipsum conuersi) terræmotus magnus factus est, atque ab Oriente tam vehementer intonuit, vt horrore omnes correpti fuerint, & ceciderint in terram. Qui paulo post cum surrexissent omnes, & Orientem versus intenti essent, ecce apertæ sunt cœli portæ, & repente nubes fulgida explicata est, à porta cœli velut planus campus ad eos vsque perueniens. Adhuc autem contentis oculis intuebantur, ecce Dominus Iesus à porta exitus illius venit; & ad ipsos supra nubem deambulans accedebat coram oculis ipsorum. Erat autem speciosa forma valde. Venit igitur, & in extremis partibus nubis stetit prope Archiepiscopum & consessum siue concilium, supra ipsos fere ducentos cubitos, ita vt ipse videretur ab omnibus purpurea nube circumamictus pulcherrima, ex qua diuinitatis radii emicabant. In capite eius splendor fulguris, & diadema pulcritudinis inæstimabilis, & radiis velut spinea corona: gladiumque tenebat manu sinistra, & dextra seipsum. Vt igitur stetit coram ipso Dominus, tremor non enarrabilis cum gaudio in ipsum Regem & optimates incidit: atque in omnem Christianorum multitudinem, sic vt præ illo horrendo spectaculo neque ipsi loqui possent. Solummodo sursum obtuentes iucunde ipsum conspiciebant, & præ immensa, atque incredibili lætitia attoniti, stupescebant. Iudæi vero cum suo Herbano horribile & tremendum illud mysterium spectantes, animo percellebantur valde, sua pectora tundentes, & præ tremore ac formidine, huc & illuc circumspicientes fugam quærebant. Archiepiscopus autem ad Herbanum alta voce clamauit: Contemplare ô Herbane, horrificum illud mysterium, de quo tibi magna est scrutatio & inquisitio, atque inconcussam & certam habeto fidem, & crede indubitanter, quod vnus sanctus, vnus Dominus Iesus Christus in gloria Dei Patris, Amen.

Matth. 17. Marc. 4. Luc. 17.

S. Gregentii oratio pro Iudæorum conuersione.

Terræmotus cum tonitru ad terrendos Iudæos incredulos.

Christi apparitio in nube.

Hic autem adhuc tacebat. Venit igitur vox à Domino ad Iudæos, Propter magnam Archiepiscopi inuocationem, appareo vobis in oculis vestris, ego crucifixus à patribus vestris. Voce autem edita, attoniti stupuerunt omnes, & proni in terram conciderunt; & quod B. Paulo, cum huic Dominus apparuit, quondam accidit, vt excæcaretur, hoc idem ipsis euenit: Siquidem apertis oculis neminem videbant. Quæ cum sic facta fuissent, ad faciem Domini radicata in sublimi, quæ erat deorsum sub ipso nubes lucida, eum occultauit à facie ipsorum: & sic Seruatore ad interna sursum perambulante, paulatim conduplicabatur à tergo ipsius nubes, donec ad cœlestia domicilia reuersus est Dominus. Rex autem & turbæ Christianorum fiducia recollecta, tunc valida & firma voce clamarunt; Domine miserere. Et B. Archiepiscopus cernuus & pronus in terrã incumbebat, & ad Dominum Deum nostrum preces fundebat, &c. Tunc Herbanus suis dixit; Nos soli excœcati fuimus? nunquid & illis hoc idem accidit? Quidam ex Christianis cum hæc audiuissent, alta voce dixerunt: Absit. Nos equidem Christiani gratia eius inexplicabili ipsum contemplati, acutius & melius nunc cernimus, quam ante: vos soli cœcifacti estis propter perfidiam & incredulitatem vestram. Cum igitur omnes cœci essent, neque omnino viderent, Herbanus mane ductus ad Archiep. venit, & dixit ad ipsum: Omnis homo suum Deum intuitus, ab eo beneficium accipit; nos autem Deum tuum vidimus, & mala accepimus. Cui S. Archiepiscopus: Dominus, Deus vltionum, etiam nunc libere egit. Secundum vestras blasphemias, id est, impias contumelias, & sacrilega conuicia vestra in illum, vobis factum est. *Herban.* Si malum pro malo rependit, cuinam postea nostra curanda committis? *S. Archiep.* Medicus membrum secans, quodcumque putruit, non vt auctor sectionis redarguitur: indiginis enim oculis Dominum contuiti, excœcati fuistis. *Herban.* Ex omnibus, quæ abs te audiuimus, & vidimus, hoc solũ tibi restat; vt aperiantur oculi nostri, & Christiani omnes efficiamur. Quod si hoc nobis non perfeceris, reddes rationem in die iudicii pro nobis. *S. Archiep.* Si vultis vt spiritali lauacro perfundam, visum recipietis. *Herbanus*: Si nos perfuderis, & neque aperiantur oculi, quid futurum? *S. Archiep.* Vnum, inquit, purifico lauacro abluam ex vobis, qui si visum non receperit, ne tunc hoc acceperitis. Hoc autem Herbano placuit, & omnibus:

Iudæi viso Domino cur cœcati.

Psal. 93.

Simile.

Christianismum petũt Iudæi.

Herbanus Christi fidē recipit. Atque cum ex his vnus cœlesti lauacro tinctus fuit, continuo apertis oculis visum recepit, & clamauit, dicens: Iesus Christus Deus est verus, & credo in ipsum. Hoc cum audissent cæteri, cum alacritate magna ad sacrosanctum lauacrum accesserunt, & Christi signaculo accepto, cum Christianis annumerati sunt. Et factum est gaudium magnum, & lætitia Ecclesiæ Dei in illo, & diabolo damna multa. Herbanus etiam lauacro spirituali tinctus, & omnes qui cū ipso erant, mox oculis apertis, & in pristinum aspectum restitutis, Deum glorificauerunt. Deinde Herbanus attonitus ob operationem seu visionem Domini & Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi, dicebat: *Herbani doctoris Iudæorum pænitentia.* In cœlis erat Dominus noster Iesus Christus, quem stulti Patres nostri crucifixerunt, & occiderunt: & nos stupidi cum dormientibus & in sepulchris iacentibus esse putabamus. Et percutiens pectus cum lachrymis dicebat: Here Domine, Iesu Christe, fili Dei viui in veritate, ignosce mihi, quæ tibi peccaui, ignorantia erga te affectus. Beatum quoque Gregentium reuerebatur, & summo honore afficiebat, & vt Dei Angelum intuebatur, neque ab eo diuelli potuit. *A Rege erectus Herbanus factus Christianus* Rex autem sciens Herbanum esse virum ornatissimum & eruditissimum, eius in sancto baptismo fideiussor siue sponsor factus, ipsum Leonem nominauit, & vnum sui Senatus declarauit, suum Patricium constituens, quæ Græci Κανικλείονα nominant. Ex Iudæis autem cum Herbano, circiter quinquies mille quingentis millibus lauacro spiritali tinctis magna animi voluptate domos suas reuersis, Regis iussu & Archiepiscopi, omnis Synagoga Iudæorum, quæ omnibus regni ipsius vrbibus habitabat, baptizatur. Et statim de consilio & sententia sanctissimi Archiepiscopi, Rex piissimus familias siue tribus, quas ipsi inter se habebant, dissipauit: & edixit, vt Christianorum familiis miscerentur.

III. *Ad firmandam fidei nostræ veritatem contra Iudæos, mons de loco in locum transfertur.*

Pet. de Natal. in Catal. Sanct. lib. 9. c. 19. His addam Historiam de Aniano S. Marci Discipulo è Catalogo Sanctorum desumptam, quæ sic habet: Ad Iudæorum suggestionem odio prosequentium Anianum Diui Marci Euangelistæ Alexandriæ successorem ac Discipulum, Rex Babyloniæ mandauit, vt quia in Euangelio Christianorum *Matth. 17.* continetur, quod habentes fidem sicut granum sinapis, mōtes transferre possunt, quatenus Christiani montem magnum de loco suo transferrent, alioquin aut fidem abnegarent tanquam falsam, aut capitalem sententiam omnes subirent. Episcopo igitur cum omnibus Christianis ex hoc admodum afflicto, & Deum pro fide sua suppliciter exoranti per Angelum reuelatur, neminem ad hoc ex fide sua idoneum, nisi monoculum Anianum. *Mons transfertur Aniani mandato post trid. ieiunium.* Vocatus igitur ab Episcopo, omnique populo indicto ieiunio triduano, ipse confisus in Domino monti mandauit; mons continuo moueri cœpit de suo loco recedens, tantaque celeritate versus Babylonem veniens, quanta nauis per æquora vento pellitur, eousque diuinitus delata, donec ad preces Regis monti mandauit, vt figeretur, ne in ciuitatem irrueret, & eandem opprimeret. Sicque ibidem fixus vsque hodie manet. Propter quod miraculum Rex cum omni populo conuersus Ecclesiam principalem in Babylonia in honorem Dei genitricis ædificauit, aliasque plurimas.

TIT. V. Quomodo fides Christiana ad Gentiles sit dilata, & miraculorum testimonio confirmata.

EXEMP. I. *De victima ethnicorum per præstigias Dæmonis deceptorum, ab Asterio martyre detecta & dissipata.*

Euseb. Cæsar. Eccles. hist. lib. 7. cap. 13. IN fide Christi præ cæteris insigniter enituisse memoratur Asterius martyr, apud Cæsaream Philippi, quam Paneada Phœnices vocant. Aiunt sub radice montis, qui appellatur Panius, ex quo fluuii Iordanis prima fluenta prosiliunt, morem fuisse Gentilis erroris certa solenni die immolari victimam. Quæ victima arte quadam dęmonis subito nusquam comparebat. Et erat hoc famosissimi miraculi genus, quo persuaderi astantibus videretur in cœlum hostiam inuisibiliter esse sublatam. Accidit igitur dum hæc gererentur, adesse Asterium: qui cum videret omnes miraculi huius stupore constringi, humanos miseratus errores, cum gemitu & suspirio oculos ad cœlum pariter tetendit & palmas: Christum qui est super omnia Deus, tota fide profusis lachrymis inuocat, vt præstigias fallacis Dæmonis arguat, miserisque mortalibus erroris huius soluat arcanum. *Præstigiæ Dæmonis detectæ & dissipatæ.* Hæc illo cum fletibus supplicante, subito victima, quæ inuisibiliter credebatur absumpta, superferri aquis videtur, & conspectibus omnium redditur. Nec vltra in illis locis error huiusmodi potuit reparari. Ita vnius Christiani prece, tantorum sæculorum deceptionis machina cum auctoribus suis dæmonibus dissoluta est.

II. *De cereis diuinitus accensis ad fideles ab infidelibus discernendos.*

Ex Eugipio Abbate. Baron. tom. 6. Annal. Eccles. ad an. Dom 473. Scribit Eugipius rem admirandam ad fidei Catholicæ veritatem contra idololatras confirmandam in hæc verba: In Castellum, cui nomen Cucullis erat, deuotionibus accolarum S. Seuerinus Noricorum Apostolus venerat aduocatus; vbi pars plebis in quodam loco nefandis sacrificiis inhærebat. Quo sacrilegio comperto, vir Dei multis plebem sermonibus allocutus ieiunium triduanum per presbyteros loci persuasit indici; ac per singulas domos cereos offerri præcepit; quos propria manu vniuscuiusque parietibus auxit Ecclesiæ. Tunc psalterio ex more decurso, ad horam sacrificii presbyteros ac Diaconos vir Dei hortatus est tota cordis alacritate com-

Miraculo fideles ab infidelibus discernuntur.

communem Dominum deprecari, quatenus ad sacrilegos discernendos lumen suæ cogitationis ostenderet. Itaque cum multa largissimis fletibus cum eis fixis genibus deprecaretur, pars maxima cereorum, quos fideles attulerant, subito est accensa diuinitus: reliqui vero eorum, qui prædictis sacrilegiis infecti fuerant, volentesque latere negauerant, inaccensi permanserunt. Tunc ergo qui eos posuerant, diuino declarati examine, protinus acclamantes secreta pectoris satisfactionibus prodiderunt & suorum testimonio cereorum manifesta confessione conuicti propria sacrilegia testabantur.

III. *De Sueuis idololatris miro modo ad fidem conuersis.*

Ionas Abbas in vita eius cap. 26. apud Baron. to. 8. Annal. Ecclesi. ad an. Do. 612.

Apud Moguntiam sunt nationes Sueuorum, apud quas cum moraretur S. Columbanus, & inter habitatores loci illius progrederetur, reperit eos sacrificium profanum libare velle, vasque magnum, quod modo cupam vocant; quod viginti modios amplios, nec minus capiebat, ceruisia plenum in medio positum. Ad quod vir Dei accessit, sciscitaturque quid de illo vellent. Aiunt illi se Deo suo, Vadono nomine, quem Mercurium (vt alii aiunt) autumant esse, libare velle. Ille autem pestiferum opus audiens, vas insufflat, miroque modo vas cum fragore dissoluitur, & per frusta diuiditur. Vas ergo dum rapido cum liquore ceruisiæ prorumpit, manifeste est datum intelligi: diabolum esse in eo vase occultatum, qui per profanum liquorem caperet animas sacrificantium. Videntes autem barbari, stupefacti aiunt, magnum virum Dei habere halitum, qui sic posset dissoluere vas ligaminibus munitum. Castigatos itaque Euangelicis dictis, vt ab his segregarentur sacrificiis, domum redire imperat: Multi enim eorum tunc per beati Columbani suasum, vel doctrinam ad Christi fidem cōuersi baptismum sunt consequuti: alios, quos iam lauacro ablutos error detinebat profanus, ad cultum Euangelicæ doctrinæ monitis suis vt bonus Pastor Ecclesiæ finibus reducebat.

S. Columbanus Sueuos ad fidē conuertit.

IV. *De fi e Ca holi a nsigni p oba a miracul con ra Danos d ido a relapsos.*

Saxo lib. 10. hist. Dan. Krantz. Metr. l. 3 c. 32. Ditmar li. 2. Chron. VVitichin. lib. . hist. Dan. Baro. to. 10. 949. 4

Anno Christi Domini nongentesimo quadragesimo nono contigit contentionem fieri, vti habet Witichindus illius temporis scriptor, super cultura Deorum in quodam conuiuio, Rege præsente, Danis affirmantibus Christum quidem esse Deum, sed alios maiores eo fore Deos, quippe qui potiora mortalibus signa & prodigia per se ostenderent. Contra hæc Clericus quidam, nunc vero religiosam vitam ducens, Episcopus, nomine Poppo, vnum verum Deum, Patrem cum Filio vnigenito, Domino nostro Iesu Christo, & Spiritu sancto, simulacra vero dæmonia esse testatus est. Garaldus autem Rex, qui velox traditur fuisse ad audiendum, tardus ad loquendum, interrogat, si hanc fidem per semetipsum declarare velit. Ille incunctanter velle respondit. Rex custodiri Clericum in crastinum iubet. Mane autem facto, ingentis ponderis ferrum igne succendi iubet, Clericumque ob fidem Catholicam candens ferrum portare iussit. Confessor Christi indubitanter ferrum rapit, tamdiuque deportat, quo ipse Rex decernit. Manum incolumem cunctis ostendit, fidem Catholicam omnibus probabilem reddit. Ad hæc Rex conuersus, Christum Deum solum colendum decernit; idola respuenda subiectis Gentibus imperat; Dei sacerdotibus & ministris honorem debitum deinde præstitit. Sed virtutibus merito patris sui, Ottonis Regis scilicet, adscribuntur, cuius industria in illis regionibus Ecclesiæ Sacerdotumque ordines tantum fulsere, vt Adam Bremensis Ecclesiæ Canonicus etiam de his agens, subjiciat quæ sequuntur: Ferunt etiam eo ipso tempore eundem fortissimum Regem Ottonem vniuersos Slauorum populos suo imperio subiecisse; quosque pater eius vno grandi prælio domuerat, ipse Otto tanto deinceps Dei adiutorio constrinxit, vt tributum & Christianitatem pro vita simul & patria libenter offerrent victori: Baptizatusq; est totus Gentilium populus; Ecclesiæ in Slauonia tunc primum constructæ.

Fides miraculo propagata contra Danos Idololatras.

Adam lib. 2. cap. 2.

Slaui ad fidem conuersi.

V. *De alio miraculo ab eodem Poppone in assertæ veritatis testimonium contra incredulos facto.*

Albertus Krantzius Metrop lib. 3. c. 34.

Idem Poppo, ex Aquilonari plaga ortus Sacerdos, religiosus plane vir, diu in Italia peregrinatus, & apud summos Romanæ Ecclesiæ Pontifices in pretio habitus, incidit alibi in perfidiorem Gentem, licet eodem ignis experimento suam fidem veram esse testaretur: Nam tunicam indutus certam, in medio incredul populi iussit incendi: ipse vero oculis, ac manibus in cœlum porrectis, liquentes flammas adeo inuicta mente superauit, vt veste prorsus ambusta illæsus ipse extiterit; ac, cum illa in fauillam esset redacta, hilari vultu nec fumum incendii testatus est.

TIT. VI. De fide Catholica etiam miraculis approbata contra Magos & Philosophos.

EXEMP. I. *S. Copres Abbas in fidem veritatis Cath. contra Magum stat illæsus in igne.*

Pallad in Historia Lausiaca, cap. 54.

Sanctus Copres, vnus ex Patribus, cum aduersus Magum, qui suam impietatem passim omnibus inculcabat, disputaret, nec eius argutiis semper posset satisfacere, tandem iussit, vt in media platea ignē instrueret populus, per quem ambo ipsi transire vellent & vter illæsus id fecisset, eius fidem vt veram amplectendam esse. Placet consilium vniuerso populo; ignis citra moram instruitur; Copres arreptum Magum per flammam secum transire iubet: Magus sequi recusat. Tum vnicuique seorsim ingre-

Copris & Manichæi cuiusdam certamen.

 gre-

Copres nō læditur ab igne.

grediendum esse ait, & ipse Copres consilii huius auctor vt præcederet, iubet. Cum autem in nomine Christi signatus, esset ingressus, flamma in hanc & in illam partem diuisa eum nulla affecit molestia, per semihoram in ea moratus. Turbæ autem viso miraculo exclamarunt, & cogebant illum pyram penetrare. Is autem nolebat timore affectus. Cum vero eum accepissent populi, in medium protruserunt: & totus flamma ambustus, eiectus est è ciuitate, clamantibus populis: Planum viuentem exurite. Copren autem turbæ accipientes, & laudibus prosequentes, deduxerunt in Ecclesiam.

II. *Cabades Persarum Rex, maximis opibus, quibus incubabant dæmones, Christiani Episcopi opera, potitur.*

Theodorus Lector. l. 2. Collectan. Niceph. 16. 36. apud Baron. to. 6 Annal. an. 523.

Huius generis est illud, de quo Theodorus Lector: Castrum, inquit, quoddam est inter Persas & Indos, nomine Thundadeero. Cum Rex Cabades multas in illo pecunias ac lapides pretiosos asseruari audisset, volebat eius rei veritatem cognoscere. Verum dæmones locum illum inhabitantes Cabadem ab eo, quod quærebat, impediebant. Cunctam itaque magiam suam Magi illius impenderunt; sed frustra. Adhibita est & Iudæorum magia: neque sic tamen voti compos euasit. Cogitauit per Christianos amoliri dæmones illos. Episcopus itaque Christianorum in Persia peracta super ea re synaxi, & acceptis diuinis mysteriis, & in Christianos qui aderant dispensatis, signo crucis dæmones profligauit, & castrum Cabadi sine vlla molestia tradidit. Quamobrem vir ille stupefactus Episcopum illum primæ sedis prærogatiua cohonestauit, cum ad id vsque temporis Iudæi & Manichæi priores haberent. Deinde & cunctis Christianismum amplecti volentibus liberum & securum fecit.

Dæmones à solis Christianis fugantur.

III. *De duobus Philosophis B. Antonium magica arte impugnantibus ab eo tandem victis.*

Io. Cassia. lib. 8. Coll. c. 18. de Principatibus.

Quantæ virtutis sit fidei Christianæ professio aduersus Philosophos etiam magicis artibus vtentes exemplo beati Antonii Magni demonstrat Cassianus: Duo, inquit, Philosophi despicientes beatum Antonium veluti imperitum ac sine literis virum; volentesque eum (si nihil amplius lædere potuissent) saltem de cella sua magicis præstigiis & circumuentione dæmonum proturbare, spiritus ei nequissimos immiserunt, ad impugnationem hanc morsu liuoris adducti; eo quod maximæ hominum turbæ ad eum veluti famulum Dei quotidie conuenirent: Cumque illo nunc quidem imprimente pectori suo frontique signaculum crucis; nunc vero orationi suppliciter incubante, ne approximare quidem dirissimi dæmones eidem prorsus auderent, adque illos qui eos direxerant absque vllo reuerterentur effectu, & alios illi in nequitia vehementiores rursus immitterent, itidemque ipsis incassum suas expendentibus vires, atque inaniter redeuntibus, potentiores nihilominus aduersus militem Christi victorem iterum destinati nihil penitus præualerent: eo quidem profecerunt tales tantæque eorum insidiæ tota magica arte quæsitæ, vt per hæc euidentissime comprobaret, magnam professioni Christianorum inesse virtutem, quibus illæ tam sæuæ & tam potentes vmbræ, quas æstimabāt solem lunamque, si ad eas directę fuissent, obducere potuisse, hunc non solum nil lædere, sed ne ad punctum quidem de monasterio suo valuerint proturbare.

Tit. VII. De asserta miraculis Catholicæ ac Romanæ fidei contra hæreticos veritate.

Exemp. I. *Orthodoxus Philosophus illæsis vestibus in igne contra Arrianum disputat.*

Niceph. Callist. lib. 15. cap. 23. Bar. to. 6. an. 471.

Anno Domini quadringentesimo septuagesimo primo, quo Acacius Orphanotrophus seu pupillorum curator, Episcopus Constantinopolitanus creatus est, euenit, vt duo philosophi, quorum alter Arrii rabie infectus, dicendi ac disputandi arte instructissimus, alter virtute, religione & recta fide ornatissimus erat, de doctrina contenderent. Porro Orthodoxo & recte sentienti visum est, verborum contentione relicta, ad rem ipsam descendere, ac veritatem explorare; videlicet, vt rogo ingenti accenso, sese in ignem coniicerent. Quod vbi Arianus detrectauit, Orthodoxus igni se contulit, atque inde cum impio sermonem conferens, disputauit, saluusque etiam vestibus intactis permansit.

II. *Ad stabiliendam fidei Cathol. veritatem contra Seuerianum hæreticum, toga S. Ephræm Patriarchæ in igne manet illæsa.*

Sophro. prat. spirit. ca. 36. Annal. ad an. Christi 526.

Narrauit nobis quidam Patrum de sancto Ephræm Antiocheno Patriarcha, quod valde zelans fuit, feruens circa fidem: Cum enim audisset de Stylite illo, qui erat in patribus Hierapolis, quod Seuerianæ esset hæreseos, abiit ad illum, vt impietatem amoueret ab eo. Cœpit ergo sanctus Ephræm corripere Stylitem, & orare vt accederet ad sanctum Apostolicum thronum, & communicaret sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ. Respondens vero Stylites ait: Ego synodo prorsus non communico, Chalcedonensi videlicet. Dicit ad eum sanctus Ephræm: Et quomodo vis vt curem te, & satisfaciam pro gratia Domini nostri Iesu Christi? Sancta Ecclesia libera est ab omni sorde prauitatis hæreticæ. Dicit ad eum Stylites: Accendamus ignem, Domine Patriarcha, & ingrediamur simul, & quem flamma non læserit, ille Orthodoxus erit, illum sequi debemus. Hoc autem dixit, vt terreret Patriarcham. Respondit sanctus Ephræm Stylitæ: Oportebat quidem te, fili mi, tanquam patri obtemperare, nihilque à nobis amplius quærere. Quoniam vero rem postulasti excedentem quidem vires imbecillitatis meæ, confido

tamen

tamen in miserationibus Filii Dei, quia tuæ salutis causa & hoc faciam. Tunc ait S. Ephræm astantibus omnibus Benedictus Dominus: Afferte huc ligna. Cum vero allata fuissent ligna, succendit illa Patriarcha ante columnam, dicitque Stylitæ: Descende nunc, & iuxta decretum tuum ingrediamur ambo. Stupefactus ille ad Patriarchæ constantiam, descendere noluit. Tunc dixit ad eum Patriarcha: Nonne tu hoc fieri petiisti? & quomodo id nunc facere non vis? Tunc exuens se qua indutus erat stola Patriarchali, cum accessisset prope ignẽ, orauit dicens: Domine Iesu Christe, Deus noster, qui propter nos dignatus es de sancta Domina nostra Dei genitrice semperque Virgine Maria incarnari & nasci, ostende nobis veritatem. Et completa oratione, iactauit stolam suam in mediis ignibus. Cum autem ignis quasi per tres horas durasset, lignaque iam consumpta essent, tulerunt inde stolam integram, ita vt nulla ignis indicia in ea deprehendi possent. Tunc Stylites videns quod factum fuerat, certior de veritate factus, anathematizauit Seuerum & eius hæresim; accedẽsque ad sanctam Catholicam Ecclesiam, de manibus sancti Episcopi communicauit & glorificauit Deum.

Fides Catholica per ignem probata.

III. *De veritate fidei nostræ per euidens miraculum contra Albigenses comprobata.*

D. Anton. Archiepis. Florent. 3. p. Chron tit. 19. c. 1. §. 4. Surius 5. August. ex Theodo. Apoldia lib. 1. vitæ eius c. 6. circa an. 1200.

Cum Albigensium tempore in quodam castro apud fanum Iouis frequenter inter Catholicos & hæreticos disputationum conflictus fierent, factum est edicto, vt die quadam solemnis fieret disputatio sub Iudicibus deputatis: Et cum altercatione verborum diu protracta, hæretici subtili & diabolica calliditate, etsi rationibus & auctoritatibus sufficienter confutati, vt murenula de manibus stringentium elaberentur, decretum est, vt ab vtraque parte scripto præsentaretur ipsa fidei assertio, quam docebant. Scriptis autem diuersis à Catholicis in libellos redactis, diligenter & mutua collatione discussis, libellus, quem scripserat B. Dominicus, qui etiam certamini aderat, communi suffragio præ cæteris offerendus decernitur. Coram igitur multitudine libelli vtriusque partis, scilicet B. Dominici & hæreticorum medium proferuntur: & Iudicibus inter se disceptantibus, hæc tandem fuit communis omnium sententia, vt vtrumque libellum in flammas ignis iacerent; & quem contingeret ab igne nõ comburi, veram fidem procul dubio ille contineret. Fidelis sermo & omni acceptione dignus. Accensus est in publico ingens ignis. Libelli proiiciuntur in medium. Sed libellus partis hæreticæ statim comburitur: libellus vero serui Dei, non solum ab igne non læditur, verum ab igne foras prosiliit in longinquum: secundoque iniectus, ac tertio, æque prodiit incombustus. Vnde canit Ecclesia: Ter in ignem libellus traditus, ter exiuit illæsus penitus. Et sic error hæreticorum vincitur, fides extollitur. Et sic quod diuina potẽtia in tribus pueris gestum cognouimus in fornace Babylonis, hoc renouatum videmus in libello incombusto B. Dominici ad confirmandam veritatem fidei.

Disputatio inter Catholicos & hæreticos.

S. Dominici libellus de fide Catholic. integer manet in igne.

TIT. VIII. Quod Catholici ad firmandam suæ doctrinæ veritatem miraculis claruerunt.

EXEMP. I. *De duabus dæmoniacis à Daniele Stylita liberatis.*

Ex Metap. & Surio. 11. Decemb. Baron. tom. 6. ann. 446.

QVI Danielis Stylitæ acta collegit, hoc inter cætera memoria dignum refert: Cuidam Cyro, qui prius quidem fuit Præses, postea autem ad sedem Episcopalem ciuitatis in Phrygia, cui nomen erat Cotyeum, euectus est, & ab illa postea discesserat, propter quandam motam aduersus eum calumniam, erat filia nomine Alexandra, quæ grauiter vexabatur à dæmone. Eius ergo pater, cum Sanctus Daniel venisset in mentem, ad ipsum ducit filiam, naturali beneuolentiæ alium commiscens ardorem, nempe fidei. Simulatque ergo sancti manus eius capiti fuerunt impositæ, fugatus est spiritus; & quæ laborabat, statim conspecta est sana. Porro autem huic quoque miraculo fuit alterum coniunctum. Iam vero Cyrus Sancto valde confidens, eius vtebatur gratia. Vnde etiam vxorem, cui suorum agrorum fuerat mandata cura, quæ ipsa quoque erat dæmoniaca, duxit ad ipsum. Nec eum sua fefellit fiducia, sed ea quoque cum filia mundata fuit à rabie dæmonis.

Dæmoniacæ liberantur à S. Daniele.

II. *De dæmoniaco per S. Hilarionem liberato.*

D. Hieron. in vita S. Hilarionis.

Eandem quoque virtutem eiiciendi Dæmones ostendit S. Hilarion Abbas in Marsita: Hic Marsitas fortissimus iuuenis de territorio Hierosolymæ tantum valebat viribus, vt quindecim frumenti modios diu longeque portaret, & hanc habebat palmam fortitudinis suæ, vt asinos vinceret. Hic afflictus pessimo dæmone, non catenas, non compedes, non claustra ostiorum integra patiebatur; multorum nasum & labia morsibus amputauerant: horum pedes, illorum gulam fregerat; tantumque sui terrorem omnibus incusserat, vt oneratus catenis & funibus in diuersa nitentium, quasi ferocissimus taurus ad monasterium Hilarionis pertraheretur. Quem postquam fratres videre, perterriti (erat enim miræ magnitudinis) indicauerunt Patri. Ille, sicut sedebat, iussit eum ad se pertrahi, & dimitti; solutoque, *Inclina*, ait, *caput & veni*. Tremere ille, & ceruicem flectere, nec aspicere contra ausus; omnique ferocitate deposita, pedes cœpit sedentis lambere. Adiuratus itaque dæmon & tortus, qui iuuenem possederat, septima die egressus est.

Fortitudo mira corporis.

Dæmoniacus ab Hilarione liberatus.

III. *Dæmoniacum diuitem liberat S. Suvitbertus, cuius miraculi occasione conuertuntur Gentiles ad fidem.*

Cum

Marcell. in eius vita c. 19. & 20. apud Baron. tom. 8. Annal ad a. n. 705.

Cum S. Svvitbertus Werdensis Episcopus, ex Anglia in Germaniam ad Boructuarios venisset, anno ab incarnatione Domini septingentesimo quinto, statim salutifera verbi diuini Præcepta stolidis ipsorum cordibus euangelizando tradidit, ferasque eorum mentes terris ignorantiæ caliginibus cœcatas Euangelicæ prædicationis lumine perlustrauit, gloriosus apparens in verbis, & sanctus in operibus suis, ita vt à prophanis idolorum superstitionibus ad fidem Christi multos conuertendo, in radice vero fidei miraculorum prodigiis solidando confirmarit. Ad id vero plurimum fecit dæmoniaci occasio. Erat, inquit, eodem tempore in quadam Boructuariorum villa, Velsenberch nomine, vir quidam diues & potens, Ethelhere dictus, obsessus à dæmonio, ferro & catenis adstrictus, eo quod omnes morsu arriperet, & vestes proprias laceraret. Erat autem idem Ethelhere incitator aliorum, & primus qui sanctum Svvitbertum baculo impetere non formidabat. Qui cum quotidie dire vexaretur, & à multis visitaretur, tandem quadam die, præsentibus nonnullis idolorum sacerdotibus & aliis Paganis ipsi condolentibus, dæmon clamare cœpit: Nisi huc veniat seruus Dei viui Svvitbertus Christianorum Episcopus, hinc non egrediar. Cumque magis ac magis hæc iterando clamaret, confusi abscesserunt idololatræ, & amici dæmoniaci, perplexi & dubii, quidnam facerent. Demum communi omnium deliberatione ab ipsis sanctus Svvitbertus quæritur, & inuentus obnixe rogatur & inuitatur ad visitandum dæmoniacum præfatum. Igitur sanctus vir, fraterno tactus dolore dæmoniaco compatiens, cum iret cum suis Presbyteris & clericis, essetque in via ad visitandum eum, mox cœpit dæmoniacus spumare, dentibusque dire stridere, & horribiliter vociferando clamare plus solito, de quo præsentes valde gementes mirabantur. Sed sancto Svvitberto appropinquante domui, cessauit dæmoniacus iacens in lecto, ac si somno dulciter pressus esset. Quem sanctus cernens præcepit suis, vt omnes orationibus deuote vacarent; & ipse orationi incumbens Deum deuotissime precabatur, vt ad laudem & gloriam sanctissimi nominis sui, & ad conuersionem incredulorum, dæmoniacum expulso dæmone liberaret: surgensque cum suis ab oratione, signauit dæmoniacum signo salutiferæ Crucis, dicens: *In nomine Domini nostri Iesu Christi præcipio tibi immunde spiritus vt exeas ab hac Dei creatura, vt agnoscat verum suum Creatorem & Saluatorem.* Statim cum fœtore spiritus malignus exiens, clamare cœpit: Non diu in ista permanebis prouincia, serue magni Dei: Nam sicut me ab hac mea habitatione expulisti, ita expelli te faciam ex ista terra & prouincia. Ethelhere vero dæmonio liberatus, surgens palam, inhærens pedibus sancti Svvitberti veniam petens de commissis in eum, baptizari in nomine Iesu Christi instantissime poposcit, in cuius nomine liberatus fuit. Similiter multi Pagani cum duobus idolorum sacerdotibus, qui præsentes fuerunt, pedibus sancti Episcopi prouoluti, mysterium fidei Christianæ discere & scire expetierunt. Quos Sanctus eleuans, docebat diuinam sapientiam descendisse de cœlo ad terram, vt hominem, qui mortuus fuerat peccato suo sanguine & benedicta morte in ara Crucis viuificaret. Itaque per tres continuas hebdomadas eos docens, & in fide confirmans, baptizauit ex eis solummodo quadraginta duos, exceptis paruulis vtriusque sexus & mulieribus.

Boructuarii qua occasione conuersi.

Dæmoniacos liberare proprium est Catholicorum.

Arreptitiũ S. Svvitbertus liberat.

Catechism⁹ Boructuariis traditur.

IV. *De Matrona per Fortunatum Tudertinæ ciuitatis Episcopum à legione dæmonum liberata.*

D. Gregor. Dialog. lib. 1. cap 10.

Matrona quædã nobilis in vicinis partibus Thusciæ nurum habebat, quæ intra breue tempus quo filium eius acceperat, cum eadem socru sua ad dedicationem Oratorii B. Sebastiani martyris fuerat inuitata. Nocte vero eadem, qua subsequente die ad dedicationem prædicti Oratorii fuerat processura, voluptate carnis deuicta à viro suo sese abstinere non potuit. Cumque mane facto conscientiam deterreret perpetrata carnis delectatio, possessionem vero impetraret verecundia, plus erubescens vultum hominum, quam Dei iudicium metuens, cum socru sua ad dedicationem Oratorii processit. Mox vero vt reliquiæ S. Sebastiani Oratorium ingressæ sunt, eandem prædictæ matronæ nurum malignus spiritus arripuit, & coram omni populo vexare cœpit. Eiusdem vero Oratorii Presbyter, dum eam vehementer vexari conspiceret, ex altari protinus syndonem tulit, eamque operuit: sed & hunc simulrepente diabolus inuasit. Et quia vltra vires voluit quidquam præsumere, compulsus est & ipse cognoscere in sua vexatione quid esset. Hi vero qui aderant, puellam in manibus ex Oratorio sublatam ad domum propriam reportarunt. Cumque hanc antiquus hostis vexatione continua vehementer attereret, propinqui sui eam carnaliter amantes, & amando prosequentes, ad obtinendum salutis remedium maleficis tradiderunt, vt eius animam funditus extinguerent, cuius carni magicis artibus ad tempus prodesse conarentur. Ducta est itaque ad fluuium, atque in aquam mersa, ibique diutius incantationibus agere malefici moliebantur, vt is qui eam inuaserat diabolus, exiret. Sed miro omnipotentis Dei iudicio, dum arte peruersa vnus ab ea repellitur, in eam subito legio intrauit. Cœpit ex illa hora tot motibus agitari, tot vocibus, clamoribusque perstrepere, quot spiritibus tenebatur. Tunc inito consilio, parentes eius, suæ perfidiæ culpam fatentes, hanc ad venerabilem Fortunatum Episcopum duxerunt, eique reliquerunt. Qua ille suscepta multis se diebus ac noctibus in orationem dedit, tantoque annisu precibus incubuit, quanto & in vno corpore contra se assistere legionis aciem inuenit. Quam non post multos dies ita sanam atque incolumem reddidit, ac si in eam ius proprium diabolus nunquam habuisset.

Matrona cur à Dæmone correpta.

Non cuiusuis Dæmonem eiicere.

A legione Dæmonum per Fortunatum Ep. mulier liberatur.

TIT. IX. De cœcis illuminatis.

EXEMP. I. *S. Apollinaris Diui Petri discipulus, & Primus Rauennatum Ep. cœcum illuminat.*

Aloys. Lipom. in Vita eius c. 22. 23. Iul. & Sur. ibidem.

S. Apollinaris Roma ad nobilem populosumque Rauennatum ciuitatem ad nunciãdam ibi Christi fidem à B. Petro Apostolo missus est. Cumque non longe Rauenna abesset, mansit apud quendam militem, nomine Irenæum. Is vbi rescíuit ex eo vnde venisset, & quid vellet, ait ad eum: Habeo, ô hospes, filium oculorum lumine orbatum: si qua virtus est prædicationis tuæ, adhibe illi curationem, vt videat, & ego sequar Deum tuum, credens in eum. Mox ad se puerum adduci alacriter iubet Apollinaris, cunctisque videntibus, qui illic aderant, nonnisi Crucis signum in oculos cœci expressit; & ait: Deus, qui loco non clauderis, sed vbique es, infer cognitionem filii tui Domini nostri Iesu Christi in hac ciuitatem, nec solum hos oculos corporis illumines, sed etiam interiores in hac vrbe degentium oculos aperias, vt celeriter illis cognoscentibus Iesum Christum filium tuum esse ipsorum Deum, locus hic mihi cum magna efficacia docendi tribuatur. His dictis, vidit cœcus, & aduolutus pedibus beati Apollinaris, vna cum parentibus suis in Christum credidit, pariterque baptizati sunt in fluuio non longe à Rauenna.

Cœcus à S. Apollinari illuminatur.

II. *De lumine alteri cœco homini in præsentia Iudicis & procerum restituto.*

Idem Aloys. ibid m. & Sur. c. 2. Vitæ eiusdem.

Cum idem Apollinaris templum dæmonis precibus euertisset, commoti inde gentiles, tradiderunt illum Tauro iudici, vt eum occideret. Is congregatis in prætorium cunctis nobilibus vrbis Rauennæ, ita compellauit eum: Oramus te, ne celes nos, qua virtute isthæc facias, & vbinam conuentus agas & miracula efficias, vt tanta turba te sequatur? Beatus Apollinaris respondit: Virtus alia non est, nisi Domini nostri Iesu Christi; domum autem Dei habemus in cordibus nostris. Si tamen etiam fabricam requiris, non est procul ab vrbe, vbi Christianis proponimus diuina eloquia. Tunc Iudex dixit: Habesne adiutores aliquot? Respondet Apollinaris: Habeo permultos. Iudex dixit: Est aliqua in te virtus diuinitatis? Iam dixi tibi, inquit Apollinaris, esse supernam virtutem Domini nostri Iesu Christi. Taurus dixit: Habeo filium ab ipsa natiuitate cœcum, inuoca nomen eius, quem a suis crucifixum asseris, & aperi oculos eius, planeque credemus, vere eum esse Deum; sin minus, pro tuis sceleribus te comburemus. B. Apollinaris respondit: Veniat in medium cœcus; & iam præsenti dixit: In nomine Iesu Christi aperi oculos tuos, & vide. Continuo ille apertis oculis vidit. Stupefacti ea re proceres omnes, qui aderant, dixerunt: Profecto Deus is est, qui talia perpetrat, multique ex eis crediderunt in Dominum Iesum. Taurus autem eruit eum è manibus vulgi, & nocte misit eum in prædium suum, tanquam illic custodiendum, vbi mansit annos quatuor.

Cœco redditur lumẽ.

III. *De cœco per Eugenium Episcop. Carthaginensem contra Arrianorum impietatem illuminato.*

Victor Vticens. de persec. Vandal. lib. 2. apud Baron. tom. 1. ad an 484. 47.

Anno Domini 484. cum ignis persecutionis iam accenderetur, & flamma infestantis vbique Regis Hunerici arderet, ostendit Deus noster quoddam miraculum per seruum suum fidelem Eugenium. Fuit in eadem ciuitate, id est, Carthagine quidam cœcus ciuibus ciuitatique notissimus, nomine Felix. Hic visitatur a Domino, prædiciturque ei noctu per visum, (dies enim Epiphaniorum illucescebat) Vade ad seruum meum Eugenium Episcopum, & dices ei, quia ego te ad illum direxi. Et illa hora qua benedicit fontem, vbi baptizentur accedentes ad fidem, continget oculos tuos, & aperientur, & videbis lumen. Qui tali visione commotus, putans se (quomodo assolet) deludi per somnium, surgere noluit cœcus; sed cum iterum mergeretur* in somnos, similiter vt ad Eugenium pergeret, compellitur. Rursum negligit, tertioque festinanter & grauiter increpatur. Excitat puerum, qui ei solitus erat manum porrigere. Pergit veloci agilitate ad basilicam Fausti, orat Veniens cum ingentibus lacrymis, suggerit cuidam Diacono, nomine Peregrino, vt eum Episcopo nunciaret, indicans se habere aliquod secreti genus intimandum. Audiens Episcopus iussit hominem introire. Indicat cœcus Antistiti ordinem visitationis suæ, dicitque illi: Non te dimittam, nisi mihi, sicut a Domino iussus es, reddideris oculos meos. Cui Eugenius sanctus: Recede à me frater; peccator enim sum, & indignus, & super omnes homines delinquẽs, vtpote qui in hæc tempora seruatus sum. Ille autem tenens genua eius, aliud non dicebat, nisi illud quod iam dixerat: Sicut iussum est, redde mihi oculos meos. Attendens Eugenius inuerecundam credulitatem, & quia iam tempus vrgebat, pergit cum eo, comitante officio clericorum, ad fontem; vbi fixis genibus cum ingenti gemitu, pulsans singultibus cœlum, crispantem benedixit alueum fontis: & cum completa surrexit oratione, ita cœco respondit: Iam tibi dixi, frater Felix, peccator homo ego sum; sed qui te visitare dignatus est, præstet tibi secundum fidem tuam, & aperiat oculos tuos. Simulque vexillo crucis consignante oculos eius, statim cœcus visum, Domino reddente, recepit. Quem secum, quousque vniuersi baptizarentur, ibi detinuit ob hoc, ne tanto miraculo populus excitatus virum contereret, qui receperat lumen. Fit postea manifestum Ecclesiæ vniuersæ. Procedit ad altare cum Eugenio, sicut moris, qui fuerat cœcus, suæ salutis oblationem Domino redditurus; quam Episcopus accipiens, altari imposuit. Fit strepitus gaudio metante,* irreuocabilis populorum: statim nuncius pergit ad tyrannum. Rapitur* Felix: inquiritur ab eo, quid factum sit, qualiterque receperit lumen. Dicit ille ex ordine totum: dicuntque

Piorũ partem tuetur Deus.

**vrgeretur.*

Cœco lumen restituitur ab Eugen. ep. Cath

Miraculo veritas fidei ostentata.

** manante.*

que Arrianorum Epiſcopi, Hoc Eugenius per maleficia fecit. Et quia oppreſſi confuſione non poterant nubilare, eo quod Felix vniuerſę ciuitati manifeſtius eſſet notus, tamen volebant eum, ſi fas eſſet, necare, quemadmodum Iudæi ſuſcitatum Lazarum cupiebant occidere.

Ioan.12.

IV. *De cæco coram Clodoueo Gallorum Rege à B. Vedaſto illuminato, vt ipſe conuertatur ad Christi fidem.*

Albi. Flaccus in vita S. Vedaſti Ep. Atreb. apud Baron. tom. 6. ann. 499. 23.

Luc.18.

Clodoueus Rex in fide ſtabilitur per cæcum illuminatũ.

Sacra Euangelicæ auctoritatis narrat hiſtoria, Dominum Ieſum Iericho pergentem ad confirmanda fide ſuæ maieſtatis corda populi pręſentis, cuidam cæco ad ſe clamanti lumen reddidiſſe oculorum, vt per corporale vnius cæci lumen ſpiritualiter multorum illuminarentur pectora. Ita & ſanctus Vedaſtus, Deo Chriſto donante, per cuiuſdam illuminationem cæci, fidem, quam verbo prædicauit, in corde Clodouei Regis confirmauit, vt Rex ipſe intelligeret, tam ſibi eſſe neceſſarium cordis lumen, quam cæco oculorũ illuſtrationem: & quod diuina operata eſt gratia per preces famuli ſui in oculis cæca nocte caſtigatis, hoc per ſermones eiuſdem famuli eadem operante potẽtia, per ſpiritualis intelligentiam lucis in ſuo pectore perficerent. Nã regia excellẽtia condignos comitatu cum multitudine maxima populi iter agentibus illis, venerunt in quendam pagum, qui incolarum terræ illius conſuetudine Vngiſe pagus dicitur, prope Regulia cum villam, quæ ſita eſt ſuper florigeras Axonæ fluminis ripas: Et ecce eiuſdem fluminis fontem Rege tranſeunte cum multitudine populi, obuiauit illi cæcus quidam, huius diutiſſime ſolaris expers luminis, forte nec ſua cæcatus culpa, ſed vt manifeſtẽtur opera Dei in illo, & per illius illuminationem præſentem plurimorum illuminarentur corda ſpiritualiter. Qui cum intellexiſſet à prætereuntibus, ſanctum Vedaſtum Chriſti ſeruum in eodem iter agere comitatu, clamauit: Sancte & electe Deo Vedaſte, miſerere mei, & ſupernam pio pectore diligẽtius depoſce potentiam, vt meæ ſubueniat miſeriæ. Non aurum poſco, nec argentum, ſed vt mihi lumen per ſanctitatis tuæ preces reſtituat oculorum. Senſit itaque vir Dei virtutem ſibi adeſſe ſupernam, tum ob illius cæci tantummodo orationem, ſed plus propter præſentis populi ſalutem totum ſe in ſacras effudit preces, in diuina fidens pietate: & dexteram cum ſigno crucis poſuit ſuper oculos cæci dicens: Domine Ieſu, qui es lumen verum, qui aperuiſti oculos cæci ad te clamantis, aperi oculos iſtius, vt intelligat populus iſte præſens, quia tu es Deus ſolus faciens mirabilia in cœlo & in terra. Mox ille cæcus, lumine recepto, gaudens perrexit viam ſuam. In quo loco, tempore ſequenti, à religioſis viris ædificata eſt Eccleſia in teſtimonium miraculi iſtius.

Vedaſtus à cæco inuocatur.

Cæcus illuminatur à S. Vedaſto coram Clodouec.

TIT. X. De mutis & lingua mutilatis eloquio reſtitutis à Catholicis.

EXEMPL. I. *Vt Ioannes Epiſcopus Haguſtaldenſis mutum benedicendo curauerit.*

Beda lib. 5. Eccleſ. hiſt. c. 2. & Sur. in vita eius 7. Maij.

PLura virtutum miracula fecit vir ſanctus Ioannes Eccleſiæ Haguſtaldenſis Epiſcopus: è quibus illud vnum hic commemorandum duximus. Eſt manſio quædam ſecretior, nemore raro & vallo circumdata, non longe ab Haguſtaldenſi Eccleſia, id eſt, vnius ferme miliarii & dimidij ſpatio, interfluente Thino amne ſeparata, habens cœmiterium ſancti Michaelis Archangeli, in qua vir Dei ſæpius, vbi oportunitas arridebat temporis, & maxime in Quadrageſima manere cum paucis, atque orationibus ac lectioni quietus operam dare conſueuerat. Cumque tempore quodam incipiente Quadrageſima ibidem manſurus adueniret, iuſſit ſuis quærere pauperem aliquem maiore infirmitate vel inopia grauatum, quẽ ſecum habere illis diebus ad faciendam eleemoſynam poſſet: Sic enim ſemper facere ſolebat Erat autem in villa non longe poſita quidam adoleſcẽs mutus Epiſcopo notus (nam ſæpius ante illum, percipiendæ eleemoſynæ gratia, venire conſueuerat) qui ne vnum quidem ſermonem vnquam profari poterat. Sed & ſcabiem tantam & furfures habebat in capite, vt nil vnquam capillorum ei in ſuperiore parte capitis naſci valeret, tãtum in circuitu horridi crines ſtare videbantur. Hunc ergo adduci præcipit Epiſcopus, & ei in conceptis eiuſdem manſionis paruum tugurium fieri, in quo manens quotidianam ab eo ſtipem acciperet. Cumq; vna Quadrageſimæ eſſet impleta ſeptimana, ſequẽti Dominica iuſſit ad ſe intrare pauperem. Ingreſſo linguam proferre ex ore, ac ſibi oſtendere iuſſit, & apprehendens eum de mento, ſignum ſanctæ crucis linguæ eius impreſſit, quam ſignatam reuocare in os, & loqui illum præcipit: Dicito, inquiens, aliquod verbum, dicito, gea, gea, quod eſt lingua Anglorum verbum affirmandi & conſentiendi, id eſt, etiam Dixit ille ſtatim ſoluto vinculo linguæ quod iuſſus erat. Addidit Epiſcopus nomina literarum. Dicito a: dixit ille a: dicito b: dixit ille b: Cumque ſingula literarum nomina dicente Epiſcopo reſponderet, addidit & ſyllabas ac verba illi dicenda proponere. Et cum in omnibus conſequenter reſponderet, præcepit eum ſententias longiores dicere, & fecit. Neque vltra ceſſauit tota die illa, & nocte ſequente, quantum vigilare potuit (vt ferunt qui præſentes fuere) loqui aliquid, & arcana ſuæ cogitationis ac voluntatis, quod nunquam antea potuit, aliis oſtendere. In ſimilitudinem illius diu claudi, qui curatus ab Apoſtolis Petro & Ioanne, exiliens ſtetit, & ambulabat, & intrauit cum illis in templum ambulans, & exiliens & laudans Dominum: gaudens nimirum vti officio pedum, quo tanto tempore erat deſtitutus. Cuius ſanitati congaudens Epiſcopus, præcepit medico etiam ſanandæ ſcabredini capitis eius curam adhibere. Fecit vt dixerat, & iuuante benedictione ac precibus Antiſtitis nata eſt cũ ſanitate cutis venuſta ſpecies capillorum: factuſque eſt iuue-

Orationis gratia ſeceſſit in Quadrageſima Epiſcopus.

Mutum ſanat Io. Epiſcop. per ſignum crucis linguæ impreſſum.

Actor. cap. 3.

Alia eiuſdẽ miracula.

nis lim-

nis limpidus vultu, & loquela promptus, capillis pulcherrime crispis, qui ante fuerat deformis, pauper, & mutus. Sicque de percepta lætatus sospitate offerente ei etiam Episcopo, vt in sua familia manendi locum acciperet, domum suam reuersus est.

II. *De muliere muta à B. Sebastiano martyre sanata.*

In vita S. Sebastiani apud Surium 20. die Ian.

S. Zoe Nicostrati vxor ante sex annos nimia morbi infestatione muta erat effecta, facultatem tamen audiendi & intelligendi multo melius quam prius obtinebat. Hæc itaque cum intellexisset omnia, quæ à B. Sebastiano de Christo dicta erant, genibus eius aduoluta, rogare eum cœpit quibus potuit manuum indiciis, vt eam liberaret. Videns Sebastianus eam animi sensa linguæ expressione declarare non posse, causam eius silentii percontatus, didicit sermonis copiam nimia illi vi infirmitatis ereptam. Itaque dixit: Si ego verus Christi Iesu seruus sum, & vera sunt omnia, quæ ex ore meo hæc mulier audiuit & credidit, iubeat Dominus meus Iesus Christus, vt redeant ad eam officia labiorum, & aperiat os eius, qui aperuit os Zachariæ Prophetæ Domini. Et fecit crucem in os eius. Statim ergo ad hanc vocem sancti Sebastiani exclamauit mulier voce magna, dicens: Beatus es tu, & benedictus sermo oris tui: & beati qui credunt per te Christo filio Dei viui. Ego enim vidi oculis meis Angelum ad te venientem è cœlo, & librum ante oculos tuos tenentem, ex cuius lectione vniuersa sermonis tui oratio decurrebat. Benedicti ergo qui omnibus, quæ locutus es, credunt, & maledicti, qui dubitauerint, vel in vno verbo ex his omnibus, quæ audierunt: quoniam sicut aurora superueniens vniuersas noctis tenebras excludit, & omnium oculis lumen, quod nox cœca negauerat, reddit: ita lux sermonum tuorum omnem caliginem, omnemque ignorantiæ meæ cæcitatem extersit, & oculis recte credentium serenum post noctis tenebras diem reddidit. A me autem non solum incredulitatis tenebras expulit, verumetiam sermonis mei ostium sex annis ex infirmitate clausum patefecit.

Mutum sanat S. Sebastianus.

Similitudo notanda.

III. *Abscissa lingua afflante Spiritu sancto loquendi beneficio gaudet Reparatus Subdiaconus.*

Victor Vticens. de persec. VVandal. lib. 3. Baro. to. 6. Annal. 484. 87.

* Cyrolam.

In Typasensi, quod gestum est, Mauritaniæ Maioris ciuitate, ad laudem Dei insinuare festinemus. Dum suæ ciuitati Arianum Episcopum ex Notario Cyrillam * ad perdendas animas ordinatum vidissent; omnis simul ciuitas euectione nauali de proximo confugit relictis paucissimis, qui aditum non inuenerant nauigandi. Quos Arianorum Episcopus primo blandimentis, postea minis compellere cœpit, vt eos faceret Arianos, sed fortes in Domino non solum suadentis insaniam irriserunt, verum etiam publice mysteria diuina in domo vna congregati celebrare cœperunt. Quod ille cognoscens relationem occulte Carthaginem aduersus eos direxit. Quæ cum Regi innotuisset, Comitem quendam cum iracundia dirigens, præcepit, vt in medio foro, congregata illuc omni prouincia, lingu s eis & manus dexteras radicitus abscinderet. Quod cum factum fuisset Spiritu sancto præstante, ita locuti sunt & loquuntur, quomodo antea loquebantur: sed si quis incredulus esse voluerit, pergat nunc Constantinopolim, & ibi reperiet vnum de illis Subdiaconum Reparatum, sermones politos sine vlla offensione loquentem: ob quam causam venerabilis nimium in Palatio Zenonis Imperatoris habetur, & præcipue Reginæ mira eum reuerentia veneratur.

Reparatus Subdiaconus sine lingua loquebatur.

IV. *De Episcopis aliquot Africanis, qui abscissionem linguæ passi in odium fidei Catholicæ, non desierunt propterea articulate loqui.*

Anno Domini quadringentesimo octogesimo quarto, Zenonis * Augusti temporibus, vt ait Gregorius, dum contra Catholicam fidem exorta à Wandalis persecutio Ariana in Africa vehementer insaniret; quidam in defensione veritatis Episcopi fortiter persistentes ad medium sunt deducti: quos Wandalorum Rex verbis ac muneribus ad perfidiam flectere non valens, tormentis frangere posse se credidit: Nam cum eis in ipsa defensione veritatis silentium indiceret, nec tamen ipsi contra perfidiam tacerent, ne tacendo forsitan consensisse viderentur: raptus in furorem eorum linguas abscindi radicitus præcepit. Res mira, & multis nota senioribus: quia ita pro defensione veritatis etiam sine lingua loquebantur, sicut prius per linguam loqui consueuerant. Hi itaque eo tempore profugi ad Constantinopolitanam vrbem venerunt. Eo quoque tempore, quo pro explendis responsis Ecclesiæ ad Principem ipse transmissus sum, seniorem quendam Episcopum reperi, qui se adhuc eorum ora sine linguis loquentia vidisse testabatur; ita vt apertis oris clamarent: Ecce videte, quia linguas non habemus, & loquimur. Videbantur enim à respicientibus, vt ferebant, quia abscissis radicitus linguis quasi quoddã barathrum patebat in gutture, & tamen ore vacuo plena ad integrum verba formabantur. Quorum illic vnus in luxuriam lapsus, mox priuatus est dono miraculi: recto videlicet omnipotentis Dei iudicio, vt qui carnis continentiam seruare neglexerat, sine lingua carnea non haberet verba veritatis.

Greg. lib. 3. Dialog. c. 32. Baro. to. 6 ad an. Christi 484.

* Iustiniani.

Elingues Episcopi voce expedita loquuntur pro defensione veritatis.

Miraculi dono priuatur in crimen lapsus.

V. *De puero, & aliquot aliis, qui amputatis linguis integre loquebantur.*

Marcellinus Comes in Chronico apud Baro. to. 6. an. Dom. 484.

His mirabilius exemplum refert Marcellinus Comes, cuius ipse oculatus testis fuit. Rex Hunericus, inquit, vnius Catholici adolescentis vitam à natiuitate sine sermone ducentis linguam præcipit abscindi: idemque mutus, qui sine humano auditu Christo credens fidem deerat, mox præcisa sibi lingua locutus est, gloriamque Deo in primo vocis suæ exordio dedit. Denique ex fidelium contubernio aliquantos ego religiosissimos præcisis linguis, manibusque truncatis, apud Bizantium integra voce conspexi loquentes.

Puer mutus abscissa lingua laudat Deum.

VI. *De aliis, qui etiam excisis linguis non desierunt articulate l qui.*

Duplex miraculum.

Euagr. hiſt. Eccleſ. lib. 4. c. 14. ex Procopio.

Onorichus Gizerichi in regno ſucceſſor, quoniam Arianam religionem ſequebatur, Chriſtianos in Lybia crudeliſſime affligebat, cogens eos ad Arianam tranſire opinionem, qui recta dogmata venerabantur. Non obſequentes autem igne & innumeris mortie generibus interimebat, ac nonnullis linguas amputabat. Illos Procopius ſpectaculo fuiſſe ſcribit, cum Conſtantinopolim profugi veniſſent, ac perinde ac ſi nihil perpeſſi eſſent, cum iis in quos incidiſſent, eſſe locutos, & quamuis linguæ illorum veluti funditus eſſent exectæ, nihilo tamen ſecius vocem illorum fuiſſe articulatam, & ſatis intelligibilia proferentem. Quod miraculum & nouum fuit inſolitum: Et Iuſtini conſtitutio illorum meminit, ex quibus duo prolapſi ſunt, ſicut ipſe Procopius ſcribit. Cum enim illi mulieribus loqui vellent, voce ſunt priuati, quod gratia martyrii apud eos non permaneret amplius.

Linguis excíſis loquuntur Confeſſores.

TIT. XI. Hominibus vario morbo affectis incolumitatem à Catholicis reſtitui.

EXEMP. I. *De muliere contracta à S. Cæſario Arelat. Episc. ſanata.*

Apud Sur. tom. 4. die 27. Aug. & Baron tom. 6. ad ann. Do. 463. 6.

CVm aliquando ſanctus Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus circa Alpes iter ageret, vir venerabilis ſanctus Eucherius Lugdunenſis Epiſcopus cum illo erat. Accidit tum vt in media via infelix & morbida mulier eis occurreret manibus & pedibus contractis per terram reptans. Quam cum eſſet intuitus Beatus Cæſarius, interrogauit ſanctum Eucherium; quid hoc eſſet, quod illa per terram ita ſe traheret, Eucherius interrogat fœminam, illa reſpondet, ſe multis annis membris omnibus fuiſſe contractam. Beatus Cæſarius dicit ſancto Eucherio: Deſcende, & conſigna eam. Illo quaſi trepidante & excuſante ſeſe, Cæſarius inſtat & vrget. Tandem Eucherius deſcendit, & conſignat eam, aitque: Feci quod iuſſiſti. Dicit ei Cæſarius: Extenſa manu apprehende manum illius, & erige eam. Ille reſpondit: Quidquid aliud iuſſeris non recuſabit Eucherius tuus: iſtud vt faciam, adduci non potero. Tuum eſt hoc facere, cui præſtitit Deus gratiam & animas & corpora languentium curandi. Cæſarius ait: Tu interim facito quod dico. Illo plane renitente, & cum multa modeſtia & lacrymis ſeſe excuſante, diuque facere detrectante, Cæſarius dicit: Tune obedientiæ cauſa in ignem ingreſſurus es, qui nec miſericordia adduci potes, vt facias quod charitas iubet? Mitte in nomine Domini manum, & erige eam. Tunc ille obediens porrigit fœminæ manum, & ſubleuat eam. Illa vero mox integre ſanata abiit ad hoſpitiolum ſuum.

Mulier cõtracta à S. Cæſario ſanata.

II. *De clauda muliere ab Alex. II. iuxta Aquinum ſanata, dæmoniaco quodam ab eodem prius liberato.*

Leo Oſtienſ. li. 3. Chron. Caſſin. c. 35. Baro. to. 11. 1073. 12.

Alexander II. Pontifex Vrbe egrediens venit ad monaſterium: qui à Deſiderio honorifice ſuſceptus, dum Abbatis habitationem, quæ iuxta ſancti Nicolai Eccleſiam conſtructa eſt, ingreſſus fuiſſet dæmoniacus quidam, qui illo tunc venerat, ei factus eſt obuius. Quem ſanctus Pontifex vt vidit, orationem fundens ad Dominum, dixit ad dæmonem: Præcipio tibi, immunde ſpiritus, vt exeas ab hoc homine, & vade in illum locum, vbi nec auis volat, nec vox hominum reſonat, ſiſque ibi vſque ad diem Iudicii. Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, & qui innocentes, & de ſua miſericordia præſumentes, velociter exaudire dignatur, dæmon ad Pontificis imperium exiit, cunctique qui aderant, cœperunt benedicere Deum. Neque hoc tacendum videtur, quod omnipotens Deus per eundẽ famulum ſuum operari dignatus eſt. Nam cum pertranſiſſet Aquinum, claudam quandam in itinere iacentem inuenit, cuius infirmitati compatiens Pontifex, aquam eandem, qua poſt Miſſarum ſolennia manus ſuas abluerat, ei ad bibendum dedit. Quam illa vbi ſorbuit, ſanitati reddita Deo gratias maximas reddere cœpit.

Dæmoniacus ab Alexand. II. liberatur.

Clauda ab eodem ſanatur.

III. *De leproſo à S. Daniele Stylita curato.*

Ex actis Danielis Stylitæ Surius 11. Decemb. to. 6. & Baron. Tom 6. an. 476.

Cum S. Daniel Stylites Conſtantinopolim aliquando proficiſceretur, quidam leproſus ad eum in via accedens, emiſit vocem, quam olim etiam ad Chriſtum, niſi quod ille quidem filium, hic autem ſeruum Dei vocabat, & rogabat, vt ab eo aſſequeretur curationem. Ille vero: Quid tibi vis, inquit, quod eo relicto, qui poteſt hæc curare, acceſſiſti ad hominem, qui eſt ſimilibus obnoxius affectionibus, ea poſtulans, quæ eius vires ſuperant? Verum enim vero ſiquidem credis non illum ſolum, ſed etiam eius miniſtros poſſe hæc curare, erit tibi per nos quoque, vt credidiſti, ſanatio. Cum autem ille hæc confitebatur, & adhuc magis rogabat, vt ſanaretur, miſericordia ſimul & admiratio magnum ſubiit Danielem: miſericordia quidem propter morbum; admiratio autem propter feruorem fidei: & conuerſus ſignificauit iis, qui ſequebantur, vt & manus tollant in cœlum & Deum placent lacrymis. Deinde cum illius iuſſu is mari corpus lauiſſet, & fuiſſet mundatus (non procul enim aberat) oſtenſus eſt totus ſanus iis, qui aderant. Qui cum aſpexiſſent id quod factum fuerat, & nudum accepiſſent eum, qui fuerat curatus, quid non faciebant? quid non dicebant? quo non animi motu afficiebantur? Admirabantur, clamabant, glorificabant, obſtupeſcebant. Mouebat quidem fides linguam ad gratiarum actionem, verba autem ſuſtinebat admiratio, & efficiebat, vt præ ſtupore obmuteſcerent. Quin etiam dicentes neſciebant quidnam dicturi eſſent, illiuſne fidem, an illius gratiam & Dei potentiam. Oculi autem omnium in illum ſolum erant conuerſi, voxque vna erat & narratio, leproſus & illius mundatio. Vt ergo eſſent plures teſtes huius rei admirabilis, veniunt ad maximum Dei templũ, & ſtatũ illum in ſuggeſtu ſtatuunt, facien-

Matth. 8.

Leproſum curat S. Daniel Stylites.

Leproſus oſtentatur curatus.

Luc. 19.

ficientes sicut Zachæus: nam illi quoque persuasit fides, vt ascenderet sycomorum; & his rursum, vt in alto statuerent eum; qui curatus fuerat, persuasit similis feruor spiritus.

IV. *Deusdedit summus Pontifex solo osculo leprosum sanat.*

Apud Baron. Tom. 7. Platina de Vitis Pontificum.

Deusdedit Papa, cum lues elephantiæ Romæ vigeret, visitas ipsemet ægrotos, miseratione commotus vnum ex illis exosculatus, diuino miraculo ab eo morbo mundum reddidit.

V. *De leprosis horrendis ab Elzeario pio adolescente perfecte curatis.*

In vita eius apud Sur. to. 5. cap. 21.

Vt ab ipsa natura liberalis fuit S. Elzearius Comes Ariani; ita etiam ex dono gratiæ humanus & misericors erat erga Christi pauperes leprosos, quorum ipse lauabat pedes, & ora osculabatur, iisque cibo ac potu refectis largas præstabat eleemosynas; atque ita à se illos dimittebat. Abiit quandoque in Comitatu suo venatum cum multis è familia sua, quos omnes iussit antecedere: ipse vero vno apud se milite cum tonsore retento, ad quoddam leprosorum diuertit domicilium, vbi sex horrida percussos lepra reperit, è quibus plerique vsque adeo deformes erant, vt sine horrore aspici non possent. Videbantur exesa & absumpta labia, ita vt dentes paterent, atque etiam exciderent. Eos vt vidit sanctus & pius iuuenis, humanissime salutauit, & salutatos eis adhortationes proposuit: inde omnes singulatim peramanter osculatus est. Et ecce repente curantur omnes, & tota illa domus suauissimo odore completur: Ille vero præstita eis eleemosyna recedit, sed abeunte eo igneus quidam & luculentus radius ab eius capite, cunctis cernentibus, emersit; qui semper cum recedente longius tendebatur: attingensque leprosorum domum, spatium omne, quod inter illum progredientem & eam domum intererat, mira luce perfundebat: nec prius radius ille disparuit, quam ille ad suam, quæ procul satis aberat, familiam peruenisset. Porro leprosi illi ab eo curati, relicta leprosorum domo hospitali, deinceps nullo prohibente inter sanos habitarunt.

Osculo sanat sex leprosos Elzearius adolescens.

VI. *Diuus Ambrosius Romæ paralyticam sanat.*

B. Paulinus in vita eius apud Baron. tom. 4. an. 377. 17.

Anno Domini trecentesimo septuagesimo septimo, cum Beatus Ambrosius Mediolanensis Episcopus trans Tiberim apud quandam clarissimam inuitaretur, vt sacrificium in domo offerret: quædam balneatrix quæ paralytica in lecto iacebat, cum cognouisset ibidem esse Domini sacerdotem, in sellula se ad eandem domum, ad quam ille inuitatus aduenerat, portari fecit, atque oranti & imponenti manus vestimenta attigit: quæ cum exoscularetur, statim sanitate recepta ambulare cœpit: vt impleretur illud Dominicum dictum ad Apostolos: *Etiam maiora his facietis credentes in nomine meo.* Quod tamen signum sanitatis, vt mirabile fuit; ita etiam nec occultum: nam ego post annos plurimos sanctis viris referentibus positus in vrbe cognoui.

Paralytica à D. Ambros. sanata vestis attactu.

Ioan. 14.

VII. *Senem paralyticum Francofurti sanat D. Bernardus Clarauallensis.*

Carol. Sigon. lib. 11 de Regno Ital. ad an. 1147.

Anno Domini 1147. sub quadragesimam Conradus Imperator venit Francofordiam, vt Henricum filium suum Regem Germaniæ curaret instituendum. Ibi Bernardus Claraualensis adfuit. Quo cognito, tanta male affectorum ac debilium multitudo sancti hominis visendi studio accensa confluxit; vt aliquando Conradus præsens turbam in templo vigentem sustinere nequiuerit, ac deposita chlamyde ipsum in vlnas suscipere, & de basilica asportare coactus sit. Præter cæteros, senex quidem paralyticus homo notus, & honoratus est introductus, ab eoque post breuissimum precationis carmen sanatus. Illo vero valide abeunte, cum alii quidam lectulum, in quo delatus fuerat, tollere vellent, tum reuocans eum vnus ex circumstantibus Hugo Tulliensis ecclesiæ Archidiaconus euangelici paralytici recordatus; Non sic, inquit, non sic inanis abibis: *Tolle grabatum tuum, & vade.* Atque imposito in humeros eius lectulo dimisit, vniuerso, qui intererat, populo acclamante, ac Deum magnificentissimis laudibus efferente.

Paralyticũ sanat D. Bernardus.

Marc. c. 9. Io. 5. 8.

VIII. *De muliere hydropica à S. Patriarcha Eutychio incolumitati restituta.*

Eustachius Presbyter in vita eius apud Metaphrast. & Sur. 6. Apri.

Nobilis cuiusdam vxor cum in aquam intercutem incidisset, & multum in medicos impendisset, nihil opis inuenit, sed de salute desperabat. Hanc maritus in varia loca ducendam curauit, fore sperans, vt aeris mutatione conualesceret. Forte tunc vir sanctus in Paleatico morabatur. Quod cum ille Christi vxorisque suæ amans intellexisset, & viro sancto notus esset, nulla interposita mora mulierem ad eum duxit, supplicans, vt pro illa Deum obsecraret, & à morbo liberaretur. Sic autem intumuerat; vt molem ventris eius spectantes omnes admirarentur. Verum cum ille precatus esset, & oleo sancto vnxisset dimisit eam. Post aliquot autem dies, cum vir sanctus eodem in loco esset, vir duxit vxorem suam, gratias agens Deo, & omnibus ostendens eam ab illo morbo & calamitate liberatam. Sic enim tumor ventris euanuerat, vt eo morbo nunquam laborasse videretur. Quo quidem miraculo perspecto, multi collaudabant Deum. Erat autem mulier illa annorum amplius quadraginta.

Hydropica à S. Eutychio sanata.

X. *S. Anianus Aurelianensis Episcopus infirmo sanitatem impetrat.*

Apud Sur. die 17. Nouemb. & Baron. tom. 6. 451.

Cum Rex Attila Aurelianensem vrbem vellet euertere; B. Anianus, non quod carnem poneret brachium suum, aut hominum viribus confideret, sed vt officio suo non deesset, Arelatum profectus est, vt Aetio Patricio, qui tunc in Galliis erat, Barbaræ gentis crudelitatem explicaret. Cum autem iter ageret ad Mamerti viri potentis ædes diuertit, qui grauissime decumbens, spiritu & voce omnique gradiendi facultate destitutus, spem viuendi omnem suis

ſuis ademiſſe videbatur. Vt autem preſenſit vxor eius natione nobiliſſima beatum Anianum aduenisse, ad eius ſe pedes abiecit, orans vt marito ſalus redderetur. Accedit vir Dei ad lectum ægrotantis, videt eum horas extremas ducere, procumbit ad preces, orat Dominum tota nocte cum lacrymis, donec mane æger priſtinæ ſanitati redditus eſt.

B. Aniani precib. curatur moribundus.

TIT. XII. Serpentes à Cath. fugari, & ab iiſdem noxia quæque abſq; læſione ſumi.

EXEMP. I. *De Baſiliſco ſerpente lethifero per Leonem Papam IV. fugato.*

Carol. Sigonius lib. 5. de regno Italiæ. Baro. 10. 10. Annal. Ecc. ad an. 847. 21. ex Anaſtaſ. Bibliothecario.

PRimo Pontificatus Leonis IV. anno, iuxta Baſilicam beatæ Luciæ martyris, quæ in Orphæa ſita eſt, in quibuſdam terris abditiſque cauernis, diri generis ſerpens, qui Baſiliſcus Græce, Latine regulus dicitur, ortus eſt, qui flatu ſuo ac viſione omnes, qui ad eaſdem appropinquabant cauernas, celeriter necabat. Ipſe vero Pontifex beatiſſimus hanc populi necem audiens atque perniciem, ad orationem ſe conuertit, ac litanias vt Dominum deprecaretur, quo huiuſmodi omnes interitu liberaret. Dum hæc aguntur, præclarus ac celeberrimus dies aduenit, in quo B. Dei Genetricis ſemperque Virginis Mariæ Aſſumptio celebraretur: Tunc præfatus vniuerſalis Pontifex à Patriarcha cum hymnis & canticis ſpiritualibus, ſancta præcedente Icona, ad Baſilicam S. Hadriani martyris, ſicut mos eſt, propriis pedibus cum omni clero perrexit. De qua regreſſus cum omni fidelium cœtu ad Baſilicam beatæ Genetricis Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ ad præſepe dicitur, cum Dei laudibus, magna populi caterua comitante, properabat; qui cum perueniſſet ad locum, in quo ſæuiſſimus baſiliſcus tetris (vt iam ſuperius dictum eſt) iacebat cauernis: omni populo & clero ſtare præcepit, atque iuxta eaſdem cauernas properans ſuper foramen, vnde ſpiritus peſtiferi flatus egrediebatur ſerpentis, intrepidus ſterit, & oculos in cœlum pariter tendens & palmas, Chriſtum, qui eſt ſuper omnia Dominus, profuſis lacrymis deprecatus eſt, vt ab eodem loco diri ſerpentis genus ſua potentia effugaret. Et data ſuper populum oratione, Dei laudes ad Baſilicam, quam ſuperius memorauimus, profectus eſt exhibere. Ab eodem vero die ipſe mortifer Baſiliſcus ita effugatus & ab ipſis proiectus eſt antris, vt vltra in illis locis nulla læſionis eius macula appareret.

Litaniarum vſus.

Baſiliſcum fugat Leo IV.

II. *De dracone theſauro Conſtantii Imperatoris incubante, à S. Hypatio 1. Epiſc. Gangr interempto.*

P. Matthæus Rader. in Viridar. SS. ex Menologio Græcorum.

Conſtantino vero Conſtantini filio regnante immanis quidam draco theſauro Imperatoris ita incubuit, vti nemo auderet illuc aſpirare: Quod ſi quis audientior accederet, ilico vita mulctabatur. Imperator ergo inops conſilii fama ad ſe de viro S. Hypatio Gangrenſi Epiſcopo perlata, mittit, qui illum eant acceſſitum. Vbi venit, gazophylacium ſolus accedit, ianuam reſerat: ſcipione, quem geſtabat, crucem præferente, draconem icit, trahenſque velut cetum virga captum extraxit, ingentique rogo in foro illius iuſſu excitato, peremptum baculo concremauit. Imperator perculſus admiratione, ne quid in poſterum eiuſmodi accideret, ſanctam illius viri imaginem ad ingreſſum ærarii iuſſit figi.

Draconem interimit Hypatius Epiſc.

III. *De Vrſis à B. Germano Pariſienſi Epiſc. fugatis & occiſis.*

In vita eius apud Sur. t. 30. per Fortun.

De vrſis ſigno crucis à S. Germano Epiſcopo Pariſienſi occiſis talem narrat Fortunatus hiſtoriam. Eunte S. viro ad beati martyris Symphoriani occurſum habitatores loci occurrentes ſuggerunt, vt ſegetem Panitiæ mulieris vidui nihil habentis reſidui, quæ ab vrſis vaſtabatur, viſitare præciperet, vel ſancto ſuo aduentu illa beſtialis repelleretur incurſio. Et concitus miniſtris quidem irridentibus, ad locum perducitur; & oratione data deſuper fecit crucis ſignaculum. Hinc itaque inſtinctu diuino in parentalibus ſolito aduentantibus beſtiis, feralis ira ſuccenditur, odium naſcitur affectu, in pace pugna committitur: ergo furore bis armantur, & ſtatim præfocatur vnus vrſus ab altero. Ipſe vero qui reſtiterat, dum vellet egredi, illico ſepis palo transfoditur.

Vrſos quomodo fugat S. German.

IV. *Aquam venenatam ſine noxia bibit S. Dorotheus.*

Palladius in hiſt. Lauſiaca cap. 1.

Refert Palladius de Dorotheo, cui ipſe aliquandiu operam dederat in vita ſpirituali, huiuſmodi miraculum: Quodam die ad puteum ſuum me miſit circa horam nonam, vt implerem cadum, quo eo in refectione vteretur; cum inſtaret hora cibi capiendi, accidit vt cum acceſſiſſem, infra in puteo viderem aſpidem, & præ metu aquam minime haurirem, ſed currendo reuerſus ei nunciarem, dicens: Perimus, perimus, Abba; vidi enim aſpidem inferius in puteo. Ille autem honeſte ſubridens, quoniam mei magnam habebat rationem, & caput quatiens dixit; Si viſum fuerit diabolum in omnem puteum iniicere ſerpentes & aſpides vel teſtudines, vel alia venenata animalia in omnes fontes aquarum, tu manebis nunquam bibens. Ipſe autem è cellula egreſſus, cum per ſe hauſiſſet, bibit ieiunus, cum prius ſignaculo crucis muniiſſet, & dixiſſet: Quo venit Seruator, illic viribus caret diaboli improbitas.

Venenum cruce ſignatum ſine noxa ſumptũ.

V. *De aqua in vinum à S. Franciſco mutata.*

D. Bonauen. in vita eius cap. 5.

Cum B. Franciſcus aliquando apud eremum S. Vrbani vehementer ægrotaret, nec ibi eſſet vinum, quo natura deficiens indigebat, iuſſit aquam afferri, atque allatam ſigno crucis benedicens, mox effectum eſt vinum optimum, quod fuerat aqua pura, & quod deſerti loci paupertas non potuit, viri ſancti puritas impetrauit. Ad cuius guſtum ægrotus ſtatim conualuit.

VI. *De vino in aquam mutato à S. Epiphanio.*

In vita S. Epiphan. apud Metaphr. 15. Maij.

Contulit Dominus seruis suis aliquãdo, vt è contra vinum in aquam mutarent, cuiusmodi beatus Epiphanius egisse commemoratur: Cum enim viatores quidam ingressi essent monasterium Luciani, vinum afferentes, quo tempore erat æstus vehementissimus, & siti fere necabantur, petierunt aquam ad bibendum, sed in eo loco non est inuenta; aberat enim ad quinque milliaria. Cum igitur propter sitim viatores deficerẽt, fratres propter eos lugebant: Epiphanius autem, cum manum extendisset, & vtrem prehendisset, vbi erat vinum: Credite, inquit, fratres, quod qui aquam fecit vinum, vinum quoq; aquam faciet, & propter sermonem Epiphanii, vtres, qui vino pleni erant, inuenti sunt aqua pleni; quam cum accepissent viatores, biberunt, & etiam iumenta eorum, stetitq; anima eorum in ipsis. Ita Ioannes Epiphanii discipulus vitam eius describens.

Vinum in aquam mutatum.

VII. *Quomodo S. Bernardinus cum socio miraculo magno ambularit super aquas.*

In vita eius cap. 34. apud Sur. tom. 3. Maij 20.

Exierat quandoque vir S. Bernardinus Senensis, vt Mantuæ concionaretur. Transmittenda autem ei erat aqua, vt eo pertingeret. Proinde nautam rogauit quendam, vt causa Dei ipsum traduceret. Nauta à Deo expectandam mercedem negligens, naulum exegit, existimans illum latenter sub cucullo habere loculos nummis refertos, vt quidam solebant ex illis, quos conuentuales vocant. Bernardinus ait, se Dei amore facultates suas omnes contempsisse; iterumque orat, vt pro Dei amore ipsum cum socio transuehat, eadem hora in vrbe illa concionem habiturum. Recusat nauta, & dicit: Etiam si omittenda tibi concio sit, ego te in nauem meam non recipiam, nisi naulo persoluto. Sentiens vir Dei non posse hac via traiicere in vrbem, bene confidens Domino, qui humiles & timentes se custodit, qui imperat ventis & aquis, qui sedare nouit tempestates omnes, & super mare graditur, sic compellat socium suum: Frater mi, satisne fidis Domino? Respondet ille: Plane, Pater. Et Bernardinus: Potes, inquit, imitari quod me facere videris? Illo dicente se posse, Bernardinus palliolum suum expandit super aquas, primusque calcat illud, sociusque sequitur: atque ita ambo flexis genibus, oculis & manibus in cœlum sublatis, diuinam iugiter implorantes opem, in alteram aquarum partem sine vllo metu & cura incolumes euasere, cum nauis necdum medium esset emensa spatium. Cernentes id, tum qui in naui erant, tum qui stabant in littore, alta voce pariter Dei implorabant misericordiam, tam insigni miraculo obstupefacti. Postquam autem terram attigit Bernardinus, nulla visus est aspersus aqua, nec pallium madefactum fuit.

Nautæ cuiusdam inhumanitas.

S. Bernardinus cum socio pedibus calcat aquas.

IX. *S. Blasius martyr lacum siccis pedibus permeat, demersis eius persecutoribus.*

Metaphr. in vita eius apud Suriũ 3. die Februar.

Cum Præses Sebasteæ ciuitatis Blasium Episcopum è custodia eductum tribunali sisti iussisset, & ad Deorum sacrificia eum inuitasset, inuicta animi fortitudine respondit sanctus vir: Ecce corpus hoc tibi meum excarnificandum præbeo, animam autem, quæ tota in Dei mei potestate est, nullis tu suppliciis contingere potes. Tunc præses illi: Ego te mox in lacum demergi præcipiam; & tum demum quid tuus tibi, quem prædicas, Christus proderit, clarius videbo. Ad lacum ergo productus vir Dei, manibus in altum sublatis crucis signo ita muniuit, vt pontis instar firmum ei transitum præberet. Quo viso præcipiti animi confidentia firmati, sexaginta & octo viri aquas & ipsi ingrediuntur, sed mox ad ima dimersi cladem acerbissimam Præsidi reliquerunt.

Lacum permeauit S. Blasius siccis pedib⁹.

TIT. XIII. De mortuis ad vitam suscitatis.

Actor. cap. 9.

D. Petrus Apostolus discipulam quandam piam Tabitham nomine, in Ioppe defunctam, à mortuis suscitat.

EXEMP. I. *Macarius in Ægypto ad hæresin Eunomij excindendam defunctum à morte excitat, Eunomiano fugam arripiente.*

Baron. to. 2. Annal. ann. 289. 5. ex Euagrio in vitis Patrum. Cassian. Collat. 15 c 3. Niceph. 9. c. 14 Bredenb. 7. c. 7.

DIuus Macarius Ægyptius cum hæretico Hieracita disputans ad veritatis Catholicæ fidem firmandam, insigne edidit miraculum, breui enarratione ab Euagrio declaratum. Aiebant (inquit) venisse ad eum, nempe Macarium monachum hæreticum quendam Hieracitam: quod genus hæreseos inuenitur apud Ægyptum. Hic cum per multam loquendi artem plurimos fratrum, qui habitabant in eremo, conturbare ausus est, & iam coram ipso fidei suæ asserere prauitatem, eique resisteret senior, & contradiceret, ille verba simplicia argumentis callidis eludebat. Sed cum videret S. fidem fratrum periclitari; Quid opus est, inquit, nos verbis contendere ad subuersionem audientium? Exeamus ad sepulchra fratrum, qui nos præcesserunt in Domino, & cui nostrum concesserit Dominus suscitare mortuum de sepulchro, sciant omnes, quia illius fides probatur à Deo. Sermo hic omnibus, qui aderant, fratribus placuit. Processerunt ad sepulchra, hortatur Macarius Hieracitam, vt euocaret mortuum in nomine Domini. At ille: Tu, inquit, qui proposuisti, prior reuoca. Et Macarius prosternens se in oratione ante Dominum, vbi sufficienter orauit, eleuatis sursum oculis ad Deum: Tu, inquit Domine, qui ex duobus nobis rectam fidem teneat, ostende, eleuato mortuo hoc. Et cum hæc dixisset, fratris cuiusdam nomen, qui nuper fuerat sepultus, euocauit: cui ille cum de tumulo respondisset, accedentes fra-

Macarius defunctum à morte suscitat.

tes fratres continuo quæ superposita erant auferunt: & eductum eum de sepulchro resolutis fasciolis, quibus constrictus erat, exhibuerunt viuentem, Hieracita vero, vbi hæc vidit, obstupefactus in fugam vertitur: quem fratres quoque omnes insequentes extra terminos terræ illius exturbarunt.

Hieracita Eunomianus fugam dat.

II. *De infantulo Romæ à B Ambrosio Episcopo Mediolanensi à morte suscitato.*

S Paulin. in Vita eius apud Sur 4. Apr. tom. 2.

Cum S. Ambrosius Episcopus Mediolanensis, in ciuitate Florentinorum in domo clarissimi quondam viri Decentis, &, quod est amplius, Christiani, maneret, filius ipsius, Pansophius nomine admodum paruulus, cum spiritu immundo laboraret, frequenti oratione & impositione manus sacerdotis ipsius est sanatus. Sed post aliquantos dies subita infirmitate correptus infantulus exhalauit spiritum. Cuius mater valde religiosa & plena fide ac timore Dei, ablato illo de superiore parte domus ad inferiora descendit, ac in lecto sacerdotis ipso absente composuit. Quem cum reuertens sacerdos in lectulo inuenisset (erat enim illo in tempore extra domum positus) miseratus matrem & fidem ipsius contemplatus, Helisæo similis, supra corpus infantis se ipse composuit, atque orando meruit viuum reddere matri, quem mortuum inuenerat.

4. Reg. 4. Ambrosius infantulum mortuum suscitat.

III. *De Theodorici Franc. Regis filia à S Theodorico S. Remigii discipulo resuscitata.*

Apud Sur. tom 4. Iul. 1 Baron. tom. 6. ann. 514.

Huc facit quod de Theodorico Rege, filio Clodouei, cum regnare cœpit, ac de S. Theodorico S. Remigii discipulo in eius Actis scriptum est. Defuncto Rege Clodoueo, quem B. Remigius ad Christi religionem traduxerat, & è sacro fonte susceperat, filius eius Theodoricus, regni gubernacula suscepit. Is vero nuntios misit ad S. Remigium obnixius rogans, vt ad ipsum veniret, & vnicæ eiusdemque charissimæ filiæ grauiter laboranti manus imponeret. At S. Remigius aduersa tum corporis valetudine impeditus, beato Theodorico, quem gratia curationum præditum diuinitus cognouit, suas vices demandauit. Ille iussa magistri volens grauiter exequi, ad Regis palatium proficiscitur: in ipso autem itinere tristis ei affertur nuncius de obitu puellæ, rogantque eum qui erant missi à Rege, ne se frustra fatiget. At ille à proposito non discedens, venit ad palatium, Regemque & Reginam cum tota familia mœrentes inuenit. Illorum ergo lacrymis etiam ipse ad lacrymandum permotus: Secedite, inquit, paululum, parentuique funeri oportuna: ego id interim exequar, cuius causa huc accessi. Cumque nonnisi illi, quos ipse iusserat, mansissent, sublatis ad cœlum oculis & manibus, preces intra mentis penetralia, lacrymis faciem rigantibus, corde compuncto obtulit: deinde accessit ad corpus exanime, & oleo sancto illud vnxit. Et ecce subito omnes vitæ expertes artus suo vigori restituuntur: & puella vitæ se Theodorici precibus redditam palam profitetur. Accurrit Rex & Regina, stupent ad miraculum: palatium omne exultat, cuncti hominem Dei venerantur.

IV. *De mortuis à R. P. Fr. Xauerio ad vitam reuocatis.*

Punicale oppidum est in ora Comorinensi haud sane ignobile. Hic adolescens quidam minime obscuro loco natus mortem obierat, qui confestim ad Franciscum delatus à suis cum ingenti comploratione ad pedes ponitur. Itaque eum Pater manu prehensum Christi nomine surgere iubet. Ille continuo surgit haud dubie rediuiuus. Id Xauerius humilitati suæ indulgens quantum potuit dissimulando suppressit, sed frustra: neque enim testes præconesque graues quamuis rei magnæ auctores defuere: & huic miraculo consimile deinde miraculum affirmauit fidem. Ibidem Christiana mulier Franciscum adiit, flens, ac suam orbitatem deplorans suppliciter obsecrabat, vt ad paruum filium suum nuper in puteo extinctum accedere ne grauaretur. Tum ille negans puerum esse mortuum, bono esse animo mulierem iubet, eique protinus morem gerit. Ad eius tecta vbi ventum est, procumbit in genua: Deum aliquandiu precatus exanime pueri corpus signat cruce. Extemplo exilit puer è feretro non viuus modo, sed etiam valens. Enimuero circumstantes Christiani obstupescere, & miraculum clamitare. At Xauerius eos enixe obtestatus, vt rem omni ope tacerent, repente inde proripuit se. Cæterum illi vt rem tam admirabilem silentio supprimerent, nequaquam sibi imperare potuerunt. Et Xauerii dissimulatio illustriorem insuper eius sanctimoniam fecit.

P. Horatius Tursellinus li. 2. Vitæ Fr. Xauerij cap. 7.

Adolescens suscitatur à Xauerio.

Puerum aqua extinctum suscitat etiã Fr. Xauerius.

TIT. XIV. De falsa hæreticorum fide.

Falsi Prophetæ Baal ignem de cœlo deducere non potuerunt, quem potuit Elias veri Dei cultor. 3. Reg. 18.

Iudæ exorcistæ tentantes exorcizare impuro spiritu vexatos, temeritatis suæ pœnas luunt. *Actor. cap. 9*

EXEMP. I. *Simon Magus adolescentem mortuum iactabundus suscitare nequit, quem Petrus Apostolus suscitat.*

SImon Magus quamuis in aliis terrarum partibus Petri Apostoli expertus esset potentiam, tamen præueniens Romam, ausus est iactare quod mortuos resuscitaret. Defunctus erat id temporis Romæ adolescens nobilis, propinquus Cæsaris Neronis, cum vniuersorum dolore. Admonuere plerique experiendum, vtrum posset resuscitari. Celeberrimus in his operibus habebatur Petrus, sed apud gentiles nulla facti huiusmodi deferebatur fides. Dolor exegit remedium, perrectum est ad Petrum. Fuere qui etiam Simonem accersendum putarent: vterque adfuerunt. Ait Petrus Simoni, qui se de sua iactarat potentia, priores sese partes dare, vt si posset, mortuum resuscitaret: si ille non resuscitaret, se non de-

Egesippus l. 3. de Excidio vrbis Hierosolymitanæ cap. 2.

Iactantia Simonis Magi.

futurum,

futurum, vt Christus opem ferret defuncto, quo posset resurgere. Simon, qui putaret apud vrbem gentilium plurimum suas udituras artes, conditionem proposuit, vt si ipse resuscitasset mortuum, Petrus occideretur, qui magnam potentiam (sic enim appellabatur) lacessendo iniurias irrogauisset: sin vero præualuisset Petrus in Simonem, pari genere vindicaretur. Acquieuit Petrus, adorsus est Simon, accessit ad lectulum defuncti; incantare atque immurmurare dira carmina vt cœpit, visus est caput agitare, qui mortuus erat. Clamor ingens gentilium, quod iam viueret, quod loqueretur cum Simone: ita & indignatio in Petrum, quod ausus esset conferre sese tantæ potestati. Sanctus Apostolus poposcit silentium, & dixit: Si viuit defunctus, loquatur: si resuscitatus est, surgat, ambulet, fabuletur; phantasma illud esse, non veritatem, quod videatur caput mouisse. Denique separetur, inquit, Simon à lectulo, & tunc ne id quidem ostentui futurum. Abducitur Simon à lectulo, manet sine specie motus alicuius, qui mortuus erat. Adstitit Petrus longius, & intra se paulisper orationi intentus, cum magna voce ait: Adolescens, surge, sanet te Dominus Iesus: & statim surrexit adolescens, & locutus est, & ambulauit, & cibum sumpsit, & dedit eum Petrus matri suæ. Qui cum rogaretur, vt ab eo non discederet, ait: Non derelinquetur ab eo, qui eum fecit resurgere, cuius nos serui sumus. Secura esto, mater de filio, non verearis, habet custodem suum. Et cum populus in Simonem insurgeret, vt lapidaretur, ait Petrus: Satis est ad pœnam eius, quod cognoscit suas artes nihil valere: viuat, & Christi regnum crescere videat vel inuitus.

Præstigiosum Simonis Magi miraculũ.

D. Petrus mortuum resuscitat.

II. *Maruthas Episcopus Cathol. dolorem capitis ab Isdigerde Persarum Rege dispellit, quem non dispulerant Magi.*

Niceph. Callist. histor. Eccles. lib. 14 cap. 18.

Qvum Isdigerdes Theodosii à patre institutus tutor, & Romanis amicus maximè esset, frequentes extitere causæ, quamobrem inter Romanos & Persas crebræ vltro citroque mitterentur legationes. Itaque necessitate flagitante, Maruthas quoque Mesopotamiæ Episcopus, qui paulo ante Cyrini Chalcedonensis Episcopi pedem protriuerat, orator est missus. Et postquam is ad Persas venit, propalam Rex eum in magno habuit honore, virum in Deo charum, & multa pietate præditum. Magi vbi tantum honorem Romanæ ditionis Episcopo haberi viderunt, qui plurimum apud Regem autoritate valent, apud seipsos macerabantur, variisque cogitationibus æstuabant, ne vna cum ea, qua illum prosequebatur affectione, religionem quoque eius complecteretur metuentes. Nam capitis quoque dolorem grauem & diuturnum, in quo Isdigerdes afflictus fuerat, Maruthas precatione Deo exorato statim curauerat: quod magi, cum omnia tentassent atq; egissent, efficere se posse desperauerant. Quapropter dolorem aggredi statuerunt, &c.

Magi frustra tentant dolorem capitis ab Isdigerde dispellere.

III. *Excæcatur, qui videbat, ab Episcopo Cyrola Ariano, cui postea lumen restituit Eugenius Episcop. Catholicus.*

Greg. Turonensis libr. 2. hist. Franc. c. 3. apud Baron. tom. 6. an. 484.

Tractus S. Eugenius ad Hunericum Regem cum Cyrola Arianorum Episcopo pro fide Catholica decertauit, cumque eum de Sanctæ Trinitatis mysterio potentissimè deuicisset, & insuper permultas per eum virtutes Christus ostenderet, in maiorem insaniam Cyrola Arianus, inuidia inflammante, succenditur. Erant tunc temporis cum S. Eugenio viri prudentissimi atque sanctissimi Vindemialis & Longinus Episcopi pares gradu, virtute non impares; nam S. Vindemialis eo tempore ferebatur mortuum suscitasse: Longinus autem multis infirmis salutem tribuit: Eugenius quoque non solum visibilem oculorum cæcitatem, sed etiam mentium depellebat. Quod cernens ille nequam Arianorum Episcopus, vocatum ad se quendam hominem ab illo quo ipse viuebat errore deceptum, ait: Non patiar quod hi Episcopi multa in populo signa depromant, illosque cuncti, me neglecto sequantur. Acquiesce nunc his quæ præcipio, & acceptis quinquaginta aureis, sede in platea, per quam nobis est transitus, & manum super clausos oculos ponens, me præeunte cum reliquis, exclama magna virtute, dicens: Te, beatissime Cyrola nostræ religionis Antistes, deprecor, vt respiciens manifestes gloriam & virtutem tuam, vt oculos meos aperiens, merear lucem videre, quam perdidi. Qui iussa complens, residensque in platea, transeunte hæretico cum sanctis Dei; iste qui Deum irridere cogitabat, exclamat magna virtute dicens: Audi me, beatissime Cyrola: audi me, sancte sacerdos Dei; respice cæcitatem meam: Experiar ego medicamenta, quæ sæpe cæci reliqui à te meruerunt, quæ leprosi experti sunt, quæ ipsi etiam mortui præsenserunt: Adiuro te per istam virtutem quam habes, vt mihi desideratam restituas lucem, quia graui sum cæcitate percussus. Veritatem enim nesciens, verum dicebat, quia cæcauerat eum cupiditas, & virtutem Dei omnipotentis irridere per pecuniam æstimabat. Tunc hæreticorum Episcopus paululum se diuertit, quasi in virtute triumphaturus, elatus vanitate atque superbia, posuit manum super oculos eius, dicens: Secundum fidem nostram, qua rectè Deum credimus, aperiantur oculi tui. Et mox vt in hac nefas erupit, risus mutatur in planctum, & dolus Episcopi est patefactus in publico. Nam tantus dolor oculos miseri illius inuasit, vt eos digitis vix comprimeret, ne creparent. Denique miser clamare cœpit, ac dicere: Væ mihi misero, quia seductus sum ab inimico legis diuinæ. Væ mihi, quia Deum per pecuniam irridere volui, & quinquaginta aureos accepi, vt hoc facinus perpetrarem. Ad Episcopum autem aiebat: Ecce aurum tuũ, redde lumen meum, quod dolo tuo perdidi. Vosque rogo gloriosissimi Christiani, ne despiciatis miserum, sed velociter succurrite pereunti. Vere enim cognoui, quia Deus non irridetur. Tunc sancti Dei mise-

Cyrola stropham struit falsi miraculi.

Cæcatur videns ab Episcopo Ariano.

Gal. 6.

Marc. 9.

miſericordia moti: Si, inquiunt, credis, omnia poſſibilia ſunt credenti. At ille clamabat voce magna: Qui non crediderit Chriſtum filium Dei & Spiritum ſanctum æqualem habere ſubſtantiam atque deitatem cum Deo Patre, hodie quæ ego perfero, patiatur. Et adiecit: Credo Deum Patrem omnipotentem; Credo Filium Dei Chriſtum Ieſum æqualem Patri; Credo Spiritum ſanctum Patri & Filio conſubſtantialem atque coæternum. Hæc illi audientes, & ſe inuicem amore mutuo præuenientes, oritur inter eos ſancta contentio, quis oculis eius ſignum beatæ Crucis imponeret: Vindemialis verò ac Longinus Eugenium: ille autem eos è contra exorat, vt manus imponerent cæco. Quod cum feciſſent, & manus ſuas ſuper caput eius tenerent: ſanctus Eugenius Crucem ſuper oculos cæci faciens, ait: In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti veri Dei, quem trinum in vna æqualitate atque omnipotentia confitemur, aperiantur oculi tui. Et ſtatim ablato dolore ad priſtinam rediit ſanitatem. Manifeſtiſſimè autem patuit per huius cæcitatem, qualiter hæreticorum Epiſcopus oculos cordium miſero aſſertionis ſuæ velabat amictu, ne veram lucem illi liceret fidei oculis contemplari, &c. Hunericus autem videns aſſertiones ſuas per ſanctorum fidem glorioſam taliter denudari, nec eripi ſectam erroris, ſed potius deſtrui, fraudemque Pontificis ſui in hoc ſcelere fuiſſe detectam, ſanctos Dei poſt multa tormenta, poſt aculeos, poſt flammas, poſt vngulas, iuſſit interfici: beatum verò Eugenium decollari.

Cœcus illuminatur ab Epiſ. Catholico.

IV. *De altero Cyrola Epiſcopo hæretico, qui videntem pro miraculo excæcauit hominem.*

Idem Greg. lib. de Gloria Confeſſor. cap. 42. 13. Baron. c. 7. Annal. an. 583.

Huic conforme eſt quod idem Gregorius deſcribit libro de Gloria Confeſſorum: In Hiſpaniis, inquit, nuper factum cognoui, cum Leuuigildus Rex contra filium ſuum ambularet, atque exercitus eius (vt aſſolet) grauiter loca ſancta concuteret. Monaſterium erat S. Martini inter Seguntum atque Carthaginem Spartariam: audientes autem Monachi, quod hic exercitus ad locum illum deberet accedere; fugam ineunt & ſe, relicto Abbate ſene, in inſulam maris abſcondunt. Aduenientibus autem Gothis, ac diripientibus res monaſterii, quæ ſine cuſtode remanſerant, Abbatem ſenio incuruatum, ſed ſanctitate erectum offendunt: extractoque vnus gladio, quaſi amputaturus ceruicem eius, reſupinus ruit, ac ſpiritum exhalauit: reliqui verò hæc videntes, timore perterriti fugerunt. Quod cum Regi nunciatum fuiſſet, cum teſtificatione præcipit, omnia quæ ablata fuerant, monaſterio reſtaurari. Cernens autem præfatus Rex tanta miracula per ſeruos Dei, qui noſtræ religionis erant, fieri, vocauit vnum Epiſcoporum ſuorum, dixitque ſecretius ad eum: Quamobrem vos, vt iſti, qui ſe Chriſtianos dicunt, non oſtenditis ſigna in populo ſecundum fidem veſtram? Dicit ei Epiſcopus: Sæpius ego cæcis lumen reddidi, & ſurdis auditum; nunc autem hæc poſſum facere quæ dicis. Et vocato ad ſe vno de hæreticis, clanculo ait ad eum: Accipe quadraginta aureos, & clauſis oculis reſide in loco, vnde nobis eſt tranſitus & prætereuntem mecum Regem, exclama in virtute, vt perditum lumen mea tibi credulitate reſtituam. Cumque hic accepta pecunia feciſſet, quod ſibi fuerat imperatum, procedit nouus Cyrola ad dexteram conſtipatus hæreticorum caterua. Exclamat & iſte cæcatus pecunia, vt fide Epiſcopi reciperet oculos ſuos. At iſte cum non minima arrogantia imponens manus ſuper oculos eius, ait: Secundum fidem meam fiet tibi. Hæc eo dicente, ita obſerati ſunt oculi hominis cum dolore, vt non ſolum viſum perderet, verum etiam dolum, quem auaritia impellente finxerat, publicaret. Hactenus Gregorius, qui idcirco Epiſcopum hunc, cuius non refert nomen, nouum appellat Cyrolam, quod eiuſdem nominis Epiſcopus iſtiuſmodi facinus tempore Wandalico in Africa perpetraſſet, vt ſupra dictum eſt. Eiuſmodi plane eſſe conſueuere hæreticorum miracula, vt impoſturis affectent agere, quod omnino denegat ipſis gratia Spiritus ſancti in operatione virtutum, quæ tanquam certa atque legitima eos cum aliis chariſmatibus Eccleſiæ Catholicæ tantummodo impertita cognoſcitur, veluti euidens ſignum, quo Catholici ab hæreticis internoſci poſſint, nempe in oſtenſione ſignorum, quæ verè proprieque miracula dici queant.

Arianus dat pœnas ſuæ perfidiæ.

Ariani impoſtura in cœco ſanādo.

Catholicorum ab hæreticis diſcrimen vnde.

VI. *Polychronius hæreticus Monothelita cum fruſtra tentaſſet mortuum excitare, vti iactitabat, exploditur.*

Ex Synodo 6. Oecumen. in Trullo Alan. Copus Dialog. 6. cap. 29. Bredemba. h. lib 7. Collat. cap. 5. Baron. tom. 8. an. 681. 39.

De Polychronio hæretico Monothelita, qui mortuum ſuſcitare tentauerat, ſic Alanus Corpus ex actione XV. Occumenici Concilii: Veterator, inquit, ſuo reſpondens nomini, Polychronius auſus eſt ad confirmationem ſectæ ſuæ vltro apud ſextam Synodum Oecumenicam in Trulla polliceri ſe mortuum vitæ redditurum. Non ita multo poſt, allato cadauere virtutis ſuæ ſpecimen editurus, cum diu fruſtra mortuum ad vitam reuocare tentaſſet, ab omni concione vt vaniſſimus nebulo exploſus eſt, nec tamen errorem deponere voluit. Refert & Paulus Diaconus lib. vlt. rerum Romanarum, mirabiles Iconomachorum fraudes, quibus illi hæreſim ſuam & impietatem Conſtantini Copronymi ſtabilire conati ſunt: Ait enim quendam ex illis clam in imperiale ſepulchrum ſe proripuiſſe, &, quaſi à mortuo ea vox prolata fuiſſet, magnis laudibus Conſtantinum Copronymum extuliſſe, vt eo commento hæreſim illam, quæ in imagines graſſabatur, populo plauſibilem redderet. Ab hæreticis igitur nulla vera miracula ſunt expectanda, ſed à ſolis Catholicis. Quod enim pro ſui erroris confirmatione præſtare non potuerunt Polychronius & alii hæretici, hoc pro Catholica fide confirmanda ſæpius præſtiterunt in mortuis ad vitam reuocandis beati Martyres & Confeſſores.

Polychronii vanum miraculū.

Iconomachorum mentitia miracula.

VI. *Albi-*

VI. *Albigensium hereticorum falsum miraculum quaratione detectum & dissipatum.*

Cæsarius lib. 9. de mirac. c.12. Mart. Delrio lib. 6. Disquis. magic. to. 3. c. 2. sect. 3.

Ante annos ferme quadringentos vixit Cæsarius Cistercienſis, qui ad hanc rem refert historiam, cuius hæc ſunt verba: Tempore illo, quando manifestari cœperunt hæreſes Albigenſes, quidam maligni virtute diabolica ſuffulti quædam ſigna atque portenta oſtenderunt, quibus & eaſdem hæreſes roborauerunt, & multos fidelium ex fide ſubuerterũt: ſuper aquas ambulauerunt, & non ſunt ſubmerſi. Cernens hoc Sacerdos quidam fide Catholicus, & vita religioſus, ſciens vera ſigna cum falſa doctrina eſſe non poſſe; corpus Domini cum pixide ad flumen, vbi illi populis oſtenſuri erant virtutes, deportauit, dixitque in audientia omnium: Adiuro te, diabole, per eum, quem in manibus porto, ne in hoc flumine, ad huius populi ſubuerſionem, per hos homines tantas exerceas phantaſias. Poſt hæc verba, illis ſuper vndas fluminis ambulantibus vt prius, ſacerdos turbatus corpus Dominicum in flumen iactauit. Mira Chriſti potentia mox enim vt elementum tetigit Sacramentum, phantaſia ceſſit veritati, & pſeudo illi ſancti, quaſi plumbum deſcendentes in profundum, ſunt ſubmerſi: pixis vero cum Sacramento ab Angelis ſtatim ſublata eſt. Videns Sacerdos hæc omnia vt miraculo quidem exultauit, ſed de iactura Sacramenti doluit, totam noctem in lacrymis & gemitu tranſigens, mane pixidem cum Sacramento reperit ſuper altare.

Falſum Albigenſium miraculum.

VII. *Martinus Lutherus dæmonem volens exorcizare in ſummas per eum redigitur anguſtias.*

Fridericus Staphyl. in abſoluta reſponſ. contra Iacobum Schmidelin. VVilhelm. Lindan dialog. 3. Dubitantii cap. 1. Bredembach. li. 7. Collat. ſacr. ca. 40. an. 1545.

Poſſum ego redigere mihi in memoriam anno 1545. dæmoniacam quandam puellam è Miſniæ ditione adductam Witembergam ad Lutherum, ea ſpe, quod Lutherus ceu tertius Elias puellam iſtam à malo dæmone liberaturus eſſet. Quamuis autem Lutherus ad hoc demirandum & magni momenti opus initio non parum difficilem ſe oſtenderet, at tandem tamen iuſſit puellam duci in parochianæ Eccleſiæ Witembergenſis ſacrarium; illicque coram aliis pleriſque Doctoribus & eruditis viris (inter quos tum quoque iuuenis magiſter aderam) dæmonem occæpit adiurare & exorcizare; ſed id tamen more ſuo, non eo qui apud Catholicos receptus & vſitatus eſt. Cum autem diu multumque ille coniuraſſet dæmonem, cedere ille noluit, ſed eas in anguſtias, ſit venia verbo, Lutheri caligas redegit, vt is quamprimũ è ſacrario ſe proripere vellet. At quid accidit? malignus ille dæmon vſque adeo ſacrarii fores obſtrinxerat, vt neque forinſecus, neque intrinſecus aperiri poſſent. Quæ res Lutherum in maiores anguſtias etiam adduxit, ita vt iam ad feneſtram properaret ſperans per eam ſe poſſe effugere & exilire; verum obſtabant illi cancelli ferrei; ſicque compulſus eſt vna nobiſcum tantiſper incluſus hærere, donec per cancellos ferreos ab æditua nobis eſſet oblata ſecuris, mihique ceu iuueni viro tradita, vt ea fores effringerem: quod equidem tum conatus ſum, & ad effectum perduxi. Interea vero viſu admirandum erat, vt Lutherus angoribus correptus ſurſum deorſumque curſitaret, atque inſtar ouis parturientis huc illucque ſeſe inuerteret.

Lutherus exorciſta hæreticus pellere dæmonem nõ poteſt.

Lutheri ridiculum miraculum.

VIII. *Mortuum fruſtra exſuſcitare conatur M. Lutherus.*

VVilhelm. Lindan. dialog. Dubitant. cap. 1. & Laurent. Sur. in Chronico.

Quonam miraculo Lutherus ſeſe ſuis, aut Prophetam, aut Eliam probauerit, non liquet; niſi quod Wilhelmum Neſenum in Albi ſubmerſum vanis immurmurationibus ſpe miraculi in vitam reuocare fruſtra tentarit.

IX. *Brulæus Oſtunenſis mortuum agens, à Caluino ſuſcitandus, diuina vltione mox vere mortuus inuenitur.*

Ex vita Io. Caluin. c. 13. per Hier. Bolſecum medicum Lugdu. ſcripta Laur. Sur in Chro. ad an. 1544. Bredemb. lib. 7. Colla ca. 3.

Brulæus Oſtuno Geneuam vigentis illic religionis ſtudioſus demigrat: & cum inops eſſet, atque pauper, vterque, ipſe & vxor Caluini gratiam aucupabantur, vt ei commendati, peculii pauperum, cuius ipſe loculos geſtabat, eleemoſynarumque fierent participes. Eis Caluinus vitæ ſubſidia benigne pollicetur, aliiſque in rebus ſe adiuturum promittit, ſi ipſi contra ſuam operam ſibi non negarent ad rem quandam, quam per eos fieri vellet; ſed opus eſſe fide & magna taciturnitate. Viciſſim autem illi ad hoc, quod iubere vellet, promptos ſe offerunt. Et quemadmodum à Caluino edoctus, inſtructuſque fuerat miſer hic Brulæus, morbum ſimulat, & ſe in lectum abiicit. Miniſtri pro concione populo commendant, vt precibus iuuarent; eleemoſynis paupertati ſuccurrerent. Non diu poſt perſonam mortui induit, & quidem mortuum ſe ſimulat. Hinc Caluinus clam admonitus, quaſi tamen omnium rerum ignarus, deambulatum prodit, ſed comitatus pro more ſuo magna caterua amicorum, qui ipſi ſingulariter coniuncti, & ſumme intimi eſſent; ſine quibus vix pedem domo efferebat. Poſtquam autem eo ventum eſſet, vt clamores & eiulatus vxoris, quæ miſellam & deſolatam aliquam mulierem egregie exprimebat, exaudiret, quidnam hoc eſſet, ſciſcitatus domum ingreditur, vbi in genua ipſe, & reliqua caterua prouoluitur, precibuſque alta voce profuſis Deum obteſtatur, potentiam ſuam vt declarare vellet, ſimulque manifeſtum facere, ſe Caluinum peculiarem ſibique gratum ſeruum eſſe, & ſe ad Euangelii ſui miniſterium, & Eccleſiæ reformationẽ, ſingulariter ac vere vocatum. Poſt quas preces ad mortuum appropinquat, & miſeri hominis manu apprehenſa, in Dei & Filii eius Domini noſtri Ieſu Chriſti nomine imperat, vt ſe erigeret, Deique ſic gratiam manifeſtam faceret. Repetit iterum ſæpiuſque eoſdem ſermones voce etiam alius eleuata. Quid fit? Neque audit, neque loquitur, neque ſe commouet mortuus; iuſto enim Dei iudicio, qui fucos mendaciaque deteſtatur, is qui ſe mortuum ſimulabat, vere eſſe mortuus repertus eſt: & vxor quidquid eum agitaret, quomodocunq; eum impelleret, neq;

Petrus Brulæus, Io. Caluini diſcipulus mortuum agit.

Oratio Caluini miraculum edituri.

Falſum Caluini miraculum.

vocem extorquere, neque vt ſe commouerat, efficere potuit, ſed totus frigebat, rigebat totus. Quo animaduerſo, plorare, vlulatus ſerio edere, & ex animo cœpit vxor, & in Caluinum inuecta, impoſtorem eum, ſicarium, latronem, qui maritũ interemiſſet, appellans, ex ordine rem, quomodo erat geſta, elata altaque voce expoſuit. Quæ cum nec admonitionibus vllis permoueri, neque minis ſatis terreri poſſet, vt taceret, Caluinus, apud mortuum ea relicta, illinc ſe ſubduxit, in vulgus ſpargens mœrore mariti obitu deliram, ideoque excuſandam, & hoc illi indulgendum eſſe. Certum hoc eſt, conuentum cum ea deinde vrbe vt excederet: & eſt ipſa Oſtunum reuerſa.

Vxoris Brulæi in Caluinum inuectiuæ.

X. *Concionator Euangelicus tentans ficte mortuum ſuſcitare, vere mortuum deprehendit.*

Franciſ. Turian. l. 1. de dogma character. verbi Dei.
Alan. Copus lib. 6. dialog. c. 29. D. VVilhelm. Lindan. dialog. 3. dubitantii. c. 1.
Bredẽbach. lib 7. cap. 4. an. 1588.

Verum vt vt ſe habeat illud celebratum toto orbe Caluini miraculum, hoc tibi pro vero affirmo, haud ita pridem in Polonia, non longe à Cracouia, pago Biethazaze, anno Domini 1558. vt habet Alanus Copus, quiddam fuiſſe tentatum ſimile, vti doctiſſimus vir D. Franciſcus Turrianus, libr. 1. de dogmat. character. verbi Dei recenſet: Concionator enim ſui Euangelii gratia confirmandi quendam Matthæum certo conduxit ſtipendio, qui ſeſe mortuum ſimularet, adque acclamantis vocem ceu mortuus reſurgeret. Illum feretro incluſum ad templum deduxit vxor, artificii nefarii conſcia, funus fletu & eiualatu proſequitur. Ille vbi ſatis de ſuo nouo Euangelio tonaſſet; Surge inquit, Matthæe, in nomine Chriſti, cuius Euangelium prædico. Cum Matthæus non ſurgeret, ille inclamat altius, vt ſomnum forte excuteret. Vbi nec ita exurgeret Matthæus, itur ad feretrum, detegitur velata facies, & reuera deprehenditur mortuus qui ſeſe tanto aliorum periculo mortuum, àque mortuis in vitam reuocatum ſimulare voluerat. Mox vxor, quæ lacrymas & lamenta nuper finxerat, nunc vere lacrymis, vocibus, ac tantum non pugnis in concionatorem illum, non paſtorem, ſed impoſtorem inuecta, ſuo malo iſti nouo fidem habuit Euangelio. Sic per Hollandiam Anabaptiſtarum quendam ſimulaſſe mutatæ in vinum aquæ, captorum item piſcium, quos paulo ante in puteum iniecerat, miraculum notius eſt, imo vt quidam aiunt, ex Actibus publicis monſtrari poſſe, quam vt ſit verboſius referendum. Plurima quoque de Georgio Dauidis audiui ab oculatis teſtibus, quæ conceptam paſſim de eo magiæ opinionem mirifice confirment. Hactenus Lindanus. Vide, obſecro, Chriſtiane lector, quam vere iam olim dixerat Tertullianus, lib. de Præſcription. hæret. Agnoſco, inquit, maximam virtutem hæreticorum, qua Apoſtolos in peruerſum æmulantur: Illi enim de mortuis viuos ſuſcitabant; iſti de viuis mortuos faciunt.

Concionatoris euangelici dignum quinto euangelio miraculum.

Anabaptiſtarum miracula falſa.

Tertullian.

XI. *Anabaptiſta contendens miraculum edere, à dæmone increpitus necatur.*

Thom. Bozius to. 1 de ſi nis Eccl. lib. 5. cap. 2.

Quod narrabo contigit in quibuſdam Polonicorum regnorum terris. Anabaptiſtarum neſcio quis princeps vndique omnes ſuos inuitauit ad ſuum baptiſmum, affirmans fore, vt actio tota miraculis illuſtraretur, & Spiritus ſanctus adeſſet. Aduenere inuitati die dicta. Primus in lauacro pedem ponit antesignanus ille, continuo apparuit, videntibus cunctis, dæmon: Hic eſt enim Spiritus ſanctus hæreticorum, qui capillis apprehenſum impoſtorem, ſæpius in aera ſuſtollens, & aquis immergens, & allidens, tandem perterritis vniuerſis, atque exanimatis, ſuffocauit. Hæc igitur miracula iſtorum. Quod ſi ab iſtis eſſet veritas, proculdubio vbi ventum eſſet in concionem, noſtra miracula euaneſcerent, & irrita fierent. Nam tempore etiam Antichriſti liquebit eius prodigia nihil eſſe, & idcirco is furore percitus ad arma conuolabit, donec è cœlo Chriſtus accurrat, & opem ſuis ferat.

XII. *Puellam dæmoniacam fruſtra tentant liberare Euangelici, quam liberat Doctor Cathol.*

Tilm. Bredenbach. lib. 7. Collatione ſacrarum c. 42. an. 563.

In Diui Georgii ſuburbio Auguſtæ Vindelicorum habitauit anno Dominicæ incarnationis 1563. quidam ciuis Roſſimanus, textor; qui habuit filiam Annam nomine, annum agentem vigeſimum, quæ in menſe Martio eiuſdem anni nocte à dæmone ſolicitabatur, vt ſeſe ei dederet, nec diu poſt veluti quandam mentis impotentiam præ ſe ferre videbatur. Paulo poſt diabolus in ſpecie teterrimæ ac atræ felis in vaporarium proruit multis ibidem cum eadem Anna præſentibus. Porro ipſa Anna iam antea ac deinceps manifeſte à dæmone obſeſſa apparuit, qui etiam miris & horrendis modis eam afflixit, adeo vt iam nunc eam accepturus & ad inferos auecturus videretur. Parentes à Martio ad 18. Iunii diem magnis impendiis quoſdam conduxerunt, qui filiæ curam haberent. Nec interim prætermittunt opem & conſilium implorare miniſtrorum & præconum confeſſionis Auguſtanæ. Quorum plerique ad obſeſſam acceſſerunt, exiſtimantes ſe per virtutem verbi Dei dæmonem eiecturos. Verum illi cum exorciſmis ſuis, atque omni induſtria ac labore ſuo nihil proficerent, mandarunt parentibus, diligentem vt filiæ curam haberent. Deum præpotentem, qui tali afflictione filiam cruciare permitteret, ipſam, vbi ſibi viſum eſſet, facile liberaturum. Cum hæc agerentur, ingreſſa eſt eaſdem ædes, in quibus puella obſeſſa detinebatur, virgo quædam Anna nomine, filia quondam M. Matthiæ Kapfferri, publici ciuitatis Auguſtanæ chirurgi cum pediſſequa nomine Magdalena, vt puellam tam diris modis afflictam pietatis affectu inducta inuiſeret. Quam cum horrendum in modum à dæmone diſcruciari cerneret, adeo vt ne vno quidem die eam ſupereſſe poſſe putaret, euocauit parentes ex vaporario, monens extreme neceſſarium eſſe vt quocunque poſſent modo, filiæ ſuccurrant. Et ſi quidem ipſis gratum ſit, ſe miſſuram ad quendam, quem omnino confidat puellam, diuina cooperante gratia, liberaturum.

Paren-

Parentes id gratanter acceperunt, rogantes eam, vt quibus posset consiliis & auxiliis subueniret. Quæ protinus pedissequam suam vna cum M. Melchioris Fabri scholæ Germanicæ Præfecti vxore, mittit ad Reuerendum Simonem Scherbenhardum, sacræ Theologiæ Doctorem Catholicum, Pastorem D. Mauritii Augustæ, rogans vt ad infirmam venire nõ grauaretur. Ille existimans communem esse infirmitatem, respondit, se pietatis ergo mox ipsas subsecuturum, etsi non libenter ad ea loca vadat, in quibus exulet religio Catholica. Interea mater obsessæ virginis Annam Kapffert, filiam accedens, ait maritum sibi mandasse, ne quenquam sacrificum in ædes admittat: vicinos enim dehortatos, insuperque dixisse, Deum, qui hanc afflictionem filiæ permisisset, obuenire, posse quoque eam curare; malle autem seipsum cacodæmonem, quam sacrificum in ædes admittere. Ad quam Anna: nihil debere eam huius morari, præsentem esse ob oculos rei afflictissimę miserrimum statum, quem & ipse magistratui sit indicatura. Interea dum Doctor Simon ædibus appropinquat, ecce puella obsessa mirum & horrendum in modum vociferatur, huc illucque sese iactitans. Vnde Anna Kapfferri interrogauit, quidnam desideret? Atque vbi eam potus desiderio intellexit teneri, aquam benedictam ei bibendam obtulit: qua exhausta, protinus puella in clamorem & fremitum resoluitur, totoque corpore coarctata veluti in spiras reflectitur capite ad pedes vsque incuruato, ad eoque vt circumstantes viderent & cognoscerent aquæ benedictæ virtutem dæmoni inprimis grauem & inimicam. Nec deinceps vllam requiem habuit obsessa, ita vt vnus ex quatuor viris ad puellæ custodiam conductis palam protestaretur, nisi parentes puellæ iam nunc medelam procurent, se nec vniuersam quidem vrbem Augustam in precium accepturum pro vnius apud eam noctis peruigilio: tam enim tetrum & horrendum fumum ex gutture obsessæ prodiisse, vt omnes arbitrati sint se suffocandos. Dum sic puella diris modis ringitur, ac tumultuatur, V. D. Doctor Simon ædes ipsas ingreditur, progessusque in vaporarium, rogatur à circumstantibus, vt propter Deum in præsenti afflictione & miseria, quam possit opem & consilium præstet. Respondet ille, opem & auxilium omne in solo Deo repositum esse; illi si visum fuerit, posse eam his malis exonerare. Obsessa vero diris in eum fremere conuitiis & contumeliis, necnon & blasphemias & plaustra criminationum euomere: Sacrifice, inquit, Deus te disperdat: dimitte me iam nunc, persentio quid moliaris. Denique post multa dirarum comminationum certamina, eum primum diabolus D. Doctori exorcizanti insultaret, ac deinde alias atque alias egrediendi vias & loca mansionis efflagitaret, tandem cum sæpius repetita vice instanter vrgendo dæmonem coarctaret, ac grauissimis verbis præciperet, vt emigraret, multasque è contra tergiuersationes necteret & effugia quæreret dæmon, tandem

Vis aquæ benedictæ contra dæmones.

Dæmonia insurgit in doctorẽ Catholicũ.

puellam miris horribilibusque modis exagitauit, adeo vt collum ad capitis ipsius magnitudinem intumesceret, totumque os horrendum in modum nigresceret, lingua quoque informi & immodica longitudine ex ore promineret. Ad quem horrorem cum parentes cum circumstantibus toti contremiscerent, omnesque nomen Iesu inuocarent, respondit D. Doctor, missum iam facerent omnem timorẽ iam iam enim rem fœliciter conficiendam. Et ecce puella placide recumbit, mandatque D. Doctor eam nunc liberam dimitti, quia benignissimus Deus ipsam liberasset: moxque puella oculis in cœlum eleuatis, manibusque complosis Deo Opt. Max. summam tribuit laudem & gratiarum actionem, subiungens se iam nunc agnoscere & intueri Deum ipsum in cœlis: deinde ipsi Doctori Parocho maximas egit gratias: qui cum crebro eam interrogaret, sentiretne se modo liberatam, respondit: Omnino. Postmodum interrogauit D. Parochus, anne quicquam videret? Ait illa, se ex opposito videre quendam tetra fronte, rubro capillo, & protensa lingua, qui eam indefesso nutu ad se inuitet. Quo audito D. Doctor Parochus monuit eam, vt ter sancto Crucis signaculo se consignaret, dicendo: IESVS *Nazarenus Rex Iudæorum*. Quod cum faceret, euanuit quidem ille malignus, sed mox reuersus est. Eum plane in modum D. Doctor Simon puellam Christianis dogmatibus erudiuit, docens quomodo in omnibus istis machinamentis dæmoniacis audacter diabolo renunciaret; totamque se diuinæ tutelæ committeret. Qua in re illa recte monenti libenter obsecuta est: atque ita demum post multa certamina ad breue tempus quieti se tradidit. Porro Doctor ex parochia sua D. Georgii venerabile Sacramentum sacræ Eucharistiæ proferens, post multas pias & salubres admonitiones, preces & exemologesim, idem venerabile Sacramentum puellæ administrauit: ac postea rursum interrogauit, num quidquam insolitum aut terribile videret. Illa vero cum nihil se prorsus videre responderet, sed optime secum agi, diuina cooperante gratia, tandem R. D. Doctor Parochus discessum ab ea parans in domum suam regressus est. Hæc omnia gesta sunt in præsentia multarum honestarum personarum. Ipsa vero puella aliquot deinde diebus detenta est, ac paulo post integre conualuit, communibus vitæ humanæ officiis vacans.

Nominis Iesu inuocatione liberatur dæmoniaca.

XIII. *De muliere Lutherana diu à dæmone possessa, frustra à Lutheranis, vt liberaretur, tentata.*

In Prouincia Rheni Bada vna est vrbs de primariis, & Marchioni subiectis. Hic Lutheranam mulierem annum iam quartum & trigesimum, septem dæmones exercebant. Eiiciendus primo fuit ex anima diabolus, priusquam eiiceretur è corpore. Dedit igitur operam Pater è nostris, vt Lutherum detestata mulier, verum Christi vicarium Catholicæque Ecclesiæ caput agnosceret, in eiusque potestate esse

Ex Annal. Societ. de Collegio Spirensi. Prouinciæ Rheni an. Do. 1583.

Lutherana mulier 35. an. à dæmone possessa.

vellet. Quod tum imperasset, eum demum liberare corpus aggreditur. Habuerat mulier ex eadem Lutheri fæce ministros, auum & patrem: Badamque venerat multis cum literis, quibus fidem & Saxonicæ ciuitates & Lutherani ministri faciebant, eam mali dæmonis obsidione teneri, frustraque eius apud se liberationem esse tentatam. Institutum certamen est publice cum dæmonibus in media hæreticorum turba, qui è vicinis quoque pagis oppidisque confluebant. Complebatur quotidie templum; omnes quorsum res euaderet, expectabant. Pater non suis opibus, sed diuina misericordia fretus alacriter rem vrgebat. Fatebantur dæmones aniculę cuiusdam execrationibus sibi esse olim, cum etiam tum mulier esset infantula, in eius corpus aditum patefactum. Vt igitur inde sacris carminibus abigerentur, quo nefariis execrationibus immigrarant, assidua aliquot dierum opera tum publicis exorcismis, tum precationi data est: tum ad extremum eximia Dei bonitas Filii sui meritis hoc concessit, vt cuius nominis vi tartara contremiscunt, eiusdem nutu ac potestate tetra illa dæmonum conspiratio pelleretur. Confodit tam pulcher euentus hæreticorum pectora, qui cum quo se verterent, non haberent, nimio rubore perfusi, obscurare mendaciorum impudentia conati sunt veritatem: Sed diuino consilio factum est, vt dum pro concione in Sacerdotem nostrum Lutheranorum signifer debacchatur, negatque vllum ab eo dæmonem pulsum esse, tum forte adolescens peregre rediens, temeraria sclopi displosione sit ictus;

Dæmoniaca à Sacerdote Cath. liberatur.

In Lutherani impudentiam vltio.

Qui cum moreretur, ignoraretur que vtrarum esset partium, Catholicorum, an hæreticorum, proximas defertur in ædes: adeuntque Catholici Sacerdotem, quem dixi, nostrum: Lutherani vero suum ministrum accersunt. Sed hi tanta cum festinatione studioque, vt Catholicos anteuerterint. Hortari igitur minister adolescentem, vt Christiane mori velit, sordidoque è sacco panem suum, quem moribundo obtrudat, expromit. Sed longe mens alia erat adolescenti: significabat enim se potius veræ Ecclesiæ Sacramento velle muniri, & ritu institutoque Catholico velle confiteri. Furere hic & stomachari minister, & perfidiam grauiter exprobans, atrocem minari gehennam: multa etiam de religionis veritate vnitateque; multa de diuini seueritate iudicii imperite insciteque differere. Quæ omnia adolescens hoc vno dicitur elusisse responso: Experietur vterq; nostrûm, prius quam horæ quatuor & viginti præteruolent, vtra tandem in religione mori sit tutius. Interim Sacerdos noster accedit, & abeunte ministro confessionem migrantis excepit. Moritur hic vt vitam inchoet sempiternam: moritur ille postridie, vt ei prædixerat adolescens, vt æterna morte mulctetur: cum pridie tamen valens atque integer visus esset. Ita sentit vterque vtra religio sit verior, & quæ apud inferos maneant hæreticos pœnæ; & quæ Catholicos apud superos gaudia.

Pro religionis determinatione appellatio ad iudicium Dei.

XIV. *Bunzius frustra tentat energumenum liberare, qui mox per Christianam fuit liberatus.*

Io. Hayus historia de reb. Iapon. an. 1604.

In loco dicto Iamada, sub residentia Cinguiæ, cũ adolescens Christianus, quindecim aut sexdecim annos natus frequentius à dæmone torqueretur, Bunzius eius patruus primum conatus est dæmonem suis gentilitiis ritibus & vanis deprecationibus Chami & Fotochi depellere: sed cum irritum videret conatum, piæ cuidam Christianæ ad se ex vicinia accersitæ totius rei successum percensuit. Illa bona sua fide freta Agnum Dei in obsessum colli iniecit, & manus pedesque fune sacris precibus benedicto alligauit. Tum dæmon mox exclamare: Soluite me, & mox excessero. Respondit fœmina: Prius te torquebo, & si non promiseris te discessurum, non te soluam: & iuuenis liber à dæmone corporeque integer euasit.

XV. *Bunzius frustra conatus dæmonem à dæmoniaco pellere, sacrarum reliquiarum vi pellitur.*

Idem ex eadem relation historica ab an. 1595.

In Bungo degebat Christianus quidam, sed in diuina & animæ suæ salute promouenda æquo frigidior, ita vt clam tantum gestaret globulos precarios, ue viderentur. Huic flumen transmittenti visibiliter insiliit Satan, acinacemque, quem contra eum distringere conabatur, vi eripuit, ac denique eum corporaliter obsedit Dominus eius gentilis serui misertus, Bunziorum periculis & superstitionibus curauit dæmonem pelli: at ille egredi noluit. Hoc videns quidam, qui præsto erat, consuluit domino, vt Christianum quendam, qui donum haberet fugandi dæmones, ad se euocaret. Vbi aduenit, ex submissione animi respondit, se non esse tanti apud Deum meriti, vt tanta opera patrare possit: se tamen Deum pro energumeno oraturum. Cum ergo sed illumque Deo commendasset, & aliquos contriti animi actus exercuisset, egregie energumenum verberauit, qui vt sensit verbera, horrificos edidit gestus, eoq; plures, cum collo eius iniecisset sacrarum reliquiarum thecam, dixitque: Si onus illud sublatum foret, se è carcere excessurum, & eo sublato excessit. Energumenus autem non secus ac si prorsus mortuus esset, in terrã corruit, ac pro mortuo à circumstantibus habebatur, sic prorsus vt improperarint Christiano, quod hominem occidisset: sed respondit ille, non esse mortuum, expectarent modo, breui illum reuicturum: vti & factum est. Id cum videret quidam exactor vectigalium regiorum, rei nouitate obstupefactus, omnibus Christianis potestatem fecit rosaria sua è collo, vel cingulo, vel quomodo collibuisset, publice gestandi.

Sacrarum reliq. vis.

Rosaria gestandi mos apud Bunzios.

TIT. XV. De virtute & efficacia fidei.

Iosue Israelitici populi Dux per fidem à Deo impetrauit, vt solis cursus spatio integri diei inhiberetur. Iosue c. 10.

Per fidem David adolescens funda & lapillis instructus Goliam viribus & corporis vastitati confidentem, hasta & clypeo armatum, nomine Dei inuocato, 1. Reg. 17.

Vno

vno ictu prosternit, gladio proprio obtruncat, & opima spolia corpori detrahit.

Daniel. 13. *Susanna per fidem supplicium suasit.*

Luc. 1. *Elizabeth viuam Virginis Mariæ cognatæ suæ fidem prædicat, dum dicit: Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino.*

Matth. 8. Luc. 7. *Centurionis fides viua fuit, cum credidit seruum vel solo Christi verbo à morbo liberum fore. De quo miratus Iesus turbis dixit: Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel.*

Matth. 9. Marc. 5. Luc. 8. *Hæmorrhoissa omnino sibi persuadebat, se Christi virtute à fluxu immunem fore, si vel vestimenti fimbriam tantum tangeret.*

Matth. 15. *Laudatur mulieris Chananææ fides, qua filiæ salutem à Christo Domino impetrauit.*

Ad Hebræos cap. 11. Vide Paulum in Epistola ad Hebræos.

EXEMP. I. *Anianus B. Marci discipulus fide magna insignitus montem suo loco transfert.*

Petr. de Natalib. in Catalogo Sanctorum lib. 9. cap. 130.

AD Iudæorum suggestionem odio prosequentiũ Anianum D. Marci Euangelistæ Alexandriæ successorem, ac discipulum, Rex Babyloniæ mandauit, vt quia in Euangelio Christianorum continetur, quod habentes fidem sicut granum sinapis, montes transferre possunt, quatenus Christiani montem de suo loco transferrent; alioquin aut fidẽ Christi tanquam falsam abnegarent, aut capitalem sententiam omnes subirent. Episcopo igitur Thesitiæ cũ omnibus Christianis ex hoc admodum afflicto Deum pro fide sua suppliciter exoranti per Angelum reuelatur, neminem ad hoc ex fide sua idoneum, nisi monoculum Anianum. Vocatur igitur ab Episcopo, omnique populo indicto ieiunio triduano, ipse cõfisus in Domino monti mandauit, & mons continuo se mouere cœpit. De suo loco recedens tanta celeritate versus Babyloniam venit, quanta nauis per æquora vento pellitur, & eo vsque diuinitus defertur, donec ad preces Regis monti mandauit, vt figeretur, ne in ciuitatem irrueret, & eandem opprimeret. Sicque ibi fixus vsque hodie manet.

II. *De alio quodam qui fide viua incensus montem etiam suo loco transferri iussit.*

M. Paul Venet l. b. 1. de region. Oriental. c. 18.

Huic non absimile est quod subiungã ex M. Paul. Veneto, de regionibus Orientalibus lib. 1. Sic igitur ille: est mons quidam, ait, in regione illa, nempe iuxta ciuitates Bardachi & Taurisii, haud longe à ciuitate Taurisii, qui olim virtute diuina à loco suo hac occasione dimotus est. Accidit semel, vt Saraceni Euangelium Christi blasphemare volentes, & veluti vanam doctrinã Christianis improperantes dicerẽt: Est scriptum in Euangelio vestro: Si habueritis fidẽ sicut granum sinapis, & dixeritis monti huic transi, hinc transibit, & nihil impossibile erit vobis. Nunc igitur si fides vestra caret errore, amouete montem hunc, & probate Euangelii virtutẽ. Et quoniã Christiani sub Perfidorum illorum Dominio erant, cogebantur vel montem illum transferre, vel Mahumeticam subire legem: & si neutrum facerent, gladio ferirentur. Tunc vir quidam in Christi feruens amore & fide, confortauit pusillanimes, & fusa oratione ad Dominum, cum tota fiducia dixit monti: Abi hinc: quod vidente multitudine illico factum est. Quo miraculo multi Saracenorum conuersi Christũ confiteri cœperunt.

III. *Fide Catholica à Rege integre suscepta, mox eius filius cum toto populo liberatur à lepra & perfidia.*

Charrarici cuiusdam Regis Galliciæ filius grauiter ægrotabat, qui tale tædium incurrerat, vt solo spiritu palpitaret. Pater autem eius fœtidæ se illi Arianæ sectæ vna cum incolis loci illius subdiderat. Sed & regio illa plus solito, quam aliæ prouinciæ, lepra sordebat. Cumq; Rex videret vrgeri filium in extremis, dicit suis: Martinus ille, quem in Galliis dicunt multis virtutibus effulgere, cuius, quæso, religionis fuerit, enarrate. Cui aiunt: Catholicæ fidei populum pastorali cura in corpore positus gubernauit, asserẽs cum Patre & Spiritu sancto æquali substantia vel omnipotentia venerari debere. Sed & nunc cœli sede locatus assiduis beneficiis non cessat plebi propriæ prouidere. Qui ait: Si hæc vera sunt; quæ profertis, discurrant vsq; ad eius templum fideles amici mei, multa munera deportantes, & si obtineant mei filii medicinam, inquisita fide Catholica, quam ille credidit, credam. Pensato ergo auro argentoque ad filii pondus, transmisit ad venerabilem locum sepulchri. Qui profecti, oblatis muneribus, exorant ad beati tumulum pro ægroto. Sed insidente adhuc in patris eius pectore secta, non continuo integram recipere meruit medicinam. Reuersi autem nuncii narrauerunt Regi, se multas virtutes ad beati tumulũ vidisse, dicentes: Cur non sanatus fuerit filius tuus, ignoramus. At ille intelligens, non ante sanari posse filium, nisi æqualem cum Patre crederet Christum, in honorem beati Martini fabricauit Ecclesiam; miroque opere expedita, proclamat: Si suscipere mereor viri iusti reliquias, quodcũq; Sacerdotes prædicauerint, credam. Et sic iterum suos dirigit maiore cum munere: qui venientes ad beatũ locum reliquias postulabant, &c. Quæ pignora, subdit Gregorius, cũ summa veneratione suscipientes, fidem miraculis firmãt. Nam filius Regis dimissa omni ægritudine, sanus properat ad occursum. Rex vero vnitatem Patris & Filii & Spiritus sancti confessus, cum omni domo sua chrismatus est. Squalor lepræ à populo pellitur, & omnes infirmi saluantur, nec vnquã vbi vsq; nunc super aliquem lepræ morbus apparuit: talemq; gratiam ibi in aduentu pignorũ beati patroni Dominus tribuit, vt virtutes, quæ ibidem illa die factæ sunt, enarrare perlongum sit: nam tantum in Christi amore populus ille promptus est, vt omnes martyriũ libentissime susciperent, si tempus persecutionis adesset.

Greg. Turonens. lib. 1. miraculo. S. Martini cap. 11. Baron. tom. 7. ann. 560.

Filius in Trinitate coæqualis Patri & Spiritui Sãcto.

Peregrinatio ad loca sancta cum muneribus.

Lepra cum perfidia per fidem tollitur.

IV. *Homines in porcos fide sua mutat Gregorius Neocæsariensis Episcopus.*

Niceph. Callist. l. 8. hist. Eccles. cap. 35

Cum Gregorius ille, qui edendis miraculis clarus fuit, multa à Teridate propter Christum passus, & post

poſt multas variasque malorum ſpecies ad quatuordecim annos foueæ cœnoſæ & caliginoſæ incluſus eſſet: Teridates ipſe Armeniorum princeps cum domo ſua tota, & cum optimatibus, diuinæ iræ vindictam eſt expertus. Ad vitam enim ſimul & formam porcorum redacti ſeipſos deuorabant. Sed enim ex fouea illa extractus diuus Gregorius vno ſigno omnibus Chriſtum colere perſuaſit: & ſuilla forma atque vita liberatos inſtitutum noſtrum complecti coegit, delubra eis conſtruxit, ſacra arcani ac myſtici ſacrificii celebrauit, & nouis miraculis dæmones ex ea regione exturbauit.

Fides Gregor. Thaumaturgi admiranda. Armeniorũ conuerſio vnde.

V. *Per veram ſynceramq́; de Sanctiſſima Trinitate fidem illuſiones dæmonum diſpelluntur.*

Cornelius Kempenſis lib. 3. de origin. & ſitu Friſiæ cap. 3.

Circa tempora Lotharii Imp. erant paſſim in Friſia multa laruarum infernalium ſpectra; quæ in paruo quodam ſupereminentis collis ſupercilio ſubterraneum habebant ſpecum, abſque humana ope artificio præſtigioſo extructum, in quo reſidebant, quas antiqui vocabant Albas Nymphas, ſiue vulgari gentis ſermone, Witte Wyrren; harum ſpeciem adumbratam, non veram fuiſſe conſtat: quæ ſolebant nocturnos viatores, gregumque & armentorum intentos excubiis, & puerperas cum infantibus ſæpiſſime in abdita ſua & ſubterranea antra clanculum abducere; in quibus ſubinde ſubterranei murmuris ſonus, atque etiam vagitus infantium auditi ſunt, & præterea etiam ingens fletus & gemitus hominum, & quandoque Muſarum concentus & voces dubia aure colligabantur. Qua de cauſa magna fiebat cuſtodia prægnantium mulierum, & paruulorum infantium, ne ab iſtis Nymphis infernalibus clam abriperentur. Quæ omnes dæmonum illuſiones, poſt agnitum ſyncerum Dei Euangelium (erant enim tum Friſii Sabellii & Arii erroribus dementati) euanuerunt, & in nihilum redactæ ſunt. Scripſit enim S. Odulphus contra eiuſmodi illuſiones dæmonum Chartam de S. Trinitate, quam per eccleſias & parochias Friſiæ ſacerdotibus miſit, vt in populo frequenter legeretur.

Fidei ſynceræ vis contra ſpectra.

VI. *Prompta ac forti Monachi fide vincitur & fugatur diabolus.*

In vita S. Nortberti cap. 38. apud Sur. tom. 3.

Cum vir Dei Nortbertus noctem quãdam totam inſomnem orando tranſegiſſet, ſtans ante altare oratorii, quod in primordio conuerſionis ſuæ in Præmonſtratenſi loco ſuſceperat, adſtitit retro eum Satan inſtar horribilis vrſi, dentibus & vngulis terribilem præ ſe ſpeciem ferens: cumque verteret ſe homo Dei, & vellet procedere, vt membra debilia modico ſomno recrearet, ex improuiſo videns adſtantem belluam, expauit. Sed illico ad ſe reuerſus, & oſtium oratorii clauſum conſiderans, nec alicuius intrantis ſonitum ſe prius audiſſe recordans, perſecutoris ſui cognouit eſſe inſidias; & parum perorando viribus reſumptis, ait: Quid expectas cruenta beſtia? Vngulæ tuæ inanes ſunt, & horribiles dentes tui, ventus; & hirſuta pellis tua, fumus, & vapor inaniter tranſiens, & velut vmbra, quę ſole recedẽte diſparet: Tu ſignaculum ſimilitudinis Dei, lux cum eſſes, in tenebras ſuperbiendo corruiſti: Recede nunc præcipio tibi; *quia nulla conuentio Chriſti ad Belial, nulla ſocietas lucis ad tenebras, nulla pars fideli cum infideli.* Recede ocyus: ſcis nulli nocere te poſſe, niſi permittat Deus: nec niſi illis, qui peccando tnæ ſubditi ſint poteſtati. Et his dictis, mendax ille verba veritatis ferre non ſuſtinens, diſparuit.

Inſtar vrſi apparet dæmon.

Verbis ver[itatis] dæm[on] repellitur.

VII. *De mira Iudæi Comitis ad fidem vocatione, ac de miraculoſo fidei eius effectu.*

D. Epiphan. hæreſ 30. Baron. tom. 3. Annal. a[nno] Dom. 327.

De Ioſepho Comite, quomodo à morbo mentis & corporis propter Chriſti fidem liberatus ſit, ſic ſcribit Epiphanius: Tertium ad fidem hoc inſtructionis opus Ioſepho contigit, quod non valuit incarnationis vis, vbi erat Chriſti nomen, & ſignaculum crucis: non tamen perſuaſus eſt, vt Chriſtianus fieret Poſtea vero apparet illi in ſomnis Chriſtus, dicens: Ego ſum Ieſus, quem parẽtes tui crucifixerunt: verum, crede in me. Ille vero necdum perſuaſus incidit in morbum magnum & deſperatum. At Dominus rurſum apparet ipſi, iubens vt credat in ipſum, & ſanitatem aſſecuturum eſſe promittẽs. Ille vero promiſſione facta, rurſus reſiliit, & in duritia permanſit. Recidit autem ſecundo in morbum; eumque ſimiliter deſperatum: relictusq; velut moriturus à cognatis ſuis Iudæis, quod myſtice ab ipſis ſemper fieri ſolet, id ab eis audiuit: nam vir quidam ſenior legis peritus, ad eum accedens, in aurem inſuſurrauit dicens: Crede in Ieſum crucifixum ſub Pontio Pilato præſide, qui filius eſt Dei, & ex Maria poſtea natus eſt, & Chriſtus Dei eſt, & ex mortuis reſurrexit: nam ipſe veniet iudicare viuos & mortuos. Hæc ipſe Ioſephus palam mihi recitauit, id quod vere dicere poſſum. Ioſephus autem adhuc ægrotabat: & cum audiuiſſet à ſeniore (velut dixi) cum aliis Ieſus Chriſtus iudicaturus eſt, adhuc obdurabatur. At Dominus rurſum ex benignitate ſua per ſomnii viſum: Ecce, inquit, ſano te; ſed tu vbi ſurrexeris, crede. Vbi autem conualuiſſet rurſus à morbo, non credidit. Itaque ſano ipſi rurſus Dominus apparet per ſomnium conquerens de ipſo, quam ob cauſam non crederet, & promittit ipſi Dominus dicens: In fidei certitudinem ſi quod volueris ſignum diuinum in nomine meo operari, inuoca me, & ego faciam. Erat autem quidam inſanus in ciuitate, qui nudus per vrbem circuibat, in Tiberiade videlicet, & cum ſæpe veſte indueretur, eam dilaniabat veluti tales facere ſolent. Ioſephus igitur volens experiri viſionem, dubitans autem adhuc verecundia detinebatur. Aſſumit autem hunc intro, & præcluſis foribus, acceptaque aqua in manum, eaque Crucis ſignaculo ſignata, inſanum hominem reſperſit, & dixit: In nomine Ieſu Nazareni Crucifixi, egredere dæmon ab ipſo, & ſanus fiat. Homo vero magno clamore edito, in humum prolapſus, & multa ſpuma ab ore demiſſa

Ioſepho Comiti ſæpe Chriſtu[s] apparet.

Monetur vt credat.

Ioſephus adhuc Iudæus in nomine Chri[ſti] miracul[a] operatur.

lanci-

lancinatus, ad multum tempus immotus permansit: demum sanatus est.

VIII. *In extinguendo incendio S. Leon. Papæ IV. fides manifestatur.*

Baron. tom. 6. Annal. Eccles. ad ann. Christ. 847. 22. ex Anastasio.

Sicut in fugando serpente lethifero virtus enituit tanti Pontificis Leonis Papæ IV. ita in extinguendo incendio patefacta est fides ipsius, potentia crucis pollens. Rem gestam hoc pariter anno 847. ita recitat Anastasius. In ipsius sui Pontificii exordio, Saxonum vicum validus ignis inuasit, qui flammarum violentia cuncta comburere cœpit validius, vbi populorum multa congregata sunt agmina, quæ huius incendij flammas volebant extinguere; sed ventorum flatibus altius extendebatur ignis in aëre, cuncta comburens atque comminuens, ita vt propius ad B. Petri Apostolorum Principis positas perueniret Saxonum & Longobardorum domos, porticum concremans. Quo audito, ipse beatissimus Pontifex anxius illuc celeri cursu profectus est, & vt ob huius tanti ignis impetum se præpararet, Dominum deprecari cœpit, vt huius incendii flammas extingueret; & vbi crucis prope frequentauit signacula digitis, amplius ignis extendere flammas non potuit, & beati virtutem ferre non valens Pontificis, extinctas flammas redegit in cinerem.

Leonis Papæ fides magna.

IX. *De Zacomo Principe, qui per fidem prolem rerumque abundantiam obtinuit.*

Niceph. Call. lib. 11. histor. Eccles. c. 47. Sozom. lib. 6. cap. 38.

Zacomus tribunus carebat liberis ætate iam senescens. Ergo quum monachum quendam magna gloria virum adisset, quum alia pleraque ei per colloquiū exposuit, tum ærumnam quoque eam & casum deplorauit. Supra modum enim apud Saracenos magni penditur liberorum procreatio: nec apud eos modo, sed etiam, vt arbitror, apud barbaros omnes. Ille bono animo eum esse, precatione facta, & reuerti domum iussit, fore pollicitus, vt breui pater fieret, si modo in Christum sibi credendum esse statueret. Postquam autem dictum id euentus comprobauit, & filius progenitus procreationem illam veram esse confirmauit: & ipse Zacomus religione nostra est initiatus, & tribum eam omnem, cui præfuit, ad eandem gratiam adduxit: Ab eo tempore tribum istam admodum floruisse, magnaque & numero & amplitudine incrementa cepisse, atque Saracenis & Persis formidabilem fuisse dicunt.

Zacomi Principis fidei conceditur proles.

X. *Propter fidem, agri qui steriles erant, fœcundi admodum efficiuntur.*

Pallad. in hist. Lausiac. sect. 44. c. 54.

Sterilis erat ager (ait presbyter Copres nomine, vir sanctus, prope octogenarius) qui est prope nos: & rustici qui ipsum possidebant, seminantes, vix semen duplicatum metebant: Vermis enim nascens in spica totam messem corrumpebat, Agricolæ autem catechismo à nobis instituti, & effecti Christiani, rogarunt nos, vt oraremus pro messe. Dixi autem eis: Si habetis fidem in Deum, vel arena deserti fructum vobis afferet. Illi autē nihil cunctati, cum hac arena, quæ à nobis calcatur, sinus implessent, attulerunt rogantes, vt benediceremus. Postquam autem sum precatus, vt illis fieret secundum ipsorum fidem, ipsi eam cum frumento seminarunt in aruis suis, & repente eorum ager ita multiplicauit fructum, vt omnem superaret Ægyptum. Hoc ergo facere soliti, nobis quotannis exhibent molestiam.

Fruges propter fidem multiplicantur.

TIT. XVI. De ficta & simulata quorundam religione, eorumque infausto exitu & funesto interitu.

EXEMP. I. *Maxentius Imp. Christianum se simulat, vt tandem decipiat.*

Euseb lib. 8. cap. 16. & Niceph. lib. 7. cap. 21. & 29.

CVm Maxentius Tyrannus Gentilium nefarios ritus, & ceremonias coleret, metueretque, ne sibi ad imperium tendenti ab innumera Christiano tum multitudine aditus præcluderetur, simulandi artem secutus, principio benignum ac fauentem se illis exhibuit: deinde vero cum vires suas auctas confirmatasque cerneret, miram aduersus eosdem crudelitatem exercuit. Postquam vero sic Romæ tyrannidem exercuisset, tandem fugiens à Constantino Imperatore bello vict⁹, suo ipsius, quod dicitur, laqueo est captus: ponte enim diuina virtute rupto, nauibusque, quibus flumen constratum fuerat, solutis, transitus ipse pessum iit, & scaphæ subito cum hominibus omnibus in vndis subsedere: ipseque miser primus cum propugnatoribus suis in flumine mersus suffocatus est, sicuti olim cum vniuerso exercitu Pharao; vt fluuius ille, ad eum, qui Miluius dicitur, pontem, equis & ascensoribus refertus visus sit. Tum vero ea quæ olim cantata fuerant, ad oculum repræsentata videre licuit. Currus Pharaonis & exercitum eius proiecit in mare: electos ascensores satellitesq; submersi in mari rubro, descenderūt in profundum, quasi plumbum cum aquis vehementibus.

Maxentii tyranni vt alterius Pharaonis interitus.

II. *Licinius religionis Christianæ amicum se fingit, vt postea persequatur.*

Euseb. lib. 9. cap 10. Eccl. histor. Nicephorus lib. 7. cap. 44.

Licinius Constantiæ magni Constantini sorori matrimonio coniunctus, initio se Christianos amore ac beneuolentia complecti finxit, vt Imperatoris amicitia hoc artificio quæsita socius fieret ac consors imperii: vbi vero se voti compotem factum vidit, deposita quam ficte tenuerat persona, & in leonem è vulpecula conuersus Christi cultores immaniter est persecutus. Eundem autem finem, quem prior tyrannus, est consequutus: ille enim in prælio commisso cum Constantino in fugam versus, cum quid faceret non videret, seipsum victoribus dedit, ille, inquam, qui paulo ante minas ferociter spirauerat, atque omnia potestati suæ subiicere contenderat. Imperator sane more suo vsus solito, vitam quidem illi donauit, eumque sub custodia esse Thessalonicæ manda-

uit. Vbi vero ille à moribus ſuis conſuetis non diſceſſit, & fraudulenter inſidioſa conſilia captans, barbarorumque multitudinem mercede conducens, vt bello reſtaurato cladem acceptam ſarciret, ad res nouas rurſus ſpectare deprehenſus eſt: Imperatoris iuſſu vitam ferro cæſus amiſit.

III. *Iulianus Imp. callide adepto regni gubernaculo Chriſti cultum prorſus extinguere conatur.*

Theodor li. 3. c. 2. & 3. Soz. 5. c. 2. & 3. Niceph. lib. 11. c. 3. & 12.

Iuliani hypocriſis.

His Iulianum Imperatorem, fidei deſertorem, vulpem atram, priore non minus aſtutam, hoc loco adiiciendum operæ pretium duxi, qua nimirum calliditate Chriſtianis fauit, ædes ſacras ſtudioſe viſit, Sanctorum venerandas exuuias coluit, Mammeæ martyri templum extruxit, atque alia pleraque Chriſtiani pectoris ſigna per ſummam ſimulationem dedit, vt impedimentis ſublatis ad Imperium ſibi viam ſterneret, eoque potius Chriſti cultum ex hominum memoria animiſque tolleret. Sed infelix non magis feliciter vltimum vitæ diem clauſit, quam priores Tyranni.

IV. *Valens Imp. initio imperii Catholicum clementem ſe exhibet, at relicta Cath. religione crudeliter Catholicos tractat.*

Ammianus Marcellinus li. 20 & 21. Theodoret. lib. 4 c. 11. & 12. Greg. Nazianz. orat. in laudem Baſilii.

Valens Imperator, qui Catholicus ad Imperatoriam euectus eſt dignitatem, quamdiu ſibi commodum ac vtile viſum eſt, Antiſtitum fuit obſeruantiſſimus, & Baſilii magni egregius cultor admiratorque: vbi vero Eudoxii Patriarchæ Conſtantinopolitani dolis à Catholica veritate abductus in Arianam hæreſim lapſus eſt, in Catholicos crudelitatis ſuæ arma conuertit, eoque erupit amentiæ, vt quam hæreticis & Gentilibus liberam fecerat poteſtatem in ſua ſecta atq; religione viuendi, ſolis illis negauerit. Hic autem viuus a Gothis etiam Arianis crematus eſt.

V. *Anaſtaſius Imp. Catholicum ſe ſimulans Catholicos egregie fefellit.*

Zonar in Anaſtaſ. Dicoro. to. 3. Annal.

Anaſtaſius Imperator Manichæorum ſectæ addictiſſimus, cum ſe videret ob hæreſis ſuſpicionem ab Euphemio Conſtantinopolitano Patriarcha ad Imperiale diadema non admitti, verbo & ſcripto fidem Catholicam publice profeſſus, eiuſque perpetuam conſecrationem iureiurando pollicitus, Patriarcham & cæteros oppugnatores ſuos egregia fraude circumuenit. Nam de Deo non recte ſentiens Synchiticorum ſectam ſecutus, qui vnam naturam poſt duarum vnionem in Chriſto ſeruatore ſtatuebant, multis malis Orthodoxorum Eccleſias affecit, erga eorum Præfectos implacabilis. Euphemium Patriarcham eiecit, ſucceſſorem eius Macedonium: In cuius locum ſubuectus eſt Timotheus Imperatoris aſſenſor.

VI. *Ecebolius exemplar politicorum varios pro tempore colores induit.*

Socr. lib. 3. hiſt. Eccl. c. 11. Baro. 4. ad an. Chriſti.

Ecebolius Sophiſta Iulianum Apoſtatam diſcipulum habuit, à quo plurimi fiebat, & quo benigno ac fauente vtebatur. Is vtpote vafer ſimulationis artifex Chriſtianum Arianumque finxit ſub Imperatore Conſtantio, vt religionis ſimilitudine Cæſari gratioſus ac carus eſſet. Poſt cuius obitum ad gentium ſimulachra rediit, vt Iuliani, quem Chriſtianæ fidei deſertorem nouerat, beneuolentiam ac fauorem hac arte captaret. Iuliano miſerabili morte extincto, vix dum Iouianus Catholicus ac religioſus Princeps imperii infulam acceptarat, cum chamæleon noſter Imperatoris recens creati Religionem ceu nouum colorem expreſſit, ſeque (vt ex Socratis hiſtoria liquet) pro foribus Eccleſiæ ad Chriſtianorum pedes abiecit, meliorum ſpe veniam ab illis impetrare contendens, vociferatus eſt; Me quaſi ſalem infatuatum pedibus conculcate.

Ecebolii Rhetoris varietas & inconſtantia.

VII. *De Hunerico Vandalorum Rege, qui initio regni diu diſſimulato fuco, tandem religionem Cath. conatur euertere.*

Victor Vticenſ. lib. 2. de perſecutione VVandal.

Hunericus maior filius Geiſerici patri ſuccedens, primordio regni, vt habet ſubtilitatis barbarorum, cœpit mitius & moderatius agere, & maxime circa religionem noſtram, vt etiam vbi antea ſub Rege Geiſerico præiudicatum fuerat, ne ſpiritales fierent conuentus, conuenticula concurrerent populorum. Et vt ſe religioſum oſtenderet, fuit ſolicitus requirere hæreticos Manichæos, ex quibus multos incendit, plurimos autem diſtraxit nauibus tranſmarinis, quos pene omnes Manichæos ſuæ religionis inuenit, & præcipue Presbyteros & Diaconos Arianæ hæreſeos. Vnde magis erubeſcens amplius in illos exarſit. Amputatis igitur in breui omnibus quos timebat, & ſolidans ſibi, vt putabat regnum quod breue fuerat & caducum omni ex parte otioſus atque ſecurus vniuerſa tela furoris in perſecutionem Eccleſiæ Catholicæ ſicut leo rugiens conuertit. Cenſet primo tyrannus iuſſione terribili, vt nemo in eius palatio militaret, neque publicas ageret actiones, niſi ſeſe Arianum feciſſet. Quorum ingens numerus vigore inuictus, ne fidem perderet, malitiam temporalem abiecit. Quos poſtea domibus proiectos, omnique ſubſtantia exſpoliatos relegauit. Sacras Virgines turpiter tractari grauiterque torqueri iuſſit. Quarum acerbitate pœnarum plurimas tunc ſcimus extinctas: aliæ quæ remanſerunt, cutibus areſcentibus factæ ſunt curuæ: Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & alia Eccleſiæ mēbra, id eſt, quatuor millia DCCCCLXI. ad exilium eremi deſtinauit.

TIT. XVII. De felicitate & fauſto eorum ſucceſſu, qui fidem Catholicam tutati ſunt.

Exod. 3. 82. & ſeq.

Moyſes ob retentum religionis veræ zelum non curauit bonis ſpoliari & in exilium profugere; ex quo factum, vt diuinitus ad tantum dignitatis ac poteſtatis faſtigium euectus ſit, quantum nemo ante ipſum legatur aſſecutus.

Daniel

Daniel.ca.6.

Daniel Propheta propter actus religionis orthodoxæ summa & honorum & bonorum temporalium felicitate auctus est.

2.Paral.23.

Ioas quamdiu veram coluit religionem feliciter imperauit: at vbi defecit, multis languoribus à Syris excruciatus, à suis tandem interfectus est.

EXEMP. I. *De Constantino Magno, qui primus omnium felicissime imperium administrauit, florentissimumque ad posteros transmisit.*

Euseb. Cæsariens. lib.9. Eccl. hist. c.9. D. Aug. lib.5. de ciuit. Dei, cap.25.

Constantinus ob cultum Dei omnium felicissimus.

CONstantinus, qui primus publice ex Imperatoribus Ecclesiam defendit, eo fere modo Maxentium vicit, quo Moyses Pharaonem. Augustinus ait: Constantinum Imperatorem non supplicantem dœmonibus, sed ipsum verum Deum colentem, tantis terrenis impleuit muneribus, quanta optare nullus auderet: vniuersum orbem Romanum vnus Augustus tenuit, & defendit, in administrandis & gerendis bellis victoriosissimus fuit, in tyrannis opprimendis per omnia prosperatus est: grandæuus ægritudine & senectute defunctus est: filios imperantes reliquit.

II. *De felicitate Theodosii Imp. tam in bello, quam aliis rebus temporalibus.*

D. Aug. lib.5. de ciu. c.26.

Theodosius senior eo quod vere pius & Catholicus esset, adeo ei omnia prospere successerunt, vt in præliis hostium tela in auctores, Deo agente, retorquerentur: & ipse in bona pace Deo animam reddit.

III. *De fauore Dei erga Honorium Imp. Ecclesiæ Romanæ studiosissimum.*

Idem Aug. ibid. c.23.

De Honorio etiam plane Catholico, & Romano Pontifici addictissimo, vt patet ex eius epistolis ad Bonifacium Papam, scribit Augustinus, ita Deum pro illo pugnasse, vt vno prælio multo amplius quam centum millia Gothorum prosternerentur, & Rex ipse Radagaisus cum filiis caperetur, & occideretur, ex Romanis ne vno quidem vulnerato, nedum extincto.

IV. *De Pulcheria laudibus ob defensam cum zelo religionem Catholicam.*

Lib.7. hist. Eccl. c.18.

Pulcheriæ laus ob defensam religionem Cath.

Socrates scribit de Theodosio iuniore Theodosii Magni nepote, eiusque germana sorore Pulcheria admirabili pudicitia virgine; quod Orientis imperium multos annos tenuerunt tanta fœlicitate, vt cum illorũ pietate liberalitas certare videretur. Frequenter enim à copioso hostium exercitu vndique circumsessis, & tanta contentione oppressis, vt ad resistendum neque consilio locus esset, neque totius imperii vires satis esse viderentur, Deus (cuius omnia sunt imperia, & quo defendente nitebantur) supra fidem adfuit, & exercitu eius pugnante cum barbaris, & ipso interim in vrbe precibus apud Deum vacante, circiter centum millia Saracenorum ab Anglis acta in Euphratem miserrime perierunt, & ad miraculum infestæ hostium acies confusæ perturbatæque fuerunt profligatæ.

V. *Iustinianus Imp. quamdiu fuit Catholicus, floruit, sed in hæresim lapsus, à fœlicitate excidit.*

Euagr. lib.4. c.16. & seq. & cap. vlt.

Iustinianus Senior, donec Catholicus fuit, fœliciter imperauit, ita vt Italiam, Africam, aliasq; multas prouincias Romano imperio restituerit, vt patet ex Euagrio: at vbi hæreticus factus est, & edictum proponere voluit de sua hæresi recipienda; mox repentina morte sublatus est, Ecclesiam magno metu liberauit.

VI. *Aliud simile exemplum de Heraclio.*

Io. Zonar. to. 3. Annal. Bizantinorum.

Heraclius fit Monothelita.

Heraclius quoque, vt ex Ioann. Zonara, aliisque historicis cognosci potest, dum Catholicus esset, præclarissimam victoriam de Persis reportauit, & Crucem Domini recepit, quando res Romanæ desperatæ omnino esse videbantur; at cum in hæresim incidit Monothelitarum, omnia illi infeliciter successerunt, & ipse nouo atque inaudito morbi genere extinctus est.

VII. *Quantas angustias & pericula sustinuerit Godefridus Bullonius cum suis pro religionis Christianæ defensione.*

Pau. Æmil. li.4. hist. Fr. Guil. Tyr. lib.6. sub finẽ Dodechin. Mariani Scoti continuator.

Godefridi zelus pro religione Christiana.

Tempore Vrbani II. ad annum Dom. M.XCVIII. Christiani bello sacro à Papa indicto pro recuperatione Hierosolymæ, cum essent Antiochiæ in summa desperatione, eo quod probe adesset infinitus exercitus Turcarum, & ipsi pauci essent, & diuturna fame prope enecti, ita vt etiam viri fortissimi baculis innixi incederent, neque equos haberent, nisi paucissimos, ita vt præcipuus Princeps Godefridus equo commodato vteretur, & multi Principes in asinis equitare cogerentur; tandem Deus reuelauit, vbi esset lancea, & ad ea prælata in bello victoriam dedit, ita vt occiderint centum millia Turcarum: cecidit etiam ros diuinitus in illos, qui animis & corporibus vires addidit: denique apparuerunt pro illis tres viri sancti de cœlo pugnantes.

VIII. *Recesuinthus Hispaniarum Rex quanto zelo in religionem Catholicam accensus.*

Baro. anna. Eccl. tom. 8. an. Do. 672. 15. ex Tudési.

Zelus Recesuinthi Regis erga fidẽ Cath.

Anno Christi Domini sexcentesimo septuagesimo secundo, Recesuinthus Rex Hispaniarum, vbi ab obitu patris regnasset annos duodecim & menses sex, moritur, desiderium sui relinquens, vtpote Regis optimi, Ecclesiæ valde proficui: de eo enim hæc Tudensis habet: Hic fidem Catholicam in tantum dilexit, vt semper perquireret viros literatos, qui frequenter coram ipso conferrent de articulis fidei. Delectabatur enim in diuinis scripturis, & altare Christi auro, argento, gemmis & sericis summo studio decorabat: ter Synodum cum Episcopis Toleti peregit, & leges apud decessores suos firmauit, atque quasdam addidit omnino honestati conuenientes. Cunctos mire dilexit, & ab omnibus

bus valde dilectus fuit: erat enim adeo mitis & humilis, vt inter subditos quasi vnus ex illis videretur. In pace regnum sibi subiectum rexit, & in villa nomine Gettícos, quæ in monte Laurienſi ſita eſt, propria & ſuaui morte deceſſit ſub Imperatore Conſtantino.

IX. *Tempore Auguſtini Anglorum Apoſtoli Bertha tunc Anglorum Regina mire Chriſtianam Religionem promouit.*

Thom. Boz. lib. 6. tom. 1. de ſig. Eccl. c. 3. ex Beda. Quo tempore Britanni defecere à fide Catholica, amplexati Pelagii ſui peruerſa decreta, ſunt oppreſſi ab Anglis, & ad extremum fere ad internecionem deleti. Gregorius primus Pontifex maximus, vt Anglos Chriſto adiungeret, miſit ad inſulam Auguſtinum. Tum regnabat inter Anglos Edelbertus, cui vxor erat Bertha nomine è regio Francorum ſanguine orta, quæ nihil æque cupiebat, & ſuis conabatur ſermonibus, quam vt vir ipſius Chriſtum ſequeretur: ideoque lætata maxime aduentu Auguſtini, maximo fuit illi adiumento ad res Chriſtianas promouendas, egitq; apud maritum, vt humaniſſime exciperetur, & diſſeminandæ Chriſtianę religionis ei copiam daret; quin illi dedit ipſa ædem ſibi iam diu ad Chriſtianæ pietatis ſacra peragenda reſeruatam, ad quam cum ſæpe Rex ventitaret, denique inſtigante vxore Chriſto ſe adiunxit.

Edelbertus Rex Berthæ vxoris opera Chriſto adiungitur.

TIT. XVIII. De pœnis non recipientium religionem Cath. aut non colentium receptam.

Iudic. 2. 3. 4. & 6. *Iſraelitæ fornicantes cum diis alienis, & ſeruientes Baal & Aſtarot, deſeruerunt viam, per quam ingreſſi fuerant patres eorum. Iratus itaque Dominus tradidit eos in manus diripientium.*

1. Reg. 15. *Saul Rex quia contempſit nomen Domini, regnum amiſit.*

2. Reg. 13. & 15. *Michol Saulis filia ac Dauidis vxor, quia deriſit religionis cultum, ideo prole caruit.*

3. Reg. 18. & 22. & 2. c. 10. *Achab Regum omnium impiiſſimus, auctor fœdiſſimarum ſuperſtitionum, idolum Baal pertinaciter coluit. Verum & rex ipſe, & coniunx eius impia Iezabel dignas impietatis ſuæ pœnas luerunt.*

3. Reg. 11. *Salomon vſque ad ſenectam Rex optimus ſecundo rerum curſu vſus eſt: ſed cum cœpit excidere à pietate, ſimul excidit à felicitate.*

Ierem. 39. *Sedechias Manaſſis impii filius omnium fuit infeliciſſimus: ipſo enim regnante omnino euerſa eſt Reſp. Iudæorum, neque poſt reliquit vllos filios: cuncti ante oculos patris trucidati. Ipſe, oculis effoſſis, in compedibus, & ſqualido carcere vitam ducens miſerrime obiit.*

EXEMP. I. *De Perſica ciuitate ob repudiatum Chriſtum funditus euerſa.*

Sozom. hiſt. Eccl. li. 2. cap. 14. CVm Miles Perſicæ cuiuſdam ciuitatis Epiſcopus eſſet multaque ſæpenumero paſſus, & verbera ſuſtinuiſſet & tractus, nec vlli iſthic perſuadere poſſet, vt Chriſtianus fieret, moleſte tuliſſe, ciuitatique maledixiſſe fertur, & abiiſſe. Paulo poſt vero, cum primores illic in regnum peccaſſent, miſſum eſſe exercitum cum trecentis elephantis, ciuitatem que illam ſubuertiſſe, & inſtar arui aratro ſubegiſſe ac ſeminaſſe. Miles vero peram duntaxat circumferens, in qua ſacrum Euangeliorum codicem habebat, Hieroſolymam vſque peruenit, in votis habens illinc & in Ægyptum deſcendere, vt monachos illic videret.

Euangelii reiecti pœna.

II. *De ingenti Danorum cæde ob non receptum Euangelium.*

Adam in Chro apud Baron. tom. 10. ad ann. Do. 858. 15. Res præclare geſtas S. Anſgarii primi Nordalbingorum Archiepiſcopi ſcriptis mandauit S. Rembertus eius ſucceſſor: ſed de eo illa tantum ſunt nobis nota, quæ Adam ſuo Chronico intexuit, vbi poſt acceptum à ſede Apoſtolica per Nicolaum Antiſtitem priuilegium, ſubiicit miranda iſta de cæde Danorum, qui tunc reſtiterunt Euangelii prædicationi: tanta cæde mactati vtrimque ſunt Dani, vt vulgus omne caderet, de ſtirpe autem regia nemo omnino remaneret, preter vnum puerum nomine Henricum. Iſte mox, vt Danorum regnum ſuſcepit, ingenito furore ſuper Chriſticolas efferatus, Sacerdotes Dei expulit, & Eccleſias claudi præcepit. Ad quem S. Dei confeſſor Anſgarius venire non trepidauit. Comitante gratia diuina, crudelem tyrannum ſic placatum reddidit, vt Chriſtianitatem ipſe ſuſciperet; ſuiſque omnibus, vt Chriſtiani fierent, per edictum mandarit, & inſuper in alio portu regni apud ripam extruxerit Eccleſiam in Dania ſecundam.

Cædes ingens in Dania ob repudiatum Euangelium.

III. *De admirandis prodigiis in quoſdam, qui perſecutionis tempore à pietate defecerunt.*

D. Cyprian. lib. de lapſis. D. Cyprianus lapſorum miſerabilem ſtragem ac triſtia deplorat funera: qua etiam narratione de admirandis prodigiis, quæ in nonnullos, qui præuaricati à pietate fuerant, perſecutionis illius tempore contigerunt, memorandam in hæc verba attexit hiſtoriam: Si incredulis quibuſdam minor fides eſt futurorum, vel præſentibus terreantur. Ecce eorum, qui negauerunt, quæ ſupplicia conſpicimus? quos eorum triſtes exitus flemus? Nec hic eſſe ſine pœna poſſunt, quamuis necdum dies venerit pœnæ. Plectuntur interim quidam quo cæteri corrigantur: exempla ſunt omnium, tormenta paucorum. Vnus ex his, qui ſponte Capitolium negaturus aſcendit, poſtquam Chriſtum negauit, obmutuit. Pœna inde cœpit, vnde cœpit & crimen; vt nec rogare iam poſſet, qui verba ad precandam miſericordiam non haberet.

Negans fidem ſtatim obmuteſcit

IV. *De Regnero Daniæ Rege ob abnegatam Chriſti pietatem horribili morte afflicto.*

Regne-

Alb. Crantz. lib. 4. c. 10. Damian. an. 826.

Regnerus Rex Daniæ abrogata Christianorum religione idololatriæ in regno denuo instituendæ auctor fuit: quam eius impietatem diuina insequuta est vindicta. Nam Helles, quem regno illo eiecerat, adiunctis sibi Gallorum auxiliis, eum prælio victum & captum carceri tetro serpentibusq; infesto inclusit, qui sanie eum perfusum, venenatisq; morsibus confectum horrenda morte affecerunt.

V. *Fidem & obedientiam Christo Domino iuratam violans Natalius magno se discrimini obiicit.*

Euseb. Cæs. lib. 5. Eccles. hist. c. 28.

Adiiciam rem aliam sub Zephyrino gestam ad hunc modum, quæ si in Sodomis euenisset, vel illos ad pœnitentiam mouisset. Erat quidam Natalius non adeo diu antea, sed nostris temporibus confessor factus. Hic aliquando seductus fuit ab Asclepiodoto, & alio quodam Theodoto mensario, qui ambo discipuli fuerant Theodoti coriarii, qui, quoniam sententiæ huius, imo potius dementiæ auctor erat, à Victore tunc Romano Episcopo, sicut dixi, à communione separatus fuit. Persuasus autem fuerat ab illis Natalius, vt accepto salario hæresis huius vocaretur Episcopus, ita vt denarios centum quinquaginta menstruo tempore acciperet. Illis itaque coniunctus per visiones commonefiebat à Domino. Misericors enim Deus, ac Dominus noster IESVS CHRISTVS nolebat passionum suarum martyrem extra Ecclesiam constitutum perire. Quoniam vero negligentius visionibus attendebat, inescatus videlicet primatus apud eos honore, & turpi quæstu, quo plurimi pereunt, tandem ab Anglis flagellatus est, ac tota nocte haud modice verberatus, ita vt cum mane surrexisset, induto sacco ac cinere inspersò, multo studio ac lacrymis ante Zephyrinum Episcopum procideret, & pedibus aduolueretur, non clericorum modo, sed & plebis, & ipsam Ecclesiam ad commiserandum procliuem lacrymis defluentibus per misericordiam Christum obtestatur, ac multis precibus vsus, ostensis etiam plagarum, quas passus fuerat, vibicibus, vix tandem ad communionem reciperetur.

Ab Anglis cur flagellatus Natalius.

VI. *De infelici belli exitu Valentis contra Deum pugnantis.*

Hist. Trip. li. 8. c. 13. Theodoret. lib. 4. c. 23.

Valens Imperator Arianus vnum è militiæ suæ ducibus Traianum nomine virum Catholicum in Gothos cum exercitu misit: quem, postquam ab hostibus superatus reuertit, Valens conuiciis lacerare, eique mollitiem ignauiamque obiicere cœpit: at ille libera voce, vt generosum virum decebat: Non ego, respondit, ô Imperator, victus sum, sed tu ipse victoriam perdidisti, qui contra Deum aciem instruere non desinis, & ita eius auxilium barbaris concilias.

Traianus Valentis Imp. contra Gothos Dux.

VII. *De eadem re aliud exemplum.*

Niceph. Calist. lib. 11. histor. Eccl. c. 50. Theodore. 4. c. 31. Metaphr. in vita Isaaci.

Ferunt etiam Isaicum Monacum, virum sanctum eidem Valenti contra Gothos cum copiis proficiscenti obuiam iuisse, & contenta ac libera voce dixisse: Quo proficisceris, ô Imperator, qui auxilio Dei, quem contra bellum geris, prorsus destitutus es? idcirco ille barbaros aduersus te concitauit, quoniam tu multorum linguas ad blasphemias aduersus eum loquendas exacuisti, & pios eum laudibus celebrantes Ecclesiis exturbasti. Desine igitur tu bellum contra eum facere, & ipse bellum contra te commotum sedabit, &c.

VIII. *Constantius Chlorus Imp. eos amandat, qui Deo suo fidem fefellerunt.*

Euseb. de vita Constantin. li. 1. c. 11. Sozom. 1. c. 6. Carol. Sigon. lib. 2. d. Imp. Occid.

Constantius Chlorus Magni Constantini pater, singulari prudentia & fortitudine Princeps, cum Christianorum quorundam in palatio suo ætatem degentium fidem constantiamque explorare cuperet, conditionem proposuit, vt qui vellent in palatio manere, & inter amicos haberi, Deos secum colerent, simulachrisque immolarent; qui vero recusarent, abscederent: gratiasque agerent quod id facere sibi impune liceret. Ex illis nonnulli Principis gratiam venantes sacrificium diis obtulerunt: alii saniori Religioni tantam superstitionem auersati cultum pernegarunt; quos in amicorum & consiliariorum numero habere voluit, spretis & exclusis ignauis & infidis immolatoribus: quod diceret, fidos & veros amicos fore, qui Religionem Principi prætulissent; contra vero nunquam fidem inuiolatam Principi seruaturos, qui tam prompte & sacrilege Deum suum eiurando prodidissent.

Prudentia Constantii Imp. in probandis aulicis.

IX. *De seruo religionem mutante ob perfidiam à domino suo morte mulctato.*

Euseb. lib. 1. de vita Constantini c. 10. Sozom. 1. c. 6.

Huic affine est Theodorici Regis factum, qui etsi secta Arianus esset, cum deprehendisset ex famulis vnum, cui fauebat, religionem mutasse, & à Catholicis ad Arianos, vt Principi gratior iucundiorq; esset, transisse, illum pugione confodit, dicens; fieri nõ posse, vt homini fidem seruaret, qui Deo fuisset infidelis. Ex quibus liquet, istos Principes, prudentes & sapientes viros (licet alter Gentilis, alter secta Arianus esset) probe solerterq; intellexisse, qui in Deum perfidus extitisset, suo etiam legitimo Domino haud futurum fidelem.

X. *Agri Christianorum fidem Christianam deserentium steriles efficiuntur.*

Ex epistol. Moluccensib. an. 1565.

Cum Rex Moluccorum, atque alii tres cum ipso Reges dæmonis instinctu impulsi nullum non mouissent lapidem, vt infirmos adhuc in fide Christianos, qui nuper ex idololatria emerserant, ab ouili Christi ad Mahometanam superstitionem abstraherent, tandem aliquando benignissimus Dominus & ipsosmet Mauros, & Christianos Apostatas, pro summa sua iustitia, nouo, ac stupendo supplicii genere vltus est: siquidem ex quo à Christi fide desciuerant; tanta subito eorum agros (antea quidem pro earum regionum natura longe feracissimos) sterilitas inuasit, vt toto defectionis tempore, quamuis repetita aliquoties satione, nullum fructum proferrent:

ferrent: oriza, quam ad sementem repetitam asseruabant, vitiata computrescebat; aquæ dulces prius, singulari quidem, & hactenus in istis partibus inaudito miraculo, salsæ factæ sunt, adeo vt deficientibus alimentis multi fame interirent, & quibus fames pepercit, eos immissa diuinitus pestis deleuit. Nec tamen his omnibus fracti sunt, at emolliti duri obstinatique Maurorum animi; sed inter hæc ipsa, in quibus versabantur, vitæ ac salutis discrimina, perseuerabāt indigenas ad defectionem & perfidiam solicitare. Tentarunt etiam noua quadam ratione aditum ad se veniendi Lusitanis præcludere: postremo in munitissimum locum sese recepere, vna cum magna incolarum manu, qui ex montibus illis subsidio venerant. His ita ad bellum comparatis, inexpugnabiles se rati in sententia firmiter permanebant: erant reuera (si vires nostras spectemus) insuperabiles: infra tamen diuinam potentiam, quemadmodum exitus comprobauit, fortes. Præfectus etenim arcis militiæ aliquot Lusitanos, paucos admodum ad numerosissimum illorum collatos exercitum, eo loci, vbi se continebant, expediuit: quum appropinquassent, admonent illos beneuole de fide promissa, hortantur idolis nuncium remittant, ad Christianam religionem redeant, simulque addunt; se quidem paucos numero, ac pene inermes esse, sed fide ac veritate (qui Deus est) armatos aduenisse, de cuius auxilio nihil plane dubitarent. Ad quæ illi arroganter, & insolenter nimis respondent, nolle se Christianos fieri. His dictis tantus hostes repente cum timore tremor inuasit, vt de manibus arma excuterentur, & ipsi humi procumberent, non valentes, etiam si mutuo se complecterentur, consistere. Sol ipse, quamuis fere meridie esset, tam densis (mirabile dictu) circumfusus est tenebris, vt alter alterum non videret: contremuit vehementer sub pedibus terra: de cœlo autem tanta vis ignitorum lapidum, & cineris in priuata tecta, ac delubra dæmonum decidit, vt omnia solo æquarentur. Vidisses euulsas penitusque inuersas arbores, ramis quidem in terram demersis, radicibus vero cœlum spectantibus: vidisses vias ante tribulis à Mauris, vt nostratibus præcluderent aditum, impeditas, iam cineribus lapidibusque è sublimi delapsis ita complanatas, vt iter iam non prohiberetur. Denique nihil est quod turbo ille, & horribilis tempestas, impietatis & nefariæ perfidiæ vindex, solo non alliserit, humique prostrauerit. Vna duntaxat domuncula in mediis ruinis posita, temploque (quod illi non ita pridē IESV CHRISTI Domini nostri Cruce euersa, & Diuorum imaginibus abolitis sceleratissime profanauerant) contigua incolumis permansit, quæ neque de cœlo tacta, neque eius culmen ex palmarum licet foliis contextum igne est violatum. Calamitas hæc vbi cessauit, ad propugnaculum properant Lusitani, viam inueniunt planam ac expeditam, opertis (vt supra diximus) cinerum ruderumque multitudine muricibus. Ingressi magnam idololatrarum stragem faciunt, nullo interim ex nostris aut cæso aut vulnerato. Nec ad victoriam quicquam obfuit, quod singuli nostrorum militum cum plurimis confligerent. Nam Deo sic volente, omnibus plane viribus erant destituti, sic vt manus ad resistendum essent imbelles, ad fugiendum pedes impotentes.

Obstinati Christiani & hæretici flagellis nō redduntur meliores.

Christiani pauci Mauros innumeros aggrediuntur.

Insigne miraculum contra fidei desertores.

XI. *Adolescens quidam ab Eccl. Cathol. ad hæresim propendens diuinitus punitur.*

Huc referendus adolescens, qui Lublini exagitatus conscientia scelerum hæreticus esse decreuerat: cum adiit Ministrum ea de re acturus, factus est repente mutus, nec verbum exprimere potuit: sentit diuinum numen, atque præsenti pœna deterritus mutat propositum. Res mira, statim loqui iterum incipit; sed quæ est hominum peruersitas, diebus aliquot elapsis periculum obliuiscitur, prioraq; consilia reuocat, vix decreuit, cum præsto est iterum paterna Dei vltio, quam prima seuerior: nam loquendi facultatem secūdo ereptam nulla mutatione sententiæ, nullis lacrymis, nullis precibus restituit. Post trigesimum diem cum nusquam appareret morbi causa nullaq; medicamenta succederent, vt fere solent homines, tum demum parentes remedia diuina deposcunt: eum adducunt ad Sacerdotem. Ille, quasi volente Deo, in omnium cōspectu suadet adolescenti, si forte sibi sit alicuius peccati conscius, ingemiscat in corde, primamque vocem voueat se illius detestatione daturum. Paret adolescens, statimque vox rediit, & palam hæreses execratus est.

Ex Annal. Societ. ann Dom. 1592. in Prouinc. Polon. § Hæretici.

Mutus fit adolescens.

TIT. XIX. De fidei dilatatione, & Gentium conuersione ex rebus præcipue aduersis, quibus maxime creuit Ecclesia.

EXEMP. I. *Vexatio Burgundionibus occasionem præbet capessendi fidem Christianam.*

QVomodo contigerit Burgundiones ad religionem Christianam conuerti anno Domini 413. hoc loco commemorabo. Est gens quædam barbara locum trans Rhenum fluuium incolens, quos vulgo Burgundiones vocant. Isti vitam à Republica gerenda remotum perpetuo degunt; sunt autem fabri lignarii omnes, & ex ea arte mercedem, qua sustentant vitam acquirunt, Hunnorum gens crebro in eorum fines inuasionem faciens agros depopulata est, & complures illorum non raro trucidauit. Itaque illi non ad hominem vllum auxilii petendi causa cōfugiunt; sed Dei alicuius potestati se totos permittere in animos inducunt. At cum mente complerentur, Romanorum Deum illis, qui eum metuunt & reuerentur, firmum afferre præsidium, omnes communi consensu ad credendum in Christum se contulerunt: atque ad ciuitatem quandam Galliæ profecti, postulant ab Episcopo, vt Christianorum baptismo

Ex Socr. lib. 7. Eccl. hist c. 30. Baro. to. 3. Annal. sub an. 413. 31.

Burgundiones qua de causa Christia. effecti.

donen-

donentur. Is cum illis ſeptem dies præſcripſiſſet ad ieiunandum, eoſque in fide erudiiſſet, octauo die lauacro baptiſmatis tinxit, & cum pace dimiſit. Illi vero animo fidenti contra Tyrannos gradiuntur: nec ſpes eos fefellit. Quippe Vptaro Hũnorum rege nocte, cum ſe cibo nimio ingurgitaſſet, medio diſrupto, Burgundiones Hunnos duce carentes adorti, pauci cum permultis (tria enim millia contra decem impetum faciunt) commiſſo prælio victoriam conſequũtur. Ex illo tempore gens ea Chriſtianam religionem ardenti ſtudio exoluit.

II. *De Axumitis, vt Chriſtianum cultum ſuſceperint.*

Nicep. Call li. 17. Eccl. hiſt. cap. 23.

Iuſtiniano adhuc Imperium gubernante, Auxuctus Mitarum Indorum Rex, Græcorum ſacrorum conſectator prælium cum Homeritis Indis Judaicam religionem colentibus commiſit, belli eius cauſam Romanis præbentibus. Per Homeritas enim, qui Ægypto appropinquant, merces vltro citroque datæ & acceptæ ad Auxumitas inferebantur. Porro cum ab Homeritarum Principe Damno Romani inſidiis expetiti eſſent, vt profectio ad Auxumitas impediretur, accidit. Quare Auxumita ad animi acerbitatem commotus, bellum contra Homeritas mouit, voto Chriſtianorum Deo nuncupato, illorum ſe ſacra ſuſcepturum eſſe; ſi victoriam ab Homeritis reportaret. Itaque conflictu facto victor fortiter euadit, ipſumque illum Damnum viuum capit: & votum Deo Dauid Auxumita perſoluens, ad Iuſtinianum legatos mittit, vt quę ſolemnia Chriſtianis eſſent, ipſis præſtaret. Iuſtinianus autem valde ea re delectatus, delectum virum ſanctum Epiſcopum eis dedit: qui plurimis bonis operibus gentem eam omnem ſubegit, & baptizauit. Atque ex huiuſmodi ſane cauſa interiores etiam Indorum populi Chriſtianiſmum ſunt complexi.

Votum Deo Chriſtianorum nũcupatum. Auxumitæ Indi Homeritas vincũt & Chriſtianiſmum amplectũtur.

III. *Qua ratione motus ſit Bogaris Bulgarorum Princeps, v Chriſto n men daret.*

Ioan. Curopal. apud Baron. tom. 10. Annal. ad an. Do. 845. 32.

Bogaris anno Domini 845. Bulgarorum Princeps cum audiſſet mulierem cum tenero, adhuc puero Romanis imperare, audacia elatus nuncios ad Reginam miſit, per quos minabatur ſe fœdera ſoluturum, & Romanorum fines inuaſurum. At Regina nihil humile vel effæminatum cogitans. Et me, inquit, inuenies paratam ad reſiſtendum in acie, Deique nutu ſuperiorem; ſi autem (quod abſit) victor ipſe fueris; hoc quoque pacto mea erit victoria, viceris enim non virum, ſed mulierem. Quibus verbis confuſus & deterritus quieuit, & priſtina fœdera renouauit. Miſerunt autem vltro citroque legatos & Regina & Princeps. Regina legatos accepit à quodam Theodoro Cuphara cognomento, viro idoneo, & adminiſtrandæ Reip. vtili, qui tunc in Bulgaria captiuus detinebatur: Princeps vero a ſorore ſua, quæ in quadam excurſione capta in Regia commorabatur. Hæc enim iampridem captiua abducta, & Chriſtianorum religione initiata, literaſque edocta, quo tempore captiua erat, ac nuper liberata, non deſiſtebat fratri Chriſtianorum myſteria commendare, & in eius cor fidei ſemina iniicere, qui tamen ante à Cuphara diuina myſteria fuerat edoctus. Inita autem permutatione, & reddita muliere fratri, reſtituto item Reginæ Cuphara, quamuis ante Princeps inſtructus eſſet, & diuinis imbutus myſteriis; adhuc tamen retinebat infidelitatem proprio cultui addictus. Verum cum ingens fames Bulgarorum regionem occupaſſet, omnique deſtituerentur auxilio, Princeps ipſe Chriſtianorum Deum vt ſibi opem ferret, inuocauit; idque facere omnem ſibi ſubiectam nationem iuſſit; impetratoque remedio, & fame liberati ad veram religionem ſe conferunt, & Princeps noua lauacri regeneratione donatur, de nomine Imperatoris Romanorum Michael appellatus ab Epiſcopo, qui ad eum miſſus fuerat, eique diuinum lauacrum impertitus eſt.

Mulier fidē plane dat inter incredulos.

Bulgari ad fidem conuerſi fame preſſi.

IV. *Quibus modis Boriuorius Rex Bohemiæ adductus ſit, vt Chriſtianiſmum ſuſciperet.*

Io. Dubrauiꝰ Ep. Olomuſcenſ. lib. 14. hiſt. Boiemit.

Boriuorius Rex Bohemorum patre Hoſtimitio prognatus regimen paternum excepit, nec diu illud, vt impius & profanus, ſed vti religioni Chriſtianæ deditus rexit. Hoc vero modo ille Chriſtianiſmum ſubiit: Diuerterat ad Regem Morauiæ Snatoplucũ, partim officii, partim amicitiæ paternæ confirmandæ gratia, venitque eo forte die & tempore ad Regem ſalutandum, quo ille a ſacroſancto Dominicæ cœnæ conuiuio in aulam reuerſus menſæ accumbere ſuæ parabat. Reddita ſalute, Rex; Ignoſce, inquit, Boieme hoſpes, quod ad prandium hoc noſtrum inpræſentiarum non inuitere: nec enim fas eſt nec iura Chriſtiana ſinunt, reuertenti à menſa Dei eum conuiuam habere, qui menſæ deorum mortuorum accumbere, deque illorum ſacrificiis participare ſoleat: proinde ſi tibi noſtra conuiuia arrident, fac vt ſimul tibi noſtra etiam arrideat religio: ac tum demum noſter eris, & valde gratus conuiua. Pupugerunt iſta animum Boriuorii, ſed magis adhuc eidem cogitationem de mutanda ſuperſtitione iniecerunt honores ab Arnulpho Cæſare ipſi Snatopluco habiti, poſteaquam religione Chriſtiana initiatus fuit: nam tanta inde Arnulphus beneuolentia, tantoque fauore Snatoplucum proſecutus eſt, vt in gratiam eius venire in Morauiam ad diem non grauaretur, ad quem inuitatus erat, vt filiolum ſuum è ſacro fõte leuaret. Vbi hac præterea in illum vſus eſt liberalitate, vt tributum illi attribueret, quod Princeps Boiemiæ Cæſari tunc pendebat. Cum itaque non ſolum honorificam Boriuorius, ſed etiam fructuoſam videt eſſe religionem Chriſtianam, ad illam vehementer aſpirare cœpit: ſed meliore mox ſpiritu afflatus fuit, quum diuum Methudium diui Cyrilli Collegam, ambos Morauiæ & primos Antiſtites, de fide & religione Chriſtiana diſſerentem audiuit; alios videlicet honores, & alia præmia cultoribus illam ſuis polliceri, neutiquam fluxa & caduca, ſed

1. Occaſio aſſumpti Chriſtianiſmi à Boriuorio.

2. occaſio.

3. occaſio.

plane

Baptizatur Boriuorius & eius domus tota.

plane ſtabilia atque æterna, ſi quis illa per baptiſmum, qui fidem perficit, conſummauerit. Adfuit Spiritus ſancti gratia, animumque Boriuorii luce fidei Chriſtianæ ſic illuſtrauit, vt ibidem ſtatim, cum bene multis ſuis clientibus, aqua ſalutari à Methudio tingeretur; deinde vxor quoq; eius, cui Ludmillæ nomen, in Boiemia ab eodem tincta fuit, & magna præterea Boiemorum vtriuſque ſexus numerus ad baptiſmum adfluebat.

V. *Qua occaſione Theodomirus ſiue Charraricus Rex Sueucrum ad rectam fidem ſit conuerſus.*

Ex Greg. Turo. lib. Miraculor. S. Martini cap. 11. Baro. to. 7. 560. 7.

Lepra percuſſus Theodomiri Ariani filius.

S. Martini de fide Catho. doctrina.

Quanam occaſione Theodomirus ſiue Charraricus Rex ad fidem orthodoxam conuerſus ſit, id ſcribit Gregorius, dum ſic ait: Charrarici cuiuſdam Regis Galliciæ filius grauiter ægrotabat: qui tale tædium incurrerat, vt ſolo ſpiritu palpitaret, Pater autem eius fœtidæ ſe illi Arianæ ſectæ vna cum incolis loci illius ſubdiderat. Sed & regio illa plus ſolito, quam aliæ prouinciæ, lepra ſordebat. Cumque Rex videret vrgeri filium in extremis, dicit ſuis: Martinus ille, quem in Galliis dicunt multis virtutibus effulgere, cuius, quæſo, religionis fuerit, enarrate. Qui aiunt: Catholicæ fidei populum paſtorali cura in corpore poſitus gubernauit, aſſerens filium cum Patre & Spiritu ſancto æquali ſubſtantia vel omnipotentia venerari debere. Sed & nunc cœli ſede locatus, aſſiduis beneficiis non ceſſat plebi propriæ prouidere. Qui ait: Si hæc vera ſunt quæ profertis: diſcurrant vſque ad eius templum fideles amici mei, multa munera deportantes: & ſi obtineant mei filii medicinam; inquiſita fide Catholica, quam ille credidit, credam. Penſato ergo auro argentoque ad filii pondus tranſmiſit ad venerabilem locum ſepulchri. Qui profecti oblatis muneribus exorant ad beati tumultum pro ægroto. Sed inſidente adhuc in patris eius pectore ſecta, non continuo integram recipere meruit medicinam. Reuerſi autem nuncii narrauerunt regi, ſe multas virtutes ad beati tumulum vidiſſe, dicentes: Cur non ſanatus fuerit filius tuus ignoramus. At ille intelligens non ante ſanari poſſe filium, niſi æqualem cum Patre crederet Chriſtum, in honorem B. Martini fabricauit Eccleſiam: miroque opere expedita, proclamat: ſi ſuſcipere mereor viri iuſti reliquias, quodcumque ſacerdotes prædicauerint, credam. Et ſic iterum ſuos dirigit maiore cum munere: qui venientes ad beatum locum reliquias poſtulabant. Cumque eis offerrentur ex conſuetudine, dixerunt: Non ita faciemus, ſed nobis, quæſumus, licentia tribuatur ponendi, quæ exinde iterum aſſumamus. Tunc partem pallii ſerici penſatam ſuper beatum ſepulchrum poſuerunt, dicentes: Si inuenimus gratiam coram expetito patrono, quæ poſuimus plus in ſequenti penſabunt; eruntque nobis in benedictione poſita, quæſita per fidem. &c.

Arian[i] a[d] tumulum B. Martini cum muneribus accedunt.

Ob fidem imperfectã filio ſalutẽ non impetrat Rex.

VI. *De Ruthenis Borealibus viſo magno miraculo libri in igne illæſi ad fidem Chriſtianam perductis.*

Io. Curopalates in Baſilio Zona. to. 3. Annal. apud Baron. to. 10. an. 886. 6.

Baſilius Macedo Orientis Imperator, Ruthenos inter Græcoſque icto fœdere, religionis quoque Chriſtianæ negotium, miſſo ad eam gentem Archiepiſcopo, non mediocriter promouit: nam cum adhuc ſuperſtitione detinerentur, & ipſe Princeps & proceres illius, atque adeo omnis natio, ſuumque priſtinum cultum examinarent, & Chriſtianorum fidem, Archiepiſcopum illum, qui ad eos nuper venerat, accerſitum Princeps interrogauit, quænam eſſent ea, quæ ille annuntiaret, quæque ipſum docere poſſent. Qui cum ſacrum diuini Euangelii librum protuliſſet, & quædam miracula recenſeret à Deo, quando humana forma aſſumpta apud homines erat, facta: Niſi aliquod, Rex & multitudo reſpondit, ſimile nos conſpiciamus, & maxime quale aſſeris trium puerorum in fornace, nequaquam tibi credituri ſumus. Ille vero nunquam mentienti fide habita verbo illius, qui dixit: *Quodcumque petieritis in nomine meo, accipietis*, &, *Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora his faciet:* Etſi, inquit, haud licet tentare Dominum Deum, attamen ſi ex animo decreuiſtis ad eum accedere, petite quodcumque vultis, & hoc faciet omnino propter fidem veſtram Deus, quamuis nos minimi ſimus & indigni. Ipſi autem petierunt diuini Euangelii volumen in ignem à ſe incenſum proiici: quod ſi illæſum ſeruaretur, ad eum ſe acceſſuros Deum, qui ab ipſo prædicaretur. Viſum eſt id faciendum: & cum ſacerdos ſublatis ad Deum oculis ac manibus dixiſſet: Oſtende glorioſum ſanctum nomen tuum IESV CHRISTE Deus noſter in oculis nationis huius, in fornacem proiectus eſt Euangelii liber, incenſãque fornace ad horas aliquot, deinde penitus extincto, & conſumpto igne, ſacrum illud volumen inuentum eſt permanſiſſe inuiolatum atque illæſum, nullo ab igne accepto detrimento. Quod conſpicati Barbari, & miraculi magnitudine perculſi, ſine vlla controuerſia ad Baptiſmum confugere.

Ioan. 16. Ioan. 14.

Rutheni miraculo inſigni ad fidem conuerſi.

VII. *De iiſdem Ruſſis relapſis, qui alio item miraculo errores ſuos fide recepta eiurarunt.*

Petr. Dam. in Vita 2. Romualdi ca. 29. & 30 anno 1008

Aliud etiam in eadem gente non minus illuſtre miraculum contigit, cum vno deinde poſt ſæculo ſalutari igne colluſtrati errores ſuos fide recepta eiurarunt, adnitente maxime Bonifacio Buſclauini Regis Slauoniæ gentis filio, qui populo Ruſſorum à Pontifice Romano S. Romualdi diſciplina Archiepiſcopus datus erat. Cum ad Regem Ruſſorum, inquit Petrus Damianus, vir venerabilis perueniſſet, & conſtanti animo prædicationi vehementer inſiſteret, videns eum Rex ſqualidis veſtimentis indutum, ac nudis pedibus incedentem, opinatus eſt, quia vir ſanctus talia non religionis cauſa perferret, ſed idcirco potius, vt pecunias congregaret. Promiſit igitur ei, vt ſi ab iſta vanitate recederet, ipſe paupertatem eius largiſſima diuitiarum liberalitate ditaret. Verum Bonifacius mox ad hoſpitium ſine mora reuertitur, pretioſiſſimis Pontificalibus ornamen-

Ornatum ſacrum ignis veneratur.

namentis decenter induitur, & sic ad Regis palatium denuo præsentatur. Rex autem videns eum tam decoris vestibus adornatum, ait: Nunc scimus, quia te ad vanam doctrinam non paupertatis inopia, sed veritatis impulit ignorantia. Veruntamen si vis vera credi quæ asseris, erigantur duæ ingentes lignorum catastæ, leuissimo à se interstitio separatæ & igne supposito, cum vaporatæ fuerint, ita vt vtriusque struis vnus esse ignis videatur, tu transi per medium. Quo si læsus ex aliqua parte fueris, ipsis te penitus consumendum ignibus trademus: sin autem (quod credi non potest) sanus euaseris, omnes nos Deo tuo absque difficultate credemus. Cumque hoc fœdus non solum Bonifacio, sed & cunctis, qui aderat, gentibus placuisset, Bonifacius ita vestitus, vt Missarum solennia celebraturus prius cum sanctificata aqua, & incenso thure vndique perlustrans ignem, dein stridentes flammarum globos ingressus, ita exiuit illæsus, vt nec minimus capitis eius capillus videretur exustus. Tunc Rex, & cæteri, qui huic spectaculo interfuerant, cateruatim se ad pedes beati viri proiiciunt, indulgentiam lacrymabiliter petunt, & baptizari se instantissima supplicatione deposcunt.

Flamma ignis vestes innoxias lambit.

VIII. *Occasione dæmoniaci per S. Svvitbertum liberati Gentiles ad fidem conuertuntur.*

Marcellin. in vita S. Svvitb. c. 20. & 21. apud Baron. tom. 8. ann. Dom. 705. 13. 14. 15

Anno Domini 705. erat in quadam Boructuariorum villa, Velsenberch nomine, vir quidam diues & potens, Ethelheere dictus, obsessus à dæmonio, ferro & catenis adstrictus, eo quod omnes morsu arriperet, & vestes proprias laceraret. Erat autem idem Ethelheere incitator aliorum, & primus qui S. Svvitbertum baculo impetere non formidabat. Qui cum quotidie dire vexaretur, & à multis visitaretur, tandem quadam die, præsentibus nonnullis idolorum Sacerdotibus, & aliis Paganis ipsi condolentibus, dæmon clamare cœpit: Nisi huc veniat seruus Dei viui Svvitbertus Christianorum Episcopus, hinc non egrediar. Cumque magis ac magis iterando clamaret, confusi abscesserunt idololatræ & amici dæmoniaci, perplexi & dubij quidnam facerent. Demum communi omnium deliberatione ab ipsis S. Svvitbertus quæritur, & inuentus, obnixe rogatur & inuitatur ad visitandum dæmoniacum præfatum. Igitur Sanctus Svvitbertus fraterno tactus dolore, dæmoniaco compatiens, cum iret cum suis presbyteris & clericis, essetque in via ad visitandum eum, mox cœpit dæmoniacus spumare, dentibusque dire stridere, & horribiliter vociferando clamare plus solito: de quo præsentes valde gementes mirabantur: sed S. Svvitberto appropinquante domui, cessauit dæmoniacus iacens in lecto, ac si somno dulciter pressus esset. Quem sanctus cernens, præcepit suis, vt omnes orationibus vacarent: & ipse orationi incumbens Deum deuotissime precabatur, vt ad laudem & gloriam sanctissimi nominis sui, & ad conuersionem incredulorum, dæmoniacum expulso dæmone liberaret: surgensque cum suis ab oratione signauit dæmoniacum signo salutiferæ crucis, dicens: In nomine Domini nostri IESV CHRISTI præcipio tibi immunde spiritus, vt exeas ab hac Dei creatura, vt agnoscat suum verum Creatorem & Saluatorem. Statim cum fœtore spiritus malignus exiens clamare cœpit: Non diu in ista permanebis prouincia, serue magne Dei: nam sicut me ab hac mea habitatione expulisti, ita expelli te faciam ex ista terra & prouincia. Ethelheere vero à dæmonio liberatus, surgens palam inhærens pedibus sancti Svvitberti, veniam petens de commissis in eum, baptizari in nomine IESV CHRISTI instantissime poposcit, in cuius nomine liberatus fuit. Vnde multi pagani cum duobus idolorum Sacerdotibus, qui præsentes fuerunt, pedibus sancti Episcopi prouoluti mysterium fidei Christianæ discere & scire expetierunt.

Gentiles ad Christianorum Sacerdotes depressi recurrunt.

S. Svvitberti opera dæmon eiicitur.

Boructuarij qua occasione ad fidem conuersi.

IX. *De Iberis per ancillam Christianã captiuam ad Christi fidem perductis.*

Ruffin. lib. 1. histor. Eccles. cap. 10. Euseb. lib. 10. cap. 10. Niceph. Baron. Annal. 3. an. 327. 11. 12. 13. 14.

De Iberis Hispaniæ populis historiam superioribus subnectamus; quam à certo homine, Bacurio nomine, eius Gentis Rege, fidelissimo viro, se accepisse testatur Ruffinus. Per idem, inquit, tempus etiam Iberorum gens, quæ sub axe Pontico iacet, verbi Dei fœdera, & fidem futuri susceperat regni. Sed huius tanti boni præstitit causam mulier quædam captiua, quæ apud eos reperta, cum fidelem ac sobriam satis duceret vitam, totisque diebus ac noctibus obsecrationes Deo peruigiles exhiberet, in admiratione esse ipsa rei nouitas barbaris cœpit: & quid hoc sibi velit curiosius perquirebant. Illa, vt res erat, simpliciter Christum se Deum hoc ritu colere fatebatur. Nihil ex hoc amplius barbari præter nouitatem nominis mirabantur. Verum, vt fieri solet, ipsa perseuerantia curiositatem quandam mulierculis inferebat, si quid emolumenti ex tanta deuotione caperetur. Moris apud eos esse dicitur, vt si paruulus ægrotet, circumferatur à matre per singulas domos, quo scilicet si quis experti aliquid remedii nouerit, conferat laboranti. Cumque mulier quædam paruulum suum per omnes circumtulisset, ex more; nec aliquid remedii cunctas domos lustrando cepisset; venit etiam ad captiuam, vt, si quod sciret, ostenderet. Illa se humani quidem remedii nihil scire testatur; Deum tamen suum Christum, quem colebat, dare ei desperatam ab hominibus posse salutem confirmat: cumque cilicio suo paruulum superposuisset, atque ipsa desuper orationem fudisset ad Dominum, sanum matri reddidit infantem. Sermo autem defertur ad plures, factique fama magnifici vsque ad aures Reginæ perlabitur: quæ dolore quodam grauissimo corporis afflicta in desperatione maxima erat. Rogat ad se captiuam deduci. Illa ire abnuit, ne præsumere amplius, quam sexus fineret, videretur. Ipsam se Regina deferri ad captiuæ cellulam iubet; quam similiter supra cilicium suum positam, inuocato Christi nomine, continuo

Iberorum ad fidem per fœminam Christianam conuersio.

Eorum consuetudo de pueris ægris.

Ancillæ precibus curatur puer.

tinuo post precem, sanam & alacrem facit exurgere: Christumque esse Deum, Dei summi Filium, qui salutem hanc contulerit, docet: eumque quem sibi auctorem suæ sciret esse incolumitatis, & vitæ, commonet inuocandum: ipsum namque esse, qui & Regibus regna distribuit, & mortalibus vitam. At illa cum lætitia domum regressa, marito percontanti causam tam subitæ sanitatis aperuit; quique cum pro salute coniugis lætus, mulieri munera deferri iuberet; illa, Horum, inquit, ô Rex, nihil captiua dignatur, aurum despicit, argentum respuit, ieiunio quasi cibo pascitur: hoc solum ei muneris dabimus; si eum, qui me, illa inuocante, sanauit, Christum Deum colamus. Ad hoc tunc Rex segnior fuit, & interim distulit, sæpius licet ab vxore commonitus, donec accidit quadam die, venante eo in siluis cum comitibus suis, obscurari densissimis tenebris diem, & per tetræ noctis horrorem, luce subducta, cæcis iter gressibus denegat: alius alio diuersi ex comitibus oberrant; ipse solus densissima obscuritate circumdatus, quid ageret, quo se verteret, nesciebat; cum repente anxios salutis desperatione animos cogitatio talis ascendit: Si vere Deus est Christus ille, quem vxori suæ captiua prædixerat, nunc se de his tenebris liberet, vt ipsum ex hoc omnibus omissis, coleret. Illico vt hæc nondum verbo, sed sola mente deuouerat, reddita mundo dies Regem ad vrbem perducit incolumem: quique Reginæ rem protinus, vt gesta est, pandit: euocari iamque captiuam, & colendi ritum vt sibi tradat exposcit; neque se vltra alium Deum, quam Christum, veneraturum esse confirmat. Adest captiua, edocet Deum Christum; supplicandi ritum, venerandique modum, in quantum de his aperire fœminæ fas erat, pandit. Fabricari tamen ecclesiam monet, formamque describit. Igitur Rex totius gentis populo conuocato rem ab initio, quæ erga se ac Reginam gesta fuerat, exponit, fidemque edocet, & nondum sacris initiatus fit suæ gentis Apostolus. Credunt viri per Regem, fœminæ per Reginam; cunctisque idem volentibus ecclesia extruitur instanter: & eleuato iam perniciter murorum ambitu, tempus erat, quo columnæ collocari deberent. Cumque erecta prima vel secunda, ventum fuisset ad tertiam, consumptis omnibus machinis, & boum hominumque viribus, cum media iam in obliquum fuisset erecta, & pars reliqua nullis machinis erigeretur repetitis secundo & tertio ac sæpius viribus, ne loco quidem moueri, attritis omnibus, potuit. Admiratio erat totius populi: Regis animositas hebescebat: quid fieri deberet, omnes simul latebat. Sed cum interuentu noctis omnes abscessissent, cunctique mortales & ipsa opera cessarent, captiua sola in oratione pernoctans mansit intrinsecus. Cum ecce matutinus & anxius cum suis omnibus ingrediens Rex videt columnam, quam tot machinæ & tot populi mouere non quiuerant, erectam & super basim suam librare suspensam, nec tamen superpositam, sed quantum vnius pedis spatio in aere pendentem. Tunc vero omnes populi contuentes, & magnificantes Deum, veram esse Regis fidem, & captiuæ religionem præsentis miraculi testimonio perhibebant. Et ecce iam mirantibus adhuc & stupentibus cunctis, in oculis eorum sensim supra basim suam, nullo contingente, columna deposita summa cum liberatione consedit. Post hoc reliquus columnarum numerus tanta facilitate suspensus est, vt omnes quæ superfuerant, ipsa die locarentur. Postea vero quam ecclesia magnifice constructa est, & populi fidem Dei maiore ardore sitiebant; captiuæ monitis ad Imper. Constantinum totius gentis legatio mittitur. Res gesta exponitur: sacerdotes mittere oratur, qui cœptum erga se Dei munus implerent. Quibus ille cum omni gaudio & honore transmissis, multo amplius ex hoc lætatus est, quã si incognitas Romano Imperio gentes & regna ignota iunxisset.

Regina Iberorum curatur ab eadem ancilla. — *Ancilla Christiana respuit munera.* — *Rex Iberorum Christum inuocat.* — *Rex & Regina Iberorum Catechistæ.* — *Miraculum ingens ancillæ prece factum.* — *Legatio ad Constantinum Iberi petunt Sacerdotes.*

X. *De Naamanis Ducis idololatra conuersione.*

Naamanes Sarracenorum Dux prædam egit maximam; in qua adolescentem Christianum formosissimum per manus trium militum abducebat. Vidente hoc Abbate Iordane commota sunt viscera eius, vel eo maxime quod adolescens ille eius opem exposceret, & se eripi de hostium manibus plorans deprecaretur. Iordanes petens tertio repulsam passus est, nec oblato pretio retineri potuit. Nõ possumus, inquiunt, dimittere: Sacerdoti enim nostro promisimus, si quid pulchrum ceperimus, id ei oblaturos, vt de suo sacrificium offerat. Tu itaque senex, vade; alioqui si moram feceris, ceruicem tibi amputabimus. Dubius tunc quid ageret senex, prostratus in terram dixit: Saluator noster Christe Deus, saluum fac seruum tuum. Repente dæmon tres illos milites inuasit: quo authore ipsi se inuicem gladiis confoderunt: hacque ope diuina adolescens eorum manus euasit. Qua vltione territus Naamanes sceleratissimus & flagitiosissimus, adeo vt etiam sua manu homines dæmoniis suis mactaret, ad sacrum baptisma accessit, & Veneris statuam non auratam, sed auream prorsus igne liquefactam pauperibus distribuit, ac simul omnes suos ad fidem adduxit.

Sophron. prat. spir. cap. 155. Euang. hi. Eccles. lib. 6. cap. 33.

TIT. XX. De variis religionis Catholicæ persecutionibus; quibus fides solidior illustriorque redditur.

Videns Herodes Ascalonita, quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra, &c. *Matth. c. 2.*

Fidem non extinxit Herodes, sed clarior fecit.

Herodes Antipas & Pilatus, qui prius hostes erant, amici facti sunt, vt Christum Dominum interficerent.

Pharisæi quoque, Scribæ & Seniores populi Iudaici, vt Christum Redemptorem nostrum in cruce blasphemarent, *Luc. 22. Ioan. 19.*

marent, Romanis militibus similiter blasphemantibus admixti stabant, suasque mutuas voces in eum euomebant.

Matth.16.

Sadducai praterea & Pharisai, Iudaorum secta plane aduersa, ad tentandum atque vexandum Dominum optime conspirarunt.

EXEMP. I. *De prima in Christianos per Neronem persecutione.*

Io. Naucl. vol.2. Chronograph. gener.3. & Baron. to 1. an. 68. ex Seuero lib.2. Hist.

1. Persecutio in Christianos.

CIrca annum Domini sexagesimum octauum Roma incensa est & perusta. Cuius occasionem Nero Imp. in peregrinos Christianos & Iudæos reiecit, & repente quæstione habita, eius iussu crudeliter in eos sæuitum est. Addebantur pereuntibus ludibria, vt ferarum tergis tecti canum laniatu interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, atque vbi defecisset dies, in vsum nocturni luminis vibrentur. Persecutio hæc prima in Christianos fuit Romæ deinde per omnes prouincias pari sæuitia excruciari imperauit.

II. *De persecutione Domitiani Imp. in Christianos.*

Euseb. Cas. lib 3. Eccl. hist c.13. Io. Naucl. vol. 2 gen.3. Bar. an.93. tom.1.

Domitiani persecutio in Christianos.

Cum Domitianus multum in multos crudelitatis & nequitiæ declarasset, & non exiguam Patriciorum & illustrium virorum multitudinem Romæ temerario & iniquo iudicio interemisset, aliosque infinitos dignitate præstantes non solum patris finibus eiectos exilio mulctasset, sed etiam omnibus facultatibus, & fortassis immerito & sine causa exiuisset, tandem in sceleratam Neroniani in Deum odii & impietatis hæreditatem successit. Secundus namque erat, qui contra Christianos persecutionis incendium excitauit. Ipse enim, ait Nauclerus, Ioannem Euangelistam de Epheso adduci iussit in vrbē, & in dolium feruentis olei mitti præcepit ante portam Latinam ex quo cum illæsus exiret, eum in Pathmon insulam relegauit.

III. *De atroci Diocletiani & Maximiniani in eosdem Christianos persecutione.*

Io. Naucler. Vol.2. Chronogr. gen.1. ex Euseb.

Anno à Christi natiuitate trecentesimo, pacatis vndique rebus, Diocletianus in Oriente, Maximianus vero Herculeus in Occidente, persecutionem decimam post Neronem exercuerunt in Christianos, quæ cæteris omnibus seuerior per decem annos & amplius Ecclesiam afflixit incessanter, & quāuis antea semper Christianos persequerentur, sed XIX. anno imperii Diocletiani tam crudelis, tam sæua persecutio flagrabat, vt intra vnum mensem XVII. millia martyrium inueniantur perpessi. Exiit enim edictum, vt cunctæ quæ erant in orbe ecclesiæ ad solum diruerentur, & sacræ scripturæ vbique igne cōburerentur, omnesque qui ecclesiis præessent, in vinculis ponerentur, ac deinde exquisitis suppliciis immolare diis cogerentur. Rapiebant itaque, vt ait Eusebius, omnes ecclesiarum principes, & sanctos clericos, nobiles & ignobiles, viros ac mulieres vna cum pueris, & variis, inauditis, ac crudelioribus, vt excogitari poterant, suppliciis excruciabant, ex quibus nonnulli fatigati cedebant, alii vsque in finem patientiam seruabant.

IV. *Qua occasione motus Isdegerdes Persarum Rex Christianos sit persecutus.*

Theodoret. lib 5. Eccl. hist. cap 39.

Anno Christi Domini quadringentesimo vigesimo, Isdegerdus Persarum Rex persecutionem contra Ecclesiam concitauit, occasione ex re gesta, quam sum narraturus, arrepta Audas Episcopus, vir multis virtutis generibus ornatus, zelo non opportuno ille quidem accensus, Pyreum demolitus est; templa enim, in quibus πῦρ, id est, ignis eorum Deus colitur, Pyrea vocant Persæ. De quo Rex per Magos certior factus, Audam accersit; ac primum placide eum coarguit, & Pyreum denuo ædificare iubet. Qui cum ei contradiceret, negaretque se illud facturum: Rex omnes Ecclesias Christianorum se dirulturum minatur: atque quod ante verbis minabatur, re ipsa perfecit. Nam vt primum Audam diuinum illum virum trucidari mandauerat, ecclesias deturbari iussit. Quod autem ad Pyrei euersionem attinet, haud opportune quidem illud factum esse existimo: nam sanctus Apostolus Athenas aduentans, ciuitatem superstitioso simulacrorū cultu cæcatam videns, aram quandam ab illis honoratam minime diruit, sed verbo eorum ignorationem redarguit, & veritatem illis patefecit. Attamen quod audas templum simulacri deturbatum extruere rursum noluit, sed interfici potius quam illud efficere; eum magnopere admiror, & corona dignum iudico. Nam par impietas est (mea quidem sententia) ignem adorare atque ei ædificare delubrum. Hinc igitur persecutionis tempestas orta grauissimos & turbulentissimos fluctus contra pietatis alumnos concitauit. Quæ procella triginta annos continuos à Magis velut à quibusdam turbinibus agitata durauit. Magos enim vocant Persæ qui Elementa in Deos referunt: de quorum commenticiis fabulis alio in opere, in quo eorum quæstiones dissoluebamus, satis enucleate disseruimus. Porro Gororanes filius Isdegerdis post mortem patris, vt regni paterni, sic belli contra pietatem à patre commoti successor extitit: quippe pater moriens hæc duo coniuncta filio reliquit. Tormentorum autem genera, & noua cruciamenta piis hominibus ab illis inflicta vix dicendo explicari poterant. Nam quorundam manibus, aliorum autem tergis corium detrahunt: aliorum capita à fronte exorsi ad barbam vsque cute exuunt: deinde robustis vinculis à capite vsque ad pedes circumligare, & singulos calamos vi arcte constringere; vt partem cutis, ad quam motæ erant arundines, eo pacto grauiter lacerantes, alacriores doloris morsus efficerent. Quin etiam lacus effodere, eos summa cum diligentia iungere, deinde ingentem soricum numerum in eos concludere, postremo pietatis athletas, eorum manibus pedibusque constrictis, ne bestias abigant, soricibus velut alimentum

Audas Episcopus incensor templi idoli.

Act.17.

Dira tormenta in Christianos exhibita.

obiiciunt. Sorices autem fame oppressi sensim carnes sanctorum absumunt, sicque diuturnum & acerbum cruciatum illis afferunt. Itemque carnifices isti à scelerato illo naturæ nostræ inimico, & veritatis hoste edocti, tormenta alia his quidem multo asperiora excogitare. Sed tamen ne eo quidem modo athletarum fortitudinem & constantiam retundere potuerunt: nam sua sponte accurrebant, magno desiderio mortis appetendæ, per quem aditus ad vitam immortalem patefit, inflammati.

V. *Hæreticos crudeliores esse in Catholicos quàm paganos.*

In vita eius apud Sur. tom. 1.

Hæreticorum persecutio atrocissima in Cath.

Beatus Fulgentius Episcopus Ruspensis, cuius opera doctissima extant, quum prius Mauros fugisset persequentes, incidit in Arianos, quorum crudelitatem immanem expertus ad vicina prouinciæ suæ loca regreditur, eligens Mauros potius paganos habere vicinos, quam molestissimos Arianos.

VI. *De atroci supplicio hæreticorum in Catholicos Ephesi sub Constantino Copronymo.*

Chronic Sigeberti an. Dom. 770. Martyrol. Rom 11. Ianuar.

Circa annum Dom. 770. sub Constantino Copronymo Iconomacho, monachi quadraginta duo, truncatis naribus, barbisque illitis piee combustis, in balnei fornice clausi, ibique fame consumpti martyrio coronantur.

VII. *De alia simili atrocitate Macedonii hæresiarchæ in mulieres Catholicas.*

Martyrol. Roman. Baron. 30. Martii.

Macedonius hæresiarcha sub Constantino Imperatore Catholicos inaudito tormentorum genere cruciatos occidit. Inter cætera, fidelium mulierum vbera inter labra arcarum compressa dissecuit, & candenti ferro combussit.

VIII. *De barbara crudelitate Eutychistarum in Proterium Patriarcham.*

Euagr. lib. 1. hist. Ecc. ca. 9

Eutychistæ Alexandrini, statim post mortem Martiani Imperatoris Catholici, Proterium Episcopum, & Patriarcham suum Catholicum cum aliis clericis tanta crudelitate occiderunt, vt viscera eius gustarent, & crudas carnes comederent, reliquum corpus per plateas vrbis trahentes.

IX. *De atroci in Galliis hæreticorum nostri temporis in Catholicos persecutione.*

Tho. Boz. l. 11 de sign. l. 1. to. 1. 6.

In Galliis sub annum millesimum quingentesimum sexagesimum secundum Engolismæ triginta duo Catholici ab hæreticis capti, quos tribus diuersis crudelium tormentorum generibus sæuissime trucidarunt. Quosdam namque illorum binos colligarunt, quos sublatis omnibus viuendi alimentis, languere coëgerunt, putantes fore, vt fame adacti, se mutuis morsibus peterent ac discerperent. Quosdam funibus extensis alligatos deduxere, missoque in anum cultello paulatim medios dissecarunt: alios stipitibus nudos adstrinxerunt; ignemque à tergo modicum succenderunt, vt longo tormento paulatim consumerentur.

Atrox persecutio hæret corum modernorum in Catholicos in Gallia.

X. *De alia particulari ibidem in Sacerdotem Catholicum barbarie.*

Idem ibid.

Eodem anno prope Engolismam in parochia Chasse nouilli presbyteri Catholici Ludouici Fayardi manus aheno feruentis olei pleno ab hæreticis tamdiu immissæ, donec auulsa ab ossibus caro excideret; eundem repletum oleo, eodem bulliente per os immisso, & ad extremum fistulis ferreis, quas vocant sclopetos, displosis necauerunt.

XI. *De atrocissima D. Hurlæo Archiepiscopo tyrannide ab hæreticis facta in Hybernia.*

Apud Th. Boz. lib. 11 de sign. Ecc. Dei c. 1. to. 1. 6.

Domitius Hurlæus Archiepiscopus Cassellensis in Hybernia ab Hæreticis est comprehensus, ocreæque plenæ olei pedibus illius iniectæ, educta crura ex opposite tabulæ foraminibus ante flammas ingentes vrenda collocantur. Cumque diu sic adustus fuisset, ocyssime fuere illi è tibiis ocreæ detractæ, & vna cum illis carnes, ossibus tantummodo relictis: mox vimineo laqueo constrictæ illi ad longiorem dolorem fauces, atque ita suspensus morti est relictus. Atque hæc Hæretici aduersus nostros in Anglia & Hybernia post annum millesimum quingentesimum octuagesimum.

Persecutio in Hybernia.

XII. *De crudeli Danorum in Catholicos Anglicanos persecutione.*

Rogerius antiq. hist. fid. lib. priore parte Annal. apud Baro. to. 11. an. 1011.

Anno millesimo vndecimo, Danorum exercitus, vastata magna parte Angliæ, ad vltimam inter Natiuitatem S. Mariæ, & S. Michaelis festiuitatem, vrbem Cantuariam circumuallantes obsederunt. Vicesimo autem obsidionis die per insidias Elmerici Archidiaconi, quem S. Elphegus, ne morti traderetur, prius eripuit, pars ciuitatis incenditur, exercitus ingreditur, vrbs capitur. Alii ferro iugulantur: alii flammis consumuntur: plures quoque de muris præcipites dantur, nonnulli per verenda suspensi deficiunt; matronæ crinibus per plateas ciuitatis distractæ, demum flammis iniectæ moriuntur; paruuli à matrum vberibus auulsi, aut lanceis excipiuntur, aut superacto carro minutatim conteruntur. Interea Archipræsul Elphegus capitur, vincitur, tenetur, & variis modis affligitur. Ailmarus Abbas monasterii S. Augustini abire permittitur, capiuntur Godduinus Rhoffensis Episcopus, Leonfrana Abbatissa monasterii S. Mildrinæ, Elfregus Regis Præpositus, monachi quoque & clerici, populusque innumerabilis vtriusque sexus. Exin ecclesia Christi spoliata comburitur, grex monachalis & turba virilis, sed & muliebris, nec non infantilis decimatur, nouem trucidantur, decimus vitæ reseruatur: quatuor monachis; & octingentis viris decimatorum summa perficitur. Populo cæso, vrbe spoliata & tota cremata, Archipræsul Elphegus vinctus extrahitur, vi impellitur, grauiter sauciatur. Hinc ad classem ducitur, post in carcerem truditur, ibiq; septem mensib. affligitur. Interim ira Dei in homicidam populum deſæuiens, ex his duo millia per diros internorum cruciatus

Persecutione Danorum laborat Anglicana Ecclesia.

ciatus

ciatus prostrauit. Cæteri quoque simili modo percussi à fidelibus commonentur, vt Pontifici satisfaciant, sed differunt. Præualebat interim clades, & nunc denos, nunc vicenos, nunc plures similiter absumebat.

XIII. *De Catholicis ab hæreticis in Belgio vario tormentorum genere dire cruciatis.*

Thom Boz. to. 1. de sign. Eccl. lib. 11. cap. 1. n. 6.

Belgæ Catholici ab hæreticis varie cruciati.

In Belgio non longe ab Ypris hæretici plurimos presbyteros viuos defoderunt, capite duntaxat exstante, metasque è capitibus interuallo relicto constituere, & ad illa globos lapideos aut ferreos dirigebantur ludi gratia. Delphis Batauiæ vrbe, Cornelius Musius captus est, & de iussu Guilielmi principis Auriaci sic varie est excruciatus: altissimæ scalę manibus vinctis est appensus, ad pedes intolerabilę pondus alligatum, vt compages omnes laxarentur; inde ardentibus tedis ambustæ axillæ, mox resupinus constringitur, aqua feruens ori infunditur, eaque totus venter oppletur, quem sic fustibus deinde tundunt, vt ex omnibus corporis foraminibus illa tota efflueret, postea capite deorsum verso ex duobus pedum maioribus digitis appenditur; inde truncatis manuum pedumque digitis per niuem sanguine proprio cruentatam in vrbem Lugdunum Batauorum reptatur, atque ita demum post tot supplicia laqueo suspenditur.

XIV. *Hæreticorum sectas inter se conuenire ad impugnandam vnam Eccl. Cath. licet alias dissideant.*

Niceph. Callist. lib. 8. hist. c. 48.

Hæretici in quo inter se conueniant.

Nicephorus Callistus lib. 8. Ecclesiasticæ historiæ de Arianis & Meletianis agens sic scribit: Initio quidem Meletiani ab Arianis dissidebant; vbi vero animaduertebant multitudinem Episcopos Catholicæ Ecclesiæ sequi, conuentu coacto fœdus inter se pepigere, communeque aduersus pium Alexandriæ clerum suscepere bellum. Et adeo criminationes simul & defensiones ex æquo communiter decertantes protulere, vt tempore procedente Ariani vocarentur Meletiani, & Meletiani Ariani. Meletiani quidem ex Ecclesiarum præfecturis tantum detrahebant (erantque meri schismatici) Ariani autem male sentiebant de Deo. Veruntamen quod sibi communiter inimicitias contra nos sumpserant, consensum atque concordiam dissimulabant.

TIT. XXI. Vt in fide constanter sit perseuerandum.

Dan. c. 3. *Tres pueri Hebræorum statuam auream cæteris admirantibus adorare denegantes, in fornacem missi sunt; à qua exire meruerunt illæsi.*

Dan. 6. & 14. *Daniel læsæ maiestatis inique accusatus, bis in lacum leonum mittitur; vnde extractus bis illæsus inuenitur.*

2. Mach. 6. *Mira fuit Eleazari pro sua religione constantia & perseuerantia: maluit enim grauissimæ mortis supplicio affici, quam quicquam contra legem moliri, carnes porcinas edere, aut saltem se comedisse simulare.*

2. Mach. 7. *Eadem in simili argumento armati sunt septem fratres Machabæi constantia.*

EXEMP. I. *Diuus Ioannes Apostolus & Euangelista in feruentis olei dolium missus, integer inde ac vegetus exit.*

Tertullian. de Præscript. cap. 6. D. Hieron. in Iouinian. lib. 1. & in Matt. c. 20. & Baron. to. 1. & alii.

DVm Ioannes Euangelista Ephesi, atque adeo in tota Asia verbum Dei prædicaret, anno Christi Redemptoris nonagesimo secūdo, siue inuidia Apollonii, qui in Christianos infensissimus erat, vel forte Euphratis Philosophi desertoris apud Domitianum agentis, his artificiis assueti, aut opera Ebionis hæresiarchæ, eiusdem Ioannis hostis acerbissimi, ad Domitianum Imp. reus impietatis à Proconsule Asiæ Romam vinctus missus fuit. Impius Imperator noluit eius faciem videre, sed ad portam Latinam duci iussit, & in feruentis olei dolium illum viuum demitti, prius tamen flagris cæsum, & maioris ignominiæ causa tonsum: ex quo, diuina Domini nostri IESV CHRISTI protegente gratia, velut athleta constantissimus, non combustus, sed tanquam vnctus, sine vllo doloris sensu, magna omnium admiratione illæsus exiuit. Hæc ita se habere confirmat imprimis vetus tam insignis miraculi monumentum apud portam Latinam, vbi sæuum illud constat illatum fuisse supplicium. Imo & ipsa dies qua hæc facta sunt, pridie nonas Maii: quæ perpetua rei memoria illustratur, dum eadem quolibet anno recurrente Romæ & alibi annua celebritate recolitur.

II. *Agapetus II. in altercatione cum Iustiniano Imp. de religione constantem se exhibet.*

Ex Anastasio in Agapito, Baron. to. 7. an. 536.

Cum Agapetus Pontifex Anthimum Patriarchatu Constantinopolitano deposuisset, Constantinopolim profectus est. Eo ingressus, primum cœpit habere altercationem cum Iustiniano Augusto: dum vero contentio versaretur, ita Dominus adfuit, vt ibi Anthimum * Episcopum Arianum inueniret. Ac tum dixit Agapeto Iustinianus: Aut consenti nobis, aut exilio deportari te faciam. Tunc beatissimus Agapetus respondit gaudio dicens ad Imperatorem: Ego quidem peccator ad Iustinianum Imp. Christianissimum venire desideraui: nunc autem Diocletianum inueni, qui tamen minas tuas non pertimesco. Et dixit ei iterum Agapetus: Tamen vt scias tu Anthimum idoneum non esse religioni Christianæ, non confitetur ille duas naturas in Christo. Tunc ex præcepto Augusti eo accersito & discussione facta nunquam voluit confiteri in doctrina Catholicæ responsionis ad interrogationem beati Papæ, duas naturas in vno Domino nostro IESV CHRISTO. Tunc piissimus Augustus Iustinianus gaudio repletus, humiliauit se Sedi Apostolicæ, & adorauit beatissimum Agapetum. Eodem tempore eiecit Anthimum Arianum à communione, & expulit in exilium.

* Anthemium.

III. *Diuus Basilius Magnus paratior est quoduis mortis genus subire, quam ad Arianismi professionem deflectere.*

Theodoret. lib. 4. hist. Eccl. c. 19.

Cum Præfectus quidam Valentis Imp. Cæsaream aliquando venisset, accersitum ad se magnum Basilium honorifice tractauit, placideque allocutus hortabatur, vt tempori cederet, neque tot ecclesias adducere in discrimen vellet tenui exquisitione dogmatis: promittebat ab & Imperatore illi amicitiam, & a se illius occasione multa beneficia. At diuus ille vir, adolescentulis congruere tales sermones respondit, nam hos & his similes inhiare huiusmodi rebus: qui vero essent innutriti diuinis literis, eos nullam syllabam illarum in discrimen venire pati posse, solereque, si res poscat, nullum genus mortis pro illis subeundum recusare. Imperatoris quidem amicitiam magni se pendere cum pietate: qua remota perniciosam esse dicere. Ferebat hoc ægre Præfectus, aiebatque eum desipere. Tum Magnus Basilius; Vtinam sempiterna, inquit, hæc mea sit desipientia. Denunciato igitur exilio, iubet eum cogitare quid agat, & postero die sententiam suam explicare: hisque sermonibus crebræ minæ miscebantur. Ibi aiunt Magnum respondisse Basilium, eudem se illi postridie quoque reuersurum, videret modo ne animum mutare, neue minas exequi nollet. Post hoc colloquium occurrit Imperatori Præfectus, exponitque Regi, quid dixisset Basilius, & qua esset ille virtute ac animi præsentia. Sed Imperator tacuit, & veniens in vrbem comperit diuinitus inflictas domui suæ plagas, &c.

D. Basilii constantia pro fide Catholica.

IV. *De Christiana diui Basi ii Episcopi in fide defendenda constantia.*

Niceph. Calist lib. 11. hist. Eccl. c. 18

Cum idem Basilius Ecclesiæ Cæsariensis pastor ab eodem Valente ad Præfecti tribunal missus esset, ibi Præfectus assistens, eum interrogat, quanam de causa religionem Imperatoris non complecteretur; atque ille, quod hoc sic Deus non præcepit, inquit. Et insuper Imperatoris errorem reprehendit, atque ὁμούσιον consubstantiale, defendit. Vbi vero ille mortem ei minatus est, Basilius gratiam se illi eo nomine habere dixit, quippe qui discedere ex tali rerum statu non grauate cuperet. Et cum Præfectus amplius eum rem deliberare iuberet, Basilius, Ego quidem, inquit, & hodie & cras idem futurus sum: vtinam tu teipsum non mutasses. Creatura enim cum sim, creaturam adorare, Deumque esse profiteri, in animum non inducam meum: sed neque religioni vestræ me aggregari sustinebo. Tametsi enim vos clarissimi, & non minima orbis pars esse existimamini, me tamen minime decet hominibus gratificari, & propterea fidem in Deum paruipendere: quam ego medius fidius proditurus non sum, etiam si mihi bonorum publicationem, & exilium, & aliud quidquam grauium ærumnarum, mortemque adeo ipsam mineris: nihil enim rerum talium mœrorem mihi afferre potest. Quod si facultates meas expetis, pannos hosce & cilicia, atque libros paucos, qui in mundo meo sunt, si hos, inquam, adamasti, recipe. Sin aut exilii causa solum vertam mauis, paratus ad id sum. Exul vero quomodo ero, qui semper terram quasi peregrinus pererro, & ad regionem aliam vehementer aspiro. Corpus porro hoc, vel post primam plagam, sensus omnino expers, & cruciatibus superius prorsus futurum est. Hæc atque his similia alia quum liberrime Basilius dixisset, consternatus ad viri prudentiam Præfectus celeriter ad Imperatorem percurrit; eidemque Basilium constantiorem esse, quam vt a sententia sua suasione deducatur, renunciat; quapropter aut propalam in eum animaduerteret, aut persuaderi minis illum posse existimare desineret. Imperator tum quidem quieuit.

Constantia D. Basilii pro fide Chisti.

Insignis Basilii aduersus Valentem libertas.

V. *De Oeniandi Episcopi constantia in fide Catholica & Romana.*

Cedrenus apud Io. Zonaram tom. 3. Annal. in Anastasio.

Anastasius Imp. Episcopum quendam Oeniandum audiens disertum admodum esse, & qui ora omnibus sententiæ de passo Deo assertoribus obturaret, eum ad se vocatum hortatus est, vt ad suam factionem desciscceret, pollicens eum quicquid petiisset ilico accepturum. Cui Episcopus: Tu, inquit, potius ad orthodoxos transi, ne, dum opiniones impiorum hominum Seueri, Eutychis & Dioscori amplecteris, æterno igni addicaris. Simulque apprehendes Imperatoris chlamydem: Hæc ait, vestis nequaquam te post mortem sequetur, o Imperator: sed sola comitabitur pietas, ac virtutum habitus. Missam fac Ecclesiam, quam Christus suo redemit sanguine. Indoctus es, & ratiocinandi ignarus neque vllum Ecclesiæ decretum perfecte intelligis, tantum imposturis & scurrilibus calumniis fatuos terres. Satis tibi sit dignitatis, quod Imperator es; antistites ecclesiæ vexare noli. Ad hæc Imperator pudore suffusus obmutuit. Pauperrimus autem cum esset ille Episcopus, ne obolum quidem ab Imp. voluit accipere: adeo liber erat, & solius in Deum fidei ac pietatis rationem habens, terrena calcans omnia.

Oeniandi Ep. in fide Catholica constantia. Virtus sola comitatur hominem post mortem.

VI. *S. Cæsarius Ep. spretis blanditiis ac minis verum se constantemque Catholicum Iuliano Imp refert.*

Greg. Nazianz. Orat in fun. fratris Cæsarii Ep.

Iulianus Imperator Cæsarium (vt eiusdem frater Gregorius Nazianzenus scriptis prodidit) iis Reip. muneribus præfecit, quibus auctoritas & amplitudo inesset; quem nunc verborum lenociniis accingentibus promissis, nunc terroribus & minis omniq; machinarum genere in suum obsequium, erroremque trahere conatus est: sed strenuus Christi athleta superior semper e lucta excessit, crucis opprobrio imperii posthabens maiestatem. Cum enim non simulatum Christiani hominis figmentum, sed verus esset Christianus, certo sciebat quam ampli gloriæ laudisque thesauri sub crucis ignominia delitescerent.

B. Cæsarius verum se Catholicũ aperit.

VII. *De aliquot monachis, qui sub Imperio Hunerici Imp. ad Arianismum tracti fidem Cath. constanter profitentur.*

Libe-

Victor Vticenſ. lib. 4. Wandalicæ perſecut.

Liberatus Abbas, Bonifacius diaconus, Ruſticus ſubdiaconus, Serus ſubdiaconus, Rogatus, Septimus & Maximus monachi, ex monaſterio Carthaginem pertracti, primum blanditiis ad Arianam perfidiam ſollicitati ſunt. Illi vero vno ore & animo ſuam coram omnibus confeſſi ſunt fidem, dicẽtes: *Vnus Deus, vna fides, vnum baptiſma:* nec poterit in nobis iterari, quod in doctrina Euangelii ſemel dati præceptum eſt: *Quia qui ſemel lotus eſt, non habet neceſſe, vt denuo lauetur, ſed mundus eſt totus.* Satius eſt momentanea perferre ſupplicia, quam æterna ſubire tormenta. Iubet Rex nauem ſarmentis impleri, confeſſoresque ligatos ſuperimponi, igneque ſubiecto, & naui in pelagi medium promota, concremari. Illi magna cum fiducia cantabant: Gloria in excelſis Deo; Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis, quando pro fide Dei noſtri ſupplicia perferemus, ne acquiſitæ fidei indumentum amittamus. Ignis cum accenderetur, ſæpius extinctus eſt. Ergo rubore & furore perculſus Rex, mandauit eos remorum vectibus necari.

Epheſ. 4. — *Ioan. 3.*

Monachorum pro religione Cathol. conſtantia.

VIII. *De religionis Cathol. publica profeſſione Publiæ ſanctimonialis contra Iuliani idololatriam.*

Theodoret. lib. 3 hiſtor. Eccleſ. c. 17. apud Baron. tom. 4. ann. 362.

Hoc loco hiſtoriam de fœmina quadam præſtantiſſima plane memorabilem narrabo: nam fœminæ etiam diuino pietatis amore ac ſtudio armatæ huius tyranni rabiem prorſus contempſerunt. Publia fœmina illis temporibus nobiliſſima, & propter virtutis ſuæ præſtantiam plurimorum celebrata ſermonibus, matrimonii iugo aliquamdiu copulata, fructum Deo dignum ſane admiratione obtulit. Nam Ioannes, qui longo tempore presbyteris Antiochiæ præfuit, & ſæpe ad primatum Apoſtolicum ſuffragiis delectus, ſemper illum honoris gradum recuſauit, ex eius ventre tanquam admirabili ſolo editus eſt. Hæc mulier chorum virginum perpetuam caſtimoniam profeſſarum ſecum habens, Deum omnium opificem ac ſaluatorem hymnis aſſidue celebrare ſolebat. At cum Imperator illac prætergrederetur, virgines inter ſe clariore voce canunt, ratæ illum conſceleratum tyrannum contemnendum eſſe, & omnium irriſione ludendum. Canebant autem illos potiſſimum pſalmos, quibus debilitas ſimulacrorum ſcite deridetur, & cum Dauid dicebant: Simulacra Gentium, argentum & aurum, opera manuum hominum. At poſtquam verſus, qui illa ſenſus omnis expertia eſſe pronunciant, recitauerant, iſtum adiungebant: *Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis.* His Iulianus cum maxima animi ægritudine auditis, iuſſit, vt eo progrediente conticeſcerent. At Publia eius leges parui æſtimans, maiori cum alacritate chorum virginum in vnum coegit, & illo prætereunte denuo cantare mandauit: *Exurgat Deus, & diſſipentur inimici eius,* &c. Itaque tyrannus grauiter commotus iubet magiſtram chori ad ſe adduci: quã cum anum propter ætatem ingraueſcentem cum primis venerandam cerneret, tamen neque canicie corporis ad miſericordiam illius capiendam, neque animi virtute ad honorem ei tribuendum adducitur, ſed ſatelliti cuidam dat mandatum, vt vtramque malam verberet, & genas cruentet manibus. Illa hanc contumeliam pro ſummo honore ducens, domum reuertitur, & tyrannum, vt ſolebat, ſpiritualibus cantilenis perſtringit, non aliter quam ipſe Pſalmorum ſcriptor & magiſter Dauid, qui malignum ſpiritum, quo Saul agitabatur, compreſſit. Etenim iſte tyrannus, vbi ſceleratos dæmones ſibi familiares reddiderat, Corybantum more facere, & contra verum Dei cultum rabiem exercere non deſtitit.

Chriſtianarum virginum in cõtemnenda gentilitate libertas.

Pſal. 113. — *Pſal. 67.*

Publia matrona acriter cæditur.

IX. *De illuſtri Saturi viri clariſſimi pro religione Cathol. certamine.*

Hiſtoria Vict. Vticenſ lib. 1. de perſecut. Wandal. ann. 456.

Saturus, domus Hunerici procurator, accuſatore quodam diacono Marinado vocatur, vtque Arianus fiat poſtulatur. Cum autem confeſſionem veritatis pluris faceret, quam omnia ſua commoda aut damna: vxor adductis cõmunibus liberis ad genua mariti aduoluitur, perque omnia ſacra rogat, obſecrat & obteſtatur, miſereatur ſui, & pendentis à lacte matris filiolæ, & reliquorum coniugii pignorum: neu committat, vt quos generis nobilitas reddiderit claros, ſeruili conditioni ſubiiciantur: non patiatur, vt ſe viuo, indigno & turpi matrimonio camelarii ſerui copuletur: Deum haud dubie reſpecturum, quod inuitus & valde grauatim faciat ipſe, quod plerique feciſſent voluntarii. Sed ipſe ex Iobo ei reſpondet: *Tanquam vna ex inſipientibus mulieribus loqueris.* Formidarem mulier, ſi tantum huius vitæ dulcedo eſſet futura amara, in amiſſione earum rerum. Imo ſi tu vere diligeres maritum, nunquam tu eum tuis inſidioſis blanditiis in ſecundæ mortis exitium præcipitare conareris. Age, diſtrahant liberos, auferant vxorem, diripiant facultates: ego de Domini promiſſione plane ſecurus, hæc verba in mente fixa tenebo: *Si quis non dimiſerit vxorem, filios, agros aut domum, meus non poterit eſſe diſcipulus.* Vxor diſcedit. Saturus ſpoliatus omnibus, & plurimis ſuppliciis debilitatus mendicus demum relinquitur.

Summa Saturi conſtantia.

Iob. cap. 2. — *Matth. 19. Marc. 10.*

X. *De admirabili duarum mulierum coniugatarum pro Chriſti fide conſtantia.*

Victor Vtic. lib. 3. de perſec. Wandal.

Cum iuſſu Hunerici Vandalorum & Alanorum Regis, Liberatus vir venerabilis, medicus, in exilium mitti iuberetur cum vxore & liberis, cogitauit impietas Ariana à parentibus filios paruulos ſeparare, quo poſſet per pietatis affectum etiam virtutem genitorum proſternere. Diſtinguuntur tenera pignora filiorum. Qui cum vellet lacrymas emittere, authoritate vxoris increpatur, & in ipſo meatu exitus ſui illico lacrymæ ſiccauerunt: Ait enim ei coniunx: En propter filios, Liberate, perditurus es animam tuam? Computa eos non fuiſſe natos: nam & ipſos omnino vindicaturus eſt Chriſtus: nonne vides eos clamantes, & dicentes; Chriſtiani ſumus.

Sed

Sed hæc mulier quid in conspectu Iudicum egerit tacendum non est. Nam cum ipsa & maritus seorsim, carceris tamen custodia tenerentur, ita vt se penitus non viderent, mandatur mulieri diciturque illi: Solue iam duritiam tuam, ecce iam vir tuus paruit imperio Regis, & noster factus est Christianus. Aitque illa: Videam illum, & faciam ego quod voluerit CHRISTVS. Educta igitur de carcere inuenit virum suum stantem cum ingenti multitudine pro tribunali connexum; & verum æstimans quod fecerant inimici, iniecta manu apprehendens oram vestimentorum eius gutturi proximam, videntibus omnibus suffocabat eum, dicens: Perdite & reprobe, gratiæ Dei & misericordiæ eius indigne, quare voluisti ad modicum gloriari, & in æternum perire? Quid tibi proderit aurum? quid argentum? nunquid liberabit te de camino gehennæ: Dixit & alia multa. Cui maritus respondit: Quid pateris mulier! Quid tibi videtur? aut quid forte de me audire potuisti? Ego in nomine Christi Catholicus permaneo, nec amittere aliquando potero quod teneo. Tunc hæretici mendacii sui conscii, & detecti fallaciam suam colorare minime potuerunt. Ibidem in ciuitate Culusitana quædam matrona, auctrix nominis sui Victoria, dum in conspectu vulgi continuato suspendio cremaretur, à marito iam perdito filiis præsentibus ita rogabatur: Quid pateris coniunx? Si me despicis, vel horum, quos genuisti, miserere impia paruulorum. Quare obliuisceris vteri tui, & pro nihilo ducis, quos cum gemitu peperisti? Vbi sunt fœdera coniugalis amoris? Vbi societatis vincula, quæ inter nos dudum honestatis iure tabulæ conscriptæ fecerunt; Respice, quæso, filios ac maritum, & regiæ iussionis implere festina præceptum, vt & iminentia adhuc tormenta lucreris; simul & mihi doneris & liberis nostris. Sed illa nec filiorum fletus, nec serpentis audiens blandimenta, affectum multo altius eleuans à terra, mundum cum suis desideriis contemnebat. Quod cum iam continuatione suspendii vulsis humeris, etiam qui cruciabant conspicerent mortuam, deposuerunt omni parte exanimem. Quæ postea retulit, quandam sibi Virginem astitisse, atque tetigisse membra singula, & ilico fuisse sanatam.

Zelus mulieris coniugatę pro sua ac mariti salute.

Mendaciũ hæreticorũ detectum.

XI. *De constanti & ardenti piæ fœminæ affectu ad martyrium pro Christi nomine cum puerulo conuolantis.*

In Edessa Mesopotamiæ ciuitate Martyrium est Sancti Thomæ Apostoli splendidum & illustre: in quo frequentes conueniunt propter loci sanctitatem. Cum hoc Valens Imperator cernere vellet, cognouissetque vniuersam conuenientium multitudinem hæresim suam detestari, fertur Præfectum manu percussisse, quod non curasset eos inde expelli. Præfectus autem, cum contumelia hac accepta paratus esset vel inuitus Imperatoris iræ morem gerere, occulte (non enim tot virorum cædem perpetrare volebat) significat, ne quisquam in Martyrio deprehenderetur. Verum nemo acquiescebat illius nec consilio, nec minis. Omnes enim sequenti die ad Oratorium confluunt. Cum autem Præfectus multorum militum manu stipatus, vt Imperatoris iram exequeretur, ad Martyrium illud properaret, mulier quædam paupercula filiolum suum manu trahens ad martyrium currebat, & ordinem satellitum Præfecti interrumpebat. Indignatus autem Præfectus mulierculam ad se duci iubet, illamque alloquitur, dicens: Quo tam incondite curris infelix mulier? Cui illa: Quo alii, inquit, currunt. Ille vicissim: Non audisti, inquit, Præfectum cunctos interempturum, quos ibi repererit? Mulier, Audiui, ait, & ob eam causam festino, vt & ipsa ibi inueniar. Audito hoc Præfectus, admiratur conuenientium dementiam, Imperatoremque accedit, ac instruit, cunctos esse pro fide sua mori paratos; nec consonum esse rationi, vt tantus hominum numerus breui tempore occidatur. Atque ita Imperatori, vt iram poneret, persuasit.

Socrat. lib. 4. histor. Eccles. cap. 18.

Mulieris Christianæ constantia & fortitudo.

XII. *De puero, qui cum matre cremari maluit, quam tyranni blanditiis acquiescere.*

In ciuitate, cui Negræ nomen est, egregium virilis animi specimen edidit quidam puer martyr, mulierculæ vnius ex eis, quæ ad pyram accensam rapiebantur pro Christo, filius. Hunc etenim tenerum adhuc tyrannus retinens distrahere à matre conabatur, demulcens illum, & quicquid ad animum adolescẽtuli alliciendum faceret, obiiciens. Ibi vero puer matrem aspiciens femur tyranni momordit, & ad illam procurrit, atque ita vna cum matre sacrificium suaueolens per litationem ad Deum est transmissus.

Niceph. Calist. lib. 17. Eccles. hist. cap 6.

Mira pueri martyris constantia.

XIII. *De alio puero septenni, qui post varia eaque grauia pro fide tormenta morte mulctatur.*

Narrat Prudentius Poëta Christianus libro Peristephanon, seu de coronis, puerulum non adhuc septennem Romani martyris nobilissimi rogatu coram Asclepiade Præfecto, Dei vnius essentiam, & Christi deitatem, explosa deastrorum ethnicorum multitudine, constanter asseruisse. Matre accersita iussit tyrannus carnificibus, vt pusionem sublime tollerent, manu pulsarent nates, mox & remota veste virgis verberarent. Cunctis flentibus ad tam immane spectaculũ, mater imperterrito vultu, & serena fronte, amore Christi contumax doloribus stetit. Paruus se sitire exclamat; mater autem eum increpans, dicit Christianum cedere morti non debere, aquam vitæ in Christo sufficere: fontem illum perennem esse proximum: calicẽ infantium Bethleemiticorum esse exhauriendum. Isaaci paruuli obedientiam, & septem puerorũ ex Machabæorum historia constantiam commemorat. Puerulus virili animo virgas strepentes & dolores vulnerum ridet, tortoribus & tyranno insultat victor. In rabiem actus Asclepiades puerulum capite mulctari iubet. Mater

Prudent. lib. Peristeph. anon siue de Coronis.

Pueri septennis cũ matre pro Christi fide constantia.

natum

natum gerebat amplexu & sinu. Puerum popoſcit carnifex, mater dat, nec immota eſt fletibus, tantum oſculo impreſſo ei valedixit, & dum amputat ceruiculam carnifex, mater pſallere docta ex Dauidis Pſalmo 116. canebat: Precioſa in conſpectu Domini, &c.

XIV. *Adoleſcens Indus à ſuſcepta à ſe Chriſtianorum fide nulla ratione amoueri poteſt.*

Ex Annalib. Societ.

Annus eſt & amplius, quod nauim quandã Turcæ deprædati ſunt, in qua permultos Luſitanos in captiuitatem abduxerunt, cum triginta adoleſcentibus Indis: quorum qui minimus erat nouem annos habebat: maximus natu decimumſextum nondum exceſſerat: quos importune, vt Turcicam legem ſuſciperent, nunc blanditiis, nunc minis, flagellisque adhibitis ſollicitarunt. Neque tamen cum exquiſitis ſuppliciis crudelitateque ſumma in quorundam vibices laridum accenſum guttatim inſtillaſſent (quod vſitatum eſt apud eos genus tormenti) quenquam à fide IESV CHRISTI potuerunt dimouere. Quare indignati tyranni vi eorum vnum circumciderunt, cui cum pueruli acclamarent, eum tandem Mahometanum eſſe, quod circumciſus eſſet: illis iſte reſpondit; cum vi circumciſus ſit, non voluntate, Chriſtianum ſe vere adhuc eſſe.

XV. *De ancilla Chriſtiana inter impios Bonzos pro fide conſtantia.*

Ex iiſdem Annal. Soc.

Conſaluus Fernandus ex Iaponia hoc anno ad nos recurrit, & inter cætera, quæ multum ad diuini honoris amplificationem pertinent, vnum hoc retulit, quod nuper Bonzi, qui ipſius ad omnes errores magiſtri peſſimi ſunt, ob tanta Chriſtiani nominis incrementa in rabiem verſi, noſtris Patribus eiectis, nouos Chriſtianos dolore repleuerint. Chriſtianos vero, cum ſe ſine templo, & paſtore animaduerterent, hanc laudabilem conſuetudinem mordicus retinuiſſe, vt in ortu ac occaſu per ſingulos dies, crucem in monte longe à ciuitate poſitam adirent, ibidemque ſuppliciter, fuſis ad Deum precibus, ſe ſuaque negotia, ac ſalutem Deo commendarent. Erat vero ibidem ethnico cuidam Chriſtiana, ſed ſeruilis conditionis, quæ vna cum aliis ad crucem adorandam proficiſci ex more habebat; quod ei non ſolum herus prohibuit, verumetiam ad priſtinos errores retrahere, adhibitis etiam minis conatus eſt. Illa virili quadam animi conſtantia, non ideo ſe legem fidemque Chriſtianam ſuſcepiſſe reſpondit, vt ea reiecta ad muta, & omni numine carentia idola rediret; minas illius in minimis ponens. Quæ pro more, cum per temporis opportunitatem ad crucem adorandam cum reliquis Chriſtianis acceſſiſſet, herus furore immani correptus, & ira terribilis, redeunti ſe obuium opponit, & ſtricto enſe in pauperculam præceps ruens, eam capite truncat. Illa conſtantiſſimo animo mortem oppetens in Angelorum ſocietatem, vt credibile eſt, triumpho mirabili conſcendit.

Bonzorum impietas.

In cruce adoranda laudabilis Chriſtianorum cõſuetudo.

Ancillæ pro Chriſtianiſmo conſtantia.

TIT. XXII. De pœnis perſequentium Eccleſiam.

Pharao fideles Iſraëlitas perſequens ipſe vnà cum ſuis mari ſubmergitur. Exod. 14.

Sedecias, ob malum quod fecerat coram Domino, filiis coram occiſis, cæcatur, & captiuus abducitur. 4. Reg. 24. & 25.

EXEMP. I. *De horrenda Neronis morte primo Chriſtianorum Romæ perſecutore.*

Baron. tom. 1. Annal. ann. Dom. 70. ex Sueton. in Nerone.

NERO Imperator religionis Chriſtianæ perſecutor, ex ſententia in eum per Senatum lata, vt nudus per publicum duceretur, furca collo eius inſerta, virgisque ad mortem cęderetur, quod vniuerſum Senatum interficere concepiſſet, deſperatione melioris ſtatus omnino deficiens, à Prætorianis etiam militibus deſertus, vili indutus veſte, fugam arripuit, & cum tribus vel quatuor libertis, in prædiũ vnius ex his Phaontis nomine, inter viam Salariam & Nomentanam, quarto ab vrbe lapide poſitum venit, vbi in ſpelunca delitescens, cum equites ſe quærentes aduentare cognouit, ſibi ipſe, licet pauidus, intulit manus: quem ægre morientem vnus ex libertis Epaphroditus confecit, quarto Idus Iunii, ea die qua olim Octauiam coniugem interfecerat, agens ſuæ ætatis annum trigeſimum ſecundum.

Neronis fuga.

Neronis obitus.

II. *De vindicta diuina in Galerium Imperator. Eccleſiæ Chriſtianæ perſecutorem.*

Euſeb. lib. 8. hiſtor. Eccl. cap. 18.

Galerium Maximianum Imperatorem caſtigatio & pœna cœlitus inuecta occupauit, & ex ipſa carne exorſa peruaſit ad animum. Ex improuiſo enim in illis corporis partibus, quas natura ob verecundiam contexit atque abdidit, naſcitur apoſtema, deinde in interioribus corporis receſſibus vlcus purulentum & fiſtuloſum; atque iſtorum inſanabilis morſus intima depaſcebatur viſcera, quæ quidem infinita vermium multitudine redundarunt, vnde fœtor lætalis & peſtifer efflatur: quandoquidem vniuerſa corporis moles ex nimia eius, antequam in morbum delaberetur, helluatione, & ingluuie in immenſam pinguedinem commutata erat, quæ cum putredine contabefacta, intolerabile, & horrendum ſpectaculum iis qui appropinquabant, exhibuit. Proinde ex medicis alii, qui exuberantem fœtoris graueolentiam ferre omnino non poterant, fuere eius iuſſu trucidati: alii tota corporis mole intumeſcente, & in ſalutis deſperationem delapſa, cum nihil opis afferre valerent, crudeliter interfecti. Atqui tyrannus tantis cum miſeriis colluctans, tandem ſua maleficia in pios homines admiſſa animo recognoſcere cœpit. Mentem igitur recolligens, & tanquam rediens ad ſe, primum Deo omnium rerum creatori confitetur: deinde ſuis acceſſitis perſecutionem contra Chriſtianos ſine dilatione ſedare & comprimere iubet, lege & decreto

Maximianus per morbum admonetur humanæ cõditionis.

Impera-

Imperatorio ipsos Christianos templa sua exædificare, rem maturare, consueta officia in illis facere: preces pro imperii statu fundere. Statim ergo ipse facto verbis probe consentiente, edicta Imperatoria in singulis ciuitatibus palam diuulgantur, quæ quasi palinodiam & retractationem iniuriarum nobis illatarum complexa sunt in hunc modum, &c.

III. *De misera.. do exitu Maximini Imp insignis Christianorum per ecutoris.*

Euseb. lib. 9. hi?. Eccl. c. 10. Baro. to 3. Ann. an. 314.

Huic non absimilis est mors Cæsaris Cai Valerii Maximini, qui postquam varias persecutiones Christianis intulisset, tandem in secundo cum iis conflictu congressus, vitam amisit: sed nō ita vt decuerat decertans: neq; cum laude & gloria fortiter cadens. Namq; acies quidem eius in loco plano structa cōsistit: ipse aūt domi se continens, & tela effugiens, veluti qui manus aduersus Deum sustolleret, diuino in toto corpore suo affligitur flagello. Confestim siquidē dolore ex anxietate summa correptus, in lecto voluebatur, & inedia tabescebat. Incensio autem intra viscera exorta, habitum & formam omnem corrumpebat: extrinsecus etiam specimen eius deformabat, ita vt breui nihil in eo esset reliqui quam ōs aridū, simulacro persimile, quod horrorem timoremque spectantibus incuteret, & vt corpus eius tanquam animæ sepulchrum, aut culeus quidam altius eam in se defossam continens, esse videretur. Et cum cerebrum omne exustum esset, oculorum orbes loco suo moti exciderunt, eumque excæcarunt. Ipse porro doloribus maximis cruciatus, Deoque confessus, mortem sibi accelerauit: postremoque omnium condignas se pœnas, pro flagitiis ac contumeliis, quibus proterue & petulanter Christum esset persequutus, dare detestatus, execrādam tandem illam egit animam.

Miserandus Maximini persecutoris exitus.

IV. *De Hunerico insigni Catholicorum persecutore iudicio Dei percusso, ac pessima morte sublato.*

Victor de persecut. VVandal. in fine lib. 3. Greg. Tur. de gest. Franc. lib. 2. cap. 3. an 484 Io Vasæus in Chro. Hisp. ad an. 477.

Anno Domini 484. cum Hunericus Wandalorū Rex de prostrata fide Catholica amens putaret parandum sibi triumphum, diuinam cogitur experiri vindictam. Quomodo autem id acciderit, sic Victor ad calcem operis dignum apponens colophonem, his verbis describit: Tenuit sceleratissimus Hunericus dominationem regni annis septem, mensib. decem, meritorum suorum mortem cōsummans: nam putrefactum & ebulliens vermibus, non corpus, sed partes corporis eius videbantur esse sepultæ. Tunc etiam, vt ait Turonensis, sol teter apparuit, ita vt vix ab eo pars vel tertia eluceret: credo namq; pro tantis sceleribus & effusione sanguinis innocentis. Hunericus vero post tantum facinus arreptus à dæmone, qui diu de sanctorum sanguine pastus fuerat, propriis se morsibus laniabat: in quo etiam cruciatu vitam indignam iusta morte finiuit.

Hunerici Regis portentosus obitus.

V. *Saraceni aduersus Christianos sæuientes diuinitus puniuntur.*

Sigebert. in Chron.

Saraceni Constantinopolim vicinasq; regiones infestantes, atrocemque passim Christianis cladem inferentes fame, frigore, bello, pestilentia sine numero perierunt. Tanta sane fames eos vexauit, vt nec ab excrementis tum iumentorum, tum hominum, nec carnibus cadauerum abstinuerint. Quibus fames & pestilentia pepercit, eos ferrum absumpsit. Qui cladibus istis superfuere, eos mare absorpsit, immissa in eos diuinitus igneæ grandinis tempestate, ex qua ereptæ sunt decem naues, quarum quinque à Romanis captæ, quinque in Syriam delatæ sunt, vt diuinæ vindictæ essent testimonio.

an. 719. Pal Diac. c. 22

VI. *De tempestate in Catholicorum hostes vehementer sæuiente.*

Alber. Cra. lib. 3. Metr. cap. 2. an. Dom. 913.

Hungari cum Cremensium ecclesiam deuastantes multis magnisque contumeliis seruos Christi afficerent, subito impetu tempestas in ciuitatem irruens flammas in templi fastigium eiaculata est, quarum vehementia scindulæ, lateres & tegulæ ingenti crepitu dissultantes, ea vi hostes obruere, vt partim prostrati subito interirent, partim in vicinū amnem se præcipitarent, partim vero à ciuibus excepti cruenta morte occumberent.

VII. *De vltione diuina in Suen Danorum Regem Christianorum persecutorem.*

Adam Chronograp. lib. cap. 21. & 2 apud Baro. to. 10. an. 980.

Anno Christi 980. cum magnam Suen Rex Danorum persecutionem Christianorum exercuisset in Dania, fertur Archiepiscopus supplicibus Legatis, & crebris muneribus laborasse, vt ferocis animum Regis Christianis redderet mansuetum. Quibus ille relictis, in sua crudelitate ac perfidia sæuire cœpit. Secuta est vltio diuina Regem Deo rebellem. Nam cum bellum susciperet contra Slauos, bis captus & in Slauiam ductus, toties à Danis ingenti pondere auri redemptus est: nec tamen adhuc reuerti voluit ad Deum, quem primo in morte patris offendit; & deinde in nece fidelium irritauit & iratus est furore Dominus, & tradidit eum in manus inimicorum suorum, vt disceret non blasphemare. Tunc potentissimus Rex Sueonum Hericus exercitu innumerabili sicut arena maris collecto, Daniam inuadit; & occurrit ei Suen derelictus à Deo, frustra sperans in idolis suis. Multa vtrinque bella naualia (sic enim ea gens confligere solet) Copiæ Danorum omnes obtritæ. Hericus Rex victor obtinuit Daniam. Suen à Regno depulsus, dignam factis suis à Deo zelote recipit mercedem. Et hæc nobis iunior Suen recitauit in auo suo contigisse iusto Dei iudicio, quoniam illum dereliquit, quem pater eius bonum defensorem habuit. Post vindictam ergo scelerum, quæ in ecclesias Dei & Christianos commiserat, à suis desertus, quippe quem Deus deseruit, errabundus & inops consilii venit ad Northmannos, vbi tunc filius Haconis Thrucco regnabat. Is quoniam paganus erat, nulla super exulem misericordia motus est. At ille infelix à toto orbo deiectus, in Angliam transfretauit, frustra solatium quærens ab inimicis. Quo tempore Britan-

Vltio diuina insequitur persecutores Christianorum.

nis

nis Adalrad filius Edgari imperabat. Is nõ immemor iniuriarũ, quas Dani ex antiquo Anglis inflixerant, exulem repulit: quem tandem miſeratus infortunii Rex Scotorum benigne ſuſcepit. Ibiq; Suen annos bis ſeptem exulauit vſq; ad mortem Herici; & tunc ab exilio regreſſus regnũ patrum ſuorum obtinuit.

VIII. *Princeps Saracenorum exprobrator fidei Catholicorum bello diuinitus ſuperatur.*

Ex Io. Curopalate hiſt. Græc. Baro. to. 20. Ann. ad an. 886 7

Inter victorias, quas Dei beneficio reportauit Baſilius Imperator, illa magis proficua & memorabilis, qua magna gloria atq; potentia elatos hæreticos Manichæos ſub Theophrices eorum ciuitatis principe Chryſochire militantes ſic proſtrauit, vt eorum innumera multitudo tunc collecta vt fumus euanuerit. Sed & in eo prælio magnopere eſt demonſtrata diuina potentia, quod geſtum eſt ab ipſo per Andream Ducem, pium valde virum, aduerſus Saracenos Tarſi regnantes: ad quem cum eorum Princeps (inquit idem Curopalates) literas miſiſſet ſuperbiæ & maledictorum plenas, & hæc indicãtes: Nunc videbo an Marię filius, eiuſq; parens tibi proderit: cum contra te cum meo exercitu progrediar. Quas literas cõuitii plenas acceptas ipſi magni Dei genitrici appendit, hæc locutus: Vide ô mater Dei, tuque ipſius filius & Deus, qualia exprobrauit & ſuperbe dixit cõtra tuum ſuperſtitem populum barbarus iſte arrogãs. Quibus dictis, aſſumptis Romanis copiis, contra Tarſum proficiſcebatur, & cum ad Podandum perueniſſet, ibi cum hoſtibus cõgreſſus, multa cæde fundit & fugat barbarorum multitudinem, cum prius ibi eorum Dominus occubuiſſet; pauci vero vix ſe Tarſum incolumes recipiunt. Sepultis autem ſuis, & hoſtibus in vnum locum coactis, magnaque erecta ad poſterorum memoriam columna, in patriam rediit cum ſpoliis.

Saraceni Chriſtianorum irriſores ope D. Virginis ſuperantur.

TIT. XXIII. De cauſis defectionis fidei partim ob ſcelera dominantium, partim populorum.

EXEMP. I. *Eccleſia Saxoniæ fluctibus agitata, cœpit VVinulorum & Slauorum gens à Chriſtiana fide reſilire.*

Ex Chron. Sclauorum Hermoldi, Baron. to. 11. an 1012. 9.

ANno decimo regni Henrici Germaniæ Regis mortuus eſt Dux Saxoniæ Benno, vir omni probitate conſpicuus, & ſtrenuus eccleſiarum defenſator: cuius principatus hæres factus eſt Bernardus filius eius, licet à paterna felicitate diuertit. Ex illo enim tempore, quo Dux conſtitutus eſt in hac regione, nunquam ceſſauit diſcordia & perturbatio; quoniam Dux Henrico Imperatori rebellare auſus totam ſecum ad rebellandum Cæſari mouit Saxoniam. Deinde inſurgens in Chriſtum omnes eccleſias Saxoniæ terruit atque turbauit, illas præcipue, quæ in memorata rebellione ipſius malitiæ noluerunt applicari. Acceſſit his malis, quod idem Dux tam paternæ quam auitæ deuotionis, quam erga Slauos habebant, penitus immemor, gentem Winulorum per auaritiam crudeliter opprimens ad neceſſitatem paganiſmi coegit. Sane eo tempore Slauorum dominio potiti ſunt Theodoricus Marchio & Dux Bernardus, illo quidem Orientalem, iſto Occidentalem poſſidente prouinciam, quorum ignauia Slauos coegit fieri fidei deſertores. Rudes adhuc in fide Gentilium populos, quos optimi quondam Principes cum magna lenitate fouerant, temperantes rigorem his, quorum propenſius inſiſtebant ſaluti, iſti tanta crudelitate inſectati ſunt, vt excuſſo tandem ſeruitutis iugo libertatem ſuam armis defendere cogerentur.

Winulorũ defectio à fide Chriſtiana ad paganiſmũ.

Slauorum deſertio à fide vnde?

II. *De Poloniæ regno, quod periclitatum eſt, cum pietatem ſpreuit.*

Io. Longinus Canonicus Cracouienſis apud Baron. to. 11. annal. ad an. Chriſti 1022. 17.

Anno Domini milleſimo vigeſimo ſecundo cõtigit concuti Polonorum Eccleſiam conſpiratione nobilium decimas ſoluere renuentium: ſed Regis maxime pii auctoritate atque ſtudio quamprimum turbæ illæ euanuerunt. Res geſta ita deſcribitur à Longino Cracouienſi Canonico, ſub hoc anno: Catholicæ religionis fidem cultumque Satanæ inuidiæ malignitas in Poloniæ regno, & vicinis regionibus videns in breuis temporis ſpatio, primo quidem ſub Miezlao Duce, deinde ſub Boleſlao primo Polonorũ Rege vehementer germinaſſe, & funiculos tentorii ſui latiſſima propagine diffudiſſe; turbinem & procellam eodem in regno exciuit, & res fidei extinguere, & quietem ſtabilitatemque ciuilem niſus eſt perturbare. Nonnulli ſiquidem nobiles Poloniæ, Satana ſuggerente, ob oneroſam decimarum manipularium ſolutionem, oneroſos Chriſtianos ritus dicentes, præſertim, hi qui in ſpurcitiis genitalibus enutriti iugum orthodoxum non facile tolerabant, ad ritus redire profanos, & vetuſtam ſacrilegamq; vitam reſumere, & decimas non reddere tempore inſtituto, non Eccleſias frequentare, miniſtroſq; & ſacerdotes de eorum eccleſiis pellere frequenti conſpiratione componebant. Id cum ad Boleſlai Poloniæ Regis aures perductũ eſſet, non tulit fideliſſimus fidei Catholicæ propugnator gliſcentem conſpirationem conſurgere, ſed in ipſo ſuo ortu illam mox extinxit. Auctores enim illius, miſſis militibus, comprehendit, & capita cõſpirationis partim capitali ſupplicio extinxit, partim verberibus mulctauit: cæteris minus reis, & ſola contagione fœdatis, aliorumque ſuaſionem ſecutis parcendum decreuit.

Eccleſia Polonorum cõſpiratione nobiliũ periclitatur

III. *Ambitione Friderici Ducis, & Martini Lutheri conſilio fides Catholica è Saxonia exuiat.*

Pet. Ribadeneira lib. 1. de Principe Chriſtiano cap. 15.

Superiori exemplo ſimile accedit idque recentius, de Ioanne Friderico Saxoniæ Duce. Hic (vt à fide dignis accepi) ſummo deſiderio tenebatur familiam Auſtriacam Imperatoria dignitate ſpoliandi,

quod ſenſim videretur quaſi hæreditario iure poſſideri. Quod ſuum deſiderium cum vocato ad ſe Martino Luthero communicaſſet, auctor fuit Duci religionem vt mutaret, ſi imperium mutatum vellet. Accepto & approbato hoc conſilio Lutherum ſibi adiunxit conceptæ nequitiæ aptiſſimum inſtrumentum, eiuſque impiam ſectam aluit, errores fouit, fidem Catholicam in ſua ditione euertit; neque his contentus, iure humano poſthabito, in Carolum V. Imperatorem, ac Dominum ſuum arma ſumpſit, &, vt Germania exturbaret, omnes machinas admouit. Sed inſanum hoc conſilium, ſtultamque prudentiæ humanæ rationem eluſit euentus. Nam profligatis copiis victus captuſque, & dominatu & Electoris poteſtate priuatus eſt: quam in Mauritium Ducem Ioannis Friderici patruelem, eiuſque familiam Imperator tranſtulit; in qua præſens vſq; tempus perſeuerat.

Fides Catholica per quos euerſa in Saxonia.

IV. *Quantis periculis ſit expoſita in Gallia religio Cathol. ob Principum cum hæreticis & infidelibus confœderationem.*

Idem ibid.

Franciſcus Primus & Henricus Secundus eius filius Galliæ Reges, quamuis Chriſtiani & Catholici Principes, cum atrox ac funeſtum bellum aduerſus Carolum Quintum Hiſpaniarum Regem gererent, humana potius quam diuina prudentia in conſilium vocata; ille Turca fœdere ſibi adiuncto, inſtructiſſima perfidi hoſtis claſſe maritimas oras Carolo parentes excurſionibus infeſtauit; hic admiſſos in belli ſocietatem Germanos Principes quos Proteſtantes vocant, in eundem conatu & animis armauit, vt etiam Galli hiſtorici ſcriptis prodiderunt. Verum quis ex eius generis fœderibus fructus? Nullus, præter dedecus & publicam offenſionem. Nam Turcica claſſis, exiguo admodum detrimento rebus Caroli illato, tractum Galliæ circa Tolonis Martii portum, in quo in hibernis egit, indignis modis igni ferroque populata eſt, vireſque & portus Gallorum explorauit, vt incidente occaſione Gallias ſecurius aggrediatur. Principes vero Germaniæ hæreſi infecti, qui per ſummum nefas defecerant, bonis multati, & pluribus incommodis affecti, manus Imperatoris ſui victrices vindiceſque ſenſerunt. Atque ob eiuſmodi pactiones, & iniuſta cum Eccleſiæ hoſtibus fœdera, aliaque noſtra maleficia, quibus Numinis iram prouocauimus, permiſit Deus nobiliſſimum, potentiſſimum, ac Chriſtianiſſimum regnum adeo miſere affligi, & veluti infernis ignibus conflagrare, vt nec piorum precibus, nec lachrymis comprimi, nec in tot tamque crudelibus bellis effuſi ſanguinis riuus in hanc diem reſtingui poterit.

Genebrard. in Chron. c. 4. an. 1548.

V. *Nouatus Presbyter Romanus gloriæ cupiditate ductus ab Eccleſia Romana recedit.*

Niceph. Call. hiſt. li. 6. hiſt. Eccl. c. 3. & Euſeb. Cæſ. lib. 6. c. 38.

De Nouato cum ſuis ab Eccleſia alienato ſcribit Nicephorus in hæc verba: Romæ autem, inquit, eis temporib. (Valeriani ſcilicet & Galieni Imperatorum) presbyter erat Nouatus nomine. Is faſtu & iactantia inani ſublatus omnem (vt eſt in prouerbio) mouerat lapidem, vt Romanæ Eccleſiæ gubernationem conſequeretur. Vbi autem omnia expertus nihil egit, (erat enim tumore, ambitione, & gloriæ cupiditate immenſa correptus) in deſperationem incidit, & tandem aliud quod faceret non habens, ab Eccleſia ſeipſum ſegregans, proprios cœtus cogere, & nouam quandam hæreſim per defectionem inſtituere cœpit; ſeceſſionis ſuæ obtentum illum prætexens, quod epiſcopi eos, qui Deciana perſecutione diis ſacrificaſſent, per condignam pœnitentiam in gratiam recepiſſent.

Nouati in inſtituenda ſua hæreſi prætextus.

VI. *Quomodo Antuerpienſes Tanchelinum hominem vanum ac impium ſequentes à fide defecerunt.*

Chron. Sigebert. circa annum 1124. Gabri. Prateol. lib. 18. hæreſum. Hugo in vita S. Norberti c. 34. apud Sur. 6. Iun. & Baro. to. 12. an. 1124. 12. 13.

Circa annum Domini 1124. ſub Henrico V. huius nominis Cæſare Germano, & Calliſto ſecundo Romanorum Pontifice, emerſit Tandemus, ſiue (vt alii volunt) Tanchelinus hæreticus in Germania, Hic, vt ait Segebertus, cum laicus eſſet, non minimæ tamen ſubtilitatis erat, ſed multis etiam diſertis clericis in ſermone acutior, adeo quidem, vt eos ſuperare omni in re videretur. In pretioſo habitu & veſtibus deauratis incedens, triplici funiculo crinibus intortis, verbis perſuaſibilibus & conuiuiorum apparatibus eos, qui illum circiter tria millia armati ſequebantur, alliciebat, & per eos in ſibi reſiſtentes cædibus ſæuiebat. Qui ei in tantum credebant, eumque adeo reuerebantur, vt aquam in qua corpus lauiſſet, biberent, & pro reliquis abſportarent: qui tamen cum tantæ impietatis eſſet, vt filias in matrum præſentia, ſponſaſq; maritis intuentibus corrumperet, id opus eſſe ſpirituale aſſerens. Ab hoc itaq; præſtigiatore oppidani caſtri Antuerpienſis ſeducti paulatim à fide & bonis moribus deſciuerunt.

Tanchelinus Sacramentariorum præcurſor Antuerpianos à fide remouet.

VII. *Bohemi Procopium hominem ſceleratiſſimum ſectantes quomodo in errorem prolapſi.*

Æn. Syluius lib. de origin. Bohemorum. Gabr. Prateol. lib. 14. hæreſ.

Procopius Thaboritarum in Bohemia hæreticorum Dux fuit, Bohemorumque ad Concilium Baſilienſe legatus, in ſpiritualibus Thaboritarum rector & patronus, Sigiſmundi Imperatoris Germani, & Ioannis 23. Papæ temporibus, circa annum Domini 1411. Cumque is multis victoriis & magnis ſceleribus nobilitatus eſſet, euenit tandem, vt eam ob cauſam de eo fama increbeſceret, atque diuulgaretur, in omniumque ore, vt vir omni impietate inſignis, haberetur; adeo quidem, vt cum Bohemorum legatus Baſileam intraret, velut in illum, qui toties fidelium fudiſſet exercitum, qui tot oppida ſubruiſſet, qui tot denique hominum millia neci dediſſet, omnium oculi coniicerentur. Hic tandem cum à Concilio recedere ſtatuiſſet, infecta re, pro qua cum ſuis Bohemis illuc venerat, in omnium Patrum præſentia pro iiſdem Bohemis ibidem exi-

Procopii nobilitas ex ſcelere.

ſtenti-

ſtentibus, contumaciter & ſuperbe locutus eſt in hunc modum: Communionem calicis habere & tenere pro laicis intendimus, &c.

VIII. *Vt Anglia olim hæreſeos Pelagianæ labe fuerit aſperſa.*

Ex Gilda Pe. Ribad. lib. 1. de Principe Chriſtian. c.19.

Anglia olim vt in hæreſim Pelag. lapſa.

Quid de Britannia, quam nunc Angliam appellamus? Gildas ſcriptor perantiquus, & veritatis amantiſſimus teſtatur, per id tempus, quo Britanni Anglos, vt ſibi contra Pictones ac Scotos eſſent auxilio adſciuerunt, eam totam inſulam hæreſi Pelagiana corruptiſſimam fuiſſe, huiuſque impietatis vindicandæ gratia permiſiſſe Deum, vt Angli in eos ipſos arma conuerterent, quibus auxilio venerant, deuictoſque ex inſula pellerent, quam poſtea de ſuo nomine Angliam appellauerunt. Tantum porro de curſu temporis ibi creuerat errorum colluuies, vt, quo tempore S. Gregorius Pontifex Auguſtinum cum aliquot Monachis ſociis in Angliam ad propagandam fidem deſtinaſſet, inuentis nouem hæreticis Epiſcopis, nullum Catholicum repererit.

IX. *Qua occaſione Lutherus ab Eccleſia Catholica defecerit.*

Gabriel Prateol. D. Theol li. 10. Elenchi hæreſum, ann. Dom. 1516.

M. Lutherus cur ab Eccl. Cath. receſſerit.

Cum M. Lutherus magna ingenioli ſui oſtentatione, maximaque verborum iactantia ſuum nouæ doctrinæ genus iactitaret, contigit Leonem Romanum Pontificem templi Romæ D. Petro à Iulio ſecundo inchoati tandem abſoluendi, aut (vt ait Tilius) Turcici belli cauſa indulgentias atque peccatorum condonationes, ſiue pœnarum relaxationes elargiri: quas Archiepiſcopo Moguntino per Germaniam credidit diſtribuendas. Has Auguſtiniani commendatas ſolebant populo proponere. Verum Moguntinus hoc tempore illas ad Dominicanos tranſtulit diuulgandas: vnde ſimultas inter illorum mendicantium ordines haud ſane leuis exorta fuit. Lutherus vt erat ingenio acri, vbi quæſtum ad ſe ſuoſque redire ſolitum alio cum animi dolore, reique culinariæ detrimento videret translatum, cum non valeret eripere, ſtuduit ſaltem impedire, aliiſq; optatã illam prædam imminuere, vt ſi totam nõ excuteret, ſaltem maiori ex parte auerteret. Publice igitur in indulgẽtiarum vim atque efficaciam eſt inter concionandum magna cum animi contentione inuectus. Huic turbæ frigidam ſuffundebat Staupitius Auguſtinianorum Prouincialis vehementer illis obtrectans, earumque vim extenuans: contra Tetzelius Dominicanus ſua pro authoritate illas propugnabat. Mutuis ergo contrariiſque aſſertionibus populo Saxoniæ dubitandi anſam præbuere, opinionibus per contentionum ſtudia in peius declinantibus: cum Lutherus initio indulgentiarum potius abuſum, quam legitimum earum vſum, quem ante laudauerat, fuerit inſectatus: quod & ipſe cum ſuis earum promulgationem maximopere ob ſperatum ſoliti iam quæſtus lucrum multo ſane maximum captarat. Hac inter ipſos igitur oborta cum infirmorum ſcandalo contentione de indulgentiarum viribus atque efficacia, Eccleſiæ pax atq; fidei vnitas dolẽdum in modum cum certa plurimorum Chriſtianorum pernicie fuit per has inſectationes diuulſa atque interturbata.

Ann. 1516. contra Indulgentias ludum à ſe laudari inuenitur Luther.

Indulgentiarum que tui inhiabat Lutherus.

TIT. XXIV. De religione Cathol. à viris piis mortem oppetentibus poſteritati ſerio commendata.

Ioſue iam moriturus, poſt res maximas geſtas, & populum Dei in terram ſanctam introductum Iſraelitas omnes in Sichemam conuocauit, & Dei beneficia in eos commemorans, ſeruiturine eſſent Deo poſt ſuum obitum, necne, ſeuere interrogauit. Illis vero conſtanter affirmantibus, Ioſue de eo die fœdus cum populo feriit, eiſque inſtituta & iura Sichemæ propoſuit: cumque ea verba libro legis diuinæ inſcripſiſſet, ſaxum ingens ibidem ſub quercu in ſanctuario Domini ſita erexit, quod teſtis eſſet aduerſus Iſraelitas, ne datam Deo ſuo fidem fallerent. Ioſue 24.

Dauid ſummæ ſanctitatis Rex vehementer optans vt filius Salomon veſtigiis paternis inſiſtens, non regni tantum, ſed etiam pietatis ac virtutis eſſet hæres, & Deo propitio imperium eius nouis acceſſionibus creſceret, ſic illum moriens allocutus eſt: Ego ingredior viam vniuerſæ terræ, confortare & eſto vir: & obſerua vt cuſtodias mandata Domini Dei tui, &c. 3. Reg. 2.

Tobias quoque ſenior moriturus filium & nepotes ad pietatem hortatur. Tob. c. 4.

EXEMP. I. *De extremis iiſque Chriſtianis Conſtantis iamiam morituri verbis ad Conſtantinum filium.*

Nicephor. Call. lib. 7. hiſt. Eccl. c. 19. Euſe. li 8. c. 26. & 9. Baron. to. 2. an. 306. 14.

Conſtant. à patre ſucceſſor imperii inſtituitur.

CONſtans Imp. Conſtantini Magni pater, ſenex & ætate cõfectus, Chriſtianorum ſacra pie colens, & propediem teſtamento iam condito moriturus, ad ſe commodum filium Nicomedia ad Gallias euocauerat; quo maiore etiam animi voluptate & lætitia aduenientem eum excepit. Aſſurgens igitur in lecto, aliis abdicatis, quum ei ipſi liberi, Senatus, populuſque vniuerſus, & aduenæ quoque permulti adeſſent, inſignia Imperatoria & coronam auream Conſtantino impoſuit, prçconis munus ipſe pater in filio adimplens. Hæc enim ad Senatum & filium ipſum eſt loquutus: Nunc mihi mors vita ipſa dulcior eſt futura: nũc optatus adeſt obitus. Teneo ſiquidem maximum epitaphium, ſepulchraleque monumentum, meum filium. Et quod in terris Imperatorem relinquo, qui Deo bene iuuante Chriſtianorum lacrymas abſterſurus, & patratam ab impiis tyrannis crudelitatem vindicaturus eſt: id ego ſummæ mihi felicitatis loco eſſe duco. Deinde ad multitudinem conuerſus, bono animo omnes eſſe iuſſit, qui à vera in Chriſtum pietate non deſciuiſſent, quem deinceps cum Conſtantino in armis fore dicebat.

Deus in armis cũ bono Principe

II. *De extremis Theodoſii Imperatoris, quæ filiis reliquit, mandatis.*

Theodoret. lib. 5. hiſt. Eccl. c. 25. Niceph. lib. 13. c. 1. hiſt.

Theodoſii morituri poſtrema verba ad filios.

Theodóſius Imp. qui multis laboribus & periculis mediocrem effecit tranquillitatis ſtatum, tam in Eccleſia ab hæreticorum turbulentis actionibus, quam ab hoſtium inſidioſis ac perfidis incurſionibus, cupiens eam felicitatem ad poſteritatem tranſmitti, filios ſuos Arcadium & Honorium accerſitos iam moriturus ardentiore affectu & oratione magis ſeria cohortatur, per ſalutem ipſorum & Reipublicæ obteſtans, vt ſua veſtigia inſequentes hoc ſibi vnice curæ eſſe vellent, quo fidei & pietatis doctrina pura & incorrupta conſeruaretur, & ad poſteros propagaretur; in eo conando nullis laboribus ac ſumptibus parcerent; nam in hoc vno & ſolo omnis felicitatis ſummam vere eſſe poſitam. Hacq; ratione vnica, nec vlla alia, recte firmari pacem, confici bella, egregia trophæa, & parari victorias.

III. *De egregia Caroli quinti ſub mortem ad filium exhortatione.*

Robert. Gaguin. lib. 7. hiſt. Fr. apud Sur. 25. Aug. c. 22.

Robertus Gaguinus libro de geſtis Francorum teſtis eſt, in Archiuis Caroli V. Regis Gallorum repertam eſſe chartulam præceptorum, quæ S. Ludouicus Rex filio ſuo primogenito, dum Tunetum obſideret, dictauit & ſcripſit: eamq; ex Caroli theſauro receptam Girardum de Montaguto regium ſcribam Carolo exhibuiſſe anno ſalutis milleſimo, trecenteſimo, ſexageſimo quarto. Inter ea vero præcepta & hæc habentur: Fili mi, ante omnia diligenter in eam curam incumbe, vt diligas Deum; nemo enim poteſt ſaluus eſſe, niſi Deum amet. Caue, ne vnquam admittas peccatum mortiferũ, ſed omnia potius ferre velis genera tormentorum, quam aliquam talem perpetrare culpam. Crebro confitearis peccata tua, deligaſque tibi ſapientes confeſſarios, qui te poſſint inſtituere, & docere, quid agere, quid vitare te oporteat, & coram illis ita te compares, vt audeant te ſyncere reprehendere, & vitia tua indicare tibi. Parentibus tuis debes amorem, reuerentiam, & obedientiam. Semper ſis addictus & deuotus Romanæ Eccleſiæ, & eius Pontifici haud ſecus, atque ſpirituali patri te morigerum præbeas.

Pulchra Caroli V. ad filium admonitio.

Reuerentia erga Rom. Pontificem

IV. *Præcepta pia dat Erricus Rex Alarico filio iam moriturus.*

Io. Magn. lib. 15. hiſt. c. vlt.

Teſtamentum inſigne fuit Errici Weſtgothorũ Regis; qui conuocatis ad ſe proceribus ſuis prædixit ſe ad nonum diem è vita mortali tranſiturũ, impetrauitque ab illis, vt Alaricum filium ſuum in regni ſolium collocarent: Ei moriens præcepit, imprimis, vt Deum diligeret, Dei miniſtros honoraret, ſine conſilio procerum fidelium nihil arduum tentaret, ſubditos amaret, iuſtitiam coleret, clementiam ſeruaret, omnibus ſe benignum & liberalem exhiberet. Arelate obiit.

V. *De pia legatione Philippi II. è vita migrantis ad filium.*

E vita ciis.

Philippus II. Hiſpaniarum Rex religionis Catholicæ ſuo tempore ſtudioſiſſimus, multa ætate confectus, anno Domini 1600. cum eſſet è terris in cœlum abiturus poſt ſuſceptum vnctionis extremæ ſacramentum, filio ſuo Philippo aſtanti has præceptiones dedit: Deus tibi magnam gratiam fecerit, ſi te ad eum gloriæ apicem, in quo me vidi, euexerit; & te, ſicut me, proſperarit. Te ex animo obteſtor, vt cum id aſſecutus fueris, huius lecti, in quo me vides, & ibi omnes huius mundi gloria ſiſtit, memineris. Tibi commendo ſedi Apoſtolicæ obedientiam, fidei Catholicæ protectionem, religionis Chriſtianæ zelum, Reipublicæ pacem, & in ſubditos iuſtitiam Si Deus hæc conſilia mea firmauerit, ſuum regem non amiſerit hoc regnum, ſed ſolum cum fructu commutauerit.

Philippi I. morienti verba ad filium Philippum II.

VI. *D. Antonius moriens fidem Catholicam ſuis teſtatam reliquit.*

Baron. to. 3. Annal. an. Dom. 318. Athan. in vita eius, & D. Hier. in Chronico.

Anno Chriſti Domini trecenteſimo, quinquageſimo octauo, ſanctus ille toto orbe conſpicuus Antonius magnus, ſexto decimo Calen. Feb. ex hac vita in cœlum migrauit; cum iam quintum ſupra centeſimum vixiſſet annum. Moriturus autem nihil antiquius habuit, quam fidem Catholicam ſuis præclare teſtatam relinquere; de cuius fideli cuſtodia eoſdem ſæpius antea admonuerat: hoc enim elogio fidem ſuis diſcipulis aſtantibus quaſi nobile depoſitum commendauit, iſta poſt alia ſubdẽs: Cuſtodienda eſt pia fides in Chriſtum, & Patrum religioſa traditio, quam ex ſcripturarum lectione, & crebro meæ paruitatis didiciſtis admonitu. Et poſt alia: Schiſmaticorum quoq; & hæreticorum venena vitate, meumq; circa eos odium conſectamini, qui Chriſti ſunt inimici. Scitis ipſi, quod nullus mihi nec pacificus quidem ſermo cum eis aliquando fuerit, propter eorum prauam voluntatem, & pertinax contra Chriſtum bellum.

De XII. Articulis Fidei.

I. *Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ.*

TIT. XXV. Vnum Deum eſſe, verum & incomprehenſibilem.

Elias verus Propheta ad demonſtrandum vnum verum Deum eſſe, nullo negotio ignem de cœlo per inuocationem deduxit; quod multi falſi Prophetæ à ſuo Baal impetrare non potuerunt 3 Reg. 18.

EXEMP. I. *Vnum eſſe Deum, non vero plures, teſtimonio Syluestri I. comprobatur.*

Euſeb. lib. 7. hiſt. Eccl. cap.

POſtquam Petrus & Paulus Apoſtolorum Principes à Deo miſſi Conſtantino Imperatori ap-

paruiſ-

paruissent, vt ad baptisma suscipiendum opera S. Syluestri Romani Pontificis hortarentur, a somno excitatus Episcopum acciri iubet, & ea qua decuit obseruantia & veneratione considere iussit, eumq; haberetne Deos Petri & Pauli appellatione, diligēter percontatus est. Cui Syluester: Nobis, inquit, ô Imperator, dii multi nō sunt, sed vnus, cuius opus est vniuersum hoc: Petrus vero & Paulus, quos dixisti, dii prorsus non sunt, sed serui, & Apostoli Dei, qui quod præcipue propter egregiam fidem, charitatisque ardorem & desiderium, Deo grati chariq; fuere, sanctitatis arcem occuparunt, primum inter sanctos locum obtinentes. Primi quippe gentibus omnibus diuinitatē Domini nostri Iesv Christi annuntiarunt, atque ab ipsis Ecclesiæ omnes initia sumpserunt.

II. *Procopius pro veritate de vno solo Deo colendo capite mulctatur.*

Euseb. lib. 8. hist. Eccles. c. 12.

S. Procopius cum in iudicio sisteretur, & ei imperatum esset, vt diis immolaret, vnum solum Deum se scire dixit, cui, sicut ab eo ipso præceptum est, soli esset sacrificandum. Postquam vero quatuor Imperatoribus hostias etiam offerre illi mandatum fuit, sententiam quandam, quæ illis parum arridebat, elocutus, hoc scilicet Homeri carmen; Non bona res multi Domini, Rex vnicus esto; extemplo securi percutitur.

III. *Ad firmandam vnius Dei colendi veritatem nudis pedibus illæsus in prunis ambulat Tiburtius.*

Ex Br. Rom. Conc. Trid. 11. August.

S. Tiburtius sancti Sebastiani opera Christianus, cum ob eam causam ad Fabianum iudicem adductus esset, multaque apud illum de Christi fide prædicaret, excandescens iudex pauimentum candentibus carbonibus sterni iubet: Mox, Tiburti, ait, vel diis nostris sacrifices oportet; vel per istos carbones nudis pedibus tibi incedendum est. At ille crucis signo se muniens, fidenterque ambulans in pruna; Disce, inquit, ex hoc solum esse Deum, quem Christiani colunt; prunæ enim mihi flores videntur.

IV. *Infinitam Dei maiestatem ab homine comprehendi non posse apta similitudine ostendit S. Ægidius Minorita.*

In vita eius apud Sur. 23. April.

Duo fratres Dominicani inuiserunt aliquando F. Ægidium Minoritam, cumque inter se de rebus diuinis colloquerentur, & occasione data alter ex eis diceret, S. Ioannem Euangelistam in sui Euangelii exordio sublimia, & quæ comprehendi non possint, dixisse de Deo, Ægidius ait: Immo vero S. Ioannes nihil dixit de Deo. Dicenti autem Dominicano: Quid tu loqueris pater? cum testetur Augustinus, si sublimius locutus esset S. Ioānes, totum mundum eum capere non potuisse. Ne sic ergo dixeris, nihil eum dixisse de Deo: At Ægidius respondit: Equidem permaneo in sententia, rursusq; aio, prope eum nihil dixisse de Deo. Dum autem id indigne ferret Dominicanus, mentem suam hac similitudine aperuit Ægidius: Vides, inquit, altissimum hunc montem? Is si totus ex milii semine constaret, & exigua auis quotidie inde comederet, quantam putas eius portionem etiam centum annis absumeret? Respondet Dominicanus: Etiamsi mille annis inde ederet, nihil tamen id esset comparatione reliqui montis. Sic ergo, inquit F. Ægidius, etiamsi se habet immensa Deitas, tamque ingens & infinitus est diuinæ perfectionis mons, vt S. Ioannes, instar paruæ auis, nihil dixerit de Deo, si respicias ad summam eius maiestatem.

Cōsentientia habet Dionys. Areopag. de Theol. mystica.

V. *Constantinus Imperator Christianorum Deum esse vnum ac verum Deum publico edicto profitetur.*

Nicephor. Callist. lib. 7. hist. Eccles. c. 34.

Inter ea quæ Constantinus Magnus post baptismum susceptum constituit, Senatu in Basilicam, quæ Vlpia dicitur, conuocato, sincera mente etiam sanxit, ne de cætero dii esse vel dicerentur, vel crederentur: non deos hominum esse, sed potius homines deos illorum esse dictitans. Et quum seipsum ea in re apertum manifestumque haberent exemplum, vt Dominum nostrum Iesvm Christvm, vt Deum verum certumq; in cœlis regnantem adorarent & colerent; Et ne quis aliquid veteris erroris apud se hærere suspicari posset, sinceritatis suę indicium, templum in palatio suum ostendit. Populus porro huiusmodi Imperatoris dictis applaudens, quadragesies Christianorum Deum verum Deum esse exclamauit.

Constantinus seipsum viuum exemplar fidelib. proponit.

Tit. XXVI. Deum esse trinū in personis.

Exemp. I. *Æqualitas personarum in Trinitate miraculo contra Arianos roboratur.*

Ex Gregor. Turon. de glor. martyr. cap. 81 Baro. to. 7 ad ann. Dom. 582. 42. 43.

Anno Domini quingentesimo, octogesimo tertio controuersia orta inter Catholicum Diaconum, & Arianum presbyterum de fide Trinitatis, quæ miraculo dirempta est. Rem gestam sic narrat Gregorius. Arianorum presbyter cum Diacono nostræ religionis altercationem habebat, proferens contra Dei Filium ac Spiritum sanctum, vt mos est genti, venenosas assertiones. At ille cum diu multumque nonnulla de fidei nostræ ratione disseruisset, & hæreticus perfidiæ obcæcatus caligine, quæ erant vera respueret, iuxta illud; quia *in maleuolam animam non introibit sapientia*; adiecit dicens: Quid longis sermocinationum intentionibus fatigamur? Factis rei veritas approbetur: Succendatur igni æneus, & in feruenti aqua annulus alicuius proiiciatur. Qui vero eum ex feruenti vnda sustulerit, ille iustitiam consequi comprobetur: quo facto pars diuersa ad cognitionem huius iustitiæ conuertatur. Intellige itaque & tu, hæretice, si hæc pars nostra, Spiritu sancto adiuuante, compleuerit; nihil in sancta Trinitate dissonum, nihil esse dissimile fatearis. Consensit hæreticus huic definitioni, & inito vsque mane placito discesserunt. Sed fidei feruor, per

Admiraculum prouocatur hæreticus.

Sap. 1.

quem

Fidei feruor tepeſcit in Catholico.

quem hæc primum Diaconus protulerat, cœpit, inimico inſidiante, tepeſcere. Diluculo autem ſurgit, brachium infundit oleo, vnguento conſpergit: ſed tamen loca ſancta circuit, & Dominum deprecatur. Quid plura circa horam tertiam in foro conueniunt: concurrit populus ad ſpectaculum, accenditur ignis, æneus ſuperponitur, feruet valde, annulus in vnda feruente proiicitur. Inuitat primũ Diaconus hæreticum, vt ipſe eum à calore auferat: ſed ſtatim recuſauit, dicens: Qui hanc ſententiam protuliſti debes auferre. Diaconus vero licet trepidus, tamen denudat brachium: cumque ipſum vidiſſet vnguentis hæreticus presbyter delibutũ, exclamauit dicens: Magicis artibus te elitandum putaſti, vt hęc vnguenta diffunderes: nec valebunt iſta quæ agis. His itaque litigantibus, ſuperuenit Diaconus ab vrbe Rauenna, Hyacinthus nomine; ſciſcitanſque quæ eſſet hæc altercatio, vt veritatem cognouit, nec moratus, extracto à veſtimentis brachio, in æneum dexteram mergit. Annulus autẽ qui eiectus fuerat erat valde leuis ac paruulus, nec minus ferebantur ab vnda, quam vento ferri poſſet vel palea. Quem diumultumque quæſitum infra vnius horæ ſpatium reperit. Accendebatur interea vehementer focus ille ſub dolio, quo validius feruens non facile aſſequi poſſet annulus à manu quærentis: extractuſque tandem, nihil Diaconus ſenſit in carne ſua, ſed potius proteſtatur, in imo quidem frigidum eſſe æneum, in ſummitate vero calorem teporis modici continentem. Quod cernens hæreticus, valde cõfuſus iniicit audax manum in æneo dicens: Præſtabit mihi hæc fides mea. Iniecta manu, protinus vſque ad ipſa oſſium internodia omnis caro liquefacta defluxit, & ſic altercatio finem habuit.

Annulum ignitum ſuſtinet Catholicus in cõfirmationem Trinitatis, & ei non nocet.

Ignis hæreticum vrit qui pepercit Catholico.

II. *Alio ſimili miraculo fides de ſanctiſſima Trinitate confirmatur.*

Greg Tur. de glor. Confeſſ. c.14.
Baron. to. 7. ann.583.

Retulit vir fidelis, ſpectaſſe ſe Chriſtianum cum hæretico pro fide noſtra certantem, altercantibuſque diu de diuinis ſcripturis, cum flecti non poſſet hæreticus, vt agnoſceret veritatem, ait; Si noſtræ religionis, ſi ſcripturarum teſtimonia te ad credendum minime mouent, vel virtutem indiuiduæ Trinitatis experire. Eſt digito meo annulus aureus, ego eum in ignem iacio: tu candentem collige. Porrectumque inter prunas annulum ita igniri permiſit, vt eis ſimilis cerneretur: conuerſusque ad hæreticum ait: Si vera eſt proſecutio tua, ſume eum abigne. Illo autem reſiſtente, ait vir: Immenſa Trinitas Deus, ſi quid indignum te credo, oſtende, certe ſi recta eſt fides mea, nihil mihi præualebunt hæc incendia ſæua. Et ablatum ab igne annulum diutiſſime palma ſuſtinuit, & nihil eſt nocitus; ſed magis, confuſo hæretico, Catholicos reliquos feruore ſuæ fidei roborauit.

Igne probatur fides Cathol. de Trinitate.

***

III. *Agilanes Legatus diſputans cum Greg. Turon. de Trinit. confunditur, & infirmitate debilitatus conuertitur.*

Gregor. Tu. hiſt. Franc. l.5. c.43 & Baron. ann 583.

Non tacendum hic de Agilane Ariano homine miſſo Legato à Leuuigildo Hiſpaniarum Rege ad Chilpericum Gallorum Regem, qui in via Gregorium Turonenſem Epiſc. ad diſputandum prouocauit. Hiſtoria ſic ab eodem Gregorio deſcribitur: Leuuigildus Rex Agilanem Legatum ad Chilpericum mittit, virum nullius ingenii aut diſputationis ratione peritum, ſed tantum voluntate in Catholica lege peruerſum. Quem cum via Turonos detuliſſet, laceſſire nos de fide, & impugnare eccleſiaſtica dogmata cœpit: Iniqua enim (inquit) fuit antiquorum Epiſcoporum lata ſententia, quæ æqualem aſſeruit Filium Patri. Nam qualiter (inquit) poterit eſſe Patri æqualis in poteſtate, qui ait: *Pater maior me eſt*? Non eſt ergo æquum, vt ei ſimilis æſtimetur, quo ſe minorem dicit, qui triſtitia mortis ingemuit, cui poſtremo moriens ſpiritum quaſi nulla præditus poteſtate commendat. Vides Patre eum & ætate & poteſtate paterna minorem. Ad hæc ego interrogo: Si crederet IESVM CHRISTVM Filium Dei eſſe, ſi eundemque eſſe Dei ſapientiam, ſi lumen, ſi veritatem, ſi vitam, ſi iuſtitiam fateretur: qui ait, Credo hæc omnia eſſe Filium Dei. Et ego: Dic ergo mihi: quando Pater ſine ſapientia? quando ſine lumine? quando ſine vita? quando ſine veritate? quando ſine iuſtitia fuerit? ſicut enim Pater ſine iſtis eſſe non potuit, ita & ſine Filio eſſe nõ potuit, quæ maxime & Dominici nominis myſterio coaptantur. Sed nec Pater eſſet vbique, ſi Filium non haberet. Quod autem eum dixiſſe ais: Pater maior me eſt; ſcias eum hoc ex aſſumptæ carnis humilitate dixiſſe, vt cognoſcas, non poteſtate, ſed humilitate te fuiſſe redemptum. Nam tu, qui dicis, *Pater maior me eſt*, oportet meminiſſe quod alibi ait: *Ego & Pater vnum ſumus*: nam & mortis timor & commendatio ſpiritus ad infirmitatem corporis eſt referenda, vt ſicut verus Deus, ita & verus homo credatur. Et ille: Cuius quis implet voluntatem, eo & minor eſt: ſemper Filius minor eſt Patre, quia ille facit voluntatem Patris, nec Pater illius voluntatem facere comprobatur. Ad hæc ego: Intellige, quia pater in Filio, & Filius in Patre in vna ſemper Deitate ſubſiſtit: nam vt cognoſcas Patrem Filii facere voluntatem; ſi in te fides euangelica manet; audi quid ipſe IESVS Deus noſter, cum ad reſuſcitatum venit Lazarum, ait: *Pater, gratias ago tibi, quoniam audiſti me, & ego ſciebam, quia ſemper me audis: ſed propter turbam quæ circumſtat, dixi, vt credant, quia tu me miſiſti.* Sed & cum ad paſſionem venit, ait: *Pater clarifica me claritate, quam habui apud temetipſum, priuſquam mundus fieret.* Cui Pater de cœlo reſpondit: *Et clarificaui, & iterum clarificabo.* Æqualis eſt ergo Filius in Deitate, non minor, ſed neque aliquid minus habens: nam ſi Deum confiteris, neceſſe eſt integrum fatearis, & nihil egentem:

Diſputat[io] Gregorii [cum] Agilane L[e]gato Ar[ia]no.

Ioan. 14.

Agilanes Arian. ar[guit con]t[ra] æqualita[tem] Trinitat[is].

Deus vt nunquã ſine ſapi[en]tia aut lu[mine]: ſic nec abſq[ue] Filio.

Ioan. 10.
Ioan. 10.

ſi vero

ſi vero integrum eſſe negas, Deum eſſe non credis, & ille: Ex aſſumpto homine cœpit Filius Dei vocitari; nam erat quando non erat. Et ego: Audi Dauid dicentem: *Ex vtero ante Luciferum genui te.* Et Ioannes Euangeliſta ait: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: & hoc Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobiſ; per quam facta ſunt omnia.* Nam vos cœcati veneno perſuaſionis nihil dignum de Deo ſentitis. Et ille: Nunquid & Sanctum Spiritum Deum dicitis, aut æqualem Patri, Filioque decernitis? Cui ego: vna in tribus eſt voluntas, poteſtas, & operatio: Vnus Deus in trinitate, & vnus in vnitate: tres perſonæ, ſed vnum regnum, vna maieſtas, vna potentia, omnipotentiaque. Et ille: Spiritus ſanctus, inquit, quem æqualem Patri profertis ac Filio, vtrinque minor accipitur; quia & à Filio promiſſus, & à Patre legitur miſſus, nemo enim promittit, niſi quod ſuæ dominationi ſubſiſtit, & nemo mittit niſi inferiorem ſe, ſicut ipſe ait in Euangelio: *Niſi abiero, Paracletus ille non veniet; ſi autem abiero, mittam illum ad vos.* Ad hæc ego reſpondi: Bene Filius ante paſſionem ait: quia niſi ille ad Patrem victor remeauerit, ac proprio ſanguine redempto mundo dignum Deo ex homine præparaet habitaculum, non poteſt ſanctus Spiritus idem Deus in pectore fanatico & originalis criminis labiue infecto deſcendere. Spiritus enim ſanctus, ait Salomon, effugiet fictum. Tu autem ſi ſpem aliquam reſurrectionis habes, noli loqui aduerſus Spiritum ſanctum; quia iuxta ſententiam Domini, Spiritum ſanctum blaſphemanti non remittetur neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Et ille: Deus eſt qui mittit; non eſt Deus qui mittitur. Ad hæc interrogo, ſi crederet doctrinam Petri & Pauli Apoſtolorum? reſpondente autem eo: Credo; adieci: Cum argueret Petrus Apoſtolus Ananiam pro fraude fundi, vide quid dicat: Quid tibi viſum eſt mentiri Spiritui ſancto? non es mentitus hominibus, ſed Deo. Et Paulus cum gratiarum ſpiritualium diſtingueret gradus: Hæc omnia, inquit, operatur vnus atqui idem Spiritus, diuidens vnicuique prout vult: qui enim quod voluerit, facit, in nullius redigitur poteſtatem: nam & vos (vt ſuperius dixi) nihil recte de Trinitate ſancta ſentitis: & quam iniqua ſit huius ſectæ peruerſitas, ipſius autoris veſtri, id eſt Arii expreſſit interitus. Ad hæc ille reſpondit: Legem, quam non colis, blaſphemare noli: Nos vero quæ creditis, etſi non credimus, non tamen blaſphemamus: quia non deputatur crimini ſi & illa & illa colantur; ſic enim vulgato ſermone dicimus: non eſſe noxium, ſi inter Gentilium aras, & Dei Eccleſiam quis tranſiens vtraque veneretur. Cuius ego ſtultitiam cernens, aio: Vt video, & Gentilium, & hæreticorum aſſertorem te eſſe manifeſtas, cum & eccleſiaſtica dogmata maculas, & paganorum ſpurcitias prædicas adorari. Satius, iniquo, faceres, ſi ea te armaret fides, quam Abraham ad Ilicem, Iſaac in ariete, Iacob in lapide, Moyſes vidit in ſente: quam Aaron portauit in logio, Dauid exultauit in tympano, Salomon prædicauit in intellectu; quam omnes Patriarchæ, Prophetæ, ſiue lex ipſa vel oraculis cecinit, vel ſacrificiis figurauit: quam & nunc præſens ſuffragatur Martinus noſter, vel poſſedit in pectore, vel oſtendit in opere, vt tu conuerſus crederes inſeparabilem Trinitatem, & accepta à nobis benedictione, purgatoque à malæ crudelitatis veneno pectore delerentur iniquitates tuæ. At ille furore commotus, & neſcio quid quaſi inſanus frendens, ait: Ante anima ab huius corporis vinculis emicet, quam ab vllo religionis veſtrę ſacerdote benedictionem accipiam: Et ego: Nec noſtram Dominus religionem ſiue fidem tepeſcere faciat, vt diſtribuamus ſanctum eius canibus, ac pretioſarum margaritarum ſacra porcis ſqualentibus exponamus. Ad hæc ille, relicta altercatione, ſurrexit, & abiit. Sed poſt hæc cum in Hiſpanias reuerſus fuiſſet, infirmitate debilitatus ad noſtram religionem, neceſſitate cogente conuerſus eſt.

Ioan. cap. 1.

Ioan. 16.

Agilanes confunditur à Greg. Turonenſi.

A Spiritu S. ſunt diſtributiones gratiarum.

Arianorum extrema dementia.

Agilanes Arian. infirmitate debilitatus conuertitur.

IV. *Filium Dei & Spiritum ſanctum vnius & æqualis eſſe ſubſtantiæ cum Patre plano miraculo declaratur.*

Tempore, quo diuturna obſidione vallabatur à Chunis Ciuitas* Vaſatenſis, omni nocte ſacerdos qui præerat, circuibat pſallendo, & orabat, nec ab vllo auxilium, niſi à Domini miſericordia requirebat. Hortabatur omnes orare, & non deficere, aſſerens humiles preces cœlorum ianuas penetrare. Hoſtis vero in circuitu depopulabatur villas, domos tradebat incendio, agros vineaſque pecoribus intromiſſis vaſtabat: ſed ſacerdoti bono operi inſiſtenti celeriter virtus diuina adfuit. Nam nocte viſum eſt ipſi barbarorum Regi, quaſi pſallentes homines in veſtimentis albis, accenſis cereis circuire muros vrbis, & indignans ait: Quæ eſt hęc peruerſitas & ſecuritas vana, vt obſeſſi quaſi deſpectis nobis, canticis neſcio quibus ac laudibus perſtrepant? vere quia digni ſunt perditione. Et ſtatim miſit ad vrbem nuncios interrogantes quid ſibi iſta velint. At ille negant ſcire ſe quæ dicuntur, neque de iis aliqua perſenſiſſe. Alia vero nocte vidit quaſi globum magnum ignis ſuper vrbem deſcendere, & ait: Si contra nos hi obſeſſi contumaciter agunt, nec nos metuunt, vel cœleſtis eos ira conſumet. Cumque non videret vllum ab vrbe incendium conſurgere, miſit iterum interrogare, quæ eſſent quæ viderat. Similiter negauerunt nihil ſe omnino vidiſſe. Tunc Rex Gauſericus ait: Si hæc iſti neſciunt, manifeſtum eſt quod Deus eorum adiuuat eos: & ſtatim diſceſſit à loco illo. Sacerdos autem conuocatis ciuibus vigilias celebrat, & Miſſarum agit feſta pro liberatione populi ſui. Dum autem hæc ageret, aſpiciens ſurſum vidit ſuper altare quaſi de camera templi cadere tres guttas, æquales magnitudine, claritate, candore cryſtallum vincentes.

Ex Greg. Turon. lib. 1. de mirac. c. 13. Sigebert. in Chron ad ann. Dom. 453.

* Gallice, Gazas, en Gaſcogne.

Viſiones Regis Hunnorum Vaſatenſem vrbem obſidentis.

Cumque omnes cum admiratione & stupore vehementi intenderent, easque nullus auderet attingere, Petrus quidam Presbyter, qui, vt res ipsa adserit, magni meriti erat, exhibita argentea patena guttas colligere nititur: quæ dum per altare vago cursu rotantur, defluentes in ipsam patenam, statim in se coniunctæ, quasi vnam gemmam pulcherrimam effecerunt: patuitque euidenti ratione contra iniquam & Deo odibilem Arianam hæresim, quæ eo tempore pullulabat, hæc acta: agnitumque est, sanctam Trinitatem in vna omnipotentiæ æqualitate connexam nullis garrulationibus posse disiungi. Tunc gauisus populus, & intelligens munus sibi indultum fuisse diuinitus, conferens aurum, gemmasque pretiosas, crucem fecit, in qua hanc gemmam statuit: sed protinus omnes reliquæ gemmæ, hac accedente ceciderunt. Tunc Pontifex intelligens non esse consortium cœlestibus cum terrenis, fabricata cruce ex auro purissimo, eam gemmam media intercapedine locat, & populo adorandam præbet. Nec mora, fugato, vt diximus, hoste ciuitas liberata est. Iam ex hoc multi infirmi hausto vino vel aqua, in qua gemma abluitur, protinus sanitati redduntur. Denique, cum adorata fuerit, si à peccato est homo immunis, & ipsa apparet clara: cæterum, si, vt plerumque adsolet, humanæ fragilitate aliquid detulerit criminis, tota ei videtur obscura: miramque præbet discretionem inter innocentem & noxium, cum vni atra, alteri monstretur splendida.

Trinitas miraculo cõfirmatur.

Arianorum in Gallia hæresis.

Miracula.

Crux discretiua bonorum.

V. *Quomodo fidei Catholicæ de Trinitate regula fuit S. Gregorio Thaumaturgo diuinitus tradita.*

Cum Gregorius Thaumaturgus per totam noctem aliquando de ratione atque sermone fidei dispiceret & specularetur, & varias animo cogitationes agitaret: erant nimirum etiam tunc nonnulli, qui ad piam & synceram religionis doctrinam adulterarent, ac per probabiles argumentationes sæpenumero etiam doctis & prudentibus veritatem facerent ambiguam, pro qua tunc ei peruigilem curis atque solitudine noctem agenti quidam in figura humana, facie ac forma senili, euidenter apparet, ornatu atque compositione indumenti augustum quendam, sacrum atque diuinum referens decorem, magnam gratia vultus atque dispositione figuræ præ se ferens virtutem. Hic vero visu perterritus, & surgere è lecto, & quis esset, cuiusve rei gratia venisset, sciscitari. Cum autem ille perturbationem mentis eius submissa voce sedasset, ac dixisset, se iussu diuino apparuisse ei propter eas rationes, quæ apud ipsum controuersæ, & ambiguæ essent, vt pie fidei veritas reuelaretur, & bono animo esset; audito sermone, & quodam cum gaudio atque consternatione illum contueri cœpit. Deinde cum ille directo manum protendisset, & quasi ostenderet ei per digitorum directam protensionem id quod ex transuerso apparebat. hic & vna cum directa manus protensione circumagere suum obtutum, & videre aliam imaginem aduersam ei, quæ prius apparuerat, in figura muliebri, excellentiorem quidem, & augustiorem quam pro humana conditione: rursum autem perterritus, & facie auersa vultum demittere, ac perplexus & dubitabundus hæsitare de spectaculo, cum oculis apparitionem ferre non posset: etenim miraculum visionis nimirum in hoc potissimum erat, quod cum nox esset obscura, lumen vna cum iis, quæ apparuerant, ei effulserat, quasi aliqua lucida teda accensa. Cum igitur oculis ferre apparitionem non posset eorum, qui sibi apparuerant, inter sese rationem eius rei, de qua ambigebatur, exponentium ratiocinationem audiuit, per quam non solum accepit veram cognitionem fidei, verum etiam nominatim eos, qui apparuerant, cognouit, vtroque eorum propria appellatione alterum alloquente. Audiuisse enim dicitur ex ea, quæ in muliebri habitu visa erat, cum hortaretur Euangelistam Ioannem, vt adolescenti mysterium pietatis veræ aperiret ac declararet: atque illum dixisse, se paratum esse etiam in hoc matri Domini gratificari, quoniam hoc ei cordi esset: atque ita exposito sermone, qui & rei quæsitæ conueniret, & admodum bene definitus & circumscriptus esset, rursum ex oculis discessisse. Atque hunc extemplo diuinam illam institutionem & disciplinam literis mãdasse; & secundum illam postea in ecclesia sermonem prædicasse; ac posteris, tanquam patrimonium quoddam, & legatum diuinitus datam illam doctrinam reliquisse, per quam vsque in præsentem diem instituitur illius ciuitatis plebs, quæ ab omni hæretica malitia intacta permansit Porro mysticæ illius disciplinæ verba hæc sunt: Vnus est Deus Pater Verbi viuentis, sapientia subsistentis, & potentiæ & figuræ æternæ, perfectus perfecti genitor, Pater filii vnigeniti: vnus Dominus, solus ex solo, Deus de Deo figura & imago Deitatis, verbum efficax, sapientia constitutionis rerum vniuersarum comprehensiua, & potentia totius creaturæ effectrix, Filius verus veri Patris, visum effugiens, visum effugientis & corruptioni non obnoxius, non obnoxii corruptioni, & morti non obnoxius, non obnoxii morti; & æternis æterni: Vnus Spiritus sanctus ex Deo ortum & existentiam habens, quippe per Filium apparuit, videlicet hominibus: imago Filii perfecti perfecta. Vita viuentium causa, fons sanctus, sanctitas sanctificationis suppeditatrix: per quem manifestatur Deus Pater, qui est super omnia & in omnibus, & Deus Filius, qui per omnia permanet. Trinitas perfecta, quæ gloria atque æternitate, & regno non diuiditur, neque abalienatur.

Greg. Nyssenus orat. de vita Gregor. Thaumat. Cæs. Baron. tom. 1. Ann. Eccl. ad ann. Christi 233. 15. 16. 7. 18. & habetur in 1. Synodo Oecumen.

Fidei formula à Deipara Greg. Thaumaturgo tradita.

Ioan. Euangelista Catechista Gregor. Thaumaturgi.

Fidei symbolum D. Gregor. Thaumat. reuelatum.

VI. *S. Trinitatis mysterium P. Ignatio Loyolæ diuinitus innotescit.*

Quodam die, dum indicta publica supplicatione Minor esse religiosum agmen instruitur; & Ignatius interim Beatissimæ Virgini psallit, insistens gradibus templi Dominicani, subito in Deum ita

Ex lib. 1. vitæ B. P. Ignatii Loyolæ per Petr. Maff. cap. 7.

rapta

rapta mens eius est, quasi per apposita quædam, & maxime illustria symbola Trinitatis ipsius nomen augustissimum cerneret distinctum personis, vnum essentia. Qua visione tanto gaudio est delibutus, vt neque in ipso mox agmine lacrymis & singultui crebro temperare valuerit, neque vero totum eum diem alia vlla de re, nisi de sanctissimo illo fidei Christianæ mysterio; disputare, idque similium & exemplorum tanta varietate & copia, vt cuncti obstupescerent: quin etiam per eos ipsos dies non dubitauit homo, litterarum propemodum ignarus librum de Trinitate conscribere, quoquo potuit stylo: vsque adeo cælestis typi, quos diximus, in eius memoria atque intelligentia diuinas illas rerum altissimarum notiones impresserant. Ac licet antea quoque & monadem in triade, & in monade triadem sanctissime coleret, suasque & naturæ diuinæ communiter, & separatim singulis personis preces hymnosque persolueret; ab hoc tamen raptu longe studiosior & ardentior euasit in eodem officio pietatis, eamque laudabilem consuetudinem ad extremũ vsque vitæ retinuit, sic vt præcipuam caperet voluptatem, & proprio quodam sensu rerum cælestium afficeretur, quotiescumq; sanctissimæ Trinitatis sacra perageret.

Trinitatis mysterium Ignatio reuelatum.

VII. *Sacrosanctam Trinitatem ab Angelis collaudari audit Ignatius Antiochenus Episc.*

Ex Niceph. Callisto, lib. 13. hist. Eccles. ca. 8.

Morem Antiphonorum, hoc est, alternis per responsionem carminum seu psalmorum concinendorum Ecclesia antiquitus iam inde ab Apostolis accepit: diuinum namque Ignatium, qui tertius in Ecclesia Antiochena à Petro Apostolo hierarcha fuit, & cum Apostolis omnibus plurimo tempore vixit, quum per ecstasim animi consternatus esset, visionem nouam vidisse ferunt: sanctos scilicet Angelos, alternis & sibi inuicem respondentibus carminibus sanctam Trinitatem hymnis & laudibus vehentes. Et ipse primus hanc concinendi formam Antiochenorum Ecclesiæ dedit, vnde quasi à fonte in alias Ecclesias Dei omnes eiusmodi consuetudo est propagata.

S. Trinitatem laudāt Angeli.

VIII. *Sanctissimam Trinitatem nescit dæmon glorificare, quod illi displiceat homines Trinitatis cognitionem & fidem habere.*

Ex prat. spiri. Sophronii cap. 119.

Dicebat nobis Abbas Eusebius Presbyter monasterii Raythu, cum ad illum venissemus, quod dæmon in habitu monachi profectus fuit ad cellam senis, & cum pulsasset ianuam, aperuit senex, & dixit illi, Ora. Dæmon autem ait: Et nunc & semper, & in secula seculorum. Amen. Senex autem rursus dixit, Ora: & dæmon similiter ait: Nunc & semper, & in secula seculorum. Amen. Tunc senex, & dic, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritu sancto, etiam nunc, & semper, & in secula seculorum Amen.* Hoc autem cum dixisset senex; dæmon quasi vim passus ab igne euanuit.

Dæmon in habitu monachi, Gloriam Trinitati reddere nescit.

IX. *Trinitati augustissimæ illudit dæmon.*

In Præmonstratensi Ecclesia cuidam fratri altius de ineffabili Trinitate (quæ Deus est, cogitanti in matutinis dæmon astitit, & ei tria gestans capita apparuit, Trinitatem se esse contestans, & ob fidei suæ meritum Trinitatis visione eum dignum esse affirmans: sed frater inimici dolum agnoscens, conuitiando eum recedere à se compulit, non quod malum sit de Trinitate cogitare, dummodo cum humili cogitatione; sed vt fugiamus illam Sapientis communicationem: *Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria*, qui scilicet proprio ingenio nititur. Hinc Bernard. Non verearis illud quod scriptura minatur scrutatorib. maiestatis; tantum offer purum & simplicem oculum, non tuam, sed Dei gloriam quærendo.

Continuator Sigeberti sub an. Do 1121. Vinc. l. 26 hist. c. 19.

S. Trinitati dæmon illudit.

Prouerb. 25.

Bern. ser. 62. super Cantica.

X. *Archiepiscopus simoniacus tertiam in Trinitate personam proferre nequit.*

Tempore Victoris II. Papæ an. Christi 1055. cum simoniaca hæresis totam Italiam, & Burgundiam occupasset, idem Pontifex misit à latere suo * Archidiaconum Hildebrandum ad vltramontanas patres cum quibusdam Episcopis. Cum autem ad Lugdunensem Prouinciam peruenisset, in ea Synodum celebrauit, in qua per ipsum Archidiaconum Deus maximum dignatus est operari miraculum. Residentibus enim in ea Synodo Archiepiscopis, Episcopis, & aliarum Ecclesiarum Prælatis, Archiepiscopus vir quidam litteratus, & eloquens accusatus est de crimine simoniæ. Qui sequenti nocte omnes suos accusatores pecunia corrupit, & sibi amicos fecit. Mane autem facto rediens ad Synodum audacter dixit: Vbi sunt qui accusant? exeat in publicum quicumque me voluerit damnare. Tunc obmutescentibus cunctis prædictis Archidiaconus, tanquam vir discretus & sapiens conuertens se ad illum, dixit: Credisne ô Archiepiscope, Spiritum sanctum cum Patre, & Filio vnam esse substantiam Deitatis? Quo respondente, Credo, addidit Archidiaconus: Dic, *Gloria Patri & Filio, & Spiritui sancto.* Tunc ille, *Gloria Patri, & Filio* expedite dicebat, sed Spiritum sanctum nullatenus proferre poterat. Quem cum frequenter inchoaret, & nihil proficeret, videns se per diuinum iudicium omnino confusum, procidit ad pedes Archidiaconi, & confessus est proprio ore se simoniacum esse. Postquam vero à sacerdotali & episcopali officio est depositus, *Gloria Patri & Filio, & Spiritui sancto*, libera & clara voce decantauit. Quod factum in tantum simoniacos perterruit, quod præter alios Prælatos Ecclesiarum viginti septem, Episcopi quadragintaquinque simoniacos se esse confessi sunt, & suis honoribus absque vlla alia accusatione renunciauerunt. Celebrata Synodo, & aliis rebus rite ordinatis & compositis, Legati ad vrbem redierunt.

Baro. to. 11. Annal an. 1055. 16. 17. ex Nicolao Aragonio Cardinali. Carol. Sigon. lib. 8. de Regno Ital. an. 1055.

* nonnisi subdiaconum.

Archiepisc. miraculo arguitur simoniacus.

Impii Deũ glorificare nesciunt.

XI. *Diuus Augustinus de augustissimæ Trinitatis mysterius scribens quomodo raptus.*

Ex Sabell. lib. 2 c. 6. & Marc. Marul. palat. lib. 2 c. 4.

D. Augustinus Hipponensis Episcopus, dum sanctæ Trinitatis mysterium solus in cubiculo sedens contemplaretur, ita à seipso abscesserat, vt à muliere, quæ illum consulere cupiebat, sæpius interpellatus nihil responderet; imo ne respiceret quidem: mulier denique quia se contemptam putauit, abiit tristis. Postero die, cum eum in ecclesia audiret, in spiritu rapta vidit de Trinitate disputantem; atque audiuit, idcirco se illum die hesterno frustra quidem adiisse, quod eiusmodi meditatione occupatus, ipsam neque videre, neque sentire omnino potuisset, ac proinde ne redire dubitaret. Rediit, & quod petierat consilium, sine cunctatione accepit.

Sanctæ Trinitatis mysteria sublimia.

XII. *Sacrosanctissimæ Trinitatis mysterium non posse comprehendi à puero docetur B. Augustinus.*

Ex Thoma Cantipra. lib. 2. Apum c. 48. p. 3.

Eo tempore, quo Beatus Augustinus librum de Trinitate composuit, illi miraculum Deus ostendit. Hipponensis ciuitas Africæ nobilis, in qua B. Augustinus episcopatum administrauit, super littus maris pulcherrime sita erat. Beatus autem Augustinus in consuetudine habebat, vt post diuinum studium & laborem vespere super littus maris, sequentibus à longe Episcopis & clericis, qui pro consilio & negotio vniuersalis Ecclesiæ eum frequentabant, solus antecedens deambularet; ne scilicet eius contemplationem aut studium colloquentium fabulatio impediret. Cum ergo sic solus incederet, puerulum miræ pulchritudinis ibi sedentem inuenit, qui facta in terra fossa paruula (sicut pueri in plateis ludentes solent) cochleari argenteo aquam de mari hauriebat, & in illam paruam fossam effundebat. Quem vt Beatus Augustinus ita seriose sedentem vidit, pedem mox pressit, & stetit: procedens inde puerum salutat, & inquirit quid agat, & puer cum magno serio respondit: Volo, inquit, totum istud exhaurire mare, & isti fossæ, si possum, infundere. Quo respõso quasi puerili vir sanctus in risum decentissimũ solutus respondit. Et quomodo, inquit, ô bone puer, hoc poteris? Ingẽs est mare: & paruum cochlear quo hauris, fossa paruula in quam fundis. Et mox puer: Possibilius, inquit, mihi est hoc facere, quod intendo, quam te implere quod cogitas. Ad hoc B. August. mirabiliter stupefactus, quid hoc esset interrogat: Et puer, Cogitatu, ait, voluis, & æstimas volumine breui concludere, quid sit illud indiuiduæ Trinitatis inexplicabile Sacramentum. Et hoc quidem antequam possis, isti fossæ paruulæ potius maris vndas infundam. Hæc dicens puer repente disparuit: B. vero August. Christum in facto glorificans, quam verum puer dixerat, mox aduertit.

Puer nititur totum mare paruo cochleari in fossam paruam infundere.

Trinitat. mysterium incomprehensibile.

XIII. *Quomodo Euagrius prohibuerit, temere & inconsiderate de Deo esse disputandum.*

Tripart lib. 6 hist. Eccl. c. 8.

Euagrius cum longa orationis serie audiuisset de Deo atque de Trinitate disputantes, temere & inconsiderate de Deo disputandum esse prohibuit: definire vero diuinitatem modis omnibus interdicit: ait enim rerum compositarum esse definitiones. Is itaque sic ait: Omnis propositio aut genus habet, quod prædicatur, ant speciem, aut differentiam, aut proprium, aut accidens, aut ex his compositam orationem. Sed nihil in sancta Trinitate horum quæ dicta sunt poterit comprehendi: igitur quod ineffabile est, ratione silentii adoretur.

Temerariæ de Trinitate disputationes fugiendæ.

XIV. *Andronicus Imper. Euthymium Episcopum curiosius de Trinitate disputantem obiurgat.*

Ex Niceta Chron. l. 2. Annal.

Andronicus Comnenus Imp. in religione optime institutus, de diuinis dogmatibus disputandi curiositatem adeo improbabat, atque de Deo noui aliquid dicere vel scribere auersabatur, vt Euthymium Episcopum nouæ Patræ eruditissimum, de illo Christi dicto: *Pater maior me est*, in suo tabernaculo contra quendam alium contentiosius differentem obiurgarit, & in Rhyndacum amnem se abiecturum minatus sit, ni desisteret.

Ioan. 14. 28.

XV. *Christus ipse de Trinitate dubitantem confirmat.*

D. Anton. 3. par hist. Tit. 24. cap. 9. §. 6

Cum quidam Frater Simon de veritate articuli Trinitatis quasi dubitando inania cogitaret, & ex tentationis huius opportunitate esset multum afflictus, cum illa tristitia obdormiuit, & ecce Christus benedictus eidem apparuit dicens: Simon dormis? Ille vero ignorans esse Christum se euigilans sibi impatienter respondit. Et cum iterato sibi diceret Christus: Simon dormis? ille plenius euigilans vidit eum. Et ipse qui apparebat non erat purus homo, nec purà creatura. Quem Christum benedictum agnoscens stupefactus ante ipsum cum magna se reuerẽtia prostrauit. Non cogites de his, inquit, nec de Trinitate aliquo dubites, sed sicut audisti, & credit Catholica Ecclesia, firmiter ita credas, & hoc dicto Christus disparuit, & Frater ille fuit ab illa tentatione liberatus.

XVI. *De sacrosanctæ Trinitatis mysteriis Tiburtium vt instruxerit S. Cæcilia.*

In vita S. Cæciliæ c. 8. & 9. apud Sur. 10. 6. 22. Nouemb.

Cum B. Cæcilia Valerianum sponsum ad Christum adduxisset, Tiburtium quoque Valeriani fratrem sic ad vnius Dei notitiam perduxit. Vt intelligas, inquit, simulacras esse formas testaceas, & gypseas, & ligneas, & æneas, & cuiusuis metalli: & non dicas eos esse Deos, in quibus viuunt araneæ, & volucres stercora egerunt: in quorum capitibus solent nidificare ciconiæ, quos faciunt condemnati, quando damnati propter maleficia mittuntur in metallum, cum ergo initium accipiant ex condemnatis, quomodo existimari possunt aut credi dii? inter mortuos enim & simulacra nulla est differentia. Quomodo enim mortuus habet quidem omnia membra, spiritum autem & vocem non potest habere nec sensum: ita etiam hæc vana simulacra, deorum quidem habent nomina, cognoscuntur autem esse

infe-

infelicia, malaque & terrestria. Quæ quidem ostenduntur esse homines mortui, quoniam sunt eis etiam membra, sicut hominum. Quamdiu enim vixerunt, oculis aspexerunt, & auribus audiuerunt, & pedibus ambularunt, & ore locuti sunt, & manibus palpauerunt, & naribus olfecerunt: cœperunt tamen à morte, & in mortem æternam permanent, quod ostendantur nunquam vixisse, vel potuisse viuere. Tunc dixit Tiburtius cum omni compunctione: Qui sic non credit, est brutum, & non venit in iudicium. Quamobrem ego quoque dico cum omni veritate, non esse alium Deum, nisi Deum Christianorum, & me deinceps eum colere & adorare. Hæc cum diceret Tiburtius, S. Cæcilia deosculata est eius pectus, & dixit: Reuera hodie confiteor te esse plane meum fratrem. Quomodo enim Dei amor tuum fratrem fecit esse meum coniugem: ita etiam simulacrorum contentio fecit te meum esse fratrem. Tunc enim sic instituit: Cœli & terræ, & maris, & omnium volucrum, quæ volant in aere, quadrupedum & reptilium creator; ex se, priusquam omnia faceret, genuit Filium, & produxit ex sua potentia. Spiritum sanctum, Filium, vt faceret omnia, Spiritum sanctum, vt viuificaret vniuersa. Omnia autem quæ facta sunt, construxit filius ex Patre genitus: & omnia quæ fuerant constructa, ex Patre procedens Spiritus sanctus animauit. Dicit ei Tiburtius: Hucusque dictum est, credi oportere vnum Deum esse in cœlis. Quomodo autem nunc tres testaris esse Deos? Respondit S. Cæcilia, & dixit: Vnus est Deus in sua virtute; quem sic in S. Trinitate partimur, quomodo in vno homine inesse dicimus artem, memoriam, & intelligentiam: quoniam arte inuenimus id, quod didicimus: memoria tenemus, quod docemur, intelligentia comprehendimur, si quid nos vnquam contemplari contigerit aut audire. Quidnam ergo facimus? num hæc tria in homine vna possidet intelligentia? si ergo homo in vna intelligentia possidet nomen trium significatorum: quomodo non Deus omnipotens in vna & eadem diuinitate vim obtinet Trinitatis. Tunc Tiburtius cum in terram cecidisset, cœpit clamare & dicere: Reuera ô charissima, non mihi videtur lingua humana dare responsum: sed conicio Dei Angelum per os tuum esse locutum: & magnas egit gratias, quod cito vnum esse Deum in tribus personis ei aperte probauerit.

[D]eus vnus [es]t in S. Tri[ni]tate.

In vita S. Cæciliæ c. 8. & 9. apud Sur. 10. to. 6. 22. Nouemb.

XVII. *Childebertus Rex Catholicus armis Trinitatem defendit.*

Magn lib. 6. 4.

Childebertus Francorum Rex peruenit aliquando cum exercitu ad expugnandum Cæsaraugustanam ciuitatem; quod ibi Arianam hæresim vigere putasset. Percontatus autem ex rustico, quem in agro deprehendit, quam religionem vrbis habitatores sequerentur, essentne Christiani catholici, an Ariani: ille, vt erat agricola, pro suo captu, vt poterat, respondit: Sanctam inibi in Deitate Trinitatem, & Vnitatem in Trinitate credi. Gauisus Rex Pontificem vrbis ad se vocat, eumque alloquens ait: Quia Catholicam plebem audio vrbem inhabitare, arma, quæ contra Arianos sumpsi, inde conuerto. Sed quem interim hæc vrbs inter cœlicolas patronum veneratur? Ille refert; Diuum Vincentium martyrem esse principem eius loci defensorem, quod eius reliquiæ ibi seruarentur: Cui Rex: Ne tantum laboris ex itinere frustra susceperim, rogo mihi aliquid ex eius reliquiis impartiri. Igitur Pontifex & Clerus communi consensu stolam & tunicam S. martyris Regi donauerunt. Ille suscepta dona secum duxit Parisios, ibique S. Martyri ecclesiam construxit & dedicauit, institutis ibidem monachis, quibus easdem exuuias diligenter conseruandas commendauit.

XVII. *Propter confessionem æqualitatis personarum sanctissimæ Trinitatis cæditur Clericus.*

Ex lib. 1. miracul. Greg. Tur. de gloria martyr. c. 82. Baro. to. 7. Anna. ad an. Christi. 583.

Tempore cum incredulitas ac iniqua Arianorum secta in locis Hispaniæ per malorum pessimas adsertiones disseminata fuisset, quidam Clericus apprehensus Christianum se esse confessus est, adserens æqualem Patri Filium & Spiritum sanctum esse. Cui Rex, qui præerat, oblatis muneribus, tanquam maiorem se suppliciter deprecabatur, vt scilicet comprehensa confessione de sanctæ Trinitatis æqualitate, minorem Patre Filium cum sancto Spiritu fateretur: quod si faceret, & facultatibus ditaretur, & magnus haberetur in populis. Quod illo consilium tanquam morsum viperæ fugiente, ac iniqui virus mortiferum respuente anguis, adiecit Rex: Video inquit, duram intentionem mentis insanæ, sed noui temperamentum tuum, vt quem munera non deflectunt, facile tormenta subiiciant. At ille: Vtinam dignus habear, ait, in hac iugulari confessione, nam munera tua tanquam stercus exhorreo. Tunc iratus Rex iussit eum ad trochleas extendi, & fortiter cædi: interrogatus, Quid credis? respondit, iam dixi tibi: *Credo Deum Patrem omnipotentem, & Filium eius Iesum Christum.* Post hæc cæsus est valde, sed semper durabat in confessione: nec vnquam eum à fideli linea potuit hæc tortura deflectere: nam in primordio cum cæderetur, tres tantum verberum ictus sensit: qui, vt ipse postea referebat; ipsam animam penetrarunt. Reliqua vero flagella tanquam si aliquod velamentum dorso superpositum fuisset: ita non sentiens, magis fidem quam cœperat inter tormenta positus prædicabat. Itaque cum Regi satisfactum de eius cæde fuisset, dimissus est, obtestante eo ne in terminis Hispaniæ vnquam inueniretur. At ille lætus discedens in Gallias est egressus. Et vt fides dictis adhibeatur, ego hominem vidi, qui hæc ab ipsius clerici ore audita narrauit.

Trinitatis æqualitatē confitetur clericus inter verbera.

Non sentit verbera Clericus pro Trinitat. confessione cæsus.

XIX. *Gundebaldum Burgundionum Regem ab errore de Trinitate liberare frustra conatur S. Auitus Tiennens. Episc.*

Baro. tom. 6. Annal.

Cum Gundebaldus cognouisset assertiones hæreticorum nihil esse à sancto Auito Episcopo Vien-

Eccl. an. Christi 494. ex Turonensi de glor. mart. li. 2. cap. 34.

Confessionem fidei manifestã requirit; S. Auitus.

Matth. 10.

nensi, Christum Filium Dei, & Spiritum S. æqualem Patri confessus, clam vt chrismaretur expetiit, cui ait sacerdos: Si vere credis quod nos ipse Dominus edocuit, exequere. Ait autem; *Si quis me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui est in cælis: Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui est in cælis.* Sic & ipsos sanctos ac dilectos suos beatos Apostolos cum de futuræ persecutionis tentationibus doceret, insinuauit dicens: *Attendite vobis ab hominibus, tradent enim vos in conciliis & in synagogis suis flagellabunt vos, & ante Reges, & Præsides stabitis propter me in testimonium illis & gentibus.* Tu vero cum sis Rex, & à nullo apprehendi formides, seditionem pauescis populi, ne creatorem omnium in publico fatearis, relinque hanc stultitiam, & quod corde te dicis credere, ore profer in plebe, sic enim & beatus Apostolus ait: *Corde creditur, ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem*, sic & Propheta ait: *Confitebor tibi Domine in Ecclesia magna, in populo graui laudabo te*, & iterum: *Confitebor tibi in populis Domine, psalmum dicam nomini tuo inter gentes.* Metuens enim populum, ô Rex, ignoras quia satius est, vt populus sequatur fidem tuam, quam tu infirmitati faueas populari? Tu enim es caput populi, non populus caput tuum: Si enim ad bellum proficiscaris, tu præcedis cateruas hostium, & illi quo abieris subsequuntur. Vnde melius est, vt te præcedente cognoscant veritatem, quam te pereunte permaneant in errore; Nam Deus non irridetur, nec enim diligit illum, qui propter terrenum regnum eum non confitetur in sæculo. Ista ille oratione confusus vsque ad exitum vitæ suæ in hac insania perdurauit, nec publice æqualitatem Trinitatis voluit confiteri.

Rom 10.

Psal. 34.

Psal. 34.

Gundebaldus Rex hæreticus à S. Auito confunditur, nec conuertitur.

XX. *Reccaredus Hisp. Rex Arianus qua oratione mysterium S. Trinitatis confessus sit, & legi Catholicæ se subdiderit.*

Isido. Hispal. in Chron. Greg. Turon. hist Fran. lib. 9. c. 15. Baro. to. 7. an. 585.

Leuuigildo Rege Hispaniarum defuncto filius eius Reccaredus regno est coronatus, cultu prædictus religionis, & patris moribus longe dissimilis: namque ille irreligiosus, & bello promptissimus, hic fide pius, & pace præclarus: ille armorum artibus gentis imperium dilatans, hic gloriosus eandem gentem fidei trophæo, insoliti erroris labe deterla ad cultum rectæ fidei reuocauit. Synodum etiam ad condemnationem Arianæ hæresis congregauit, cui Concilio idem gloriosissimus Princeps interfuit, suaque eum præsentia & subscriptione firmauit. Eo igitur tempore (inquit Greg.) Rex miseratione diuina compunctus, conuocatis Episcopis religionis suæ ait: Cur inter vos & sacerdotes illos, qui se Catholicos dicunt, iugiter scandalum propagatur? & cum illi per fidem sua signa multa ostendant, vos nihil tale agere potestis? Qua de re conuenite, quæso, simul, & discussis vtriusque partis credulitatibus, quæ vera sunt cognoscamus. Et tunc aut accepta illi à vobis ratione ea credant quæ dicitis: aut certe ab illis veritatem cognoscentes, quæ prædicauerint, vos credatis. Quod cum factum fuisset, congregatis vtriusque partis Episcopis, suas hæretici propositiones produxerunt, ad quas nostræ religionis responderunt. Et præsertim cum Rex diceret, quod nullum signum sanitatis super infirmos ab Hæreticorum ostenderetur Episcopis, ac in memoria replicaret, qualiter tempore genitoris sui, Episcopus, qui se iactabat per fidem rectam cæcis restituere lumen, tacto cæco & cæcitati perpetuæ damnato, discessisse compunctos, vocauit ad se seorsum Sacerdotes Dei, quibus perscrutatis cognouit verum Deum sub distinctione coli personarum trium, id est, Patris, Filii, & Spiritus sancti, nec minorem Filium Patre, Spirituque sancto, neque Spiritum sanctum minorem Patre vel Filio, sed in vna æqualitate atque omnipotentia hanc Trinitatem verum Deum fateri. Tunc intelligens veritatem Reccaredus, postposita altercatione se Catholicæ legi subdidit, & accepto signaculo sanctæ crucis cum Chrismatis vnctione, credidit IESVM CHRISTVM filium Dei æqualem cum Patre & Spiritu sancto regnantem in sæcula sæculorum. Amen. Deinde nuncios mittit ad prouinciam Narbonensem, quibus narrantibus ea quæ ille gesserat, simili credulitate populus ille conuerteretur: erat enim tunc sectæ Arianæ Episcopus Athalocus, qui ita per propositiones varias & interpretationes falsas scripturarum Ecclesias Dei conturbabat, vt putaretur ipse quod esset Arius, quem proiecisse in secessum extra historiographus narrauit Eusebius: sed cum hæc populo sectæ suæ credere non sineret, & ad consentiendum ei paucorum faueret adulatio, commotus felle, ingressus in cellulam suam, inclinato super lectulum capite nequam spiritum exhalauit. Sicque hæreticorum populus in ipsa consistens prouincia inseparabilem Trinitatem confessus ab errore discessit.

Deus sub distinctione personarum colendus.

XXI. *Quibus rationibus adductus sit Ferracutus Sarracenus ad credendum Deum esse trinum & vnum.*

Io. Tarp. Rhem. Ep. in hist. Caroli Magni, c.

Apud Ioannem Tarpinum in historia Caroli Magni & Rolandi c. 17. extat Ferracuti gigantis de genere Goliath Agareni & Rolandini concertatio quædam, seu disputatio de fide, in qua cum de Trinitate & vnitate disseritur, sic habetur: Nos Sarraceni credimus, ait Ferracutus, quia creator cæli & terræ vnus est Deus, nec Filium habuit, nec Patrem: sed sicut à nullo generatus est, ita neminem genuit; ergo vnus est Deus, non trinus. Verum quidem dicis, inquit Rolandus, quia vnus est; sed cum dicis, Trinus non est, in fide claudicas. Si credis in Patrem, crede in Filium eius, & Spiritum Sanctum. Ipse enim Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus, est vnus Deus permanens in tribus personis. Si patrem infert Ferracutus, dicis esse Deum, Filium Deum, Spiritum sanctum Deum, ergo tres dii sunt, quod absit, & non vnus Deus. Nequaquam, inquit Rolandus,

De Trinitate inter Arrenum & Christianum concertatio.

dus, sed vnum Deum & Trinum prædico tibi: & vnus est, & Trinus est. Totæ tres personæ coæternæ sibi sunt & coæquales; in personis est proprietas, in essentia vnitas, & in maiestate adoratur æqualitas. Trinum Deum, & vnum Angeli adorant in cœlis ter sanctum collaudantes: & *Abraham tr s vidit, & vnum adorauit.* Hoc ostende, ait Gigas, qualiter tria vnum sint. Ostendam etiam tibi, inquit Rolandus Christianus, per creaturas. Extat quippe in omni re creata Trinitatis quoddam vestigium, sicut in cithara, cum sonat, tria sunt: ars scilicet, chordæ, & manus, & hæc tria vna est cithara: sic in Deo Pater, Filius, Spiritus sanctus vnus est Deus. Et sicut in amygdala tria sunt, corium scilicet, nucleus, & testa, vna tamen amygdala est: sic tres personæ in Deo, sunt & vnus Deus est. In Sole tria sunt, candor, splendor, & calor, & tamen vnus Sol est: In rota plaustri tria sunt, medium scilicet, brachia circulus, & tamen vna rota est. In temetipso tria sunt, corpus scilicet, membra & anima, & tamen vnus es homo: sic in Deo & vnitas & Trinitas esse perhibetur. Nunc, Ferracutus inquit, trinum Deum, & vnum esse intelligo.

S.Trinitatis vestigiũ in creaturis omnibus demonstratur.

Similia ad demonstrãdam Trinitatem in vna essentia.

XXII. *De Chilperico Francorum Rege, qui ad Sabellianismum declinans S.Saluij Albigensis Epis. opera resipiscit, eique acquiescit.*

...as Baron. ...m.7. An... ...l. Eccles. ...d an. Chri... 583.55. ex ...reg. Turon. ...5. de gest. ...anc. c. 44.

Anno Domini 583. accidit, vt cum Chilpericus Francorum Rex aduersus Arianos pugnans victor regressus esset, ab alia his contraria hæreticorum turma fuerit captiuus abductus, vixque tandem à suis Catholicis liberatus, cum videlicet expugnans suis etiam scriptis Arianos à Sabellianis tentatur deprehensus erroribus De quo sic Greg. Per idem tempus Chilpericus Rex scripsit indiculum, vt sancta Trinitas non in personarum distinctione, sed tantum Deus nominaretur, asserens indignum esse, vt Deus persona, sicut homo carneus nominetur; affirmans etiam ipsum esse Patrem, qui est Filius; idemque ipsum esse Spiritum sanctum, qui est Pater, & Filius. Sic: inquit, Prophetis ac Patriarchis apparuit, sic eum ipsa lex nunciauit. Cumque hæc mihi recitari iussisset: Sic, inquit, volo vt tu, & reliqui Doctores Ecclesiarum credere. Cui ego respondi: Hac credulitate relicta, pie Rex, hoc te oportet sequi, quod nobis post Apostolos, alii Doctores Ecclesiæ reliquerunt; quod Hilarius Eusebiusque docuerunt: quod & in baptismo es confessus. Tunc iratus Rex ait: Manifestum est mihi in hac causa Hilarium Eusebiumque validos inimicos haberi. Cui ego respondi: Obseruare te conuenit, neque Deum, neque sanctos eius habere offensos: nam scias, quia in persona aliter Pater, aliter Filius, aliter Spiritus sanctus: non Pater assumpsit carnem, neque Spiritus sanctus, sed Filius; vt qui erat Dei Filius, ipse ad redemptionem hominis filius haberetur & virginis. Non Pater passus neque Spiritus sanctus, sed Filius, vt qui carnem assumpserat in mundo, ipse offerretur pro mundo. De personis vero quod ait, non corporaliter, sed spiritualiter sentiendum est: in his ergo tribus personis vna gloria, vna æternitas, vna potestas. At ille commotus ait: Sapientioribus te hoc pandam, qui mihi consentiant: & ego, Nunquam erit sapiens, sed stultus, qui hæc quæ proponis, sequi voluerit. Ad hæc ille frequens siluit. Non post multos vero dies adueniente Saluio Albigensi Episcopo, hæc ei præcepit recenseri, deprecans vt sibi consentaneus fieret. Quod ille audiens, ita respuit, vt si chartam, in qua hæc scripta tenebantur, potuisset attingere, in frusta discerperet. Et sic Rex ab hac intentione quieuit.

...hilperic. ...ex decli... ...t in Sa... ...lliani... ...um.

...os Epi... ...pos Gre... ...r. & Hi... ...ium ten... ...ad se ...here ...ilperic.

Chilperic. acquiescit S.Saluio Episcopo.

XXIII. *Per inuocationem Sanctissimæ Trinitatis tempestas maris sedatur.*

Paulo ante aduentum Germani & Lupi Episcoporum in Britanniam, hæresis Pelagiana per Agricolam illata, Seueriani Episcopi Pelagiani filium, fidem Britannorum fœda peste commaculauerat. Verum Britanni cum neque suscipere dogma peruersum gratiam Christi blasphemando nullatenus vellent, neque versutiam nefariæ persuasionis refutare verbis certando sufficerent, inueniunt salubre consilium, vt à Gallicanis Antistitibus auxilium belli spiritalis inquirant. Quam ob causam collecta magna Synodo quærebatur in Commune, qui illuc ad succurrendum fidei mitti deberent atque omnium iudicio eligebantur Apostolici sacerdotes Germanis Altisiodorensis, & Lupus Decassenæ ciuitatis Episcopi, qui ad confirmandam fidem gratiæ cœlestis Britannias venirent. Qui cum prompta deuotione preces & iussa sanctæ Ecclesiæ suscepissent, intrant Oceanum, & vsque ad medium itineris, quo à Gallico sinu Britannias vsque tenditur, secundis flatibus nauis tuta volabat. Tum subito occurrit pergentibus inimica vis dæmonum, qui tantos talesque viros ad recuperandum tendere populis salutem inuiderunt. Concitant procellas, cœlum diemque nubium nocte subducunt. Ventorum furores vela non substinent, cedebant ministeria victa nautarum, ferebatur nauigium oratione non viribus, & casu dux ipse vel pontifex fractus corpore, lassitudine ac sopore resolutus est. Tunc vero quasi repugnatore cessante tempestas excitata conualuit, & iam nauigium superfusis fluctibus mergebatur. Tum beatus Lupus, omnesque turbati excitant seniorem elementis furentibus opponendum, qui periculi immanitate constantior Christum inuocat, & assumpta in nomine Sanctæ Trinitatis leui aquæ aspergine fluctus sæuientes opprimit, collegam commonet, hortatur vniuersos, oratio vno ore & clamore profunditur. Adest diuinitas, fugantur inimici, tranquillitas serena subsequitur, venti è contrario ad itineris ministeria reuertuntur, decursisque breui spacii pelagi, optati littoris quiete potiuntur. Ibi conueniens ex diuersis partibus multitudo excepit sacerdotes, quos venturos etiam vaticinatio aduersa prædixerat.

Beda l.1. historiæ Anglic. cap. 17.

Germani & Lupi nauigatio in Angliam.

Piis conatibus obstant dæmones.

In nomine Trinitatis sedatur tempestas maris.

XXIV. De

XXIV. *Detri'us adoleſcentibus, qui pro auguſtiſſima Trinitatis confeſſione mortem oppetierunt.*

Lu'. Marin. Sicul lib. 5 de reb. Hiſpan.

Apud Legionem Hiſpaniæ vrbem tres pueri martyrium conſtantiſſimè pertulerunt, tres Babyloniæ viros imitantes. Quos cum Romanus Præſes ad ſe vocaſſet, dixit eis: Quid cum multa millia Romanorum præceptis obediunt, vos ſumma audacia, vt nobis nunciatur, vultis reſiſtere? Pueri autem reſponderunt: Habemus in lege noſtra: *Videntes non videant, & audientes non audiant;* & ideo tot millia Romanorum vidiſti, ſed horum omnium mirabiliorem multitudinem videre non potuiſti, à quibus te modo ſuperatum probabis. Dic, quid nobis hodie, aut quid tibi per nos putas eſſe præſtandum? Præſes dixit: Præſtandum mihi à vobis nihil quæro, ſed ſolum ſcire volo, cui conſentire vos dicitis, aut quam habetis confidentiam? Reſponderunt pueri: Nobis in quo ſit confidentia, ſi vis ſcire, poſſumus te inſtruere. Habemus confidentiam in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, qui in Trinitate vnum ſunt; & in hac confidentes, Imperatores veſtros, & vos, qui ab eis ordinati eſtis, in agone conſtituti vincimus. Dixerunt etiam, cum ex patre diabolo ſis, fac quicquid tibi perſuadet pater tuus. Tunc Præfectus iuſſit eos interfici, qui laudantes tradiderunt ſpiritum: & qui pro Trinitate pati cupierunt, tres in vno tumulo ſepulti ſunt in ciuitate Legionenſi, vbi tunc eorum corpora maximo cum honore venerabantur.

Matth 13. 13

S. Trinitatis virtute victoria cōtra tyrannos comparata.

XXV. *De Dionyſia, quæ filium ad mortem pro confeſſione Trinitatis fortiter ſuſtinendam animauit.*

Victor Viticenſ. lib. 3. de perſec. Vandal.

Dionyſia nobilis mulier Chriſtiana, cum filium ſuum vnicum admodum teneræ adhuc ætatis & delicatum, timore pœnarum formidoloſum conſpiceret, verberans eum nutibus oculorum, & increpans authoritate materna, ita confortauit, vt matre multo fortior (ipſa enim erat iam martyr) redderetur. Cui inter crudelia verbera conſtituto ita dicebat: Memento, fili mi, quia in nomine Trinitatis in matre Catholica baptizati ſumus, non perdamus indumentum noſtræ ſalutis, ne veniens inuitator veſtem non inueniat nuptialem, & dicat miniſtris: *Mittite in tenebras exteriores, vbi erit fletus oculorum, & ſtridor dentium* Illa pœna timenda eſt, quæ nunquam finitur; Illa deſideranda via; quæ ſemper habetur. Talibus itaque filium ſolidans verbis velociter martyrem facit.

XXVI. *In fide de Sanctiſſima Trinitate à Simone curatur paralyticus.*

Theodoret. in hiſt. religioſa Sanct. Patr. c. 26.

Quidam Saracenorum Præfectus ingreſſus ad Simonem illum inſignem, magnum illud orbis terrarum miraculum, ſupplex petiit ab eo, vt cuidam opem ferret, cui in via erant paralyſi ſoluta membra corporis. Dicebat autem eum morbum ei accidiſſe in Callinico: eſt autem id caſtellum maximum. Cum is itaque fuiſſet allatus in medium, effecit, vt negaret impietatem maiorum. Vbi autem lubenter obediit, & quod iuſſus fuerat, impleuit, rogauit an crederet Patri, & vnigenito Filio, & Sancto Spiritui. Cum is autem ſe confeſſus eſſet credere: His, inquit, credens appellationibus ſurge. Poſtquam autem ſurrexit, iuſſit vt tribus præfectum ſuis ferret humeris vſque ad ipſum tabernaculum: habuit autem corpus maximū: & ille quidem eo accepto ſtatim abiit. Qui autem aderant, ad Dei laudes linguas mouerunt. Hoc autem iuſſit Dominum imitans, qui iuſſit paralytico ferre lectum.

Per fidem de Trinitate ſanatur paralyti[cus].

XXVII. *Inuocata Trinitate ab incendio liberatur religioſa Malbodienſis.*

Hunebal[dus] Elnonen[ſis] in vita [S.] Aldegun[dis] cap 15 apud Surium [30.] Nouemb[ris].

Cum aliquando ſorores monaſterii Malbodienſis focum accendiſſent, & vt ſibi moris erat, ad abluenda indumenta caldariam cum aqua ſuper focum ſuſpendiſſent, vna autem ex illis tunicam B. Virginis Aldegundis habens indutam iuxta prunas aſtabat: olla iam æſtuante flamma bulliebat, cum ecce ſerpens antiquus inuidens humili famularum Chriſti officio, propius adſtantem igni coniecit in focum, & aquam feruentem ſuper ipſam effudit. At illa cum caderet, ſanctæ Trinitatis nomen inuocauit. Ancillæ vero Domini feſtinantes accurrerunt, de medio flammarum eam abſtrahunt, & quam timebant ignis ardore membratim reſolutam, orationibus & meritis beatæ Virginis ſuffragantibus illæſam reperiunt.

Dæmo[nis] nequiti[a].

XXVIII. *De tempeſtate maris in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis ſedata.*

Cæſ. Baro[n.] tom 7. A[n]nal. Eccl[eſ.] ad an. C[hri]ſti 566. e[t] Bandoni[a] in vita S. Radeg. l[ib.] cap. 17.

Clariſſima Regina Radegundis Bertarii Regis Thuringiorum filia, & Clotarii quondam Francorum Regis coniunx, acceptarum ab Imper. reliquiarum venerandi ligni ſanctæ Crucis & aliarum gratia, non literis tantum ipſi gratias agendas exiſtimauit, verum etiam certos miſit ad gratias debitas perſoluendas legatos, nempe venerandum ſacerdotem Regulum, per quem illud ipſum acceperat, & alios. Iis autem in Gallias redeuntibus, mare fluctibus cœpit agitari, ita vt multis illi obiecti periculis eiuſmodi procellas & tempeſtates nunquam ſe vidiſſe faterentur. Quadraginta diebus & noctibus in medio mari in ſummum vitæ diſcrimen coniecti, cum vitam plane deſperarent, & mors eis ob oculos verſaretur; inter ſe mutuo conciliati, pelago illos iam iam abſorbere incipiente, vocem in cœlum dabant, ita dicentes: *Domina Radegundis, ſubueni ſeruis tuis, vt qui tibi obediuimus, ſine ſubſidio non pereamus: libera nos de præſentiſſimo ſubmerſionis periculo. Vbicunque ex fide inuocaris, miſericors es: adiuua etiam tuos, ne pereamus.* Ad has voces in medio mari columba ad eos veniens, nauem ter circumuolauit; cumque tertio id faceret, in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis, quam beata Redegundis ſemper in ſuo habuit pectore, famulus eius Beneſarus manum extendens, è cauda tres pennas, quas mari intingens, tempeſtatem ſedauit.

Radegu[n]dis Reg[ina] viua inu[o]catur.

In nomi[ne] Trinitat[is] mare ſed[a]tur.

XXIX-

XXIX. *Sanctissimæ Trinitati, Patri, & Filio, & Spiritui sancto gloria pro beneficiis acceptis referenda.*

Ex Concil. Tolet III. tom. 2 Concil. temp. Papæ Pelagii II.

Cum anno Domini quingentesimo octuagesimo in Concilio Toletano III. Reccaredus Hispaniarũ Rex, & Regina Badda, cum totius Regni proceribus subditisque omnibus ex hæresi ad Catholicam fidem reuerterentur, sic ab exultantibus, & in Domino gaudentibus Patribus acclamatum: *Gloria Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto, cui cura est pacem & vnitatem Ecclesiæ suæ sanctæ Catholicæ prouidere: Gloria Domino nostro Iesu Christo, qui pretio sanguinis sui Ecclesiam Catholicam ex omnibus gentibus congregauit. Gloria Domino nostro Iesu Christo, qui tam illustrem gentem vnitati fidei veræ copulauit, & vnum gregem, & vnum pastorem instituit.* Ipsi vero proceres inter alia multa subiunxerunt: Quicumque non dixerit, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, Anathema sit.

XXX. *Distinctos olim fuisse Catholicos ab Arianis per Gloria Patri, &c.*

Niceph. 9. 24. Trip. 4. c. 35.

Apud Antiochiam olim non concordabant in professione sua de fide Consubstantialis, clerus & populus, sed sententiam, quam quisque de Deo obtineret, in choro stantes, ad finem psalmodiæ declarabant. Quidam enim Patrem & Filium eodem honore celebrantes; nonnulli Patrem in Filio, præpositione interiecta obscurius secundas partes Filio tribuentes; alii, Gloria Patri per Filium in Spiritu sancto: quidam etiam, Gloria Patri & Filio in Spiritu sancto, canebant. Primum omnium ferunt Antiochenum Flauianum, monachorum coacta caterua clare accinisse: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.* Quod quidem, vt nihil habens suspicionis, in Ecclesiis Dei obtinuit. Id vero Leontius videns, inhibere eos, qui iuxta Nicææ fidei traditionem Deum laudibus prosequebantur, non audebat, seditionem timens. Atque aliquando caput canis florescens manu demulcens dixisse fertur, niuem eam solutam lutum multum subsequuturum esse: ænigmate obscurius subindicans, dissonantiam celebrandi Dei apud populum aliquando in seditionem euasuram, neque eos qui factionis suæ essent, cum reliqua multitudine consensuros.

Gloria Patri, &c. quis omnium primus Catholico more cecinit.

TIT. XXVII. Deum esse omnipotentem.

Exod. 12.

Cum audisset Iethro beneficia, quæ Deus fecerat Moysi & Israeli populo suo, quod eduxisset illum de manu Ægyptiorum, latatus dixit: Benedictus Dominus, &c. Nunc cognoui, quia magnus Dominus super omnes Deos.

Daniel 3.

Nabuchodonosor Rex vbi vidisset mirabilia quæ fecerat Deus erga seruos suos in fornace ignis, omnipotentiam eius agnouit dicens: Neque enim est alius Deus, qui possit ita saluare.

Daniel. 6.

Rex Darius videns insigni prorsus Dei omnipotentis miraculo Danielem è leonum fouea eductum, tunc decretum constituit, vt omnes populi regni sui tremiscerent & pauerent Deum Danielis: Ipse est enim Deus viuens & æternus in sæcula, & regnum eius non dissipabitur, & potestas eius vsque in æternum, &c.

EXEMP. I. *Quod Deus sit rerum actionumq; omnium auctor & moderator.*

Aristeas ad fratrẽ Philocratem.

REx Ptolomæus semel Indum, vnum ex septuaginta duobus Sacræ scripturę interpretibus, interrogauit, quid sibi optimum in vita sit. At ille, Si cognoscas, inquit, quoniam Deus mortalib⁹ dominetur, atque vt ad optimas quasque operationes nõ per nos ipsos consilia dirigamus: Deus enim qui cunctis dominatur, omnium opera perficit & deducit.

II. *Potentiam Dei tam necessariam esse ad florem producendum, quam ad supremam aliquam cœlestiũ mentium procreandum.*

D. August. Soliloq. c. 9.

Quod opus sit diuina potentia ad res quasque creandas, quantumuis debiles & abiectas, ita diuus Augustinus manifestat: Omnipotens manus tua, semper vna & eadem, creauit in cœlo Angelos, & in terra vermiculos: non superior in illis, nõ inferior in istis: Sicut enim nulla alia manus Angelum, ita nulla posset creare vermiculum: Sicut nulla cœlum, ita nulla posset creare minimum arboris folium, sicut nulla corpus, ita nulla vllum capillum album posset facere, aut nigrum: sed omnipotens manus tua, cui omnia pari modo sunt possibilia. Nec enim possibilius est ei creare vermiculum, quam Angelũ nec impossibilius est extendere cœlum, quam folium: nec leuius formare capillum, quam corpus: nec difficilius fundare terram super aquas, quam aquas super terram.

Potẽtia Dei necessaria ad res quasque creandas.

III. *Canutus Rex Deum esse potentissimum qua ratione expertus.*

Polydor. Virgil. ex Chron. German.

Canutus Daniæ Rex & Angliæ, sedili in litore posito dixisse fertur: Mare, regni mei pars es, itaque mihi obtemperes: sed illud mox impetu facto sinũ eius perfudit vndis. Quare territus Rex de solio surrexit. Vana, inquiens, omnium Regum potestas, & solus Deus omnipotens, ac corona cruci imposita: postea pietatis & modestiæ cultor extitit.

IV. *Dei Opt. Max. potentia & benignitate belli victoriam comparari filium suum docet Alphonsus.*

Ant. Panor. lib. 3 de reb. gestis Alph. cap. 51.

Alphonsus Aragonum & Siciliæ Rex cum filium suum ad vlciscendas Florentinorum iniurias (qui cum hostibus perperam & inique fœdus contra Alphonsum fecerant) magno cum exercitu misisset, post longam filii institutionem, hæc adiecit: Nunc maxime te admoneo, fili, ne tantum aut tuæ aut commilitonum audaciæ tribuas, vt putes absque

deorum auxilio victoriã vllam haberi posse. Victoria, mihi crede, non hominum disciplinis aut industria paratur, sed Dei optimi maximi benignitate & arbitrio. Scientia igitur rei militaris ita demum profutura est, si Deum nobis pietate atque innocentia pacatum propitiumque habuerimus. Deum igitur in primis cole, in eum confide, à quo tum victorias omnes & optima quæque prouenire non dubium est. Quem si quando tibi iratum suspicaberis, cauere contendas: imo quidquid ab eo tibi accidisse videatur, boni consule, & patientia & pœnitentia eum placa.

Dei potentia hominũ victoria.

V. *Clotarius Gallorum Rex quomodo moriens Dei potentiam agnouerit.*

Baron. tom. 7. Annal. ann. Christi 565. ex Greg. Tur lib. 4. hist. Franc. cap. 21.

Clotarius Francorum Rex, anno Christi quingentesimo sexagesimo quinto, & regni sui quinquagesimo primo, cum multis muneribus limina beati Martini expetiit; & adueniens Turonos ad sepulchrum antedicti Antistitis, cunctas actiones, quas fortasse negligenter egerat, replicans, & orans cum grandi gemitu, vt pro suis culpis beatus confessor Domini misericordiam exoraret, ea quæ irrationabiliter commiserat, suo obtentu dilueret. Exin regressus quinquagesimo regni sui anno dum in Cotia silua venationem exercet, à febre corripitur; & exinde Compendium villam rediit; in qua, cũ grauiter vexaretur à febre, aiebat: Vah, quid putatis? qualis est ille Rex cœlestis, qui sic tam magnos reges interficit? In hoc enim tædio positus spiritum exhalauit.

Clotarius Rex moriens potentiam Dei agnoscit.

VI. *Dei potentia etiam elucet dum afflictos ex afflictione liberat.*

Matthæus Raderus in Viridario Sanctorum Menæis Græcorum 15. Martii.

Decii Imperio sæua in Christianos exstitit tempestas. Qui Asiam prouinciam procurabat, exitialis erat, & ingenio ferocissimus; Ergo cum oram maritimam obiret, quoscumque ibi ex Christi disciplina reperit, cæsos flagris, robore inclusos, opaco carceri mancipauit. Nocte appetente omnes in vinculis simul in has voces eruperunt: *Domine Rex cœlestis, qui principem Apostolorum tuorum Petrum olim per Angelum à vinculis & custodia per quietem sine tumultu liberasti; nobis quoque auxilium præsta, & eripe nos ex his pedicis & cæco carcere, vt & ij qui nomen tuum contemnunt, intelligant, te solum Deum & sempiternum esse Imperatorem.* Hæc illis precantibus, adstitit iudiciorum præses Dominus, pulsisque tenebris splẽdore totum carcerem illustrauit, illosque compellauit: Fidite, & ne formidate: ego enim vobiscum sum: & repente vincula non secus ac cera defluxere, carcerque sponte patuit; & Dominus adiecit: Abite hinc, & prædicate vbique gentium potentiam meam, atque ita in cœlum rediit. illi vero egressi sunt ex carcere. Mane custodes omnes carcerem ingressi, cum salua signa portæ offenderent, neminem tamen intus cernerent, egressi: O potentiam! exclamant: Christus Nazarenus de nocte ingressus omnes vinctos nobis clam eduxit. Et erant qui admirabundi obstupescerent, alii custodes irriderent. Hæc cum B. Menignus audiret, admiratione captus cœpit & ipse credere, & Christi amore inflammari: fulloniam enim exercebat, & cum labes vestium olim ad flumen elueret, audiuit vocem ad se deferri: Menigneades, magna te gratia beabo: territus voce & confusus, paulo post prosecutus est opus; & vox denuo aures eius circumsonat: Menigneades, vt videas thesaurum repositum iis, qui diligunt nomen meum. Sic Christum publice professus martyrium subiit.

Carcere conclusi diuina virtute liberati.

B. Menig quomod ad Christ conuersu

VII. *Elucet etiam Dei potentia in impiorum vindicta.*

Theodoret. lib. 3 histor. Eccles. c. 11. & 12.

Cum Iuliani Apostatæ iussu Iulianus Orientis Præfectus cum aliis templum Christianorum, sacra vasa direpturus, esset ingressus; aduersus sacram aram minxit, atque Euzoio eum prohibere conanti colaphum infregit dicens: Res Christianorum diuina cura ac prouidentia prorsus esse destitutas. At is confestim in grauem morbum delapsus visceribus putredine exesis pœnas meritas luit. Stercus enim non per naturales partes egerebat, sed per sceleratũ os blasphemiæ instrumentum. Cui vxor, quæ Christiana erat: Debes merito, mi vir, inquit, Christum Saluatorem laude prædicare, quod tibi hac castigatione suam potentiam ostenderit. Nam quem oppugnasses, plane te peremisset, nisi consueta sua lenitate vsus has plagas diuinitus tibi inflixisset. Miser igitur partim coniugis oratione, partim cruciatu morbi causam agnoscens, orat Imperatorem, vt ecclesiæ ablata redderet. Quod nec persuasit, & ipse infœlicem animam exhalauit.

VIII. *De mirabili Christi Domini potentia pro Maria ancilla in eius tormentis manifestata*

D. Anton. Archiepisc. Flor. 1. p. Chron. tit. 7. c. 6. §. 7.

Imperatoris Adriani tempore, quædam nomine Maria, ancilla conditione, fide autem Christiana, sed occulta, iudici manifestata, inuitatur, ad idolorum sacrificia sub comminatione suppliciorũ. Cum vero ea colere nollet, atque ideo tormenta ei pararentur, vox quasi totius populi astãtis virgini compatientis emergit, clamantis, iniuste lacerari virginem, crudelitate iudicis, non culpa peccantis. Idcirco iudex tumultum metuens eam iussit relaxari, & sub custodia libera haberi: Orans autem ipsa vidit Angelorum aciem, & sanctorum multitudinem, atque Filium Dei sedentem ad dexteram Patris. Vnde summam iucunditatem percepit. Cumq; illa discederet, vbi se à persequentibus circumdatam vidit, orauit ad Dominum, vt liberaretur de manibus eorum. Quæ protinus exaudita est: nam petra ingens, quæ erat ante eam, aperiens se, Deo iubente, rimam perfugii, qua virgo susciperetur, ostendit; mox suscepta virgine latera ante aperta conclusit: nec eam inuenire, nec videre poterant petram ipsam circumdantes. Iudex vero hęc audiens misit magnam multitudinem, & populo concurrente cum iniicere manum lapidi tentauerunt, statim ab oriente fulgor nimii splendoris exortus est: nec mora, tonitru & fragor

Mariæ ancillæ in fide constantia.

fragor

fragor quidam in terram ceciderunt: descenderuntque de cœlo duo equites, id est, Angeli, velut ignis rutilantes, quorum aspectus ita terruit homines astantes, vt multi morerentur. Alii cum fugientes templum simulacrorum ingrederentur ad sui tutelam, ignis de cœlo missus & eos & templum exussit. Fuerunt autem ex hoc mortui duo millia septingēti. Qui vero euaserunt, petentes ciuitatem magnis pariter vocibus exclamabant: Magnus Deus Mariæ, magnus Deus Christianorum. Et crediderunt tria millia ferme hominum.

IX. *Alphonsus X. sapientiam Dei in rerum creatione arguens quomodo castigatus.*

Roderic. Santius 4. p. hist. Hisp. ca. 5. ex Annal. Hisp.

Blasphemia execranda.

Psal. 138. 14. Psal. 71. 17. Eccl. 3. 11. Prou. 14. 8.

Alphonsus decimus huius nominis gloriosi Ferdinandi III. filius, vt tradunt Hispanorum Annales, diuina opera, quæ perfectissima sunt, & cum summa sapientia, pondere, numero & mensura creata, iudicare quippe & emendare conatus est. Ore enim blasphemo dicebat palam: Si à principio creationis humanæ Dei altissimi consilio interfuisset, nonnulla melius ordinatiusque condita fuisse. O vana, ô funesta, ô superba atque inutilia verba, Non sic Dauid sentiebat, dicens: *Mirabilia opera tua Domine, & quis agnoscet nimis*; Et iterum: *Magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti.* Et Sapiens: *Omnia opera Dei bona, nec est qui addat.* Et alibi: *Sapientia callidi est intelligere viam suam.* Quanto ergo stolidior, qui opera Dei non modo intelligere, sed emendare conatur? Vnde Apostolus; *Superbiam*, inquit, *in tuo sensu nunquam dominari permittas.* Hic igitur princeps de suo sensu confidens, hæc arrogantissima, vana atque superba verba sæpe repetebat: sed nō caruerunt diuina vltionē. Accidit enim,

Vltio cœlestis in Regem blasphemum. Apparitio Angeli in albis.

quod miles quidam dictus Petrus Martini de Pampliega Deum timens, instructor & curam gerens infantis Manuelis, vidit in somniis visionem, quendam pulchrum aspectu hominem, Angelum videlicet albis indutum, ei dicentem; latam esse in diuino consistorio contra Regem Alphonsum sententiam, vt exhæredatus moriatur, sed & crudeli morte, nisi pœniteat. Miles vero de visione perterritus causam quæsiuit: Cui, blasphemiam, inquit Angelus, Alphonsi, vanamque temeritatem diuina opera corrigere molientis id meruisse. Monuit ergo eundem militem, vt ad Regem accederet, eumque ad

Contra militem bene monētem obstrepit Rex Alphōsus. Vox impia Regis iteratur.

pœnitentiam hortaretur. Miles vero celeri gressu Regem apud Burgos commorantem adiit, cui cum tremore visionem retulit, atq; ad retractandum quę tam impie dixerat, pœnitendumq; summopere monuit. Rex vero, qui iam præualuerat in vanitate sua, militem deridens à se expulit, & iterum verba illa sacrilega repetiit: Si tempore creationis humanæ interfuisset, plurima melius ordinari potuisse. Cumque post paucos dies Rex apud Segobiam moram traheret, quidam Eremita vitæ sanctissimæ eandem reuelationem habuit: Regem igitur accessit, monetque vt de peccatis suis, præsertim tam damnatis sacrilegisque verbis, pœnitentiam agat, alias sentiet vltionem. Et quia scriptum est, In vanitate cordis sui comprehenditur peccator, Rex ipse Alphonsus, vt alter Sennacherib, in blasphemia perstitit, & vt alter Nabuchodonosor confirmatus est ad superbiam. Quare testante scriptura cecidit de solio suo, & gloria eius ablata est. Eremitam igitur Rex toruo iratoque vultu contempsit, & vt insipientem abire iussit, iterum verba illa nefanda repetens, Holofernem imitatus Achior increpantem, qui soli Deo potentiam attribuebat. Ea igitur nocte misit Deus tam horribiles & insolitas tempestates, & spiritus procellarum, tot denique tonitrua, tot fulgura, tot coruscationes & fulmina, vt cœlum cadere putaretur, sed in cubiculo Regis sagitta fulminea visa est vestes Regis atque Reginæ comburens. Rex vero attonitus vix loqui valens, cubicularios custodesq; monet, vt ilico Eremitam illum ad se deferant. Verum tanta erat tempestas, vt nullus palatium exire valeret. Vt citius tamen valuerunt, Eremitam adducunt. Quem vt Rex vidit, procidens ad pedes eius: *Ego*, inquit, *sum, qui peccaui.* Eremita vero illud Ecclesiastici inprimis ad eum ait: *Homo, ac. u'aris fabula vana & audaci: cordis tui.* Et iterum: *Quis posuit in visceribus tuis sapientiam? Nunquid altissimi consiliarius tu es?* O vtinam Rex memor fuisses verborum Regis sapientissimi Salomonis: *Vanitatem & verba mendacii aliena fac à me.* His igitur verbis Rex ipse, simul & metu instantis mortis cum magno animi mœrore eidem Eremitæ confessus est; & publice verba nefanda retractauit. Cum itaque lacrymis plurimis pectus conterebat, incipiebat cessare tempestas. Quinimo quanto arctius dolebat, tanto tranquillior serenitas cernebatur: nec ipse à terra oculos leuauit, quousque plene procellosa rabies conquiesceret. Itaque meruit humilitate consequi, quod superbia sui præsumptione demeruerat. Denique vero vitam mutauit in melius: qui cum apud Hispalim moreretur; cor suum euiscerari iussit, & ad Murtiam deferri, sepelirique in Ecclesia sanctæ Mariæ per eum constructa.

Eremitam arguentem contemnit Rex.

Rex superbus quomodo humiliatus.

1. Reg. 24. 17. Eccl. 20. 21. Iob 35. 39. Prou. 30. 8.

Alphonsus mutat mentem, ideo Deus mutat sententiam.

De II. Articulo Symboli.

Et in Iesum Christum filium eius vnicum Dominum nostrum.

TIT. XXVIII. De diuinitate Christi.

Admiranda Christi Domini miracula & opera apud Euangelistas expressa certissimam humanitatis ac diuinitatis eius faciunt fidem.

Quod expers seminis conceptus, & spatio nouem mensium in vtero matris gestatus, tandem de virgine sit natus. *Luc. 1. 35. Luc. 2. 7.*

Ad natiuitatem eius auditi cœlestis & angelica militiæ gloriam canentis magnifici hymni; pastorum item & Magorum adoratio. *Luc. 2. 14. Matth. 2. 1.*

Circa baptismum eius eximia Ioannis testificatio : eaque longe sublimior, quæ cœlis apertis prorupit, paterna vox; & qui inde in columbæ specie super ipsum descendit spiritus, &c. Matt.3.16.

Quando in nuptiis aquam in vinum solo verbo mutauit. Ioan.2.

Membra, quæ longiore temporis spatio soluta fuerant, ad suum officium redacta: & similia.

EXEMP. I. *Filius Dei eiusdem esse essentia cum Patre exemplo demonstratur.*

Niceph Callist.li. 11. hist. Eccles. cap. 9 Sozom.7.c.6 Theodor.5.c. 16. Trip. cap. 35.

Amphilochius petit Arianos ex vrbibus amoueri.

REfert Nicephorus, Amphilochium Iconii Episcopum, senem & venerandum, atque in rebus diuinis acri mente præditum, Theodosium Magnū Imperatorem adiisse, eique vt Arianorum conuentus ab vrbibus semoueret supplicasse. Imperator autem petitionem eam, quod durior, inhumaniorque esse videretur, non comprobauit ; at sapiens ille senex tum quidem tacitus abiit, & consilio deinde sapientiore facinus dignum memoria fecit : quum namque rursum cum reliquis Episcopis in aulam venisset, & Imperatorem, ita vt decet, atque vt alii Episcopi fecerant, pie & suauiter admodum consalutasset, filium ipsius Arcadium qui nuper ad Imperium lectus fuerat, non eadem illi impertita reuerentiæ obseruantia inhonoratum reliquit. Verum ad eum accedens, & veluti cum puero colloquens, manuque eum demulcens : Salue & tu ô puer, inquit, Imperator, quod, senem Amphilochium rudiori animo esse, & rusticius agere existimaret, quomodo filium salutare deberet, docuit, atqui Amphilochius sufficere illi honorem talem dixit. Imperator autem ira percitus, & veluti filius iniuria affectus esset, grauiter commotus cum conuicio Episcopum abduci iussit, ille porro, quamuis protruderetur, tamen conuersus paululum, consiliumque in animo occultatum proferens ; Videsne, inquit, ô Imperator, quam tu procaciter, filio illatam contumeliam non fers, sed amarulenter propter submissiorem compellationem in nos exardescis ? Sic scilicet existimare te oportuit, succensere etiam cælestem Imperatorem, & Patrem vnigeniti propter eos, qui non communem illi tribuunt honorem, sed dissimilem & longe minorem Patre vocare audent. Imperator cum inde rem actam intelligeret, & verba ea admiraretur, quam primum ad se sacerdotem Dei accersiuit, & ad pedes eius peruolutus, veniam ab eo petiit neque aliter quam ipse dixisset se rem habere professus est; atque in ea sententia confirmatus, postea eos, qui aliter, quam Nicææ statutū fuerat, opinarentur, auersatus est. Contentiones in foro & inanes conuentus inhibuit, disputationib. de Deo & natura eius finem omnino imposuit, & constitutione publice proposita, periculum qui ei non parerent, denunciauit ; pœnamque ei quoque qui contra venire ausus esset comminatus. Ita factum vt Arianis & Eunomianis pulsus, ὁμοούσιος substantialis fidei professores Ecclesias moderarentur.

Amphilochius Arcadium debita reuerentia non pro securus in conspectu Patris, reipsa ostendit Theodosio iram Dei Patris ob contumeliam filio suo ab Arianis illatam. Theodosius publicis conuentibus sectæ Arianæ interdicit.

II. *Haraldus Danorum Rex miraculo in fide de Iesu Christo vero Deo sistitur.*

Ex Vvitichindo li.3. Baron to.10 Annal.an. 949.

Haraldi Regis error de Christi diuinitate.

Contigit quondam contentionem super cultura Deorum fieri in quodam conuiuio, Haraldo Rege Danorum præsente, Danis affirmantibus Christum quidem esse Deum, sed alios fore maiores Deos, quippe qui potiora mortalibus signa & prodigia per se ostenderent. Contra hæc clericus quidam, nunc vero religiosam vitam ducens, Episcopus nomine Poppo, vnum verum Deum, Patrem cum Filio vnigenito Domino nostro IESV CHRISTO & Spiritu sancto, simulacra vero dæmonia esse, testatus est: Haraldus autem Rex, qui velox traditur fuisse ad audiendum, tardus ad loquendum, interrogat si hanc fidē per semetipsum declarare velit. Ille incunctanter velle respondit : Rex vero custodiri clericum vsque in crastinum iubet. Mane autem facto, ingentis ponderis ferrum igne succendi iubet, clericumque ob fidem Catholicam candens ferrum portare iussit. Confessor Christi indubitanter ferrum rapit, tamdiuque portat, quo ipse Rex decernit. Manum incolumem cunctis ostendit: fidem Catholicam omnibus placabilem reddit : Ad hæc Rex conuersus Christum Deum solum colendum decernit : idola respuenda subiectis gentibus imperat, Dei sacerdotibus & ministris honorem debitum deinde præstitit.

III. *De Iudæis, qui vel inuiti Christum Dominum esse Deum miraculo visis confessi sunt.*

Socrates li.3 hist. Eccl. cap.20.

Iulianus Imp. vario modo Christianos affligere satagens superstitionem suam manifestat : cum enim sacrificiis delectaretur, non solum ipse sanguine gaudebat, sed & detrimētum suum esse putabat, nisi idem facerent & alii. Quoniam vero paucos tales reperit, Iudæos accersit, & percontatur, quanam ratione sacrificiis abstineant, quum lex Moysi sacrificare iubeat. Illis respondentibus, non posse se id alio facere loco, quam Hierosolymis tantum, confestim templum illud Salomonis restaurari iubet, & ipse interim aduersum Persas bellum mouet: Iudæi autem, qui iam olim opportunitatem dari optauerant; qua templum ipsis ad sacrificandum restauraretur, seduli redduntur ad perficiendum hoc opus, ac contra Christianos formidabiles sese ostēdunt, sunt que aduersum eos insolentes, ac tanta se illis mala illaturos minantur, quanta ipsi olim a Romanis essent perpessi. Itaque quoniam Imperator de publico sumptus operis huius præstari iusserat, parantur omnia, ligna, lapides, lateres cocti, argilla, calx, & quæcunque alia ad ædificandum necessaria. Tum temporis Cyrillus Hierosolymorū Episcopus memor vaticinii Danielis Prophetæ, quod & Christus in sanctis Euangeliis confirmauit, ac multis futurum prædixit, vt in eo templa lapis super lapidem non maneret; Hoc, inquit, Seruatoris oraculū adimplebitur. Cum hoc dixisset Episcopus, noctu terræ motus magnus factus lapides fundamentales veteris

Miraculum contra Iudæos.

templi

templi structuræ euulsit, ac cunctos vna cum contiguis ædificiis dispersit. Timor autem ex hoc facto Iudæos inuasit, & eos etiam qui procul agebant timor ad visendum hunc locum impulit. Cum itaque admodum multi adessent aliud portentum accidit. Ignis enim cœlitus delapsus cũcta artificum instrumenta consumpsit. Licebat videre malleos, instrumenta quibus poliuntur lapides, serras, secure, ascias, & in summa quæcunque ad struendum necessaria habuerant operarii à flamma consumi. Depascebatur ista ignis toto die. Iudæi vero maximo timore correpti, etiam inuiti Christum Deum fatebantur: voluntatem tamen illius non faciebant, sed in opinione Iudaismi obfirmati perdurabant. Neque enim eos vel tertium miraculum postremo factum ad fidem veritatis perduxit. Sequenti quippe nocte signa crucis instar radii solaris splendentia vestibus illorum impressa comparuerunt, quæ orto die videntes abluere & abstergere volebant, nec tamen vllo pacto poterant. Excœcati sunt igitur secundum Apostolum, & bonum, quod in manibus habebant, proiecerunt.

Aliud miraculum contra eosdem.

3. miraculum. Cruces radiantes in vestibus Iudæorum.

IV. *Synodi Nicenæ decreto, quo Filius Patri consubstantialis statuitur, Episcopi etiam mortui non sine miraculo subscribunt.*

Apud Lipom to. 6. Niceph. lib 8 cap 23. Baron to 3. an. 325.

Cum Patres sacrosanctæ Synodi Nicenæ (qui omnes simul erant trecenti decem & octo) sancitos canones suos & fidem Catholicam in suo symbolo, (in quo Patri Filius consubstantialis definitur) suo chirographo muniturі essent, duo sancti Episcopi, ait Gregor. presbyter Cæsariensis oratione de ea Synodo, Chrysanthus & Musonius, cum nondum decisioni suas adiecissent subscriptiones, diuina prouidentia ab humanis excesserunt. Diuini ergo Patres cum venissent ad communem locum, in quo dormiebant, cumque simul cum eis essent, & quæ dicebantur, audirent: O Patres, dixerunt fratres, præclarum certamen nobiscum decertastis, cursum perfecistis, fidem seruastis. Si ergo quod factũ est, Deo gratũ iudicastis, (nũc enim purius cernitis) ne quid sit impedimento, quo minus vos quoque decisionem subsignetis. Hæc simul & dixerunt, & signata decisione sanctorum Patrum loculo imposita, totam illam noctem insomnem peragunt in oratione. Die autem sequenti cum venissent ad loculum, solutis, quæ erant imposita, signaculis, cum sanctam reuoluissent decisionem, inuenerunt sanctorum Patrum ad eos adiectas subscriptiones: adeo vt citra dubitationem vnusquisque etiam ex eis, qui erant extrinsecus, fateretur, sanctum illum sanctorum Patrum chorum constare præsentia & ope sanctissimæ Trinitatis, eamq; suam ostendere defensionem iis, qui digni habentur, vt videant. His addit Nicephorus eorundem subscriptionem in hæc verba; Chrysanthus & Musonius, qui cum Patribus omnibus in S. prima Synodo Oecumenica (quæ definiuit Filium Patri consubstantialem) consensimus, quamuis corpore translati, manu tamen propria nos quoque libello subscripsimus.

Synodi Nicenæ decreto de consubstantiali ingenti miraculo subscribunt Episc. defuncti.

V. *Sanctæ Euphemiæ iam defunctæ testimonio Iesus Christus, Deus, ac Dei filius esse perhibetur.*

Ioan. Zonaras to. 3. Annal. Euagr. lib. 2. cap. 3. Menæum Græcorum ex Metaph. 11. Iulii. Niceph. lib. 15. cap. 5.

Cum Eutychetis & Dioscori sectatores, qui in vbe Constantinopolitana versabantur, decreta Cõcilii Chalcedonensis subsannarent, eiusq; authoritatem non veritate, sed potentia Imperatoris niti dicerent, & prauitatem sententiæ suæ stabilire conarentur: Anatolius Patriarcha, & suffragatoribus suis, & aduersariis conuocatis, ad hos ita loquitur: quoniam sententiam vestram adhuc mordicus tenetis neque vos perperam sentire creditis, sed nos incusatis quasi Nestorii dogma approbemus, cum duas naturas in Saluatore prædicemus, vtraque citra cõfusionem proprietatem suam retinente: istius controuersiæ dubitatio, si placet, Deo permittatur. Scribatur igitur vestra de fide sententia in vno libello, & nostra in altero: atque ambo in loculo gloriosæ Martyris Euphemiæ collocentur; & huius iudicium esto, vtri recte an perperam sentiant. Hæc cum Hæreticis etiam placuissent, libelli scripti, remoto lapide, qui loculum claudebat, pectori martyris apponuntur, & lapis in suum locum repositus ab vtraq; parte signatur. Dehinc supplicationes fiunt, & preces ad Deum peruigiles, vt demonstret, vtra sententia ei cordi sit, & quæ reiicienda videatur. Post triduum conueniunt, Imperatore etiam præsente. Aperto loculo (ô rem mirabilem) libellus Hæreticorum ad pedes Martyris inuenitur; alter in manu eius dextra, quam extendisse fertur ad Imperatorem & Patriarcham, ac libellum eis porrexisse. Itaque rectæ sententiæ assertores plaudere, aduersarii vero demissis vultibus, & præ pudore caligantibus abire, quidam etiam veram sententiam amplecti.

Iudicium fidei Christianæ Catholici & hæretici ad arbitrium Euphemiæ defunctæ deferunt.

Per illustre miraculum Euphemia, hæretica prauitate reiecta, orthodoxam approbat.

VI. *In Christo Domino sicuti duæ naturæ ita duæ voluntates & operationes credendæ sunt.*

Chron. Regin. lib. 1. ad an 605. Carol. Sigon lib. 2. de regno Italiæ 681. 5.

Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo quinto Constantinus filius Constantini superioris Augusti regnauit annos septemdecim Dominus Papa Apostolicam sedem tenet: quo defuncto Agatho Papa ordinatur. Constantinus Augustus centũ quinquaginta Episcopos in vrbe regia congregari fecit, inter quos etiam fuerunt Legati sanctæ Romanæ Ecclesiæ missi ab Agathone Papa Ioannes Diaconus, Ioannes Portuensis Episcopus, qui omnes eandem hæresim damnarunt, quæ vnam operationem & voluntatem in Domino IESV CHSISTO asseuerabat. Ea hora tantæ aranearum telæ in medio populi ceciderunt, vt omnes mirarentur, & per hoc significatum est, quod sordes hæreticæ prauitatis depulsæ essent. Et Gregorius quidem Patriarcha Constantipolitanus correctus est, cæteri vero in sua defensione perseuerantes anathematis sunt vltione percussi. Recta autem fides & vera hæc est, vt in Domino nostro IESV CHRISTO sicut duæ sunt naturæ, hoc est Dei & hominis, sic etiam duæ credantur esse voluntates & operationes.

Aranearũ telæ è lacueari lapsæ cuius rei omen.

Vera fides duarum in Christo naturarũ duas voluntates & operationes requirit.

VII. *Paulum Constantinopolitanum duas in Christo voluntates negantem excommunicat Martinus Papa.*

Sigebert. ad an. Do. 632.

Paulus Cōstantinop. cur excom.

Constantinus Imp. à Paulo Constantinopolitano deceptus exposuit typum contra fidem Catholicam, nec vnam, nec duas voluntates aut operationes in Christo definiens esse confitendas, quasi nihil velle, vel operari credendus sit Christus. Ob hoc Martinus Papa congregata Romæ centum quinque Episcoporum Synodo, excommunicauit Episcopos Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum quoque præsentis persecutionis incentorem, occulta infestatione Ecclesiam diuexantem.

De III. Symboli articulo.

Qui conceptus est de Spiritu sancto natus ex Maria Virgine.

TIT. XXIX. De signis quæ præcesserunt primum Christi Domini aduentum, & de eiusdem Natiuitate.

EXEMP. I. *De Oraculo Delphico muto reddito ob præsentiam Iesu Christi proxime nascituri.*

Niceph. Call. lib. 1. hist. cap. 17. Baro. in to. 1. 25.

Oraculum Delphicum Christo nato cur prorsus conticuit. Ara ab August. Christo collocata in Capitolio.

CÆsar Augustus quamplurimis præclare feliciterque gestis rebus clarus, primusque ipse Monarcha renunciatus, prouectiore iam ætate ad oraculum Pythii Apollinis venit, & sacrificio omnium maximo, quod Hecatombe dicitur, dæmoni oblato, quæsiuit, quisnam post eum Romanum administraturus esset imperium: At quum nullum ederetur responsum, alterū quoq; adiecit sacrificium, denuoque rogauit: Quid ita oraculum pluribus verbis vti solitum, nunc tandem obticuisset? Tum illud, parua interposita mora, ad hunc modum respondit:

Me puer Hebræus, diuos Deus ipse gubernans,
Cedere sede iubet, tristemque redire sub orcum:
Aris ergo dehinc tacitus abscedito nostris.

Tali responso accepto, Cæsar Romam est reuersus, atq; ibi in Capitolio aram maximam extruxit, cum eiusmodi latina inscriptione: *Ara primogeniti Dei.*

II. *Circulus solem ambire visus Christi Domini aduentum prænunciat.*

Paul Oros. lib. 6 c. 18. Suet. in Oct. cap. 92. Bar. 1. in appa. 72

Cum primum Augustus Imperator, Caio Cæsare auunculo suo interfecto, ex Apollonia rediens, vrbem ingrederetur, hora circiter tertia, repente liquido ac puro sereno circulus ad speciem cælestis arcus orbem solis ambiit, quasi vnum eum ac potissimum in hoc mundo, solumque clarissimum in Orbe monstraret; cuius tempore venturus esset, qui ipsum solem solus mundumque totum & fecisset, & regeret.

III. *De oleo è taberna meritoria tempore Natiuitatis Christi Domini erumpente & fluente.*

Euseb. in Chro. Oros. lib. 6. c. 20. Bar. to. 1. in appar. n. 8.

Christus, id est, vnctus.

Anno tertio imperii Augusti Cæsaris Romæ è taberna meritoria trans Tyberim oleum è terra erupit, fluxitq, toto die sine intermissione. Quo signo, inquit Orosius, quid euidentius, quam in diebus Cæsaris toto orbe regnantis futura Christi natiuitas declarata est. Christus enim vnctus interpretatur. Itaque cum eo tempore, quo Cæsari perpetua Tribunicia potestas decreta est, Romæ fons olei per totum defluxit: sub principatu Cæsaris Romanoque imperio per totum diem, hoc est, per omne Romani tempus imperii, Christum, & ex eo Christianos id est, vnctum, & ex eo vnctos, de meritoria taberna, hoc est, de hospitali largaque Ecclesia affluenter atque incessabiliter processuros &c.

IV. *De pacis templo, quod æternum dicitur, in Christi Domini Natiuitate collapso & confracto.*

Aloys Lipom to. 8. & Sur. to. 6.

Apollinis responsum de templo pacis.

Templum Romæ quod vocabatur Æternum, corruit, omnibus impensis, & Vrbis, & Orbis consummatum. Cum enim Romani in victoriosæ antiquitatis memoriam templum singulari schemate facere decreuissent, ab omni illa deorum, immo dæmoniorum multitudine quæsierunt, vsquequo durare posset tam excellentis operis operosa constructio? Responsum est; Donec virgo pareret. Illi ad impossibilitatem oraculum retorquentes, Templū Æternum solennem illam machinam vocarūt. Nocte autem ista, cum de virginali thalamo virgineus flos Mariæ egressus est, ita cecidit & confractum est illud murale & columnarum opus, vt vix apparerent vestigia ruinarum.

V. *De apparatu B. Mariæ ad partum, & de eiusdem verbis ad infantem iam natum.*

B. Brigitta lib. 7. c. 21. P. Alfonsus Salmeron Tolet. tom. 3. tract. 3.

Virginis Mariæ ad partum apparatus.

Quod attinet ad modum natiuitatis Christi, refert S. Brigitta, virginem cum Ioseph, cum primum applicuerunt Bethleem, cum non inuenirent locum in diuersorio, in speluncam quandam, seu stabulum intrasse: ligatisque boue & asino ad præsepe, quos secum adduxerant, Iosephū continuo ad candelam accendendam exiuisse; quam vbi muro affixisset, iterum egressus est. Virgo autem, depositis calceamentis pedum suorum, & pallio albo, quo tegebatur, & velo capitis, sparsisque crinibus, produxit panniculos laneos, & lineos mundissimos, quos secum deferebat ad inuoluendum infantem: atque illa quidem genu flexa, & ad Orientem conuersa, manibus, & oculis in cælum intentis, stabat quasi in extasi contemplationis suspensa, inebriata diuina dulcedine. Cumque pro partu in lucem edendo preces ardentes Deo obtulisset, illico in momento, ictu oculi filium ante se editum vidit: & in illo momēto sensit B. Virgo quasi dimidium cordis sui exiisse: Ex quo tantus fulgor prodibat, & splendor, vt vix sol posset ei cōparari: lumenq; accensæ lucernæ offus-

Christi infantis splendor & munditia singularis.

catum lucem minime reddebat. Natus ergo iacuit in terra nudus, & nitidissimus, cuius carnes erant ab omni sorde, & immunditia separatæ. Fuit etiam pellis secundina prope eum iacens inuoluta, & valde nitida: Auditus etiam fuit Angelorum cantus mirabilem quandam suauitatem edens, atque dulcedinem. Virgo ergo sanctissima postquam se peperisse sensit, filiumque natum vidit, statim inclinato capite, iunctisque manibus, magna cum reuerentia & humilitate puerum adorauit, dixitque illi: Bene veneris Deus meus, Dominus meus, & filius meus. Cumque puer præ frigore, & duritia pauimenti, vbi iacebat, non sine eiulatu, & tremore paululum se verteret, & extenderet membra sua, quasi refrigerium aliquod quærens, & fauorem matris, tunc Virgo sanctissima suscepit eum in manibus, & strinxit eum ad pectus magna lætitia, & materno ac tenero amore eum fouit, & calefecit: quem cœpit statim diligenter inuoluere, & reclinauit eum in præsepi. Et primum quidem gradum ex ventre fecit in terram nudam, & frigidam, quasi ad nos veniret, sitiens pro nobis pati, & salutem nostram operari, iuxta illud Prophetæ: *Sacrificium & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi. Holocaustum & pro peccato non postulasti, tunc dixi, Ecce venio*; corpus scilicet ad sacrificādum gestans, in quo patiar gelu, famem, crucem. Sed ingressus Ioseph, & infantem cernens, prouoluit se in terram, genibus flexis cum vna cum matre simul adorando.

B. Mariæ verba ad Christum iam natum.

Psal. 39. Hebr. 10.

Adoratio Christo nato facta.

VI. *De loco Natiuitatis Christi Domini.*

Erat Bethleem supra collem in longum porrectū sita, in cuius extremitate, Orientem versus, sub rupe quadam existente tunc temporis iuxta muros ciuitatis, erat stabulum ac præsepe Domini excisum in rupe, vbi natus est Christus. At vero qui loca illa ignorarunt, nihil de spelunca dixerunt, quod putarint in alicuius rusticæ domunculæ stabulo Christum natum. Nullum arcta domus diuersorium occuitabat, inquit Cyprianus, nec secreti recessus erāt illius casulæ; incrustaturam tectum & soli parietes per circuitum vestiebant.

Burchard. in descript. Terræ sanctæ, p. 1. c. 7. 9. 19.
Cypr. de oper. Card in nat. Christi.
Athan serm. de Nat. Domini.

VII. *De miraculo quod contigit die natalis Domini in Bethleem, & de istius loci veneratione.*

Non est hoc loco prætermittendum, quod tunc etiam in eodem puerperio accidisse fertur miraculum, nimirum, quod in eadem spelunca, ad ea quæ vsus quotidianus exposcebat, è petra fluxit aqua, quæ nunquam potuit exhauriri, sed mansit diutius diuinæ virtutis egregium monumentum: siquidem adhuc Bedæ temporibus vigebat cunctis perspicuum tantæ rei prodigium; quod ipse à teste, qui hæc viderat, sanctissimo Episcopo acceptum his verbis scriptis mandauit. Hæc spelunca tota interius speciosa marmore tecta, supra ipsum locum vbi Dominus natus specialiter traditur, sanctæ Mariæ grandem gestat Ecclesiam. Petra iuxta murum cauata, primum Domini corporis lauacrum de muro missum suscipiens hactenus seruat: quæ si qua forte occasione vel industria fuerit exhausta, nihilominus continuo dum recipit, sicut ante fuerat, plena redundat. Hæc ille: Vix autem credi potest, in quanta veneratione & cultu Christiani semper habuerint locum illum, vt quantumlibet Hadrianus Imper. ad abolendam tantæ rei memoriam, vt scribit Paulin[9], Veneris & Adonidis templum desuper erexisset, nihilominus percelebris etiā apud Gentiles esset tanti loci memoria. Sed reddita pace Ecclesiæ spelunca illa mirifico est opere exornata, ipsumque præsepe honoris causa tectum argento. O si mihi videre liceret illud præsepe, in quo Dominus iacuit, &c. ait D. Chrysost. c. 2. in Lucam.

Beda d loc. sanct. c 8.

Aqua fluxit è petra.

Paulin. ad Seuer. ep. 11.

VIII. *De futura simulacrorum in Ægypto euersione ad aduentum filii Dei ex Virgine nati.*

Quum Hieremias Propheta vna cum Iudæis apud Ægyptios aliquando exularet, Sacerdotibus eorum prædixit demolitionem simulacrorum, quæ manu facta ipsi tam vane colerent, in hæc verba, oportere olim cuncta eorum simulacra concidere, simulque manu omnia facta præcipitari, vbi Ægyptū ascendet cum suo infante virgo enixa, Deo similis. Huic vaticinio tantum Ægyptii tribuerūt, vt solennem induxerint morem Virginem quandam in lecto, & infantem in præsepio passim collocandi, simulque adorandi. Rogati à rege quodam postea, quid sibi vellet hic ritus, quo Virginem & infantem publice proponerent atque venerarentur; hoc esse mysterium responderunt, quod maiores ipsorum à sancto Propheta traditum iam pridem accepissent.

S Epiphan. in vita Hieremiæ Prophetæ prope finem operis.

IX. *Christum Dominum de Virgine nasciturum gentilibus fuit etiam reuelatum.*

Inuenitur, inquit D. Thomas, in Historiis Romanorum, quod tempore Constantini Augusti, & Helenæ matris eius inuentum fuit quoddam sepulcrum, in quo iacebat homo auream laminam habēs in pectore, in qua scriptum erat [Christus nascitur ex Virgine, & ego credo in eum. O sol sub Helenæ & Constantini temporibus iterū me videbis.] Quisquis autem ita sensit & scripsit, licet inter medios ethnicos viueret, tamen certa Dei reuelatione non caruit, veramque fidei sui confessionem edidit, spiritu etiam prophetiæ donatus.

D Thom. 2. 2. q. 2. ad art. 7. ad 3.

X. *De hora Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi beato Bernardo reuelata.*

Cum D. Bernardus primus Clarauallensis Abbas adhuc puerulus graui capitis dolore vexaretur, decidit in lectum. Adducta autē ad eum est muliercula quasi dolorem mitigatura carminibus. Quam cum ille appropinquantem sentiret cum carminalibus instrumentis, quibus hominibus de vulgo illudere consueuerat, cum indignatione magna exclamans à se repulit & abiecit. Nec defuit misericordia

Guil. Abbas in vita eius lib. 1 cap. 2.

Carminib[9] sanari respuit Bernard. puerulus.

diuina bono zelo ſancti pueri, ſed continuo ſenſit virtutem, & in ipſo impetu ſpiritus ſurgens, ab omni dolore liberatum ſe eſſe agnouit. Ex quo cum non parum in fide proficeret, adiecit ei Dominus apparere, ſicut *olim puero Samueli in Sylo*; & manifeſtare gloriam ſuam. Aderat namque ſolennis illa nox Natiuitatis Dominicæ, & ad ſolennes vigilias omnes, vt moris eſt, parabantur: cumque celebrandi nocturni officii hora aliquantiſper protelaretur, contigit ſedentem expectantemque Bernardum cũ cæteris inclinato capite paululum ſoporari. Affuit illico puero ſuo ſe reuelans pueri IESV ſancta Natiuitas, teneræ fidei ſuggerens incrementa, & diuinæ in eo inchoans myſteria contemplationis. Apparuit enim ei velut denuo *procedens ſponſus è thalamo ſuo*. Apparuit ei quaſi iterum ante oculos ſuos naſcens, ex vtero matris virginis verbum infans, *ſpecioſus forma præ filiis hominum*, & pueruli ſancti in ſe rapiens minime iam pueriles affectus. Perſuaſum autem eſt animo eius, & nunc vſque fatetur, quod eam credat horam fuiſſe Dominicæ Natiuitatis. Sed & facile eſt aduertere iis, qui eius auditorium frequentauerunt, in quanta benedictione ea hora præuenerit eum Dominus, cum vſque hodie in iis, quæ ad illud pertinent ſacramentum, & ſenſus ei profundior, & ſermo copioſior ſuppetere videatur. Vnde & poſtmodum in laudem eiuſdem Genitricis & Geniti, & ſanctæ eius Natiuitatis inſigne edidit opuſculum inter initia operum ſuorum ſeu tractatuum, ſumpta materia ex eo Euangelii loco, vbi legitur: *Miſſus eſt Gabriel Angelus à Deo in ciuitatem Galilææ, &c.*

1.Reg.3.

Bernardo Chriſtus apparet in nocte Natiuitatis.

Pſal.18.6.

Pſal.44.3.

Luc.26.

XI. *Vt ſe geſſerit B. Franciſcus audiens fieri memoriam de puerperio Virginis Mariæ.*

Dum aliquando Franciſcus Fratrum Minorum Pater cum fratribus poſita menſa recumberet ſuper menſarium, lectorem de virginis puerperæ in Bethleem hoſpitantis anguſtia mentionem feciſſe audiuit, & continuo conſurgens humi reſedit, atque ait: Nunquid ego peccator, ego nequam, & inutilis ſeruus, ad menſam ſedere debeo, cum Dei genitrici in diuerſorio locus non fuerit? cum mundi opifex ac Dominus natus ſit in ſtabulo? reclinatus in præſepio? ſic dicens panem ſuum prouolutus in terra cum gemitu comedit.

Mar.Maru. lib.1 c.8.ex D.Bonu.in vita eius.

XII. *De vnione reperto in corde Margaretæ à Caſtello ob frequentem de Chriſti Natiuitate meditationem.*

De B.Margareta, cui cognomen eſt à Caſtello Italiæ vrbe, vbi nata atque ſepulta fuit, hoc inter miranda virtutum eius inſignia memoratur: quod frequentiſſime in Natiuitatis Domini noſtri myſterii contemplatione verſaretur, maximiſque in eo deliciis frueretur. Cum vero poſt mortem inteſtina ab eius corpore extraherentur (quo cadauer aromatibus conditum propter fidelium deuotionem incorruptum adſeruaretur, vbi cor eius ab ea, qua pendebat inteſtinorum parte, abſciſſum fuit, vnio quidam inſigni magnitudine & pulchritudine non ſine ingenti miraculo inde erupit: in qua velut in tabula quadam Dominicæ Natiuitatis imago ſculpta erat, eademque virgo genibus flexis ibidem ante Dominicum præſepe collocata. Quæ quidẽ vnio ad hunc vſque diem in ſacrario domus beati Dominici (cuius illa tertium ordinem profeſſa erat) ſeruatur. Hoc enim inſigni miraculo voluit Dominus, quam gratum ſibi fuiſſet huius virginis obſequium, mortalibus cunctis eſſe teſtatum.

P.Io Bonif. lib.2. hiſt. Virginal.c.1. Ludouic Granat.cõc. 3. de Natiu. Domin.n.3.

Vnio cum imagine Natiuitati Domini inuenta in corde puellæ.

TIT. XXX. De immaculata eaque perpetua Deiparæ Mariæ virginitate.

EXEMP. I. *S. Maria Deipara, ante partum, in partu, & poſt partum Virgo miraculis probatur.*

HÆrebat in re certiſſima quidã Theologiæ Doctor, & mali dæmonis molitione de Mariæ Dei matris perpetua virginitate dubitabat inuitus. Obiiciebatur enim illi non quidem fidei, ſed rationis difficultas, qui fieri poſſet, vt Maria mater eſſet & virgo: multosque annos vir Theologus, & plane Catholicus quieſcere non poterat, hominemque nanciſci cupiebat, quo magiſtro & medico ad eximendum ſcrupulum, morbumq; pellendum vteretur. Cumque ad huius Theologi & religioſi viri veniſſet aures Ægidii fama, qui D.Franciſci ſectator erat, eumque eſſe Ægidium accepiſſet, qui ad diuina myſteria contuenda ſæpenumero raperetur, ad eum ſe conferre ſtatuit, haud dubia concepta ſpe mentis omnino tranquillandæ. Ægidius hominis procul viſi & iter & animum præcognoſcens obuiam procedit venienti: & baculo, quo ſe ſuſtentabat terram pulſans Theologũ his verbis anteuenit; Frater Prædicator (erat ex alumnis D. Dominici) ſanctiſſima Deipara Maria virgo eſt ante partum, ſtatimque vt hæc dixit, pulcherrimum illic exortum eſt lilium. Iterum percuſſa humo repetit: Frater Prædicator, ſancta Maria virgo eſt in partu, & confeſtim alterũ non minoris pulchritudinis exortũ eſt lilium. Tertio bacillo ſolum feriens: Frater, inquit, concionator, ſancta Maria virgo eſt poſt partum, ſimulq; tertium extitit lilium formoſitatis & candoris admirandi. His actis dictiſque aufugit Ægidius, cum dubitationem ex magiſtri animo funditus eieciſſet. Quæ etſi non errare cogebat, tamẽ animi tranquillitatem adimebat, & in fide vacillandi non leuem metum ingenerabat. Ille vt Ægidium eſſe comperit, qui ſe curauerat (non enim de facie nouerat) Frãciſcanum illo ex tempore miro eſt amore complexus, Ægidiumque præſertim. Nec dubitauit tria lilia Deiparæ beneficia fuiſſe virginitatis perpetuæ fidem quaſi triplici modo, qui difficile rumpitur, in concionatoris animo relegantis.

In vita S. Ægidij apud Sur. 23 April. tom.2.

Triplici miraculo Deipara comprobatur Virgo.

II. *Alfonsus, Ildefonsus siue Illefonsus ancora fidei, ob restinctam Heluidii hæresim, veste sacra donatur à Deipara Virgine Maria.*

Io. Mariana lib. 6. c. 10. ex Alfons. à Carthagena Ep. Burg. in Anacephalæosi Reg. Hispaniæ cap. 38. Rod. Tolet. lib. 2. de reb. Hispan. cap. 22. æra 713. Rod. Sartius p. 2. rer. Hisp. c. 31. & Baron. tom. 8. ad ann. 657.

Ex Gallia Gothica Pelagius quidam & Helladius profecti veteris Heluidii insaniæ scintillas in Hispania exsuscitare cœperant, Mariam Virginem negantes perpetuo virginitatem retinuisse. Horum furorem, ne patientia confirmaretur audacia, aut mora cresceret malum, sibi Illefonsus impugnãdum sumpsit cominus disputando, eminus libro euulgato, in quo perpetuę virginitatis Mariæ patrocinium suscepit. Ea diligentia erroris semina dissipata, compressique nefarii eorum impostorum conatus: operæ nauatæ merces vestis de cœlo allata fuit. Ad nocturnas preces persoluendas contendebat mense Decembri, ipsa nocte, quæ Festum Annunciationis diem nuper à Patribus institutum præcedebat: cum templum maximum visum est maiori fulgore micare, quam vt oculi mortales ferrent. Tunc cæteris alio atq; alio delapsis præ terrore, ad aram ipse progressus, ac nixus de more genibus preces fundens in cathedra, vnde is ad populum concionari erat solitus, astantem beatam Virginem in augustiori quam pro humano habitu specie vidit, his eum verbis compellantem: Cultæ in tuo corpore virginitatis cum mentis puritate fideiq; ardore coniunctæ, nostræque virginitatis defensæ præmium erit ex cœlesti thesauro munus allatum. Inter hæc verba vestem suis manibus capiti inseruit Hac, inquiens, filii mei, meaque, quæ toto anno recurrunt, festa celebrato. Comites receptis à pauore animis cum ad Presulem accurrissent, toto iam spectaculo ex oculis sublato, ferme exanimatum inuenerunt; Tum metus, tum admiratio vocem intercluserat, oculi tantum in lacrymas soluebantur: quod neque pares beneficio gratias agere posset, neque Virginem alloquio morari. Sic nimirum susceptas pro pietate actiones cõsueuit diuinum numen munerari. Cixilla Illefonsi successor hæc omnia memoria propagauit ex ore Vrbani Archiepiscopi item Toletani, atque Euantii Archidiaconi accepta, quibus per ætatem licuit rei gestæ miraculo interesse. Lapis vbi beata Virgo vestigio constitit, in ipso templi Toletani aditu monstratur, clatris ferreis inclusus, rei tantæ monumentum.

In vita S. Ægidii apud Sur. 23. April. tom. 2. Dei genitrix apparet Ildefonso in Ecclesia. Ildefonso vestem donat Deipara Virgo.

III. *De zelo Ignatij Loyolæ pro tuenda virginitate B. Mariæ contra Saracenum.*

Pet. Ribad. lib. 1. de vita ius cap. 3.

Cum Ignatius Loyola paulo ante conuersionem ex patria in montem Sarratum proficisceretur, eum cœpto itinere pergentem, & recta eo progredientẽ Saracenus quidam, siue Maurus, assecutus est (erant per id tempus in Hispania Tarraconensi adhuc aliqui ex antiquis eius gẽtis reliquiis) Cum vna irent, incidit, vt fit, illis sermo de virginitate beatæ Virginis Mariæ, quam cum in conceptu Filii concederet Maurus, à partu negaret, ad eamque rem naturales rationes aliquot adferret, neque ad veritatem flecti posset ab Ignatio, celeriter præcessit, solumq; Ignatium reliquit, hærentem diu, multumque dubitantem, vtrum ab se pietas Christiana exigeret, vt Maurum consequeretur, & pugione confoderet, quod de beatissima, & immaculata Virgine coram se ignominiose locutus fuisset. Homo quippe militaris, & fallaci veri honoris imitatione olim delusus, dedecori sibi esse ducebat, si quid à religionis Christianæ inimico se audiente, de inuiolata Sacrosanctæ Virginis integritate impune detraheretur, quæ quidem cogitatio in speciem pia, diu, multumque rudem tum Christi militem torsit, in eamque deliberationem tandem induxit, vt vbi ad biuium, vnde è via publica ad oppidum vicinum Maurus declinarat, constitisset, habenas mulæ, qua vehebatur permitteret, & si ad locum, vbi Maurus erat, diuerteret, quæsitum illum, atque inuentum interficeret; sin recta pergeret, omitteret: atque ita diuina prouidentia factum est, vt iumentum lata facilique via prætermissa suum iter sequeretur.

Zelus Ignatii pro integritate Deiparæ Virginis.

Prouidẽtia diuinæ effectus.

IV. *P. Iacobus Lainez febricitans, quam se virum præstiterit in Concil. Trid. pro defendenda B. Virginis integritate.*

Pet. Ribad. lib. 3. de vita ipsius Iacobi cap. 17.

Cum in Sacro Tridentino Concilio quæstio illa grauissima de originali peccato, cuius expers fuit Virgo sanctissima, agitari cœpta esset, Iacobus Laines Societatis Antistes, & ex Romani Pontificis Doctoribus vnus sententiam rogatus, quod eum quartana febris grauiter angeret, pro argumenti dignitate loqui se posse negat; sed tamen suam vtcunque dicturum esse sententiam pollicetur, & quam breuissime propter morbi molestiam loquuturum. Itaque in suggestum ascendit, sed præter spem & opinionem firmis lateribus agit, tresque horas integras in virginis defensione cõsumit, quam ab omni originis vitiatæ labe puram fuisse exquisitis testimoniis, rationibusque disseruit: in ipso autem orationis suæ fine robustiorem se sensit, quam cum exorsus esset dicere. Eam ille in tanta morbi grauitate fortitudinem clementissimæ Dei Matri referebat acceptã, pro cuius immunitate pugnauisset. Quamobrem sancta Synodus sacerque ille orbis terræ Senatus persuadente potissimum Laine, honorifica, illa de Virgine concepta decreuit, & Sixti quarti cõstitutionem confirmauit.

Iac. Laines insignis defensor puritatis B. Mariæ.

V. *De Nestorio Patriarcha Constantinopolitan in Deiparæ Virginis puritatem blasphemo terribili morte castigato.*

Pet. Canis. de Deipara Virg. lib. 3. cap. 18.

Nestorius genere Germanicienſis, in litteris mediocriter institutus, Antiochiæ porro presbyter & Ecclesiastes factus, non paruam eloquentiæ, castitatis & abstinentiæ laudem sua tulit ætate, hoc est, quum Cælestinus Pontifex, & Theodosius iunior Monarchas agerent orbis Christiani. Ac Theodosius quidẽ celebri Doctoris huius fama delectatus, illum Constantinopolim accersiuit, & florentissimę tunc

tunc Ecclesiæ Præsulem siue Patriarcham cõstituit. In qua publica & graui functione magis ac magis ille, vt fieri solet, indies se prodidit, vt lupus ouili pelle tectus diu latere non posset, quin à pestiferis fructibus agnosceretur. Quod si mores hominis attingendi sunt, fuit hic Nestorius natura vehemens, cõtentiosus, arrogãs, ob eloquentiam turgidus ad popularem auram captandam intentus, veterũ scriptorum negligens, tantumq; sibi præfidens, vt se aliis omnibus facile anteferret. Neque parum deprauauit hoc ingenium Anastasius peruersus ille doctor ac presbyter Nestorio valde familiaris, ac intimus cõsiliarius, qui has quidem voces ex hæretica officina profectas pro concione iactabat: *Mariam θεοτόκον, hoc est, Dei genitricem nemo vocato. Maria enim homo fuit, & vt Deus ab homine generetur, fieri neutiquam potest.* Hæc noui erroris semina quum à presbytero male iacta essent, peius illa fouit Episcopus Nestorius, suaque tum oratione, tum autoritate publice confirmauit, graues vt turbæ ob hoc nouandæ religionis studium in populo excitarentur, & propterea Synodus Ephesi coacta est, in qua ducenti Episcopi apparuerunt, vt publici motus, Nestoriique conatus pessimi reprimerentur. Verũ author schismatis de sua sententia non potuit dimoueri: tam impudens enim fuit ac peruicax, vt missos ad se Episcopos repelleret, nullumque locum sanis bonorum consiliis reliquum faceret, quicquid eum Cælestinus Pontifex, & qui tum maxime florebat Cyrillus Alexandrinus, aliiq; Patres & Episcopi hortarentur. Proinde cum magis ac magis nefarium tueretur errorẽ, nullamq; spem faceret resipiscentiæ, non solũ à Synodali conuentu eiectus, ac omni Episcopali dignitate priuatus, sed etiam à Cæsare proscriptus quartoq; exilio mulctatus fuit. Interea vero cum inflictæ pœnæ acerbitas illũ angeret & discruciaret, fucatæ pœnitẽtiæ specimen præ se tulit, ac velut priorẽ mutasset sententiam, hoc modo fateri cœpit. *Dicatur etiam Dei genitrix Maria, & contentiones tristes facessant,* perinde ac si harum ille pertæsus esset, & palinodiam canere vellet. Sed n. neque Patrum censura neq; Cæsaris seueritas vel pilo meliorem illum effecit, quum vitam profugã plenamq; miseriis agere cogeretur. Nam vt scribit Nicephorus: Nestorius cum hostile bellum aduersus Deiparam instituisset, adeo nõ impune tulit tantã audaciam & procacitatem, vt fuerit à toto cõcilio Ephesino anathemati perpetuo traditus, ab Imperatore quoque Theodosio in exilium actus, Episcopatu suo Constantinopolitano plane spoliatus, ac demum coactus in exilium vitã absoluere calamitosam. Sed & blasphemã eius linguam, miri carnifices corrosêre vermes, & si non corpus, nefandum nouæ impietatis organum, à terra dehiscente absorptum, certe anima eius ad inferos vsque detrusa, meritas blasphemiæ pœnas luit.

[Margin: Nestorius à quo deprauatus. — Contra Nestorium Ephesina Synodus. — Nestorius pertinax excommunicatur & exulat. — Nestorii bellum perpetuum in Deiparam.]

VI. *Concionator quidam contra puritatem Deiparæ Virginis concionatus, dicta recantare cogitur.*

[Margin: *Chronicon Sponheimense Io. Trithemii an. Dom. 1497.*]

Anno Domini 1497. quidam Doctor Parisiensis, Ordinis Fratrum Prædicatorum, nomine Ioannes Veri, homo temerarius & præsumptuosus, qui in die Cõceptionis purissimæ semper Virginis Dei genitricis, vt mos est illorũ hominum, in oppido Deppe Rothomagẽsis Diœcesis publice in ambone prædicauit, beatissimam Virginem Mariam purgatam ab originali macula, & non præseruatam. Ex qua prædicatione scandalum grande in populo fuit exortum; quia omnes ferme hodie; præter paucos Prædicatores, credunt, sentiunt, prædicant, Dei Genitricem omni laude dignissimam, originali nunquam iacuisse peccato, sed præseruatam semper. Vnde citatus ad Vniuersitatem Parisiensem, propositiones suas erroneas & falsas decimo quinto die mensis Septembris publice reuocare & abiurare compulsus fuit cum iuramento, quod nunquam aliter de Conceptione B. Mariæ semper Virginis sentire, credere aut prædicare velit, quam præfata Vniuersitas determinauit. Sequenti autem die hoc est, decimo septimo mensis Septembris congregati sunt apud S. Maturinum in ciuitate Parisiensi octoginta duo sacræ Theologiæ Professores, viri doctissimi, & omnes in in eadem Vniuersitate de rigore promoti in præsentia totius Vniuersitatis vno ore vnaque sententia, statuerunt & determinarunt; quod nemo deinceps præfatæ Vniuersitati adscribatur, nisi se huius determinationis, quod videlicet beatissima Dei Genitrix, & Virgo Maria semper ab originali macula fuerit immunis & præseruata, assertorem strenuumque propugnatorem pro viribus futurum confirmet iuramento. Ipsi etiam omnes antea iurauerant; sicut in statuto continetur, se huic veritati purissimæ Conceptionis Marianæ firmiter adhæsuros. Horum exemplo prouocati sacræ Theologiæ Professores almæ Vniuersitatis Coloniensis simile statutum fecerũt, anno 1499. Moguntinæ quoque Vniuersitatis Doctores simile quoque decretum sanxerunt, an. Dom. 1501.

[Margin: Error de Conceptione B. Mariæ reuocatur. — Statuta contra maculistas.]

De IV. Symboli articulo.

Passus sub Pontio Pilato, Crucifixus, mortuus & sepultus.

Tit. XXXI. De iis quæ contigerunt circa Domini nostri Iesv Christi passionem.

Cum Christus Dominus emitteret spiritum, ecce velum templi scissum est in duas partes à summo vsque deorsum, & terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt: & multa corpora Sanctorum qui dormierunt surrexerunt, & exeuntes de monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Centurio autem & qui cum eo erant custodientes Iesum viso terræ motu, & his quæ fiebant, timuerunt valde dicentes: Vere filius Dei erat iste.

[Margin: *Matt. 27.* — Miracula facta in passione Christi Domini.]

Exem-

EXEMP. I. *De eclipsi seu defectione solis tempore passionis Christi.*

S. Dionys. Areopagita Episc ad Polycarp. Baro. tom.1. Breuiar. Rom. 9. die Oct.

QVomodo eiusmodi solis defectio facta sit, Dionysius Areopagita scribens ad Polycarpum, cũ inuehitur in Apollophanẽ philosophum narrat his verbis: Quid de illo, qui tempore crucis Dominicæ factus est, solis defectu dicturus es? Eramus tunc ambo apud Heliopolim, amboque simul incidentem mirabiliter soli lunæ globũ notabamus (non enim eiusce coniunctionis tunc aderat tempus) ipsamque rursus ab hora nona ad vesperam, ad solis diametrum supra naturę vires restitutam. In memoriam autem illius renoua etiam aliud quoddam: nempe enim (vt ipse non ignoras) eam lunæ incidẽtiam ab oriente cœpisse, & vsque ad solaris corporis finem peruenisse, ac tum demũ resiliisse notauimus: neque vero eadem ex parte, vt assolet, & incidentia illa & repurgatio facta est, sed ex aduerso Diametri.

Idem in ep. ad Apollophan.

Idemque de eadem rescribens ad ipsum Apollophanem, agit his verbis. Heliopoli tu quidem pene mihi coæuus, & ego quinque & viginti fere annorum tempus exoluens, vna morantes cõstiteramus, cum feria quadam sexta, & hora etiam pene sexta, Sol horribilibus subito est obsitus tenebris luna ipsum intercurrente, quia non Deus, sed creatura Dei in ipsius veræ lucis occubitu lucere nõ potuit. Quęrebam enim tunc apud te qui mihi sane sapientissimus videbaris quid ipse inde sentires: tu vero mirabili prudentia subintulisti quod vsque adeo penetralibus mentis meæ inhæsit, vt nulla obliuione deleri, nulla vnquam valeat mortis imagine deteri. Offusi enim tenebris ipsi eramus, orbem solis vndiquaque & ex æquo occupante caligine: & postquã repurgatio & restitutio facta est, luna ad solis diametrum conuersa aufugit Et tunc quoque regulam Philippi Aridæi assumpsimus: Cumque reperissemus, quod & erat notissimum, eo tempore solem eclipsis molestias laboresque minime perpeti debuisse, ac nihilominus lunam ab oriente solarem splẽdorem pullis nigrantibusque velis obduxisse, cum soleat ex occidua parte solem ingredi: tunc autem opifices lucis thesauros caliginibus, quas ipsa genuerat, ad occiduos vsque solis fines peruagata (vt ipsi putauimus) occultauit: cum tamen, & lunæ id tempus deesset, nec coitus vicinum tempus esse cognosceretur. Aio ad te (neque enim adhuc mysterii tantæ rei conscius eram) O ingentis prudentiæ promptuarium, quid, inquam ô doctrinę speculum Apollophanes, his secretis adscribis? Ad hæc nescio quo pacto diuino quodam afflatu & non humani sensus sermonem subintulisti: Hæ ô bone Dionysi, diuinarum vicissitudines sunt rerum. Denique vero adnotatum diligenter feriæ diem & annum, annũtiatione quam sacer Paulus nostris attẽtis auribus infudit consentientibus signis conspirare & concordare expertus manus veritati submisi, & ex falsitatis nexibus subabsolutus, quam quidem veritatem mirifice effero, quam & tibi communico.

II. *Diabolus propinquante passione Christi Domini suam perniciem præsentiebat.*

Cum Christus Dominus innocentiæ causa candidatus ab Herode ad Pilatum missus esset, ipse Pilatus, conuocatis principibus sacerdotum, & magistratibus & plebe, palam profitebatur, neque se, neque Herodem causam vllam mortis dignam in eo inuenisse. Et quia in ea solennitate vinctus vnus mortis reus ex consuetudine dimittẽdus erat, Pilatus, vt ea occasione sibi liberum esset Christum dimittere, Barrabam, hominem seditiosum, insignem latronem & homicidam, ac IESVM innocentem; in optionem populo dat, cui optandi ius competebat, vt vtrum vellet ex his duobus eligeret. Sed suadentibus principibus sacerdotum, conclamantes simul, Barabbam liberari, Christum vero crucifigi petierunt. Interea Pilato sedente pro tribunali, misit ad eum vxor, dicens: Nihil tibi & iusto illi: multa enim passa sum hodie per visum propter eum.) Huius rei causam dat Ignatius; Cum, inquit, paranda esset crux, diabolus tumultuabatur, & pœnitentiam immisit proditori, & laqueum illi monstrauit & suspẽdium, quo strangularetur, edocuit; & mulierculam turbans eandem in somniis, vt à crucifigendo cessarent, inducere moliebatur, qui prius omnem lapidem mouerat, vt eadem crux pararetur, non quod pœnitudine duceretur ob tantum malum; hac enim parte minus fuisset sceleratus, sed sentiebat suam ipsius perniciem.

Baro tom.1. Annal. Ex cap 27. Matthæi.

Epist. ad Polycarpum.

III. *Qua morte & quo loco vitam sibi abripuerit Pontius Pilatus ob latam in Christum mortis sententiam.*

Anno Christi Domini quadragesimo primo, Olympiade ducentesima quarta, anno tertio Pilatum olim Iudęæ procuratorem miseranda morte interiisse scribit Eusebius his verbis; Pontius Pilatus in multas incidens calamitates, propria se manu interfecit, vt scribunt Romani Historici. Viennæ autem in Galliis id contigisse cum multi referãt, Ado eiusdem ciuitatis Episcopus sic habet: Pilatus, qui sententiam damnationis in Christum dixerat, & ipse perpetuo exilio Viennæ recluditur; tantisque ibi irrogante Caio languoribus coarctatus est, vt sua se transuerberans manu, multorum malorum compendium mortis celeritate quæsierit.

Euseb. in Chro. Ado in Chron. ex Oros l 7. c.5. apud Baro. to.1. ann. 41. Greg. Tur. lib 1. c 24.

Pilatus sibiipsi mortem consciuit.

TIT. XXXII. De passione & morte Christi Domini frequenter à piis Christianis recolenda: deque eius fructu & vtilitate.

EXEMP. I. *Meditationem de paſſione obſequium eſſe Chriſto Domino præ cæteris gratiſſimum.*

Ludolph. à Saxon de vita Christi cap. 65.

REfert Ludolphus à Saxonia, quendam ſanctiſſimæ vitæ Eremitam inſtanter Dominum oraſſe, vt ſibi oſtenderet, quid ipſi inter cætera ſeruitia magis acceptaret; & vidiſſe hominem nudum frigore trepidantem, & crucem magnam ſuper ſe baiulantem, & ſibi quis eſſet interroganti reſpondentem: IESVS CHRISTVS ego ſum: rogaſti enim me: vt tibi oſtenderem, quod inter cætera obſequia mihi magis complaceret; nunc dico tibi, quod hoc, ſcilicet, quod quis iuuet me portare crucem meam, & vulnera & paſſionem in corde ſuo: & hoc dicens, euanuit.

II. *Homini Chriſtiano meditatio de Ieſu Chriſto crucifixo ob mentis oculos habenda.*

Io. Mosc. E uir. prat. ſpirit. c. 64.

Meditatio Chriſtiani hominis quæ?

Tres ſenes ad Stephanum Abbatem accedentes loquebantur de ſalute animæ: Illo autem tacente dixerunt, cur nihil reſpondes, cum vtilitatis gratia venerimus ad te? Reſpondens Stephanus, dixit: Ignoſcite mihi, vſque modo non animaduerti quid locuti ſitis, verumtamen quod habeo hoc dico vobis: Ego die noctuque nihil aliud aſpicio, niſi Dominum noſtrum IESVM Chriſtum in ligno pendentem. Quod cum audiſſent multum ædificati receſſerunt.

III. *De compaſſione viri pii ad Chriſtum crucifixum eiuſq; parentem ſanctiſſimam.*

Ludolph à Saxonia 2. p. de vita Christi c. 63.

Extat hic cuiuſdam Religioſi mirandus feruor & deuotio in hæc verba Chriſti: (Ecce mater tua) dum enim hæc mente volueret ſolitus erat totus in lacrymas diſſolui, ita vt annos fere viginti lacrymis perpetuis conſumeret, quæ ſæpe in potum ei ſeruiebant. Vnde quoties memoriam paſſio Chriſti ſubibat, & peruenerat ad hæc verba obrutus lamentis has matri dabat voces: Ecce, mater, qualiter pendet filius tuus: tum filio: Ecce mater tua lacrymoſa & doloroſa; vide fili quomodo ſtat tota derelicta mater tua.

IV. *De Comite Elzeario qui Chriſti iniurias & pœnas cogitando, æquanimiter fert aduerſa.*

In vita eius apud Sur. to. 4. 27. Sept. cap. 23.

Tanta in Elzeario Comite Ariano virtus & gratia inerat, tanta animi fortitudo & patientia in rebus duris & aduerſis, vt toto vitæ eius ſpatio nemo quantumuis familiaris & domeſticus, ob quamcũque moleſtiam & afflictionem, quidquam eum, vel dixiſſe, vel feciſſe impatienter, & iracunde potuerit animaduertere. Atque ea cauſa Delphina ſancta Virgo, quæ ipſius virtutes & actiones aſſidue contemplabatur, cum cerneret eum nihil commoueri aduerſus eos, qui iniuriam ei irrogarent, eique moleſti eſſent, ſed ferre omnia ſedate vultuq; placido & iucundo, admirans tam inſignem, tamq; inuictã in illo patientiam vtque eius certius periculum faceret, intra conclaue ita ait ad eum: Quid nominis es tu Elzeari, qui nunquam erga illos qui te iniuria afficiunt commoueris? videris eſſe trunci inſtar atque ſtatuæ nihil ſentientis, & tamen patibilis es, & homo mundanus. Aut fortaſſis, vel neſcis, vel non potes iraſci, & quid obſecro officeret malis, qui interdum iniuſte te lædunt, ſi te quandoque iratum illis oſtenderes. Ad hæc homo leniſſimus reſpondit: Ecquid vero, Delphina, prodeſt iraſci? nihil profecto: Attamen explicabo ego tibi arcanum pectoris mei. Noueris me interdum ſentire aliquam in animo aduerſus infeſtantes me indignationem, ſed illico me conuerto ad cogitandas iniurias Chriſto illatas, eumque imitari cupiens, dico mihiipſi: Etiamſi famuli tui barbam tuam conuellerent, & colaphos tibi infringerent, nihil eſſet ad Dominum tuum, qui maiora perpeſſus eſt, certumque habeas, Delphina, me nunquam ceſſare à cõmemorandis iniuriis Saluatoris mei, donec animus meus plene ſit tranquillatus. Atque hanc fateor me à Domino habere peculiarem gratiam, vt eos, qui mihi iniurioſi ſunt, vel æque, vt ante, vel plus etiam amem, & pro eis ſpecialiter orem, agnoſcamq; & confitear, me maioribus & atrocioribus iniuriis dignum eſſe. Ex his verbis virgo Delphina fuit mirum in modum confirmata, & cœleſti ſuauitate referta, ſentiens generoſũ eius animum cœleſtium deſiderio adeo incenſum, adeoq; Deo coniunctum, vt nulla perturbatio, vel commotio ei poſſet dominari.

Patientia B. Elzearii in iniuriis.

Elzeario Comiti ad paſſionem Chriſti Domini confugienti dulces fiebant iniuriæ.

Elzearius orat pro inimicis.

V. *Per paſſionis Chriſti Domini recordationem triſtitia inordinata diſpellitur.*

Ludolph. à Saxon. 2. p. vita Christi cap. 58.

Legitur de quodam religioſo, qui circa conuerſionis ſuæ initia quadam immoderata triſtitia lætaliter afficiebatur, ita vt nec legendi, nec orandi, nec aliud faciendi modum inueniret. Ille, dum die quadam in cellula reſidens grauiter hac paſſione affligeretur, & incredibili dolore opprimeretur, facta eſt ad eum vox deſuper, dicens: Quid hic ſedes otioſus & in teipſo tabeſcens? Surge nunc, & meam deuote pertracta paſſionem, & in amaritudine tuum deuinces dolorem. Quo audito ſtatim ſurrexit & mandato fecit ſatis, & hac medicina ſanatus, per eius continuam replicationem nequaquam plus de cætero tali oppreſſus eſt paſſione.

VI. *Paſſionem Chriſti feruenter recolens vir pius, extemplo moriens recta ad cœlum tranſit.*

Thom. Brabatin lib. 2. Apum. cap. 25. p. 5.

Circa annum ab incarnatione Domini milleſimũ ducenteſimum decimum ſextum, vir quidam fidelis & bonus de oppido Dinantheo mare tranſit, & ingreſſus terram ſanctam, loca ſingula in quibus pedes Domini ſtetiſſe quibuſdam indiciis ferebatur, multa deuotione, & lacrymis viſitauit, cumque veniſſet ad locum Caluariæ, vbi audiuit Redemptorem noſtrum mortis anguſtias & crucis ſupplicium pertuliſſe, grauiſſimis ſuſpiriis ingemiſcens cũ clamore valido & lacrymis dixit: Quid tibi, benigniſſime Domine, quid, inquam, tibi, Chriſte, retribuam pro omnibus, quæ prius amator amabilis mihi mirabi-

rabiliter tribuiſti, Vidi prius loca, in quibus natus & inter homines conuerſatus doctrinam Euangelicam prædicaſti, & Deitatis tuæ indicia per miracula demonſtraſti. Hæc quidem ob amorē & reuerentiam tui, ſincero corde complexus ſum, hunc vero locum paſſionis & mortis tuæ æquo animo videre non poſſum, vbi clauis crucifigi, terebrari lancea & animam pro nobis tradere voluiſti; Hæc vt beatus ille perorauit exclamans, ruptis vitalibus cordis venis ſpiritum exhalauit.

VII. *De imagine crucifixi inuenta in corde captiui continue paſſionem Domini commemorantis.*

Idem ibid. part. 8.

De quodam martyre prope noſtra tempora veridica relatione ſuſcepi: cum captus cuidam gentili tyranno ſeruiret, & ille eum honeſtiſſime tractaret, martyr autem gemebundus incederet, miratus tyrannus cauſam triſtitiæ quærit, & quare cum ſeruis aliis non gauderet? Cui martyr. Cum aliis, inquit, gaudeo, ſed ſemper triſtis incedo, quia mortis Dei mei memor, continue in corde meo paſſionis eius ſtigmata porto; hæc mox vt tyrannus audiuit, grauiter indignat⁹; & ego, inquit, experiar, quæ dixiſti; nec mora, ex tempore vocato, iubet aperto pectore martyris, cor eius euelli & per mediũ cultro ſecari: vbi ſtatim mirante tyranno cum ſuis res miranda conſpicitur; quia pro ſigillo pars vna cordis, crucifixi Chriſti imaginem continens reperitur. Quo viſo tyrannus mox credidit, & cum omnibus ſuis ſacrum baptiſma ſuſcepit.

VIII. *De inſigni B. Coletæ erga Chriſti paſſionem amore.*

Ex Stephan. Iuliac. Sur. tom. 2.
Matth. 6.

Quam feruenti deuotione & amore Chriſti paſſionem Coleta virgo, ordinis S. Claræ religioſa, ſic habet Stephanus Iuliacus eius vitæ ſcriptor & contemporaneus: Cœpit id ætate adhuc tenera, à matre ſua ſic inſtituta, quæ profecto & timebat & amabat Deum; quotidieque cum lacrymis & gemitibus dicebat preces de Saluatoris paſſione, multũ condolens iniuriis & pœnis, quas ille pro humani generis redemptione libentiſſime tolerauit. Eas autem preces Coleta puella diligenter attendens, adeo memoriæ mandauit, vt deinceps earum non potuerit obliuiſci. Itaque quotidie hora meridiana, qua Chriſtus crucifixus eſt, angores cordis ſentiebat vehementiſſimos cum Chriſto acerbiſſime patiente; vtque eos ſecretius & deuotius perferret, libẽter ea hora ab aliis ſe ſubducebat hominibus, atque ita ſola manens, omnes animi vires intẽdebat ad cogitandas iniurias, perſecutiones, conuicia, opprobria, horrendam & ignominioſam mortem, quæ Chriſtus deſiderio ſalutis noſtræ patienter & cupide perpeſſus eſt. Porro in eiuſmodi meditationibus ſæpiſſime extra ſe rapiebatur, & in Deum transformabatur ardentiſſimo deſiderio & amore; at præcipue tamen ſextis feriis ab hora ſexta matutina vſque ad horam ſextam veſpertinam, mane audita miſſa, nihil interim manducans aut bibens, tam erat feruenter & efficaciter Dominicæ commemorandæ paſſioni intenta, vt ſæpenumero præ doloris vehementia in manibus, pedibus, & latere ſuo ſibi reuera videretur clauis & lancea confixa. Ecquis vero poſſet lacrymarum imbres & anxios gemitus exprimere, quibus illa occupabatur tota hebdomada, quam ſanctam vocamus? In ipſa enim eius virtutum ſtudioſa iuuentute ſpecialis quædam ei collata erat gratia circa Domini paſſionem. Cum enim aliquã do feruenter & profũde eam meditata fuiſſet, Chriſtus ei apparuit, indicauitque familiariter modum, quo paſſus eſſet, & vt ſingulis membris ſuis ſingulares pertulerit cruciatus, humanæ ſalutis amore: Inde vero Coleta vehementiſſimum quendam cõcepit cordis dolorem & anguſtiam, ac nihilo minus ardore quodam amoris & deuotionis erga Chriſti paſſionem in tantum incenſa fuit, vt ſæpius reminiſcens huius viſionis & crudelium pœnarum, quibus affectum viderat corpus innocentiſſimum Saluatoris, plane deſtitueretur virib⁹, nihilq; prorſus exterius ſentiret, in ſtatum alium transformata. Atque ita in ſancta hebdomada multa ei diuinitus præſtabantur ſane memorabilia. Cum enim recitarentur paſſiones Chriſti in miſſis coram ipſa, vti fieri ſolet, dolores, quos paſſus eſt Dominus in corpore ſuo, adeo renouabantur in corde & corpore illius, vt nũquam ſic viſa fuerit mulier laborare parturiendo, quantum ipſa videbatur condolendo, &c.

Erga paſſionem Chriſti miro modo affecta S. Coleta.

Coletæ adhuc iuueni Chriſtus apparet.

Dolores Chriſti Coletam ſumme afficiũt.

IX. *Frequens erat B. Lyduuina in meditatione de Redemptoris noſtri paſſione.*

Io. Brugmãnus Franciſ. 2. p. vita eius cap. 7. apud Laur. Sur. 14. Aprl. tom. 2.

Amor Chriſti IESV crucifixi & meditatio acerbiſſimæ paſſionis eius, ita creuit in Lyduuina virgine ſane admiranda, vt nihil ei maiori eſſet ſolatio, quam in illis foraminibus atque plagis, inſtar columbæ nidificantis, iugiter commorari. Eius enim vulnera & dolores acutiſſimi animam virginis adeo penetrarant, vt quamuis ipſa in ſingulis membris ſuis omnis generis cruciatus vehementiſſimos pateretur, ita vt omnes qui eam cernerent, nõ poſſent non multa commiſeratione affici, eos tamen cruciatus, quaſi pro nihilo putaret. Tota vita eius in Chriſti rebus geſtis, tanquam in viridario amœniſſimo verſabatur; iis meditandis trahebat ardentiſſima ab imo pectore ſuſpiria, & ab oculis lacrymarũ fundebat imbres, iiſq; deficientibus, guttas ſanguineas. Illas autem lacrymas, Chriſti crucifixi amore fuſas, apud familiariores, appellabat roſas ſuas.

B. Lyduuinæ meditationes erant de vita & paſſione Chriſti.

X. *De feruentiſſimo amore S. Claræ Aſſiſinatis erga Chriſti Domini paſſionem.*

In vita eius iuſſu Alex. 4. cont. Maxim. conſcripta ap. Sur. tom. 4. Aug. 12. c. 10.

Admirabili virgini Claræ ordinis S. Franciſci religioſæ familiaris erat planctus Dominicæ paſſionis; ex ſacris enim eius vulneribus, nunc myrrhatas exhauriebat affectiones, nunc dulcia exugebat gaudia. Hanc lacryma Chriſti vehementer inebriabat, & quem cordi ſuo profundius amor impreſſerat,

frequenter memoria repræsentabat. Docebat nouitias Christum plangere Crucifixum, & simul, quod verbis docebat, factis exemplabat: Nam sæpe cum in secreto ad talia hortaretur, præueniebat verborũ exitum, irriguum lacrymarum. Inter horas diei, sexta & nona, maiori compunctione afficiebatur, vt cum immolato Domino immolaretur. Nam & semel hora nona orantem in cellula diabolus in maxilla percutiens, oculum sanguine, genam liuore effundit. Vt autem Crucifixi deliciis absque intermissione pasceret mentem, orationem de quinque plagis Domini frequentius ruminabat. Officium Crucis, prout Crucis amator Franciscus instituerat, didicit, & affectu consimili frequentabat. Chordulam tredecim nodorum scopulis annullatam, subtus ad carnem cingebat secreto in memoriam vulnerum Saluatoris, &c.

Feruenter recolit Clara passionẽ Christi.

Chordula nodosa cingit nudum corpus.

XI. *S. Heduuigis Ducissa passioni Domini nostri meditando addictissima.*

In vita eius apud Sur. tom. 5 Oct. 15. c. 5.

Passionem Domini IESV CHRISTI Saluatoris nostri quanta animi deuotione in suo pectore versarit Heduuigis Ducissa Poloniæ mulier pientissima, vel ex hoc vtcunque colligi potest, quod etiam res minimas, quæ mysterium crucifixionis Dominicæ repræsentarent, veneratione afficiebat: Nam vbicunq; humi conspexit iacẽtes stipulas, Crucis imaginem referentes, genibus flexis adorabat; tollensq; eas & exosculans, tali eas loco reposuit, vbi non possent pedibus conculcari.

XII. *De stigmatibus passionis Christi B. Francisci manibus impressis.*

D. Bonau. in vita eius ca. 23.

Vulgatissimum est corpori S. Francisci diuinitus fuisse impressa quinque vulnera Christi, & è carne ipsius mirabiliter clauos ad manus aut pedes conformatos.

XIII. *De Clara Virgine è Montefalco.*

Lib. 15. de Sign. Eccl. ap 3. to. 2.

Thomas Bozius Eugubinus, Congregationis oratoriæ Romæ presbyter asserit se vidisse corpus Claræ Virginis de Montefalco, & cor eius, in quo insculptus est Christus cruci affixus, ex eadem carne flagra quibus est cæsus, columnam cui alligatus, omnia denique simulacra, quibus eius perpessiones referuntur, &c.

XIV. *Contemnentes Christum eiusque beneficia negligentes eum iterum crucifigunt.*

D. Anton. 3. p. Chron. tit. 24. c. 11. incorp. apud Sur. 23. Iul. cap. 4.

Visio S. Birgittæ viduę de pass. Do

Cum sancta Birgitta in regno Suediæ orta, decimo ætatis anno concionem de passione Domini in templo audiuisset, ipsa conseruans omnia verba in corde suo, & conferens, nocte sequenti vidit in somnis Christum quasi eadem hora crucifixum, sibiq; dicentem: En vt cruciatus sum. Illa existimans eadem hora recens id factum, ait ad eum: Ecquis istuc tibi fecit Domine? Christus respondit: Illi qui me contemnunt, & charitatem meam negligunt. Tum illa ad se reuersa, vsque adeo fuit affecta erga passionem Christi, vt eius mysteria raro sine lacrymis ad memoriam potuerit reuocare.

XV. *Vtile admodum esse ante Crucifixum, preces fundere.*

D. Anton. i. & Sur. c. 5.

Eadem Birgitta cum duodennis tãtum esset, & nocte quadam oraret, matertera eius latenter cubiculum ingressa, inuenit illam cęteris dormientibus, in silentio clam ante lectum suum, nudam adorare cum lacrymis crucifixum. Suspicata autem leuitate quadam puellari id fieri, virga eam percussit, sed in minutissimas partes dissiliit. Admirãs igitur dicit ad eam: Quid egisti Birgitta? Num te docuerunt fœminæ preces quasdam fallaces? Illa cum lacrymis respondit: Non, Domina mea, sed surrexi è lecto, vt laudarem eum, qui me semper solet adiuuare. Sciscitante matertera, quis ille esset, respondit; Crucifixus est, quem pridem conspexi. Ab illa ergo die matertera eius cœpit eam amare impensius, & amplius venerari. Non diu post ludẽs cum puellis Birgitta, vidit diabolum tanquam centimanum aut centipedem, horrida specie deformem. Perterrita igitur, cucurrit ad lectulum suum humiliter se Christo commendans. Vbi rursus ei teterille spiritus apparens; Nihil possum, inquit, nisi permittat Crucifixus.

Orat noct coram Cr cifixo.

Horrendi specie apparet Satan

XVI. *De quinque Christi Domini vulneribus Alphonsi Ducis vexillo diuinitus impressis*

Thom Boz. li. 7. de sig. Eccl. c. 7. an. 1112.

Anno Domini millesimo centesimo duodecimo, Alphonsus Portugalliæ Dux primus patri Henrico successit. Hic cõmissurus prælium aduersus quinq; Saracenorum Reges cum trepido prorsus esset animo, confirmatus est à Christo in somnis iussusq; in aciem descendere, signumq; attollere, cui quinque ipsius vulnera, quæ ostentabat, depicta essent. Egit hoc Alphonsus, & nobilissimam victoriam reportauit. Ex illo insigne Regibus Portugallensibus fuit quinque Christi plagis ornatum vexillum.

XVII. *De Lucia virgine Dominicæ passionis meditationi admodum addicta, stigmatibus Christi insignita.*

Io. Trith. in Chro. Sponheimensi sub an. Do. 1500.

Anno Domini millesimo quingentesimo claruit in Italia in ciuitate Ferrariensi virgo quędam deuotissima, Dominicæ passionis mediatrix feruentissima, nomine Lucia, soror professa sub tertia regula S. Dominici ordinis Prædicatorum, stigmatibus crucifixi visibiliter & sensibiliter insignita, quæ omni sexta feria sanguinem fluentẽ de se manifeste emittunt. Et licet præfata virgo continuum eorundem stigmatum sentiat dolorem, quartis tamen & sextis amplius cruciatur. Hæc stigmata multi viri docti & clarissimi, & viderunt & palparunt, qui testimoniũ miraculo perhibent, quorum testimonio nos contradicere nec volumus, nec debemus.

XVIII. *Saluatoris nostri in cruce pendentis exemplo vt in suiipsius despectum & odium venerit B. Elizabetha.*

Beata

Hiero. Plat. lib. de dign. Cardinal. cap.17.

Beata Elizabetha, Turingii Principis vxor, cum die quadam cum ornatu & comitatu regio Ecclesiam ingressa esset, statim vbi Crucem vidit Christumque in ea pendentem, cœpit in lacrymas solui, & dolore acerrimo torqueri ob hanc intimam cogitationem, quod cum Deus & Saluator suus in patibulo moreretur, ipsa gemmis, auro, purpuraque fulgeret: illius caput spinea corona cruciaretur, suũ aurea ornaretur, ille ab amicis & discipulis desertus, vndique à derisoribus circumseptus esset, ipsi autem multi famuli adessent, omnes eam colerent, atque suspicerent. Quare cum propterea se infelicem, & miseram ac propemodum damnatam appellaret, quæ tam male suum imitaretur Creatorem, tantum in ea valuisse hanc meditationem ferunt, vt exanimis in terram collapsa sit, vixque multo labore, & opere ad se reuocari potuerit. Hæc eadem secum debet nobilis quisque meditari, cum se ab omnibus honorari, omnes sibi assurgere, suosque nutus obseruare videt, vt non modo non his inaniter gaudeat, sed potius quod se quidem attinet, moleste ferat, & erubescat, quod tam longe à Domini Saluatorisque sui humilitate discedat. De quo scriptum est: Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis. Quin etiam timeat, ne cum in hac vita exaltatur, deprimatur in altera, impari sine dubio compensatione, si pro tam breui honore, probrum subeundum fuerit sempiternum.

XIX. *Meditatio Dominicæ Passionis quam vtilis sit, quarumdam Virginum exemplo declaratur.*

Lud. Blos c.2 Monil spirit.

Frequentissime Dominus IESVS reuelauit charissimis suis sponsis Gertrudi, Brigittæ, Mechthildi, Catharinæ, quam sit & sibi acceptum, & homini fructuosum, recolere passionem Christi, pia, humili & syncera attentione vel deuotione. Quod & ipsæ deuotissime fecerunt. Nam & eandem Domini Iesu passionem, (quæ licet amarissima acerbissimáque fuerit, tota tamen charitatis dulcedine plena est) adeo profunde visceribus animarum suarum infixerant, & tam ardenti suauique affectu ruminare solebant, vt illa esset eis mel in ore: melos in aure, iubilus in corde.

Meditatio passionis Dominicæ fructus.

TIT. XXXIII. De vera Cruce Domini nostri IESV Christi.

EXEMP. I. *Vt S. Helena Constantini Imp. mater Crucem sanctam inuenerit, colue it & adorauerit.*

D. Ambr. orat in fun. Theodos. Baro. to. 3. Annal. an. Dom. 395.43.

POstquam D. Ambros. egregia prosecutus est orationе laudes Theodosii Imperatoris defuncti, sanctæ Crucis historiam, quæ à S. Helena tempore Constantini inuenta est, sic describit: Venit ergo Helena, cœpit reuisere loca sancta: infudit ei Spiritus, vt lignum Crucis requireret. Accessit ad Golgatham, & ait: Ecce locus pugnæ, vbi est victoria? Quæro vexillum salutis, & non inuenio. Ego (inquit) in regnis: & crux Domini in puluere? Ego in aulis, & in ruinis Christi triumphus? Ille adhuc latet: & latet palma vitæ æternæ? Quomodo me redemptam arbitror, si redemptio ista non cernitur? Video quid egeris, diabole, vt gladius, quo peremptus es, obstrueretur. Sed Isaac obstructos ab alienigenis puteos eruderauit, nec latere aquam passus est. Tollatur ergo ruina, vt vita appareat. Promatur gladius, quo veri Goliæ caput est amputatum. Aperiatur humus, vt salus fulgeat. Quid egisti, diabole, vt absconderes lignum, nisi iterum vincereris? Vicit te Maria, quæ genuit triumphatorem: quæ sine imminutione virginitatis edidit eum, qui crucifixus vinceret te, & mortuus subiugaret. Vinceris & hodie, & mulier tuas insidias deprehendat. Illa quasi sancta Dominum gestauit: ego eius crucem inuestigabo. Illa generatum docuit, ego resuscitatum. Illa fecit vt Deus inter homines videretur: ego ad remedium peccatorum diuinum de ruinis eleuabo vexillum. Aperuit itaque humum; decutit puluerem: tria patibula confusa reperit, quæ ruina contexerat, inimicus absconderat. Sed non potuit obliterari Christi triumphus. Incerta hęret vt mulier, sed certam indaginem Spiritus sanctus inspirat, eo quod duo Latrones cum Domino crucifixi fuerint. Quærit ergo medium lignũ: sed poterat fieri, vt patibula inter se ruina confunderet, casus mutaret & inuerteret. Rediit ad Euangelii lectionem: inuenit quia in medio patibulo prælatus titulus erat. *Iesus Nazarenus Rex Iudæorum.* Hinc collecta est series veritatis, titulo Crux patuit salutaris. Hoc est quod petentibus Iudæis Pilatus respondit: *Quod scripsi, scripsi*, id est, non ea scripsi, quæ vobis placerent, sed quæ ætas futura cognosceret: non vobis scripsi, sed posteritati, propemodum dicens: Habeat Helena quæ legat, vnde Crucem Domini recognoscat. Inuenit ergo titulũ: Regem adorauit, non signum, quia hic Gentilis est error, & nouitas impiorum: sed adorauit illum, qui pependit in ligno, scriptus in titulo, illum qui sicut scarabeus clamauit, vt persecutoribus suis peccata donaret. Auida mulier festinabat tangere remedium immortalitatis, metuebat calcare sacramentum salutis. Læto corde & trepidante vestigio quid faceret, nesciebat. Pertendit tamen ad cubile veritatis. Lignum reuulsit, & gratia micuit.

Helena Augusta crucẽ quærit & inuenit.

Crux Christi ab Helena inuenta.

Titulus Crucis.

Ioan 19.

Crucem sanctam adorat S. Helena Constantini mater.

II. *Admotum sanctæ Cruci cadauer, illud resurgit.*

Ex Paulin. epist. 11. to. 9. Biblioth. Sel. uer. Sul. hist. l. 2 Baron to. 3. Annal. an. Christi 326. 45. & 46.

In hac sanctæ Crucis historia accipite miraculũ magnum, & vere diuinum; Regina illa venerabilis, vt venit Hierosolymam, diligenter & pie locis illis, & circa omnibus, diuinorum curiosa insignium, & oculis haurire gestiens fidem, quam piis auribus litterisque perceperat, crucem Domini studiosissime perquirere adorsa est. Itaq; non solum de Christianis doctrina & sanctitate plenos viros, sed & de

Iudæis

Iudæis peritissimos, vt propriæ, qua miseri & gloriantur, impietatis indices exquisiuit, & accitos in Hierosolymam congregauit. Tunc omnium vna de loco testificatione confirmata, iussit illico, vrgente sine dubio cōceptæ reuelationis in instinctu, in ipsū locum operam fossionis accingi. Parataque mox ciuium pariter & militari manu, breui laborem istius molitionis hausit: & contra spem omnium, sed secundum tantum ipsius Reginæ fidē alta egestione reseratis terræ finibus, abdita Crucis arcana patuerunt. Sed cum tres pariter Cruces, vt quondam fixæ Domino & latronibus steterant, repertæ fuissent: gratulatio repertarum cœpit anxia dubitatione confundi iusto piorum metu, ne forsitan aut* per Crucem Domini patibulum latronis eligerent, aut salutare lignum pro stipite latronis abiiciendo violarent. Respexit pias fideliter æstuantium curas Dominus, & ipsi potissimum, quę tam piæ solicitudinis princeps erat, huius consilii lumen infundit, vt aliquem recens mortuum inquiri & inferri iuberet. Nec mora, verbum factum, cadauer illatum est: deponitur, iacenti vna de crucibus admouetur, sed earum ligna mors spreuit. Postremo Dominicam Crucem prodit resurrectio: & ad salutaris ligni tactū morte profuga, funus excussum & corpus erectum est: tremefactisque viuentibus, stetit mortuus, & funebribus, vt Lazarus quondam, vinculis expeditus illicò inter expectatores suos rediuiuus incessit. Ergo Crux Domini tot operta ætatibus, & Iudæis in tempore passionis abscondita, neque Gentibus in ædificatione fani, terram sine dubio ad ipsam fabricam egerentibus, reuelata est: nonne diuina manu latuit, vt nunc inueniretur, cum religiose quęreretur? Ita (vt Crucem Christi decuit) experimento resurrectionis inuenta & probata Crux Christi est, dignoque mox ambitu consecratur condita in passionis loco basilica, quæ auratis corusca laquearibus, & aureis diues altaribus, arcano positam sacrario Crucem seruat: quam Episcopus vrbis eius quot annis, cum Pascha Domini agitur, adorandam populo princeps ipse venerantium promit.

Crucis Dominicæ manifestatio quomodo facta.

* pro Cruce.

Miraculum in Crucis inuentione.

III. *Ad contactum S. Crucis fœmina semimortua incolumis redditur.*

Ex Ruffin. lib. 1. hist. Eccl. cap. 17. Baron. tom. 3. ann. 327. 47.

Accidit in eadem vrbe, primariam quandam loci illius fœminam graui ægritudine confectam seminecem iacere. Macarius per idem tempus Ecclesiæ illius Episcopus erat: Is vbi cunctantem Reginam, atque omnes pariter qui aderant, videt: Afferte; inquit, huc totas, quæ repertæ sunt, Cruces: & quæ sit, quę portauerit Dominum, nunc nobis aperiet Deus. Et ingressus cum Regina pariter & populis ad eam, quæ decumbebat, defixis genibus, huiuscemodi ad Deum precem profudit: Tu Domine, qui vnigenitum Filium tuum salutem generi humano per passionem Crucis conferre dignatus es, & nunc in nouissimis temporibus adspirasti in corde ancillæ tuæ perquirere lignum beatum, in quo salus nostra pependit, ostende euidenter ex his tribus, quæ crux fuerit ad Dominicā gloriam, vel quæ extiterit ad seruile supplicium: vt hæc mulier, quæ semiuiua decumbit, statim vt eam lignum salutare contigerit, à mortis ianuis reuocatur ad vitam. Et cum hęc dixisset, adhibuit primo vnam ex tribus, & nihil profecit: adhibuit secundam, & ne sic quidem aliquid actum est, vt vero admouit tertiam, repente adapertis oculis, mulier cōsurrexit, stabilitate virium recepta, alacrior multo, quam cum sana fuerat, tota domo discurrere & magnificare Dei potētiam cœpit. Sic euidenti indicio Regina voti cōpos effecta, templum mirificum eo in loco, in quo Crucem repererat, regia ambitione construxit.

Macarii oratio.

Miraculo alio discernitur Crux Dominica ab aliis duabus.

Templum erectum à Helena.

IV. *Crux sancta splendorem emittit ad Apamæos contra Cosroen Persarum Regem animandos.*

Euag. hist. Eccl. lib. 4. cap. 25.

Quoniam in hanc materiam incidimus, dicam & de eo miraculo, quod Apamææ factum dignum præsenti videtur esse historia. Cum Apamæi Antiochiam incendio vastari cognouissent, Thomam ciuitatis Episcopum rogarunt, vt salutiferum & viuificum Crucis lignum præter solitum proferret & proponeret, vt si extrema periclitanda essent, solam mortalium salutem contuentes complecterentur, & alterius vitæ compendium, preciosa Cruce ad meliorem ipsos ducente sortem, acciperent. Fecit hoc Thomas, protulitque viuificum lignum a certis quibusdam promissis diebus proposuit, vt cunctis ciuibus congregandi ad illud, & salutē inde reportandi copia fieret. Accedunt igitur cum aliis etiam illi, qui me ad lucem duxerunt, & cum inferiorem scholam visitarem, deduxerunt. Cum itaque preciosum lignum adorare exoscularique peteremus, Thomas ambabus leuatis manibus lignum illud, quod veterem maledictionem sustulit, per tota illa sacra adyta circumeundo ostendit, sicut in Dominicis adorationum diebus fieri consueuit. Sequutus est autem hunc Thomam de loco ad locū migrantem ignis admodum grandis, lucens quidem, sed non comburens, sic vt omnis ille locus, vbi preciosum hoc Crucis lignum ostēdebatur, ardere videretur: factumque est hoc non semel tātum atque iterum, sed frequenter, cum sacerdos cunctum eum locum circuiret, & populus collectus Thomam vt hoc faceret orasset; quę res etiam salutem quæ Apamæis contigit, prædixit. Posita est igitur imago quædam in vertice templi, quæ scripturam nescientibus ista indicaret.

Thomas Apamæorum Episcopus vir sermone & opere potentissimus.

Crucis lignum rutilat.

V. *Splendore è sancta Cruce promanante territi hostes fugam arripiunt.*

Lib. 2. de bello Persico.

Procopius narrat Apamææ fuisse particulam sanctæ Crucis, quam sibi ostendi populus voluit, cum ciuitas diu obsessa iamiam capienda videretur, vt nimirum Cruce Domini visa, lætius obirent: cumque ter Episcopus illam sustulisset in altum, conspiciendamque proposuisset, ter ex ea maximus

ignis

S. Crucis splendore terrentur hostes.

ignis latissime effulgens in omnes partes, haud tamen comburens, eluxit: quo viso territi hostes obsidionem soluerunt.

VI. *De exercitio Christianorum in extremis periculis constituto in terra sancta virtute S. Crucis liberato.*

Willelm. Tyrius lib. 16. c. 11. 12. 13 Baron. tom. 12. Annal. Eccles. ann. Christ. 1144.

Anno Domini 1144. qui secundus numerabatur Balduini pueri Regis, Willelmus Tyriæ Archiepiscopus scribit exercitum Christianorum, dum spe potiundi Bostro, Metropoli Arabum, laboraret, insidiis fuisse circumuentum, & virtute Crucis ereptum, in hæc verba: Hoc videntes hostes ad ea se conuerterunt molimina. Erat sane regio tota vepribus, & frutetis humilib⁹, cardonibus aridis, & sinapis silua, veteribus stipulis & frugibus iam maturis obsita his omnibus ignem subiiciunt, vento nostris obuio fomitem & vires ministrante. Hic incendii vicinoris afflatu, fumique occurrentis nube densissima nostris ingeminatur molestia. Cum ecce ad venerabilem virum dominum Robertum Nizarenum Archiepiscopum, qui Crucem Dominicam baiulabat, omnis populus cum clamore & eiulatu conuersus, postulabat cum lacrymis dicens: Ora pro nobis Pater, & per hoc viuificæ Crucis lignum, quod manibus gestas, in quo nostræ salutis auctorem credimus pependisse, erue nos ab his malis nam diutius sustinere nō possumus. Erat autem populus in modum fabrorum ferrariorum officinas exercentium, vento agitante fuliginem, tam facie, quam toto corporis habitu, nigredine factus decolor, & tam æstatis, quam incendiorum caumate duplicato, ad supremum afflictus siti, supra vires laborabat. Ad has itaque gementis populi voces vir Deo amabilis cōtritus corde, & animo valde compatiens, salutare lignum erigit contra incendia, quæ illi totis viribus procurabant, & inuocato desuperius auxilio, statim adfuit virtus diuina, & in momento conuersis in oppositum flatibus, incendia terra simul cum fumi caligine in hostes, qui nostrum præcedebant exercitum, se dirigunt, & quę in nostram parauerant læsionem, in suam vidēt retortam perniciem. Stupent hostes nouitate miraculi, & singularem reputant Christianorum fidem, quæ tam præsens à Domino Deo suo pro votis impetraret beneficium.

[S.] Crucis o[p]e liberatur [e]xercitus [C]hristianorum in [O]riente.

VII. *Ligni viuificæ Crucis particula flammis iniecta incendium extinguit.*

[E]x Paulin. [N]atal. 10. [S.] Felicis. [B]aron. tom. [4. ann.] 397. 10. 12.

Partem particulæ de ligno diuinæ Crucis, quod nobis donum benedicta Melania ab Hierusalem munere sancti inde Episcopi Ioannis attulit, hoc specialiter sorori nostræ, venerabili Bassulæ misit conserua communis. Sed quod alteri vestrum datur, vtriusq; vestrum est; quia in vtroq; vestrum vna ratio manet, & sexum euacuat fides, qua in virum perfectum ambo concurritis. Accipite ergo ab vnanimis fratribus, in omni bono vestrum sibi consortium cupientibus accipite magnum in modico munus, & in segmento pene atomo hastulæ breuis sumite monimentum præsentis, & pignus æternæ salutis. Non angustetur fides vestra carnalibus oculis parua cernētibus, sed intenta acie totam in hoc minimo vim Crucis videat. Dum videre vos cogitatis lignum illud, quo salus nostra, quo Dominus maiestatis affixus, tremente mundo, pependerit, exultetis cum tremore: recordemur & petras fissas ad huius affectum Crucis, & saltem saxorum æmulatione præcordia nostra findamus timore diuino. Porro ingens ex ipso contigit edi miraculum, cum incendio flagrante fœno referta casa in Paulini ipsius hospitium conuersa flamma cuncta impetu violento depascente, oblato ab ipso globis igneis eodem ligno Crucis, incendium protinus resilierit, atq; penitus extinctum fuerit. Quod ipsum perpetua memoria consecrandum miraculum ipse Paulinus versibus descriptum reliquit:

[S]egmentū [S]. Crucis Ioan. Episcop. Hierosol missum ad Paulinum.

Crucis ligno extinctus ignis.

Paulin. in Natal. 10. S. Felicis.

Ipse domum remeans modicum, sed grande saluti,
De Crucis æternæ sumptum mihi fragmine lignum
Promo, tuensq; manu aduersis procul ingero flammis,
Vt clypeum retinens pro pectore, quo tegerem me,
Arceremque hostem collato vmbone relisum.
Credite; nec donate mihi, sed reddite Christo
Grates, & iustas date laudes Omnipotenti.
Nostra salus etenim Cruce Christi & nomine constat:
Inde fides nobis, & in hac Cruce nixa periclo
Profuit, & nostram cognouit flamma salutem.
Nec mea vox aut dextra illum, sed vis Crucis ignem
Terruit, inque loco, de quo surrexerat, ipso,
Vt circumseptam præscripto limite flammam
Sidere & extingui, fremitu moriente, coegit,
Et cinere exortam cineri remeare procellam.
Quanta Crucis virtus, vt se natura relinquat:
Omnia ligna vorans ligno Crucis vritur ignis,
Multa manus crebris tunc illa incendia vasis
Aspergens largis cupiebat vincere lymphis.
Sed licet exhaustis pensarent fontibus imbres,
Vi maiore tamen, lassis spargentibus omnem,
Vicerat ignis aquam: nos ligno extinximus ignem,
Quamque aqua non poterat, vicit breuis hastula flammam.

VIII. *Quanta veneratione lignum S. Crucis aliasq; reliquias susceperit S. Radegundis Regina.*

Greg. Turon. lib 9. histor. Franc c. 40. Baron. tom. 7. Annal. ann. 540. 40. 41. 42.

Radegūdis legatione mittit in Orientem pro ligno S. Crucis.

Quod fecit sancta Helena pro ligno sanctæ Crucis in Oriente, hoc fecit beata Radegundis in Galliis. Sed quia nihil sine consilio facere voluit, quamdiu vixit in hoc mundo, litteris ad Sigebertum excellentissimum Regem datis, (is est filius Clotarii Regis, qui vna cum fratribus regnauit in Galliis) petiit ab eo, vt cum eius bona venia liceret sibi pro totius patrię salute, & regni ipsius stabilimēto, lignum salutaris Crucis Domini ab Imperatore expetere. Illo clementissimæ sanctæ Reginæ precib⁹ annuente, deuotione plena cum multo desiderio ad Imperatorem munera misit, quippe quæ causa amoris Christi pauperem se fecerat. Sed sanctos iugiter implorans, nuncios suos ablegauit, Sanctorumq; suf-

fragiis, quod optabat, adepta est, Imperator enim, & beatum lignum Crucis Domini, auro & argento ornatum, multasque Sanctorum reliquias, quas Oriens obtinebat, ei per legatos transmisit, vna cum Euangeliis auro gemmisq; decoratis. Vt autem salus mundi Pictauorum vrbem cum sanctis reliquiis aduenit, locique Antistes (is erat Morouæus) cum omni populo deuote ea vellet accipere, inimicus humani generis per satellites suos egit, vt pretium mundi, repelleretur, nec illud intra vrbem vellent accipere, aliud pro alio Iudaico more efferentes. Quid sane egerint, non est nostrum commemorare ipsi viderint: Dominus nouit quinam rei sint. Petiit Regina Episcopum, vt cum honore debito, grandique psallentio in monasterio locarentur: sed ille despiciens suggestionem eius, ascensis equis, villæ se contulit. Tunc Regina iterato ad Sigebertum Regẽ direxit, deprecans, vt iniunctione sua quicunque ex Episcopis hæc pignora cum illo, quo decebat, honore, votumque eius exposcebat, in monasterio locarent. Ad hoc enim opus beatus Euphronius vrbis Turonicæ Episcopus inungitur. At beata Radegundis feruens spiritu, animo certans ad clementissimũ Regem scripsit, orans vt in ciuitatem lignum Dominicum recipi iuberet. Interim donec eius nuntii à Rege redirent, Turonico suo virorum monasterio, quod ipsa condiderat, cum Psalmodiis & canticis sacerdotum Crucem Domini, & Sanctorum pignora commendauit. Vbi tamen non minorem iniuriam sancta Crux perpessa est, simulante inuidia, quam Dominus ipse, cum ad Præsidem & iudices iniquos maligna omnia patienter pertulit, ne id quod creuerat periret. Id vero sancta fœmina animaduertens, magnis se cruciatibus dedit, profusioni lachrymarum se addicens cum tota congregatione sua, donec respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ, aspirauitque eam mentem Regi, vt in populo faceret iudicium & iustitiam: misit enim deuotus Rex virum illustrem, Iustinum ad virum Apostolicum Euphronium Episcopum, præcipiens, vt cum honore condigno gloriosam Domini Crucẽ & Sanctorum reliquias in monasterium dominæ Radegundis inferret. Quod vt factum est, exultauit mirifice beata illa cum omni congregatione tale sibi donum cœlitus collatum, quod propitium Deum effecturum esset suæ congregationi, quam in Dei seruitium collegisset, nimirum spiritu præsentiens, post decessum suum quam esset eximia monasterii eius futura facultas, licet ipsa cum cœli Rege gloriaretur. Vt ergo illi subueniret, instar optimi prouisoris & pastoris boni, ne oues vsquequaque desereret, pretium mundi de pignore Christi è longinqua regione expetitum in loci eius honorem & populi salutem suo monasterio reliquit. Ibi diuina agẽte virtute, cœcis redditur lux, aures surdorum patescunt, mutorum linguis suum restituitur officium, claudi ambulant, dæmones profligãtur. Quid plura? Quisquis morbo laborans (quicunque tandem sit morbus) ex fide eo accedit, per sanctæ Crucis virtutem recedit incolumis. Pro quo ineffabili dono, quod in hanc vrbem beata intulit, quisquis ex fide viuit, eius nomine benedicit.

S. Crucis ligno aduersatur Morouæus Episcopus.

S. Crux iniuriã passa.

Miracula edita ex ligno S. Crucis.

IX. *Vt S. Crucis lignum, aliasq; reliquias venerata sit Radegundis Regina: & de miraculis ab illa S. Crucis particula factis.*

Crux Dominica, quæ ab Helena Augusta reperta est Hierosolymis, quarta & sexta feria adoratur. Huius reliquias & merito & fide Helenæ comparanda Regina Radegundis expetiit, ac deuote in monasterium Pictauiense, quod suo studio constituit, collocauit: misitque pueros iterum Hierosolymam, ac per totam Orientis plagam: qui circumeuntes, sepulchra sanctorum Martyrum, Confessorumque cunctorum reliquias detulerunt. Quibus in arca argentea cum ipsa Cruce sancta locatis multa exinde miracula conspicere meruit. De quibus illud primum exponam, quod ibidem Dominus in dieb⁹ passionis suæ dignatus est reuelare. Sexta feria ante sanctũ Pascha, cum in vigiliis sine lumine pernoctarent, circa tertiam horam noctis apparuit ante altare lumen paruulum in modum scintillæ: deinde ampliatum huc illucque comas fulgoris spargens cœpit gradatim in altum conscendere: effectaque pharus magna, obscuræ nocti, vigilantique plebeculæ lumen præbuit supplicanti: illucescente quoq; cœlo paulatim deficiens, data terris luce, ab oculis mirantium euanuit. Ego autem audiebam sæpius, quod etiam lychni, qui accendebantur ante hæc pignora, ebullĩẽtes virtute diuina, in tantum exundarent oleum, vt vas suppositum plerumq; replerent: & tamen iuxta stultitiam mentis duræ nunquam ad hæc credenda mouebar, donec brutam segnitiem ipsa ad præsens quæ ostẽsa est virtus argueret. Ideoque, quæ oculis propriis viderim, explicabo: Causa deuotionis extitit, vt sepulchrum sancti Hilarii visitans huius Reginę audirem colloquia: ingressusque monasterium, consalutata Regina, coram adoranda Cruce ac sacris beatorum prosternor pignoribus. Denique oratione facta surrexi. Erat enim ad dexteram lychnus accensus: quem cum stillis frequentibus fluere conspexissem, testor Deum, quia putaui quasi vas esset effractum, quia erat ei concha supposita, in quam oleum defluens decidebat. Tunc conuersus ad Abbatissam aio: Tantáne te retinet mentis ignauia, vt integrum cicindile laborare non possis, in quo oleum accẽdatur, nisi effractum, quo defluat, ponas? & illa: Nec est ita Domine mi, sed virtus est Crucis sanctæ, quam cernis. Tunc ergo ad me reuersus, & ad memoriam reuocans quæ prius audieram, conuersus ad lychnum, video in modum ollæ feruentis magnis fluctibus exundare, & per oram ipsam vndis intumescentibus superfluere, & (vt credo) ad incredulitatem meam arguendam magis ac magis augeri, ita vt in vnius horæ spatio plusquam vnum sextarium redderet vasculum, quod quar-

Greg. Turon. de gloria martyr. c. 5. apud Baron. tom. 7. ann. 566.

Lux de cruce splendet.

E S. Cruce oleum exundat.

Miraculum insigne de excrescente oleo lapidis S. Crucis.

quartarium non tenebat: admiratusque silui, ac virtutem adorandæ Crucis deinceps prædicaui.

X. *A Cruce adoranda mortales auertere conatur diabolus.*

Sophron. p. spir. cap. 105.

S. Crucis adoratio.

Narrauit nobis Theodorus Abbas de Abbate Christophoro. Dicebat, inquit, senex; Die quadam ascendi ad sanctam ciuitatem, vt adorarem sanctam Crucem: & cum adorassem, & iam exirem, aspicio fratrem quendam in limine atrii pretiosæ Crucis, neque intrantem, neque exeuntem. Aspicio item & duos coruos impudenter ante illius faciem volantes, & alii suis oculos eius importune impetentes, nec illum intrare permittentes: intellexi vero eos dæmones esse, & dixi illi: Dic, Frater, cur stas in medio ianuæ, nec intras? Qui ait: Ignosce mihi, pater mi, cogitationes habeo, ex quibus vna dicit mihi: Non, sed vade, & fac responsum, & alia vice adorabis: ego autem vt audiui, tenui magum ipsius, & introduxi in templum; & continuo fugerunt corui. Cumque fecissem adorare sanctam Crucem, & sanctam Christi Domini resurrectionem, dimisi eum in pace. Hæc autem, inquit Theodorus, mihi senex enarrauit, quia vidit me multum in ministeriis distentum, & orationis negligentem.

Dæmones visi ab Anachoreta impedire Crucis adorationem.

XI. *A Crucis ligni adoratione repulsam patitur Maria Ægyptiaca.*

Nicæna Synod. 1. Act. 4. Io. Damasc. Orat. 3. de imagin. sub finem.

Quando venit sanctæ exaltationis festiuitas pretiosæ Crucis, ego quidem, inquit Maria Ægyptiaca, sicut & prius, præibam iuuenum illaqueans & capiens animas. Vidi autem primo diluculo omnes ad Ecclesiam vnanimiter concurrentes; abii & ego, currens cum currentibus, & veni cum illis in atrium templi, & cum venisset hora exaltationis diuinæ Crucis (hoc est quando ab Episcopo monstrabatur palam populo) impingebam & impingebar, repellebarque quodammodo festinans ingredi cum populo, magno impetu, & quidem vsque ad ianuam templi cum his, qui ingrediebantur: appropinquabam & ego. Quando autem ianuam ingredi debebam, illi quidem omnes sine impedimento ingrediebantur, me autem diuina aliqua virtus prohibebat, non indulgens introitum. Mox igitur repulsa eiiciebat foras, & eiecta inueniebat sola in atrio stans. Considerans autem hoc mihi euenire ob infirmitatem virium; iterum me aliis immiscebam, vim mihi quodammodo faciens introeundi, sed enim frustra laborabam: Vt enim limina contingebam omnes interius recipiebantur, nullum habentes impedimentum, me autem solam non recipiebat, sed quasi multitudinis militaris manibus modo hinc, modo illinc repulsa, & eiecta vt mihi ingredienti aditum clauderet, ita me repentina aliqua prohibebat virtus, & iterum veniebam in atrium. Hæc ter & quater passa, & facere conans de cætero, & amplius nusquam progredi valens discessi & steti in quodam angulo atrii templi & vix aliquando ob quam causam prohiberer, videre viuificum lignum in cognitionem reduxi. Tetigit enim mentem, & cordis mei oculos intellectus salutis, recogitabamque quia squalida actuum meorum scelera mihi introeundi aditum obserabant. Cœpi itaque flens nimium conturbari & pectus tundere, atque suspiria de profundis cordis proferens & gemens, eiulansq; prospexi in loco, in quo stabam, sursum, imaginem sanctæ Dei Genitricis stantem, & aio ad eam intente attendens: Domina Virgo, quæ Deum verbum genuisti secundum carnem, præcipe, & mihi licentiam tribue ingrediendi in ecclesiæ patefactum aditum: non efficiar aliena à visione pretiosissimi ligni, in quo affixus Deus homo, quem concipiens ipsa Virgo genuisti, proprium sanguinem dedit pro mea liberatione: iube ô Domina, & mihi indignæ ob diuinæ Crucis exaltationem ianuam patefieri, & te ex te genito Christo dignissimam do fideiussorem, quia nunquam vltra meam carnem inquinabo, sed mox vt filii tui, Virgo, me lignum adorare concesseris, renuntiabo sæculo, & omnibus quæ sunt sæculi, & vadam, quo præceperis, ac demonstraueris salutis viam, quia tu pro me fidem dixisti. Hæc cum dicerem, satisfeci menti meæ, quod sancta Dei Genitrix posset pro me hæc omnia obtinere: Derelinquens itaque locum, in quo orabam, miscui me inter hos, qui templum ingrediebantur, nullusque repertus est, qui me foras repelleret: sed magis vt vnda maris, ita me turba intro impellebat appropinquare sancto loco, quem prius nec pedibus calcare poteram. Tunc ex nimio gaudio apprehendit me pauor, dum me viderè locis astare sanctis, vbi prius iniquitas mea me ingredi prohibebat, Nam absque vllo dolore adoraui lignum sanctæ Crucis, & sensi ibi odorem suauitatis, & merui videre omnia Dei mysteria, & egrediens ad illam, quæ me fide duxerat, adiungensq; me in illum locum, in quo promissionem fidei dictionis sanctæ Dei Genitrici feceram, flectens genua his cœpi loqui sermonibus: Tu mei, Domina, miserta es, measque preces non repulisti, per te merui gloriam Dei, quam peccatores percipere non possunt. Et infra; Dum hæc dicerem, audita est vox dicentis: Si Iordanem transieris, inuenies requiem.

Ab adoranda Cruce repellitur Maria Ægyptiaca.

Maria Ægyptiaca cur ab adoratione S. Crucis sæpius repulsam passa.

Ad B. Virginem supplex recurrit.

Voto facto de deserendo sæculo ei licet ingredi.

Odor suauis ex ligno S. Crucis.

Gratitudo Mariæ Ægyptiacæ.

XII. *Crucis Dominicæ insigne miraculum, dum à Lithuanis è Polonia asportatur.*

Martin. Cromer. l. 13. Th. Boz. l. 15. de sign. Eccl. c. 11.

Sub annum Domini M. CCC. LXX. Lithuani excursione in Poloniam facta maximas prædas egere, & monasterium montis Calui diripuerunt. Inter alia autem portionem Crucis Christi auro inclusam asportabant; sed cum peruenissent ad Poloniæ fines, plaustrum, quo illa vehebatur, nulla vi neque iumentorum, neque hominū moueri potuit: quia subito concidebant exanimati homines, equi, boues, & quicunque illud attigissent. Cumq; Lithuanorū Duces perterriti à Russo quopiam cladis causam cognouissent, crucem cum nobili captiuo ad suum locum remisere, & iter propositum mox cuncti incolumes tenuerunt.

Miraculum.

XII. *De Bonifacio Episcopo in summo discriminis virtute Crucis erepto.*

Thom. Boz. li.15. de sign. Ec l.c. 4.

Stagni Episcopus, Bonifacius Stephanus, superioribus annis Christi sepulcrum vetustate deformatum restaurauit, inuenitque in eo instaurando partem quandam Crucis, cui Christus fuit affixus; eum sibi reseruauit, secumque iter alio facturus detulit; cumque per ignota loca noctu forte aberrasset à via, & quonam tenderet, ignoraret, inops consilii protulit illud crucis lignum eo animo, vt inde opem speraret; & ita sane contigit: non maximus ex eo splendor elucens omnes procul tenebras fugauit: tutumque iter erranti indicauit.

TIT. XXXIV. De gestatione particulæ veræ Crucis in collo.

EXEMP. I. *Procopius Crucem ex collo suspendendam sibi formari curat.*

Ex Act. 4. Conc Nicæni 2 ap. Sur. 8. Iulii to. 4. Baro an 308 to. 3.

IN actis fortissimi & generosissimi Neanię seu Procopii sub Diocletiano martyris, secundo Nicæno Concilio citatis, Stephanus Dei amantissimus Diaconus, & Referendarius sacri Secreti legit hæc inter cætera; Neanias venit Scythopolim, & omne sodalitium aurifabrorum & argentifusorum conuocans interrogauit eos dicens: Potestisne mihi facere vas aliquod, quod ego tradam vobis? Illi vero hominis austeritate deterriti, communi consilio statuerunt apud illum vnum ex omnibus, quem optimum artificem existimabant (nomen illi Marcus erat) dicens, Si quis est qui voluntati tuæ, Domine, satisfaciat, hic erit. Marcus autem nequaquam obedire volebat iuueni. Persuasit tamen tandem is, dicens: Hoc mysterium Regi vsque ad vitam nunquam reuelauero (agebat enim cum eo, vt Crucem quam ferret ad collum suspensam, ex argento auroque conficeret) Persuasus itaque Marcus in abdito ex auro & argento noctu Crucem fabricauit. Cum autem opus consummatum erigeretur, tres in ea imagines apparuerunt. Scriptum autem erat Hebraica Dialecto in superiore patre, Emmanuel, & vtrinque in summitate alarum Michael & Gabriel: Voluit autem Marcus, sibi timens, expungere imagines, verum non potuit: confestim enim manus sicca permansit. Sub gallinacium autem Dux, qui dicebatur Neanias, ad ædes Marci, quo crucem auferret, properat. Videns autem protinus adorauit. Ait autem ad Marcum: Quæ sunt eæ personæ, quæque hæc inscriptio? Domine, in qua hora crux erigebatur, imagines istæ per se enatæ sunt, neque ego cognosco, quænam & cuius sit inscriptio. Neanias vero cognoscens virtutem quandam in his esse adorata Cruce, Marco artifici copiosam mercedem persoluit, profectusque est in ciuitatem suam.

Crucem sibi formari curat Procopius.

II. *De Oreste milite Christiano, qui Crucem auream ad pectus gestabat.*

In vita S. Eustat. mart. & soc. 13. Decemb. apud Sur. to. 6.

Sub eodem Diocletiano, Orestes miles Christianus, cum missilibus iaciendis ad scopum sese cum suis commilitonibus exerceret, præsente Lysia Duce, agitatione corporis accidit, vt crux aurea, quam ferebat in pectore solutis vestibus appareret, ita vt ab omnibus, etiam ab ipso Lysia videretur. Quo interrogante, cur hoc signum gestaret. & an Christianus esset? Sum, inquit, seruus crucifixi Domini mei, & gesto hoc signum ad omnia mala auertenda, quæ mihi ingruunt. His dictis in vincula coniicitur, & paulo post vitam pro Christo posuit.

III. *Macrinam D. Greg. Nysseni sororem Virginem sanctissimam, pretiosissimum monile Crucis recte ex collo suspendisse*

Apud Sur. to. 4. & Bar. to. 4. an. 378.

Gregorius Nyssenus exponens quo pacto à Vestiana, fœmina nobilissima, ad funus pręparatum sit, se præsente corpus demortuæ Macrinæ sororis suæ. Vestiana, inquit ille, propriis manibus ornans sanctum illud caput, cum eius ceruici manum submisisset, Ecce aiebat, ad me respiciens, quale à collo sanctæ, monilis ornamentum dependet? & hoc dicens, solutis pone vinculis, protēdit manu ferreum Crucis signum, & annulum quendam ex eadem materia: quæ quidem vtraq; cordi semper adhærebant. Et ego; Communis inquam, sit hæc possessio: actu quidem habes Crucis insigne, mihi autem hæreditas annuli satis erit: siquidem in huius etiam pala crux erat impressa. At eum mulier induens, rursus ad me: In deligendo, inquit, non aberrasti; etenim excauatus est annulus sub ipsa pala, ibique de ligno vitæ particulam conditam habet, quod superadiacens pala simili nota significat.

Crux ferrea ex collo S. Macrinæ. Crucis particula in annulo ferreo.

IV. *Greg. Turonensis Crux, quam gestabat, miraculo nobilitatur.*

Lib. 1. miracul. c. 11.

His addo Gregorium Turonensem, cuius Crux, quam plenam reliquiis ex collo gestare, & osculis venerari solebat, eximio miraculo nobilitata est. Cum enim iter faciens cerneret domum pauperis cuiusdam à flammis vndiq; corruptam; Extractam, inquit, à pectore Crucem eleuo contra ignem, mox in aspectu sanctarum reliquiarum ita cunctis ignis obstupuit, ac si non fuisset accensus.

X. *Cur diademate in modum globi aurei cum Cruce Imperator insignitus sit.*

Ex Glabro Rudolpho li. 1. in fin. Baro. to. 1. ad ann. Do. 1213.

Anno Dominicæ incarnationis millesimo ducētesimo decimotertio, licet insigne illud Imperiale diuersis speciebus prius figuratum fuisset, venerabili tamen Papæ Benedicto VIII. visum est intellectuali admodum specie. Qui idem insigne præcepit fabricari quasi aureum pomum, atque circumdari per quadrum pretiosissimis quibusque gemmis, ac desuper auream Crucem inseri. Erat autem instar speciei huius mūdanæ molis, quæ videlicet in quadam rotunditate circumsistere perhibetur: vt dum siquidem illud respiceret Princeps terreni imperii, foret ei documentum, non aliter debere imperare, vel

vel militate in mundo, quam vt dignus haberetur viuificæ Crucis tueri vexillo: In ipso etiam diuersarum gemmarum decoramine videlicet imperii culmen plurimarum virtutum specieb. exornari oportere. Cumque postmodum prædictus Papa Imperatori, Henrico, videlicet, huius rei gratia, nempe vt crearetur Imperator, Romam venienti obuiam cum maxima virorum & sacrorum Ordinum multitudine processisset ex more, eiq; huiusmodi insigne scilic. imperii in conspectu totius Romanæ plebis tradidisset, suscipiens illud hilariter, circumspectoq; eo (vt erat sagacissimus) dixit: Optime Pater, inquiens ad Papam, istud facere decreuisti nostræ portēndo regimē iuuenis monarchię, qualiter sese moderari debeat, cautius perdocuisti. Deinde manu gerens illud auri pomum subiunxit: Nullis, inquit, melius hoc præsens donum possidere ac cernere congruit, quam illis, qui pompis huius mundi calcatis, Crucem expeditius sequuntur Saluatoris, qui protinus misit illud ad Cluniacense monasterium Galliarum: quod etiam tunc temporis habebatur religiosissimum cæterorum. Cui & alia plurima dona contulerat ornamentorum.

Globus aureus cum Cruce Imper. datur.

TIT. XXXV. De Crucis imagine erigenda, & adoranda.

EXEMP. I. *Cruces supra templa erig re olim etiam fuisse se consuetum.*

ANno Constantis Imperatoris secundo, nepotis Heraclii, Vmarus Saracenorum Princeps ædificare templum Ierosolymitanum cœpit: neque ædificium subsistebat. Rogante illo causam, exposuerunt eam Iudæi; & Crucem, quę erat supra templum montis Oliuarum, deposuerunt, atque ita demum substitit illorum fabrica. Hanc ob causam multas Cruces deturbarunt hostes Christi, sed non distulit Crux vltionem: Nam, vt ait Sigebertus, Persa quidam simulans se velle adorare Vmarum Amiram, hoc est Principem Saracenorum, infixo in ventrem eius gladio eum peremit.

Gregor. Ceren. in compendio Hist. ...eber. an. 644. & 647.

II. *De Cru e ab Osvvaldo Ang orum Rege erecta miraculis coruscante.*

Ostenditur vsque hodie, & in magna veneratione habetur locus iste, vbi venturus ad pugnam Osvvaldus, signum sanctæ Crucis erexit, ac flexis genibus Deum deprecatus est, vt in tanta rerum necessitate suis cultoribus cœlesti succurreret auxilio. Denique fertur, quia facta citato opere Cruce, ac fouea præparata, in qua statui deberet, ipse fide feruens hanc arripuit, ac foueæ imposuit, atq; vtraque manu erectam tenuit, donec aggesto à militib. puluere terræ figeretur, & hoc facto elata in altum voce, cuncto exercitui proclamauerit; Flectamus omnes genua, & Deum omnipotentem, viuum, ac verum in communi deprecemur, vt nos ab hoc hoste superbo & feroce sua miseratione defendat, scit enim ipse, quia iusta pro salute gentis nostræ bella suscepimus. Fecerunt omnes vt iusserat, & sic, incipiente diluculo in hostem progressi iuxta meritum suæ fidei victoria potiti sunt. In cuius loco orationis innumeræ virtutes sanitatū noscuntur patratæ, ad indicium videlicet & memoriam fidei Regis. Nā & vsq; hodie multi de isto ligno sacrosanctæ Crucis assulas excidere solent, quas cum in aquas miserint, iisque languentes homines ac pecudes potauerint, siue asperserint, mox sanitati restituuntur. Vocatur locus ille lingua Anglorum Heonsefeld, quod dici potest latine, Cœlestis campus. Quod certo vtique præsagio futurorum antiquitus nomen accepit, significans nimirum quod cœleste ibidem erigendū trophæum, cœlestis inchoanda victoria, cœlestia vsque hodie forent celebranda miracula. E quibus hoc vnicum commemorabo. Quidam è fratribus Hagulstadensis Ecclesiæ, nomine Bothelmus, qui huc vsque superest, ante paucos annos, dum incautus fere noctu in glacie incederet, repente corruens, brachium contriuit, ac grauissima fracturæ ipsius molestia cœpit fatigari, ita vt nec ad os quidem adducere ipsum brachium vllatenus, dolore arcente, valeret; qui cum die quadam mane audisset vnum de fratribus ad locum eiusdem S. Crucis ascendere disposuisse, rogauit, vt aliquam sibi partem de illo ligno venerabili rediens adferret, credere se dicens; quia per hoc donante Domino salutem possit consequi. Fecit ille, vt rogatus est, & reuersus ad vesperam, sedentibus iam ad mensam fratribus, obtulit ei aliquid de veteri muco, quo superficies ligni erat obsita, qui cum sedens ad mensam, non haberet ad manum, vbi oblatum sibi munus reponeret, misit hoc in sinum suum, & dum iret cubitum, oblitus hoc alicubi deponere, permisit suo in sinu permanere. At medio noctis tempore, cum euigilaret, sensit nescio quid frigidi suo lateri adiacere, admotaq; manu, requirere cœpit, quid esset; ita sanum brachiū manumq; reperit, ac si nihil vnquam tanti languoris habuisset.

Beda lib. 9. Hist. Angl c. ... Amalar. Fortunat. l. 1 de eccl officio ... 14.

Osvvaldus Rex Crucē erigit, & sub prælium eam cum suis adorat.

Miraculum ad Crucem S. Osvvaldi Regis in Anglia.

III *Crucem erigit Angelus beatæ Magdalenæ, qua defendetur contra terrores dæmonum.*

Cum B. Maria Magdalena ante limpidissimum fontem genuflexo Christo Domino gratias ageret, ecce plus quam mille spiritus vidit in speluncæ dextera stetisse verba suauissimi amoris Hebraica lingua decantantes. Cum igitur postremo subintulissent, non expedire animæ tam assiduam orationum frequentiam, dæmones esse intelligens, IESVM territa acclamauit. Repente cum suis militibus Angelus Michael adfuit, dicens: Adsum, Magdalena, ne timeas. Deniq; malignis spiritibus congressus, eos omnes in fugam compulit, ita clamantes: Non eris tamen ideo beata, tu, quæ orationibus vacas in antre. Crucem igitur in ore speluncæ Angelus erexit, dicens:

Lud. Gram. conc. 1. de Magd. & Bred. Collasac lib 4 c. 2. ex Sylvest. Priorio.

S. Michael apparet Magdalenæ.

dicens: Caue, ne extimescas in posterum, custos tui est altissimus. Igitur ante Crucem eo disparente, cũ iacuisset, timore nimio exsiccatis visceribus orationi instare attenta non præualens collectas duas radices in ipso ore speluncæ, & lotas comedens, aquam de fonte bibit, postquam humanum aliquid non gustauit. Crucem deinde complexa ea die ac nocte sequenti orans, orto sole oculos ad Crucem ipsam leuauit, coloris, vt videbatur, crystallini, & radiis fulgentibus coruscam. Cumque in se vehementissimi amoris flammam persensisset, ecce tam læta & iubilans Angelorum turba adfuit vt æternam vitam in illo antro credidisses. Atque ante Crucem stanti ait Angelus: Quanto tempore tuus, ac noster amor IESVS in terris te propter vixit, tanto tu quoque in hac spelunca moraberis. Stetit igitur, eo disparente, ad crucem orans, & Christum salutem suam contemplabatur. Omni autem euoluto die Angelorum adfuere militiæ, & eam tam sublimem in aera sustulerunt, vt cœlestes audierit resonare melodias. Quod abinde citra septies semper intra diem ac noctem fecerunt.

Crux erecta ab Angelo contra dæmones.

Magdalena sursum ab Angelis eleuatur.

IV. *In Crucem sublimi Ecclesiæ loco collocatam sæuit Dunaan.*

In vit. S. Aretha Martyr. ap. Sur. 24. Octobr.

Dunaan Hebræus Rex Homeritidis, seu Arabiæ Felicis, cum Nagran eiusdem regionis ciuitatem Christianam obsedisset, & fraude cepisset, antequam vrbe potiretur, minatus erat, se omnes, qui in in illa erant interempturum, nisi Cruce Domini à ciuibus in excelso posita, quam execrationis signum stultus vocabat, ad nihilum redacta, deinde Christum quoque negassent qui fuerat in ea suspensus. Sed quod pii ciues facere noluerunt, id ipse postea vrbe in potestatem redacta, impigre præstitit.

V. *De Cruce aurea ab Angelis fabrefacta, & in Ecclesia reposita.*

Lucas Tudensis. Io. Vasæus in Chr. Hisp. ad an. Do. 792. apud Bar. to. 9. an. 791.

Decoratur Ouetensis Ecclesia Angelici miraculi nouitate. Dum enim quadam die Rex Alfonsus haberet casu coram se pondus auri splendidissimi, & quosdam lapides pretiosos, cogitare cœpit intra se, quomodo ad opus diuini altaris inde crux fieri posset, ita sancta Regis deuotione existente. Cum post auditam Missam à templo nostri Saluatoris regale palatium peteret, obuiam habuit duos Angelos in figura peregrinorum, qui se aurifices esse dixerunt. Rex autem illico tradidit eis aurum & lapides, & iussit illis dari domum, in qua possent sine impedimento hominum operari. Sed Rex dum pranderet, ad se reuersus quibus personis dederit aurũ, inquirit, & statim vnum legatum post alium misit, vt viderent, quid ignoti aurifices facerent. Iam ministri domui fabricæ accedebant, cum subito tanta lux intra domum resplenduit, vt non possent eam oculi humani aspicere præ nimia claritate. Et cum nuntiatum Regi fuisset, cito accurrunt ad domum, & Crucem solam sine aurificibus reperit, atque totam domum sicut sole irradiatam. Rex autem accipiens benedictam Crucem, conuocato omni Clero, cum laudibus & hymnis Deo gratias agens, eandem super altare S. Saluatoris reuerenter posuit.

Crux ab Angelis fabricata.

VI. *Apud Indos Crucis imaginem in altaribus positam vidit Francisc. Xauerius.*

Horat. Tursel. lib. 1. de vita Franc. Xauer. c. 1

Cum Franciscus Xauerius, Indorum hac ætate Apostolus, ad Insulam Socotoram peruenisset; inuenit incolas omnium rerum diuinarum rudes, qui tamen Christianos se esse gloriabantur, Thomamq; Apostolum colebant eximia veneratione, à quo maiores suos esse baptizatos affirmabant, cum tamẽ ipsi iam baptizari instituiq; desiissent, partim, quia Christianos mores densa ignorantia iam obruerat, partim, quia tyrannis Saracenorum omnes opprimebat. Ostendebat tamen hæc gens aliquot Christianæ religionis vestigia: Inter hæc & illa, visebantur sacella non ampla, sed pie extructa atque ornata; Cruces in altaribus cum lychnis præpendentibus. Sic in Indiæ vrbe Carangonota, Christianorum quę sunt reliquiæ, accepto more ab iis, qui Christi nomẽ eo primum inuexerunt, cruces in templis habent, eorumque Antistes capillos in figuram crucis tondere consueuit.

Cruces in altaribus.

VII. *De Cruce in altari erecta, ad quam S. Thomas Apostolus fuit interfectus.*

Ex Hier. Osorio l. 3. hist. Pet. Maffei lib. 2. hist. Ind. Th. Boz. de Not. Eccl. l. 16. cap. 14. 1561.

In India Orientali citra Gangẽ, vrbs est illustrissima, quam vocant indigenæ Malipurum, nostri vrbem sancti Thomæ, quod in ea sit Thomæ Apostoli corpus ex parte, vt creditur. Singulis annis die solenni festum illic celebratur, confluentibus eo non modo Christianis, sed cuiuslibet religionis hominibus innumeris. Accidit itaque vt conuenientibus vndique populis stata die sacerdos Missam diceret. Aderat in altari medio Crux vetustissima. Ecce autem, cunctis videntibus, cœpit ea crux guttas quasdam primo nigrescentes, deinde sanguineas copiose emittere: mox paulatim splendescere, magisque ac magis fulgorem, per omnes templi partes emittere. Ibi sacerdos, cæterique vniuersi pauore tremefacti exclamare cœperunt, & cum fletu multo diuinam misericordiam implorare, donec res resedit; & sacerdos linteis sacris crucem extersit. Crux erat lapidi incisa, in cuius fastigio columbæ imago insidebat; basis vero erat in specie quadam herbarũ, quæ diffundi latissime videbantur, collocata: & tam fastigium, quam basis, & brachia in liliorum formam desinebant Arcus eam ex eodẽ lapide factus vndiq; circumdabat; in arcu literę erant nulli cognitę: multi, qui illarum periti credebantur, accersiti & adducti se illas ignorare sunt professi, donec senior quidam Brachmanes eo rogatus accessit, cumque illi diceretur, vt altare ascenderet, ac propius literas intueretur; Auertat hoc, inquit, Deus, vt ego locũ pedibus calcem, in quo sacra illa fiunt. Oculis admotis literas legit, quarum sensus hic erat: Thomã diuinum

Crux in altari sanguinem quotannis exsudat.

Altari reuerentia cur exhibenda.

S.Thom. Ap. martyrium vbi.

uinum virum fuiſſe à Dei filio, cuius erat diſcipulus, in eas oras Sagami Regis tempore miſſum, vt Dei ſummi notitia gentes illas erudiret; ibique templũ extruxiſſe, & res admirabiles effeciſſe; atq; tandem cum genibus flexis affixus ad illam Crucem orationem funderet ad Deum, à quodam Brachmane fuiſſe haſta transfixum; Crucem vero eiuſdem viri ſanctiſſimi cruore tinctam ad memoriam virtutis illius ſempiternam relictam fuiſſe. Ita literas eſt interpretatus ille, ac mox alius itidem acceſſitus. Id in publica monumenta relatum, & ad Reges Portugalliæ tranſmiſſum. Ea ſe vidiſſe teſtatur Hieronymus Oſorius in hiſtoriis ſuis. Hæc accidere anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo primo. Inuenta autem Crux ante annos quatuordecim in colle, in quo templum eſt extructum. Tantum porro miraculum ſingulis annis euenire tradunt Oſorius, Petrus Maffeius, & Ignatius ex ordine diui Franciſci in itinerario. Ex quo apparet antiquiſſimus imaginum vſus, cultus, & vis prorſus admiranda, quam Deus eſt dignatus efferre ad gloriam ſuam, vt hac via populi illi ad doctrinam Chriſtianam facilius adducerentur, cunctique cognoſcerent & ex hoc, nos eſſe ex Eccleſia Dei.

Templum S.Thoma extructum.

Imaginum vſus quam antiquus.

VIII. *Tres cruces fieri iuſſit Conſtantinopol. Imper quas Angelus adorauit.*

Niceph. lib. 8. hiſtor. Eccleſ. cap. 32.

Poſt Helenæ reditum Hieroſolymis, tres immẽſa magnitudine cruces fabrifieri fecit Conſtantinus Imperator, ad exemplum earum, quas ter in cœlo viderat: primum Romæ, contra Maxentium depugnans: ſecundo, quum cõmiſſo cum Byzantiis prælio trophæum de eis ſtatuit: tertio autẽ, quum Iſtro ponte iuncto Scythas vltra id flumen ſubegit. Ad imitationem igitur triplicis iſtius viſionis, tres ex ære fieri curauit Cruces, eiſque ſacra hæc impoſuit nomina Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ: Ieſus Chriſtus vincit. Ex his, cui nomen IESVS inditum, auro per omnes partes diffuſo ornata collocata eſt ſuper fornicem ſeu arcum triumphalem in foro vt obſcuriore ſignificatione ardorem pietatis ipſius indicaret. Potentia namque roboris eius Græcam ſuperſtitionem debellauit. Alteram vero venerandam ſacramq; Crucem, Chriſti nomen præferentem, in Porphyretica Romana ſtatuit columna, in loco qui φιλαδέλφιον, hoc eſt fraternus amor, dicitur. Tertiam, quã Conſtantinus quidem νίκη, id eſt, victoriã, vocauit. Heraclius autem ἀνίκητον, hoc eſt inuictricem nominauit, in alta marmorea columna poſuit, in loco cui nomen eſt ἀρτοπώλιον, id eſt forum panarium: ad quã multæ etiam ſupra opinionem hominum virtutes ſunt editę: atque in primis, ſi qui* rigore inflammationis vexarentur, & oculorum doloribus & effuſionibus premerentur, ſanati ſunt. De qua factum quoddam quod admodum in admiratione fuit, exponam. Ne vero quiſquam narranti mihi fidem non habeat: nihil enim tam præter opinionem & præter fidem eſt, quod Deus non perficiat: neque etiam

Per ſignum Crucis in cœlo Constantino apparuit.

* ῥίγει φλογώσεως.

Sanationes per Crucis ſignum mirificæ.

quidquam, quod Deus velit, impoſſibile eſt. Dicitur namque, & vere dicitur, quum ad eum Angelus Domini ter quotannis per altiſſimum intempeſtæ noctis ſilentium, perinde atque emicans quoddã cœlitus fulgur cum ſplẽdore inſuſtentabili venit, Crucem eum circumire, ſuffitum facientem: ſuauique voce quaſi cuiuſdam tenuis indicis, præſentiã ſuam illis, qui puritate vitæ à vitiis abhorrentes talia & videre & audire idonei ſunt, inſinuare: atque vbi cantu ineffabili diuinum carmen ter-ſancti hymni pſallens concinuerit, rurſum illum veluti ſtellã magnifice emicantem ad munia redire ſua. Hanc ſane venerandam Domini Crucem, longo poſt tempore, decimum octauum annum Mauricio imperante, quod immẽſæ terræ-motu corruerat ferreis quibuſdam operibus Heraclius firmauit, & in baſi eius huiuſmodi incidit inſcriptionem: ἔργον θεάρεστον βασιλέως μεγάλου Ἡράκλειος ἤδρασεν: Opus Deo acceptum imperatoris magni Heraclius formauit. Quæ inſcriptio ad mea vſque tempora durauit.

Angelus Crucem adorat.

IX. *De reuerentia B. Margarethæ Hungaricæ erga ſanctam crucem.*

In vita eius apud Sur. 28. Ianuar. tom. 1.

Cum beata Margaretha Regis Hungarorum filia quartum ætatis annum ageret, conſpiciens crucem quandam, ſciſcitabatur ex ſororibus, quid rei eſſet. Reſpondẽtibus illis, ſignum eſſe crucis, in qua Deus Dei filius noſtræ ſalutis cauſa ſuum fudiſſet pretioſiſſimum ſanguinem. Illa his auditis, ſtatim crucem amplexari & oſculari cœpit, & coram illa ſe proſternens, & adorans crucifixum, alta voce dixit: Domine, me tibi committo. Ex eo autem tempore tanta deuotione erga ſanctam crucem ferebatur, vt vbicunque crucem videret, quocunq; etiam detineretur impedimento, ſeſe proſterneret, eamque adoraret. Quandã etiam crucem paruulam de ligno ſanctæ crucis habens, ſemper ſecum portabat, & die ac nocte ſæpius oſculabatur deuote. Cum iam facta eſſet religioſa ordinis Prædicatorum, aliis euntibus ad locum refectionis, illa ſemper orabat coram imagine Chriſti crucifixi, quæ erat in domo, quam vocant, Capitulari. Orabat vt plurimum ante altare ſanctæ Crucis, vel coram imagine Crucifixi.

Amor & reuerentia S. Margar. Hungaricæ erga crucẽ Chriſti.

X. *Signum Crucis non debet ſculpi vel pingi in loco, qui poſſit pedibus calcari.*

Codex. lib. 1. tit. 11.

In Codice Iuſtinianeo, Lege vnica, Titul. xi. ab Impp. Theodoſio & Valentiniano lata, habetur, ne cui liceat ſignum Saluatoris noſtri humi ſculpere vel pingere, in hæc verba: Cum ſit nobis diligens cura per omnia ſuperni nominis religionem tueri, ſignum Saluatoris Chriſti nemini liceat, vel in ſolo, vel in ſilice, vel in marmoribus humi poſitis inſculpere, vel pingere; ſed quodcunque reperitur, tolli; grauiſſima pœna multando eum, qui contrariũ ſtatutis noſtris tentauerit, ſpecialiter imperamus. Et Conſtãtinus Imp. tabulam, cui Crux inſculpta erat, de terra leuari fecit, Paulo Diacono teſte, lib. 8.

Signũ Crucis humi nõ eſt ſculpendum.

TIT.

TIT. XXXVI. De crucis imagine in processionibus præferenda, ægris & moribundis proponenda, & defunctorum sepulchris apponenda.

EXEMP. I. *Cruces olim tempore D. Io. Chrys. Episc. Constantinopolitani in supplicationibus prælatas esse.*

Sozom lib. 2. c. 8. Socr. 6. c. 8. Niceph. 13. c. 8. Psalmodias in supplicat. instituit D. Chrysostom. Cruces in processionibus deportatæ.

Narrant rerum Ecclesiasticarum Scriptores Cōstantinopolitanos olim, qui Catholicam fidem profitebātur, instituto & ductu sancti Ioannis Chrysostomi, instituisse supplicationes per vrbem, cum hymnis & canticis in laudem Sanctissimæ Trinitatis, vt Arianis, qui per mediam vrbem cantilenis suis Sacrosanctam blasphemabant Trinitatem, opponerent antidotum. Processionem, inquit Nicephorus, cruces argenteæ cereos incensos habentes præibant. Eudoxia Imperatoris coniuge impensas ad eam rem præbente, quæ hoc Brisoni cubiculi sui præfecto iniunxit, vt hymnorum cantus procuraret, & ad eum vsum quam plurimum lucernarum pararet.

II. *Antiquam esse Catholicorum consuetudinem præferendi Crucis imaginem in supplicationibus.*

In vita S. Porphyrii tom. 1. Surii. Baron. tom. 5. Annal. an. Dom. 401. 50.

Sanctus Porphyrius Episcopus, Gazensium rogatu, pluuiæ impetrandæ causa, processionem instituit: Facto mane, inquit auctor vitæ eius, accepto signo venerandæ crucis, quod nos præcedebat, egressi sumus cum hymnis ad antiquam Ecclesiam quæ est a parte occidentalis ciuitatis.

Idem Marcus Diaconus de alia solenni processione ab eodem Porphyrio instituta: Congregato, inquit, populo in sancta Ecclesia, quæ appellatur Irene, iussit omnes psallentes simul proficisci in Marnium, quod olim fuerat. Ipse vero sequebatur portans Euangelium, & circa se habens pium clerum, re vere imitans Christum cum discipulis. Præcedebat autem populum semper memorādus Barochas, venerandæ crucis portans effigiem; ab vtrisque vero partibus populi erant milites, qui relicti fuerant ad continendam in officio ciuitatem. Euntes autem psallebant, & in versiculorum Psalmi intercessione dicebant, Alleluia. Erat autem Psalmus, quem dicebant: Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo salutari nostro, &c. vsque ad finem. Dicebant alios quoque Psalmos, donec ingressi sunt in Marnium.

Barochas crucē portat in processionib⁹.

III. *Placere Deo cruces in supplicationibus præferri, miraculo probatur.*

In vita S. Theodori Archim. 22. April. apud Sur. tom. 2.

Domitius Patritius, vir clarissimus, crucem auream ad supplicationis & adorationis vsum fieri curauit hortatu S. Theodori Archimādritæ, qui sub Tyberio & Mauricio floruit, dono acceptis à Patriarcha Constantinopolitano Thoma particula venerandi ligni sanctæ Crucis, & sancti sepulchri Saluatoris nostri, & particula veli sanctissimæ Dei genitricis, vt in vmbilicum illius aureæ crucis imponerentur. Et ibidem miraculum narratur: Cum in oppidis finitimis supplicationes fierent, & cruces quæ gestari solent, horribili miserandoque spectaculo per se concuterentur & commouerentur, interrogatus vir diuinus, quid sibi id vellet, respondit: DEVM, ô filii, precibus placate, quoniam magnæ mundo imminent calamitates.

Crucem auream ad supplicationis vsum Domitius fieri curat.

IV. *Iustiniani Imper. edictum de Cruce in supplicationibus à Clericis gerenda.*

Iustin. Imp. Authent. 123.

De crucibus præferendis in supplicationibus publicis edictum eiusmodi apud Iustinianum extat: Omnibus Laicis interdicimus, ne supplicationes publicas peragant sine religiosissimis Episcopis, & qui sub iis sunt reuerendissimis Clericis. Quomodo enim supplicatio publica esse potest, in qua Sacerdotes non inueniuntur, qui solennes preces peragant? Sed & venerabiles cruces, cum quibus Sacerdotes in supplicationibus egrediuntur, non alibi, quam in venerabilibus locis reponuntor. Et si quando vsus postulauerit, ad celebrandas supplicationes, tunc solum ipsas cruces hi qui ex more eas portare solent, accipiunto, & cum Episcopis ac Clericis supplicationes celebranto.

V. *De S. Attala Abbate, qui crucem moribundus osculatur.*

Ionas Abb. in vita eius apud Sur. 10. Mart. tom. 2.

Cum S. Attala Abbas, sancti Columbani successor, supremas vitæ præsentis horas duceret, & adhuc vigens halitus superesset, iussit se extra cellam perduci: surgensque è strato quo valebat conamine, sustentantibus vndique fratribus, extra cellam est progressus; ibique aspiciens crucem, quam ipse in eodem loco poni præceperat, vt ingrediens egrediensque cellulam, eius tactu frontem suam muniret, cœpit mœstus lacrymas fundere, ac trophæum crucis commemorare: Aue, inquit, alma crux, quæ mūdi precium portasti, quæ vexilla fers externa: tu nostrorum vulnerum medicinam attulisti; tu cruore illius eius illita es, qui vt humanum genus saluaret: de cœlo in hanc lachrymarum vallem descendit: qui in te primi Adæ rugam extendit dudum, iam iamque secundus Adam lauacro maculam abluens, &c.

VI. *Crucifixi imaginem deosculatur morti vicinus S. Richardus Episcopus.*

In vita eius apud Laur. Sur. 3. April. tom. 2.

S. Richardus Cicestrensis Episcopus cum Guilielmo Capellano suo, quo valde familiariter vtebatur, indicasset, se ab illa ægritudine, qua detinebatur, neutiquam euasurū, iussit vt funeri necessaria præpararet, sed caute tamen, ne famulus ipsius animaduertēs perturbaretur. Petiit interim sibi afferri imaginem crucifixi, eamq; allatam deuote complexus, locis vulnerum, perinde ac si iam morientem Dominū Iesum cerneret, pia oscula affixit, eamq; suauiter labiis demulcēs, in hęc verba prorupit: Gratias

tibi

Crucifixi imaginem osculatur moriens S. Richardus.

tibi ago Domine IESV Christe pro omnibus beneficiis, quæ mihi præstitisti, pro pœnis & opprobriis, quæ mea causa pertulisti, quæ tanta fuere, vt merito illud ex Threnis Prophetæ tui dicere poteris: Non est dolor, sicut dolor meus. Tu nosti Domine, quod si tibi placeret, omnia opprobria atque tormẽta, & ipsam denique mortem propter te paratus sum tolerare: & sicut tu nosti vera me dicere, ita quæso miserearis mei, quia tibi commendo animam meã. Illam autem Psalmistæ vocem: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, crebro iterabat: ad beatissimam quoque Christi matrem semperque Virginem Mariam, subinde corde simul & voce se conuertens, aiebat: Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe; mandauitque suis Capellanis, vt ea verba ad eius aures pronunciare non cessarent.

VII. *De sepulchro Christi Domini cruce aurea insignito.*

Beda de locis sanctis c. 2.

Venerabilis Beda, cum agit de Ecclesia resurrectionis, in qua erat sepulcrum Domini: Huius, inquit, in medio monumentum Domini rotundum in petra excisum est, cuius culmen intrinsecus stans homo manu contingere potest, & extrinsecus vsq; ad culminis summitatem totum marmore tectum est, summum vero culmen auro ornatum auream magnam gestat crucem.

VIII. *De cruce gemmata sculpta ad sepulchrum Probi.*

Baron. tom. 4. ann. 395.

In epitaphiis Probi viri de Imperio Romano optime meriti, simulque Probæ coniugis eius ad eorum memoriam exaratis inuentę sunt imagines; veneranda in primis Saluatoris effigies, quæ medium locum occupabat, atque sanctorum Petri & Pauli, cæterorumque Apostolorum. Talibus namq; piis ornamentis sua ipsorum decorare studebant monumenta Christiani. Christi autẽ imago dextera gemmatam gerebat Crucem. Ideo autem, ait Chrysostomus, ex auro, margaritis ac gemmis Crux ornari solebat, vt scirent omnes, Crucem sontium olim suppliciis infamatam, ipso visu horrendam, ore infandam & horrore cauendam; ex quo eam pro salute hominum Christus Redemptor noster sponte subiit, fuisse redditam fulgentem, decoram, pretiosam atque gloriosam.

IX. *De Alfonso Rege, qui defuncti cadauer sepeliuit, ac eiusdem tumulum Cruce decorauit.*

Antonius Panormit. l. de gestis Alphonsi, cap 14.

Cum Alphonsus Rex Aragoniæ & Neapolis, Puteolos obsideret, atque animi laxandi causa littus quotidie peteret, reperit viri Genuensis cadauer è triremi hostium eiectum, littori appulsum: quo viso, celeriter equo desilijt, iisque qui prope aderant omnibus desilire iussit, aliis negotium dat, terram effodiant, aliis, vt nudum corpus obuoluant: Ipse vero crucem ligneam sua manu fabricatus humati ipsius capiti affixit.

X. *Cruce tumulos defunctorum insignire apud exteros à Christianis introductum.*

Horat. Tursell. de vita eius lib. 1. cap. 16.

Franciscus Xauerius Societatis Iesu sacerdos, Sosa aliquot dierum secunda nauigatione passuum millia circiter septingenta à Mozambico prouect⁹, & Melindam (Saracena vrbs est amica Lusitanorũ) delatus, paucos ibi dies substitit. In ea vrbe Lusitani mercatores plerunque versantur: & si quos forte ibidem occupauerit mors, tumulis Cruce insignitis conduntur. Prope vrbem ingens ac præclara Crux è marmore inaurato visitur à Lusitanis constituta. Qua conspecta Xauerius ex insperato, efferri gaudio cœpit, tantam vim & gloriam Cruci gratulans, quod in media Saracenorum ac dæmonum ditione victrix emicaret.

TIT. XXXVII. De virtute imaginis S. Crucis.

I. *De imagine S. Crucis Sirichana miraculis coruscante.*

Io. Zonar. tom 3. Annal. Constantinopol.

Samonas cum apud Imperatorem Constantinopolitanum multum posset, cum magnis opibus fugam ad Agarenos, vnde ortus erat, capessit; sed in transitu Halis captus, quamuis se ex voto crucem Sirichanam adire diceret; nihilominus à Constantino Ducis Andronici filio, Byzantium est reduct⁹; cui Imperator, conseruato pristino erga Samonam affectu mandauit, vt coram Senatu interrogatus, diceret, eum non cepisse fugam, sed ad Sirichanam crucem peregrinatum esse.

Peregrinatio ad crucem Sirichanam.

II. *De Probiano medico Imperiali podagrico signi Crucis virtute valetudini restituto.*

Niceph lib. 7. c. 50 Sozomen. lib. 2. c. 2.

Probianus vnus ex Prætorianis militibus Constantini magni graui correptus erat morbo, inquit Nicephorus; cæterum ægritudine, tali visione diuina in templo S. Michaëlis prorsus est liberatus. Hic porro, quod Græca superstitione imbutus ad Christianam pietatem transierat, alia quidem religionis nostræ quodammodo credibilia esse dicebat: Crucem autem diuinam salutis causam esse omnino nõ admittebat. Atque in hac illi sententia periculose satis perseueranti, Archangeli visio assistens, crucis signum, quod in sacro eius altari collocatum fuerat, exhibuit, disertisque verbis ostendit, ex quo tempore Christus sit crucifixus, nullam esse rem, quę opitulari generi humano, finemque debitum & effectum consequi, absque augusti huius ligni virtute possit, neque apud Angelos, neque apud pios, & sanctos, quicunque veri in Deum amoris testimonium exhiberent homines. Qua persuasione saniorem ille mentem recepit.

S. Michaëlis apparitio.

Crucifixi virtus.

III. *Ad præsentiam imaginis S. Crucis fugit dæmon, & corruit simulacrum.*

Ex Marco Gazensi Ep. Baron. tom. 6. Annal.

Cum Christiani aliquando processione solenni in occursum Episcoporum peruenissent ad locum, in quo erat simulacrum Veneris marmoreum, quod erat super aram marmoream; portarent autem venerandum lignum Christi, hoc est, signum crucis videns dæmon, qui habitabat in statua, nec videre sustinens signum quod ferebatur turpiter egressus ex marmore, deiecit ipsam statuam, & confregit in multa fragmenta. Accidit vero, vt duo idololatræ starent prope aram, in qua stabat statua, & corruens vnius quidem caput fregit in duas partes; alterius autem humerum & brachiale: stabant enim ambo sanctum populum subsannantes.

Crucis virtute corruit simulacrũ.

IV. *Ædes spectris agitatæ per Crucis imaginem liberantur.*

Thom. Boz. lib. 5. de sign. cap. 2.

Anno Domini 1559. contigit in S. Paulo, ciuitate Indiæ Occidentalis, vt in domibus quibusdam moraretur quidam à Christi cultu alienus, & ex eo quicunque in illis locis habitabãt, terrificis quibusdam spectris exagitabantur, à quibus vt se liberarẽt, crucibus ligneis circa illas ædes defixis locum circumdederunt, & nihil postea horrifici senserunt.

V. *Quomodo crucifixi imagine domus infestatione diaboli sit liberata.*

Ex lit. an. Soc. anni 1594. & 95.

Porcæ ad S. Andreæ in Prouincia Indiæ Christiani hominis domum infestam habebat diabolus. Quare cum ea obiret loca Sacerdos Societatis, ab ethnico homine interpellatus est, cur, si tanta est nostris mysteriis potestas, non fugaret dæmonem ex ea domo? Accessit noster, exorcismis fugat hostem. Dat subinde patrifamilias imaginem Christi crucifixi; eamque domi propositam habere iubet. Quæ quamdiu ibi fuit, ad domum aspirare deterrimo spiritui non licuit. Verum homo imperitus, suæ domus tutelam sacram imaginem, quo maiore reuerentia haberetur, in templum transtulit: Rediit infestus habitator. Homo rem ad Patrem detulit: Pater, re cognita, iubet crucem iterum inferri domum qua illata, nunquam exinde malus habitaculum repetiit.

Vis imaginis S. Crucis. Crucem domi habere vtile.

VI. *Constantinus Magnus virtute crucis victoriam de Maxentio reportat.*

Euseb. lib. 1. de vita Constant. cap. 33. & Prudent. lib. 1 contra Symmach.

Postquam Constantinus Imperator vrbem Romanam, victoriam consecutus contra Maxentium eiusque exercitum, ingressus est, statim illustribus inscriptionibus columellisque erectis, inquit Eusebius, omnibus hominibus salutaris Christi signi virtutem promulgauit, inque vrbe media, quę præ cæteris principem locum facile obtinet, ingens istud trophæum contra hostes erexit, & hoc salutare signũ characteribus, qui nullo modo deleri poterant, in eo insculptis, Romanorum aliorumque omnium imperio subiectorum propugnaculum esse demonstrauit, palamque omnibus proposuit ad intuendum: ac statim, vbi erectum hastile, ad formam crucis, in manum propriæ imaginis in statua expressa insertum, Romæ in loco celebri ac multum à populo frequentato locatum fuit; hanc inscriptionem, Latino sermone, in eo mandat incideret: Hoc salutari signo, vero fortitudinis indicio, ciuitatem vestram tyrannidis iugo liberaui, & S.P.Q.R. in libertatem vindicans, pristinæ amplitudini & splendori restitui.

VII. *Idem Imperator eiusdem Crucis vi Licinium superat in Thracia.*

Euseb. lib. vit. Const. c. 6. 7. & apud Baron. tom. 3. ann. 317.

Cum exercitus Constãtini Magni & Licinii iam iam prœlium essent endituri, Licinius primum dimicare exorsus est: ibi Constãtinus Dei omnium Saluatoris auxilio implorato, signoque isto militibus dato, in prima dimicatione hostes expugnauit. Deinde secunda etiam pugna tulit superiores, atq; adeo salutari iam Saluatoris vexillo exercitum suum antecedente, præclariora victoriæ trophæa consecutus. Nam qua in parte istud Crucis vexillũ visum fuit, hostes fugam capiebant, quos victores persequebantur. Qua re intellecta, Imperator, sicubi partem aliquam sui exercitus languentem cernebat, ibi salutare illud vexillum, tanquam quoddam subsidiũ ad victoriam obtinendam, locari mandauit, cuius adiumentis extemplo parta est victoria; quippe dimicantium vires diuina quadam potentia fuerant admodum confirmatæ.

Victoriæ Crucis virtute partæ.

VIII. *De leone immani virtute Crucis interempto.*

In vita S. Chrysost. apud Sur. tom. 1.

Leo maximus, vt legimus in vita D. Chrysostomi, & cuius vires sustineri non poterant, & qui erat visu maxime terribilis, & ad inuadendum acerrimus, illo tempore versabatur in locis, quæ sunt circa Alexandriam. Is erat agricolis quidem malus vicinus, viatoribus autem graue spectaculum, & occursu formidabile: Magno enim impetu in eos erumpens, plurimos occidebat, & simul in ventrem transmittebat; eratque ex æquo & damno perniciosissimus, & ad eum de medio tollendum difficillimus: & cum magna & viuida manus eorum, qui prope habitabant, in ipsum inuasisset, agnouit se suo malo hoc esse ausam: celerrime enim in omnes incurrens, alios quidem solo rugitu loco motus, vertit in fugã: alios autem ore discerptos exedit, aliorum vero cum corpus dilacerasset vnguibus, reddidit eos miserabiles: Hinc accidebat, neglectos quidem agros relinqui ab agricolis, ad loca autem inuia diuertere viatores, propterea quod bestia sustineri non posset. Postquam autem ad extremam iam redacti dubitationem, vix tandem recordati fuerunt hominis Dei, frequentissima multitudine ad ipsum venientes, narrabant ipsa mala, quibus leo eos afficeret, & ab ipso petebant, vt eos solueret hac calamitate; ille vero cum paucam fidem illis prius exprobrasset, & quod illis visa esset bestia inexpugnabilis,

Leonis strages magna.

bilis, causatus est contemptionem Diuinorum præceptorum. Vobis quidem, inquit, omnibus est Deus placandus, in templum simul conuenientibus. Id autem quod do vobis (erat vero crux) ponẽdum est in iis locis, per quæ transit leo, & absit quidem omnis metus; si autem perfecta fides, & haud ita multo post manifesta vobis quoque erit mei Christi virtus. Cum hanc illi crucem accepissent, & sicut illis fuerat imperatum, fecissent, & die sequenti illuc venissent, belluam vident iacẽtem mortuam ad ipsam basin crucis.

Leo ferox crucis imagine necatur.

TIT. XXXVIII. De apparitionibus crucis.

I. *Crucis signo in cœlo apparente Constantino victoria promi titur.*

Ex vita Constantini Magni lib. 1. c. 20 & 22. Euseb. hist. eccl. l. 9. c. 9. Niceph. li. 8. 3.

CVm Constantinus Magnus Imperator vrbem Romanam ex tyrannide Maxentii armata manu eripere statuisset, deque belli ancipiti alea & Marte communi diligentius cogitaret; deorumque imbecillitatem iam aliquoties perspicue cognouisset; ad Deum Christianorum confugit, eumque solum obseruare & colere statuit, inquit Eusebius. Quocirca huius opem implorauit precibus, vt tum quisnam esset, illi significaret, tum rebus, quas apud animum proposuisset, dexteram adiutricem porrigeret. Imperatori igitur ista precanti visio quædam diuina, & in primis admirabilis apparuit;, quam ipsemet post victoriam narrauit Eusebio Cæsariensi, qui eam literis prodidit, etiam iureiurando interposito. Cum iam sol (verba sunt Eusebii) ad medium cœlum ascendisset, die in pomeridianum tempus paululum inclinante, dixit, se Crucis signum, ex lucis splendore figuratum, in ipso cœlo soli imminens manifesto oculis aspexisse, inque eo inscriptionem consignatam: ἐν τούτῳ νίκα. In hoc vince. Admiratio ingens ipsum & totum exercitum, qui eum quopiam iter facientem comitabatur, atque adeo huius prodigii spectator factus erat, incessit. Sed dubitatione admodum distrahi intra se, quidnam ostentũ illud sibi vellet, asseruit, atque cum diu multumque de eo cogitantem oppressit nox; ibi ei dormienti Christum Dei filium, cum signo in cœlo monstrato, visum esse, percepisseque, vt exemplar ad imitationẽ illius signi, quod in cœlo apparuerat, fabricaret, & eo tamquam præsidio in præliis cum hostibus committendis vteretur.

Crux Christi Constantino in cœlo visa.

Crucis signum fabricari iubet Christus in præsidium contra hostes.

II. *De alia Cruce in aere ab eodem Constantino visa in bello eius contra Byzantios.*

Niceph. Call. eccl. hist. lib. cap. 47.

Aliam crucis apparitionem ita narrat Nicephorus: Post bellum in Bithynia contra Licinium gestum, Nicomedia soluens Constantinus Bellum Byzantiis intulit. Bizantii vero cum ceruicem ei submittere, & tributum pendere nollent, pertinaciterque Romanæ seruitutis iugum excuterent, res ad manus peruenit, ac prælio commisso, sex millia primum in Constantini exercitu, deinde conflictu altero tria versus millia hominum sunt cæsa. Quo fortunæ successu Byzantii sublati, vt copias Romanorum omnes conciderent, dispiciebant; pauci namque eo tempore cum Imperatore milites erant, omnibus fere, exiguo excepto numero, ad præsidium Romanæ ditionis, quod de Persarum expeditione, & incursione nunciatum esset missis. Vespera diei erat, & Imperator languidus & mœstus inopia consilii, indesinenter oculos in cœlum intendit; atque ibi rursus, itidem vt Romæ, cum contra Maxentium bellum gereret, scripturam, stellarum ordine, atque distinctione conformatam vidit, hoc significãtem: *Inuoca me in die tribulationis tuæ, & liberabo te; & glorificabis me.* Stupore igitur percitus, rursum oculos in cœlum sustulit, atque iterum Crucem stellis, sicuti antea effigiatam, in cœlo, & inscriptionem circum eam, inspexit cuius hæc verba erant: *In hoc ipso signo hostes omnes vinces*; & confestim in memoriam ei, quæ antea acciderant, venerant. Postridie ergo classicum canere iussit, præliumque iterum cum Byzantiis commisit, & quod trophæum, & signum Crucis in acie præferri mandasset, fortiter illos vicit, simulque vrbem ipsam cepit.

Crux iterũ Constantino in cœlo apparet.

Crucis ope Byzantios superat Constantinus.

III. *De Cruce in pugna contra Mahumetanos visa.*

Thomas Bozius de sig. lib. 8. cap. 7.

Anno nongentesimo trigesimo primo, Ferdinandus Gundisaluus Castellæ Comes non habens sub signis nisi quadringentos quinquaginta equites, peditum vero quindecim millia, tribus diebus continuato prælio exercitum multitudine incredibili Almansoris eiusdem cecidit. Postremo die S. Iacobus in acie visus Christianis laborantib. opem ferre. Sed omnium fuit admirabilissimum prælium, Cui Rodericus Toleranus interfuit, & in quo cæsa Mahometanorum ducenta millia; è nostris, quod incredibile videatur, desiderari tantum viginti quinque, vt idem Rodericus testatur, haud scripturus falsa, cum multi superessent, qui bello interfuerant. Accidit hoc, anno millesimo centesimo duodecimo. In ea pugna Crux Christi dicitur etiam apparuisse in aere.

V. *Alphonsus Manicongi Regis filius cælestibus equitibus Cruce signatis hostes prosternit.*

Tho Boz. lib. 17. desi . eccl. c. 7. an. 507. ex Hie. Or. Cor. de rebus gestis Emmanuel.

Rex Manicongi in Africa Christo se addixit anno 1507. Vita decedens duos reliquit filios Horum natu maximus Alphonsus cùm paucis suorum non est veritus inire pugnam cum fratre, qui magnas circum se copias haberet, & à religione Christiana valde alienus esset. Ventum ad manus. Alphonsus continuo aduersarios in fugam vertit. Eorum dux captus palam profitebatur se magnam militum copiam in equis insidentem, & crucibus insignatam, tantaque luce splendentem, vt oculos omnium perstringeret, in prælio conspexisse, cuius metu perterritus terga dare cum suis fuerit coactus.

VI. *Crux auro rutilantior sancto Meinulpho inter ceruĩ cornua apparet.*

In vita eius apud Sur. ca. 6. Oct. to. 5. ex Gabelino in vita eiusdem.

Cum sanctus Meinulphus Diaconus ad construendam Deo sacram ædem inflammaretur, locum diligentius inspecturus, solus eo se contulit, vt eius capacitatem, & totius structuræ rationem accuratius expenderet, talis ei visio oblata est: In eodem enim loco, vbi antea viderat ceruas motibus instabiles, ceruum præstanti corpore, cornibus in sublime erectis, accubantem videt: mox vero ad beati viri conspectum, tanquam sibi, illo aduentante, accubare nõ liceret, sese erigentem. Ipso autem ad cerui conspectum nihil terr.to, sed propius etiam accedẽte, ceruus humi se prosternit. Eum insolitum bruti animalis gestum vir sanctus diuino muneri attribuens, in ceruum suos defigit obtutus, videtque inter eius cornua radiare crucis dominicæ signum, omni auro rutilantius. Eo conspecto, intelligens adesse Dominum suum, multumque ea re lætatus, in huiusmodi prorumpit verba: Iam mihi spes certa affulget, eum, qui quondam cum hoc vexillo inferorum claustra penetrauit, aduersus diabolicos incursus huius loci fore protectorem. Cumque hæc, & id genus alia diceret, ceruus ab eius oculis disparuit.

Crucis imaginem inter cerui cornua videt S. Meinulphus.

VII. *De miraculosa Regis Pagani conuersione per apparitionem infantis Crucem gerentis.*

Albanus Copus dialog. 4. c. 17.

Quod iam referam, circa annum Domini 1562. accidit. Colloquebatur forte Ferrantes Osorius, vnus ex Societate nominis IESV, cum Rege regionis Bazianæ de Christo, & eius Cruce. Cui Rex respondit, apparuisse sibi nocte infantem cum Cruce, & iussisse, vt sibi eam sumeret: fore enim eam sibi maximo honori: vnde Rex Christum palam professus est, nec in cubiculo tantum flexis genibus Crucem adorauit, verum etiam propriis manibus Crucem ad certum quendam ciuitatis locum detulit, eamq; ibi defixit, populo præsente atque genu submittente. Rex vero edixit, vt capitalem pœnam subirent, qui Crucem non adorarent.

Crux Regi Ethnico à puero diuinitus allata. Crux sub pœna capitis adoranda.

VIII. *De felici Lusitanorum ad Æthiopiam appulsione per Crucem in cœlo apparentem.*

Idem ibid. ex epi. Patrum societatis Iesu.

Nec illud prætereundum est, qua ratione Lusitani in Æthiopiam primum appulerint Nam cum lõga & periculosa nauigatione portum aliquem Æthiopiæ frustra quæsissent, tædio tandem & laboribus fracti, domum re desperata postridie reuerti cogitabant. Mane vero, cum iam reditum molirentur, clara Crucis species in cœlo palam conspicuam se omnibus præbuit. Qua conspecta, Præfectus nauis quasi felici & salutari omine diuinitus oblato; Agite, inquit, diuertamus prorã in eam oram, & Deum salutari nobis passionis suæ signo præeuntem alacres sequamur. Cum oẽs omen læti acciperent, & alacres ad eam regionẽ contenderent; diururno mox desiderio potiti, portum tam diu ante optatum inuenerunt. Quos potentissimus ille Rex Æthiopiæ, qui quadraginta Regibus præest, mirifice amplexus est; eoque cariores habuit, quo Crucis magis studiosos videbat. Quæ regio quamuis varias labes & maculas religionis acceperit, quod tam disiuncta sit à Romana Ecclesia, & propter iter Christianorum tot seculis ad eos interclusum; Romanum tamen Pontificem, vt Christi vicarium, adorat: & spes est pios Patres Societatis IESV, omnes eas maculas propediem abstersuros, qui in eo labore iam toti sunt. Merito certe piis Lusitanis Deus Crucem itineris ducem dedit, cuius illi gloriam tantis laboribus quærebãt: qua exercitui postea præeunte, celeberrimas illi contra Paganos & Mahumetanos victorias reportarunt.

Crucis apparitione Lusitanis Æthiopiã petentibus.

Rex Æthiopiæ studiosus Crucis cultor.

IX. *De alia Crucis apparitione in aere Albuquercio in India Lusitanorum duci facta.*

I. Petr. Maj lib. 5. hist. Indicarum.

Ex recentioribus Crucis apparitionibus non infimum obtinet locum illa, quæ Albuquercio inuictissimo Regis Emmanuelis in India Duci & Proregi, dum maris Arabici Insulas & sinus exploraret, obuenit. Ad solem occidentem, inquit Maffeius, qua Regis Abassinorum imperium est, Purpureæ Crucis in cœlo signum præfulgens aliquandiu apparuit, quo visu Lusitani omnes venerabundi procubuere, & Albuquercius, vt erat eximia pietate, sublatis ad eam manibus, clara voce fusus in preces: O crux, inquit, nostræ redemptionis argumentum, O signum Christianæ victoriæ, ô decorata preciosissimo sanguine Domini IESV. O diuina arbos, cuius vitali fructu lethalis quondam plantæ repensus est structus. In te, te, inquam, spes nostras omnes habemus repositas, te profitemur, agnoscimus, adoramus, ac suppliciter petimus, nobis inter tot pericula terra marique præsidio sis. Ab ea precatione obortæ omnibus lacrymæ, & ingens fidei ac religionis clamor ad astra sublatus: tum consono clangore hinc inde tuba concrepuit, & omnia tormenta displosa; dein candida nubes conditam crucem, sine fine defixis in cœlum oculis Lusitanorum eripuit. Neque Albuquercius prætermisit, quo minus rem sicuti acciderat, testato conscriptam ad Emmanuelem Regem primo quoque tempore mitteret.

Crucis prǽconia.

X. *De crucis signo in militum vestibus apparente.*

Sozomen. lib. 5. hist. eccl. cap. 1. Baron. to. 3. annal. an. 361.

Cum primum Iulianus Imperator fines Illyrici ingrederetur, refert Sozomenus, vites post vindemiam, circiter virgiliarũ occasum, vuis acerbis minimeque maturis onustas visas esse, roremque tum in eius, tum in comitum suorum vestes ex aere delapsum singulis guttis signum crucis in eius impressisse. Quæ res cum visæ fuissent, non ipse solum, verum etiam alii, qui eum comitabantur, vuas haud maturas intempestiue apparentes aliquid boni portendere; rorem autem demissum, vestem eius, in quam forte cadebat, tali nota casu ac fortuito signasse existimarunt. At vero ab aliis dicebatur, ostentorum alterum significare; Imperatorem immaturo ætatis suæ tempore non aliter ac vuas immaturas periturum, & imperium ad exiguum tem-

Crucis signum in vestibus quid portenderit.

pus duraturum:alterum indicare,religionem Christianam cœlestem esse,&omnes figura crucis signari oportere. Quæ coniecturæ fuere eorum, qui doctrina & religione ab Imperatore dissentiebant;neque certe(vt videtur)à veritate aberrātes:nam temporis progressio vtrumque demonstrauit vere dictum esse.

XI. *De crucibus sanguineis in vestibus hominum tempore schismatis in Germania conspectis.*

Alanus Copus dialog 4. contra impugnat. res imaginum cap. 9.

Cruces sanguineæ in vestibus tempore schismatis.

Anno Domini millesimo quingentesimo primo in Germania cruentæ cruces vestibus hominum horribiliter cœlitus aspersæ visæ sunt. Illæ autem cruces ita sanguine stillantes, infausto quodam omine plane prædixisse videntur, Christum rursus crucifigendum per virulentas & blasphemas eorum linguas,qui venerandum eius crucis signum (quod idolum appellant, per impias denique eorum manus,qui calamo, igne, ferro, aqua Christi Domini cruces ac imagines dilacerant & conterunt.

TIT. XXXIX. De iniuria Crucis imagini ab eius inimicis illata.

I. *Pagani cruces frangentes,& ludibrio afficientes pœnas luunt.*

Baro to.10. ann ad an. 916.1. ex Adam anti ... Chrono ... cap.

REdemptoris nostri anno nongentisimo decimo sexto,quo Vngaris siue Hunnis Saxonum Ecclesias deuastantibus, inter alias Bremensem comburentibus,& sanctissimas cruces ludibrio afficientibus,diuina sunt aduersus eos ostensa prodigia sub Reginuardo Hamburgensi Archiepiscopo, cuius tempore hæc contigisse Adam sic enarrat: In diebus illis grande miraculum fertur à posteris Bremæ cōtigisse, Vngaros scilicet incensis Ecclesiis Sacerdotes ante altaria trucidasse, Clerum vulgo mixtum aut impune occisos, aut ductos in captiuitatem. Tunc etiam cruces à Paganis truncatæ ludibrio habitæ, cuius signa furoris vsque ad nostram ætarem durauerunt. Sed Deus zelotes, cuius passio ibi derisa est,incredulos abire non passus est inultos. Nam subito & mirabilis orta tempestas à semicremis ecclesiarum tectis scindulas eleuauit,quas in facies atque ora paganorum rotans, dum fugæ præsidium quærunt, aut in fluuium præcipitari compulit, aut in manus ciuium concludi.

Cruces pagani contemnentes puniuntur.

II. *In sanctæ Crucis impios contemptores vt diuinitus vindicatum.*

Pa. Gretser to.3.de Cruce li.2. c. ex lib.10. de bello sacr. ca 47 per Anonym.

Operę pretium erit annotare hic id,quod in obsidione Sidonis euenisse scribit Anonymus. Habebant Christiani secum, more consueto ac solenni, Crucem Dominicam: quam Rex à Hierusalem detulerat ad protegendum populum Dei. Hanc Apostatæ quidam,& præuaricatores fidei cuiusdam turris propugnatores conspicati,deridentes illudebāt, & sibi contrario crucem facientes, & in culmine turris figentes, sputo & vrina, ipsi insipientes & maligni, inhonorare præsumebant. Quod pius Rex & omnis populus deplorātes Deum cœli flebili voce inuocant, vt fontem misericordiæ suæ aperiens, apostaticis viris & stultis Saracenis demonstrare velit, quod non recte agentes diuinæ maiestati blasphemiam irrogare præsumpsissent. Mox eorum precibus exauditis, absque hominum labore sic turris illa concussa & diruta est, iam vespere mundo imminente, vt lapis super lapidem non remaneret, & increduli homines ruina illius suffocati obruerentur.

In Apostatas Crucis illusores vltio diuina.

III. *Crucis Dominicæ percussores diuinitus perimuntur.*

Sigebertus in Chronici supplem. sub an. Do.1181. Baro.to.12.1. 69.44.

Mater Solidani de Iconio veniens ad extrema reuelauit filio suo quod semper celauerat, scilicet quod esset Christiana, & rogauit eum, vt crederet in Christum,qui est Dominus, & Rex omnium seculorum & quod amaret Christianos. Quod ipse spopondit se facturum:sed dixit, quod non auderet aperte credere in Saluatorem propter Paganos. Dixit ei mater sua: Fili, cum mortua fuero, fac mihi excelsam sepulturam & pulcram sicut pyramidem: & pone super eam signum Crucis Christi. Cui ille se hoc de luce facere non posse respondit. Tunc fac, inquit,mater eius,de nocte. Quod & factum est.In crastino cum Agareni vidissent signum illud, indignati sunt contra Principem, & volebant eum occidere: tunc quidam ex ipsis subleuatus per machinas conabatur deponere Crucem,qui voluntate Dei ruit & mortuus est. Similiter & alius interemptus est alia vice. Tertia vice cum conuenissent multa millia hominum ad deponendum ædificium illud: inter quos erat vnus promptior ad deponendum illud,venerunt fulgura & coruscationes, & illo primitus perempto multa millia perierunt igne diuino. Tunc apparuit Angelus Domini & clarissimum signum crucis posuit super pyramidē illam: ex quo multi crediderunt in Christum, & adhuc crucem illam venerantur & adorant.

Cruces ad sepulturas ponere, antiquum.

Crucis euersores multi pereunt.

Angelus erigit crucē super sepulturam.

IV. *Vrsus Crucem fœdans in promptu morte plectitur.*

Matthias Felisius in 1. præcept. Decal.cap.36.ex Christian. Massæoli, 3. Chron & Mari.hist. an.Do.1248. Tilman.Bredemb.li.3. Collat.sacr. c.13 ex l. 4. Thoat.

Contigit etiam circa annum Domini 1248.apud Iconium vrsum cuiusdam magi, teste Christiano Massæo, mingere ad pedem crucis in palatio pictæ, statimque emori. Ethnicus id male ferens pugno percussit imaginem, & ilico brachium obriguit Accurrens alius etiam mingere præsumpsit, necdum cessantem mors inopina prostrauit.

V. *De crucis imagine ab aleatore saxo percussa cruorem emittente.*

Budæ Pannoniæ vrbe, duo aleatores ita conuenerant, vt alter in Dei nomine, alter in nomine diaboli luderet. Qui Deum nequitiæ fautorem faciebat,pecunias omnes, ipsas quoque vestes amisit: intempesta nocte desperabundus domum rediens per cœmiterium iter facit. Ibi Saluatoris cruxcifixi ima-

imaginem conspicatus, ira & furore plenus, saxum arreptum violenter fronti illisit. Miraculosè igitur saxum in vulnere hæsit, & copiosus sanguis profluxit. Cœmiterio vicinus habitabat lanius senex podagricus, is per quietem vocem incertam audit: surgeret & cultro proximum quemuis sibi obniam factum confoderet. Quam vocem cum tertio iteratam, multis cum minis instantem audiuisset, parere decreuit. Itaque cum prius ne mouere quidem sese lecto posset, impigre surgens, laniario cultro arrepto, in cœmiterium descendens aleatorem infelicem furibundum sibi obuiam factum cultro confixit. Hoc patrato facinore, iudicis ædes accedens, aditum & colloquium postulat. Iudex non credere sed phantasma dæmonis arbitrari. Tandem admissus, somnium & cædem indicat. Cum iam illuxisset, ad cœmiterium conueniunt, cadauer circumstant. Interim dæmones cum terribili vlulatu in sublime raptum cadauer ex hominum conspectu abstulerũt. Ea res, præter vulnus crucifixo illatũ aleatoris perfidiam arguit, & lanium à periculo liberauit.

Crux ab aleatore cæsa cruorem mittit.

Aleator Cruci iniurius occiditur.

Aleatoris cadauer à dæmonibus raptũ.

VI. *Christi crucifixi effigies sputis derisa derisores miraculo ad pœnitentiam adduxit.*

Th. Boz. de sign. Eccl. Dei li. 5. c. 2. tom. 1.

Venit forte in manus Principis cuiusdam, qui nõ longe aberat a finibus Regni Peruani, effigies Christi crucifixi. Ille acceptam conspuere, ac multis modis irridere cœpit in conspectu pluribus imorum. Ibi mirabiliter imago, quasi vere spiraret, cœpit ex oculis lumen emittere, caput motare, & aspectu minari Regem, cunctosque terrere. Quocirca pauore perculsi omnes, & tremore correpti, partim cecidere ad terram, partim cum se viderent obrigescere, neque posse loco recedere, exclamare cœperunt, factique pœnitentes misericordiam suppliciter implorare. Ob id pristino statui protinus restituti magnũ Christianorum Deum palam confiteri altissima voce, rẽ cunctis enarrare. At princeps vna cum multis suorum se Cuzcum contulit, & factum diuulgans Christo se deuouit.

Crucifixi irrisores qua ratione ad pœnitentiam adducti.

VII. *Cruce reuulsa & proiecta impietas diuinitus punitur.*

Ex lit. an. Soc. ad an. 94. 95. sub domo Coulana Prou. Ind.

In pago non ita longe à Culana ciuitate Prouinciæ Indiæ dissito præcelsa crux defixa erat. Ad illam euertendam Regina misit cum suo Doctore, aliisq; ministris elephantem, sed adfuit vltor Deus iniuriæ: nam bellua crucem quidem eruit, & in proximum abiecit profluentem: sed confestim disrupta exanimata est. Et Naires, qui pecudem regebat, postero die interiit: reliqui omnes impii mandati administri; cum aliis sceleratì facinoris spectatoribus, grauissimis puniti cruciatibus. Quibus malis territa Regina, facti pœnitẽs, Crucem iussit restitui, quam eodem adhuc hærentem loco, quo proiecta erat inuenerunt: cum tamen profluens rapidissimo impetu volueretur. Quæ res vna cum admiratione maiorem etiam erga Crucis signum venerationem, & Christianis & ethnicis incussit. Sed ethnici timore, Christiani in omnibus his terrarum tractibus admirabili eam reuerentia prosequuntur. Multæ passim locis diuersis iamdudum defixæ à patribus cernuntur. Ad eas non viri, fœminæque tantum, sed pueri et iam tenera ætate votiuas suscipiunt peregrinationes, easque ieiuni, nullo sumpto cibo, obeunt, suas preces soluunt, dona offerunt, petita quoque consequuntur.

Impietas erga crucis imaginem castigata.

Crucis imago quo in honore habita apud bonos Christianos.

TIT. XL. De vsu, antiquitate & primario signi crucis effectu, qui est res sanctificare.

I. *De Eduardo Angliæ Rege, qui per signum crucis benedictionem à Christo Domino accepit.*

In vita eius apud Surium 5. Ianuar. et Ealredo Anglo Abb.

IN monasterio Beati Petri in Anglia ante altare sanctæ Trinitatis missarum solenniis sanctus Eduardus Rex vice quadam cum Comite Leofrico assistebat: Et ecce speciosus ille forma præ filiis hominum Christus IESVS in ara consistens; oculis vtriusque visibiliter corporalis apparuit, sacraque dextera super Regem extensa, signum sanctæ crucis cum benedicendo depinxit. At Rex, demisso capite, diuinæ maiestatis adorabat præsentiam: Comes vero quid in animo Regis ageretur ignorans, volensq; Regem tantæ visionis esse participem, cœpit velle ad ipsum vsque procedere. Verum Rex quid in mente Comitis voluebatur, intelligens: Sta, inquit, Leofrice, sta quod vides, video & ego. Post missam vero dixit Rex ad Comitem: Per eius quem vidimus, maiestatem, mi Leofrice, te obtestor, ne quoadusque vixerimus, sermo iste proferatur in publicum, ne vel nos in perniciem nostram ob fauorẽ vulgi pulset elatio, vel fidem deroget dictis infidelium æmulatio.

Crucis signo à Christo insigni tur Rex.

II *Signaculum sanctæ Crucis Apostolis in vsu fuisse.*

Niceph. Calli 2. hist. eccl. cap. 42.

Cum dudum transitionem suam ad Deum, diemque & horam eius præuidisset Ioannes Apostolus & Euangelista, presbyteris ministrisque Ecclesiæ, & præterea quicunque flagranti essent fide fratribus assumptis, extra Ephesiorum vrbem progreditur, & cum iis in vicinum quendam tumulum, quo frequenter ire, precationi operam daturus, solebat cõscendit: Ibi vehementius orans, Ecclesias Deo commendat, mox sarculis quibusdam & ligonibus celeriter sepulchrum sibi fodi præcepit: deinde eos, qui tum aderant, arcanis de Deo verbis, & præceptis optimis de fide, spe, potissimum dilectione (quippe dilectus ipse) erudit, & corda eorum confirmans, Seruatori verbo commendant: postremoque illis in Domino saluere & valere iussis, vbi se crucis signo muniuisset, in monumentum descendit.

Io. Euangelistæ transitus.

Signi S. crucis antiquitas.

III. *Cum signo Crucis sacramenta conferri.*

S. Hier. in vita S. Hilarionis.

D. Hieronymus præstãtissimus Ecclesiæ Doctor Sacramentorum administrationi crucis signũ adhiberi testatur de Hilarione agẽs: Cũ venisset, inquit, Elu-

Elusam, eo forte die, quo anniuersaria solennitas omnem oppidi populum in templum Veneris congregauerat, Hilarionem non prius abire passi sunt, quam futuræ Ecclesiæ lineam mitteret, & sacerdos eorum, vt erat coronatus, Christi signo denotaretur, hoc est, baptizaretur.

Crucis signo baptismus confertur.

IV. *S. Maximinus martyrii palma cum sociis de[illegible]dus Cruce per totum corpus se signat.*

In vita eius apud Metaphr. & Sur. 6. Febr.

Cum Maximinus iamiam mart[illegible] suppli[illegible] esset subiturus, oratione prius facta c[illegible]rit a[illegible] taginem, vbi cum extendisset oculos in cœlum, [illegible]e muniuit signaculo crucis per totum co[illegible]us, dicens: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus san[illegible]* Cum vero exuisset suas vestes, & rursus fecisset id quod est in Christo, signaculum, se proiecit in sartaginem.

V. *S. Tecla signo Crucis munita in mediis flammis stat illæsa.*

Ado Treuer. in Martyr. 23. Septemb. apud Sur. tom. 5.

Sancta Tecla, Virgo & Martyr, capta ab apparitoribus, vt in focum iactaretur, sponte pyram ascendit, & signo Crucis facto, virili animo inter medias flammas stetit, subitoque facta inundatione pluuiarum, ignis extinctus est, & beata Virgo illæsa, virtute superna, erigitur.

VI. *Cibis mensæ appositis cum signo Crucis olim etiam benedicebant haretici.*

Greg. Turon. lib. 1. Mirac. cap. 20.

Semper Catholicorum inimica est Hæresis; & vbicunq; potuerit tendere insidias, non omittit; sicut illud est quod quodam loco factum celebre fama refert: Mulier quædam erat Catholica, habens virũ hæreticum; ad quam cum venisset presbyter nostræ religionis valde Catholicus, ait mulier ad virum suum: Peto charitati tuæ, vt pro aduentu huius sacerdotis, qui me visitare dignatus est, lætitia habeatur in domo nostra, ac præparatũ dignis impendiis prandium epulemur cum eo. Promittente autẽ viro eius sic se, vt illa flagitabat, facturum, aduenit & alius hæreticorum presbyter, dixitque vir mulieri: Duplicata est lætitia hodie, eo quod sint sacerdotes vtriusque religionis in domo nostra. Discumbentibus autem ad conuiuiũ vir ille cum presbytero dextræ partis cornu occupat, Catholicum ad sinistrum statuens; positaq; ad læuam eius sellula, in qua coniux eius resideret, dixit vir ad presbyterum hæreticum: Si consenseris dictionibus meis, exercebimus hodie cachinnum de hoc Romanorum presbytero, vt scilicet apposito ferculo, tu celerius signare festines; cumque ille manum non posuerit, illo tristante, nos cum lætitia comedemus cibum: Cui ille: Faciam, inquit, quod præcipis. Tumque veniente disco cum oleribus, signauit hæreticus; posuitque primus manum suam. Quod cernens mulier ait: Ne feceris, quia ingrate fero iniuriam sacerdotis. Et exhibito alio cibo sumpsit Catholicus. In secundo vero & tertio ferculo similiter fecit hæreticus. Quarto autem exhibito, festinans hæreticus priusquam ferculum illud vel mensam tangeret; eleuata manu signat, statimq; positum cochleare sumit; non intelligens quia caleret feruentemque cibum velociter ingluttiuit: protinus accenso pectore æstuare cœpit; & cum suspirio immenso nequam spiritum exhalauit; ablatusque de conuiuio, locatus in tumulo terrenæ molis congerie est opertus. Tunc exultans presbyter nostræ religionis ait: Vere vltus est Deus seruos suos; & conuersus ad virum ait: Periit huius memoria cum sonitu, & Dominus in æternum permanet. Tunc homo ille perterritus prouolutus ad pedes presbyteri, conuersusq; ad fidem Catholicam, credidit cum domo sua.

Hæretici mors improuisa.

VII. *Signum Crucis ante mensam olim etiam in vsu fuisse apud Christianos Catholicos.*

Theod. lib. 3. hist. cap. 16. Nazianz. orat. 1. contra Iulian.

Cum Iulianus Apostata, donatiuum militibus distribuens, fraude quosdam eo perduxisset, vt thuris nonnihil in aram plenam carbonum iniicerent, subdit Theodoretus: Post istam perniciosam pecuniæ distributionem, nonnulli, qui aurum acceperant, in conuiuio quodam forte vna epulabantur, quorum vnus, sumpto in manus poculo, non ante bibebat, quã salutare crucis signum adhibuisset; atque, cum quidam ex conuiuis eum increparet, diceretque, illud rei paulo ante ab eo gestę prorsus repugnare; sciscitatur, quid sit, quod in factis suis repugnantiam habere asserat: ille aræ, thuris & negatæ fidei illum admonet, aitque ista Confessioni Christianæ prorsus aduersari. Quibus auditis, complures ex conuiuis flebiliter lamentis se dedere, & capillum lacerare cœperunt, surgentesq; de conuiuio per forum cursitare, se Christianos esse clara voce profiteri, Imperatoris artib⁹ impulsos esse in fraudem, palinodiam canere, & cladem imprudenter acceptam, pugnare renouata, sarcire velle.

Cruce benedicendi mensę consuetudo antiqua.

VIII. *De Cruce ossea in corde Religiosi reperta, qui frequenter se signabat.*

Tho. à Cantip. lib. 1. Apum. c. 25. 6. Nicol. Serarius Rerum Mogunt. lib. 5. sub Archiep. 53. Ante Senens. in Chron. Prædic. ad ann. Dom. 1235.

De Voluando Priore Ordinis Fratrum Prædicatorum in Argentina, ciuitate Teutoniæ, rem præcipue mirabilem & deuotam propriis oculis vidi. Hic, vt fratres mihi testatissima veritate narrauerunt, semper fere, siue gradiens, siue sedens, pollice signũ crucis in pectore depingebat. Contigit autẽ, vt Maguntiam veniens infirmitate decumberet, & ingrauescente morbo, cum mira alacritate spiritus moreretur, & apud fratres Minores ibidem sepeliretur. (Nondum enim fratres Prædicatores in eadem ciuitate locum habebant) Quo audito, fratres Prædicatores Argentinenses duos fratres pro Prioris sui defuncti corpore Maguntiã direxerunt, sed frustra, quia fratres Minores sepultum reddere noluerunt. Contigit autem post annos paucos, vt fratribus Minoribus ad locum alium transeuntibus, fratres iterũ Prædicatores de Argentina duos fratres in Maguntiam pro dicti Prioris corpore destinarent. Qui sine contradictione assumptis ossibus in Argentinam prospere redierunt. Quid plura? Ossa fratres diligentius

Crux reperta in corde pii viri religiosi.

gentius abluentes, os pectoris cui ex vtraque parte inhærent costæ superius, insignitum cruce operosissima repererunt, & hoc quasi scutū cordis interius. Erat autem crux (vt ipse ad hanc videndam quadraginta milliaribus laboraui, & lætis vidi oculis meis) in ossis medio; ex substantia ossea ad spissitudinem euidentissimam eleuata, tribus superiorib⁹ brachiis æqualis longitudinis, & inferiori brachio decentissime longiori: extremitates vero trium brachiorum superiorum instar repandi lilii decuruatas, & brachium inferius, quasi trunco deberet infigi, exacuatum habebat. Quid igitur in signo corporeæ crucis in osse pectoris: nisi mortis Christi in mente prius habita stigmata passionis? Et quid in foliis repandi lilii in crucis extremitatibus designatur: nisi mundissimæ castitatis insigne, quod cum memoria mortis Christi fundatissime fixum gerebat in carne?

IX. *Pollex, quo signum crucis formare solebat sanctimonialis post mortem mansit incorruptus.*

D.Bernard. Abb. Clarauall. tract. de doctrina.

Sanctimonialis quædam apud nos in tanta veneratione habuit signum crucis, vt cum efferenda esset ad tumultum, facies Crucifixi verteretur post eam in partem illa per quam elata est, & sic caput imaginis in partem illam intendens, perpetuo contra solitum sic permaneret. Alia reuelauit cuidam computruisse manus suas, sed pollicem non posse corrumpi, quo signum crucis sibi imprimere consueuerat.

X. *De pollice, quo se frequenter signo Crucis muniebat Editha virgo, diu in terra illæso.*

In vita eius apud Sur. 16. Septemb. cap. 4. 5. & 6.

Vbicunque Editha Virgo, Edgari Regis Anglorum filia, ingrediebatur, Crux Christi illi comes aderat: Crucem in fronte, in pectore, in itinere, in omni opere suo præferebat. Cum aliquando escas suo more in disco efferret, in sinu pauperis condendas à latere puer accurrit eleemosynam petens. Porrexit ea cum solito crucis signo: mox ille puer disparuit, ita vt prorsus ab illa non videretur. Cum autem Rex pater eius in honorem beati Dionysii ecclesiam condidisset, & sanctum Dunstannum ad eius dedicationem inuitasset, vidit is sanctus Pontifex sacram virginem crebro pollicem dextrum extendere, & eo signum crucis pingere in fronte sua. Quo ille delectatus, apprehensa dextra manu virginis, dixit: Nunquam putrescat hic digitus. Post decessum sanctæ Edithæ tredecim elapsis annis, illa beata Dunstanno Archiepiscopo apparuit, dicens: Reminiscens Dominus miserationum suarum, assumpsit me, placetque ineffabili bonitati illius, vt apud homines in salutem fidelium eius honore afficiar, cum ille me apud Angelicos ciues in cœlo honorarit: Ito ergo Wilthoniam, diuinaque iussa capessens, corpus meum è terra eleuato. Ne dubites, nec vllo te phantasmate deludi putes: hoc enim veritatis erit signum, quod præter officia membrorum, quibus in puellari leuitate abusa sum, puta oculorū, manuum, pedum, reliquum corpus meum vti illibatum, & ita

Ecclesia in honorem S.Dionysii erecta.

incorruptum inuenies. Libidinis enim & crapulæ expers semper fui. Pollicem quoque dextræ manus, quo mihi assidue sanctæ crucis signum impressi, illæsum videbis, vt appareat clementia Domini in parte seruata: & paterna castigatio, in parte absumpta. Dunstannus ergo iussis obsequens, omnia, vti prædixerat, veritati consona comperit.

Signi crucis vtilitas.

TIT. XLI. De alio Crucis effectu, hoc est, de virtute eius contra dæmones, incantationes, serpentes, dracones, &c.

EXEMP. I. *Quomodo B. Antonius Eremita virtute Crucis varias dæmonum cateruas fugarit.*

In vita S. Antonii ap. Athanasiū.

SCribit sanctus Athanasius, celeberrimus ille Alexandrinorum præsul, D. Antonium crucis armatura infensissimis hostibus obuiam iuisse: Aliquando igitur sonitus repentinus increbuit in eo loco, vbi erat Antonius, ita vt eo funditus agitato, parietibus patefactis, varia exinde dæmonum turba sese effunderet. Nam & bestiarum & serpentum formas induentes, omnem protinus locum repleuere phantasiis leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scorpionum, nec non & pardorum atque vrsorum, & hæc singula secundum suam fremebant naturam: rugiebat leo occidere volens; taurus mugitu & cornibus minabatur; serpens sibilo personabat; luporum impetus inhiabat, pardus discolor à tergo, auctoris sui calliditates varias indicabat: Cruces omnium vultus, & vocis horridæ dirus auditus. Antonius flagellatus atque confossus sentiebat quidē asperiores corporis dolores, sed imperterritus durabat mente peruigili. Et licet gemitum vulnera carnis exprimerent, sensu tamē idem permanens, quasi de inimicis luderet, loquebatur: Si virium, aiebat, aliquid haberetis, sufficeret vnus ad prœlium, sed quoniam Domino vos eneruante frangimini, multitudine tentatis inferre terrores. Rursusque confidens dicebat: Si quid valetis, si vobis in me potestatem Dominus dedit, ecce præsto sum, deuorate cōcessum; si vero non potestis, cur frustra nitimini? signum enim crucis & fides ad Dominum inexpugnabilis nobis murus est. Multa contra S. Antonium minantes fremebant dentibus suis, quod nullus eorum tentamenta sequeretur effectus, sed maxime è contrario gigneretur illusio.

Signo crucis armatus pugnabat B. Anton. contra dæmones.

Signū crucis cum fide murus inexpugnabilis.

II. *S. Hilarion signo Crucis armatus pellit dæmones.*

D. Hieron. in vita S. Hilarionis.

Simile quid prodidit S. Hieronymus de S. Hilarione: Quadam, inquit, nocte cœpit infantum audire vagitus, balatus pecorū, mugitus boum, planctusq; mulierum, leonū rugitus, murmurat exercitus, & rursus variarū potentia vocum, vt ante sonitu, quam aspectu territus cederet. Intellexit Dæmonum ludibria, & prouolutus genibus, Christi crucem signauit in fronte, talique armatus casside, &

Crucis vis.

lorica

lorica fidei circundatus, iacens fortius præliabatur, cum interim ex improuiso, splendente luna, cernit rhedam feruentibus equis super se irruere; cumque inclamasset IESVM; repentino terræ hiatu, pompa omnis absorpta est.

Nominis Iesu virtus.

III. *B. Antonium signo Crucis munitum maligni spiritus aggredi non audent.*

Io. Cassian. lib. 8. collat. cap. 18.

Crucis signaculi vis contra artes magicas.

Christianæ professionis virtus.

Duo Philosophi magicis artibus dediti beatum Antonium despicientes tanquam imperitum illiteratumque virum, & cupientes eum saltem de cella sua expellere præstigiis magicis ac dæmonum dolis, si eum plus lædere non valerent, miserunt ad eum nequissimos spiritus: cumque Antonius nunc crucis signaculum imprimeret fronti suæ ac pectori, nunc Deum suppliciter exoraret, durissimi dæmones nequaquam audebant appropinquare eidem, sed sine effectu redierunt ad magos. Qui protinus direxerunt ad sanctum Antonium spiritus malitiosiores. Quibus cum Abbas Antonius modo prætacto resisteret, & illi inaniter laborarent, atque ad magos victi redirent, miserunt magi tertio spiritus potentiores ac nequiores. Quibus nihil proficientibus contra sanctum Antonium, didicerunt magi illi & euidentissime cognouerunt, magnam inesse virtutem Christianæ professioni, quia ita refrænatæ sunt virtutes illæ contrariæ tam feroces atque potentes, vt non solum lædere non valerent Antonium, sed nec ad punctum potuerũt eum de cella sua eiicere, cum tamen magi putarent, quod dæmones illi vltimo missi potuissent obducere quadam caligine solem & lunam, si ad eos fuissent directi.

IV. *Christiani dæmonas signo Crucis profligant, quos nec Magi nec Iudæi profligare potuerunt.*

Theod. Lector lib. 2. Collectan. Cedren. in Anastasio.

Refert Theodorus eiusmodi historiam: Castrum quoddam est inter Persas & Indos, nomine Zundadeero. Cum Rex Coades multas in illo pecunias ac lapides preciosos asseruari audisset, volebat eius rei veritatem cognoscere: verum Dæmones locum illum inhabitantes, Coadem ab eo, quod quærebat, impediebant. Cunctam itaque magiam suam magi illius impenderunt, sed frustra. Adhibita est & Iudæorum magia; neque sic tamen voti compos euasit. Cogitauit per Christianos amoliri dæmones illos; Episcopus igitur Christianorum in Persia, peracta super ea re synaxi, & acceptis diuinis mysteriis, & in Christianos, qui aderant, dispensatis, signo Crucis dæmones profligauit; & castrum Coadi sine vlla molestia tradidit: quamobrem vir ille stupefactus, Episcopum illum primæ sedis prærogatiua cohonestauit, cum ad id vsque temporis Iudæi & Manichæi priores haberent: deinde & cunctis Christianismum amplecti volentibus liberum & securum fecit. Cum antea Christianos variis tormentis excruciasset adeo, vt etiam multis membra, & partes eas, per quas vox editur, ademerit; qui tamẽ, inquit Nicephorus, illis quoq; sic amissis, nõ minus quam antea clare sunt locuti.

V. *Crucis signo irritas reddit incantationes sanctus Vedastus.*

Albinus Flaccus in vita S. Vedasti Episcop. Atrebatens.

Vis Crucis manu factæ contra incantationes.

Quidam nobilis Francus potentia clarus, Oeinur nomine, Regem Clotarium Regis Clodouei filiũm, qui tunc temporis Regni nobiliter rexerat sceptra, vocauit ad prandium, quod magno apparatu in domo sua Regi & suis parauerat optimatibus Rogatus quoque est sanctus ad conuiuium Vedastus: qui domum intrans more sibi solito, dextra extenta omnia sanctæ Crucis vexillo signauit. Quædam vero vascula ibi ceruisia astabant plena, sed male gentili errore dæmoniacis incantationibus infecta: quæ mox ob potentiam sanctæ Crucis destructa crepuerunt; & quidquid liquoris habuerunt, in terram effuderunt.

VI. *Vt sanctus Donatus Episcopus signo Crucis & sputo draconem interemerit.*

Ex Niceph. lib. 12. histor. Eccles. c. 48. Sozom. lib. 7. cap. 25.

Crucis signo serpens interit.

Sanctus Donatus Euroeæ in Epiro Antistes multa edidisse miracula ab eius loci incolis perhibetur: in primis autem illud, quod dracone interfecto exhibuit. Manebat draco iste ad viam publicam: locum eum incolę χαμαιγέφυρας, hoc est, pontem terreum nominant. Hic non oues tantum atq; boues, sed equos etiam & homines prætereuntes deuorabat. Aduersus feram hanc cum Donatus iret, non ensem aut hastam, aut aliud quodpiam armorum genus, quibus tutari nos solemus, secum attulit, sed signo crucis digitis in aëre conformato, serpentis os perculit, qui viri sancti præsentiam sentiens, magnũ quiddam sibilans, & caput in sublime tollens, tractumque corporis prouoluens, deuorare illum cõtendit; at Donatus ad crucem illud addidit, vt in os draconis expueret. Et ille saliua ore excepta, identidem se circumuoluendo complicans statim interiit. Magnitudine fera ea eis non cedebat, quæ apud Indos esse dicuntur: magna enim vi ab octo boum paribus, in vicinum campum protractam incolæ igni combusserunt, ne ita iacens atque putrescens aërem inficeret, & contagione pestiferum hominibus afferret morbum.

VII. *Iulianus Apostata spectris diabolicis conterritus ad eos profligandos Crucis signo vtitur.*

Theod. lib. 3. hist. cap. 3. Tripart. lib. 6. cap. 1. & Gregor. Nazianzen. Orat. in Iul.

Iulian. Apost. Crucis signo dæmones fugat in timore.

Cum Iulianus Apostata spem imperii potiundi concepisset, perlustrare cœpit Græciam, conquirere vates & ariolos, sciscitaturus ab illis, an voti compos futurus esset: incidit in hominem, qui ei hoc prædicere pollicitus est: qui quidem deducto eo in fanum simulacrorum, & intra eius adyta collocato, fraudulentos dæmones inuocat, quibus specie, qua solent, apparentibus, metus coegit Iulianum signo Crucis frontem suam signare. Dæmones igitur Dominici trophæi conspicati figuram, & suæ ipsorum cladis recordati, confestim euanuerunt. Tum præstigiator, causa cur fugerent, intellecta, Iulianum obiurgat, qui tum timorem, in quo erat, declarauit, & se virtutem Crucis vehementer admirari dixit.

ri dixit. Nam dœmones, quoniam eius figuram ferre non poterant, aufugisse.

VIII. *Iudæo nondum Christiano etiam prodest Crucis signum contra dœmones.*

D Greg. Rom l b. 3. Dial. c. 7.

Quadam die Iudæus quidam ex Campaniæ partibus Romam veniens Appiæ carpebat iter, qui cũ iam diem vesperascere cerneret, & quo declinare posset, minime reperiret, iuxta Apollinis templum fuit, ibique se ad manendum contulit. Qui ipsum loci illius sacrilegium pertimescens, quamuis fidem crucis minime haberet, signo tamen se cruc's munire curauit. Nocte autem media ipse solitudinis pauore turbatus, peruigil iacebat, & repente conspiciens, vidit malignorum spirituum turbam quasi in obsequium cuiusdam potentis preire; eum vero qui cæteris præerat, in eiusdem gremio loci consedisse, qui cœpit singulorum spirituum obsequentium sibi causas actusque discutere, quatenus quantum nequitiæ vnusquisque gessisset, inueniret. Cumq; singuli spiritus ad inquisitionem eius exponerent quid operati contra bonos fuissent, vnus in medium prosiliit, qui in Andreæ Episcopi Fundanæ ciuitatis animum per speciem sanctimonialis fœminę, quæ in episcopio eius habitabat, quantam tẽtationem carnis commouisset, aperuit. Cumque Iudæus qui aduenerat hoc vigilãs cerneret, & magnæ formidinis anxietate palpitaret, ab eodem spiritu, qui cunctis illic obsequentibus præerat iussum est, vt requirerent quisnam esset ille qui iaceret in templo eodem præsumpsisset. Quem maligni spiritus pergentes & subtilius intuentes crucis mysterio signatum viderunt, mirantesque dixerunt; *Væ, væ, vas vacuum & signatum.* Quibus hoc renunciantibus, cuncta illa malignorum spirituum turba disparuit. Iudæus vero qui hæc viderat, illico surrexit, atque ad Episcopum sub festinatione peruenit. Quem in ecclesia sua reperiens seorsum tulit, & ei vniuersa tandem narrauit: & Episcopus culpam correxit, atque omni illa tentatione carnis funditus caruit, & Iudæum, cuius increpatione saluatus est, ad æternam salutem traxit, atque aqua baptismatis emundatum ad sanctæ Ecclesiæ gremium perduxit.

Dictum dœmonum de Iudæo cruce signato.

IX. *Quomodo Berecynthiæ simulacrum crucis signaculo à S. Symphoriano sit euersum.*

Greg. Tur. lib de glor. Confess. cap. 77.

Ferunt in vrbe Augustodunensi simulacrũ fuisse Berecynthiæ, sicut sancti martyris Symphoriani passionis declarat historia. Hanc cum in carpento pro saluatione agrorum ac vinearum suarum misero gẽtilitatis more deferrẽt, adfuit Simplicius Episcopus, haud procul aspiciens cantantes atque psallentes ante hoc simulacrum: gemitumque pro stultitia plebis ad Deum emittens, ait: Illumina, quæso, Domine, oculos huius populi, vt cognoscat, quia simulacrum Berecyuthiæ nihil est: & facto signo crucis contra simulacrum, protinus in terram ruit: ac defixa solo animalia, quæ plaustrum, quo hoc vehebatur, trahebant, moueri non poterant. Stupet vulgus innumerum, & deam læsam omnis caterua conclamat: immolantur victimæ, animalia verberantur: sed moueri non possunt. Tunc quadringenti de ista stulta multitudine viri coniuncti simul aiunt ad inuicem: Si virtus est vlla deitatis, erigatur sponte, iubeatque boues qui telluri sunt stabiliti, procedere. Certe si moueri nequit, manifestum est nihil esse diuinitatis in ea. Tunc accedentes & immolantes vnum de pecoribus, cum viderent deam suam nullatenus posse moueri, relicto gentilitatis errore, inquisitoque Antistite loci, conuersi ad vnitatem Ecclesiæ, cognoscentes veri Dei magnitudinem, sancto sunt baptismate consecrati.

Berecynthiæ simulacrum signo crucis euersum.

Gentiles qua ratione conuersi.

TIT. XLII. De 3. effectu signi crucis, id est, de eius virtute contra morbos, venena, feras indomitas, flammas, &c.

EXEMP. I. *De cancro virtute crucis sanato.*

In prat. spirit. Sophr. cap. 56.

SOphronius Episcop. Hierosolymitan. de cancro virtute crucis sanato hoc recenset exemplũ. Ptolemais ciuitas est Phœniciæ: in hac vicus est, qui dicitur Capatasma; in eo vico quidam erat Magnus, habebatque discipulum Ioannem nomine, & ipsum Magnum, singularisque obedientiæ, & ecce homo quidam cum vxore veniebat, cuius mamillam cancri morbus consumebat: Rogabat ergo illum vir eius, vt vxorem suam curaret. Qui cum peccatorem se diceret, & indignum ad tale attentandum opus, vir ille persistebat orans, vt annueret, sibi vxorique suæ misereretur. Cum vero imposuisset illi manum, mamillamque signasset continuo sanata est.

Signo Crucis morbus tollitur.

II. *De Turcis à peste liberatis per signum crucis.*

Lib. 18. hist. Eccl. c. 20.

Turcos, inquit Nicephorus, quos Chosroes Persarum Rex Constantinopolim miserat, stigmaticos liquato atramento, cruces in frontibus impressas Imperator habere videns interrogauit, quanã gratia, quæ non colerent, circumferrent signa? Illi grauem ante plures annos in Perside & patria sua pestẽ coortam esse dixerunt, à qua cum multi mortales infecti interirent, Christianos quosdam, qui ibi fuere, hominibus, si hoc fecissent, saluti suæ consultu
ros esse, regionemque eam à lue tali intactam liberamque fore persuasisse, idque ita esse ab iis factum.

Pestis signo crucis frõti impresso repellitur.

III. *De S. Ioan. Euangelista liberato ab haustu veneni per signum S. Crucis.*

Pet. de Natalib. Ep. Equilin. lib. 2. Catalogi SS. cap. 7.

S. Ioannes Apostolus ab Ephesiis ad Dianæ templum tractus vt sacrificaret, hanc conditionem ipsis proposuit, vt vel ad inuocationem Dianæ Christi ecclesiam diruerent, & ipse idolis sacrificaret: aut ipse ad inuocationem Christi, templum Dianæ su-

næ ſubuerteret, & ipſi in Chriſtum crederent. Et cum huic ſententiæ maior pars populi conſenſiſſet ad preces Ioannis, tunc omnes templum exeuntes à longe ſteterunt, & orante Apoſtolo templum fũditus corruit, & imago Dianæ prorſus comminuta. Ariſtodemus autem Pontifex idolorum ſeditionem in populo concitauit. Quem dum Ioannes interrogaſſet, qua ratione eum placare poſſet, is reſpondit; Si venenum, quod tibi porrexero, biberis & illæſus permanſeris. Cum Apoſtolus acquieuiſſet, Ariſtodemus, vt eum à potu deterreret, duos viros à proconſule impetrat morte plectendos, quibus venenum potandum coram omnibus præbuit. Quod vt illi biberunt, ſtatim mortem obierunt: Apoſtolus autem calicem accipiens, & crucis ſigno ſe muniens venenum ſumit, & per tres horas obſeruatus nullam læſionem incurrit.

Io. Euang. venenum ſignatum illæſus bibit.

IV. *De Iuliano Ep. Boſtrenſi qui cruce munitus venenum illæſus bibit.*

Baro. tom. 6. Annal. ann. 513. 6. ex Prat. ſpir. Soph. c. 94.

De Iuliano Abbate Boſtrenſi narrat Gregor. Archimandrita, quod cum receſſiſſet de cœnobio, & factus eſſet Epiſcopus Boſtrenſis, quidam ex habitatoribus ipſius ciuitatis, odio nominis Chriſti, voluerunt eum veneno occidere; corrumpenteſq; pecuniis miniſtrum eius, qui ipſi porrigebat poculum, dederũt illi venenum, vt cum porrigeret, Metropolitæ poculũ, venenum in calicem mitteret. Puer autem ita vt dictum fuerat fecit, deditque calicem veneno infectum ſancto Iuliano. Suſcepit vero illum ſanctus vir, ac diuinitus cognouit inſidias. Suſceptum ergo calicem ante ſe poſuit, nihil omnino dicens puero, mittenſque accerſiuit omnes primates ciuitatis, inter quos erant & qui illi inſidias parauerant. Vir autem beatiſſimus nolens eos publicare qui hoc fecerant, voce mitiſſima omnibus dixit: Si arbitramini humilem Iulianũ veneno occidere, ecce coram vobis peſtiferum calicem bibo: ſignanſque ter digito ſuo calicem & dicens: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, bibo hunc calicem, bibit illum coram omnibus, atque illæſus perſtitit.

[M]agnum [m]iraculum [a]d ſignum [c]rucis.

V. *Athaulpus Ep. Compoſtell. tauro feroci obiectus, ſignaculo crucis illæſus euadit.*

[E]x hiſt. Cõ[m]pellana Io. [T]aſaus ann. [D]. 131. Alph. [a] Carthagena in Anacephalæoſi Reg. [H]iſp. c. 66.

Athaulphus III. Compoſtellæ Epiſcopus, vir ſanctus & pius, à quatuor Eccleſiæ Compoſtellanæ ſeruis de crimine peſſimo apud Regem Ordonium Ramiri filium delatus eſt. Qua re audita, magno furore percitus, ac tam nefandum crimen in Epiſcopo deteſtatus, Athaulphum ad ſe vocari iuſſit. Qui die ſancto cœnæ Domini, cum in curiam veniſſet, recta in templum, operaturus ſacris, profectus eſt. Cumque à ſuis admoneretur, vt prius regem adiret, reſpondit, in templo maiorem eſſe Regem, qui prius ſalutandus eſſet. Demum peracta re diuina, vt erat ſacris indutus veſtibus, recta ad ædem regiam profectus eſt. Rex vero taurum indomitum à canibus venaticis irritatum, in ſanctum Præſidem immitti iuſſit, vt qui tanti criminis reus deferebatur, impetu ferociſſimi tauri dilaniaretur. Sed taurus, facto ab Athaulpho ſignaculo ſanctæ crucis, manſuetiſſimus ad eum acceſſit, & cornua in manibus eius, tanquam ſi exemptilia habuiſſet, dimiſit atq; in ſyluam, vnde adductus erat, rediit. Itaque ſanctus Dei illæſus euaſit. Rex vero, & qui cum eo erant primariæ nobilitatis viri, conſpecto tam inſigni miraculo, ad pedes ipſius prociderunt; & ſceleris ſui veniam ſupplices popoſcerunt. Ipſe autẽ iuxta Apoſtoli doctrinam, pro malis bona reddens, benigne condonauit, atque eadem hora Pontificatui ſuo nuncium remittens, in Aſturiarum ſolitudines, repudiato mundo, ſoli Deo vacaturus, ſeceſſit. Vbi exemplum ſanctæ conuerſationis aliis relinquens, multis poſt annis naturæ debita perſoluit an. Dom. 865. Cuius vitæ integritas & innocentia eo miraculo diutius probata eſt: Infula enim, cum qua ſacrum celebrabat, tantæ virtutis extitit, vt ſi quis alicui iuſiurandum daturus illam indueret, & forte periurus eſſet, ea exui nequaquam valeret.

[P]udens E[p]iſcopi re[ſ]ponſum.

Vis S. crucis.

Iniuriæ remiſſio notabilis.

VI. *Signo crucis incendium extinguit Gregor. VII. Pontif. Max.*

Bertholdus Cõſtantienſis Chronographus apud Baro. to. 11 ad an. 1082. 2.

Henricus Germaniæ Rex, in Italiam, aſſumpto apoſtata ſuo Guiberto, Romam inuiſurus proficiſcitur, adunata multitudine ſchiſmaticorum; ibique ea æſtate moratus pene in caſſum laborauit, niſi quod milites ſuos quibuſdam caſtellis, vt facerent guerram Romanis, impoſuit, quia eum ne hac vice Romam intrare permiſerunt. Ignem quoque in domum ſancti Petri per quendam traditorem immittere voluit, ſed Dei miſericordia protegente nõ potuit. Cogitauit enim, vt de improuiſo portas irrũperet, ſi Romani derelictis propugnaculis, ad incendium reſtinguendum cõcurrerent, vnde ignem domibus quibuſdam S. Petro contiguis immitti fecerunt. Sed Dominus Apoſtolicus hinc verſutiæ obuiauit. Nam primum viſo incendio, omnes milites Romanos ad propugnacula defendenda tranſmiſit, ipſeque ſolus fiducia S. Petri fretus, facto ſigno Crucis contra incendium, ignem progredi vlterius non permiſit.

Incendium ab Antipapa immiſſũ crucis ſigno extinguitur

VII. *De improuiſo incendio ſigno crucis extincto.*

Greg. Tur de glor. confeſſ. cap. 56.

Victorinus, Cenomanorum Epiſcopus, magnis ſe virtutibus ſæpius declarauit. Nam ferunt quadam vice, dum ciuitas ipſa cremaretur incendio, & validis globis flammæ, huc illucque impellente vento, propellerentur, hic quaſi paſtor bonus non perferens eccleſiaſticas caulas ab inſidiis ſatanæ deuaſtari, obuiam ſe turbini obtulit: eleuataque manu, facto ſigno crucis è contra, illico omne ceſſauit incendium, liberataque ciuitas gratias paſtori retulit, eo quod non permiſerit res ſuas ab imminenti igne vaſtari.

Victorinus Ep. ſigno crucis ignẽ extinguit.

VIII. *Signo crucis edito S. Austrebertha super aquas cum multis aliis ambulat.*

In vita eius apud Sur. 10. Feb. to. 1.

Sancta Austrebertha virgo, puella nobilis ad Audomarum Taruanensis vrbis Pontificem, sacro velamine consecranda, cum multis sui itineris comitibus venerat. Qui vt viderunt transeundi difficultatem, omnes pauore conterriti non ausi sunt ingredi, sed habito consilio, vt redirent itinere, quo venerant, cœperunt à loco abscedere. Non enim ibi vel modicum quidem nauigium poterat trãsire. Sancta igitur Dei famula Christo deuota, Sancti Spiritus gratia illustrata, oratione facta, signum salutis præmittens, pontem vndis submersum ingreditur, hortaturque cæteros, vt se sequerentur. Iam enim natura elementorum quodammodo inter se commutata, facta est eis aqua sub pedibus instar ligni solida: porro lignum velut aqua liquidum. Transiuit igitur Dei famula cum vniuersis comitibus illæsa, quasi sicco calle in vndis nihil mali perpessa.

S. Austrebertha prę-uio crucis signo ambulat super aquas.

IX. *Cruce cur se signent oscitantes, & sternutantibus vnde bene precandi consuetudo.*

Carol. Sigo. lib. 1. de regno Italiæ, ann. 591.

Anno Domini quingẽtesimo nonagesimo, tempore Agilulphi Italorum Regis IV. vehementer in dies sæuiebat pestilentia. Ad cæteros autem casus, quibus homines fœde passim absumebantur, hoc etiam mali accesserat, quod multi, cum sternutarent, alii, cum oscitarent, repente spiritum emittebant. Quod cum sępius eueniret, consuetudo inducta est, quæ nunc etiam obseruatur, vt sternutantibus salutem precando, oscitantibus signum crucis admouendo præsidium quærerent.

Oscitantes cur os cruce signent.

TIT. XLIII. De neglecto Crucis signaculo exempla.

EXEMP. I. *De miraculo facto in neglecta panis consignatione.*

D. Greg. lib. 1. Dialog. c. 2.

QVidam in Prouincia Valeriæ Martyrius nomine, deuotus valde omnipotentis Dei famulus extitit, qui hoc de virtutibus suis testimonii signum dedit. Dum quadam die fratres illius panem subcinericium fecissent, eique obliti essent crucis signum imprimere, sicut in hac Prouincia crudi panes signo signari solent, vt per quadras quatuor partiti videãtur, idem Dei famulus affuit, eisq; referentib. signatum non fuisse cognouit. Cumq; iam panis ille prunis esset & cineribus coopertus dixit: Quare hunc minime signastis? Qui hoc dicens signũ crucis contra prunas fecit. Quo signante protinus immensum crepitum panis dedit, ac si ingens in ignib. olla crepuisset. Qui dum coctus postmodum fuisset ab igne subtractus, ea cruce signatus inuentus est, quam non contactus, sed fides fecit.

Panes coquendi cru ce soliti à Martyrio Monacho signari.

II. *De moniali à dæmone obsessa, quod lactucam omissa cruce comedisset.*

Idem ibid. cap. 4.

Quadam die vna Dei famula ex eo monasterio Virginum, cui præerat Equitius, hortum ingressa est, quæ lactucam conspiciens concupiuit, eamque signo crucis benedicere oblita, auide momordit, sed arrepta à diabolo protinus cecidit. Cumque vexaretur, Equitio huius monasterii Virginum Patri sub celeritate nuntiatum est; vt veniret concitus, & orando succurreret. Moxque hortum idem pater vt ingressus est, cœpit ex eius ore quasi satisfaciẽs ipse qui hanc arripuerat diabolus, clamare, dicens: Ego quid feci? Ego quid feci? Sedebam ibi super lactucam, venit illa, & momordit me. Cui cum graui increpatione vir Dei præcepit vt discederet, & locum in omnipotentis Dei famula non haberet. Qui protinus abscessit, nec eam vltra contingere præualuit.

Edulium quodcunq; benedictione muniendum.

III. *De puella à dæmonibus arrepta quod malum granatum neglecta benedictione edisset.*

Gui. Durand. lib. 6. Rational. c. 86.

Eadem ratione in ciuitate Bonon. puellam à duobus spiritibus immundis & malignis triennio vexatam fuisse legimus. Cumque à quodam perito volente illos cum exorcismis & abiurationibus ab humano corpore pellere, interrogarentur, qualiter corpus mulieris intrassent, responderunt, quod sedebant in quodam malo granato, quod ipsum puella comederat: qui tandem virtute adiurationum ab humano corpore recesserunt.

IV. *De nouitio, qui omissa benedictione, caulis folium comedens dæmonem deglutiit.*

Ioan. Nider. lib. formicarii, cap. 1.

Venerabilis fratris Henrici Balthysensis Professoris sacræ paginæ nostri Ordinis, & Inquisitoris relatione percepi, & alterius fratris Arnoldi nostri præfati Ordinis, qui infrascriptis interfuit, quod nuper Buscoducensi Conuentu iuuenis habens tredecim annos circiter fuit, qui per eiusdem Ordinis habitum, & doctrinam ad profitendum suo tempore disponebatur per parẽtes. Hic, vt postmodum retulit, hortum cõuentus intrauit, in folio caulium albedinem quandam vidit, & nulla benedictione præmissa, delectatione victus folium abscidit, auideque comedit, ac dæmonem quendam pessimum ignoranter deglutiuit. Possessus igitur iuuenis gest⁹ quosdam cœpit habere deuotos in orationibus, rapi eum fratres videbant, & priuari omnib. exterioribus sensibus corporis, quibus restitutis, loquebatur tamen bonum latinum, quod prius nesciuit. Corde tenus proferebat multos Bibliæ passus, qui eum prius latebant, gallicam linguam expressit, quam nunquam didicit, se in cœlo mirabilia vidisse asseruit, reuelationesq; quasdam exprimendo mirabilia dicere præsumpsit, &c. Allatum ei fuit diuinissimum Eucharistiæ Sacramentum, & in horrore, quem obsessus habuit manifestam dæmonis agnouerunt pręsentiam. Dum autem iuuenem exorcizauit bo-

Adolescens cur à dæmone possess⁹.

uit bonę memoriæ frater Arnoldus, dœmonem loqui arctauit, causas ingressus dicere, & corpus miseri dimittere coegit: & manifestissimo dato signo tandem exiuit.

V. Quam sit noxium sub somnum solitum Crucis signum negligere.

P. Martin. Delrio. to.2. disq Magic. l.5.p.1.q.7. ex Io. Nider. lib.5. Formi. cap.8.

Postquam Petrus maleficarum iudex (qui in actionibus suis diligenter crucis signo munire se solebat) officium resignauit, & ciuitatem Bernensem reintrauit, ibique domicilium tenebat: die quadam rediens ad castrum Blanckenburg, vbi cognat⁹ eius in ipsius officium substitutus fuerat; in eodem castro Petrus quædam negotia apud sibi notos expedire volebat. Tunc vna malefica & quatuor consortes eiusdem malitiæ viri de sero in loco vno machinamenta suæ artis voluentes pro viribus, vt Petrum grauiter veneficiis læderent vel occiderent, quem hæc latebant fraudis commercia Adueniente igitur nocte, Petrus se benedicendo crucis signo cubitum iuit: sed nocte surgere omnino proposuit ad scribendas quasdam necessarias epistolas, vt mane recedere à loco valeret. Euigilans igitur intempesta nocte sibi videbatur ex inopinato quod dies adesset luce deceptus fictitia; de quo in se iratus, quia, vt putabat, noctem neglexerat, non se, vt debuit, muniēdo more solito, vestimentis induit, per gradus altos versus locum, vbi pugillarem habuit, descendit, & locum clausum reperit. De quo maiore ira exardescens, cum murmure per gradus quos descenderat versus lectum iterato scandebat, emittendo vnicam ex indignatione maledictionem: per verbum satis breue, ac si diceret; In nomine diaboli. Et ecce statim in tenebris densissimis Petrus proiectus est in præceps per graduum prædictorū passus adeo grauiter, vt famulus qui desubter scalam in cōmodo dormiebat, excitaretur; & exiens quid adesset conspicere volens dominum suum Petrum accenso lumine solum in terra priuatum rationis vsu, iacētem, & collisum per omnia mēbra, sanguinem plurimum è corpore emittentem, reperit.

Crucis signum sub somnum haud negligendum.

VI. Tentatur noctu à dœmone religiosus, qui sub somnum se signare omiserat.

[T]ho à Cam[pi]s 3. part. [se]rm. ad No[vi]tios 1.

Quidam frater ex labore fatigatus, cum sero facto ad dormiendum se disponeret, neglexit solito more signo sanctæ crucis contra terrorem inimici se signare. Nam celeri oppressus somno non est armatus salutifero crucis signo. Postea tam grauiter fuit perterritus in somno ab antiquo humani generis inimico, vt præ timore clamaret alta voce, & expergefactus tremeret cum ingenti stupore. Tūc demum recordatus est, quod vespere præcedenti non satis caute se signasset solito vexillo sanctæ crucis, & idcirco hostis malignus fuit ipsi in illa nocte tam seuere molestus. Ad se ergo plene reuersus, inuocato salutari nomine IESV cruce se signauit, & suffragium sanctæ crucis deuote legit, sicque iterum obdormiens, in pace Christi secure quieuit. Et ob huius rei factum per sanctæ crucis signum, sine cruce Christi nullum locum mundi ab hostis terrore putauit esse securum.

[C]rucis si[g]ni negle[ct]i pœna.

VII. Reprehenditur ab Angelo Ketellus Anglus, quod signo Crucis se munire omisisset.

Fuit quidam vir venerabilis in Eboracensi prouincia apud vicum Furneham dictum, nomine Ketellus, homo quidem rusticanus, sed innocentiæ & simplicitatis merito singularem quandam à Deo gratiam consequutus. De quo plura memorabilia veracium mihi virorum innotuere relatu. E quibus hoc vnum retexam. Cōtigit hunc dœmonum sæuitiam experiri: fessus enim aliquando ex agrario opere domum reuersus, dum somno grauaretur, sacri se signaculi nequaquam impressione muniuit. Dormienti itaque loco solito duo astitere dœmones sęui nimis atque terribiles, & excitatum apprehendētes; Euge, inquiunt, Ketelle, incidisti in manus nostras, infestos sentire habes, quos prouocare minime timuisti, quorum mysteria toties prodidisti. Ille subito casu attonitus nomen Christi inuocare, & signare se voluit, nec valuit: manus enim eius & lingua tenebātur, ne sacri se vel signi, vel nominis munimine tueretur. Noli, inquiūt, Ketelle, frustra conari, manus linguamque ligauimus, vt nihil tibi aduersum nos valeat suffragari. Cumque de illo ita triumphare viderentur, & malum quod ei facere cogitabant, verbis minacibus præuenirent, repente iuuenis splendidus bipennim manu ferens introiit, stansq; in medio, bipenni molliter digito tacto sonitum ingentem dedit, quo sonitu exterriti dæmones, relicto, de quo triumphare cœperant, homine, diffugerunt. Tum accedens iuuenis, quem eius Angelum fuisse credo; Ketelle, inquit, negligentia tua pene te periclitari nunc fecit: caue, ne vlterius te inueniant insidiantes tibi hostes inermem. Dicebat autem Ketellus quosdam esse dœmones magnos, robustos & callidos multumq; noxios, si relaxentur à superiori potestate: quosdam prauos & despicabiles, omnes tamen pro suo modulo infestos hominibus, multumque lætari, si vel parum illis molestiæ inferant.

Ex Guiliel. Neubrigensi de reb. Ang. lib.2.c.21. Io. Durand. de ritib. Eccl. lib.2.c.45.

Dæmonum sæuitia in Ketellū ob neglectum crucis signum.

VIII. De duobus viatoribus, quorum alter alterum cruce se signatum contra tonitru irridens fulmine interiit.

Tilm. Bredemb. lib.7. Coll. sa. r. c.58.

Subiungitur & hoc exemplum memoratu dignum de duobus Geneua Lausannam euntibus, cumque tempestas grauis ingrueret cum tonitruo & fulgure, atque alter illorum se signaculo sanctæ crucis antiquissimo Christianorum ritu muniret, alter eum irridens, Siccine, inquit, vis muscas à naso tuo abigere? (nam huiusmodi facetiis omnia sacra ludificantur) & ecce protinus denuo cœlum intonat, idemque ille irrisor fulmine percussus emoritur altero isto cruce signato incolumi manente, qui mox rem gestam per totā Geneuam diuulgauit. Ad omnem

Signi crucis irrisor fulmine interit.

omnem progressum, inquit, Tertullianus, atq; promotum, ad omnem aditum, & exitum, ad vestitum, & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacunq; nos conuersatio exercet, frontem crucis signaculo terimus.

TIT. XLIV. De iis, qui pro Christi amore in crucem acti sunt.

EXEMP. I. *De D. Petro pro Christi nomine Romæ inuerso capite cruci affixo.*

In vita S. Petri Apost. apud Sur. ex Metaphras. Baro. an. Do. 69. to. 1.

CVM duæ ex fœminis Neronis Imperatoris, quę plus quam aliæ ab eo diligebãtur, ad fidem accessissent, & pudice viuere statuissent, Nero, qui libidinosus erat & impudicissimus, furebat aduersus omnem Ecclesiam, maxime autem in Petrum Principem Apostolorũ, vt qui fuisset causa pudicitiæ eius fœminarum, quæ crediderant in Dominum. Quamobrem cum ira supra modum efferbuisset, capitis pronunciat sententiam aduersus omnes qui in Christum sperassent. Cum itaque milites, omnes protinus comprehendissent, eos deducunt ad locum damnatorum: & Clementi quidem parcunt, vt qui esset cognatus Cæsaris: Herodionem autem & Olympã, vna cum magna multitudine gladio subiiciunt: Petrum vero illum magnum Domini Apostolum primo iussu Neronis in Mamertinum carcerem coniectum, deinde paucis post mensibus inuersum apud montẽ Aureum cruci affigunt. Quamobrem cum ex clauis dolores similiter atque Christus Deus noster, ipse quoque sustinuisset, puram & immaculatam suam animam in manus Dei deponit.

D. Petr. Ap. vultu deorsum verso crucifigitur.

II. *De S. Andrea Apostolo pro crucis defensione in cruce ligatis pedibus ac manibus suspenso.*

Aloys. Lippom. apud Sur. tom. 6. 30 Nouemb. c. 19. & seq. Martyrolog. & Breuiariũ Romanum.

Beatus Andreas Apostolus post Christi Euangelium per Achaiam disseminatum, cum Patris mysterium Crucis pro viribus defendere conaretur, ab Ægea Proconsule comprehensus, primo in carcere clausus est, deinde grauissime cæsus, ac tandem Ægeas dixit: Audi me Andrea, & ab effusione sanguinis consilium reuoca. Quod si non feceris, Crucis, te faciam interire patibulo. Andreas dixit: Ego crucis Christi seruus sum, & Crucis trophæum optare potius debeo, quam timere. Tibi autem cruciatus æternus qui debetur, poteris euadere, si postquam probaueris constantiam meam, vel sic credideris Christo. Ego enim de tuo interitu timeo: non de mea passione conturbor. Passio enim mea aut vnius diei spacium occupat aut duorum, vt multum: tuus autem cruciatus nec per millia annorum potest peruenire ad finem. Vnde desine iam miserias tuas augmentare, & ignem ipse tu ibi æternum accedere noli. Tunc indignatus Ægeas, cruci eum affigi præcepit, mandans hoc quæstionariis, vt ligatis pedibus & manibus, quasi in eculeo tenderetur, ne clauis affixus cito deficeret, sed cruciaretur potius longo cruciatu. Cumque eum carnifices ducerent, vt crucifigeretur, concursus factus est populorum clamantium, ac dicentium: Iustus homo & amicus Dei, quid fecit vt ducatur ad crucem? Andreas vero rogabat populum, vt non impedirent passionem eius. Gaudens enim, & exultans ibat, & à doctrina non cessans. Cumque peruenisset ad locum vbi crux parata erat, exclamauit, & dixit: O bona Crux diu desiderata, solicite amata, sine intermissione quæsita, & aliquando concupienti animo præparata! securus & gaudens venio ad te; & tu exultans suscipias me discipulum eius, qui pependit in te magister meus, vt per te me recipiat, qui per te me redemit, eadem salutata, & oratione facta, expoliauit se, & vestimenta sua tradidit carnificibus. Qui accedentes leuauerunt eum in crucem, & extendentes funibus totum corpus eius (sicut eis iussum fuerat) suspenderunt. In qua cruce suspensus, populum docens biduo superuixit: & rogato Domino, ne eum fineret de Cruce deponi, circundatus magno splendore de cœlo, abscedente postmodum lumine emisit spiritum.

S. Andreas damnatur crucis supplicio.

Ad crucem vt ad epulas propera Andreas.

III. *De B. Philippo Apost. apud Hierapolim Cruci affixo ac lapidibus oppresso.*

Euseb. in Chro. Martyr. Rom. & Baro. tom. 1. annal. an. 54. Christi.

Apud Hierapolim Asiæ ciuitatem, Claudio imperante, S. Philippus Apostolus à Scythis, quibus fidem annuntiauit, comprehensus, & spreto idolorũ cultu, ab ingenti dracone, qui ex altaris base prosilierat, defensus, ab hostibus liberatur; donec multis baptizatis, ab infidelibus tandem crucifixus, & lapidibus obrutus, felici martyrio mortem obiit anno ætatis suæ octogesimo septimo.

S. Phil. Ap. crucifigitur ac lapidib⁹ obruitur.

IV. *S. Bartholomæus Apostol. sub Astyage Rege in maiori Armenia pro Christo crucifigitur.*

Martyr. Roman. & alia Niceph. Lipom. Sur. & alii 30. Nouembr.

In maiori Armenia sub Astyage Rege, sanctus Bartholomæus Apostolus, per Lycaoniam verbo Dei disseminato, templo Astaroth in inferiore India vero Deo dicato, & Rege Polemio cum vniuersa regia ciuitate baptizato, paucis post diebus comprehensus, fustib⁹ primum cæsus deinde Cruci suffixus, è viuo corpore detracta pelle die 24. sequenti abscisso capite extinctus est.

S. Bartholomæi martyrium.

V. *Sixtus I. Pontifex Maximus Crucis supplicio pro Christi nomine afficitur.*

Prudentius hym. 2. de S. Laurentio.

Romæ Decio & Valeriano Imperat. sanctus Sixtus Papa in Tullianum carcerem coniectus, deinde Cruci affixus est, teste Prudentio περὶ στεφάνων in hymno secundo de S. Laurentio, vbi sic ait:

Forte hoc Sacerdos dixerat, iam Sixtus affixus Cruci, Laurentium flentem videns Crucis sub ipso stipite: Desiste discessu meo fletum dolenter fundere: Præcedo, frater, tu quoque post hoc sequeris triduum.

VI. S.

VI. *S. Dionysius Areopagita Parisiis pro Christi nomine in Crucem agitur.*

Sur. 9. Octo. Baro. tom. 2. not. ad martyr. Rom.

Parisiis sub Adriano Imp. S. Dionysius Areopagita flagellis primum contusus, deinde igni ferisque obiectus, non læditur mox in Crucem tollitur; è qua sublatus, & cæsus iterum, amputatum caput suum ad duo millia passuum propriis manibus gestauit.

VII. *De S. Calliopio adolescente pro Christiani nominis defensione in Crucem acto verso capite.*

Sur. 7. April. ex Metaphr.

Sanctus Calliopius, pius adolescens, ad conuiuium in deorum celebritatẽ paratum inuitatus respondit, Christianus sum, & Christum ieiuniis celebro, nec quæ sunt flagitiosis atque impuris idolis immolata, licet in os eorum, qui Christum colunt, ingredi. Quod cum audisset Præses, iussit eum immaniter cædi: & tandem dixit post multa verbera & increpationes: Nunc saltem ab insania discede, & Imperatorum decretis obtemperans, diis sacrifica, vt viuas: alioquin vt magister tuus suffigeris in crucem. Admiror, inquit Calliopius, impudentiam tuam, qui cum sæpe ex me audieris Christianum me esse, & Christianum esse moriturum, & in Christo victurum, tam impudenter pergas veritatem oppugnare. Festino eandem, quam magister meus pertulit, mortem oppetere. Hæc cum ille dixisset, præfectus ex responsis martyris animaduertens eum à proposito deduci non posse, sententiam tulit, vt quinta sabbathorum paschæ in crucem ageretur. Quod mater eius intelligens, quinq; nummos ministris dedit, vt eum contraria ratione, quam Christus Dominus crucifixus fuit, affigerẽt cruci. Quinto igitur sabbathorum pronus in caput crucifixus est; & die parasceues animam egit. Et vox de cœlo audita est ita sonans. *Veni ciuis Christi, & cohæres sanctorum Angelorum.*

Christianū [..]e constan[ter] [..]fatetur [S.] Calliop.

[C]rucifigi[tu]r pronus [S.] Calliopi⁹

VIII. *De Simone puero Christiano à Iudæis Cruci affixo, irriso, & ad mortem vsq; cæso.*

[..]rat. lib. 6. [..] eccl. c. 16

In loco quodam inter Chalcedonem & Antiochiam Syriæ sito, Iudæi ludrica quædam pro more ipsorum celebrantes, ac inter ludendum multa absurda designantes, temulẽtia abrepti, & Christianos & Christum ipsum in ludis suis proscindunt, & irridendi gratia Crucem, & eius qui super Crucifixo planxerunt tale quid fingunt: Puerum quendam Christianorum interceptum cruci alligant ac suspendunt & primum, illum aliquamdiu irridentes ac subsannantes perdurant, tandem & amentes facti puerum tamdiu verberant, donec moreretur. Eamque ob causam grauis inter eos & Christianos oritur conflictus. Cum hoc Imperatoribus innotuisset, scriptum est prouinciæ illius præfectis vt autores facinoris huius inquirerent ac punirent. Et hoc pacto eo etiam loco Iudæi facinorum suorum, quæ ludendo patrauerant, pœnas dederunt.

[..]eorum [..]is in [..]um [..]istianū.

IX. *De VVernhero puero crudeliter à Iudæis supplicio Crucis pro nomine Christi affecto.*

In vita eius apud Sur. to. 2. Apr. 19.

Wernherus puer, pago Wammenrato, qui à Baccareto abest itinere vnius diei, ortus est stirpe rustica, sed cultu sane nobili, religione Christianus, & puritate virginea ornatus. Matrem habuit pietati deditam, sed vitricum, tum matrem tum ipsum persequentem. Cuius ille infestum sibi animum deuitans, fugam iniit, & veniens inde Treuericam Velaliam, à perfidis Iudæis, ibi commorantibus, callide sæpe ad laborem vocatus est. Ille vero promptum se exhibens puerili simplicitate, iussus est ab illis humum deportare in profundum quendam terræ locum. Aduentante interim paschali solennitate, dixit ei hospita sua: En prope est sancta parasceue: caue tibi, Wernhere, ab impiis Iudæis: alioqui sine dubio illi te comedent. Respondit puer, spem suam in Deum ponere præclare significans: Id vero ego committo Deo. Vbi autem Dominicæ cœnæ dies adfuit, puer vero Catholicus & Christo deuotus, prius confessus peccata sua, corporis Christi communionem cum multa animi deuotione percepit, eodemq; die à fallacib. Iudæis ad opus insidiose inuitatus est & pellectus: ac deinde sacro parasceues die, quando Christiani omnes Christi amarissimam passionem commemorant, eique condolendo sese humiliant, in innocentem puerum animi sui furorem odio Christi Iudæi sæuissimi summa crudelitate effuderunt. Primo enim apprehensum puerum omni clamandi facultate priuarunt, impresso in os eius globo plumbeo: inde suspenderunt ad columnam ligneam, depresso in imum capite, sursum erectis pedibus, idque eo consilio, vt corpus Christi, eo die sumptum à puero, ex eius corpore possent reuocare & educere. Sed cum id frustra conati essent, totos se contulerunt ad membrum mystici corporis Christi atrocissime excarnificandum. Itaque multa eaq; profunda eius corpori cum flagellis impressere vulnera: atque etiam cultro quodam, qui hodieque apud eius reliquias asseruatur, totius corporis venas barbara immanitate inciderunt, cum forficibus quoque summo cruciatu ex venis eius in pedibus, manibus, collo, & capite sanguinem expressere runt, ita vt totus vulneribus confectus videretur. Mansit autem sanctus puer sic triduo suspensus ad columnam illam, donec sanguis fluere desineret. Interim sic multis modis ab impiis Iudæis vexatus, cum summa patientia & laudibus Dei, spiritum reddidit sanctus puer.

Vitrici crudelitas in Wernherū.

Wernherū puerum immanissime cruciant Iudæi.

X. *De Iulia ancilla ob fidei Christianæ virtutem crucifixa.*

Adonis Martyrol. die 22. Maii apud Baro tom. 6. an. 440.

Est & alterius captiuæ Carthaginensis insigne virtutis exemplum, quod Ado Treuerensis Episcopus publice in Ecclesiis anniuersaria die recitandum tabulis inscripsit Ecclesiasticis hisce verbis: Natale sanctæ Iuliæ, quæ, cum Carthago ciuitas capta esset, ducta est captiua, & sortita in seruitutem deuenit cuiusdam Eutychii ex Syria Palæstina. Cui diligenter seruiens, expleto eius seruitio, accepta-

Ieiunium quotidianũ Iuliæ ancillæ excepto die dominico.

ceptaq; requie, aut orationi, aut lectioni insistebat: nam & corpus suum ieiuniis affligebat. Vnde Dominus eius, quamuis paganus valde eam admirans, sæpius admonebat, ne taliter se affligeret. Sed illa, nec blandimentis, nec etiam admonitionibus ab hoc quod inchoauerat recedebat, excepto die Dominicæ resurrectionis. Deinde contigit, vt Dominus ipsius vna cum ipsa veniret in Corsicam; & ibi sacrificantibus aliis, cœpit & ipse diis immolare. Sed beata Iulia videns errorem illorum, cõdolebat. Audiens quidã princeps Felix Saxo cognomine, quod illa nollet sacrificare, quæsiuit eam à Domino suo, vt receptis illius vice quatuor ancillis, sibi ea daretur. Cui ille pro magno eius seruitio noluit eam tribuere. Tum præfatus Felix callide fecit domino suo conuiuium, quatenus ipso & nimia potatione soporato & ignorante, de naui ipsius eam tolleret. Quod & factum est: nam ipso inscio, ducta est beata Iulia ad Felicem. Cumque blandimentis Felix ei non posset suadere, vt sacrificaret, præcepit eam alapis cædi, deinde crinibus torqueri, atque flagellari, ad extremum etiam crucifigi: & sic in ipso patibulo vltimum efflauit spiritum: de cuius ore sanctissimo columba exiuit, & cœlum petiuit. *Mulierem fortem quis inueniet? procul & de vltimis finibus pretium eius.*

Iulia ancilla crucifixa.

Columba de eius ore exire visa.

Prou. 31.

XI. *De aliquot religiosis Ordinis S. Francisci, & aliquot aliis Christianis recenter pro Christi nomine in Crucem suffixis.*

Extat hist. & refert Barthol. Riccius in Triũpho Christi.

Cruci affixi pueri Christiani.

Nangasachi in Iaponia sub Taicasama, sex fratres ex familia S. Francisci, Petrus, Baptista, Martinus Franciscus, Philippus Consaluus, Franciscus; & tres Societatis IESV, Paulus, Iacobus, Ioãnes, quod in Insula Zaponia Euangelium disseminarent; & septendecim laici, quod Christiani essent facti, Aloysius puer. 12. Paulus, Leo, Cosmus, Paulus, Michael cum Thoma filio ann. 15. Antonius ann 1?. Ioachimus, Franciscus, Gabriel, Thomas, Ioannes, Matthias, Ventura, Petrus & Franciscus, iussu Taicosamæ Iaponensium Tyranni, sinistræ auris particula truncata prius, singuli singulis crucibus affixi, mucrone dextero latere transuerberati, martyrii palmam sunt consecuti.

TIT. XLV. De cruce spirituali, hoc est, de animi & corporis passionib. pro peccato toleratis, & eius in aduersis cõsolatione.

Genes. 31.
1. Reg. 5.

Ioseph exilii ærumnas tolerat: vt seruus Potiphari venderetur; præter meritum carcerem & vincula sustinet; interius ad maiores multo euehitur honores, quam si domi apud patrem & fratres expers tantarum calamitatum vixisset.

Num. 21.

Cum filii Israel, immissis in ipsos serpentibus, affligerentur, venerunt ad Mosen, atque dixerunt: Peccauimus, quia locuti sumus contra Dominum & contra te. Antequam sæuiret in eos plaga ista, nec peccatum agnoscebant, nec eius veniam à Deo petere dignabantur, Israelitæ audientes aduersus se congregatos esse Philistinos dixerunt ad Samuelem: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum, vt saluet nos de manu Philistinorum. Et intonuit Dominus fragore magno in die illa super Philistiim, & exterruit eos, & cæsi sunt à filiis Israel.

Cum roboratum fuisset regnum Roboam, dereliquit legem Domini, & omnis populus cum eo. Exarsit itaque ira Domini aduersus Iuda, & tradidit eos in manus Regis Ægypti Sesack. Verum simul ac Prophetam Semeiam audiuere, & coram Domino humiliati sunt, ira Dei sedata est, & è manu persequentium populus est liberatus. 3. Reg. 14. 2. *Paral.* 1[2]

Manasses, Rex Iudæ, qui peccatis horrendis Deum offenderat, cum vinctus catenis atque compedibus, ductus esset Babylonem, in angustiis istis orauit Dominum Deum suum, & egit pœnitentiam coram Deo patrum suorum, & exaudiuit orationem eius, reduxitque eum Ierusalem in Regnum suum. 2. *Paral.* 3[3]

S. Paulus & Barnabas, viua capitis Christi membra, lapidibus à Iudæis impetiti, & extra ciuitatem eiecti, confirmabant discipulorum animas in fide his verbis: Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Act. 14.*

EXEMP. I. *Afflictiones à Deo mitti testatur Alaricus Gothus Romam obsidens.*

Sozom. hist. Eccl. lib. 9. c. 6. & Socrat. lib. 7. c. 10.

CVm Alaricus Gothorum Dux post occisionem Stiliconis, pacem, quam ab Honorio Imperatore petierat, non obtinuisset, Romam obsedit, ac multis Barbaris ad Tiberim fluuium collocatis, ne à portu (sic Romani vocant, quod nos ἐπίνειον dicimus) necessaria inferrentur in vrbem, protracta obsidione populum vehementer fame ac peste afflixit. Fertur autem tunc de quodam ex Italicis Probro Monacho, quod Romam properarit, & Alaricum adhortatus sit, vt vrbi parceret, nec tantorum malorum autor esse vellet. Illum vero respondisse aiunt, moliri se ista, non ex animi sententia, sed vrgeri se à quodam continue, qui sibi præcipiat vt Romam vastet, quod & tandem fecit. Inter obsidendum autem multis acceptis muneribus obsidionem aliquamdiu soluit. Pollicebantur enim Romani persuasuros se Imperatori, vt ab illo in pace reciperetur.

Afflictiones vnde.

II. *De compassione Comitis Mauritii erga Bremenses diuinitus afflictos.*

Alb. Crantz lib. 9. Metrop. c. 40.

Mauritius Comes Cloemburgicus, à Bremensibus ciuibus variis contumeliis affectus, & acceptis à ciuitate literis, quæ hostilia illi denuntiarent, vias publicas milite insedit, & paulo post pugna cõmissa Bremenses magna clade afflictos fugat: deinde ad confinia ciuitatis accedens, portas vidit nõ clausas. Intromissis speculatum ex agmine duobus, videntibusque clausas domorum fores, læti redierunt, dicentes, penes Mauricium esse, si vellet, tota vrbe potiri.

tiri. Graſſabatur autem peſtis tum in vrbe terrifice, ita vt deſperata ſalute, domi ſe quiſque contineret. Audiens Mauricius ingemuit, dicens; Quia Rex ſupernus illam oppugnat vrbem, nolo vt accedat afflictis à Deo afflictio noſtra. Multa mihi iucunda in hac vrbe fuerunt: ſi modo diſſidemus, redibit aliquando tranquillitas & reconciliatio: retrahamus ab illis manus quos caſtigat ſerius rerum arbiter Deus, ne & in nos ſerpat contagio. Ita reduxit exercitum vir, qui eius vrbis videretur dignus imperio, quod tam benigno fuit animo in afflictam: Poſt aliquot dies autem pax inter Mauricium & Bremenſes ſancita eſt.

Afflictis compatiē-um.

III. *Amicos ſuos conſolatur Deus in afflictione.*

Cum aliquando D. Antonius cum dæmonibus colluctaretur, ei Chriſtus Dominus protector factus eſt; tunc enim eleuãs oculos vidit deſuper culmen aperiri, & depulſis tenebris, radium lucis ad ſe influere. Poſt cuius ſplendoris aduentum, nec dæmon aliquis apparuit, & corporis dolor extemplo deletus eſt. Ædificium quoque, quod paulo ante diſſolutum fuerat, inſtauratum eſt. Ilico præſentiã Domini intellexit Antonius, & ex intimo pectore trahens longa ſuſpiria, ad viſionem, quæ ei apparuerat, loquebatur, dicens: Vbi eras, bone IESV, vbi eras? Quare à principio non adfuiſti, vt ſanares vulnera mea? Et vox ad eum facta eſt, dicens: Antoni, hic eram, ſed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia dimicando viriliter non ceſſiſti, ſemper auxiliabor tibi, & faciam te in omni orbe nominari. His auditis multum fuit roboratus. Erat tunc Antonius annos natus triginta quinque.

Athan. eius vita.

IV. *Vt Coleta virgo religioſa cruces perpetuas, vt ſponſo conformaretur libenter ſuſtinuerit.*

Nihil in hac vita Deo gratius eſſe poteſt, & homini conducibilius, quam pro eius amore libenter pati dolores & cruciatus. Ea enim re vere eius amicis vel maxime fit conformis & conſimilis. Certè ipſe Dominus IESVS CHRISTVS tota vita ſua graues & labores, & dolores, noſtri amore perpeti voluit. Itaque & Coleta virgo ad eius ſimilitudinem pro ſuo modulo hac in parte accedere diligẽter ſtuduit. Nam quoad vixit perpetuis affecta fuit doloribus & cruciamentis, aliis poſt alia ſuccedentibus, & ſæpenumero duplicatis; quæ tamẽ omnia tulit patientiſſime. Inter alia magnam ei crucem afferebat inflatio quædam continua ſine intermiſſione modo creſcens, modo ſe remittens, quã tamen ſuauiter tolerabat. Præter hanc multis aliis affligebatur modis, interdum in ſolo corpore, nonnunquam in anima plerumque in vtroque, idque ſane grauiſſime. Morbos ex naturali aliqua cauſa exiſtentes placide ferebat, qui vero præter naturæ ordinem diuinitus ei infligebantur, eos neceſſario perpeti oportebat, nec potuit illis pro ſuo arbitrio abſolui. Ad inflationem illam, quam diximus, aliæ pene vexationes & infir-

…vita B. …ta apud …

…lictionũ …itas.

…letæ …ces va… …& aſſi… …e.

mitates ſe adiungebant, quibus interdum tam miſere diſcruciabatur, vt octo dierum ſpatio vix vna hora integra reſpirare poſſet: quodque miſerabile & commiſeratione dignum eſt, cum ſoleant alii, cum ſani, tum ægroti, in lectulis ſuis captare requiem & leuamentum, illa potius & deterius vexabatur. Nam etſi ob labores diurnos cuperet nonnunquam ſe nocturnæ dare quieti, & corpuſculum in lecto reponere, at nunquam tamen requie illic potiri potuit: imo vero mox vt eo ſe recepit, nouis & languorib⁹, & laboribus cruciabatur, idque nocte tota, & interdum ad meridiem vſque. Neque eiuſmodi anguſtiis premebatur ſemel atque iterum per hebdomadam, ſed cunctis noctibus. Porro diebus Dominicis & Feſtis, & in magnis ſolemnitatib⁹, quibus alii omnes ceſſant, tanto cruciatus erant acerbiores.

V. *Proprium eſſe Chriſtianorum ad prototypi exemplar diſcere pati.*

Ad Proceres Francos in Ægypto captiuos belli ſacri temporibus acceſſit princeps Saracenus; & ex iis quæſiuit, num in vnum Deum crederent, qui ex Virgine natus, in Cruce affixus, mortuusque eſſet, dieque tertio ſe in vitam reuocaſſet; Quibus ita ſe credere affirmantibus, addidit, eos neq; fracto animo, neque mœſtos eſſe debere, ſi tantulam calamitatem ſubirent eius nomine, qui extrema ſupplicia pro ipſis exantlaſſet, eosq; nondum ad mortem vſque pro eo decertaſſe. Quod ſi tantæ fuit poteſtatis, vt triumphata morte ſe ipſe à ſepulcro excitauit, certo in animum inducere oportere, fore, vt etiã ipſos breui calamitatibus illis eximeret; ſeriam vtramque fuiſſe conſolationem probauit ſequuta libertas.

Io Ionuitius in vita S. Lud. Regis Franc. c. 42.

Chriſtianos conſolatur afflictos Princeps Saracenus.

VI. *Dominum Ieſum præſentem eſſe iis qui præter voluntatem animi moleſtiis diuexantur.*

Cum virgo, Catharina Senenſis, multas à dæmonum infeſtatione moleſtias pro nomine Saluatoris pateretur, illis fugatis, lux cœlitus illapſa eſt cubiculo, & in ea luce Chriſtus crucifixus ei apparuit, dicens: Filia mea Catharina, vides, quæ ego tua cauſa perpeſſus ſim? Non igitur dubites tu quoq; propter me aliquid perpeti. Deinde ſub alia ſpecie magis propinquans, blande ei gratulabatur de triumpho iam obtento. At illa: Vbi, inquit, fuiſti, mi Domine, cum eſſet cor meum tot ſpurcitiis diuexatum? Et ille: In corde tuo, inquit. Rurſus virgo: At qui fieri potuit, bone Ieſu, vt tu in illo meo eſſes corde, quod tot obrutum erat impuriſſimis cogitationibus? Reſpondit Dominus: Cogitationes illæ quid in tuo efficiebant animo? gaudiumne, an mœrorem? Immo vero, inquit illa, non niſi ſummum dolorem. Hoc igitur, Chriſtus ait, ego mea præſentia efficiebam: quia ſi tu ea deſtituta fuiſſes, illis ſpurcitiis delectata eſſes; Iam vero cum eas profligare velles, nec poſſes, inde mœror oriebatur: ſed me autore & effecto-

Raimund. in vita eius apud Surium tom. 2. 29. April.

Chriſtus Dominus afflictis præſto eſt.

re, qui eram intus in corde tuo, & tuebar illud, interim extrinsecus te sinens oppugnari, quantum videbatur expedire tibi. Sed quando illustrata radio lucis meæ, teipsam sponte obtulisti ad tolerandas eas infestationes, mox eas abscedere iussi: neque enim pœnis, sed voluntate pœnas fortiter perferendis ego delector. Tu autem filia mea, quando non tua, sed mea virtute certasti viriliter, maiorem à me gratiam consequeris, & deinceps crebrius atque familiarius meipsum tibi exhibebo.

Infestationes fortiter perferendę.

VII. *Catharinæ Aragoniæ Reginæ Anglorum dictum, dum esset in rebus aduersis.*

Nicol. Sanderu. lib. I. de Schismate Anglican. Sur in Chronic. an. 1535.

Cum Henricus VIII. Anglorum Rex Catharinam Aragoniam, vt Anna Bolena pellice potiretur, repudiasset, ea incredibili animi constantia fortunæ inconstantiam, & casus aduersos superabat. Solebat autem sæpissime apud suos dicere, fortunam se, nec asperrimam, nec leuissimam, si daretur optio electuram, cum vtraque suas tentationes ac pericula habeat, sed mediam potius ac temperatam. Si tamen alterutra eligenda esset, malle se tristissimam, quam blandissimam: in felicibus enim raro deesse consolationem fortunatissimis fere semper mentem.

Catharinæ Aragoniæ de rebus aduersis apophthegma.

VIII. *S. Catharina Senensis spineam potius coronam, quam auream à Christo oblatam elegit.*

Hier. Plat. lib. I. de bono stat. Relig. c. 15.

Hoc ipsum præstātissimæ virgini Catharinæ Senensi ipse Dominus præclaro viso demonstrasse videtur, cum ei aliquādo apparuit binas manibus coronas gestans; alteram auro & gemmis micantem; alteram vero spinis horrentem. Offerebat autem optionem illi, vtram mallet, sed hac conditione, vt alterutram in hac vita elegisset, sciret se in futura vita alteram ei contrariam habituram: si hic auream, illic spineam; hic spineam, illic contra auream: quibus auditis sapiens Virgo horridam illam coronam adeo prætulit, vt vtraque arreptam manu ipsamet suo capiti impresserit, & quidem ita acriter, vt post etiā aliquando vulnerum sensus perduraret.

Coronam spineam eligit hic Catharina Senēsis, & cur.

IX. *Deus S. Aldegundem per Angelum in rebus aduersis consolatur.*

Hacbaldus Elnonens. in vita eius apud Surium, 30 Ianuar.

Inter alia diuinæ consolationis beneficia, quæ gratia Saluatoris S. Aldegundi conferebat, non postremum fuit, quod eam sæpe Angelica consolatione contra aduersa quælibet confortabat, nec patiebatur eam grauiori aliqua tristitia absorberi. Audierat aliquando nomen suum à peruersis hominibus, & inerti otio deditis maledictis insectari, & apud alios cum non mediocri quorundam offensione iniustè traduci. Vnde illa, quæ est humanæ fragilitatis conditio, aliquantulum cruciari cœpit: cui mox in mediis fluctibus Angelus adfuit, & suauibus eam verbis demulcens: Quid, inquit, ô virgo dulcissima, maleuolorum hominum inuidia te conturbat, cum tibi cœlestis regni gloria; illis vero, nisi resipiscant, æternum gehennæ supplicium paratum est? Talibus illa recreata sermonibus nihil deinceps obloquentium vanitates faciendas putauit.

Angelus S. Aldegundē in aduersis consolatur.

X. *Quomodo per tribulationes regnum cœlorum ingredi oporteat.*

Ludouic. Blosius Monilu spirit cap. 10. §. 11.

Cum virgo Gertrudis commiseratione mota oraret pro quadam persona, quam audierat impatienter conquerentem, quod Deus grauamina sibi immitteret saluti suæ minus conuenientia, respondit ei Dominus: Dic illi, pro qua oras, vt, quia sine aliqua saltem tribulatione vel molestia, regnum cœleste obtineri non potest, eligat, atque indicet, quænam grauamina sibi vtilia esse putat; & quum hæc ipsi euenerint, seruet patientiam. In quibus verbis Domini Gertrudis intellexit, periculosissimum genus impatientiæ esse, quando homo peruerse ac superbe eligere vult quæ ferat, dicens, saluti suæ minus congruere, seque non posse sustinere ea grauamina, quę sibi à Deo immittuntur. Oportet enim vt quilibet semper confidat, illud conuenientissimum & vtilissimum esse, quod sibi Deus imponit aut euenire permittit; & quando hoc non omnino patienter sustinet, inde seipsum humiliare debet.

Tribulationes necessariæ ad vitam beatam comparandam. Patientia & humilitas duæ alæ ad cœlum.

ART. V. Symboli.
Descendit ad inferos, tertia die resurrexit à mortuis.

TIT. XLVI. De Christi Domini resurrectione, eiusque circumstantiis.

EXEMP. I. *Christi Domini resurrectionem suo sanguine manifestat S. Longinus Centurio.*

Laur. Sur. vita eius 1 Martii ex Simeo. Metaphr. Lipom. tom. 6 Baron. tom. 1. ann. Dom. 34. 191.

POstquam sepulturæ mandatum fuit viuificum Christi corpus, vt nos à peccati sepulcris euocaret, & ad antiquam reuocaret beatitudinem, Longino rursus iussit Pilatus vitæ sepulcrum tueri custodia militari. Et ille quidem fecit id quod erat imperatum, etsi non esset eiusdem de Christo cum Pilato sententiæ, vt iam didicimus. Cum autem peractum esset magnum resurrectionis mysterium, & milites miracula, quæ erant maiora, quam vt ea caperet humana cogitatio, principibus sacerdotum, & presbyteris Iudaici cœtus annunciassent; hoc illi ignominiam & dedecus sibi afferre existimātes, & miraculum volentes extinguere, pecuniis persuaserunt militibus, vt calumniarentur Christi resurrectionem. Illi igitur ad Pilatum accedentes, falsam dixerunt esse resurrectionem. Verum non sic Longinus: sed mendacii quidem fuit præclarus confutator, verax autem testis veritatis, vt qui non sustinuerit calumniari Christum, tanquā furto surreptum, sed lingua & mente libera, eum verum esse Deum prædicarit, & è mortuis esse excitatum affirmauerit. Quo factum est, vt & ipse Pilatus & Iudæorum Synagogæ principes, inuidiam, qua prius mouebantur in Christum, & quem in eum animo concipiebant furorem, eum nunc in Longinum transferant, ei adeo irasce-

Testes resurrectionis corrupti & mendaces.

Longinus verus resurrectionis testis.

Inuidia Iudæorum in Longinū.

irascentes, vt quidquid pateretur Longinus, existimarent eum non satis daturum esse pœnarum. Hinc ea res venit ad aures Longini, & eorum ira fuit ei significata. Quapropter magis volens abiici cũ Christo, quam habitare in tabernaculis Iudæorum, cum veste & cingulo dignitatis, ipsam quoque simul quam primum exuit militiam. Et acceptis duobus militibus, qui habebant eundem zelum pro Christo & veritate, declinant cum populo congressionem, & cum Deo solo & secum versatur. Paulo post relictis Hierosolymis venit in Cappadociam præco simul & Apostolus Christi cum duobus militib. effectus: vbi ad Pilarum delatus, & varia tormenta perpessus cum sociis capite plectitur.

II. *Non dari accessum hæreticis ad sepulcrum Domini, nisi reconciliatis.*

...ophr. c. 48. ...rat. spir.

Narrant nobis Anastasius presbyter, & ornamentorum sanctæ resurrectionis Dei, & Domini nostri IESV CHRISTI custos, quia adueniens illuc Cosmiana vxor Germani Patricii voluit nocte quadam sanctæ Dominicæ sola adorare sanctum Domini nostri IESV CHRISTI, viuificumque monumentum: Et cum appropinquaret ianuæ sacrarii, apparuit illi visibiliter Domina nostra sancta Dei genitrix cum aliis quoque mulieribus, dicens: Quomodo cum nostra non sis, huc audes ingredi? Et prohibebat eam. Neque enim (inquiebat) nostra est. Erat enim de hæresi Seueri acephali. Illa vero multum rogabat; vt mereretur ingredi. Ad quam sancta Dei genitrix respondens, ait: Crede mihi, mulier, non ingredieris huc, nisi nobiscum communicaueris. Agnito autem quod quia esset hæretica, ingredi prohiberetur, quodque nisi accederet ad sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam Christi Domini, & Dei nostri, intrare non permitteretur, continuo accersito Diacono, orauit sanctum calicem sibi afferri. Quo allato, sumpsit sacrum corpus, & pretiosum sanguinem magni Dei, & Saluatoris nostri IESV CHRISTI: Atque ita absque vlla prohibitione digna habita est adorare sanctum & venerabile sepulcrum Domini nostri IESV CHRISTI.

...æretica ...ulier prohibetur ingredi san... um Domi sepulcrũ.

III. *Aliud simile exemplum de quodam Palæstinæ Duce.*

...em Sophr ...c. 9.

Narrauit autem nobis & hoc idem presbyter Anastasius, dicens: quod Palæstinæ Dux aliquando venerit adorare sanctam Christi Domini nostri resurrectionem: Et cum cœpisset ingredi in sanctum monumentum, aspexit arietem cum impetu super se venientem, cornibusque illum impetentem. Ille vero pauore correptus, retro redibat. Custos vero sanctæ Crucis Azarias & cæteri, qui assistebant, eius timore permoti dicunt ei: Quid est, quid habes, domine? Cur non ingrederis: Dicit eis: Vt quid intulistis arietem istum? Qui stupefacti inspexerunt sanctum monumentum, nihilque videntes, aiunt ad illum: Ingredere, nihil tale intus est. Rursum ille ingredi cœpit, sed iterum aspexit arietem: contra se venientem, & se introire prohibentem. Istud cum sæpe factum esset, illeque, cæteris nihil videntibus, solus arietem cerneret, ait illi Crucis custos: Crede mihi, Domine, aliquid habes in anima tua, quod te prohibet adorare sanctum, ac venerabile, & viuificum monumentum Saluatoris nostri. Itaque moneo, vt confitearis Domine peccata tua, clemens enim, & misericordissimus cum sit, & tui misereri volens, huiusmodi tibi miraculum ostẽdit. Ille autem cum lacrymis dixit ei: Vere multis, magnisque sceleribus obnoxius sum. Et seipsum in faciem prosternens, per multas horas permansit flens, & confitens Domino. Surrexit deinde, & rursus ingredi voluit, sed iterum ab ariete permissus non est. Tunc ait illi sanctæ Crucis custos: Vere aliud est, quod te ingredi vetat. Dixit autem ille, Num fortasse ideo, qui non sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, sed Seuero cõmunico, introire prohibeor? Tunc petiit à custode, vt sancta & viuifica Christi Domini nostri mysteria sibi afferrentur, & allato sancto calice communicauit: Atque ita ingressus est, & adorauit, nil vltra impedimenti passus, nihilque vlterius cernens quod se deterreret.

IV. *De terra sancti sepulcri magno in honore à Christianis habita.*

Terra ipsa insuper, quæ Domini adiacet sepulcro, diuinam quandam ex Dominico corpore proxime posito virtutem hausit, vt merito fideles illuc peregrinantes auide solerent accipere, quia, tum ad morbos curandos, tum etiam ad dæmones perfugandos, vti consueuerint. Est eius rei locuples testis sanctus Augustinus, dum hæc ait de Hesperio viro Tribunitio: Acceperat autem ab amico suo terram sanctam de Hierosolymis illatam, vbi sepultus Christus die tertio resurrexit; eamque suspenderat in cubiculo suo, ne quid mali etiam ipse pateretur. At vbi domus eius ab illa infestatione purgata est, quid de terra illa fieret, cogitabat, quam diutius in cubiculo suo reuerentiæ causa habere nolebat. Forte accidit, vt ego & collega meus Episcopus Sinicensis Ecclesiæ Maximinus in proximo essemus; vt veniremus rogauit, & venimus: cumq; omnia nobis retulisset, etiam hoc petiuit, vt infoderetur alicubi, atque ibi orationũ locus fieret, vbi etiã possent Christiani ad celebranda quæ Dei sunt, congregati.

Ex Aug. De ciu. Dei. Greg Tur. de glo. Mart. c. 7.

Terra S. Sepulcri in quanto honore habita

V. *Ad fontem, in quo Christus post resur. dicitur lauisse pedes cum discipulis, varia miracula.*

Castellum Emmauntem nobile fuisse olim oppidum constat, sed ob cæsos ibi Romanos milites, haud multum ante tempus à Varo Syriæ Præside crematum est. At postea Romani capta Hierosolyma, & parta contra Iudæos victoria, eam Nicopolim nuncuparunt, nomine euentu belli imposito. Ante hanc Palæstinæ vrbem, prope triuium, in quo Christus, post resurrectionem à mortuis, cum Cleopha incedens, simulabat se ad alterum pagũ propere contendere, est fons quidam salutaris, in quo non homi-

Iosephus lib. 17 Antiq. c. 12. D. Hier. de loc. heb. Soz. hist. Eccl. lib. 5. cap. 20.

homines modo qui ægrotant, loti curantur, verum etiam animalia, quæ variis morbis laborant: Nam ferunt Christum vna cum discipulis quodam tempore è via ad fontem illum diuertisse, inque eo lauisse pedes, & aquam ex eo tempore vim medendi morbis habuisse.

VI. *Aliud resurrectionis Dominicæ testimonium insigni miraculo comprobatum.*

Ruper. Abb. de diuin. off. lib. 8. c. 4. Baron. to. 12. Annal. an. 1147. 48. 49.

Quid mirandum acciderit in Leodiensi monasterio anno Christi millesimo cētesimo vndecimo, Rupertus Abbas Tuitiensis fama celebris ita narrat in commentario, quem tunc scribebat de diuinis officiis, istis verbis: Sed ecce, inquit, dum hæc scribimus, iucundo per quendam fratrem nostrum gratia resurgentis nobis arridet miraculo. Testor illam beatam ac deliciosam noctem, in qua Christus ab inferis victor ascendit, me nihil super hoc mentiri; nisi ille tam sacrilegus sit, vt de eiusmodi re quidpiam fingere ausus fuerit, quod vita eius, vel propositum omnino prohibet vel suspicari. Fratris tamen eiusdem nomen tacebitur, quoniam & hoc obnixe precatur. Factum quidem lucere coram hominibus cupit, vt glorificetur Pater, qui in cœlis est; se autem videri non vult, nec suis reputari meritis miraculum, cuius sola Dei gratia (quo iudicio nescimus) operatrix est. Res autem eiusmodi est. Hoc sancto Paschæ sabbato, quo cereo annus ab incarnatione Domini millesimus centesimus vndecimus inscriptus est, in Ecclesia S. Laurentii ad præcedentes eiusdem diei matutina, extinctis de more cunctis luminaribus, dum eorum vltimum extingueretur, & ad canticum Euangelii hæc antiphona à Domino Abbate Berengero imponeretur; Mulieres sedentes ad monumētum, ecce repente ante pedes illius proiectum cecidit ipsius, quo firmiter substrictus erat, cingulum. Ille solutum esse & cecidisse suspicatus, quod tamen mirum fuisset, quia non delapsum fuerat, neque circum crura pedesque descenderat, sed ante pedes quasi proiectum (vt dictum est) exiliuerat; inclinauit se, vt tollens istud, rursum sese accingeret. Cumque manus iniecisset, vt illud sibimet circumdaret, nodum, vt erat fortiter astrictum, non cedere sibi, vltra quam dici potest, admiratus est. Intendenti & secum cum stupore magno reputanti, quidnam hoc sibi vellet; ecce vox facta est, & sibilum tanquam auræ tenuis audiuit dicentem sibi:

De certitudine resurrectionis Christi miraculum.

Sic potuit clauso Christus prodire sepulchro.

Siquidem hæc (vt ipse referens testatus est) admiratio mentem eius persæpe subibat, quomodo verum Domini corpus (vnde ipse nullatenus dubitabat) clauso resurgere monumento, clausis potuit ianuis ingredi ad discipulos. Mox ergo illi ad memoriam simile illud rediit, quod Augustinus refert, factum per Petroniam, clarissimam fœminam, quæ mirabiliter ex magno atque diutino, in quo medicorum

Lib. 22. de Ciuit. c. 8.

adiutoria cuncta defecerant, dolore sanata est. Hæc à quodam Iudæo dixit sibi fuisse persuasum, vt annulum capillitio vinculo insereret, quo sub omni veste ad nuda corporis cingeretur, qui annulus haberet sub gemma lapidem in renibus inuentum bouis. Hoc alligato quasi remedio, ad sancti martyris Stephani limina veniebat. Sed profecta à Carthagine, cum in confinio fluminis Bagradæ in sua possessione mansisset, surgens vt iter pergeret, ante pedes suos illum iacentem annulum vidit, & capillitiam zonam, qua fuerat alligatus mirata tentauit. Quam cum omnino suis nodis firmissimis, sicut erat, comperisset astrictam, crepuisse atque exiliuisse suspicata est. Qui etiam ipse cum integerrimus fuisset inuentus, futuræ salutis quodammodo pignus de tanto miraculo se accepisse præsumpsit, atque illud vinculum soluens simul cum eodem annulo proiecit in flumen. Non credant hoc (inquit idem Augustinus) qui etiam Dominum Iesum per integra virginalia matris enixum, & ad discipulos clausis ostiis fuisse ingressum non credunt.

Miraculum

Comparentur nunc duo hæc tam insignia diuinæ pietatis miracula, recens hoc, quod hominem cingulum renum eius firmiter obstrictum & indissolutum transiit & exiliuit; & illud antiquius, quod zonæ insertus, nodo integro persistente erupit annulus. Nescio quid mirer amplius, nisi quod hic pariter (vt dictum est) vox diuinitus audita est:

Sic potuit clauso Christus prodire sepulchro.

Hoc igitur, vbi accepi (mane quippe, vbi primum loquendi copia fuit, duobus tantum fratribus, quorum vnus extiti, attonitus adhuc frater ille rem gestam retulit, obnixe postulans, vt creditum nobis secretum nunquam cum suo nomine proderemus) vbi inquam, hoc accepi, tanquam meis maxime oblatum à Deo vsibus miraculum, lætus arripui. Siquidem eadem nocte & eadem paulum ante hora, qua illud accidit, supra dictam similitudinem ruminare cœperam, scilicet quod hi qui fidei resurrectionis detrahunt, & ideo non veram carnis naturam credunt resurrecturam, quia Dominus clauso sepulcro surrexit; vel quia clausis ad discipulos ingressus est ianuis: similes sunt illis, qui terræ, quam inspexerant detraxerunt apud filios Israel, dicentes: Terra quam lustrauimus, deuorat habitatores suos. Non igitur importune longior nunc trahitur sermo de resurrectionis gloria, &c. Hæc ille tunc monachus sub Berengero siue Berengario Abbate, in epistola nuncupatoria ad Cunonem Abbatem Sigebergensem, ante commentarium ad Genesim posita.

Resurrectionis detractores q[...]

ART.

ART. VI.
Ascendit ad cœlos, sedet ad dextram Dei Patris omnipotentis.

TIT. XLVII. De Ascensione Christi ad cœlos. ac de eius circumstantiis.

Act. cap. 1. Luc. 24.

Postquam Christus Dominus Apostolis suis benedixisset, & præter alias dotes, etiam has duas contulisset, donũ nempe miraculorum, & scripturarum intelligentiam, videntibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum: Cumq; intuerentur in cœlum euntẽ illum ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui & dixerũt: Viri Galilæi quid statis aspicientes in cœlum, hic IESVS *qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quem admodum vidistis eum euntem in cœlum, &c.*

Angeli testes Ascensionis Christi in cœlũ.

Act. cap. 7.

Cum S. Stephanus protomartyr à fidei Christianæ aduersariis pro Christi nomine agitaretur, plenus Spiritu sancto intendens in cœlũ vidit gloriam Dei; & Iesum stantẽ à dextris virtutis Dei, & ait. Ecce video cœlos apertos, &c.

EXEMP. I. *De vestigiis pedum Christi Domini ob eius in cœlum ascensionem in monte Oliueti impressis.*

D. Hier. de loc. Heb. Act. Apost. Paul. Ep. Nolan. ep. 11. ad Seuerum Sul. Seuer. l. 2. hist. Beda de locis san. c. 7.

Perennemiraculum de vestigiis Domini.

EGregium sane monumentum suę ad cœlos ascẽsionis Dominus Redemptor noster non modo suis Apostolis, sed posteris quoq; spectandum reliquit, nimirum sacrorum pedũ suorum terræ impressa vestigia. De quibus hæc apud Hieronymum & alios. Mons Oliueti ad Orientem Hierosolymæ, torrente Cedron interfluente, vbi vltima vestigia Domini humo impressa hodieq; monstrantur: cumque terra eadem quotidie à credentib. hauriatur, nihilominus tamen eadem sancta vestigia pristinum statũ continuo recipiunt. Denique cum ecclesia, in cuius medio sunt, rotundo schemate & pulcherrimo opere conderetur, summum tantum cacumen, vt perhibent, propter Dominici corporis meatum, nullo modo contegi & concamerari potuit, sed transitus à terrâ ad cœlum vsque patet apertus.

II. *Terrestris Hierusalem præsentia Christi sanctificata cœlestem odorem efflans cor hominis ad cœlos mirabiliter erigit & inflammat.*

Rudolp. li. 4. hist. c. 6. Ita Gretser. in Apolog pro Cruciatis to. 3. de Cruce, Bar. to. 1. an. 34. Ludol. 2. p de Vita Christi c. 82.

Memorabile huius rei exemplum prodidit Rudolphus lib. 4. historiæ, quod hic transcribere operæpretium duxi. Contigit vt quidam à Burgundiæ partibus ex Augustodunensi territorio Lethbaldus nomine, cum cæteris Hierosolymam pergens deueniret, qui prospectis locis omnibus sacerrimis, cum ad illum locum montis Oliueti deuenisse contigit, ex quo Saluator ad cœlos ascendens, tot idoneis testibus, venturus inde iudicare viuos & mortuos est repromissus, proiiciens se in Crucis modum toto prostratus corpore cũ lacrymis inenarrabilibus mẽtis iubilo exultauit in Domino, reerigens se identidem palmis ad cœlum extensis, nisu, quo poterat, corpus librabat in altum, ac voce huiusmodi aperiebat mentis desiderium: aiebat namque: Domine IESV, qui propter nos de sede maiestatis tuæ descendere dignatus es, vt genus humanum saluares, quique ex hoc loco, quem oculis intueor, carne vestitus remeasti ad cœlos, vnde veneras, obsecro tuam omnipotentissimam bonitatem, vt si hoc anno est mea anima ex hoc corpore migratura, non hinc recedam, sed in conspectu ascensionis tuæ fieri cõtingat. Credo enim quoniam sicut te secut[9] sum corpore, qualiter ad hunc deuenirem locum, sic anima mea illæsa, & gaudens post te sit ingressura ad paradisum. His peroratis reuersus est cum sociis ad hospitium: Erat autem iam hora prandii. Cæteris vero discumbentibus, conuersus ipse ad lectulum vultu alacris, ac velut graui sopore paululum requieturus, illico, namque obdormiscens ignoratur quid viderit protinus dormiens, exclamauit: Gloria tibi Deus Socii quoque hæc audientes, monebãt illum, vt surgens comederet. Qui noluit, sed vertens se in latus aliud, dixit se pati aliquid incommodi, recubansque vsque ad vesperum, conuocatis sui itineris sociis, viuificæ Eucharistiæ requirens accepit viaticum, illisque dulciter salutatis emisit spiritum.

III. *Per effigiem Christi a cendentis in cœlum conualescit paralyticus.*

Th. Boz. to. 1. de sign. Eccl. lib. 5 c. 2. ex Martino Ignatio Franci co.

Nobilis quidam diuturna paralysi decumbens in lecto, nulli idoneus opere iacebat omnibus frustra remediis tentatis. Christianus inuisit illum, narrauitque fore, si spem poneret in Christo, & eius nomẽ supplex imploraret, vt sanitatem reciperet, & ob id ipsi reliquit effigiem pictam Christi ascendentis. Ægrotus hortante Christiano, spe confirmatus, oculos in imaginem defigens, intimo maximoque animi studio Dei nomen implorauit. Mirum dictu, multis aspicientibus repẽte sanatus è lecto surrexit, & Christo nomen dedit. Hæc cum certo cognouisset Imperator Conchin Chinæ iam vita Christianus, Maconem siue Macaum, quæ est vrbs Lusitanorum in litoribus Sinarum, Legatos misit, qui nomine ipsius orarent, vt ad sua regna mitterentur, qui Christi doctrinam disseminarent.

TIT. XLVIII. De apparitionibus Christi post ascensionem.

Act. cap. 9.

D. Paulo in Christianos furenti visibiliter se præbet Christus.

Cum D. Paulus iter faceret Damascum, vt persequeretur ibi discipulos Domini, contigit vt appropinquaret ciuitati, & subito circumfulsit eum lux de cœlo. Et cadens in terram, audiuit vocem dicentem sibi Saule, Saule, quid me persequeris? Qui dixit, Quis es Domine? Et ille; Ego sum Iesus, quem tu persequeris: Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupens dixit, Domine quid me vis facere? &c.

EXEMP. I. *Quomodo Christus Dominus apparuerit D. Petro persecutionem fugienti.*

Io Naucl. to. 2. gen. 3. ex Ambr. epist. 32. contra Auxentium. Greg. in 4. psal pœnit. Egesip. l. 3. de excid.

NEro Imp. post multa, quæ conceperat aduersus Christianos, nefaria Apostolorum Petri & Pauli, qui duces erant in populo Dei, expetit neces. At Petrus monentibus amicis, ad declinandum inuidiam principis, via Appia ab vrbe descendens, ad primum lapidem Christo fit obuiam, quem adorans rogat; Domine, quo vadis? Tum Christus; Romam iterum crucifigi. Extat eo loco sacellum, vbi verba ista habentur. Petrus de martyrio suo dictum existimans, ad vrbem rediit, & statim Episcopum consecrat, eique Cathedram & Ecclesiam commendat his verbis: Eandem ego tibi potestatem ligandi & soluendi trado, quam mihi Christus reliquit. Cum hæc ita disposuisset, non multo post vna cum Paulo iussu Neronis necatur.

II. *Pantaleoni martyrium sustinenti visibilem & consolatorem se præbet Christus Dominus.*

In vita eius apud Sur. c. 17. Iul. die 27. ex Metaphr.

Panteelemoni Martyri Christus apparet.

Cum S. Panteelemon siue Pantaleon martyr in ligno primum fuisset appensus, deinde ferreis laniatus vngulis, & lampades ignis lateribus eius admotæ, non plagis & vstionibus, sed ei, qui potest opem ferre, attendebat, & oculos in cœlum tollens, orabat: & ideo statim adfuit liberator Christus apparens in habitu Hermolai Christiani senis, eum vere ac germane consolans & recreans. Ego enim tecum sum, ait, in omnibus quæ propter me pateris, statimque laxatæ sunt manus lictorum, & lampades, quibus torquebatur, extinctæ.

III. *Diuinitus monetur Kilianus, de sustinendo breui martyrio.*

Cæs. Bar. to. 8. An. ad an. 689.

Kiliano monacho ostēsa visio.

Quadam nocte cum S. Kilianus Herbipolensium Episcopus, leues carperet somnos, ita vt nec dormiret integre nec vigilaret aperte, apparuit ei vir habitu formaque pulcerrimus, qui diceret: Amice Kiliane, surge, nolo te diutius laborare: duntaxat certamine tangeris, & sic victor iugiter mecum eris. His dictis abscessit. Euigilans autem egregius vir, intelligens diuinam eam esse visitationem, conuocatis fratribus, inquit: Fratres, vigilemus, cito aderit Dominus, & pulsabit ianuam. Cauendum nobis est, ne nos somno torpentes inueniat. Addamus oleum lampadibus, dum tempus est; ne si forte defecerit, tunc incipiamus quærere, quando non poterimus inuenire. Illis itaque circa medium noctis orationi vacantibus, carnifices strictis gladiis locum, in quo orabant, penetrarunt. Quos cum sacer vir intuitus esset, ait: Amici, ad quid venistis? Vos implebitis præceptum, nos cursum consummabimus. His dictis interfecti sunt.

IV. *S. Menam in tormentis præsens consolatur Christus.*

Metaphr. in vita eius ap. Sur. tom. 6.

Crudelissime excarnificatus est S. Menas ab Hermogene præfecto; Siquidem oculi eidem effossi euulsa lingua, caro misere dilacerata: sed diuina non caruit consolatione. Apparuit misero Christus, atq; omnia ipsi membra restituit & sanat. Hortatur quoque deinceps ad constantiam, promittitque præsens in aduersis omnibus auxilium.

V. *B. Barbaram ad martyrium constanter perferendum adhortatur Christus.*

Sur. in vita eius 4. Decemb. ex Metaphr.

Apparuit quoque Christus Dominus B. Barbaræ existenti in carcere, & præsentia sua carcerem mirifice illustrauit, atque virginem ad constantiam est hortatus. Eodem tempore mox plagæ eius curatæ sunt magna omnium admiratione.

VI. *Alphonso Portugalliæ Duci Christus apparet vt eum ad bellum contra Saracenos impellat.*

Th. Boz. lib. 17. de sig. Ecc. cap. 7. to. 2.

Anno Domini 1112. vel potius 39. Alphonsus Lusitaniæ Rex commissurus prælium contra quinque Reges Saracenorum, iussus est in somnis, à Christo, bono esse animo, & signo vti in prælio, cui quinque vulnerum imago inscripta, & obtinuit victoriam memorabilem. Et hinc fluxit Lusitaniæ Regum insigne.

VII. *Christus Dominus instar adolescentis VVilhelmum Abbatem Roschildensem in Zelandia ad molestias perpetiendas excitat.*

In vita eius apud Sur. 6. April. to. 2. p. 614.

S. Wilhelmus fortis Christi athleta, in vocationis proposito admodum firmus, religionis & instituti sui tam erat æmulator vehemens, vt cum iam Supprioris, vt vocant, fungeretur officio nulla sineret sacræ religionis instituta violari. Interea apparuit illi nocte quiescenti Dominus IESVS sub forma speciosissimi adolescentis, vocansque eum proprio nomine; Noueris, inquit, Wilhelme, te ad quandam insulam mecum profecturum, multasque illic tentationes & molestias perpessurum, sed iis mea ope superatis, ad me venies in cœlestem paradisum. Quam rem non prius intellexit, quam esset in Daniæ insulam Zelandiam, vbi modo quiescit, accitus.

VIII. *Christus vt puer triennis eiulans & algens in niue apparet cuidam monacho.*

Th. Cantip. li. 2. de Api. c. 1. p. 13.

Christus vt puer eiulās in niue reperitur.

Vtrum viderim dubito monachum Cisterciensis ordinis, virum pietate plenum, de quo tale miraculum ferebatur. Algore niuium terra Brabantiæ respersa per totum, monachus ille in itinere existens, præmisso in villam famulo, solus in campis per deuia veniebat. Et ecce inuenit puerum elegantissimæ formæ quasi triennem, magno fletu & eiulatu, solum in niuis frigore residentem. Compassus igitur tali puero, equo descendit, & complexus flentem, flere cœpit cum eo, & quærere quid haberet. Tacente autem puero, iterum ingeminat, ingemiscit quærens, vbi est mater tua? nunquid perdidisti matrem? Ad interrogationes igitur illius, puer fortius eiulans, tandem dixit: Heu me, heu me, quare non flerem? quare nō eiularem? Ecce vides quod egens, solus, & in frigore sedeo, & non est qui colligat me,

& ho-

& hospitium mihi præstet. Mox Monachus surgens, & puerum in brachiis eleuans, osculatus est eum, dicens: Cesses flere dilectissime, quia ad hospitiũ portabo te, & faciam enutriri. Hoc dicens, cum puero equum ascẽdere voluit, sed puer de brachio tenentis exiliens, repente disparuit, quia Christus filius virginis fuit. In terram igitur cadens Monachus, eiulare & flere cœpit vberrimè, & cum diu sic eiulans iacuisset, tandem quęsitus à seruo, inuentus est, & eleuatus in equo ad hospitium ducitur. A quo cũ quæreretur cur fleret, nihil aliud vna nocte dicere potuit: Heu me, puer bone, puer pulcerrime, quare me dereliquisti? cur tam cito abiisti: cur te perdidi? Post hæc Monachus consolationem recipiens, cuidam rei euentum retulit, qui illis, per quos sciui, tantæ rei miraculum & piaculum patefecit.

IX. *B. P. N. Ignatio Loyolæ Romam aduenienti apparet Christus.*

Io. Pet. Maff. lib. 2. de vita eius cap. 5. & Pet. Ribad. lib. 2. cap. 11.

Eo ipso die, quo Romam accessit P. Ignatius Loyola, res ei contigit vel ad memoriam posteritatis insignis, vel ad confirmandum in proposito Ignatium cæterosque haud mediocriter efficax. Etenim orandi causa non longe ab vrbe templum ingresso, qualia passim imposita militari viæ cernuntur, statimque, vt sæpe solebat, abstracto à sensibus, atque alta quadam animi contemplatione defixo, clarissima in luce per speciem illi sese Deus pater ostendit, IESV filio baiulanti crucem, & crudelissimis affecto suppliciis, præsentem Ignatium Loyolam commendans, quos ille cum in fidem ac patrocinium libentissimè recepisset, ad Ignatiũ placido & sereno vultu conuersus, hæc ipsa effari verba dignatus est: *Ego vobis Romæ propicius ero.* Quo tanto tamque diuino solatio mirum in modum erectus & confirmatus Ignatius ac socios deinde compellans: Quid nobis, ait, Romæ futurum sit, fratres, in crucemne an in rotam agi nos velit Deus, ignoro: vnum scio, quidquid eueniat, Iesum Christum nobis propicium fore. Quæ res non in præsentia tantum illos insolita quadam lætitia & voluptate perfudit, sed etiam in posterum contra omnes difficultates atque pericula magnopere corroborauit, ac muniit. Atque hoc ipsum vel in primis causa fuit, cur Ignatius confirmatæ postmodum Societati salutare potissimum IESV nomen indiderit.

B. Ignatio Romam appropinquãti Christus apparet.

X. *Elizabeth Vngaricæ Christus se in nube visibilem præbet, eidemq; morienti præsentissimus adest.*

Marcus Marul. lib. 2. c. 4.

Elizabeth Pannonum Regis filia, dum se supra se tollens cœlestia meditaretur, in extasim abibat, & mente cernebat, quod oculi prouidere nõ possunt: quod neutrum quidẽ cum ad se rediisset, dissimulare poterat, tantam etiam tacita facies hilaritatem præ se ferebat. Eadem cum aliquando nimio labore fatigata, lassaque resedisset, oculis in cœlum intentis, fronte modo iucunda, modo tristis apparuit. Cuius causam interrogata confessa est se in nubibus vidisse Iesum, qui nunc se ostendens lætam reddebat, nunc tegens mœstam. Denique ipsum hæc sibi dixisse: Bono animo esto, filia, ego tecum sum; & se respondisse: Ita Domine, tu mecum, atque ego tecum. Eidem post vitam multis annis religiose transactam idem Dominus apparuit, atque dixit: Veni sponsa, cœlesti thalamo potire.

S. Elizabeth Vngarica Christum videt.

XI. *Puerperæ mulieri extensis manibus sese ostendit Christus Dominus.*

Ex Sim. Metaphr. in vita Galachonis & Epistemes.

Leucippa vxor Clitophontis hominis idololatræ, multis annis sterilis ad religionem Christianam à Honofrio monacho conuersa, cum fide concepit prolem. Maritus diis hoc beneficium tribuit. At illa: Non, inquit, ita; Deus cœli est, à quo prolem habeo. Ille mihi etiam in somnis apparuit formam habens humanam; sed manus per modum crucis extensas, monens, vt tibi marito eandem fidem suadeam.

ART. VII.

Inde venturus est iudicare viuos & mortuos.

TIT. XLIX. De aduentu Christi Domini ad iudicium.

Felix Romanus ethnicus, audiens Paulum Apostolum de extremo Dei iudicio verba facientem, mirabiliter terretur.

Ex Act. Apost. c. 22.

EXEMP. I. *De mirifica Christi apparitione super montem Oliueti.*

Marcellin. in Chron. apud Baron. tom. 5. ann. 419.

Anno Domini quadringentesimo decimo nono, sub consulibus Monaxio & Plinta, multæ Palæstinę ciuitates, villæque terræ motu collapsæ sunt. Dominus noster Iesus Christus semper & vbique totus, super montem Oliueti Hierosolymæ vicinum sese de nube manifestauit. Multæ & tunc vtriusque sexus vicinarum gentium nationes, tam visu, quam auditu perterritæ, atque credulæ sacro Christi fonte abluti sunt, omniumque baptizatorum in tunicis Crux Christi Saluatoris diuinitatis nutu extemplo pressa resulsit. Hæc Marcellinus. Cuius rei adeo admirabilis occasione cœpti sunt vbique misceri sermones de aduentu Domini ad iudicandum; quod ex Danielis Prophetæ vaticinio iam prænunciatus esset aduentus filii hominis in nubibus. Et Zacharias de ipso loco eius aduentus super monte Oliueti prædixerat. Accedebat, quod memoria retinerentur verba ab Angelis dicta, ab Euangelista descripta de eodem monte vbi Christus ascendisset in cœlũ: Quemadmodum vidistis eum ascendentem in cœlum, ita veniet.

Christus apparet in monte Oliueti.

Dan. 7. *Zach. 14.* *Actor. 1.*

II. *Exemplum de iuuene rapto ad iudicium, & quã terribile futurum illud ſit.*

Vincentius Hiſpanus.

Refert B. Vincentius natione Hiſpanus concione tertia in ſexageſima exemplum de quodam iuuene, qui ſomniando fuit interrogatus à Chriſto in iudicio, & ſubito ex timore totus factus fuit canus.

III. *Extremi iudicij terrore Bogaris Bulgarorum Princeps in vera fidei cultu magis confirmatur.*

Io. Curopalat Ced & alii Græci apud Baron. an. 845. tom. 10. & P. Rader. ex Menæo Græcorum.

Bogaris Bulgarorum Rex homo inſatiabiliter venationi deditus, non modo cum venatum ſe conferret, ea ſe oblectare ſtudebat, ſed etiam quando otioſus eſſet domi, idque per animalium pictas figuras. Conſtructa noua domo, Methodium quẽdam Monachum arte pictorem iuſſit domum illam picturis ornare. Verum quaſi diuina gratia quadam prouidentia ductus, non præſcripſit definite, quænam & qualia pingeret animalia, verum quæcunque ipſe vellet, iuſſit pingere, terribilia tamẽ eſſent quæ pingerentur, vt ſpectantibus terrorem & metum incuterent. Ille autem nihil aliud terribilius noſcens ſecundo Chriſti aduentu, hunc ibi deſcripſit: Cumq; iam finita illa eſſet pictura, conſpicatus Princeps ex altera parte iuſtorum cœtum coronari, ex altera vero impios puniri, & à pictore percepta picturæ mẽte ſtatim propriam eiurat religionem: imbutusque à ſancto Epiſcopo diuinis myſteriis, intempeſta nocte ſacrum percepit baptiſma.

IV. *Quomodo Petrus Telonarius iudicii metu factus ſit liberalior.*

Simeon Metaph. in vita D. Io. Eleemoſynarii, & Sur. tom. 5.

Petrus Conſtantinopolitanus, cognomento Telonarius, vir tanto maiori admiratione dignus, quãto ante cõuerſionem vixit nequius. Hic cum opum copia redundaret, dubitatum eſt, vtrum ditior an auarior eſſet. Hinc inter mendicos ortum eſt certamen: vnus profitebatur ſe ab eo eleemoſynam eliciturum, cæteri id omnino fieri poſſe negabant. Qui ſe facturum promiſerat, acceſſit cum multo precum ambitu, & dum hominem auertentem ſe vrgere cœpiſſet, in iram concitauit, ita vt furore ardens repente arreptum panem (panes autem caſu ancilla è fornace domum coctos referebat) in faciem precantis intorqueret; qui cum declinaſſet ictum, ſublato pane diſcedens, ſe tandem voti ſui compotem factum ſociis nuntiauit. Petrus vero poſtea aduerſa valetudine agitatus, cum poſtremo horis aliquot exanimis iacuiſſet, & reuixiſſet: narrauit ſibi interim viſum fuiſſe, ſe ante tribunal Dei in cœlo ſiſti, ab aliis accuſari, ab aliis defendi, in altera libræ lance peccata quæ commiſerat appendi, in altera vnicum panem illum, quem ipſe quondam proiecerat iratus. Et cum exæquatum vtrinque pondus ſtaret, reuerti, ac pani aliquid ſuperaddere quod præponderaret, ſi multi reatus ſupplicia cuperet euadere, ſibi iuſſum. Itaque cum conualuiſſet, quæ cupide cõflauerat, liberaliter cœpit effundere, neminem indigentium opis ſuæ expertem fieri paſſus.

Petrus Publicanus alias Telonarius, vt factus miſericors in pauperes.

V. *De conſcientiarum libris in futuro Chriſti iudicio aperiendis.*

Bredemb. lib. 8. Coll. ſacr. cap. 26. ex li. 4. Inſinuat. diuinæ pietatis apud Bloſium in monil. ſpir. c. 14.

Sancta & deuotiſſima virgo Gertrudis, dum in quadam feria & ſecunda Paſchæ communicatura rogaret Dominum, vt per illud digniſſimum Sacramentum ſupplere dignaretur omne, quod ipſa vnquam neglexerat in ordine religionis, ſuſcipiens eam filius Dei præſentauit Deo Patri indutam tunica religionis: quæ tunica videbatur ex tot partibus diſtinctim compoſita, quot annos vixerat in religione; ita quod inferior pars tunicæ reputabatur pro primo anno, ſecunda pro ſecundo anno, & ſic deinceps vſque ad annum, in quo tunc erat. Videbaturque tunica illa ita expanſa & extenſa, quod nullius omnino plicæ vmbra quidquam in ea contegere poterat, ſed in quolibet anno diſtinctim apparebant annotati omnes dies & horæ, & inſuper ſingulæ cogitationes, verba, & opera tam bona, quã mala, quæ in illo anno peregerat de die in diem, de hora in horam, de cogitatione in cogitationem, de verbo ad verbum, de opere ad opus; & quid ſingulis verbis & factis ſuis intenderat, vtrum ſcilicet Dei laudem, & animæ ſuæ profectum, aut humanum fauorem, vel alicuius damnum: quid etiam in quolibet commodo vel abſtinentia, vel quocunq; opere ex pura obedientia, quidve ex propria deliberatione perfecerat. Vbi autem in aliquo opere ſibi blandita fuerat, quaſi ex obediẽtia illud feciſſet, quod magis ex propria deliberatione ſibi à magiſtratu obtinuerat permitti, aut per aliquam callidam occaſionem extorſerat ſibi mandari: talia nimirũ opera obedientiæ apparebant in tunica illa, velut quædã gemmulæ luto fragili infixæ, quæ nutantes, & quaſi caſuræ vix poterant hærere. Orante autem pro ea filio Dei, & ſuam innocentiſſimam ac perfectiſſimam conuerſationem Deo Patri offerente, videbatur tunica illa veluti quadam aurea lamina ſplẽdidiſſima & perſpectiſſima obtecta: per quam tum omnia prædicta cogitationum, verborum, & operum, nec non intentionum, neceſſitatũ vel ſimulationum (quæ vel ſcienter vel negligenter, ſponte vel coacte quolibet tempore vel hora peregerat) merita adeo clare permicabãt & diſtincte, quemadmodũ per purum cryſtallum quilibet color ſuppoſitus poteſt decerni. Nec aliquis ſaltem minimus puluis aut punctus latere poterat, qui in luce cognitionis infallibilis veritatis, tam Deo quam etiam omnibus cœlicolis, euidentiſſime non appareret. Vnde diuinitus intellexit, quod cuiuslibet hominis ſtatus ſimiliter patet Deo & omnibus ſanctis per æterna ſæcula. Quod autem Dominus dixit per Prophetã: *In quacunq; hora conuerſus fuerit peccator,* &c. ſic intelligendũ eſt, quod non recordabitur Dominus vltra peccatorum condigna pœnitentia deletorum ad iudicandum. Veruntamẽ iugiter apparebunt in nobis ſingulæ maculæ peccatorum noſtrorum ad laudem & gloriam dulciſſimæ miſericordiæ eius, qua tam benigne pœnitentibus

Ezech. c. 18.

peccata

peccata dimiſit, & inſuper tam multimodis beneficiis ſuæ diuinæ pietatis nos circumuenit, ac ſi nunquam contra ipſum in aliquo deliquiſſemus. Singula etiam opera noſtra bona, cogitationes, verba, voluntates, quas vnquam pro amore & laude Dei perfecimus, ſimiliter in ſempiternum efflorebunt ad laudem ipſius, (cuius dono, & cooperatione noſtra perfecimus) & ad cumulum gaudiorum noſtrorum, ſicque ſemper pro inuicē laudabimus, & amabimus Deum, qui in Trinitate perfecta viuens & regnans, operatur omnia in omnibus nobis.

Art. VIII.

Credo in Spiritum ſanctum.

Tit. L. De Spiritu ſancto, tertia ſanctiſſimæ Trinitatis perſona, ac de eius proprietatibus, donis & virtutibus.

[Io]an. cap. 1. [M]arc. 1 & [L]uc. 3.

Teſtatur D. Ioan. Baptiſta, ſe vidiſſe Spiritum ſanctum deſcendentem quaſi columbam de cœlo poſt baptiſmum à Chriſto ſuſceptum, & ſuper eum manſiſſe.

[A]ctor. cap. 2.

Elapſis iam ab aſcenſione Domini decem diebus & reſurrectione quinquaginta: Dum inquit Lucas complerentur dies Pentecoſtes, erant pariter omnes in eodem loco. & factus eſt repente de cœlo ſonus tanquam aduenientis Spiritus vehementis, & repleuit totam domum vbi erant ſedentes. Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ, tanquam ignis, &c.

Exemp. I. *Spiritus ſanctus contra quorundam errorem teſtimonio Scripturæ Deus eſſe comprobatur.*

[G]reg. Tur. [li]b. 6. hiſt. [Fr]anc. cap. 18.

CHilpericus Francorum Rex legatos ſuos, Anſolualdum & Domichiſilum, in Hiſpanias ad Leuuichildum Regem, qui tum in exercitu contra Hermenichildum filium ſuum erat, miſit. Qui cum inde rediſſent, ſolicitus erat Gregor. Turon. qualiter in ipſis Chriſtianis, qui pauci in eo loco remanſerant, fides Chriſti ferueret. Cui hæc Anſoualdus reſpondit: Chriſtiani, qui nunc apud Hiſpanias commorantur, Catholicam fidem integre ſeruant; ſed Rex nouo nunc ingenio eam nititur exturbare, dum doloſe & ad ſepulcra martyrum, & in eccleſiis religionis noſtræ orare confingit. Dicit enim: Manifeſte cognoui eſſe Chriſtum filium Dei æqualem Patri, ſed Spiritum ſanctum Deum penitus eſſe non credo, eo quod nullis legatur codicibus Deus eſſe. Heu, heu, quam iniquam ſententiam, quam venenoſum ſenſum, quam prauam mentem? Et vbi eſt illud quod Dominus ait: *Spiritus Deus eſt.* Et illud Petri, quod ad Ananiam ait: *Quod tibi viſum eſt tentare Spiritum ſanctum? Non es hominibus mentitus, ſed Deo.* Vbi & eſt illud quod Paulus myſtica dona commemorans, ait: *Hæc enim operatur vnus atque idem Spiritus, diuidens vnicuique prout vult.* Qui e-

[Sp]iritus [sa]nctus [D]eus.

nim operatur quod vult, nulli cognoſcitur eſſe ſubiectus.

II. *Spiritum ſanctum à Patre Filioq; procedere.*

Platina de Vitis Pontif. in vita Eugen. 4.

Tempore Eugenii IV. anno circiter 1332. diſcuſſa ſæpius Græcorum & Latinorum contentione, tandem eo ventū eſt, vt Græci rationibus victi, faterentur Spiritum ſanctum à Patre Filioque procedere, homouſionque eſſe, non à Patre tantum, vt ipſi credebant, prouenire; vtque in azymo ſine fermento, triticeo pane corpus Chriſti conſecraretur, ac Purgatorii locum eſſe crederent. Poſtremo, vt faterentur Romanum Pontificem verum Chriſti Vicarium, Petrique legitimum ſucceſſorem, primum in orbe locum tenere, cui & Orientalis & Occidentalis Eccleſia meritò pareret.

III. *In eiuſdem veritatis fidem præclarum Petri Damiani reſponſum.*

Io. Naucl. volum. 2. gen. 38. ad an. 1137.

Fugato Rogerio Siculo ex Apulia, cuius ducatum ſui iuris eſſe affirmabat, Ioannes Conſtantinopolit. Imperator, qui Rogerio aduerſabatur, legatos ſtatim ad Lotharium Germanorum Imper. mittit, de ſuperato hoſte congratulans. Inter legatos erat, qui oſtendere conabatur Latinam Eccleſiam errare, quod addidiſſent S. Spiritum procedere à Filio, contra ſententiam Nicæni Concilii. Tum Petrus Diaconus homo doctus, qui in corona aderat diſputandi gratia: Si, inquit, Latini damnandi ſunt, quod addiderunt, Spiritum ſanctum à Filio quoque procedere, damnandi multo magis Græci videntur, qui id fieri à ſolo Patre addiderunt. Quare enim potius à ſolo Patre procederet, quam à Patre & Filio? Sicut enim habet Scriptura: *Spiritus, qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me;* ita etiam dicit: *Cum venerit paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, ille teſtimonium perhibebit de me.* Deluſus igitur homo audax tam acuto reſponſo, ſubſtitit hac de re amplius diſputare.

Attende dialogomenon de Spiritu ſancto.

Ioan. 15.

IV. *Spiritum ſanctum in columbæ ſpecie apparere.*

Leo Oſtienſ. l. 3. hiſt. Caſſin. cap. 53. apud Baron. tom. 11. 1084. 10. 11.

Anno Domini 1084. cum Gregor. Papa VII. Caſſinum veniſſet, & ibi miſſarum ſolennia celebraret, vir quidam Ioannes nomine iuxta altaris crepidinem immobilis perſtitit. Cumque ad altare deflexiſſet obtutus, ſubito in ecſtaſim raptus, niueo candore columbam, cuius erat aureum guttur, ſuper eandem aram aſtare conſpexit. Quæ inde leuiter aduolans, ac ſupra dextrum Pontificis humerum recubans, alis protinus expanſis, vtrumque protexit, ac tam diu ſic perſtitit, quouſque commixtio Dominici corporis & ſanguinis in calice fieret. Iterumque ſe in dextrum humerum colligens, inde ad altare deſcendit, caput blande ſuper hoſtiam flectens, viro illo, quid hæc ſibi vellent, non intelligente, cum volatu præpeti, pleno roſtro remeauit, ad cœlum. Poſt hæc homo ille in ſe rediens, nulla penitus huius rei veſtigia memoria tenuit. Nocte vero ſubſecuta cum ſe ſo-

Columba Spiritum S. deſignat.

pori dedisset, vir quidam illustrior sole, minaci vultu in medio suæ domus hospitio eidem apparuit. Quo ille viso, de strato exiliens, terrore correptus, fugam tentat arripere. Vir autem ille porrecta manu, continuit brachium eius suauiter tenens. Cum autem eius manus nequiret effugere, ac si vinctus, stetit inuitus: ad eius mox auxilium quidam niuea canitie aspersus, indutusque stola candida adfuit, eiusque mœrorem consolans, de manu se tenentis eripuit. Quem ille, quisnam hic esset tantæ claritatis vir, quæsiuit intrepidus. Hic, inquit, est iustitiæ sol. Et ille; Nomen quoque, ait, tuum similiter pande. Nequaquam (ait ille) scire te oporteret nomē meum, sed mihi ad interrogata responde. Putasne, recolis, quid heri, dum in ecclesia astares, vidisti. Ille, cuius animum occuparat obliuio, cœpit intra se voluere quidnam esset, quod ab eo senior quæreret, subitoque reminiscens, cuncta sibi quæ viderat, ex ordine retulit. Et ille, Vade inquit, celeriter, & hoc ipsum auribus Papæ intimato, vt constanter vigore sancti Spiritus quod cœpit, exequatur. His dictis ab oculis eius elabitur.] Ad quid columbæ visio in Pontifice, nisi Spiritus sancti instinctu eum regi & gubernari? Quid insuper illud, quod eidem nuntiari mandatur, nisi manifestum diuino oraculo reddi, quæ ab eo hactenus gesta essent, eiusdem Spiritus sancti opere benefacta probari.

Res à Gregor. VII. gestæ diuinitus comprobantur.

V. *Ad virtutes assueti cito inardescunt amore Dei.*

Ex Vita B. Ægidii. Lud. Gran. lib. 2. Cate. in Symbolum.

Hic spiritus diuinus, qui in substantia est amor innatus, in cordibus iam mortificatis, & iam virtutum vsu dispositis eam flammam ingenerat, vt sæpe vel vnico verbo, vel vnica sancta cogitatione eius amore inflammentur. Vt de Ægidio vno ex comitibus diui Francisci legitur, vt sæpe hoc tantummodo verbum, *Paradisum*, cum audiret, in spiritu raperetur. Huiusmodi enim viri, vbi in illorum animabus caritatis habitus altius radices egit, sunt tanquam siccus puluis, vt vnica scintilla super illum cadente subito inflammentur.

VI. *In specie ignis Spiritus sanctus descendere visus in fratrum Ord. S Dominici congregationem.*

An. Senen. Doc. 5. Chro. Fr. Ord. Prædicat.

Piæ cuiusdam matronæ visum.

Anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo quinto, aut circiter, quædam mulier deuotissima, aliquando nonnihil humanis rebus abstracta, vidit in visione, quod cum nostri Ordinis Fratres in quodam conuentu comitia generalia celebrarent, Spiritus sanctus super illos congregatos in ecclesia in specie ignis descendebat, vt D. Antonin. refert 3. p. histor. tit. 20. cap. 1.

VII. *De B. Seruatio Traiectensi Episcopo, qui vno idiomate concionatus à variis tamen intelligitur.*

Mart. Marul. lib. 3. 2 cap 4.

Donum linguarum,

S. Seruatium Traiectensem Episcopum ea Spiritus sancti gratia dotatum ferunt, vt prædicantem audientes, alienigenæ, diuersæq; nationes, vna quæque sua lingua locutum putarent, nihil non intelligentes, quod ab illo esset prolatum. Ad hæc tot miraculis claruisse dicitur, ita pure sancteque vixisse, vt prædicatione, virtute, moribus ad perfectionem Apostolorum proxime accessisse videatur.

in S. Seruatio Traiect. Ep.

VIII. *De dono linguarum B. Vincentio Ferrario diuinitus concesso.*

Ex Petr. Razarus in vita eius l. 1 & apud Sur. 5 die April.

Maxima admiratione dignum illud est, quod legimus de S. Vincentio Ferrario, Dominicano, quippe, cui donum linguarum, sicut & veteribus Apostolis, concessum fuit. Cum enim per varias regiones suas prædicationes diffunderet, & sua Valentinus ac materna lingua fuerit semper locutus; tamen singuli tam pueri, quam ætate prouecti vtriusque sexus, eius sermonem per singula verba percipiebant, perinde ac si in singulorum patria fuisset natus, & eorum idiomate fuisset locutus. Multi quoque Græci, Teutonici, Sardi, Hungari, & alii in aliis locis nati, qui cum nonnisi materna lingua loqui scirent, nec aliam intelligerent, ad loca, in quibus prædicabat Vincentius, cum aliis ad audiendum concurrentes, tandem concione peracta, fassi sunt se singula viri Dei verba percepisse, non minus quam si eorum lingua eum loquentem audissent. In illa Galliæ regione, quæ nostro tempore Britannia dicitur, sunt quidam populi, quos Galli vocant Britones Britonizantes, quorum lingua solis ipsis cognita est. Et quamuis plurimi eorum, Gallorum lingua loqui sciant, multi tamen non solum non nisi sua lingua loquuntur, sed & nullam aliam intelligunt; qui tamen virum Dei suo materno idiomate loquentem distincte intelligebant, ita vt singuli quoque pueri & fœminæ maximum fructum ex salutifera eius doctrina perceperint.

Donum linguarum B. Vincentio diuinitus communicatum.

IX. *De eadem gratia B. Antonio Vliponensi communicata.*

Ex lib. 1. hist. Seraph.

Vna lingua multarum vim habēs.

De S. Antonio Patauino, cuius lingua diu post mortem integra inuenta est, insigne fertur præconium: dum enim semel Romæ peregrinis de mandato Domini Papæ prædicaret, vbi erant Græci, Latini, & Barbari, omnes non sine ingenti admiratione sic intelligebant, vt quisque perciperet verba, in quibus educati erant.

X. *Dono linguarum etiam ornatus erat Franciscus Xauerius Indorum Orient. Apostolus.*

Ex Epist. Ind. an. 1555. Tho. Boz lib. 6 to. 1. c. 5.

P. Franciscus Xauerius Societatis Sacerdos & Indorum Apostolus, dono linguarum etiam ornatus erat, cum enim alii Patres vnius tantum interrogationi respondere possent, ipse etiam decem vel duodecim diuersa interim quærentibus vna cum ratione satisfaciebat. Atque hoc genus respondendi ei infrequens non erat & inusitatum. Quod procul dubio munus Dei erat amplissimum.

XI. *Catholicum ab hæretico solo intuitu dignoscit S. Ioannes Solitarius ex dono Spiritus sancti discretionis.*

Ex Monac. Græcorum

S. Ioannem Coloniæ in Armenia Episcopum, postea solitarium conuenit Catholicus quidam, hæreti-

reti-

P. Matth. Raderus in Viridari. SS.

Spiritus diſcretionis.

retico ſecum adducto, petiuitque vt ambobus bene precaretur. Hic, cum ante neutrum vidiſſet, tibi quidem, inquit ad Catholicum, vt pio & fideli ſalutem impertior; huic autem nequaquam, niſi à praua Seueri hæreſi deſiſtat. His pius ille & Catholicus auditis perculſus ſtupore ob viri ſancti occultam rerum cognitionem; hæreticus autem attonitus, ac repente, velut alius ex alio factus, tandem ad ſe rediit, virique ſancti veſtigia complexus, quid ſibi faciendum eſſet, rogauit. Ille à terra leuatum religione vera inſtituit, iuſſitque damnatis omnibus, quibus laborabat, vna cum Seueriana, ſectis ad Catholicam accedere Eccleſiam, libereque eiurare ac damnare cum reliquis ſectis omnibus hæreſim Seuerianam, tum ei ſe bene precaturum. Fecit ille hæc omnia: Vtrumque ergo rurſum Ioannes ſalutari comprecatione impertiuit, ſanctoque oſculo ſalutatos domum gratulantes dimiſit.

ART. IX.

Sanctam Eccleſiam Catholicam: Sanctorum communionem.

TIT. LI. De Eccleſiæ Cath. notis ſeu proprietatibus, quod ſit vna, Sancta, Catholica, Apoſtolica, Romana, &c.

Eſt autem Eccleſia omnium Chriſti fidem atq; doctrinam profitentium congregatio, quæ ſub vno & ſummo poſt Chriſtum capite & paſtore in terris gubernatur.

EXEMP. I. *Vnam Eccleſiam, ſanctam, Cath. & Apoſtolicam eſſe exemplo declaratur.*

Pr. prat. c.178.

ABbas Gregorius presbyter cœnobii Scholarium narrauit nobis, inquit, Sophron. Hieroſolym. Ep. quod ibi ſenex magnus magnæque abſtinentiæ moratus ſit. Erat autem ſimplex circa fidem, vbicunque eum eſſe contigiſſet, indiſcrete communicabat. Quadam igitur die apparauit ei Angelus Dei, dicens: Dic ſenex, ſi mortuus fueris, quomodo vis ſepeliamus te? Vt Ægyptii faciunt an vt Hieroſolymitæ? Senex autem reſpondit ei; Neſcio. Tunc ait Angelus: Cogita, & delibera. Poſt tres autem hebdomadas veniam, & dices mihi. Pergens ergo ſenex ad alium, narrauit ei, quæ ſibi dixerat Angelus. Quod cum audiſſet ſenex, ſtupefactus ex auditu diutiuſque intendens in eum, ac diuinitus inſpiratus, dixit ei: Vbi ſumis ſancta myſteria? Reſpondens ille, ait: Vbicunque inuenio. Tunc ait ille ſenex; Non tibi vltra contingat, vt extra ſanctam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam communices; vbi nominantur ſanctæ quatuor Synodi: Nicæna trecentorum, decem & octo patrum, Conſtantinopolitana, centum & quinquaginta; Epheſina prima, duceatorum: Chalcedonenſis, ſexcentorum & triginta. Cum autem venerit Angelus; dic ei: Sicut Hieroſolymitæ ſepeliri volo. Poſt tres igitur hebdomadas venit ab Eccleſia Angelus, & dixit ſeni; Quid eſt ſenex? cogitaſti? Dixit autem illi ſenex: Sicut Hieroſolymitæ, volo. Dicit ei Angelus: Bene, bene. Et continuo reddidit ſpiritum. Hoc autem totum factum eſt, ne labores ſuos perderet, & cum hæreticis condemnaretur.

a Eu- hriſtia v- iméda.

Viri ſancti Cath & Apoſtol. nolunt ſeparari.

II. *Græcos etiam cum Eccleſia Romana conſentire.*

Leonicus Calcondylas rerum Tur. l.1. P. Io. Azor. p.2. Inſtit. moral. li. 4. c.15.

Calcondylas rerum Turcicarum libro primo agens de conſenſu Græcæ Eccleſiæ cum Latina, ſic ait: Romani, & ipſorum Pontifex nullam prorſus occaſionem omittentes Legatos miſerunt ad Græcos, vt conuenientes, vnum Conciliumque celebrantes, quantum ad Religionem Chriſtianam, attinet inter ſe conglutinarent. At Græci cum plurimis annis aduerſum Romanos contentiones mouiſſent, noluerunt patrium Religionis ſuæ cultum perturbari. Tandem Ioannes Palæologus, Græcorum Rex, aſſumptis Byzantii Epiſcopis, & Græcorum doctis ad colloquium venit, cum Pontifice Romano Eugenio IV. Demum Græci pariter, & Romani in Religionis negotio conſenſerunt: ſed Græci qui domi remanſerant, noluerunt ſtare iis, quæ decreta erant in Italiæ Synodis. Inde diſcordes perpetuo fuiſſe Græcos aduerſum Romanos conſtat. Hæc ille. Attamen Ioſephus Patriarcha Conſtantinopolitanus cum domi ſuæ eſſet, & vltimum vitæ ſuæ diem inſtare præſentiret, ita ſcriptum reliquit, vt habetur in Concilio Florent. Quoniam ad extremum vitæ meæ perueni, idcirco pro meo munere, dilectis filiis benignitate Dei meam ſententiam his litteris palam facio: Nam quæ Domini Ieſu Chriſti Catholica & Apoſtolica Eccleſia Romæ veteris ſentit ac celebrat, omnia me quoque ſentire & credere profiteor, ac ipſi plurimum acquieſco: Beatiſſimum autem Patrum Patrem ac ſummum Pontificem Romæque veteris Papam, Domini noſtri Ieſu Chriſti Vicarium eſſe concedo atque animarum Purgatorium eſſe non inf ior.

Græcorum & Romanorum vna eſt Eccleſia.

Conc. Flor. Seſſ. vltima Ioſephi Patriarchæ Conſtantinop. teſtimonium de primatu Petri.

III. *Eccleſiam Orientalem & Occidentalem non eſſe niſi vnam Eccleſiam quo ad res fidei.*

E Codice iuris Orient. inter reſponſa Patriarch. Thom. Boz. lib. 5 de ſig. Eccl. c 10. to.1.

Manuel Comnenus imperare cœpit anno milleſimo quinquageſimo tertio. Eo regnante Adrianus Pontifex miſit Legatos Conſtantinopolim Bilduinum & Balditzionium, per quos omnis inter nos & Græcos controuerſia de rebus ſacris componeretur, litteraſque in eam rem dedit ad Baſilium Aeridenum Archiepiſcopum Theſſalonicenſium, qui Papæ reſpondit: Orientales nihil diſſentire ab Occidentalibus, ipſum eſſe Paſtorum Paſtorem & principem, reliquos oues & filios: Eadem, inquit, tecum prædicamus & docemus ego iique omnes, qui ad magnam Apoſtolicamq; ſedem Conſtantinopolitanam pertinemus, & vnus, qui vtriſque perſonat, ſermo fidei: idemque ſacrificatur agnus, qui tollit pec[illegible] mundi, Chriſtus inter Occidentales Antiſti-

Orientaliũ & Occidẽtalium non eſſe niſi vnam Eccleſiam.

tistites, qui sub tuum principale culmen agunt; & nos, qui ab oriente sole sublimi Constantinopolitana sede sacerdotii accepimus splendorem, quamuis parua quædam offendicula in medio interiecta nos separarint, & ex vno eodemque spiritu multos fecerint quæ omnino tollere de medio, & veluti lapides, iuxta propheticum sermonem, è via proiicere, coniunctionemque Ecclesiarum sine offendiculo constituere tuæ sanctitatis erit, qui Christi exemplo velut è cœlo prospiciens, distantia in vnum congregare vult, ac potest. Hæc ille. Et prius præmiserat; Nos è sinu tuo exegisse negamus, & filiorum appellationem, aut pastoralem curam non refugimus, vt tale conuitium nobis exprobretur. Tuto autem ac firmiter stamus in confessione beati Petri.

TIT. LII. De altera Ecclesia nunc militantis nota, quod nimirum sit sancta ex membris ipsius sancti nostri temporis. Huc etiam referuntur omnium sanctorum exempla antiquorum.

EXEMP. I. *Sanctitas Francisci Paulani vita auctoritate ac eius miraculis probatur.*

Ex Breuiario Rom. Conc. Trid. refor. 2. Apr.

FRanciscus Paulæ, quod est Calabriæ oppidum, adhuc puer, diuino ardore succensus in eremum secessit, vbi annis sex, victu asperam, sed meditationibus cœlestibus suauem vitam duxit. Sed cum virtutum eius fama longius manaret, multique ad eum pietatis studio concurrerent, fraternæ charitatis causa è solitudine egressus, ecclesiam prope Paulam ædificauit, ibique primi sui ordinis fundamenta iecit: perpetuam virginitatem seruauit: humilitatem sic coluit, vt se omnium minimum diceret, suosque alumnos Minimos appellari voluerit. Rudi amictu, nudis pedibus incedebat, humi cubabat. Semel in die post solis occasum reficiebatur, & ad panem & aquæ potum vix aliquid eiusmodi obsonii adhibebat, quo vesci in Quadragesima licet. Multis miraculis serui sui sanctitatem Deus testatam voluit, quorum illud celebre est, quod à nautis reiectus, Siciliæ fretum, strato super fluctibus pallio cum socio transmiserit.

S. F. Paulani virtutes.

Miraculum

II. *Sanctitas Ioannis Dei, & quibus signis innotuerit fuisse viuum & sanctum Ecclesiæ membrum.*

Thom. Boz. lib. 12. de sig. Eccl.

Ioannis Dei à quo habetur eorum ordo, qui hospitales ædes ægrotis sanandis curare solent, fuit homo rerum humanarum despicientissimus, honoris cuiuslibet maximus contemptor. Totas noctes sæpius in precibus transigebat, hominum cogitationes solitus erat aliquando perspicacissima mentis acie peruadere, & ad emendationem vitæ edicere iis quibus opus erat. Cum dæmone ipse sæpius palam pugnauit. Obiit genibus flexis in obsecratione positus: & quamuis defunctus esset, ita tamen rectus consistebat genibus suis innixus, donec post aliquod tempus fuere, qui corpus eius ab huiusmodi situ dimouerent. Post annos viginti corpus sine vlla cura sepultum, tamen integrum illæsumque est repertum.

Illustrissimi nostro sæculo sancti.

III. *De sanctitate Mariæ Toletanæ iisdem indiciis manifestata.*

Ex Annal. Francíscanorum per M[…] cum Obys[…] Ep. Portu[…] lib. 8. cap. […] apud Boz. lib. 12. de si[…] Eccl. c. 23.

Maria Toletana ex ordine Sancti Francisci religiosa, in precibus visa est sæpius cœlesti quodam splendore circumfulgere. Vitæ fuit austerissimæ. Virtutibus cunctis ornatissima, septuagenaria decessit anno millesimo quingentesimo septimo. In eius obitu audita est vox cœlestis ipsam compellans. Plurimis ægrotis defuncta reddidit sanitatem, in his mulieri cæcæ lumen oculorum, duobus vsum pedum quo priuati erant omnino. Corpus eius post annum 83. iam vita cassum, visitur tamen adhuc Toleti integrum & tractabile in monasterio ab ipsa ædificata.

Eminent[…] simæ sanctitatis f[…] minæ.

IV. *De admiranda Stephanæ Soncinatis sanctitate & miraculis.*

Thom. Bo[…] li. 2. de sig. Eccl. cap. 1[…]

Stephana Soncinas, virgo nata in Orcisnouis quod est oppidulum territorii Brixiensis, admiranda omnino fuit sanctitate, & diuinis virtutibus ornatissima. Hæc etiam superioribus similes publicas Christiano populo imminentes ærumnas deprecari solebat; quin, vt toti humano generi bene esset, nulli non esse pœnæ subiiciendam Deo offerebat, atque ob eam causam maximis se cruciatibus addicebat; quibus eam Deus afflictari permisit ipsos quadraginta annos. Eius animus sæpenumero corpus destituens, quod vel rectum, vel genibus flexis in modum supplicantis persistebat, in cœlum euolabat. Cogitata intima ac nulli patefacta crebro cogitantibus patefaciebat. Futura plurima prænuntiauit. Obiit anno millesimo quingentesimo trigesimo. Post obitum multis reddidit mirabili modo protinus sanitatem.

Stephanæ Soncinat[…] sanctitas.

V. *De mira Felicis è Barbarano virginis sanctitate.*

Bonsignori Cacciague[…] ra in vita ei[…]us.

Felix è Barbarano, quod est agri Romani oppidum, virgo singularis sanctitudinis, humilitatis, & charitatis, tam vehementer ad contemplandam supera interdum ferebatur, vt corpus destituens ab omni sensuum officio, cœlo sese inferret, ac cœli incolis se adiungeret; quin aliquando illud in sublimia rapiebat, & in aere supra terram nulli rei nisi diuino spiritui innixa consistebat: Optabat in se deuolui omnia tormenta iniquis debita, vt expiati illi in gratiam diuinam restituerentur. Miris modis suum corpus affligebat. Tres quadragesimas absque vllo cibo transegit. Ægrotis aliquot mirabiliter reddidit sanitatem. Decessit anno millesimo quingẽtesimo quinquagesimo tertio.

Felicis è Barbarano ecstasis. Ingens ei[…] charitas.

VI. *De virtutibus & miraculis Taresiæ virginis Hispanæ.*

Taresia

Apud Tho. Boz. de sign. Eccl. lib. 12. cap. 23.

Taresia Hispana virgo admirandæ sanctitatis, incredibili patientia, humilitate ac prudentia floruit: in precibus sæpe extra omnes sensus rapiebatur, in altumque aera toto corpore sustollebatur. Edidit libros doctrinæ cœlestis plenos, quibus edoceamur vias Christianæ diuinæque vitæ degendæ, sexaginta ac plura monasteria, tum virorum tum fœminarum fundauit auctoritate, ac fide cœlestium rerum, quas illa patrabat. Eius cadauer incorruptum persistit, & innumera miracula edit. Ratio vitæ, quam suorum monasteriis præscripsit, est supra humanam cõditionem magnæ perfectionis ac puritatis, quam factis exhibuerunt, & exhibent eius sectatores.

VII. *Quanta vitæ sanctitate illustrata sit Antonia vidua Romana, ex his colligi potest.*

Idem ibid.

Antonia, vidua Romana insigni maxime vitæ candore nostris diebus illuxit. Eam nos sæpius allocuti sumus, & cum genere ignobili, & illiterata foret, mirum quanta diuinitus inspirata doctrina de rebus cœlestibus sermonem faceret. Vidimus eam sæpius ab omni sensu abstractam. Cum semper ægrotata iaceret in lecto, in summa egestate, hilaris tamen erat, nedum patiens: cum lumen oculorum amisisset, multos tamen ad se aduenientes ac prius ignotos mirabiliter agnoscebat. Futura sæpe prædixit, & humanas cogitationes præuidit.

Antoniæ viduæ Romanæ mira sanctitas.

TIT. LIII. De alia Ecclesiæ nota, dono videlicet miraculorum.

EXEMP. I. *Sanctitatem Iacobi Piceni varia eius miracula contestantur.*

Annal. ... Thom. Boz. l. 7. de sig. Eccl. c. 1.

ANno millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto defunctus est Iacobus Picenus. Cuius corpus Neapoli sepultum est. Eius fama celeberrima fuit apud varias nationes, cum propter admirabiles rerum sacrarum conciones; tam maxime ob sanctitatem diuinis operibus contestatam. Inter alia vero, quæ mirabiliter egit, est illud: Brixiæ Iudeus puerum Christianum strangulauit, mortuumque parieti inclusit; parentes eum quatuor dies quæsierunt, sanctus vbi esset diuulgauit, deiecto pariete eduxit, viuumque patri restituit. Brandeburgi cœco lumen, muto loquelam reddidit. In Bohemia plurimi hæretici petierunt ab eo, vt poculum veneno plenum, quod ipsi miscuerant, biberet. Sic enim, dixerũt, credemus. Bibit ille intrepidus, maxima multitudine spectante, nihilq; est læsus. Neapoli defunctus, puellæ cœcæ lumen, mutæq; vsum linguæ reddidit. In ea vrbe innumera visuntur miracula in tabellis ad eius sepulcrum depicta.

Iacobi Piceni miracula.

Venenum absq; noxa sumit Iacobus Picen.

II. *De Aloysii Bertrandi Dominicani miraculis.*

Thom. Boz. lib. 6. de sign. Eccl. sig. 19. cap. 2.

Aloysius Bertrandus ex ordine S. Dominici defunctus est vitæ anno millesimo quingentesimo octuagesimo primo, cuius acta omnia Valentiæ publicis testimoniis sunt examinata, & scriptis publicis consignata. Multis in locis Dominicanorum familiis, & è superiore loco Euangelium Christi explicauit in Hispaniis; deinde in Indias Occidentales traiiciens innumeris gentibus Catholicam fidem, verum Dei cultum tradidit; & cum loqueretur Hispanice, mirabiliter tamen hoc accidebat, vt Indi, qui Hispanice nesciebant, & variis vtebantur linguis, vim tamen verborum ipsius intelligerent. Inter eos mortuam puellam reuocauit ad vitam. Venenum bibit abunde sine vllo nocumento, ad consignandam publico hoc miraculo suam doctrinam: plurimos ægrotos curauit, ac sanitati restituit, omni virtutum genere floruit, & ex Indiis reuersus Valentiæ decessit.

Donum linguæ Aloysii Bertrandi.

Venenum bibit absq; nocumẽto.

III. *Ignatius Loyola hominem è cubiculi trabe laqueo suspensum suis precibus suscitat.*

Thom. Boz. lib. 7. de sig. c. 1. ex Petr. Maff. li. 3. de vita eius cap. 24.

Ignatius Loyola Hispanus Societatis IESV fundator relictis opibus & humanis omnibus neglectis totum se diuinis mancipauit. Hic Brachimonæ hominem qui laqueo se suspenderat, & omnes mortuum lamentabantur, precibus ad vitam reuocauit, in qua, vt omnes agnoscerent esse miraculum, tam diu permansit quo ad peccata sua sacerdoti rite est confessus; multis ægrotis sanitatem restituit; multa præuidit ante futura. Vita migrauit anno millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, prid. Cal. Aug.

Mortuum suscitat Ignatius.

IV. *De mortuis per P. Fr. Xauerium ad vitam reuocatis.*

Horat. Tursellinus lib. 1. de vita Fr. Xauerii.

Franciscus Xauerius Ignatii Loyolæ socius, & Indorum Apostolus, plurima legitur edidisse miracula. Satis enim constat plurimos ab eo in Iapponia ægros sanatos esse, multos energumenos liberatos. Nec obscura aut dubia fama est, tres inibi excitatos esse à mortuis, præter puellam Cangoximanam, Punicale oppidum est in ora Comorinensi haud sane ignobile. Hic adolescens quidam minime obscuro loco natus, mortem obierat. Qui confestim ad Franciscum delatus à suis cum ingenti comploratione ante eius pedes ponitur. Itaque eum Pater manu prehensum Christi nomine surgere iubet. Ille continuo surgit haud dubie rediuiuus. Id Xauerius humilitati suæ indulgens, quantũ potuit dissimulando suppressit, sed frustra. Neque enim testes præconesq; graues, quamuis magni rei auctores, defuere: & huic miraculo consimile deinde miraculum affirmauit fidem. Ibidem Christiana mulier Franciscum adiit; & flens ac suam orbitatem deplorans; suppliciter obsecrabat, vt ad paruum filium suum, nuper in puteo extinctum, accedere ne grauaretur. Tum ille negans puerum esse mortuum, bono esse animo mulierem iubet, eique protinus morem gerit. Ad eius tecta vbi ventum est, procumbit in genua, Deum aliquãdiu precatus, exanime pueri corpus signat cruce.

Adolescens à mortuis excitatur.

Puer in puteo extinctus ad vitã reuocatur.

Exemplo extulit puer è feretro, non viuus modo, ſed valens. Enimuero circumſtantes Chriſtiani obſtupeſcere & miraculum clamitare: At Xauerius enixe eos obteſtatus, vt rem omni ope tacerent, repente inde proripuit ſe. Cæterum illi vt rem tam admirabilem ſilentio ſupprimerent, nequaquam ſibi imperare potuerunt.

V. *De variis miraculis à Columba virgine Italia editis.*

Thom Boz. lib. 12. di ſig. Eccl. c. 23.

Columba virgo Reatina ex ordine S. Dominici admirabili fuit innocentia, cunctiſq; virtutum operibus ornatiſſima. In monaſterio nihil vnquam aliud comedit niſi herbas, nil niſi aquam bibit: pane, vino, carne, piſcibus, lacte, & omnibus quæ ex illo conficiuntur, ouiſque abſtinuit. Spiritu Prophetiæ fuit inſignis, innumeris ægrotis ſanitatem reſtituit; panē ſuis deficientem ſæpe multiplicauit. Puerum quendam deſperatæ valetudinis, ac iam ſemimortuum precibus ſuis ad vitam ſanitatemque ſimul confeſtim reuocauit. Obiit anno 1501. Mutis multis vſum linguæ, cæcis oculorum reddidit.

Columbæ Reatinæ ſanctitas & vaticinia.

TIT. LIV. Donum Caſtitatis in Eccleſia Catholic. & Apoſtolica reperiri ſingulare, quod non apud hæreticos.

EXEMP. I. *De integritate Montani Epiſcopi diuinitus comprobata.*

Io. Vaſæus in Chro. Hiſp. an. 530.

Montanus Eccleſiæ Toletanæ Metropolitanus Epiſcopus, vita & conditione clarus, antiquiſſima fidelique relatione narratur, ad propulſandam coniugalis conuerſationis infamiam candentes prunas tamdiu tenuiſſe veſte, dum ſacrum perageret, eoque peracto nec prunæ ignem, nec veſtis inuenta eſt amiſiſſe decorem.

Montani Epiſcopi caſtitas miraculo comprobatur.

II. *De admiranda Franciſci Paulani caſtitate.*

Ex lection. b. Breuiar. Roman. 2. Apr.

Anno milleſimo quingenteſimo ſeptimo obiit Franciſcus Paulanus nonagenarius, & in tam longa ætate, nullo ſe obſcenitatis crimine, ſiue corpus ſpectes, ſiue animum, commaculauit.

III. *Alexander Capocchius quam fuerit diligens virginitatis ſuæ cuſtos.*

Thom. Boz de ſig. Eccleſ. lib. 12. c 21. to. 1. Pſ. 50.

Alexander Capocchius Florentinus, ex ordine Prædicatorum vixit annos ſexaginta ſeptem, virginitatis integerrimus cuſtos: tribus noctibus ter voce diuina clare illum verſiculum concinnente ac repetente: *Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te conuertentur*, Ordini ſeſe illi deuouit, ac multa cum laude ſanctitatis in eo vixit mirabiliſſime; plurimos à vitiis ad honeſtiſſimum viuendi genus reuocauit; plurimis etiam deſperatam valetudinem ſuis precibus ſtatim reſtituit, in his Franciſco Mediceo tum puero, deinde magno Etruriæ Duci.

Alexandri Capochii ſanctitas admiranda.

IV. *Balduinus Imperator non niſi caſtos in palatii parietes admittebat.*

Nicetas Choniata Annal.

Balduinus Imperator vir erat, inquit Choniata, pius, & modeſtus, ne impudico quidem aſpectu mulierem intuitus, quamdiu à ſua cōiuge abfuerat. Vacabat diuinis laudibus, neceſſitatibus conflictantes ſubleuabat: ſuæ ſententiæ aduerſantes æquo animo audiebat, & quod maximum eſt, bis qualibet hebdomade veſperi proclamari iubebat, ne quis in ſuo palatio cubaret, qui alienam mulierem attigiſſet.

Balduini pudicitia

V. *Iulianus cum Baſiliſſa caſtitatem perpetuam ſeruat.*

D. Anton. p. Chro. tit. 8. c. 1. §. 20 ex Spec. hiſ. Vincen. l. 1

S. Iulianus cum Baſiliſſa coniuge ſua cum prima nocte nuptiarum caſtitatem vouiſſent, ſubito in cubiculo lux clara effulſit, hinc Chriſtus Dominus cum Sanctorum millibus adfuit: hinc diua Virgo cum virginibus apparens: hinc ortus clamor; *Viciſti, Iuliane viciſti*: hinc vero, *Beata es Baſiliſſa*, datuſque eſt liber Iuliano, in quo ſcriptum erat aureis literis: Iulianus deputetur in numero eorum, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, & Baſiliſſa in numero virginum, quarum Maria tenet principatum. Reſponderuntque millia millium. Amen.

Iuliani ac Baſiliſſę caſtitas approbata.

VI. *De admiranda cuiuſdam mulieris Romanæ pudicitia.*

Niceph. lib. 13. cap. 35.

In prima direptione vrbis Romæ ab Alarico Gothorum Rege facta anno Chriſti 412. mulier quædā maximum exhibuit pudicitię ſpecimen. Quod namque & ætatis flore & formæ venuſtate præſtaret, ex Alarici militibus iuuenis quidam pulcritudine eius quum eam vidiſſet captus, ad concubitum eam ſolicitauit. Quum autem illa piaculum id aduerſaretur, miles enſe ſtricto mortem ei minatus, veluti cum amore concertans, per miſericordiam ſummam tantum collum vulnerauit. Illa vero cruore diffluens iugulum ferro ſubdidit, melius ſibi eſſe rata, vt cum pudica mente mortem oppeteret, quam cum alio viro concumberet. Et poſtquam ferocius iam barbarus illam aggreſſus eſt, plurimumq; eam oppugnando nihil egit, ad caſtitatem eius conſternatus, in Apoſtolicum D. Petri templum eam duxit, Eccleſiæque cuſtodibus commendauit, ſex illis aureis nummis datis vt puellam viro ſuo conſeruarent.

Fœmina pudiciſſima mauult mori quam à milite conſtuprari.

TIT. LV. Quam procul abſint hæretici ab Eccleſiæ puritate.

EXEMP. I. *De Andronici Comneni impuritate; cuius culpa factum, vt Græci à nobis maxime alienarentur, & in hæreſi obfirmarentur.*

Nicet. Choniata in Andronico.

Andronicus iunior Imperator Conſtantinopolitanus, cum iam adoleſcentiæ limen ingreſſus eſſet, quo tempore voluptatum ardor maximus exiſtere ſolet, omnis caſtigationis & modeſtiæ inimicus fuit, in regia præſertim poteſtate & flore adoleſcentiæ.

Andronici impuritas & impietas.

ſcientiæ. Adhæc æquales eius omnium earum cupiditatum, quas effrenes adoleſcentiæ libidines erunt miniſtros atque auctores ſe præbuerant. Iſaiam Patriarcham ſui ſtudioſum, ſed antea per auum Eccleſia Conſtantinopolitana ſpoliatum reſtituit, nullis Epiſcopis aut presbyteris ſequentibus, aut antecedentibus, ſed tibicinibus, & tibicinis, ſaltatoribus & ſaltatricibus, cum lætis canticis comitantibus; quarum tibicinarum vna probatiſſima equo virili habitu conſcenſo, & prius milites ſequebatur, & cũ etiam Patriarcham antecedens ſolitis & meretriciis nugis ipſum Patriarcham & cæteros ad obſcœnum riſum facile commouebat.

II. *De nefanda Henrici III. impuritate. & in Adelheidam Reginam vxorem Catholicam immanitate.*

...x Auodemino ſcriptore Germano Tho. ...z. de ſignis ...cl. lib. 12. ...3.

Henricus tertius (qui aduerſus Greg. VII. ſucceſſoreſque eius acerrima bella geſſit) Abbatiam Fuldenſem pro adulterio, Monaſterienſem Epiſcopatum (quod dicere & audire nefas eſt) pro Sodomitica immunditia vendidit: quæ ſi impudenter negare voluerit, teſte cœlo, teſte terra, omnes etiam à furno redeuntes ſcioli concludent. Poſtea Conradus eius filius hac de cauſa ipſi rebellauit: Adelheidam enim Reginam, quam duxerat vxorem, odio cœpit habere; ideo incarcerauit eam, & conceſſit, vt plerique ei vim inferrent; imo filium hortabatur, vt eam ſubagitaret: Quo recuſante patrium polluere ſtratum, ...um adhortando Rex, non ſuum, ſed peregrini filium eſſe affirmauit cuiuſdam principis de Sueuia; cuius etiam faciem prædictus Conradus plurimum aſſimilauit. Regina autem poſt plurima & inaudita malorum genera ſibi innocenter illata, de cuſtodia, qua tenebatur, quoquo modo Dei miſeratione liberata ad potentiſſimam tunc temporis fœminam Mathildam nomine fugiendo peruenit: quæ ſuſceptam Reginam ad venerabilem virum perduxit Vrbanum apoſtolicæ ſedis Antiſtitem, cuius prouoluta pedibus, profuſis lacrymis, atque intimis ſingultibus, omnem ſuæ, quam pertulerat, calamitatis, intimauit miſeriam. Papa autem agnita reginæ calamitate, humanitatis miſeratione compaſſus, facta concione Catholicorum, denuo Henricum Regem excommunicauit pro illicitis ac nefandis, omnibuſque ſeculis inauditis rebus in legitima vxore perpetratis.

IV. *De ſo[l]uta libidine & intemperantia Henrici Octaui Regis Angliæ.*

...c...us ...rus li. Sciſma ... apud ...12. ... ci 8. ...emperã-

Henricus Octauus Angliæ Rex illicito amore Annæ Boleniæ exardeſcens, contra fas omne Catharinam, quæ legitima vxor illi erat, repudiauit. Annam vero tradit ſcriptor filiam Henrico fuiſſe ex illicito concubitu ſuſceptam. Hanc in adulterio deprehenſam capite plecti iuſſit Rex: tertiamque vxorem duxit, Ioannam, quæ in puerperio deceſſit. Cũ quarta, Ducis Cliuenſis ſorore, diuortium fecit. Quintam adulterii ream mandauit obtruncari. En caſt...s hæreticorum Principum.

V. *De impuris Io. Caluini, hæretici ſuo tempore pernicioſiſſimi, fœditatibus.*

Illo meliorem non credo Caluinum, qui cum Nouioduni daret adoleſcens operam libidini præpoſteræ, in vincula coniectus, & publico iudicio flammis vltricibus eſt adiudicatus, ſed potentium quorundam precibus ex iis ereptus, & infami ſtigmatia in humeris notatus, exilioq; perpetuo multatus è Gallia Geneuam profugit. Vbi etiam famulo quodam ad eandem libidinem abuti non horrebat. Qui cum ſurripuiſſet ab ipſo plurimum pecuniæ, fugam dedit, neque ipſe voluit ad illum comprehendendum, & in vincula ducendum mitti vllos, ne ſcilicet ille quæſtionibus ſubiectus Caluini ſcelera præ indignatione diuulgaret. Illud quoque notum contendiſſe perſuadere Iolandæ vxori nobiliſſimi viri Iacobi Bourgongne, vt fineret ægrotum virum ſuum mori, neque illius vllam curam ſuſciperet, ſeque ipſi eo defuncto in matrimonio iungeret: quod illa ſic indigne tulit, vt marito recepta iam valetudine perſuaſerit relicta Geneua in terras Berneſium ſe conferre: quod egere illi, & res eſt omnibus peruulgata.

Tho Bozius l. 7. de ſignis Eccl. cap. 6. Caluini impuritas.

TIT. LVI. De dono Prophetiæ in Eccleſia Catholica.

Vnus ex Prophetis, qui ab Ieroſolymis Antiochiam venerant, ſignificabat per ſpiritum, magnam famem futuram in vniuerſo orbe terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio. *Act. ca. 2.*

EXEMP. I. *Diuus Antonius Ægyptius præuidet & Epiſcop. Serapioni prædicit mala euentura in Eccleſia Dei.*

D. Athan. in vita eius verſus finem

D. Antonius Magnus aliquando in monte poſitus, cum fratribus circa ſe ſedentibus operaretur, intente fixit oculos in cœlum, gemens atq; ſuſpirans, & poſt aliquando nimio dolore contremuit, & ſtatim fixis genibus ante Dei vultum prouolutus orauit, vt clementia ſua futurum ſcelus auerteret. Succedunt orationi lachrymæ, metus ingens inuadit præſentes: obſecrant, vt tantæ calamitatis exponeret viſionem. Singultus occupant vocem, lingua fletibus præpeditur, & in medio conatu ſermo gemitu interrumpitur. Vix tamen cum vociferatione luctuoſa ait: Melius erat, ô filioli, impendens piaculum cita morte lucrari. Sic incipiens rurſum lacrymis vincitur, & inter ægra ſuſpiria, tandem pectori commodans vocem; Magnum, inquit; quoddam & vniuerſis ſæculis inauditum imminet nefas. Magno fides Catholica turbine ſubuertetur, & homines iumentis ſimiles Chriſti ſancta diripient. Vidi enim altare Domini mulorum circumdatum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia diſſipabant. Hæc eſt cauſa gemituum meorum.

S. Antonii luctuoſa prophetia.

quos

quos audiſtis. Et facta eſt vox Domini dicens: Abominabitur altare meum. Nec mora, viſionem ſequitur effectus. Nam poſt annos duos ſæua Arianorum erupit inſania. Tunc eccleſiarum fuerunt rapinæ, tunc diuinorum temeratio vaſorum: tunc pollutis ethnicorum manibus ſacra polluta ſunt miniſteria. tunc paganorum opificum præſidia aduerſus Chriſtum comparata, cum aſſumptione palmarum, quod idololatriæ apud Alexandriam inſigne eſt, ad eccleſiam pergere compellebantur Chriſtiani, vt Arianorum populi crederentur. Proh ſcelus, horret animus replicare quæ geſta ſunt. Virginum, matronarumque ereptus pudor, ſanguis ouium Chriſti in Chriſti templo effuſus veneranda reſperſit altaria: Baptiſterium pro voluntate Gentilium pollutum eſt. Nihil defuit, viſionis veritatem monſtrauit effectus, quod calcitrantium multorum indiſciplinatio, Arianorum eſt impietas. Sed iſtam triſtitiam conſequentis reuelationis proſperitate conſolatus eſt, & ait: Nolite filioli, mœrori vos penitus dare: vt enim iratus eſt Dominus, ſic rurſum miſerebitur, & ſuum cito Eccleſia recuperabit ornatum, eoſque qui in perſecutionibus fidem Domini ſeruauerint, ſolito videbitis fulgore relucentes. Reuertentur ad foueas ſuas ſerpentes, & religio longius propagabitur: tantum videte, ne fidei veſtræ ſinceritas Ariana labe ſordeſcat. Non Apoſtolorum, ſed Dœmonum, & patris eorum diaboli iſta doctrina eſt: ob id per inſipientiam iumentorum ſimilis pecudum eorum expreſſus eſt animus.

II. *S. Benedictus Totilam Regem increpat, eique futura prædicit.*

D. Greg. li. 2. Dial. cap. 15.

Gothorum temporibus, Totila eorum Rex ad Dei hominem Benedictum acceſſit, quem cum longe ſedentem cerneret, non auſus accedere ſe in terram dedit. Cui cum vir Dei bis terue diceret, ſurge; ſed ipſe ante eum de terra erigere ſe non auderet; Benedictus Chriſti IESV famulus per ſemetipſum dignatus eſt accedere ad Regem, proſtratumq; de terra leuauit, & de ſuis actibus increpauit, atque in paucis ſermonibus cuncta, quæ illi erant ventura prænuntiauit, dicens: Multa mala facies, multa mala feciſti, iam aliquando ab iniquitate conquieſce. Equidem Romam ingreſſurus es, mare tranſiturus, nouem annis regnans, decimo morieris. Quibus auditis, Rex vehementer territus oratione petita receſſit, atque ex illo iam tempore minus crudelis fuit; & non multo poſt Romam adiit, ad Siciliam perrexit, anno autem regni ſui decimo omnipotentis Dei iudicio regnum cum vita perdidit.

Prophetia de Totila Rege.

Totilæ obitus à B. Benedicto prædictus.

III. *Ioannes Eremita proſperum belli exitum Theodoſio Imp. prædicit.*

D. Aug. l. 5. de ciu. Dei cap. 16.

Cum Theodoſius Imperator pro ſua fide & pietate Valentiniani paruuli partes contra Maximum tyrannum, terribilem hoſtem, bello tuendas ſuſcepiſſet, in anguſtiis curarum ſuarum non eſt lapſus ad curioſitates ſacrilegas atq; illicitas, ſed ad Ioannem in Ægypti eremo conſtitutum, quem DEI ſeruum prophetandi ſpiritu præditum fama crebreſcente didicerat, miſit: atque ab eo nuncium victoriæ certiſſime accepit. Mox tyranni Maximi extinctor, Valentinianum puerum imperii ſui partibus, vt fugatus fuerat, cum miſericordiſſima veneratione reſtituit: eoque, ſiue per inſidias, ſiue quo alio pacto vel caſu, proxime extincto, alium tyrannum Eugenium, qui in illius Imperatoris locum non legitime fuerat ſurrogatus, accepto rurſus prophetico reſponſo, fide certus oppreſſit, contra cuius robuſtiſſimum exercitum magis orando, quam feriendo pugnauit. Milites nobis qui aderant retulerunt, extorta ſibi eſſe de manibus quæcumque iaculabantur, cum à Theodoſii partibus in aduerſarios vehemens ventus iret: & non ſolum quæcumque in eos iaciebantur concitatiſſime raperet, verum etiam ipſorum tela in eorum corpora retorqueret.

Io. Eremita prophetandi ſpiritu præditus

Ventus pro Theodoſio contra hoſtes Dei virtute pugnans.

IV. *Stragem Chriſtianorum apud Damiatam præuidet S. Franciſcus.*

D. Bona. in vita S. Franciſci cap. 11.

D. Franciſcus Aſſinas etiam claruit prophetico ſpiritu, vt & præuideret futura, & cordium contueretur occulta, abſentia quoque velut præſentia cerneret, & ſe præſentem abſentibus mirabiliter exhiberet. Tempore namque, quo Damiatam Chriſtianorum obſidebat exercitus, aderat vir Dei non armis, ſed fide munitus. Cum igitur die belli Chriſtiani pararentur ad pugnam, hoc audito, Chriſti ſeruus ingemuit vehementer, dixitque ſocio ſuo: Si belli fuerit attentatus ingreſſus, oſtendit mihi Dominus non proſpere cedere Chriſtianis. Verum, ſi hoc dixero, fatuus reputabor: ſi tacuero, conſcientiam non euadam. Quid igitur tibi videtur? Reſpondit ſocius eius, dicens: Frater, pro minimo tibi ſit, vt ab hominibus iudiceris, quia non modo incipis fatuus reputari. Exonera conſcientiam tuam, & Deum magis time, quam homines. Quo audito exiliens Chriſti præco ſalutaribus monitis Chriſtianos aggreditur, prohibet bellum, denunciat caſum. Fit veritas in fabulam, indurauerunt cor ſuum, & noluerunt reuerti. Itur, committitur & bellatur, totaque in fugam reuertitur militia Chriſtiana, finem belli opprobrium regerens, non triumphum. Tanta vero ſtrage Chriſtianorum imminutus eſt numerus, vt circa ſex millia fuerint inter mortuos & captiuos. In quo euidenter innotuit, quod ſpernenda non erat ſapientia pauperis, cum anima viri iuſti annunciet aliquando vera, quam ſeptem circumſpectores, ſedentes in excelſo ad ſpeculandum.

B. Franciſcus propheta.

Cædes Chriſtianorum apud Damiatam.

V. *Malacæ proſpicit Xauerius periculum quod Societati imminebat in Luſitania.*

Horat. Turſellinus de vita Xauerii

Pridie quam Malaca Franciſcus Xauerius Societatis IESV ſacerdos in Sinas ſolueret (vti eius ſocii, qui præſentes adfuerant, commemorarunt) cum inuſitato quodam more ſuper lectulum toto pronus corpore inter ſomni vigiliæque ſpeciem iaceret, diutiſſime conſtantiſſimeque in eodem habitu corporis, in quem ſe compoſuerat, durauit, alie-

nato

alienato à ſenſibus animo. Nam ſocios, qui forte interuenerant, rei nouitate attonitos, tanti viri reuerentia tenebat, quo minus eum affari aut excitare ſuſtinerent. Itaque à ſtupore ad curam verſi, ſolicito animo atque ſuſpenſo rei præſtolabantur euentum. Demum ille velut ex alto experrectus ſomno; & ingēti aliquā moleſtia emerſus, certum hominem, qui tum in Luſitania verſabatur, nominatim appellans, crebro inclamauit, Deus tibi ignoſcat: Atque in præſentia quidem quorſum tandem illa conqueſtio ſpectaret, ipſo, qui vnus norat, reticente omnes latuit: Verum literæ deinde allatæ ex Luſitania rem patefecerunt; per id tempus vitio illius, quem toties lamentis nomine appellaſſet Xauerius, magnum Societati IESV in Luſitania detrimentum illatum: quod tamen Dei beneficio, & ſcilicet deprecatione Xauerij, ceſſit in commodum. Ex quo ſatis apparuit, Deum illi, quid in Luſitania tum ageretur, oſtēdiſſe, vt imminens Societati periculum precibus auerteret ſuis.

VI. *Flagitioſum vitæ ſtatum diuinitus videt Fr. Xauerius in adoleſcente Malacenſi.*

Nec vero ſolum abſentia ac remota, Prophetarum more prænuntiauit Xauerius, ſed animos etiam hominum, cogitationes & vitæ maculas introſpexit. Bazainum oppidum eſt Indiæ, quod inter Goam, & Indum flumen ſitum. Huc Xauerius ſub Iaponicam profectionem Proregis conueniendi cauſa, qui in Cambaia verſabatur, diuerterat. Ecce autem Malacenſis quidam, eius ſtudioſus atque amicus, obuio complexum ferebat. Hunc Franciſcus à perdita vitæ ratione ad honeſtum piumque viuendi genus perductum, vt animæ ſuæ conſuleret ſaluti, iuſtiſſimis de cauſis in Luſitaniam remigrare iuſſerat, & ſacramentum frequentare Confeſſionis. Cæterum is etſi primo receperat ſe vtrumque facturum, deinde tamen in vtroque fefellerat fidem, abiecto Luſitanicæ profectionis conſilio, tertium iam annum ſine confeſſione traducens. Ergo vt eum in India adhuc hęrentem conſpexit Xauerius, ſimulque conſcientiæ eius vulnera diuinitus vidit; amici amplexum amicumque ipſum pariter auerſatus, Apage te, inquit; ſiccine bone vir, ſtetiſti promiſſis (en vt ſileam cætera) ex quo in Indiam à meo digreſſu nauigaſti, vitæ noxas confeſſus es nunquam. Ego vero neque alloquar, neque amicum agnoſcam prius, quam delicta confeſſione expiaueris. Tum ille, qui & dilatæ confeſſionis & flagitiorum ſuorum conſcius ſibi eſſet, hac voce perculſus, facile animaduertit, idipſum diuinitus (neque enim humanitus poterat) a Xauerio obiectum. Quocirca culpam agnoſcens ac præ ſe ferens ſuam extemplo confeſſione eluit animi ſordes, quas Franciſco ſenſerat ſuboluiſſe.

VII. *Franciſcus Xauerius moribundus comiti ſuo perniciem prædicit.*

Pridie quam idem Franciſcus excederet vita, alterum è comitibus, qui ſibi ægrotanti præſto erant, acribus intuens oculis, miſerabili voce ter ſucclamauit; Væ tibi. Nec irrita denuntiatio fuit. Haud ita multo poſt ille, cum meretriciis iampridem amoribus implicatus teneretur, ſubito cæſus interiit; vt triplex illa Xauerij comminatio videatur triplicem illi peſtem denunciaſſe, conſcientiæ vulnus, corporis cladem, interitum animi. Socij interitum prædicit Xauerius.

TIT. LVII. De falſis Prophetis.

Ad imperium Eliæ Prophetæ deſcendit ignis de cœlo, qui deuorauit duos principes quinquagenarios prophetarum Baal cum 50. militibus eorum. 4. Reg. 10.

Hananias falſus Propheta catena de collo Ieremiæ arrepta & confracta, quia non miſſus falſo vaticinabatur confractum iri imperium Nabuchodonoſoris Regis Babylonis, Dominus minatur illi eo anno futuram mortem. Ierem. 28.

Tempore Pauli Apoſtoli duo pſeudoprophetæ Hymenæus & Philetus, qui à veritate exciderant, dicebant reſurrectionem iam eſſe factam, & ſubuerterunt quorundam fidem. 2. Tim. 2.

Ante hos dies extitit Theodas, dicens, ſe eſſe aliquem: cui conſenſit numerus virorum circiter quadringentorum. Qui occiſus eſt; & omnes, qui credideran ei, diſſipati ſunt, & redacti ad nihilum. Poſt hunc extitit & Iudas Galilæus in diebus profeſſionis, & auertit populum poſt ſe; & ipſe periit; & omnes quotquot conſenſerunt ei, diſperſi ſunt. Hæc Gamaliel apud Lucam. Act. 5.

EXEMP. I. *De quodam Ægyptio vate Iudæorum ſeductore.*

Actor. 21. cap. legitur, Tribunum Paulo Apoſtolo dixiſſe: Nonne tu es Ægyptius ille, qui ante hos dies tumultum concitaſti, & eduxiſti in deſertum quatuor millia virorum ſicariorum? de hoc autem Ægyptio pſeudopropheta ſic Ioſephus: Hoc in tempore venit aliquis ex Ægypto ad Hieroſolymam, dicens ſe eſſe Prophetam: & populari multitudini perſuaſit, vti cum eo ad montem, qui dicitur oliuarum, conſcenderent, velle ſe dicens eis exinde monſtrare, quia eo viuente Hieroſolymorum muri corruerent: vnde ingreſſum eis eſſe faciendum promittebat. Felix autem dum hæc audiſſet, iuſſit militibus; vt arma ſumerent. Quo facto ab Hieroſolymis irruit ſuper eos, & quadringentos quidem eorum gladiis interemit, ducentos vero viuos cepit: ipſe autem Ægyptius fuga lapſus diſparuit. Rurſus itaque latrones populum contra Romanorum prælia concitabant, ſuadentes ne eis ſubiacere deberent, & ſibi reſiſtentium vicos incendebant, atque diripiebant. *Ioſeph. Antiquit. Iudaicarum libr. 20. cap. 6.* Felix Iudeę Præſes Ægyptium Pſeudoprophetam diſpellit.

II. *De Pseudo Mose Creta, qui pollicebatur se Iudæos per vndas maris tanquam per continentem ducturum.*

Niceph. Callist. libr. 14. hist. Eccles. cap. 40.

Tempore Procli Patriarchæ Constantinopolitani multi in Creta Iudæi Christianorum sacra sunt complexi, per causam eiusmodi. Vir quidam ex eorum genere erat, qui cum per fraudem & dolum vitam peregisset, postremo se etiam Mosen illum esse assimilauit: & cælitus in Cretam à Deo propterea missum esse confinxit, vt eius loci Iudæos ipse per mare, perinde atque olim Israelitas per rubrum sinum, duceret. Et passim insulam ipsam anno toto peragrans, vt se illum esse crederent, suasit: atque vt opes quas haberent, pecuniasque & possessiones omnes aspernarentur, cohortatus est: se illos per mare non aliter quam in arida, in promissionis terram ducturum esse pollicitus. Atque illi vanis illius promissis decepti, res operasque suas vbique neglexerunt, & facultates suas temere quibuscunq; diripiendas permisere. Vbi dies constituta aduenit, qua proficisci debebant, ipse quidem confidentia & fastu plenus, eis præiit; illi vero hominem vna cum coniugibus & ætate imbecilliore consequuti sunt. Itaque eos in summum quendam scopulum in pelagus excurrentem duxit: atque inde coniicere seipsos in mare, veluti natantes & vrinantes, iussit. Itaque ex illis quidam statim vt imperatum eis erat, fecerunt, neque deinceps apparuerunt. Quidam etiam in præcipitio saxi allisis interierunt. Et vniuersi illi, vel in vndis, vel in præcipitibus saxis periissent, nisi Dei prouidentia, piscatores & alij mercatura victum quæritantes, Christiani homines subito affuissent, eosque modis omnibus extrahentes seruassent, tum primum fortasse qua dementia capti essent sentientes. Hi alios, quo minus se in fluctus proiicerent, prohibuerunt: eorum, qui antea id fecissent, interitum illis indicantes. Qui sane ægre in animo rem secum reputantes, & fraudem sine iudicio susceptæ fidei & credulitatis deprehendentes, vt miserabilem in modum enatarent, sustinuerunt: & tandem Pseudo Mosen illum comprehendere sunt aggressi. Verum perficere id minime potuerunt: confestim enim ille disparuit, & magnam suspicionem præbuit, perniciosum quempiam dæmonem sub humana specie gentem eam in exitium produxisse. Proinde multi Iudæorum superstitioni nuncio remisso, in Creta Christianam religionem constanter susceperunt.

Pseudo-Moses in Creta.

Multos mortales in perniciem adducit.

Pseudo-Moses disparet.

III. *De falsa Martini Lutheri prophetica prædictione de Rom. Pontifice.*

Rob. Bellar. Card. libr. 4. de not. Eccl. cap. 15. ex Io. Cochlæo in Actis Luth.

Nostris temporibus Martinus Lutherus, quem Lutherani constanter Prophetam Germanicum, & Heliam vocant, apud Cochlæum in actis Lutheri anni millesimi quingentesimi vigesimi quinti, prædixit fore, vt, si ipse adhuc per duos annos suam doctrinam prædicaret, euanesceret Papa, Cardinales, Episcopi, Monachi, Moniales, turres, campanæ, Missæ, &c. & tamen prædicauit postea non duos, sed fere viginti duos annos; obiit enim Anno M. D. XLVI. attamen non euanuit Papa, Cardinales, Episcopi, Monachi, &c.

Lutherus Pseudopropheta.

IV. *De Thoma Muncero, qui suo vaticinio multos rusticos delusit.*

Idem ibi.

Idem Cochlæus refert de Thoma Muncero, qui se Gedeonem vocabat, & infinitos rusticos armauerat contra principes Germaniæ, quod prædixerit certam victoriam suis, & se in manica excepturum omnes globos tormentorum bellicorum, & tamen paulo post cœsi sint fere omnes rustici, & Thomas captus, & securi percussus.

V. *Michaelis Stifelij & sociorum eius vaticinium falsum de futuro iudicii die ann. 1533.*

Idem ibi Cochlæo Leonar. benus de fa proph. cap. 10. Matth. Marc. 13.

Anno à Christo nato 1533. Lutherani in nonnullis oppidis, maximè Wittembergæ, omnem nauarunt operam, vt propheticæ gratiæ opinionem aliquam, sibi conciliarent, & vt maiores viderentur Apostolis, & Angelis cœlestibus, qui nec diem, nec horam nouissimam cognitam habent, vel Christo teste; multa in vulgus sparserunt, non solum de iam iamque impendente extremo iudicio, sed etiam de certa eius die, tertio scilicet Octobris futura, non tantum ad populum, sed nobiles etiam viros. Res demum eo deducta, vt neque agricolæ sulcos aratris inducere, aut quicquam seminare, neque ciues quicquam ædificare voluerint. Nonnulli etiam nobiles, tanquam iam constituto certo & supremo mundi die animam acturi, sanctissimo Eucharistiæ Sacramento sese munierunt; sed res in risum abiit. Idem multis Anabaptistis vsu venit.

VI. *Quomodo Io. Campanus hæreticus rusticos fefellerit de fine mundi.*

Guilhelm. Lind. lib. de fugien. idol. cap.

Haud dissimile est quod Guilhelmus Lindanus libr. 1. de fugiendis idolis huius sæculi, in medium adfert de quodam Ioanne Campano concionatore hæretico, qui in ducatu Cliuensi similia tentauit: Ita enim scribit: Persuaserat Ioannes Campanus miseris rusticis non longe à fluuio Rura degentibus, quod vel hodie res ipsa loquitur, & testantur vicini, ne amplius austeris sese frangerent agriculturæ laboribus; non sese frustra duris vexarent, diutius fatigarent, enecarent fodiendi, arandi, metendi sudoribus, instare diem iudicij; breui omnia inundationibus aquarum delenda; indulgerent igitur genio, molliter sese tractarent, suauius viuerent, quæ misellæ supererant vitæ rusticanæ, omnia propediem certo certius peritura. Illi stolidi stolido ac delito prophetæ creduli, suos vendunt agellos; qui illos emit, sensit non frustra sese illum aluisse prophetam.

VII. De

VII. *De Pseudoprophetissa, quæ Moguntiæ plures tam laicos quam religiosos decepit.*

[B]aron. tom. [..]. Annal. [A]n. Christi. [8]47. ex veteribus [F]ranc. Annalibus à Pithœo editus.

Anno Domini octingentesimo quadragesimo septimo Pseudoprophetissa Moguntiacum venit, quę Salomonis Episcopi parochiam non minime deturbauerat: Nam certam consummationis seculi diem, aliaque perplura Dei solius notitia cognita, quasi diuinitus sibi reuelata, scire se fatebatur, & eodem anno vltimum diem mundi imminere prædicabat. Vnde multi plebeij vtriusque sexus timore perculsi ad eam venientes, munera illi ferebant, seque orationibus illius commendabant: & quod grauius est, sacri ordinis viri doctrinas Ecclesiasticas postponentes illam quasi magistram cœlitus destinatam sequebantur. Hæc in præsentiam Episcoporum apud S. Albanum deducta, & diligenter de suis assertionibus requisita, presbyterum quendam sibi ea suggessisse, & se talia quæstus causa narrasse professa est. Quapropter Synodi iudicio publicis cæsa flagellis, ministerium prædicationis, quod irrationabiliter arripuit, & sibi contra morem Ecclesiasticum vendicare præsumpsit cum dedecore amisit, suisque vaticiniis tandem confusa finem imposuit.

[..]dicij [..]em extremum [..]lso præ[..]xit pseudoprophetissa.

[I]mposturæ [p]œnas luit.

VIII. *De PseudoChristo à muscis infestato.*

[S]ebertus in [Ch]r nico ad [a]n. Christi [..].

Anno Domini quingentesimo nonagesimo secundo in Gallia quidam cædens ligna in sylua adeo à muscis infestatus est, vt per biennium amens fieret. Deinde sub religionis habitu exhibebat se pseudoprophetam, deinde magum; deinde etiam sanitates desuper infirmos faciens, Christum se esse dicebat, & pro Christo se adorari iubebat: nolentes se adorare cum populo, qui ei multus adhærebat, impetebat hostiliter. Qui postea à quodam fideli occisus est, & ita sequaces eius dispersi sunt.

[M]uscę pseudChristo [inf]estæ.

TIT. LVII. Iudæos, hæreticos, & alios eius generis homines non esse de Ecclesiæ Romanæ corpore.

EXEMP. *I. Iul. Imp. cum Iudæis ad Iudaismum propendens frustrā templum Hierosolymis readificare contendit.*

N[ice]phor. C[al]l lib. 10. h[ist]. Eccles. c[..]. & 33.

CVM Iudæi studio summo in structuram templi Hierosolymitani permissu Iuliani tunc Imperatoris, q[u]i ob desertum Dei vnius & veræ Ecclesiæ cultum Apostata dictus est, incumberent, quo pristinum Iudæorum ritum renouarent reliquias structuræ veteris ex imis fundamentis effoderunt, & solum ita repurgarunt vt ne lapis quidem super lapidem permaneret, iuxta responsum illud: & postridie vt primum iacerent fundamentum ad locum cum venerunt, terræ motum ingentem ortum esse dicunt: & quod vehementer eius concussione ex ipsis fundamentis lapides eiicerentur, non paucos ex Iudæis eiectos esse, qui vel ad operis spectaculum venerant, vel structuram ipsam curabant. Publica enim ædificia ipsi templo vicina soluta atque cum impetu collapsa, eis quos intus oppressere, sepulcrorum loco fuere. Qui autem effugere voluerunt, semineces iacuere. Fuerunt qui crura, & manus, & membra alia, pro eo atque clades forte quemque comprehendit, repentino casus impetu mutilata retulerunt. Terræmotus vix conquieuerat, & qui reliqui erant, opus rursum aggrediuntur: vt simul & quod magnopere cupiebant, perficerent, & ineuitabilem indignationem, quæ ex necessitate imperialis constitutionis eis imminebat, effugerent. Impedimento sane tanto obiecto satis euidenter considerare erat, indignari instituto operi Deum. At illi denuo admota manu, quæ perficere nequierant, sunt aggressi. Sed enim cum iterum structuram experirentur, ignis ex ipsis fundamentis exiliens, & alius item de cœlo imminens, plures etiam quam antea consumpsisse fertur. Atque id ita dicitur & creditur: neque quicquam ambiguitatis habet. Illo tantum variatur; Quidam enim aiunt, cum sacrum locum adire contenderent, flammam eis obuiam, id quod dictum est, peregisse. Alij autem, simulatque agger efferri cœptus esset, id accidisse affirmant. Siue autem hoc, siue illud verum est, nihil certe tanto miraculo derogatur. Igne porro, sicuti dictum est, cælitus permisso, mallei, scalptra, serræ, secures, asciæ, & quæcunque ad ædificationem commoda operarij comportauerant, celeriter in cinerem sunt redacta, quod incendium tale die toto grassatum sit: Et Iudæi maximo correpti pauore, etiam inuiti Christum verum Deum esse sunt professi; sequi eum nolentes, in errore adhuc Iudaico conquieuerunt. Sed & aliud, quod ad hæc accessit miraculum, eos ad fidem non perduxit, quod prioribus & manifestius fuit, & admirandum magis: Nam proxima nocte, sua sponte vestes eorum crucis signis radiorum instar conformatis sunt consignatæ. Ita omnes vestitum tanquam stellis variegatum, & lanifica arte atque solertia distinctum habuere. Quo illucescente die viso, eluere & detergere crucis notas conati, nihil egere.

T[e]rręmotu structu[r]an disiicit atque impedit.

Structura denuo igne cœlesti & infernali impeditur.

Instrumēta omnia fabrilia consumpta.

Crucis signa in vestes Iudęorum decidunt.

II. *Arij sectam non esse de corpore Ecclesiæ Catholicæ & Rom. reipsa Christus ostendit.*

Vsuard. Martyrol. 26. Nouem. Sur. 26. Nouem. c. 6. vita S. Petri Mart. ex Anast. Bibliothecario.

S. Petrus Martyr Alexandriæ Episcopus dum Maximini Imper. præcepto in carcere seruaretur, & vniuersus populus vrbis fores carceris obseruaret amore patris sui, Arius infœlix, qui à beato Petro excommunicatus, & degradatus propter dogma erroris habebatur, cognita sententia Maximini aduersus beatum Petrum, festine peruenit ad Ecclesiam, obsecrans, vti pro eo clerus & populus apud Episcopum intercederet, putans quod post discessum eius ipse leuaretur Episcopus. Venientes igitur qui rogaturi fuerant, cœperunt pro Ario bea-

Arius cur excommunicatus.

beato Episcopo supplicare, quibus sanctus Episcopus cum magno suspirio respondit: Qui iam Arius Deo mortuus, à facie Dei proiectus esset, quia grauiter in essentiam Dei satis blasphemasset, dogmatizans Patrem & Filium ac Spiritum sanctum non esse vnius essentiæ & naturæ. Et apprehendens duos presbyteros Alexandrum & Achillam de turba seorsum, ait illis secrete; Ego quidem etsi peccator sum, tamen scio me vocatione cœlesti ad hunc agonem martyrij esse vocatum. Vobis igitur confiteor mysterium Dei, quod mihi reuelatum est: quia vos post martyrium meum sedem & Episcopatum meum consecuturi estis, & tu quidem primus Achilla, post te vero Alexander. In hac hora noctis, vt vobis totum de Ario aperiam, cum solenni consuetudine Deo sacrificium orationum consummassem, ecce subito apparuit mihi in habitu pueri Christus Dominus meus: ad cuius præsentiam splendore nimio illustratus, vultum maiestatis eius non valebam inspicere. Erat autem indutus colobio nimis candido, quod conscissum à summo vsque deorsum, ambabus manibus coniungebat circa pectus suum, quodammodo cooperiens nuditatem suam. Quem vt vidi, timore nimio correptus, tandem confortatus aio ad eum; Quid est Domine, quod video tunicam tuam scissam à summo vsque deorsum? Qui respondens dixit mihi; Quotidie inde tractas, & nescis quomodo scissa est? Arius namque hoc fecit, qui separauit à me populum hæreditatis meæ, comparatum sanguine meo. Præcipio nunc & moneo, ne eum recipias in communionem, & rogantibus his, qui venturi sunt ad te, quos ille direxerit, veniam ei ne præstes. Hæc, quæ tibi manifestaui, duobus presbyteris notum facias, vt ipsi post te, eum anathematizando abiiciant, ne populus illius errore decipiatur. Exhortationis igitur sermonem eis faciens, & in Catholicæ fidei vnitate vt manerent, commendans eos Domino, in quem crediderant, dimisit in pace.

Arij blasphemia.

Christi Domini apparitio.

Colobium est tunica sine manicis.

Hæretici diuidunt Ecclesiam Christi.

III. *Episcopus Arianus vi auferens Catholicis Ecclesiam ad exercendam ibi suam sectam, cæcitate percutitur.*

D. Gregor. lib. 3. Dialog. cap. 29. Baron. tom. 7. an. Christi. 373.

Cum ad Spoletanam vrbem Longobardorum Episcopus, scilicet Arianus venisset, & locum illic, vbi solemnia sua ageret, non haberet, cœpit ab eius ciuitatis Episcopo ecclesiam petere quam suo errori dedicaret. Quod cum valde Episcopus negaret, idem qui venerat Arianus beati Pauli Apostoli ecclesiam illic comminus sitam se die altero violenter intraturum esse professus est. Quod eiusdem ecclesiæ custos audiens festinus cucurrit: ecclesiam clausit, seris muniuit: facto autem vespere lampades omnes extinxit, seque in interioribus abscondit. In ipso autem subsequentis lucis crepusculo Arianus Episcopus collecta multitudine aduenit clausas ecclesiæ ianuas effringere paratus. Sed repente cunctæ simul portæ diuinitus concussæ abiectis longius seris apertæ sunt, atque cum magno sonitu omnia ecclesiæ claustra patuerunt: effuso desuper lumine omnes quæ extinctæ fuerant lampades accensæ sunt. Arianus vero Episcopus, qui vim facturus aduenerat, subita cæcitate percussus est, atque alienis iam manibus ad suum habitaculum reductus. Quod dum Longobardi in eadem regione positi omnes agnoscerent, nequaquam vlterius præsumserunt catholica loca temerare. Miro enim modo res gesta est, vt quia eiusdem Ariani causa lampades in ecclesia B. Pauli fuerant extinctæ, vno eodemque tempore & ipse lumen perderet, & lumen in ecclesiam rediret.

Arianus Episcopu dat pœn impietati

IV. *Hæreticos non habere communionem cum sancta & Apostolica Ecclesia.*

Ex Sophr in Prato spi rit. cap. 10

Narrauit nobis Abbas Theodorus, qui erat in sancta Sophia prope Pharum. Xenodochium erat prope Pharum inter sanctam Sophiam, & sanctum Faustum. Qui autem illi præerat, die quadam orauit me, vt irem in Xenodochium, & ibi morarer paucis diebus. Abiens igitur inueni illic monachum quendam hospitio susceptum, Syrum genere, nihil habentem præter cilicium, & pallium, & panes paucos. Stabat autem in vno angulo, semper, die noctéque psallens, & nemini loquens. Veniente vero die sancta Dominica, abij ad illum dicens: Veni, frater, ad sanctam Sophiam, vt communices sanctis venerandisque mysteriis. Qui ait; Non venio. Ad quem ego; Cur oro te? Ait mihi, quia Seuerianus sum, & non communico Ecclesiæ. Audiens ego, quia non communicaret sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ, simulque videns illius optimam conuersationem, vitamque virtutibus plenam, abij lugens in cellulam meam & clausa ianua, prostraui meipsum in faciem coram Domino per dies tres, & orabam illum cum lacrymis multis dicens: Dominator Christe Deus noster, qui propter ineffabilem tuam immensamque clementiam inclinasti cœlos, & descendisti propter salutem nostram, qui incarnatus es ex sancta Domina nostra Dei genitrice semperque virgine Maria, reuela mihi qui sunt, qui bene & recte credunt, nosne, qui sanctæ Ecclesiæ iungimur, an qui Seuero consentiunt. Die vero tertia venit mihi vox inuisibiliter dicens: Vade Theodore, inspice fidem ipsius. In crastinum igitur profectus, sedi ante illum, expectans videre aliquid, iuxta quod mihi vox dixerat. Et cum mansissem sedens quasi vna hora, & intuerer in ipsum stantem, & voce Syra psallentem, vidi (teste Deo) filij, columbam super caput eius stantem fuliginosam veluti ex coquina venientem, squalidam ac fœtidam. Tunc agnoui, eam, quæ mihi apparauerat, caliginosam fœtidamque columbam ipsius esse fidem. Hæc autem narrauit nobis in veritate, cum multis lacrymis & singultibus sancta ipsius anima.

Sacram Eucharistiam appellat veneranda mysteria.

Hæretici non sunt de Ecclesia.

Columba fuliginosa in capite hæretici, quid significet.

V. Qua-

V. Quanam sit Ecclesia sancta Catholica & Apostolica, & vt viri sancti nulla in re ab ea separentur.

Io. Mo'chus Euir. Pra. Spir. c. 178.

Narrauit nobis Abbas Gregorius presbyter cœnobii Scholarium, quod ibi senex magnus magnæque abstinentiæ moratus sit. Erat autem simplex circa fidem, & vbicunque eum esse contigisset, indiscrete communicabat. Quadam igitur die apparuit ei Angelus Dei, dicens: Dic senex: si mortuus fueris, quomodo vis sepeliamus te? vt Ægyptii monachi faciunt, an Hierosolymitæ? senex autem respondit ei: Nescio. Tunc ait Angelus: Cogita, & delibera: post tres autem hebdomadas veniam, & dices mihi. Pergens ergo senex ad alium, narrauit ei, quæ sibi dixerat Angelus. Quod cum audisset senex, stupefactus ex auditu, diutiusque intendens in eum, ac diuinitus inspiratus, dixit ei: Vbi sumis sancta mysteria? Respondens ille ait. Vbicunque inuenio. Tunc ait illi senex: Non tibi vltra contingat, vt extra sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam communices, vbi nominantur quatuor sanctæ Synodi, Nicæna, trecentorum decem & octo Patrum: Constantinopolitana, centum & quinquaginta, Ephesina prima ducentorum; Calcedonensis, sexcentorum & triginta. Cum autem venerit Angelus, dic ei: Sicut Hierosolymitæ sepelire volo. Post tres igitur hebdomadas venit Angelus, & dixit seni: Quid est, senex? cogitasti? Dixit autem illi senex: Sicut Hierosolymitæ, volo. Dicit ei Angelus: Bene, bene, & continuo reddit spiritum. Hoc autem totum factum est, ne labores suos perderet, & cum hæreticis condemnaretur.

TIT. LIX. De Romano Pontifice totius ecclesiæ primate.

Matth. 16.

Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis.

EXEMP. I. *Pontificem Romanum esse vniuersalis ecclesiæ Pastorem.*

Cochlæus in Catechis. Vrent. de Sacramento.

CAtholica Ecclesia Romanum Pontificem Maximum totius orbis terrarum Patrem & Patriarcham venerata est. Cum enim in Petri Apostolorum principis Cathedra sedeat, in qua vsque ad finem vitæ sedisse constat, summum in eo dignitatis gradum, & iurisdictionis amplitudinem diuinitus datam agnoscit. Quamobrem omnium fidelium, & Episcoporum, cæterorumque Antistitum, quocumque illi munere, & potestate præditi sint, Pater ac moderator vniuersali Ecclesiæ, vt Petri successor Christique domini verus & legitimus vicarius in terris, præsidet: & ita diuinitus eum afflictissimæ nunc ecclesiæ in præsidium quoddam singulare datum esse minime dubitamus.

II. *Stephanus Rex agnoscit Romanum Episcopum Iesu Christi Vicarium esse.*

Ant. Bonfinius rerum Vngaricarũ l. 1. Decad. 2. Stephani Regis de primatu Romano testimonium.

Stephanus Vngarorum Rex cum bello contra Cupam pro fide Christiana initio victor euasisset, Astriacum virum sanctitate conspicuum Romam ad summum Pontificem mittendum esse censuit. Mandata dat, vt à Christi Vicario in Vngaros, qui eius fidem nuper iniuerint, Apostolicam benedictionem imploret, & inter oues Petri adnumeret. Posthæc vt Strigoniensem Basilicam Metropolitanam esse iubeat. Item cæteros Episcopatus nuper in Vngaria erectos sacrosancta auctoritate confirmet. Dmeum quando potestas omnis à Deo est, & maxima cœpta sine diuina ope confirmari nequeunt, Regalia insignia cum Pontificia benedictione assequatur, &c.

III. *Quod sedes B. Petri Christi in terris Vicarii nunquam à fide errauerit.*

Berno Augiensis in li. de rebus ad Missam spectantibus. Apud Nicolaum Sanderum de visibili Monarch. Ecclesia.

Cum Romanorum presbyteri ab Henrico Imperatore interrogarentur, cur post Euangelium, vt in aliis Ecclesiis fiebat, Symbolum non canerent; Me, inquit Berno, assistente audiui eos huiusmodi responsum reddere, videlicet quod Romana Ecclesia non fuisset aliquando vlla hæreseos fæce infecta, sed secundum sancti Petri doctrinam, in soliditate Catholicæ fidei permaneret inconcussa, & ideo magis his necessarium esse illud Symbolum sæpius cantando frequentare, qui aliquando vlla hæresi potuerunt maculari. At Imperator Domino Benedicto Apostolico persuasit, vt ad publicam Missam illud decantarent.

IV. *Summi Pontificis esse dissidia magna in Ecclesia orta pacifice componere.*

Metaphr. in vita Gregorii Agrigentini 23. Nouemb.

Theodoro Episcopo Agrigenti, quod oppidum est in Sicilia, vita functo alii, vt fit, alium in Sede collocare studebant. Cumque vnusquisque designatum à se auctoritate Pontificis firmari ratumque fieri vellet, Romam ire perrexerat, rem, vt moris est, Pontificis Maximi arbitrio permissuri. Pontifex vero ex diuina reuelatione Gregorium, qui fuerat à nullo nominatus, Agrigentinis præfecit, eundemque apud eum postea falsi criminis accusatum absoluit.

V. *Constantinopolitani cur ab infidelibus fuerint suis sedibus electi.*

D. Antonin. p. 3. tit. 22. cap. 13.

Anno Dom. 1453. die 29. Maii, capta est ciuitas Constantinopolitana à Turcis. Quam iusto Dei iudicio fuerint Græci illi exterminati, & ad nihilum redacti ab infidelibus, satis patet ex hoc, quod postquam Constantinus transtulit sedem imperii ab vrbe Romana in Constantinopolim, duodecim vicibus in diuersis temporibus successiue recesserunt ab obedientia Romanæ Ecclesiæ per diuersas hæreses & schismata, cum tamen secundum Catholicam fidem Romana Ecclesia sit mater omnium

Ecclesiarum & magistra: & Petro & successoribus eius canonice intrantibus in Sedem eius, omnes Christicolæ Imperatores, Reges & alii Principes & Domini temporales, necnon & omnes Patriarchæ, Primates, Metropolitani, & Episcopi ac Religiosi cuiuscunque status & conditionis existant, Pontificibus Romanis subiiciantur, vt successoribus Petri, & Vicariis Iesu Christi, & omnes teneantur eis obedire. Quam authoritatem & potestatem non accepit Petrus & quilibet successor eius ab homine, vel à Conciliis, sed à Domino Iesu Christo promittente, cum ait: *Tibi dabo claues regni cœlorum*, &c. post resurrectionem exhibente, cum ait ter: *Pasce oues meas.*

Matth.16. Ioan.21.

VI. *Insigne martyrium Io. Feltoni Angli pro Pontificis Romani primatu susceptum.*

Nicolaus Sanderus de visibili Monarch. Eccl. an.1570.

Pius Quintus Pontifex Maximus cum videret Elizabetham Anglorum Reginam supremi Ecclesiæ Capitis locum in omni Anglia, eiusdemque Capitis præcipuam authoritatem atq; iurisdictionem monstruose sibi vsurpasse Missæ sacrificium, preces, ieiunia, ciborum delectum; cœlibatum; ritusque Catholicos aboleuisse, libros manifest.m hæresim continentes toto regno proposuisse, impia mysteria & instituta ad Caluini præscriptum, à se suscepta & obseruata, etiam à subditis seruari mandasse, Episcopos, Ecclesiarum Rectores, & alios Sacerdotes Catholicos suis Ecclesiis & beneficiis eiecisse, ac de illis & aliis rebus Ecclesiis in hæreticos homines dispósuisse, deque Ecclesiæ causis decernere ausam, Prælatis, Clero, & populo, ne Romanam Ecclesiam agnoscerent, neue eius præceptis sanctionibusque Canonicis obtemperarent, interdixisse, plerosque etiam in nefarias leges suas venire, & Romani Pontificis authoritatem atq; obedientiam abiurare, & solam in spiritualibus & temporalibus dominam agnoscere, iureiurando coegisse, &c. Eam de Apostolicæ potestatis plenitudine declarauit hæreticam & hæreticorum fautricem eique adhærentes in prædictis, anathematis sententiam incurrisse, &c. Quam sententiam cum typis mandari iussisset Pontifex, diuinitus factum est, vt illius sententiæ exemplum in Angliam ad Ioannem Feltonum deferretur, virum & generis nobilitate satis clarum, & animi fortitudine multo clariorem. Is itaque Catholicæ fidei studio zeloque adductus dictam Pontificis sententiam in ciuitate Londinensi ad fores Episcopi iuxta summum templum affixit. Cum vero de hac re diligentissime quæreretur Feltonus, tandem apprehensus, dignum Iesu Christi & primatus ab eo instituti testem exhibuit. Interrogatus enim quid sibi videretur de his literis, paululum cunctatus, tandem respondit: *Si vere Pii Quinti Pontificis Maximi literæ essent, merito sibi eas venerandas videri. Se enim agnoscere, illum esse Iesu Christi Vicarium in terris.* Qua confessione facta, primum in vincula ductus, ac deinde in iudicium

Elizabethæ Reginæ Angliæ impietas.

Hæretica declaratur Elizabetha Regina.

productus est, vbi de ea affixione interrogatus; Ego, inquit, libero vos omni vlteriore solicitudine & labore, meque fateor hisce literis affingendis operam dedisse. Mox vbi acclamatum esset, Feltonum insignem esse proditorem, omnium iudicum sententiis condemnatur. Die igitur octauo mensis Augusti 1570. ad supplicium trahendus ad populum astantem dixit, se ob fidem Catholicam mori, eo quod summi Pontificis primatum confiteretur; negaret vero prætensam Reginam summum Ecclesiæ Caput esse, &c.

Jo. Feltoni Angli pro primatu Ecclesiæ martyrium

VII. *Penes Ecclesiam Romanam legitimam esse Pastorum successionem publice fatetur Beza.*

Theodorus Beza Geneuæ circa annum 1600. dum concionando prius dicta repetisset, cœpit verba facere de successione Patriarcharum, sumpto themate ex cap. 7. Actorum, vbi de S. Stephano agitur, ac ibi tum pusillum gregem suum deprimere, Ecclesiæ vero Catholicæ amplitudinem plurimum extollere: deinde ad successionem Apostolorum transiens; Si, inquit, aduersarii nostri, Catholicos intelligens, à vobis quærant, vbi sit apud vos Cathedra & successio Petri, cedamus illud; quoniam vere Catholici & Papistæ hanc habent successionem Apostolicam personalem ad hunc vsque diem, velut per manus traditam & propagatam id inficiari non possumus. Aderat tum vir honesto loco natus è Lotharingia, Metensis, Ioannes Druet nomine, qui Geneuam aduentarat, & apud Bezam diuertens, è Germania reuersus, vbi ministri officio apud hæreticos functus erat, eius concionem hæreticam audire voluit. Vnde Beza domum reuersus vna cum Ministro illo aliisque conuictoribus eos interrogat, quid rerum nouarum audissent. Respondit Minister: Certe, Domine mi, hodie noua eaque prodigiosa ex te audiuimus, nimirum quod Papistæ veram habent successionem Apostolicam, quæ à Christo, inde à Petro in hunc vsque diem legitime perseuerat. Sumus ergo, subdit ille schismatici? Ad quem Beza, Amice mi, inquit, habent ipsi veram successionem personalem, nos vero successionem doctrinæ. Quomodo, inquit alter, potes seiungere successionem doctrinæ à successione personarum? in quibus capitibus erat hæc doctrina? quinam erant pastores. His interruptis, ne astantes scandalum paterentur, Minister ille post seriam dictorum discussionem, recta Lutetiam pergit, vbi hæresim abiurauit cum sexaginta & sedecim aliis coram Cardinale Florentino ad Gallos legato; inde Romam profectus ibi à sanctissimo Pontifice Clemente VIII. absoluitur anno 1600.

Ex historia Florimond Ræmondi Consiliarii Regis Burdegal. lib. 8. cap 5. an. 1600.

Pontificum Roman. successionem agnoscit Beza.

VIII. *De cœlesti vltione in quendam summi Pontificis contemptorum schismaticum.*

In breui Commentario Laurentii Surii rerum in orbe gestarum habetur de V..ito quodam Iuris vtriusque Doctore & Archidiacono Oxoniensi, qui

Surius in commentario ad

fidem

An. Dom. 1571.

fidem Catholicam frigide amplexus, cum nollet post statum Catholicæ religionis in Anglia mutatum, dignitate sua carere, dum quodam die apud presbyteros suæ olim iurisdictioni subiectos concionem haberet, incidit in ea diui Pauli verba, quibus ait: *Christum in ædificationem Ecclesiæ, dedisse quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores.* Qui bus recitatis, de suo, vt tempori nimirum seruiret, intulit, dicens: De Papa hic nullum verbum auditis. Quod cum in extrema concione prolocutus esset, mox graui morbo correptus, atque adeo quasi mutus effectus, & à suggestu non ad prandium, vt constituerat, sed ad lectum delatus octauo post die è vita excessit. Hæc Sanderus. Prospiciant sibi noui Euangelii buccinatores, qui libenter laxant linguas, & acuunt stylos suos ad proscindendum conuiciis Pontificem S. Petri successorem, atque in eo ipso gloriantur, cum merito deberent formidare, ne quid tale, vel etiam deterius quippiam patiantur. In quorum gratiam, eorum saluti consulens, ex Augustino contra Petilianum hæc pauca adiiciam; Cathedra, inquit, tibi fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit, in qua hodie Anastasius; nos possumus fidenter addere; in qua hodie Gregorius XIII. sedet, cui nos in Catholica vnitate, connectimur, & à qua vos nefario furore separastis? Quare appellas Cathedram pestilentiæ, Cathedram Apostolicam? &c.

Ephes. 4.

Vltio diuina in summi Pontificis obtrectatorem.

IX. *Quod B. Petrus Apostolus fuit Romæ Episcopus.*

Euseb. in Chronico an. 44.

Petrus natione Galilæus, Christianorum Pontifex primus, cum primum Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam proficiscitur, vbi Euangelium prædicans; viginti quinque annis eiusdem vrbis Episcopus perseuerat.

X. *Quod idem Petrus Romæ fuerit ibidemque Episcopus existens mortem obierit.*

Ambr. orat. in Auxentium de tradendis basilicis.

Id ita esse testatur Ambrosius in oratione contra Auxentium quæ habetur libr. 5. Epist. Petrus victo Simone Mago, cum præcepta Dei populo ruminaret, doceret castimoniam excitauit animos gentilium. Quibus eum quærentibus, deprecatæ sunt animæ Christianæ, vt paulisper cederet. Nocte ergo muro egredi cœpit, & videns sibi in porta Christum occurrere, vrbemque ingredi, ait: Domine, quo vadis? Respondit Christus. Veni Romam iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem diuinum pertinere responsum, &c. Et infra. Statimque correptus per crucem suam honorificauit Dominum IESVM.

XI. *De vltione diuina in Desiderium Regem sedis Apostolicæ perturbatorem.*

Claud. Richomus in Apolog. pro

Desiderius Longobardorum Rex, hostis sedis Apostolicæ infestissimus non tam lapsus quam præcipitatus ex astris, amplissimis fortunis deiectis, nudus ab opibus, vita spoliatus, regnum, nomen, se ac suos, æterna ac inextricabili ruina oppressus, amisit.

Societate IESV.

II. *Henr. VIII. Angl. Rex male sibi Ecclesiæ Anglicanæ primatum affingit.*

Clemens VII. Pontifex Romanus, causa Henrici VIII. Anglorum Regis & Catharinæ, vxoris eius, accuratissime cognita, cum illos à Deo legitime coniunctos fuisse nec ab homine separari posse scripta sententiæ formula pronunciasset, Rex sententiam illam non aliter quam si facta ipsi fuisset iniuria, interpretatus, doloris sui vlciscendi causa curauit, vt iusiurandum quod Clerus Anglicanus Pontifici Romano hactenus præstiterat, in publicis regni comitiis irritum redderetur, seque ipsum, vt quondam Iulianus apostata, pontificem Maximum creans, nouam iurisiurandi præscripsit formulam, in qua Clerus & populus ipsum Ecclesiæ Anglicanæ atque Hibernicæ summum in terris proxime sub Christo caput, iurato confiteretur. Ac isto quidem modo Henricus tam se quam suos diuisit ac separauit ab Ecclesiæ Romanæ Societate & communione, in qua iam inde à temporibus Iosephi ab Arimathia, omnes illi Reges & populi vixerant, qui Catholicam Christi fidem in iis Insulis, pro sua quique ætate, sequebantur. Vt vero grauiorem adhuc vindictam de Pontifice Romano sumeret, in mense Nouembri comitiis publicis indictis, omnem deinceps in Anglos & Hibernos iurisdictionem ac potestatem Pontifici Romano ademit, quam si quis deinceps ei detulisset, perduellionis reus fieret. Quinimo ipsum papæ vocabulum persecutus, edixit, vt de cætero nullus Pontificum Romanorum vocaretur Papa, sed tantum Episcopus Romanus: Anglicanæ vero Ecclesiæ summum caput solus Rex haberetur; Cuius etiam esset, authoritate plenissima, errores, hæreses, abusus omnes in Anglicana Ecclesia emendare. Illi omnium sacerdotiorum integri prouentus primi cuiusque anni quo quis beneficium aliquod sortitus esset, soluerentur. Illi omnium Ecclesiasticarum dignitatum decimæ redderentur. Quam legem Rex tanta sæuitia executioni mandauit, vt capitis damnaretur, si cuius in libro vel solum nomen Papæ non deletum extaret. Per Calendaria, per iudices, per scripta Patrum, per totum ius Canonicum, per Scholasticos Doctores, Papæ vocabulum lituris vndique obducebatur. Imo in fronte operum D. Cypriani, Ambrosii, Hieronymi, Augustini, Leonis, Gregorii, Prosperi, ac aliorum Ecclesiæ luminum, singuli scribere coacti sunt, si quid in eis operibus inesset, quod Pontificis Romani Primatum tueretur aut confirmaret, se illi verbo, sententiæ, rationi iam nunc renunciare, nec tanti criminis reos vnquam esse velle, &c.

Nic. Sand. de schism. Angl. an. 1532. & 1534.

Pontificatum impie sibi vindicat Henr. 8.

Angli schismatici facti vnde.

Pontifici summo potestatem aufert Henr. 8.

Lex impia de abrogando Pontificatu Romano.

XIII. De

XIII. *De felici martyrio Thomæ Mori ob defenſam poteſtatem & veritatem Primatus Romani.*

Idem Sanderus il id.

Thomas Morus, inſignis ille Angliæ martyr, è cuſtodia in iudicio interrogatus, quid ei de Republica videretur, in qua omnis poteſtas Pontifici Romano abrogata, & ſumma Eccleſiæ gubernatio Regi conceſſa eſſet (quæ lex poſt Mori apprehenſionem conſtituta erat) reſpondit ſe neſcire, an vlla eſſet eiuſmodi lex. Iudice ſubinferente; At nos tibi denuntiamus talem extare legem, & eam ſuffragiis omnium eſſe comprobatam, quid ergo tibi de illa videtur? Si me, inquit Morus, pro ciue habuiſſetis, ego vobis de veſtra lege atteſtantibus crediſſem. Nunc autem ſeparaſtis me à Rep. veſtra, & in carcerem non modo tanquam peregrinum, ſed & tanquam hoſtem recluſiſtis. Me igitur huic Reipublic. mortuum, quomodo nunc tanquam eius membrum de Reipub. veſtræ legibus interrogatis? Iratus iudex, iam, inquit, diſſentire à lege te video, cum taceas. Si taceo, inquit Morus, hoc vobis ac legi veſtræ in lucrum deputabitur: Nam qui tacet, conſentire videtur. Ergone, inquit Iudex, aſſentiris legi? Quomodo, inquit, id facerem, cum nemo aſſentiatur ei quod ignorat?

Grauiter & modeſte reſponſum.

Acute.

Conſilium Mori.

Deſtinato autem conſilio in hunc modum reſpondit Morus, vt neque fidem negaret, neque mortis periculo ſeſe offerret. Quanquam enim eſſet martyrii cupientiſſimus, tamen certo ſciens hoc eſſe donum Dei, dubitans vero (vt ſæpe dictabat) vtrum Deus hac eum gratia donaturus eſſet nec ne, eam reſpondendi moderationem, quam nunc expoſui, tenuit.

Tho. Morus rationē fidei ſuæ reddit.

Porro cum Iudex ad duodecim viros, quorum eſt de capite omnium cognoſcere ac interloqui, cauſam Mori detuliſſet, illi eum dixerunt reum eſſe mortis. Tunc Morus vocationis ſuæ certior & ſecurior, libere aperuit, quid ei de lege illa videretur. Ego, inquit, per Dei gratiam ſemper Catholicus, nec vnquam à Pontificis Romani communione diſcedens audiueram aliquando eius poteſtatem legitimam quidem & laudabilem, ſed tamen humani iuris, non diuinæ præſcriptionis fuiſſe. Itaque cum viderem ſtatum huius regni eo ferri, vt neceſſario inueſtigandum eſſet, qua ex origine Pontificis Romani poteſtas dimanaret, toto ſeptennio huius rei diligentiſſimæ indagationi me dedidi, & deprehendi poteſtatem Romani Pontificis, quam vos temere (vt nihil dicam grauius) abrogaſtis, non modo legitimam, laudabilem & neceſſariam, verum etiam diuini iuris & præſcriptionis eſſe. Hæc mea eſt ſententia, hæc fides, in qua per Dei gratiam moriar. Vix hæc dixerat, cum omnes magna voce conclamarunt; proditorem & perduellem eſſe Morum, &c. Pridie Nonas Iulias caput iuſtitiæ veritatis & virtutis amputatur, Anno 1534.

Primatus Papæ eſt iuris diuini.

TIT. LX. De excommunicatione, hoc eſt, communione fidelium ſeparatione: excommunicatio enim eſt cenſura, qua quis ſeparatur ab eccleſiaſtica communione, fidelium.

Phariſæi cæcum à natiuitate, à Chriſto Hieroſolymis curatum, è ſynagoga eiecerunt, eo quod Chriſtum peccatorem eſſe negaret. Iudæis erat ſynagoga quod nobis Eccleſia, nam eiuſdem ſunt ſignificationis. *Ioan. 9.*

Chriſtus Dominus ait; Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus. *Matth. 18*

Diuus Paulus in virtute Domini noſtri IESV CHRISTI *tradit hominem inceſtuoſum Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus, ſaluus fiat.* *1. Cor. 5.*

EXEMP. I. *De arbore à VVolſtano excommunicata, & mox arefacta.*

In vita S. VVolſtani apud Sur. 1 Ian.

ELſinus Regis Eduardi quondam miniſter, ad conſecrandam Eccleſiam Epiſcopum precibus aduocauit. Erat autem in cœmiterio arbor nucea, patulis frondibus vmbroſa, quæ luxuriante ramorum amplitudine, luminibus officiebat Eccleſiæ. Solebat autem vir aleis & epulis ſub illa arbore vacare, & cum iuſſiſſet eam Epiſcopus abſcindi, maluit eccleſiam non dedecari quam arborem inde penitus deponi. Vir ergo ſanctus maledictionis iaculum in arborem offenſus intorſit, & illa quaſi vulnerata, paulatim ſterileſcens, radicitus exaruit, & fructu caruit. Exacerbatus inde Dominus, eam abſcindi iuſſit, & dixit: Nihil Wolſtani maledictione amarius, nihil eius benedictione dulcius poterit inueniri.

Excommunicatio miraculo cō probata.

II. *De alia arbore etiam per excommunicationem arida facta.*

Ex hiſtoria Pontificali per Illeſcas par 2 c. 14 Lud Gran 2. p. Catec. c. 17. §. 7.

Huic haud abſimile eſt quod fertur Valliſoleti accidiſſe; memoratu digniſſimum videtur. Latro quidam (vt narrant) vas argenteum furto ſublatum abdiderat in excauato trunco proceræ & annoſæ populi prope B. Magdalenam ſitæ. Interea cum ab ore Sacerdotis in eum qui vas ſurripuerat, aut retinebat, excommunicationis ſententia quaſi fulmen emittetur, repente areſcere cœpit arbor, ſed vaſe forte poſtea reperto, & ei, cuius erat, reſtituto, natiua veritas ac pulchritudo arbori reddita eſt, omnibus tanti miraculi ſtupore defixis.

Arbor ex com. areſcit.

III. *De pane candido excommunicato in atrum plane converſo.*

Petr Ribadeneira l. 1 de Princip. Chriſtian. c. 34. ex Ferdinando à Caſtello 1. hiſt l. b. 1. cap. 62.

Ferdinandus à Caſtello vir religioſus, in prima parte hiſtoriæ ſuæ ſcriptum reliquit, S. Gundiſalium Amarantium, ex Dominicana familia monachum, vt rudi populo ad quem conciones habebat, declararet, quanta ſit vis excommunicationis, & quid damni in anima pariat, caniſtrum candido ac primario pane plenum, quem mulier geſtabat, excommunicaſſe, ſubitoque, mirum dictu, panem niueum in aterrimum conuerſum: deinde cum eun-

dem

Panis nigrescit.

dem aqua lustrali adspersum benedixisset rescisso maledicto, nigrore posito pristinum candorem recepisse.

IV. *De Rege communicante & epulante cum Comite excommunicato morte multato.*

Beda lib. 3. Hist. Anglor. ca. 22. Apud Baro. tom. 8. ann. 655.

Quidam Comes Anglus illicitum contraxerat matrimonium: quod cum Episcopus seruus Dei Cedo prohibere & corrigere non posset, excommunicauit eum, atque omnibus qui se audire vellent, præcepit, ne domum eius intrarent, neque de cibis illius acciperent. Contempsit hoc Rex præceptum, & rogatus à Comite intrauit epulaturus domum eius. Qui cum abisset, obuiauit ei Antistes. At Rex intuens eum, mox tremefactus desiliuit de equo, cecidit que ante pedes eius, veniam reatus sui postulans. Nam & Episcopus pariter desiliuit, sederat enim & ipse in equo. Iratus autem tetigit Regem iacentem virga, quam tenebat manu & Pontificali auctoritate protestans: Dico tibi, inquit, quia noluisti te continere à domo perditi & damnati illius, tu, in ipsa domo mori habes. Sed credendum est, quia talis mors veri religiosi non solum talem culpam diluerit, sed etiam meritum eius auxerit, quia nimirum ob causam pietatis propter obseruantiam mandatorum Christi contigit.

Excommunicatis non communicandum.

V. *Anathemate cohibetur Robertus Gallorum Rex ab illicito coniugio, vnde orta prolis horrenda.*

Petr. Damia. Cardinal. Epist. ad Desiderium Abbat. apud Bar. on. 998. tom. 10.

Huic consentaneum est, quod Petrus Damiani Archiepiscopus Rauennas & Cardinalis scribit in epistola ad Desiderium Abbatem Cassinensem: Deus omnipotens (inquit) terribile exhibet etiam in hac vita iudicium, nec tamen miseri homines desinunt iterare plectendum: Nam Robertus Gallorum Rex, auus istius Philippi, qui in paterni iuris sceptra successit, propinquam sibi copulauit vxorem, ex qua suscepit filium, anserinū per omnia collum & caput habentem. Quos etiam, virum & vxorem omnes vero Galliarum Episcopi cõmuni simul excommunicauere sententia. Cuius sacerdotalis edicti tantus omnem vbique populum terror inuasit, vt ab eius societate vniuersi recederent, nec præter duos seruulos ad necessarii victus obsequium illi remanserint, qui tamen & ipsi omnia vasa, in quibus Rex edebat & bibebat, percepto cibo abominabilia iudicantes, pabula ignis exhibebant. His autem Rex coarctatus angustiis, ad sanum consilium rediens, diuortium fecit; iniitque legale connubium] Eadem de monstro genito habentur in historiæ Aquitanicæ fragmentis ex Pithæi collectione editis, vbi hæc verba: Dum enim de eodem Rege eadem mulier concepisset, credens se pariturum filium, peperit monstrum. Quæ res Regem perterruit, & librum repudii eidem mulieri dare compulit. Quo facto absolui cum toto suo meruit regno.

Excommunicatur Robert. Gallorum Rex. Excommunicati vitandi ab omnibus.

Monstrum horrendum ex illicito coniugio.

VI. *Canes etiam dedignantur attingere cibos Domini sui excommunicati.*

Catechis. Hist. Pars I.

Idem Epist. ad Hildebrandum p. m.

Venerabilis vir, Pius videlicet, Apsarensis Episcopus, qui Episcopatum dimiserat, dum mihi totius circa se regni reuerentiam conquestus exponeret, ac molestæ inquietudinis tædia nunciaret, inter cætera, vnum intulit, quod vos latere non patior. Quidam, inquit, degener quidem moribus, sed maiorum titulis insignitus, suam consanguineam nuptiali sibi fœdere copulauit. Quid plura; Prohibitus perstitit, excommunicatus adhæsit: totumque Ecclesiasticæ censuræ vigorem, nugarum puerilium fabulas deputauit. Cui hoc certe ad diuinæ indignationis indicium contigit, vt panes de nuptialibus mensis in plateas ante canum ora proiecti minime tangerentur. Insuper ô diuinæ animaduersionis pauenda seueritas? dum rigidus stat, dum præceptis sacerdotalibus se non humiliat; qui vigilare sibi ad salutem noluit, in cubiculo dormientem, repente de cœlestibus irruens fulgur extinxit.

Excommunicati hominis panes attingere canes dedignantur.

VII. *Martyrii corona & præmio frui nequit excommunicatus antequam ab Episcopo fuerit absolutus.*

Michael Glycas P. 4. Anna Bredembach. Collat sacr. li. 5. cap. 32.

In Historia Ecclesiastica Philonis philosophi, reperitur, quodam persecutionum Priscorum tempore, seniori Ecclesiastico ab Antistite sacris interdictum fuisse. Quum autem senior ille quandam ob causam necessariam aliquo profectus esset, accidit vt ab Ethnicis comprehensus, testimonio suo veritatem obsignaret. Hinc templum eo loco conditur, & renoualia peraguntur; cumque Antistes hæc verba pronuntiaret; Pax vniuersis: sandapila templo excessit, idque non semel, sed bis terue factum. Huic per quietem Antistiti senior oblatus: Abito, inquit, & Episcopo meo sis author, vt huc veniat meque vinculis exsoluat. Nam officio me sacro exclusit, ideoque sacris interesse vobiscum nequeo. Testimonii quidem coronam consequutus sum, sed Dei faciem necdum conspexi. Quod si me ipse præfectus non exsolueritt, alius exsoluere non poterit. Quum igitur his obtemperatum esset, Sandapila excedere desiit. Atque hanc ob causam Deo cuncti gloriam tribuebant, qui seruis suis eiusmodi potestatem concessisset. Ioannes quidem orator ille aureus hac de re verbis huiusmodi disserit: Nos secundum legem atque præscriptum Ecclesiasticum vincula quibusdam iniicimus. Ea si quis flocci pendit, is sciat mortis atque iudicii tempus appetiturum, quod ipsum doceat, Dei sermonem, & eius Ecclesiæ leges minime falsas ac mendaciter excogitatas esse.

Excommunicati à beatorum consortio remouentur.

VIII. *De equite excommunicato, & in loco sacro sepulto, miraculose extra illum eiecto.*

Ex Act. 2. Concil. Lemouicens. Bar. to. 11. an. 1034. 17.

Nuperrime post Concilium Bituricense quidam de excommunicatis eques in nostra diœcesi interfectus est, quem ego rogantibus amicis, & propinquis eius, nullatenus soluere volui, vt cæteri metum haberent: grauem enim culpam prædantis habuerat Itaque sine sacerdotis obsequio à militibus apud quandam ecclesiam S. Petri, non me iubente, sepul-

sepultus est. Mane autem facto, corpus eius longe extra cœmiterium proiectum, & nudum super faciem eius terræ inuentum est: tumulus autem, vbi sepulturam habuerat, intactus, & ita, vt dimissus fuerat, repertus est. Quem iterum milites aperuere, & nihil in eo amplius nisi vestes, quibus inuolutum corpus fuerat, inuenerunt. Rursus cadauer ibidem sepelierunt, & diligenter tumulum sub enormi pondere terræ & lapidem claudunt: sed die altero proiectum cadauer, & tumulum intactum, vt supra aspiciunt. Quinquies sepeliunt: toties eodem eiectum tenore contuentur. Tanto demum vecti stupore, corpus longe à cœmiterio Ecclesiæ terra obruunt. Quo terrore perculsi Principes militiæ, pacẽ nobis, velut optabamus, firmare nequaquam distulerunt. Adhæc respondit Concilium. Quid hoc aliud est, nisi quia sub oculis hominum arbiter hominum affirmat Ecclesiæ suæ auctoritatem, quia excommunicati à sepultura Christianorum iuste ab Episcopis segregantur: Tales enim negant fidem, dum latrocinia potius, quam pacem sectantur.

Excommunicatus in loco sacro non sepeliendus.

TIT. LXI. De metuenda & non contemnenda excommunicatione.

EXEMP. I. *Otho Imper. ob inobedientiam ab Episcapi censura perculsus, pœna illa territus sese submittit.*

Albert. Crantzius lib. 4. histor. Saxon. cap. 7. apud Bredemb. lib. 5. Collat. cap. 25.

OTho Imperator, Henrici Aucupis filius, cum pontificatum de Velleslene in Magdeburgum illustriorem locum transferre moliretur, non putauit in sua prouincia superesse quenquam super consensu interpellandum, paulisper in ea vir militaris alioqui circumspectissimus, lapsus, quod secularis potestas, quæ secularia sunt administrat: & de prophanis, quæ Deo iubet consecrari, sacra facit: Iam autem diuinis vsibus permissa, extra illius sunt ordinationem, Bernardus Halberstadensis Episcopus ordinationi Regis se opponit, quod in illius parochia esset locus, quem nouæ voluit Rex diœcesi applicare. Faciebat, augebatque Regi animos, quod paterna ditione locus ad se pertineret: Erat enim Burggrauius de Magdeburgo, qui Regi permisit, vt eam arcem primæ coniugi donaret titulo propter nuptias. Rex non æque tulit, quod auderet Episcopopus suæ voluntati contraire. Captum ergo perduci iussit in Quedelenburg, & reclusit in carcerem. Sedit aliquandiu bonus pontifex in patientia: si forte Rex ad cor reuersus illum iuberet relaxari. Venerat sacra dies dominicæ cœnæ: recolit Episcopus diuinorum, quæ in Ecclesia tum erant peragenda, ministeriorum: Iubet sacras vestes sibi afferri: paretur Indutus, orat aduocari regem: Erat enim tunc eo loci. Venit, [illegible]bitratus Episcopum mutasse senten-[illegible] ... ensumque præbiturum ad rem quam instituerat. Vbi rex aderat, Episcopus eleuata manu, execrationem protulit, & excommunicationem in regem qui manus intulisset Christo Domini: interdixitque sacris per omnem diœcesim Rex amentiam interpretatus, quod tale aliquid captus moliretur, primum videbatur rem excepisse cachinno: vbi profundius cogitabat non esse contemnendam. Itaque iussit mox laxatum remitti ad Ecclesiam suam, & permansit res infecta per omnes dies, quibus supererat Episcopus memoratus.

Priuilegia Ecclesiastica defendit Episc.

Episcopus coniectus in carcerem ad Imp.

[illegible]rator [illegible]b Epis. ana-[illegible] mat[illegible] p[illegible]tur.

II. *Excommunicationem etsi illegitimam non contempsit, imo timuit Theodosius Imp.*

Theodoret lib. 5. hist. Eccle. 6. Niceph lib. 14. cap. 3. Baron. an. Domini 45. tom. 5.

Theodosius iunior Imperator licet virtutibus multis eximie decoratus esset, clementia tamen mansuetudine, animi tranquillitate quæ nullis procellis agitari poterat, pietate denique ac timore erga censuras ecclesiæ excelluit: cuius rei certissimum argumentum hic ostendam. Vir quidam vitam excolens monasticam animo paulo audaciore præditus, ad Imperatorem rei cuiusdam petendæ gratia accedit. Quod cum sæpius fecisset, Imperatori Ecclesiastica interdicit communione; vinculoque Ecclesiæ iniecto, decedit. Imperator autem fide cum primis excellens, ad Palatium veniens, cum tempus instaret conuiuii, & omnes conuiuæ adessent, dixit se non prius capturum cibum, quam Ecclesiæ vinculo solueretur. Proinde vnum ex familiarissimis ad Episcopum mittit, vt potestatem faciat ei, qui ipsum ligauerat, vinculo soluendi. Cum autem Episcopus respondisset, non debere cuiusquam vinculum admittere, significasset que eum solutum esse: non tamen solutione illa contentus fuit, donec ille qui eum ligarat, mag[n]o cum labore conquisitus, communioni illum restituisset: huiusmodi erat Imperatoris erga leges diuinas fides & pietas.

Theodosi admirand[a] erga religionem obseruantia.

III. *Desiderius Longobardus Rex plus terretur anathematis comminatione, quam armorum vi.*

Bapt. Fulgosius lib. 1. cap. 1.

Desiderius Longobardorum Rex cum multas ditionis Romanæ vrbes iam cœpisset, nouissetque ab Adriano primo Pontifice ad ferendam opem Carolum Magnum vocari, cupiens astu ante Carolum vrbem Romam inire, simulauit voto se ad salutanda principis Apostolorum limina proficisci velle: quod cum prudens Pontifex animaduertisset, reseratis prius templi atque vrbis portis, misit qui Desiderio sub anathematis pœna imperarent, ne propius ad vrbem accederet. Incredibile forsan videatur, & tamen vero ipso verius est, barbarum regem superbiæ atque immanitatis plenum, quem arma non mouerant, simplici anathematis denunciatione territum, sententia mutata, retro exercitum conuertisse.

Anathem[a]tis comminatione te[r]retur Rex.

IV. *De infausto Philippi Gallorum Regis ob despectam excommunicationem interitu.*

Carolus Sigon. lib. 5. de regno Italia.

Longe a iter se gessit erga censuras Ecclesiasticas Philippus Galliæ Rex cognomento Pulcher: Historicorum enim quidam scriptis prodidere, cum

tum

Ex Iac. Meyer. lib. 11. Annal. Fland. & Naucl gen. 26.

Philippus Rex ab apro discerptus.

tum ob despectam excõmunicationem, tum etiam quod Bonifacium octauum hostiliter vexauerit, à quodam apro discerptum, miserabili morte interiisse; atque à tribus eius filiis, ad quos ex ordine corona peruenit, sobolem, quæ sibi succederet, nullam reliquisse; eorumque coniuges, Philippi vero nurus, de stupro postulatas, & duas ex illis adulterii conuictas, regium sanguinem graui infamia inquinasse.

V. *De Theodoberto Rege, excommunicationem spernente reprehenso ac arrepto.*

Greg. Tur. in lib. de Vitis Patrum, cap. 27. apud Sur. 1. Oct. Biblioth. S. Patr. tom. 7.

S. Niceci Ep. Treuer. zelus & auctoritas.

Cum Theodorico decedente, Theodobertus filius eius regnum ambisset, ac multa inique exerceret, & ab eodem plerumque corriperetur; quod vel ipse perpetraret, vel perpetrantes non argueret, aduenit dies Dominicus; & ecce Rex cum his, quià Nicetio Episcopo communioni abesse iussi fuerant, Ecclesiam est ingressus. Lectis igitur lectionibus, quas canon sancit antiquus, oblatis muneribus super altare Dei, ait Episcopus: Non hic hodie Missarum solennia consummabuntur; nisi communione priuati prius abscedant. At Rege renitente, subito exclamat vnus de populo arreptus à dæmone puer iuuenis: cœpitque voce valida inter supplicia torturæ suæ, & sancti virtutes, & Regis crimina cõfiteri: dicebatque Episcopum castum, regem adulterum: illum timore Christi humilem, hunc gloria regni superbum: illum sacerdotio impollutum, à Deo in posterum præferendum, hunc ab authore sceleris sui velociter elidendum. Cumque Rex timore concussus, peteret, vt hic energumenus ab ecclesia eiiceretur, dixit Episcopus: Prius illi, qui te secuti sunt, id est incestuarii, homicidæ, adulteri, ab hac Ecclesia extrudantur, & hunc Deus silere iubebit. Et statim Rex iussit omnes hos, qui sacerdotis sententia damnati fuerant, egredi ab ecclesia. Quibus expulsis, iussit sacerdos dæmoniacum foras extrahi: sed cum apprehensa columna, auelli à decem viris non posset, sanctus Dei sub vestimento suo propter iactantiam vitandam faciens crucem Christi cõtra dæmonem, relaxari præcepit. Qui protinus corruens cum his, qui eum trahere nitebantur, post paululum sanus erectus est. Deinde post acta solennia requisitus, nunquam reperiri potuit, nec vllus sciuit vnde venerit, vel quo abierit. Coniiciebatur à pluribus eum à Deo missum, qui Regis sacerdotisque opera non taceret. Vnde factum est, vt sacerdote orante, Rex mitior fieret, pastorque à Domino remunerandus, digne propheticum illud audiret: Qui reddiderit pretiosum de vili, tanquam os meum erit.

Theodobertus Rex arrepto reprehensus.

Signo crucis sanat S. Nicerius dæmoniacum.

Ierem. 15.

VI. *De vltione diuina in Gaufridum Comitem anathematis contemptorem.*

Auctor vitæ S. Bernhardi lib. 4. cap. 3.

Inter Ludouicum Francorum Regem & Gaufridum Comitem Andegauensium exercebantur inimicitiæ graues. Causa erat, quod virum nobilem Gerardum de Monasteriolo, Rege prohibente, in munitissimo oppido suo Comes obsidens, comprehendisset vna cum vxore, liberis & propinquis, ipsamque diruisset munitionem. Conatus est D. Bernardus cum multis Episcopis & Principibus eos conciliare, sed Comes, amaritudinis felle commotus, insultatos omnes relinquens equo insiliit & recessit. Sic pacis re desperata paratus erat Gerardus in carcerem redire: sub obsidibus enim ad colloquiũ erat adductus. Sed eum consolatus est vir sanctus: Ne timeas ait: certus esto, quia Deus tibi tuisque subueniet, idque celerius quam valeas vel sperare: Siquidem recordatus visionis, quam veniens ad id colloquium viderat, tanquam lecturum se Euangelium à sancto Episcopo Malachia petere benedictionem, confisus est pacem sine dubio prouenturam. Necdum Gerardus ille limen domus attigerat, à facie eius egrediens, cum subito quidam occurrens, redire Comitem nunciauit. Mirati sunt omnes, tam celerem audientes promissionis effectum. Eadem enim hora Comes rediit, & pariter pax desiderata prouenit. Erat autem idem Comes pro eodem negotio ex mandato summi Pontificis anathematis vinculis innodatus, sed absoluendus, humiliari, vt debuit, vel culpam super hoc fateri suam penitus recusauit: magis autem, vt erat plurimum animosus, Deum sibi culpam huiusmodi nunquam remittere imprecatur, innocentem se reputans & iniuste legatum: Quamobrem discessit pater sanctus non parum tristis ab illo, dicens ei: siquidem literas nouerat: in qua mensura mensus fueris, remetietur tibi. Eadem autem die causantibus super hac improbitate personis quibusdam, & principem illum grauiter errasse dicentibus, accensus zelo Dei famulus, aiebat Grauiter satis hæc temeritas punietur. Fieri omnino non potest, quin hoc eodem anno Comes ipse aut moriatur, aut euidentem aliam diuinæ indignationis sentiat vltionem. Hoc verbum & ex ipsis & ex aliis audiere non pauci. Quod tam celeriter est impletum, vt Comes idem infra diem quintum decimum moreretur.

Visum S Bernardi futuræ pacis nunciũ.

Matth. 7.

VII. *De grauissimis & inauditis effectibus excommunicationis in Leopoldum Austriæ Ducem prolatæ.*

Rogerius in Annalibus Angliæ VVilhelm. Neubrigens. lib. .c. 6. apud Baron. to. 12. 1594. 3.

Anno Christi Domini millesimo centesimo nogesimo quarto, cum Leopoldus Dux Austriæ adhuc permaneret in sententia excommunicationis, quam Dominus Papa Cœlestinus III. in eum tulerar propter captionem Richardi Regis Angliæ, nec pœniteret; flagellauit Dominus terram suam in hunc modum. In primis quidem incensæ sunt omnes ciuitates terræ suæ, nec alicui nota fuit causa incendii. Secundo ex inundatione Danubii fluuii submersa est quædam terra adiacens, in qua decem millia hominum, vel eo amplius perierunt. Tertio, cum in media æstate soleat, & debeat omnis terra viuere tota terra eius tunc temporis contra solitum, & debitum cursum exaruit. Quarto cum semina frugum deberent in herbam processisse, in vermes conuersa sunt. Quinto nobiliores terræ suæ morta-

Dux Austriæ deridet summi Pontif. anathema.

litate percuſſi ſunt. Et quamuis tot ac tantis flagellaſſet Dominus terram ſuam plagis, noluit tamen pœnitere, ſed induratum eſt cor eius, adeo quod ipſe iurauit, quod omnes obſides Regis Angliæ, quos ipſe habebat, capitalem ſubirent ſententiam, niſi in proximo perficerentur ei à Rege Angliæ omnes cõuentiones, quas cum illo fecerat. Vnde factum eſt, quod Balduinus de Betun, qui vnus erat ex illis, qui dati fuerant Duci Auſtriæ pro redemptione Regis Angliæ obſides, ex communi obſidum conſilio miſſus eſt ad Regem Angliæ ad indicandum ei Ducis propoſitum. Qui cum veniſſet, miſertus illorum Rex tradidit ei Rex ſororem Arthuri Ducis Britanniæ, & filiam Imperatoris Cypri, ad ducendum eas vſque ad Ducem Auſtriæ, ſororem ſcilicet Arthuri ad maritandum filio Ducis Auſt iæ, & filiam Imperatoris de Cypro tradendam in manu Ducis Auſtriæ quietam.

TIT. LXII. De defunctorum quorundam excommunicatione & abſolutione.

4. Reg. 23.
4. Reg. 24.

Ioſias Rex oſſa pſeudoprophetarum, & eorum, qui vitulis immolarent, poſt mortem effodit, atque combuſſit, ac inde laudatur.

EXEMP. I. *Quod defuncti excommunicati ante abſolutionem ad cœlum euolare non p ſſint.*

Ioan. Vignerius de Sacramento Ordinis Verſu 16.

QVamuis vita functi proprie excommunicari non poſſint, nec abſolui, quod non ſubſint iuriſdictioni Eccleſiæ: quia tamen quoad corpus ſunt in viſceribus terræ aut ſuper terram, Eccleſia ad terrorem quoſdam excommunicat vel abſoluit. Cap. A nobis, de ſen. excom. Eiuſmodi quantumcunque pœniteant, vt ait Io. Vignerius, & moriantur in gratia, non poſſunt ad cœlum volare, nec viſione beatifica frui, donec fuerint abſoluti, & hoc expreſſe dixit Chriſtus: *Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo*, hoc eſt paradiſo. Ideo laudabilis eſt eſt conſuetudo in aliquibus diœceſibus, in quibus ad inſtantiam procuratoris animarum in die cinerum ſingulis annis abſoluuntur defuncti excommunicati, vt participent ſuffragiis Eccleſiæ. Hinc eſt quod noſtra ætate contigit in diœceſi S. Pontii de Thomeris, de quodam Clerico excommunicato ab Epiſcopo Ruthenenſi de Rhodez, qui poſt biennium reuelauit ſocio ſuo, vt exhumaretur è loco ſacro, donec habita abſolutione iterum ſepeliretur. Cumq; abſolutus eſſet, iterumque ſepeliretur in loco ſacro, coram toto populo audita eſt vox clara & perceptibilis ex omnibus qui aderant, gratias agentis & dicentis, tunc cœlum illi patere. Vt ex actis publicis ipſius diœceſis Ruthenenſis patet.

Matth. 18.

Defunctus excom. petit abſolui.

II. *Excommunicationis ſententiam in mortuos ferri; & ea legatos ante mortem etiam poſt mortem poſſe abſolui.*

Quidam ſolitariæ vitæ ſectator à Gregorio Papa excommunicatus, vt qui contra voluntatem præſidis, & præſcriptas monaſterio leges à Gregorio, nonnihil deliquiſſet, paucis diebus interiectis vitam cum morte commutauit. Ea re nunciata, magnopere Gregorius indoluit Fratrem illum è vita ſubito migraſſe, ſacris adhuc vinculis conſtrictum. Itaque ſcriptam in charta precationem, qua mortuũ vinculis iſtis eximeret, miniſtro cuidam cum hiſce verbis tradidit: Abi ad ſepulchrum fratris illius, & precationem hanc perlege. Quod vbi factum fuiſſet, monaſterii Præſes per quietem Fratrem hunc conſpicit: mox eum compellans: Tua cauſa mœſti ſumus, ô frater, ait, quod vinculis ſacris ligatus obieris. Quamobrem dic obſecro nobis, quonam in ſtatu & conditione ſis. Tum ille reſpondens: Reuera, inquit ô pater, ad heſternum vſque diem carcere clauſus fui. Verum hodie ſolutus ac liber factus ſum. Hoc modo cunctis innotuit eadem hora, qua Diaconus precationem illam ſupra ſepulcrum legerat, noua & admirabili ratione fratrem iſtum à ſacro vinculo fuiſſe liberatum. De hoc quoque ſatis exiſtimari poteſt, quanta vis ſit eius vinculi, quo mortales à ſacerdotibus ligantur.

Michael Glycas 4. per Annal.

Vis excon municatio nis.

Excommu nicatus ſo uitur poſt mortem.

III. *De quibuſdam procacioris linguæ fœminis anathemate vinctis, & poſt obitum ſolutis.*

Afferamus & illud ab eodem ſancto Gregorio ſcriptum in vita ſancti Benedicti: Quædam fœminæ, vt aiunt, moniales, nimis effreni lingua religioſum quendam virum ſæpius vellicabant. Quocirca Benedictus hæc de illis audiens, eis protinus mandauit dicens: Corrigite linguam veſtram, alioquin excommunico vos. Illæ nihilo meliores factæ intra paucos dies defunctæ ſunt, atque in ædibus ſacris ſepultæ. Cumque in iiſdem Miſſarum ſolennia, in quotidem, celebrarentur, atque ex more diaconus clamaret, Si quis non communicat, det locum; nutrix earum, quæ pro eis oblationem offerre conſueuerat, eas de ſepulcris ſuis progredi, & exire videbat: quod dum ſæpius cerneret, quia ad vocem diaconi clamantis exibant foras, atque intra eccleſiam permanere non poterant, ad memoriam reduxit, quæ vir Dei adhuc illis viuentibus mandauit. Eas quippe ſe communione priuare dixerat, niſi mores ſuos & verba corrigerent. Tunc ſeruo Dei cum graui mœrore indicatum eſt; qui manu ſua protinus oblationem dedit, dicens: Ite & vlterius excommunicatæ non erunt: quæ immolatio dum fuiſſet pro eis immolata, & à diacono iuxta morem clamatum, vt non communicantes ab eccleſia exirent, illæ exire ab eccleſia vlterius viſæ non ſunt.

D. Greg. lib. 2. Dial. c. 2

D. Benedictus excõmunicat minando.

Fœminæ excomm. ſoluuntur poſt hanc vitam.

IV. *De quodam qui anathematis vinculo conſtrictus poſt mortem fuit ab olutus.*

Huc etiam facit quod legitur de aliis poſt mortem à S. [illegible] Hildeſheimenſi Epiſcopo abſolutis. Hic [illegible] contumaces quoſdam & perduelles habebat inter ſubiectos, quos ſæpe admonitos

Matt. Rader in Virid. Sanctorum ex Menæo Græcorum.

Contumaces excom. vincti reuiuiscunt vt soluantur.

tos tandem anathemate ictos sacrificij tempore templo excedere iussit, qui tamen contempto Præsulis sui imperio restitabant, cum ecce tibi ex dudum sepultis, quos anathematis vincula adhuc retinebant, de tumbis surgunt, templumque egrediuntur, quos pudore suffusi rebelles quoque viui sequuntur. Gothardus acri adhortatione ad contumaces, quibus ipsos mortuos obsequentiores haberet, adhibita, defunctos censura soluit, qui ceruicibus Pontifici suo inclinatis ad suum quisque tumulum rediere.

V. *De milite anathematis fulmine percusso post mortem absoluto.*

Petr. Maff. hist. Indicæ lib. 5. post medium.

Anno Domini millesimo quingentesimo nono Albuquerciæ Indiæ Prorege classe eius intra fauces Erithreas constituta vel ex intemperie cœli, vel ex insalubrium ciborum succo atrox morbus naualem turbam inuasit. Vulgo inter lusum vel quotidiana ministeria repente expirabant. In iis miles vnus in mare proiectus, ingentem terrorem omnibus attulit: noctu quippe, infra sentinam pulsus frequentes exaudiri cœpti, quem ad strepitum cum arrepta scala vigiles descendissent, implexum carinæ sub ipso gubernaculo defuncti militis corpus offendunt. Scilicet cunctis pilus inhorruit. Vbi ex pauore collegere sese, res ad nauarchum delata: nec dubium fuit quin cadauer translatum in littus humo contegerent: quo facto, postridie super ipsum sepulchrum rursus inhumatus apparuit: Eam attoniti cuncti cum apud se causam exquirerent Franciscus denique incertum ex qua familia monachus, qui concionatoris munere fungebatur, sagaci coniectura suspicatus est hominem aliquo interdicti vel anathematis vinculo constrictum è vita excessisse: itaque in terram egressum sanctissimi viri Benedicti Abbatis exemplo è Pontificia formula conceptis verbis animum demortui rite expiauit, eique veniam à Deo precatus est. Mirum dictu: ab eo mysterio reddita mortuo pax, & vaga ossa tandem in suo tumulo quieuere.

Excom. nō contemnēdum insigne exemplum.

...es excommunicatus iam ...nctus ...itur.

TIT. LXIII. De excommunicationis subiecto.

Cum excommunicatio sit medicina vtilis bonis, & malis ob eorum culpam acerba, expedit aliquando etiam iaclari in supremas potestates, quæ nullis legibus ac potestatibus compesci possunt.

EXEMP. I. *Innocentius VI. Arcadium Imp. excommunicat, quod Io. Chrysostomum, in re non iudicata throno suo eiecisset.*

Gen. d. Nicephori & Glycas apud.

VNDE recte Arcadium Imperatorem, eiusque coniugem Eudoxiam Innocentius sextus anathemate damnauerat, damnationis sententia grauissimis hisce tremendisque verbis in eos pronunciata: Itaque ego minimus & peccator, cui thronus magni Apostoli creditus est, segrego & eiicio te & Eudoxiam à perceptione immaculatorum mysteriorum Christi Dei. Quo excommunicationis gladio vulneratus Imperator non insolenter se gessit, nec in ferientem accensus est, sed humiliter submisit Pontificisque correptionem admisit, ad eumque datis literis, facti ratione cum aliqua satisfactione reddita, veniam postulauit, tantaque modestia, obedientia, acpœnitentiæ significatione à vinculis absolui petiit, vt dignus habitus sit, qui Ecclesiæ fidelium que societati redderetur: etiamsi paucos post menses imperatrix vita functa sit, & Arcadius non diu superfuerit.

Baro. tom. 5. an. 407.

Arcad. Imper. ab Innoc. IV. excommunicatur. Arcadij humilitas & obedientia.

II. *De Petro Aragonum Rege à Martino & Honorio IV. à piorum communione reiecto.*

Hier. Sur. lib. 4. Annal. suorum, cap. 71. Apud Ribadeneir. lib. 1. de Principe, cap. 31.

Petrus Aragonum Rex, qui in Siciliam accitus Gallos ex eo regno deiecerat, a duobus summis Pontificibus, Martino quarto, & Honorio quarto, piorum communione priuatus est, quod ius & dominium regni ad Ecclesiam pertineret, & illud contra Pontificum, qui tunc Ecclesiæ præerant, voluntatem in suam potestatem redegerat. Qui cum in extremum vitæ discrimen incurrisset, adessentque Antistites non pauci, multique Religiosi atque primarij regni, coram omnibus dixit, illud quidem nunquam sibi propositum fuisse, vt Ecclesiæ molestiam vllam aut iniuriam exhiberet, vel quidquam faceret quod mereretur tam grauem & seueram sententiam in se ab Apostolica sede prolatam; tamen se, quod tanquam fidelis ac Catholicus Princeps nosset anathematis sententiam iuste iniusteue latam timendam esse, propterea mandasse, vt in suo regno inuiolatum seruaretur Apostolicæ sedis interdictum. Deinde summo cum religionis & pietatis affectu rogauit Tarraconensem Archiepiscopum, vt ab excommunicationis vinculo absolueret, paratum atque expeditum vel ad fidem regiam obligandum, sancteque iurandum, se in eo mansurum, quod iuris æquitate seruata super ea re sedes Apostolica statuisset, vel ad conueniendum summum Pontificem, facti sui vt rationem reddat; innocentiamque testetur. In quo non minus se matris Ecclesiæ filium obsequentem ac humilem præbuit, quam in multis prælijs, quæ gessit, animosum inuictumque Principem declarauit.

Petr. Arag. Rex cur excommunicatus. Anathematis sententia qualiscunque timenda.

Petri Aragoniæ Regis obedientia erga Ecclesiam.

III. *De Philippo Francorum Rege ab Vrbano II. ob adulterium anathemate perculso.*

Patirius Masonius lib. 3. Annal. Gall.

Philippus Franciæ Rex repudiata Bertha vxore Fulconi Andegauensium Comiti ereptam coniugem, nomine Bertradam, quam misere deperibat, in matrimonium duxit. Huic Pontifex iussit, vt reiecta sceleris societate coniunctæ pellice, vxorem reuocet, cum eaque legitimam vitam agat; cumque Regem vesano amore furentem, suique immemorem, multis remedijs blandis pariter & asperis frustra

ſtra adhibitis, ad ſaniorem mentem reuocare, atque è regno tantam offenſionem tollere non poſſet; tandem Vrbanus II. Pontifex Maximus, diris deuotum excommunicationis pœna feriit, Galliſque præcepit, ne Regi obediant. Rex inſanit, magna verborum inſolentia diſceſſionem à Pontifice minatur: ſed nihil proficit. Fingit ſe velle Pontificis leniendi & veniæ poſcendæ cauſa Romam concedere: ſed vana fuit atque inanis eiuſmodi ſimulatio; nam Pontifex fortis & conſtans perſtitit in ſententia. Tandem Rex victus ſubmiſit ſe Eccleſiæ, eiuſque cenſuris eſt obſecutus, cum videret eas æquiſſimas eſſe, & tales haberi non ſolum ab Epiſcopis & Eccleſiarum Præfectis, ſed etiam ab omnibus Ordinibus regni, qui propterea ſumma cum reuerentia iis obtemperabant Ex quo ſatis intelligitur, quantum virium habuit hic Eccleſiaſticus mucro, quantumque apud veros Eccleſiæ filios habere debeat.

Philip. Rex cur ab Vrbano II. anathemate ligatus.

Cenſuris eccleſiæ ſe ſubmittit Philip. Fr. Rex.

IV. *Ioannes Rex Angliæ ob ſcelera ab Innocentio III. excom. & regno priuatus, Rom. Pont. ſe tributarium agnoſcit.*

Ioannes Rex Angliæ, cum in ſacra profanaque deſæuiret, nullius ordinis aut ætatis ratione habita, Innocentij Tertij auctoritate ſacris interdictus, ac deinde regni ſui adminiſtratione priuatus eſt. Quare perterrefactus Rex, ne à ſuis Epiſcopis, Principibus & Popularibus deſtitueretur, vel inuitus ad ſaniorem mentem reuerſus, iureiurando promiſit, ſe Pontificis arbitrio pariturum: poſteroſque reges ad id obligauit, vt ſe deinceps Romani Pontificis perpetuo beneficiarios & tributarios agnoſcerent.

Ex Regiſt. Epiſt. Innoc. 3. lo. Azor. t. 2. l. 4. c. 34.

V. *Athanaſ. Ep. Neap. ob fœdus cum Saracenis initum à Io. Papa VIII. excommunicatur.*

Athanaſium Neopolitanum Epiſcopum ſæpiſſime admonitionibus, & multis argenti ponderibus datis, vt pactum cum Saracenis habitum diſrumperet, admonuimus. Ille autem idem pactum ſe omnimodo ſoluturum, & ab eorum ſocietate ſeparaturum eſſe promittens ſub ea conditione, vt ſi denuo cum illis quolibet modo fœdus habuiſſet, omni eſſet ſacerdotali honore priuatus & anathematizatus. Sed hæc omnia parui pendentem, & ad perditionem Chriſtianorum cum eis pactum habentem, & nos ſæpiſſime deludentem, & de præda eorum partem recipientem, iudicio & auctoritate Dei omnipotentis & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli ſimul & noſtra, cum omnibus ſequacibus ſuis, & omni Eccleſiaſtica communione priuamus, & quo vſque ſe ab ipſis Saracenis penitus ſeparauerit, velut totius Chriſtianitatis inimicum anathematizamus, &c.

Ex epi. 270. Ioan. Papæ vita Baron. to. 10. Ann. 881. 49.

Athan. Ep. cur à Ioan. VIII. excõmunicatus.

VI. *De excommunicatione iaculata à B. Athanaſio Epiſcop. in Præfectum Lybiæ.*

Dum Eccleſiæ D. Athanaſio Epiſcopo Alexandrino ſubiectæ à Præfectis earum prouinciarum nonnihil vexatæ ſunt; & inter alias Eccleſiæ Lybiæ à quodam Præfecto Cappadoce, homine moribus deprauato, licet fide Catholico, labefactata eſt, quem in deteriora prolabentem, nec mores emendare curantem ſanctus Athanaſius ſententia excommunicationis perculit, ſcripſitque ex more publicas literas, quibus ſignificaretur, ne qui excommunicatus ab ipſo eſſet, ab alio vſquam Epiſcopo reciperetur. Peruenerunt eædem literæ in Cappadociam, quo idem reuerſurus erat: quas cum in primis Baſilius vniuerſæ illius prouinciæ metropolitanus Epiſcopus accepiſſet, in nefarium hominem ęque ac Athanaſius ipſe commotus, eundem fidelium conſortio penitus declarauit extorrem.

Ex Epiſt. D. Baſil. 47. Baron. tom. 4. 370.

Præfectus Lybiæ à D. Athanaſio & D. Baſilio ligatus.

VII. *Victor Papa Quartodecimanos Aſianos non obtemperantes à fidelium communione excludit.*

Anno Domini centeſimo nonageſimo octauo Victor, qui tum Romanę Eccleſiæ præerat, totius Aſiæ Eccleſias cum aliis finitimis, tanquam alterius fidei & opinionis, ſimul omnes à communi vnitate Eccleſiæ amputare conatur, & in eos per literas grauiter inuehitur: atq; adeo omnes fratres, eam incolentes regionem, prorſus à communione ſecludendos edicit.

Euſeb. l. 5. 24. & 25. Baro. tom. 2. 178.

VIII. *De Martino Luthero, primum à ſede Apoſtolica admonito & citato, qui cum reſipiſcere nollet, ab ea excommunicatur.*

Anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo, decimo ſeptimo Calendas Iulij, allata fuit in Germaniam Leonis decimi bulla, qua fuerant Romæ Martini Lutheri errores librique damnati, ac ipſe, niſi ſtatis illic diebus reſipiſceret, erroreſque reuocaret, excommunicatus, ac ſatanæ Apoſtolorum poteſtate, vt ſpiritus ſaluus eſſet in die Domini traditus, quum de erroribus per literas admonitus, & per citationem toto anno fide publica oblata, ſumptibuſque itineris, contumax nollet reſipiſcere. Satanæ igitur traditus, cœpit de errore in errorem prouolui, atque vt D. Paulus ait, in deterius proficiens errori errorem cumulare. Etſi vero aliquando reſipiſcentiam ſimularet errorum, ſi qui deprehenderentur, palinodiam pollicens, ac Apoſtolicæ ſedis iudicio ſe ſuaque ſubmittere, nouis tamen hæreſibus alias affingere in dies non deſiſtebat.

Gab. Puteanus in Elencho hæreſum. lib. 20 an. Do. 1520.

Lutherus à Leone X contumax excommunicatur.

1. Tim. 3.

IX. *Excommunicationem non eſſe pro re leui fulminandam.*

D. Antonius Archiepiſcopus Florentinus anathematis gladium nonniſi in rebus maxime arduis, & quibus non aliter occurri poterat, diſtringebat: ad leues vero caſus, cum excommunicatio ſit pœnarum maxima, illum condebat. Ad ea enim iam tempora deuenimus, vt ſi quis raſtros; marram, vel bidẽtem amiſerit, putet ſe non poſſe commodius, quam à ſacris excluſione, reperturum. Quibuſdam forte iacturam neſcio quam omnino leuem paſſis, atque

Conc. Trid. Seſſ. 25. c. 3. de reform. Vincentius Mainardus in vita eius apud Sur. 3. Maij 4.

in auctores damni anathematis arma flagitantibus conſtanti pectore Præſul facturum ſe negauit. Tum inſtantibus ac maxime commotis, quod deſpici ſe putarent, quantum à recto itine e deuiarent, qui ad minima cenſuris vterenter, huiuſmodi voluit exemplo declarare. Candidus panis in medium allatus, cum anathematis verba in eum maieſtate illa ſua protuliſſet, ſtatim, ſpectantibus illis, in carbonis atredinem eſt conuerſus. Ecquis eſt, inquit, quantumlibet famelicus, qui panem hunc non dicam deglutire, ſed vel dentibus audeat tentare? Quis ſtatim vel inſpectum non proiiciat? Quanto peiore conditione animas cenſuræ laqueo detentas Deus, cælites atque homines ſtomachantur? Abite iam, ac nolite candorem animarum pro tenui lucello in tantas ſordes ac nigredinem transformare. Mox nondum profectis, conuerſus ad panem; Heus, ait, iſthoc nexu anathematis te libero; ac ſtatim quaſi excuſſiſſet atredinem, candore priſtino viderunt renidere.

Excom. non facile ferenda.

TIT. LXIV. De templorum erectione.

3. Reg. 8. 2. Paralip. 1. & 28.

Templum Salomonis diuino iuſſu o im erectum fuit ad ſacrificia & orationes; & etiam vt in eo requieſceret arca fœderis Domini, ſcabellum pedum Dei noſtri.

2. Paral. 5. 1. Paral. 21.

Dauid precaturus perrexit ad tabernaculum Domini in Gabaon, vt oraret pro auertenda peſte, ſed non præualuit, nimio timore perterritus, ideo in ipſa Hieruſalem extruxit altare.

1. Reg. 7.

Anna precatura Dominum ad tabernaculum accedit, vbi erat arca, ibique orans exaudita eſt.

Dan. cap. 6.

Daniel oraturus, quia non poterat ingredi templum, in Babylone captiuus, ſaltem aperta feneſtra orabat ad eam partem conuerſus in qua erat templum Domini.

Luc. 18.

Publicanus in templo orans iuſtificatur.

Act. 3.

Petrus & Ioannes aſcendebant in templum ad horam orationis nonam.

Act. 18.

Eunuchus Reginæ Æthiopum venerat adorare in Hieruſalem.

Act. 13.

Paulus & Barnabas miſſi ad prædicandum primum intrant in Synagogam, & ibi prædicant.

EXEMP. I. *Petro Apoſtolo Antiochiæ prædicante conuerſa eſt domus Theophili in eccleſiam.*

CVm Petrus Apoſtolus multos à variis languoribus Antiochiæ contra Simonem Magum curaſſet, tantam Spiritus ſanctus in illa die gratiam ſuæ virtutis oſtendit, vt omnes à minimo vſque ad maximum vna voce confiterentur Dominum: & ne multis immorer, intra ſeptem dies, plus quam decem millia hominum credentes Deo, baptizati ſunt, & ſanctificatione conſecrati, ita vt omni auiditatis deſiderio Theophilus, qui erat cunctis potentibus in ciuitate ſublimior, & domus ſuæ ingentem baſilicam eccleſiæ nomine conſecraret; in qua Petro Apoſtolo conſtituta eſt ab omni populo cathedra, & omnis multitudo quotidie ad audiendum verbum conueniens, credebat ſanè doctrinæ, quam ſanitatum efficacitas affirmabat.

Clemen. Roman. lib. 10. Recogn. in fin.

Theophilus nobilis domum ſuam conſecrat in eccleſiam.

II. *Primos Chriſtianos in omnibus locis ædes ſacras ad myſteria celebranda & ſacros libros legendos conſtituiſſe.*

Euſebius Cæſarienſis libro ſecundo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, deſcriptis primorum Chriſtianorum habitaculis, vt ſe habeat ſingulorum qualitas & ſitus, etiam de eccleſiis, quæ apud eos ſunt, ſic ſcribit: Eſt autem in ſingulis locis conſecrata orationi domus, quæ appellatur Σεμνεῖον, vel μοναστήριον. Σεμνεῖον autem in noſtra lingua ſignificare poteſt honeſtorum conuenticulum in quo ſecedentes, inquit, honeſtæ & caſtæ vitæ, myſteria celebrant nihil illuc prorſus, quod ad cibum potumque pertinet, inferentes, vel ad reliqua humani corporis miniſteria; ſed legis tantum libros, & volumina Prophetarum, hymnos quoque in Deum, ceteraque his ſimilia, in quorum diſciplinis atq; exercitiis inſtituti ad perfectam beatamque vitam ſtudiis iugiter coaleſcunt. Et poſt aliquanta iterum dicit: Ab ortu autem diei vſque ad veſperam omne eius ſpatium ſtudiorum exercitiis ducitur, quibus ad diuinam philoſophiam per ſacras literas imbuuntur, patrum leges in allegoricam intelligentiam deducentes.

Euſeb. Cæſarien. lib. 2. cap. 17. ex Philone de vita contempl. ſupplicium.

III. *Miraculum de rupe ſuo loco pro ſacello extruendo mota.*

In quodam loco ruris anguſti, quum res poſceret eccleſiam conſtrui, rupes quædam vicini montis ex parte Orientis obiecta, ex alia vero præterfluens fluuius ſpatium quantum eccleſiæ ſufficeret, denegabat. Et cum alius omnino non eſſet locus, omneſque mœſtitiam gererent, quod ſolum ad conſtruendam eccleſiam non haberent, Gregorius Neocæſarienſis Epiſcopus, fide plenus, pernoctaſſe in oratione dicitur, & Dominum Ieſum promiſſionis ſuæ admonuiſſe fideliter, qua dixit: *Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, Tolle te, & mitte te in mare, & fiet vt que.* Cumque hæc plena fide atque deuotione depoſceret ad lucem coeuntibus populis, inuenta eſt rupes importuna ſeceſſiſſe tantum, quantum ſpatij ad condendam quærebatur Eccleſiam.

Idem Euſeb. libr. 7. hiſt. eccl. cap. 26.

Matth. 17.

IV. *Conſtantinus templo Veneris diruto, vbi Chriſti ſepulcrum, ſacram ibi Eccleſiam conſtrui iubet.*

Conſtantinus Imperator cum cognouiſſet, eos olim, qui idolorum errore tanquam furoris intemperiis acti fuerant, ſalutiferum monumentum defodiſſe, aggere multo molem altiſſimam excitaſſe, Caluariæ & reſurrectionis vicinum circumcirca locum occupaſſe, & lapidibus ingentibus ſolum eius conſtrauiſſe, vt obliuioni monumenta memoriæ ſempiternæ mandarent, & templum præterea impudicæ

Niceph. Calliſt. lib. 8. hiſt. eccl. cap. 28.

dicæ deæ Veneris, ſtatuamque eiuſdem ibi collocaſſe, virgineo partui illudentes: vt qui eo loco debitum Chriſto honorem ſibi præſtandum ſtatuiſſent, ſimulacro ei exhibere viderentur, proceſſuque temporis obliuio veram premeret atque occultaret; cauſam quod nemini libere eo commeare, aut aliis rem indicare fas futurum eſſet; funditus templum ipſum eruere, aggeremq; egeſtum quam longiſſime à ciuitate proiicere, vt qui ſceleratis ſacrificiis contaminatus eſſet, iuſſit: templum illud pulchritudine pręcipua ampliſſimum magnificentiſſimumque extruere præcepit. Cuius ædificationis inſtitutionem Macario eius templi Antiſtiti per literas commiſit.

Eccleſia ſacra à Conſtantino erigitur vbi erat Chriſti ſepulcrum.

V. *De Eccleſiis à S. Helena Hieroſolymis, & circa illa loca conſtructis.*

Idem ibidem cap. 30.

Imperatoris Conſtantini mater Helena ampliſſimo templo in reſurrectionis & Caluariæ monumento ita conſtructo, vt nulli prorſus, quæcunque vel pulchritudine, vel magnitudine eximia ſunt, cederet, nouæ Hieruſalem nomen indidit, exemplari ſcilicet illius veteris & iam ſoluti tabernaculi. Ipſa vero domeſticis propriiſque impenſis alias duas magnifice ſacras conſtruxit ædes: alteram in Bethleem, ad eam, in qua natus eſt Chriſtus, ſpeluncam, ſexies mille paſſibus ab vrbe diſtantem: in cuius ſanctiore ſacrario humi, & præſepe, & ſpeluncam ſacram eſt complexa: altera vero in Oliuarum monte, ad verticem ipſum, vbi relictis diſcipulis Chriſtus in cœlos eſt aſſumptus. Excitauit quoque mirificum aliud templum in Gethſemani prædio, Genitrici Dei, atque in ſacrario ipſo viuificum eius ſepulcrum firmiter incluſit. Qum vero decliuis is ſit locus, gradus marmoreos fieri curauit, viatores ex ſancta vrbe Orientalē plagam verſus ferentes. ſanctis itidem infantibus, & vbi Angelus paſtoribus lætum attulit nuncium, & Verbi puerperæ, in eis ipſis locis ſacras extruxit ædes, nec non aliam quoque Ioſepho ſponſo. Inde Bethaniam progreſſa Lazaro Chriſti amico inſigne ædificauit delubrum. Abeſt id Hieroſolymis paſſuum millibus duobus. Deinde ad ſacrum Iordanem conuerſa, circa ſpeluncam vbi olim domicilium Ioannes Baptiſta habuit, perpulcram illi ædem erexit, &c.

Templa à Helena extructa.

VI. *Tempore Iuſtini Martyris Chriſtiani in vnum locum conueniebant ad res ſacras pertractandas.*

Iuſtin. in Apol. 2.

Iuſtinus Martyr in Apologia pro Chriſtianis ad Antoninum Pium, ſcribit cœtus Chriſtianorum tam vrbanorum, quam ruſticorum illius temporis, die ſolis in vnum locum conuenire, vbi Apoſtolorum Prophetarumque literæ, quod fieri poteſt, præleguntur: deinde ceſſante lectore, præpoſitus verba facit adhortatoria, ad imitationem tam honeſtarum rerum inuitans, Poſt hæc conſurgimus omnes, & preces offerimus, quibus finitis profertur panis, vinum & aqua. Tum Præpoſitus, quantum poteſt, pręces offert & gratiarum actionem, plebs vero Amen accinit. Inde conſecrata diſtribuuntur ſingulis, & abſentibus mittuntur per diaconos ditiores, ſi libeat, pro ſua quiſque voluntate conferunt. Collecta deponuntur apud præpoſitum: is ſubuenit pupillis, viduis, & propter morbum, aliamue neceſſitatem egentibus, vinctis quoque ac peregrinis, & in ſumma curator fit omnium inopum. Conuentus autem hos die ſolis facimus, quoniam hac die primum Deus depulſis tenebris formataque materia mundum creauit: *Ieſus Chriſtus* quoque noſter ſeruator eadem die reſurrexit à mortuis.

VII. *De templis à Martha eiuſque ſorore Magdalena Maſſiliæ erectis.*

Thomas Boxius Eugubius Congregationis oratorij Presbyter ſcribit, beatam Mariam Magdalenam, & beatam Martham eius ſororem, Maſſiliam profectas, duo templa, quæ dicuntur adhuc ibi extare, alterum Chriſto, beatæ Mariæ Virgini alterum erexiſſe: atque id ita in vetuſtis Eccleſiarum illarum monumentis haberi.

De ſignis Eccl. lib. 9 *cap.* 6.

VIII. *De templis Sapientiæ & Apoſtolorum Conſtantinopoli à Iuſtiniano & Theodora eius vxore conditis.*

Iuſtinianus Imper. Dei placandi cauſa templum ſplendidiſſimum & ampliſſimum Conſtantinopoli condidit, literis in omnes orbis terrarum partes dimiſſis, quibus ſignificabat eo deportandum eſſe, quidquid extaret vbique gentium, vel lapidum, vel columnarum, vel aliarum rerum ſplendidarum. Materia totos ſeptem annos congerebatur, & Cyzico maiori ex parte aduehebatur. Templum vero iſtud vniuerſum annis XVII. abſolutum eſt, cœlum terreſtre, quod ipſos etiam Seraphos, inquit Manaſſes, cum veneratione, admirari arbitror. Nam ſi Deus commorari dignatur in iis, quæ hominum manus perpolierunt, omnino hic, nec vſquam alibi habitat.

Annal. Glycæ par. 4. *Conſtant. Manaſſes Annalib.*

Templum diuinæ Sapientiæ.

Theodora quoque eius vxor, iiſdem addicta cum marito ſtudiis, & eiſdem prædita moribus, nimirum magnificentiſſima, templum à fundamentis Chriſti Diſcipulis condidit, poſt primum illud facile principem ſibi locum vendicans. Appellare quis illud non inepte poſſit inter alia templa cæruleo ſplendentem lumine lunam: quod ſecundum ſolem pulcritudine ſuas ſecundas ferat.

Templum Apoſtolorū à Theodora conditum.

IX. *Beata Virgo Liberium Papam admonet de loco, vbi velit ſibi fieri templum.*

Liberio ſummo Pontifice Ioannes patricius Romanus, & vxor pari nobilitatę, cum liberos non ſuſcepiſſent, quos bonorum hæredes relinquerent, ſuam hęreditatem ſanctiſſimæ Virgini Dei matri vouerunt, ab ea ſummis precibus aſſidue petentes, vt in quod pium opus eam pecuniam potiſſimum erogari vellet, aliquo modo ſignificaret. Quorum preces & vota ex animo facta beata Virgo Maria benigne audiens, miraculo comprobauit. Nonis igitur Auguſti

Breuiar. Rom. Aug. 5. *die* Ca... *Sigon. l.* ... *Imperij Occidentalis ... annum* 36...

quo

B. Virgo apparet & certo loco eurat sibi erigi ecclesiam.

quo tempore in Vrbe maximi calores esse solent no ctu nix partem collis Exquilini contexit. Qua nocte Dei mater separatim Ioannem & coniugem in somnis admonuit, vt quem locum niue conspersum viderent, in eo ecclesiam ædificarent, quæ Mariæ virginis nomine dedicaretur: se enim ita velle ab ipsis hæredem constitui. Quod Ioannes ad Liberium Pontificē detulit, qui idem per somnium sibi contigisse affirmauit. Quare solemni sacerdotum & populi supplicatione ad collem venit niue coopertum, & in eo locum ecclesiæ designauit, quæ Ioannis & vxoris pecunia extructa est, postea Xysto tertio restituta. Variis nominibus primum est appellata, Basilica Liberij, sancta Maria ad præsepe. Sed cum multæ iam essent in Vrbe ecclesiæ sub nomine sanctæ Mariæ Virginis: vt quæ Basilica nouitate miraculi ac dignitate cæteris eiusdem nominis Basilicis præstaret, vocabuli etiam excellentia significaretur, ecclesia sancta Mariæ Virginis maioris dicta est.

X. *S. Autberto Cameracensi Episcop. locus de ædificanda S. Michaelis Ecclesia reuelatur.*

Sigeberti Chronic. ann. 709. Baro. tom 8. Annal an. Christi. 704.5.

. Michael le extruendo sibi templo locum designat.

Anno Christi Domini Septingentesimo nono, Childeberto Monarchiam regni Francorum tenente, Archangelus Michael apparens Autberto Abricatensi Episcopo, monuit semel & iterum, vt in loco maris qui propter eminentiam sui tumba vocatur, fundaret ecclesiam in memoriam sui, volentis talem venerationem exhiberi sui in pelago, qualis exhibetur sui in monte Gargano. Interim taurus à Leone furtim raptus in illo loco religatur. Vnde Episcopus tertio admonitus vt in illo loco fundamentum iaceret, vbi taurum religatum inueniret, & sicut eam terram pedibus protriuisse videret, sic ecclesiæ ambitum duceret ecclesiam in honorem sancti Michaelis constituit, & ex illo tempore sicut in monte Gargano, ita etiam in loco illo, qui modo dicitur in periculo maris, veneratio Archangeli frequentari cœpit.

XI. *S Wenceslao templum erigere Rex Daniæ m netur.*

o. Dubr. Olmucens. Epi. l. 4. & . histo. Bom. Vita eius ap. 14. apud ur. 28. Septemb. to. 5.

Cum S. Wenceslaus oraret aliquando in templo, Boleslaus frater, à matre ad scelus vigilantiore excitatus eum inuadit, ac primo ab ictu suo frustratur, ense sibi de manibus ob insperatum stuporem elapso: mox redeunte animo & furore, quem sceleris participes clientuli, extingui non patiebātur ictum repetit, ac facile inermem fratrem, patienterq; plagam excipientem, interficit: dissimulataque nece mane statim filium lustrat, nomenque ei inter lustrandum Strachyquas, à terrore conuiuij mutuato vocabulo, quod ipse terribili parricidio effecerat, indit. Adeo gloriari in malitia etiam sua gestiebat, qui potens erat in iniquitate, nescius adesse Deum bonis omni tempore, tum in vita tum in morte, quemadmodum illustrissimo tunc patuit exemplo. Eadem quippe nocte Rex Daniæ per quietem se ad-

Rex Daniæ monetur

monitum oraculo testatus est, vt martyris Wenceslai in Boemia à fratre obtruncati memoriam sibi colendam susciperet: id quomodo ab ipso factum, cæremoniæ, sacerdotes, templum in Dania diuo Wenceslao dedicatum declarant.

templum S. Wenceslao construere.

XII. *S. Syluanus Episcopus ecclesiam in honorem S. Cornelij Centurionis extruere iubetur.*

Cuidam Syluano, viro pio, & qui virtutem amplectebatur, & erat Episcopus Troadis, cum venisset aliquando in ciuitatem Scepsæorum, diuinus in somnis apparens Cornelius Centurio. Longo, dixit, tempore hic habito, & nullus me visitauit, præter eos solos, qui à me fuerunt baptizati. Cum itaq; interdiu hæc mente consideraret Episcopus, & quid sibi vellet somnium, non posset coniicere, nocte sequenti ad eum rursus veniens sanctus: Ego sum, inquit, Cornelius Centurio: est autem mihi domus prope templum Iouis in rubo. Sed tu ædifica alterum oratorium prope locum Demetrij serui Dei. Vocatur autem locus Pandochium: quo in loco sita sunt multa corpora sanctorum fratrum iam consummatorum.

Ex Simeone Metaph. Sur. in vita S. Cornelij. Centur. c. 9. die 25. Septembr.

Ecclesia in honorem Cornelij extrui iubetur.

XIII. *De Tribuno ægro, qui facto voto de erigendo templo ad monitionem S. Radegundis, mox conualescit.*

Tribunus quidam, nomine Domebenus, gutturis præfocationē patiens, de quo sancta migrauit à carne, vidit in extasi reginam Radegundem ad se venientem, & eadem hora se de corpore exisse nunciantem: eumque admonentem; vt ecclesiam sancti Martini in loco sibi ostenso ædificaret: & sic sanitatem reciperet. Qui postquam hæc promisit, ad se rediit; seque sanatum reperiens, diem horamque notauit; & inuenit sanctam à sæculo tunc migrasse: vnde mox dimissis septuaginta tribus detentis in vinculis ecclesiam sancti Martini in loco vbi nunc est, de proprio ædificauit.

Pet. de Natalib. lib. 7. Catal. 55. c. 60.

Miraculum de construenda Ecclesia in honorem S. Martini.

XIV. *Clodoueus Gallorum Rex, periclitans in certamine cum hoste, voto facto de extruendo templo, victor efficitur.*

Sueui & Boij cum Regibus suis Alarico & Adalogerione, aduersus * Clodoueū Gallorum Regem acerrime congressi prælio; copias eius cædunt funduntque. Clodoueus Rex vbi nullam spem salutis, nec in armis, nec in fuga esse videt, ad vota & cœlū conuersus, ait. Christe potēs rerum quem vxor mea colit, veneratur, prædicat, siste fœdam fugam, deme Francis metū: tu mihi solus posthac iam eris Deus; ego tua sacra cum Francis recipiam, & tibi templa dicabo. Quod erit perpetuum posteris monumentum tua præsenti ope seruatos esse Francos. Vix hæc fatus erat, Franci resistunt, redintegratur prælium. Vterque Rex hostium occiditur, Franci superiores fiunt. Sueui ad Theodoricum Regem in Italia confugiunt, eo deprecatore erga Francos vtuntur, & cū Francis fœdus societatemque perpetuo faciunt.

Libr. 3. Annal Boiorum Hincmar. ep Rhemens. in vita Clodouei ann. 502. Baro. tom. 6.

* al. Ludouicum.

Templum Apost. Petri & Pauli erigit Parisiensis Clodoueus

TIT. LXV. De ecclesiis consecrandis.

Gen. 27. *Iacob Patriarcha consecrare volens locum in quo viderat scalam stantem super terram, & culmine suo tangentem cœlum, Angelosq; ascendentes & descendentes per eam; erexit lapidem in titulum fundens oleum desuper, nomenq; vrbis appellauit Bethel, hoc est, domum Dei imo*
Num. 7. *& lapis iste, quem erexi inquit, in titulum, vocabitur domus Dei.*

2. Paral. 7. *Celeberrimam tabernaculi & altaris dedicationem in*
1. Esdr. 6. *Veteri lege factam legimus.*

1. Mach. 4. *Templi Hierosolymitani dedicationem ter cum ingenti lætitia & celebritate factam testatur Scriptura. I. à Salomone II. ab Esdra: III. à Machabæis, cum post profanationem iterum esset renouatum & sanctificatum. Ad*
Ioan. 10. *quam solennitatem, quæ singulis annis renouabatur, Christum Dominum accessisse scribit Ioan. Euangelista.*

EXEMP. I. *De ecclesia Lateranensi à Syluestro I. tempore Constantini consecrata.*

Breuiar. Conc. Trid. 9. die Nou. & Baro to. 2. Annal. an. 324. 67.

RItus quos in consecrandis ecclesiis & altaribus Romana seruat Ecclesia beatus Syluester Papa primus instituit: nam etsi ab Apostolorum tempore loca fuerunt Deo dicata, quæ à quibusdam oratoria, ab aliis ecclesiæ dicebantur, vbi collectæ fiebant per vnam Sabbathi, & Christianus populus orare, Dei verbum audire, & Eucharistiam sumere solitus erat; non tamen illa adeo solenni ritu consecrabantur; nec in eis adhuc in titulum, Domini nostri IESV CHRISTI, qui altare, hostia & sacerdos noster est, figuram exprimeret. Sed vbi Constantinus Imp. per baptismi sacramentum sanitatem salutemque consecutus est, tum primum lege ab eo lata concessum est toto orbe terrarum, Christiani vt ecclesias ædificarent: quos ille non solum edicto, sed etiã exemplo, ad sacram ædificationem est cohortatus: Nam & in suo Lateranẽsi palatio ecclesiam Saluatori consecrauit, & ei continentem Basilicam nomine S. Ioannis Baptistæ condidit, eo loco quo ipse baptizatus à S. Syluestro, à lepra mundatus est. Quam idem Pontifex consecrauit quinto idus Nouembris: Cuius consecrationis memoria eo die celebratur, quo primum Romæ publice Ecclesia consecrata est, & imago Saluatoris in pariete depicta populo Romano apparuit.

Ecclesiarũ dedicatio quando cœpta.

Eccles. Lateranens. in honorẽ Ioan. Bapt. consecrata.

II. *De Ecclesia B. Petro Apostolo miraculose consecrata.*

Ealredus in vita S. Eduardi Regis. Beda libr. 2. hist. Ang. c. 3.

Ealredus, grauissimus scriptor rerum gestarum S. Eduardi Regis Anglorum, de templo in memoriam S. Petri Londini ædificato à Seberto (Beda Saberethum vocat) nepote Regis Ethelberti à S. Augustino conuersi, refert: Nocte, inquit, dedicationem eiusdem præcedente, piscatori cuidam Thanensis fluuij, qui idem monasterium præterfluit, vlteriori ripa in habitu peregrino beatus Petrus apparens, promissa mercede, transponi se ab eodem & petiit, & promeruit. Egressus autẽ de nauicula ecclesiam, piscatore cernente ingreditur: & ecce subito lux cœlestis emicuit, miroq; splendore illustrans omnia noctem conuertit in diem. Adfuit cum Apostolo multitudo circum supernorum ingredientium, melodiaq; cœlestis insonuit. Et paulo post subiungit: Mane autem facto Episcopo Mellito ad dedicandã ecclesiam procedenti, cum pisce piscator occurrit, & omnia, quæ sibi mandata fuerant, prodit. Stupet Antistes, reseratisque ecclesiæ valuis: videt pauimentum vtriusq; Alphabethi inscriptione signatũ, parietem bissenis in locis sanctificationis oleo linitum, totidem cereorum reliquias duodenis crucib. inhærere, & quasi recenti aspersione adhuc cuncta madescere. Quod videns Episcopus vna cum populo Deum benedicebat. Creditum ergo consecrationis mysterium repetitum, quam perfectam monstrarent candelæ per totam ecclesiam accensæ, cruces factæ, nec minus aquæ aspersæ, & sacrati olei locis debitis non friuola vestigia.

Willelm. Malmesbu. l. 2. de Pont. Angl. & Baron. tom. 8 an. 610.

Dedicatio templi miraculosa.

Dedicationis Ecclesiæ cæremoniæ diuinitus comprobatæ.

III. *De ecclesia S. Dionysii Gallorum Apostoli à Christo domino dedicata.*

Tempore Dagoberti Regis Francorum, Episcopis apud diuum Dionysium dedicandę ecclesię gratia à Dagoberto conuocatis, dum sexto Kalendar. Martij mysterium absoluere statuissent, pridie ipsarum Calendarum homo lepra admodum deformis ab æditiuis impetrat in æde pernoctare. Vbi dum vigil in oratione perseuerat videt perspicue Christum comitantibus eum Petro Pauloque vna cum diuis martyribus, Dionysio, Rustico, & Eleutherio per fenestram in basilicam aduentare. Qui candida veste amictus dedicationis sacrum munus absoluit. Indeque ad lepra contaminatum progressus Christus: Tu, inquit, homo, dicito pontificibus, cum crastina luce ad hanc ædem se conferent, eam à me cõsecratam esse. Cuius rei fidem fecit infirmi hominis cura. Nam contacta hominis facie lepram omnem Christus auferens eam proximo lapidi glutinauit, qui ad hunc vsq; diem per summam admirationem visitur. Quo miraculo attoniti præsules dedicatione abstinuerunt. Hæc causa est quamobrem frequens admodum populus ad ecclesiam ipsam sexto Kalen. Martij conueniat, firmissime credens id à Christo Deo fuisse perpetratum.

Robert. Gaguin. libr. 3 Annalium. Franc. Fulgosius libr. 1 cap. 6.

Ecclesia S. Dionysii à Christo dedicata.

Niceph li. 8 cap. 50. hist. Eccl. Guilhel. Tyr. li. 23 de bello sacr. cap. 21.

IV. *De dedicatione ecclesiarum per Constantinum Imp. imperata.*

Ex Euseb. lib. 4. vita Constãt. an. Dom. 324.

Trigesimo imperij Constantini anno templum Hierosolymis in Caluariæ loco magnificentissime absolutum fuerat, quod magnum martyrium dicitur. Marianus quidã ampla dignitate vir, ab Imperatore cum literis ad Synodum Tyri Phœniciæ cõgrega-

gregatam venit, quibus quam celerrime Hierosolymam adire, propter sacri eius templi dedicationem iubebatur, atque illi protinus vt potuere, Hierosolymam contenderunt, dissidio atq; discordia omni seposita, templumque ipsum dedicarunt, donaria simul & ornamenta ab Imperatore missa maximi prorsus pretij consecrantes: Quæ longo sane post tempore ibi fuere, stuporem & consternationem plane spectantibus conciliantes, tanta erat illorum magnitudo, tantum pretium. Erat is XIV. mensis Septembris dies, qui ab eo tempore in Ecclesia Hierosolymitana quotannis publice ab omnibus festus & celebris agitatus est, octo ex ordine diebus conuentibus celebrandis. Quibus diebus ex omni terrarum orbe homines eo conueniunt, & ad festos conuentus concurrunt, arcana sacra peracturi & loca sancta cognituri

Ad dedicationem noui templi Hierosolymit. conuocantur vndique Episcopi.

V. *De Arianorum ecclesia è qua porcus inuisibilis exire percipitur dum illa Catholico ritu consecratur.*

Greg. libr. 3. Dialog. c. 30.

Sed hoc minime silendum, quod ante biennium pietas superna monstrauit. Arianorum ecclesia inquit, Gregorius, in regione illius vrbis, quæ Suburra dicitur, cum clausa vsque in biennium remansisset: placuit vt in fide Catholica introductis illic beati Stephani, & sanctæ Agathæ martyrum reliquiis dedicari debuisset: quod factum est. Nam cum magna multitudine populi venientes, atque omnipotenti Domino laudes canentes, eandem ecclesiã ingressi sumus. Cumque in ea iam missarum solennia celebrarent, & præ eiusdem loci angustia populi se turba comprimeret: quidam ex his qui extra sacrarium stabant; porcum subito intra suos pedes huc illucq; discurrere senserunt. Quem dum vnusquisq; sentiret, & iuxta se stantibus indicaret; idem porcus ecclesiæ ianuas petiit, & omnes per quos transit in admirationem commouit, sed videri à nullo potuit, quamuis sentiri potuisset. Quod idcirco diuina pietas ostendit, vt cunctis patesceret, quia de loco eodẽ immundus habitator exiret. Peracta igitur celebratione missarum recessimus, sed adhuc nocte eadem magnus in eiusdem ecclesiæ tectis strepitus factus est, ac si in eis aliquis errando discurreret. Sequenti autem nocte grauior sonitus excreuit, ac subito tanto terrore intonuit, ac si omnis illa ecclesia à fundamentis fuisset euersa & protinus recessit, & nulla illuc vlterius inquietudo antiqui hostis apparuit, sed per terroris sonitum, quem fecit, intonuit, quod à loco, quem diu tenuerat, coactus exibat. Post paucos vero dies in magna serenitate aeris super altare eiusdem ecclesiæ nubes cœlitus descendit, suoque illud velamine operuit, omnemque ecclesiam tanto terrore ac suauitatis odore repleuit, vt patentibus ianuis nullus illic præsumeret intrare. Sacerdos quoque & Custodes, & hi qui ad celebranda missarum solennia venerant, rem viderant, ingredique minime poterant, & suauitatem mirifici odoris trahebant. Die vero alio cum in ea lampades sine lumine dependerent, emisso diuinitus lumine sunt accensæ. Post paucos iterum dies expletis missarum solenniis, extinctis lampadibus custos ex eadem ecclesia egressus, post paululum intrauit, & lampades, quas extinctas reliquerat, lucentes reperit: quas negligenter extinxisse se credens, eas iam solicitus extinxit, & exiens ecclesiam clausit. Sed post horarum trium spatium regressus lucẽtes lampades, quas extinxerat, iterum accensas inuenit, vt videlicet ex ipso lumine aperte clarescere, quia locus ille à tenebris ad lucem venisset.

Porcus inuisibilis exit ex Arianorum ecclesia.

Nubes cœlitus descendit super altare.

Lampades diuinitus accensæ.

VI. *De dæmonibus tempore dedicationis Ecclesiæ suo loco eiectis.*

Coloniæ celebrata Synodo ad dedicationem ecclesiæ à tribus Lotharingiæ Metropolitis, Lintperto Maguntino, Bertulfo, Treuerensi, Wiliberto Coloniensi, cum ab eis maior ecclesia, quæ est sancti Petri, deberet dedicari præcedente nocte auditę sunt voces malignorum spirituum inter se dolentium, & conquerentium, se à possessis diu sedibus debere expelli.

Sigebertus ad an. Dom. 871.

Dedicatio ecclesiæ pellit dæmones.

VII. *De ecclesiæ dedicatione à B. Huberto Leodiensi Episcopo reuerenter admodum facta.*

Sanctus Hubertus, licet vocationis suæ haud nescius, rogatu tamẽ quorundam illustrium virorum Brabantum perrexit, basilicam nouo opere constructam Domino dedicaturus: Cumq; quo rogabatur, vtpote nomen laudemque Domini propagaturus, lętabundus aduenisset, & domum illam, sicuti petebatur, sanctificaturus esset, discipulorum quidam officio præpositus, eius voluntatem atque possibilitatem requiri studuit, dicendo: Visne pater, longe protrahi officij moras, anne succingi? At ille, cuius cor perfectionem semper desideraret: Nil, inquit, remaneat imperfectionis: quin prout vales, & morose, & cum integritate cuncta compleantur. Cœpto ergo officio insistens adiunctis presbyteris, & diaconis, nec non omni Ecclesiæ gradu, cum magno illud honore & reuerentia, sicuti & reuera idem officium postulabat, ad finem vsq; perduxit, domumq; illam tam in hostiarum oblatione, quam & sacerdotali benedictione, nec non incensi super aram thurificatione acceptabilem Domino prorsus reddidit. Sciens autem illud potissimum charum esse Domino templum, quod non latomorum diligentia compactum, nec cęmentariorum arte litum, sed virtutum exercitiis est conspicuum.

In vita eius cap. 11. apud Sur. 3. Nouembr.

Dedicatio Ecclesiæ admodum reuerenter facta à S. Huberto.

TIT. LXVI. De consecratorum templorum veneratione.

EXEMP. I. *Sacra Basilica quanto in honore olim à Constantino & aliis Christianis habita.*

Ex Breuiar. Rom. Conc. Trident. 18. Nouum. & Baron. to. 3. an. 314.

EX locis sacris, qui olim apud Christianos venerationem habuerunt, illa celeberrima & frequentissima fuerunt, in quibus condita Sanctorum corpora, vel aliquot Martyrum vestigium aut monumentum esset. In quorum numero Sanctorum locorum in primis semper fuit insignis ea Vaticani pars, quam S. Petri confessionem appellabant. Nam eo Christiani ex omnibus orbis terræ partibus tanquam ad fidei petram, & Ecclesiæ fundamentum conuenientes locum Principis Apostolorum sepulcro consecratum summa religione ac pietate venerabantur. Illuc Constantinus Magnus Imp. octauo die post susceptum baptismum venit, depositoque diademate & humi iacens, vim lacrymarum profudit; mox sumpto ligone ac bidente, terram eruit; indeque duodecim terræ cophinis, honoris causa duodecim Apostolorum ablatis, ac loco Basilicæ Principis Apostolorum designato, ecclesiam ædificauit; quam sanctus Siluester Papa XIV. Cal. Decemb. eo modo quo Lateranensem ecclesiam quinto idus Nouembr. consecrauerat: dedicauit, & in ea altare lapideum chrismate delibutum erexit; Atque ex eo tempore sanciuit, ne deinceps altaria nisi ex lapide fierent. Basilicam item sancti Pauli Apostoli, via Ostiensi ab eodem Constantino Imp. magnificentissime ædificatum dedicauit. Basilicas Imperator multis prædiis attributis locupletauit, ac muneribus amplissimis exornauit. Cuius Imperatoris tantus fuit ardor religionis, vt deletis idolorum templis, multas vbique terrarum extruxerit ecclesias; & præcipue Romæ: in quibus fuerunt Basilica sanctæ Crucis ad Hierusalem in agro Sessoriano, S. Laurentij extra muros in agro Verano, sanctorum Petri & Marcellini in via Lauicana, aliæque permultæ.

Constantinus Magn. sacra loca veneratur.

Eccles. Vaticana à Constantino erecta. Basilica S. Pauli ab eodē erecta.

II. *Theodosius Imp. hostibus ethnicis ad ecclesiam confugientibus, & ibi misericordiam poscentibus propter loci sacri reuerentiam ignoscit.*

D. August. l. 5. de Ciuit. Dei cap. 26.

Theodosius Imperator, accepto prophetico de victoria contra Eugenium tyrannum responso, fide certus eum oppressit, contra cuius robustissimum exercitum, magis orando quam feriendo pugnauit. Victor autem sicut crediderat effectus, inimicorum suorum filios, quos non ipsius iussu, sed belli abstulerat impetus, etiam nondum Christianos ad ecclesiam confugientes, Christianos hac occasione fieri voluit, & Christiana charitate dilexit; nec priuauit rebus, sed auxit honoribus. In neminem post victoriam priuatas inimicitias valere permisit.

Ob templi reuerētiam benigne tractat hostes Theodosius.

III. *Quomodo Gothi barbari Romam deprædantes sacris ecclesiis, omnibusque Christianis ad eas confugientibus pepercerint, & sacra vasa intacta reliquerint.*

Paul. Oros. lib. 7. Rerum

Anno Domini quadringentesimo decimo, Alaricus Gothorum Rex in vrbem Romam ingreditur. Cuius rem gestam sic prosequitur Orosius: Adest Alaricus, trepidam Romam obsidet, turbat, irrumpit: dato tamen præcepto prius, vt si qui in sancta loca, præcipueque ad sanctorum Apostolorum Petri & Pauli basilicas confugissent, hos in primis inuiolatos securosque esse sinerent: Tum deinde in quantum possent prædę inhiantes, à sanguine temperarent. Accidit quoque, de quo magis illa vrbis irruptio indignatione Dei acta, quam hostis fortitudine probaretur: vt beatus Innocentius Romanæ Ecclesiæ Episcopus, tanquam iustus Loth subactus fuerit à Sodomis, occulta prouidentia Dei apud Rauennam tunc positus, peccatoris populi non videret excidium. Discurrentibus per vrbem barbaris, forte vnus Gothorum idemque potens & Christianus sacram Deo virginem iam ætate prouectam in quadam ecclesiæ domo reperit: cumque ab ea aurum, argentumque honeste exposceret: illa fideli constantia esse apud se plurimum, & mox proferendum spopondit ac protulit (erant hęc vasa sacra in custodiam accepta quæ haud absque instinctu Spiritus sancti barbaro reuelando putauit) Dūque expositis opibus, attonitum barbarum magnitudine & pondere ac pulchritudine, ignota etiam vasorum qualitate, intelligeret virgo Christi ad barbarum ait. Hæc Petri Apostoli sacra ministeria sunt. Præsume, si audes: de facto tu videris. Ego quia defendere non valeo, neque tenere audeo. Barbarus ad reuerentiam religionis timore Dei, & fide Virginis motus, ad Alaricum hæc per nuncium retulit. Qui continuo reportari ad Apostoli basilicam vniuersa, vt erant, vasa imperauit: virginem etiam, simulque omnes qui se adiungerent Christianos, eodem cum defensione deduci. Ea domus à sanctis sedibus longo (vt fuerunt) & medio interiectu vrbis aberat. Itaque magno spectaculo omnium, disposita per singulos singula, & super capita elata palam aurea atq; argentea vasa portantur: exertis vndique ad defensionem gladiis pia pompa munitur: hymnus Deo Romanis barbarisque concinnentibus, publice canitur: personat late in excidio vrbis salutis tuba, omnesq; etiam in abditis latentes inuitat ac pulsat: concurrunt vndique ad vasa Christi. Plurimi etiam paganis Christiani professione, si non fide, admiscentur, & per hoc tamen ad tempus, quo magis confundantur, euadunt, Christiani videlicet. Quanto copiosius aggregantur Romani confugientes, tanto auidius circumfunduntur barbari defensores, &c.

Rom. cap. 9 Baron. to. 5 Annal. an. 10. August lib. 1. de ciu c. 1. & 2.

Sacra loca reueretur Alaricus barbarus.

Alaricus reueritus vasa sacra reportari iubet.

IV. *Cabaones Libys infideles loca sacra Christianorum religiose tractans ope Dei Vandalos deuicit.*

Niceph. Cal. list. hist. Eccles. lib 17. cap. 11.

Recenset præterea Procopius Cæsariensis aliud quoque admiratione dignum, quod Deus fecit in hominibus, non illis quidem sacris nostris initiatis, sed qui tamen nō tum quę sancta essent, facere delegissent. Scribit namque de Cabaone quodam Maurorum, eorum qui circa Tripolim sunt, duce Cabaones

baones igitur iste (illius enim qui hæc perquam luculenter commemorat, verbis vtar) postquam Vandalos bellum aduersum se moueri audiuit, hæc fecit. Primum ciuibus subditisque suis præcepit, vt ab iniquitate omni & cibo, qui ad delitias faceret, abessent, omniumque maxime se à congressu mulierum abstinerent: & binis castris positis, in alteris quidem ipse cum viris in armis fuit, in alteris autem mulieres inclusit, mortis supplicium minatus, si quis fœminarum vallum ingressus esset. Sub hæc exploratoribus Carthaginem missis mandauit, vbi Vandali in expeditione militari in templum Christianorum aliquot per iniuriam cōtumeliose quidquam facerent, vt ipsi quidem, si ea fierent, spectarent: postquam autem Vandali ex eo loco decessissent, diuersa & contraria omnium in delubrum id, vnde illi abiissent faceretur. Illud etiam eum dixisse ferunt, se quidem Deum, quem Christiani colerent, ignorare: consentaneum vero & par esse siquidem, quod diceretur, fortis potensque esset, vt quum contemptores numinis sui vlcisceretur, tum cultores tueretur. Itaque speculatores, postquam Carthaginem venerunt, per otium ibi quieuere, Vandalorum apparatum belli spectantes. Vbi vero exercitus eorum Tripolim versus iret, viliori habitu sumpto, subsecuti sunt. Porro Vandali die primo in Christianorum templis manserunt: & inductis in ea equis & iumentis aliis, nihil de iniuria contumeliaque aliqua reliqui quidquam facere. Et lasciuia libidineque sua vsi, sacerdotibus quos arripuissent, colaphos impegerunt, & plagis multis in tergo affecerunt, subseruirique eos sibi coegerunt. Postquam vero celerrime inde discesserunt, Cabaonis exploratores, quæ ipsis mandata erant, facere. Templa namque confestim repurgarunt, & purgamentis aliisque rebus, quæ ibi minus sanctæ positæ erant, cum cura & diligentia eiectis, rite omnia disposuere, lucernas omnes incendere, sacerdotes veneratione ingenti coluere: & humanitate omni alia prosequuti sunt.

Cabaonis Maurorum ducis prudentia aduersus hostes.

Vandali in Orthodoxos & eorum templa contumeliosissimi.

V. *Theodosius Imp. edita lege, qua vetat ne quis armatus ingrediatur templum, modeste reuerenterque seruat.*

His præferendum erat illud de Theodosio Minore, qui propenso admodum fuit in ecclesias studio easque magna est reuerentia prosequutus: nam præter publicam legem, qua sanciuit, vt omnes Imperii subditi templa reuererentur, de se ipso ita loquitur: Nos, qui legitimi imperii armis nunquam non circumdamur, quosque sine armatis stipatoribus esse non conuenit: Dei templum ingressuri foris arma relinquimus, & ipsum etiam diadema, regiæ maiestatis insigne, humiliter deponimus, & sacra altaria munerum tantum offerendorum causæ accedimus, quibus quoq; oblatis ad extimum communeque atrium mox nos recipimus, nec quidquam ex propinqua diuinitate nobis arrogamus.

Conc. Ephes. edit. elt. to. cap. 21. Baron. to. 5. an. 398.

Armato nō licet ingredi ecclesiā.

VI. *De aqua fluminis exundantis, quæ apertum templum non est ingressa.*

Anno Domini 589. Veronæ Athesis amnis ita creuit, vt aqua ad ædem D. Zenonis peruenerit. Quod pro insigni miraculo S. Gregorius scripsit: Authari ipso Rege spectante, aqua apertis templi ianuis ingruens, templum tamen ipsum non iniit; & paulatim crescens vsque ad fenestras, quæ proximæ tecto erant, euasit. Qui vero in templo remanserunt, cum elabi inde non possent, aquam tamen ad ianuam templi venientes hauriebant: neq; ab eius impetu aliquid noxiæ accipiebant. Ea ædes fuit, quæ hodie in ripa Athesis sita Oratorium S. Zenonis vocatur. Templo ipso incolumi, tamen muri vrbis vi aquæ multis in partibus prociderunt.

Ex Greg. Carol. Sigon li. 1. de Regno Italiæ ad an. 589.

Templo reuerentiā exhibet aquæ elementum.

Tit. LXVII. De sacrorum templorum profanatione.

Antiochus Rex ob profanatum templum Hierosolymitanum variis malis ac doloribus affectus miserrima morte interiit. Heliodorus thesauros templi diripiens, dirissime ab Angelis flagellatur, 2. Machab. 3. 1. Mach. 1.

Alcimus percipiens destruere muros domus sanctæ interioris admirabili plaga repente interiit. 1. Mach. 9.

Exemp. I. *De vindicta diuina in vastatores templi S. Iacobi Apostoli Compostellani.*

Circa annum Domini 963. Pelagius Comitis Roderici Velasquii filius, ex lucensi familia factus est Compestellanus Episcopus, qui cum seculari potentia & natalium fretus multa gereret officio suo indigna, & maiores ac seniores honoribus moueret ac deprimeret, iuniores atque indignos sublimaret, à Veremundo, quem Galliciæ proceres Ordonio infensi Regem sibi constituerant, Episcopatu pulsus est, atq; in illius locum subrogatus Petrus à Monsorio Abbate, quod ante altaria vocabatur à beato Susuando constitutum. Hic Episcopus tanta vitæ sanctitate, tam religiosis moribus præluxit omnibus, vt Veremundus eius virtutibus cōmotus, Compostellanæ Ecclesiæ, quidquid aliorū Episcoporū temporibus amiserat, præcepérit restitui. Interea Rodericus Velasquus pater Palagii Episcopi cū cæteris consulibus huius prouinciæ, Saracenos cum duce eorum Armanzore in Galliciā euocarunt. Qui Compestellani profecti maiorem partem parietis ecclesiæ S. Iacobi diruerunt, intacto tamen sacratissimo eius altari. Cæterū Apostolus, ne se tantum scelus inultū abstulisse glorietur, tanto eos dysenteriæ morbo percussit, vt plurimis morbo cōsumptis, pauci in patriā reduces fuerint. Almanzor vbi tantam suorum vidit cladem, suos

Io. Vasæus in Chro. Hisp. an. 693. Michael Rit. Neapol. li. 2. de Regibus Hisp.

Templum S. Iacobi diruentes puniuntur.

suos dicitur consuluisse, quisnam ille esset internecionis autor. Qui responderunt vnum ex discipulis filii Mariæ virginis ibi sepultum. Quo ille audito, pœnitentia rerum gestarum ductus fugam quam maxime potuit, accelerauit. Sed in itinere repentino correptus morbo, apud Medinam Cœli, vbi sepultus est, animam in sinum Mahometis infeliciter tradidit. Rex continuo pietate motus Compostellam venit, & Ecclesiam Apostoli dirutam, Petro Episcopo adiuuante restaurauit.

II. *De Gunderico Rege, qui cum meditaretur templum Dei profanare, à dæmone corripitur.*

Chron. Sigeber. 429.

Templum inuadens à dæmone corripitur.

Anno Domini quadringentesimo vigesimo nono Gundericus Rex Wandalorum capta Hispali cum impie elatus manus in ecclesiam ipsius ciuitatis extendisset mox Dei iudicio à dæmone correptus, interiit: Cui Gensericus frater in regno succedens, regnauit annis quadraginta octo. Hic, vt fertur de fide Catholica in Arianam sectam apostauit.

III. *Ob vim templo Dei illatam arripiuntur milites à dæmone.*

Greg. lib. 1. de glor. mar. c. 105. & Baron. tom. 7. Annal.

Quid præterea Chilperici Regis furore grassantis tempore acciderit militibus, qui basilicã S. Vincentii martyris in regione ea positam inuaserunt, audi eundem Gregorium ista narrantem his verbis: Tempore autem illo, quo contra Gundebaldum commotus exercitus ad Conuenientem vrbem directus est, ab huius hostilitatis multitudine basilica S. Vincentii martyris vallatur tota: etenim in ea plebs omnia rerum suarum præsidia confidens de reuerentia martyris, quod nullus ea præsumptione temeraria auderet attingere; & obseratis ostiis se ab intus cum rebus incluserat. Circumdantes autem hostes, cum aditum, per quem ingrederentur, inuenire non possent, ignem ostiis ædis subiiciunt quem diu multũq; succedentes, nõ apprehendebant valuæ, donec impulsu securium cõminutis, ingressi sunt, diripientes res populumq; inclusum in ore gladii trucidantes. Sed non diu hæc remanserunt inulta: nam alii à dæmone correpti, nonnulli in flumine Garumnæ necati, multi etiam à frigore occupati diuersis in patribus diuersorum morborum genere vexabatur. Nam vidi ex iis multos in Turonico territorio, qui in hoc fuerant mixti scelere grauiter cruciari, & vsque ad vitæ præsentis amissionem intolerabilium dolorum cruciatu torqueri. Multi enim ex his confitebantur, se iudicio Dei ob iniuriam martyris fuisse morti pessimæ destinatos. Ecce quantum Deus præstet martyribus suis. Ecce qualibus eosdem laudibus Christus Dominus bellorum fidelium inspector honorat: Ecce quantum præstet ipsius nominis dignitas Christiani, si non Gentilium more aut inhiemus cupiditati aut luxuriæ seruiamus.

S. Vincentii templum à militibus incenditur.

Inuasores Ecclesiarum misere pereunt.

IV. *Vt pœnas luit Alex. Imp. ob irreuerentiam sacro loco exhibitam.*

Aretas Cæsariensis Archiepiscopus dum agit de prauorum hominum cõsuetudine, testatur Alexandrum Imp. ob diuinitatis & locorum sacrorum cõtemptum ira Dei sic confectum. Cætera quidem, inquit videor mihi missa facturus quæcunque cõtumeliosus ille in sanctos viros effecit; eaque commemorabo tantummodo, vnde pulcherrime existimo, mimorum eius peruersitatem declaraturum. Mos erat Regibus Christianorum, qui idem illis communis est cum omnibus Christianis, vt quotiescunque Dei basilicas ingrediuntur, aperto eas capite ingrediantur: quem quidem Paulus ipse Apostolus primus induxit, atque omnibus in Christiana Republica obseruandum mandauit. Hunc morẽ cum sapientissimi videlicet ille familiares Alexandri atq; optimi viri sustulissent, persuaserunt homini, Alexandro scil. crassæ cutis de suillo genere tantum non grunnienti (cui enim, quæso, æquius comparari ille poterat quam sui Bæoticæ) vt coperto capite in loca sacrosancta ingrederetur. Quã quidem disciplinam ille cum admisisset, atque ad maiora etiamnum perdiscenda facinora se paratum præberet, nimirum pulchre ille quoque consecutus est casus. Etenim vbi hominem sic persuasum illum introduxere, & violacei coloris amictum tectum sacræ mensæ dimoueret, magno suo dedecore, confestim illi post facinus istud tam audax, mente captus est, nec ex ea die in sua potestate amplius fuit. Nam & audacissimum, non tamen omni ex parte reprehendendum facinus maiori mox ac pernitiosiori alio cumulauit. Cum enim statuis iis, quæ in Hippodromo sunt, solitum Baccho sacrificium fieri fecisset, sane meritam eius rei mercedem ilico reportauit. Siquidem is nondum peractis sacrilegiis, miserabiliter sublimis intra cubiculum suum est asporatus. Casu nihilo mitiore, quam fuit ille Herodis, qui cum Iacobum Zebedæi filium in gratiam eorum, qui Christum occiderant, interemisset ac Petrum ipsum Apostolorum principẽ simili modo fuisset adortus, meritum ipse quoque facinoris sui præmium est cõsecutus; quippe qui in maxima, quæ ad diem solennem hominum frequentia conuenerat, regio satellitum comitatu subnixus, summo cruciatu, scatentibus vndiq; eius corpore vermibus, decessit è vita. Grauiter fœdeque illius corpus fœtebat, præterea mirandum in modum intumuerat; acceditq;, neq; solita viris piis post mortem adhiberi exequiarum iusta ei persoluta fuere: neq; regia exhibita à magistratibus pompa, præter paucissimos quosdam, eosdemq; contemptissimos, qui cuilibet etiam de vulgo solitum officium præstituri fuissent. Quid vero eius consilii primarii auctores, maximeque, illa circumcirca nefariũ caput palpitans cauda? Aliorũ iam exitum vidimus, quorum memoria cum sonitu periit. Aliis etiam ex propinquo iam imminere videbimus.

Extat apud Aloys. to. 5. & Baro. to. 10. an. 912.

1. Cor. 11.

Consiliarii improbi.

Irreuerentiæ loco sacro exhibitæ pœna.

Act. 12.

Alex. Imp. funus infaustum.

V. Philippus Franc. Rex ob vim templis illatam cum toto exercitu per muscas castigatur.

Hieron. Sur. lib. 4. de re Hisp. c. 69. apud Ribad. lib. 1. de Prin. cap. 7.

Muscæ templi violati vindices.

Cum Philippus Galliæ Rex bello in Petrum Regem Aragonum moto Gerundam cepisset; eius milites, qua erant insolentia, vi templis illata sancti quoque Narcisci, patroni & tutoris illius vrbis sepulcrum diruperunt. Sed inde egressa muscarũ inaudita forma & magnitudine examina, & magno impetu in multitudinem inuolantes sic terruerunt, & acutis & venenatis morsibus vulnerauerũt, vt intra paucos dies hominum plus quadraginta, & equorum plus viginti quatuor millia ea pestis absumpserit. Quin etiam Petrus ipse Aragonum Rex in epistola ad Sanchium Castellæ Regem data, scribit, equos ad quadraginta millia periisse. Neque multo post Rex ipse Galliæ mortuus est Perpiniani. Ex hoc tristi euentu abierunt in prouerbium: *Muscæ S. Narcisci*, vt suis in Martyrologium annotationibus obseruauit Cæsar Baronius.

Prouerbium.

VI. De pœna violantium ecclesiam, & reliquias S. Alexandrini martyris.

Eutrop. l. 17. rerum Rom. Nicep. Gall. lib. 18. c. 28.

Anno decimo octauo Imperii Mauritii, Caianus cum barbaro exercitu suo Dirizeperam venientes, ciuitatem depopulati sunt, & S. Alexandrini martyris ecclesiam incenderunt, sepulcrumque illius. Sed & iniuriis quoque martyris corpus afficiunt, multamque in Thrace prædam capientes, epulabantur splendide, contra Romanos elati. Deus autem vindictam martyris faciens, Alexandri, pestilentiam languoris barbaris intulit, & in vno die septem filios Caiani per febrim & inguinariam passionem occidit, vna cum aliis turpibus multis, ita vt post triumphale gaudium cum carminibus & canticis, lamentationes, lacymæ, & luctus sine consolatione possideret barbaros.

Pestilentia ob illatam templo & reliquias iniuriam.

VII. De Hunnis ecclesiarum incendiariis; qui mox diuinam sui sceleris senserunt vltionem.

Ex Adamo lib. cap. 46. Baro. to. 10. Annal. ad an. Christi 6[illegible].

Redemptor anno nongentesimo decimosexto, indictione quarta, Vngaris siue Hunnis Saxonum Ecclesiam deuastantibus; inter alias Bremensem comburentibus; diuina sunt ostensa aduersus incensores prodigia, cum Hogero successisset Reginuardus, cuius tempore hæc contigisse Adam sic enarrat: In diebus illis grande miraculum fertur à posteris Bremæ contigisse. Vngaros scilicet incensis ecclesiis, Sacerdotes ante altaria trucidasse: Clerum vulgo mixtum aut impune occisos, aut ductos in captiuitatem. Tunc etiam cruces à paganis truncatæ ludibrio habitæ, cuius signa furoris vsque ad nostram ætatem durauerunt. Sed Deus zelotes, cuius passio ibi derisa est, incredulos abire non passus est multos Nam subito & mirabilis orta tempestas à semicremis ecclesiæ tectis scindulas eleuauit, quas in facies atq; ora paganorũ rotans, dum fugæ præsidium quærunt, aut in fluuium præcipitari compulit, aut in manus ciuium conclusit.

Bremensis Ecclesia quid ab Hunnis passa & quid ipsi ab ea.

VIII. S. Balteri Ecclesia in Anglia à tyranno succensa numine diuino vindicatur.

Amalaphus tyrannus in Anglia cum adeo inualuisset, vt eius regni partem dimidiam possideret, alteram Eadmundus legitimus Rex teneret: vbi aggressus est incendio tradere Ecclesiam sancti Balteri, mox numine vindice, repentina morte percutitur: quo absque armis factum, vt vniuersa Angliæ monarchia pius Rex potiretur Eadmundus.

Mat. Vuest monast. apud Baron. tom. 10. an. 951. 3

IX. De horrenda vltione haretici locum sacrum irridentis, & de eo equorum stabulum facientis.

Quidam ex hæreticis Deum non metuens, neq; venerationem præstans cuidam piscinæ in Lusitania insigni quodam miraculo illustratæ, quod Dominus ad corroborandam suorum fidem præstare dignatus erat, venit cum turba equorum, solutisque impedimentis iussit in basilicam poni, equitibusq; in ea præsepia præparari, irridens miser quæ de hoc loco narrabantur ab incolis. Igitur media nocte prætereunte, à febre corripitur, ac pene exanimis, & tardius quam debuerat pœnitens, exclamat, equites ab æde expelli: erat enim is sub Rege licet, magna tamen in illa regione potestas: Expulsisque à basilica sancta equitibus, ad se reuersus, cœpit dentibus proprium lacerare corpusculum, nec prorsus retineri à suis ob nimiam poterat debacchationem: tandemque oppressus, inter suorum manus spiritum exhalauit. Denique Theodegesilus huius Rex regionis, cum vidisset hoc miraculum, quod in his sacratis Deo fontibus gerebatur, cogitauit intra se dicens; qua ingenium est Romanorum (Romanos etiam vocitant homines nostræ religionis) vt ita accidat, & non est Dei virtus. Veniens vero ad annum sequentem, ostium sigillis suis, cum Episcopi sigillo muniuit: posuitque custodes in circuitu templi, si forte aliquem deprehendere possit fraudis alicuius conscium, per cuius ingenium in fontibus aqua succederet. Similiter & alio fecit anno. Tertio vero conuocata virorum multitudine fossas in circuitu basilicæ fieri iussit, ne forte dolis occultis lymphæ deducerentur in fontem. Fueruntq; fossæ in profundo vicenum quinum pedum, latitudine vero quindecenum. Sed nihil abditum potuit reperiri. Tamen vitæ finem faciens, & credo pro huius inquisitionis temeritate, anni sequentis diem, quo hoc mysterium celebratur, videre non meruit, eo quod arcanum virtutis diuinæ inuestigare præsumpsit.

Greg Tur. lib 1. de gloria mart. c. 25

Hæreticus impietatem luit.

Catholici dicuntur Romani ab hæreticis.

Incredulus patitur.

X. De vindicta in Guillelmum Angliæ Regem ob ecclesiam in saltum ab eo conuersas.

Anno Domini millesimo octogesimo septimo Guillelmus I. Rex Angliæ in regnum Franciæ grassatus in odium Philippi Regis, non pepercit ecclesiis, quæ repertæ sunt in Madantensium ciuitate, quam incendio concremauit. Quo facto mox offensum numen sensit vltorem, illum acerbissimo

Baron. to. 11. an. 1087. ex Guillelmo Bibliothecario.

dolore

dolore ad obitum vſque conficiens. Verum ſapiens heros in futurum ſibi, multiſque commoda facere non diſtulit, omneſque theſauros ſuos eccleſiis & pauperibus, Deique miniſtris diſtribui præcepit: Clero Madantenſi ſupplex ingentia dona miſit, vt inde reſtaurarentur Eccleſiæ, quas combuſſerat. At licet pœnitenti Regi Deus, vt pie credendum eſt, culpam peccatorum dimiſerit, pœnam tamen eſt proſecutus & in ipſum, & in filios, & nepotem, peccati iſtius, de quo ſic Guillelmus: Locus eſt, inquit, quem Guillelmus pater, hic quo de agimus, deſertis villis, ſubrutis eccleſiis, per triginta & eo amplius milliaria in ſaltus & luſtra ferarum redegerat, infando prorſus ſpectaculo, vt vbi ante, vel humana conuerſatio, vel diuina veneratio feruebat, nunc ibi cerui & capreoli, & cæteræ illud genus beſtiæ petulanter diſcurſitent, nec illæ quidem mortalium vſibus communiter expoſitæ. Cuius rei cauſa, patre adhuc viuente Richardus filius dum ceruos ibi veneratur, ex tabido aere morbũ incurrit quo & defunctus eſt: poſt obitũ vero ipſius Regis, in eadem ſylua Guillelmus filius, & nepos ſeuero Dei iudicio, ille ſagitta pectus, iſte collũ traiectus, vel vt quidam dicunt, arboris ramuſculo, equo pertranſeunte, fauces appenſus.

Dira vltio ob Eccleſias in ſyluam conuerſas.

XI. *Fruſtra tentant infideles ſacra Chriſtianorum templa demoliri.*

Ex Simone Metaph. Lippoman. tom. 6. 5. Septemb.

Idipſum alio exemplo ab ipſis naſcentis Chriſti Eccleſiæ initiis manifeſtum faciemus: Erat Archiepiſcopus Apoſtolorum diſcipulus vitam degens in Chereſopa in Chonenſi Aſiæ regione: viri ſanctitatem exoſa gens incredula non modo templum, quod ille ſacroſanctis ſacrificiis, myſteriiſque frequentabat, demoliri conſtituerat, ſed & fontem templo proximum, cuius aquis ille omnia morborum genera curare conſueue at, alterius cuiuſdam profani fluuii aquis obruere ſatagebat; vt & templi, & ſacri fontis memoria aboleretur: de der uando igitur fluuio Chryſo in vtrumque locum conſuluerunt, defoſſoque ingenti alueo, vt eius ductu fluuius in templum, ac fontem irrumpens omnia perderet; ſed contra actũ eſt, nulla loci pronitate is Chryſus fluuius vnquam adduci potuit, vt in ſacrum illum locum irrumperet: quin potius in contrariam partem erupit, longiſſime ab vtroq; profluens.

XII. *Eccleſiam ſanguine noxio Deus non permittit aſpergi.*

Ba o. Anna. tom. 11. an. 1084. 3. 4.

Anno Redemptoris Milleſimo octogeſimo quarto Roma poſt obſidionem triennalem ab Henrico Rege diuerſis modis tentata, tandem capitur non ferro, ſed auro; Henricus autem ad ſuum ſuorumq; præſidium muniuit montem Auentinum. Accidit dum ipſe vna cum ſuis ibi ſe contineret, ibique poſitus frequentare ſoleret eccleſiam ſanctæ Mariæ, in qua oraret: cuidam ignoto homini parandi necē ipſi, ex loci opportunit ate occaſionem datam fuiſſe, nempe, vt prægrande ſaxum pararet, quod ſuper caput Imperatoris deorſum mitteret, Sed quod Deo ſemper inuiſum ac deteſtabile fuit, cuiuſcunq; ſanguine quantumlibet noxio eccleſias inquinari, ſceleri minime fauit, ſed extitit vltor, effecitq; vt qui ſaxum pararet, vna cum ſaxo deorſum cadens occumberet. Quem in gratiam Regis populus per deuia tractum in fruſta diſcripſit.

Templum Dei ſanguine humano neutiquam aſpergendũ.

XIII. *De vltione diuina in eos, qui eccleſias in munitiones & caſtella conuerterunt.*

Ex Annal. Rogerii Baro. tom. 12. ad an. 1144. 9. 10.

Anno Domini 1144. flagrante bello ciuili in Eccleſia Anglicana, diuina vltio aduerſus profanatores eccleſiarum multipliciter eſt demonſtrata. Res tunc geſtas ſic narrat Rogerius: Menſe autem Auguſti miraculum iuſtitia ſua dignũ virtus diuina monſtrauit. Duos namq;, qui monachis euulſis eccleſias Dei conuerterant in caſtella, ſimiliter peccantes ſimili pœna mulctauit. Robertus namque Marmium vir bellicoſus hoc in eccleſia de Cõuentre peruerſus egerat. Porro Gaufredus in eccleſia Rameſienſi ſcelus idem patrauerat. Inſurgens igitur Robertus Marmium in hoſtes, inter ingentes ſuorum cuneos coram ipſo monaſterio ſolus interfectus eſt, & excommunicatus morte perenni depaſcitur. Similiter Gaufredus Conſul nouus inter acies ſuorum conſertas à quodam pedite viliſſimo ſolus ſagitta percuſſus eſt: & ipſe quidem vulnus videns. Poſt aliquot dies tamen ex ipſo vulnere excommunicatus occubuit. Ecce Dei laudabilis & omnibus ſæculis prædicanda eiuſdem ſceleris eadem vindicta. Dum autem eccleſia illa pro caſtello teneretur, ebulliuit ſanguis à parietibus eccleſię & clauſtri adiacentis indignationē diuinā manifeſtauit, ſceleratorũ exterminationē denuntians. Quod multi quidē viderunt, & ego ipſe quidē meis oculis inſpexi. Quia igitur improbi dicebant Deum dormire, excitatus eſt Deus & in hoc ſigno, & ſignificato. Eodem quippe anno & Arnulphus filius Gaufredi Conſulis, qui poſt mortem patris eccleſiam incaſtellatam retinebat, captus eſt, & per hoc exulatus: & princeps militum ſuorum in hoſpitio ſuo ab equo corruens, effuſo cerebro expirauit. Princeps autem peditum ſuorum Reimerius nomine, cuius officium fuerat frangere eccleſias, vel incendere, dum mare cum vxore ſua tranſiret, multi perhibuerunt, nauis immobilis facta eſt. Quod monſtrum nautis ſtupentibus, ſorte data vel cauſam inquirentibus, res cecidit ſuper Reimerium. Quod cum ille nimirum totis contradiceret viribus, ſecundo & tertio ſors iacta in eum deuenit: Poſitus igitur in ſcapha eſt, & vxor eius, pecunia ſceleratiſſime acquiſita: & ſtatim nauis curſu velociſſimo, vt prius fecerat, mare ſulcat. Scapha vero cum nequiſſimis ſubita voragine circumducta in æternum abſorpta eſt.

Eccleſiæ in caſtella non ſunt conuertẽd[æ].

Sanguis à parietibus ebulliens quid port[en]dat.

Prodigiu[m] horribile.

TIT.

TIT. LXVIII. De immunitate ſeu libertate Eccleſiaſtica.

.. Mach. 24. Aliud ſupra ..llatum de ..eliodoro.

Nicanor Deum ſpernens, & iurans ſe templum Domini Libero patri dicaturum, niſi traderetur Iudas, qui ibi erat, interficitur.

EXEMP. I. *De Bonifacio Comite ab Aug. ſacris interdicto, ob extractum è ſacro loco virum ſceleratum.*

..Mac.c.3. .. Aug. ep. in append.

D. Auguſtinus Bonifacium Comitem agentem cum Gothis in Africa, Ducem exercitus, quod confugientem ad eccleſiam inde abſtrahi iuſſiſſet, grauiter reprehendit: Miror, inquit, quomodo tam ſubito fidei murum aries ruperit inimici. Noui enim qua religione ſemper ſis eccleſiam Dei veneratus. Quo inſtante, frater, hominem de eccleſia rapuiſti? Tuus ſi de tuo amico forte præſumeret fugitiuus; poſſet procul dubio interceſſoris cauſa veniam promereri. Ergo ſi amicus intenditur, cur Deus offenditur; Sed ſi de poteſtate præſumitur, Nabuchodonoſor Regem intende, qui cauſa ſuperbiæ in bouem eſt ex homine cõmutatus. Non vt confundam te, hæc ſcribo, ſed vt filium meum cariſſimum moneo. Eccleſiæ igitur illæſum reuoca, quem vt irreligioſiſſimus rapuiſti. Oblatio vero domus tuæ à clericis ne ſuſcipiatur, indixi: communionemque tibi interdico, donec peracta pro auſibus vel errore à me definita tibimet pœnitentia, & tempore condonato, pro hoc facto corde contrito & humiliato dignum offeras ſacrificium Deo.

E..cleſiæ i..munitate.. violata.. grauite.. reprehendit Auguſtin.

II. *De libertate Eccleſiaſtica à Phoca Imperatore violata.*

E.. Theopha. & Cedren. A..nal. Baro. to..8. Anna ad annum Chriſti 6..3.

Anno Domini ſexcenteſimo ſexto, & anno Imperii Phocæ quarto, Scholaſticus eunuchus, vir religioſus palatii, Conſtantinam dominam, olim Auguſtam, coniugem Mauritii Imperatoris cum tribus filiabus eius accipiens ad magnam eccleſiam confugit, conſilio Germani Patricii deſiderantis Imperium. Fit igitur ſeditio magna in vrbe, Germanus autem Dimarcho Praſinorum talentum auri miſit, vt cooperaretur ei: priores autem vulgi id admittere noluerunt. At vero tyrannus in eccleſiam ad abſtrahendum mulieres deſtinauit. Sane Patriarcha Cyriacus tunc reſtitit tyranno, minime paſſus è templo tyrannice abduci mulieres. Verum iuramentis certo eo reddito à Phoca, quod non læderet eas, educuntur è templo, & clauduntur in monaſterio.

E..cleſiæ libe..tatem vi..at Phoca Imp.

III. *De militibus Ardaburii diuinitus territis & repreſſis, dum S. Marcelli monaſterium vexarent.*

Ex..actis Ma..c..li. Ar..imandri.. apud Metaph. & Sur. 29. Decemb. c. 33.

De Ardaburii & Aſparis, quæ erat in illo tempore potentia, nihil eſt dicendum, neque de crudelitate æquali potentiæ atq; adeo maiori (erant ambo Ariani potentiſſimi, vtpote longo tempore militiæ præfecturis inſigniti, ipſi quoque Imperatori timendi) Hic ergo qui adeo potens erat & crudelis Ardaburius iraſcebatur cuidam ex iis qui erant in eius poteſtate, nomine Ioanni. Ille vero omnibus aliis, atque adeo ipſo Imperatore prætermiſſis, vt qui non eſſent ſati potentes, vnum nouit refugiũ, Marcelli tabernaculum, ipſum videlicet Acœmetarum cœnobium: & id ſubit, & in eo latet, tanquam ſub aliquo tuto propugnaculo. Ille autẽ cum reſciuiſſet, petebat (ad ipſum mittens) hominem ſibi tradi. Cum vero non obtemperaret, cœpit minari. Cum Marcellus autem minas non curaret, ei vim attulit; miſſiſq; militibus, & qui viribus valebant (erant multi numero) iuſſit quærere eum qui confugerat, & ſi non pareret, vti armis. Atque ille quidem cum ſic iuſſiſſet, eos dimiſit. Illi autem profecti & verbis, vti iuſſi erant vſi; quoniam non parebat, monaſterium circumſidebant: hæc facta ſunt veſpere. Magnus vero Marcellus rogauit eos, an vellent manere, & ſe iis dixit alimenta daturũ. Cum autem nox aduentaſſet, qui foris quidem erant, enſes iam quatiebant terribiliter. Monachi autem hæc videntes & audientes, Sanctum circumſiſtentes, pro enſibus eum verbis feriebant: Quid ergo, dicentes, tibi omnes propter vnum peribimus? idque morte violenta & acerba? Et tuis filiis erit tibi præferendus externus. Et tibi à fundamentis cum templo peribit monaſterium? Non dimittes, non cito præbebis eum qui quæritur, qui malis huc peruenit pedibus? Cum ſic per totam noctem eum & hoſtes & amici etiam acriter inuaderent; tempuſque fruſtra contereretur, & ſupplex non traderetur; mane autem ſtatuiſſent milites vti gladiis, & iam eſſent aggreſſuri: tunc Chriſti athleta ſuam obiecit potentiam. Eis vero præter opinionem apparet aduerſaria, non phalanx quidem, ſed diuina quædam & cœleſtis potentia in orbem ab igne circumſcripta & arma inexpugnabilia, nempe Crucis Chriſti imaginem in medio ferens, longe magis refulgentem quam ignis qui erat circumcirca. Hæc ergo terribilis potentia, quæ apparuerat, ex ipſo faſtigio monaſterii emittebat grauia tela aduerſum milites, quæ quidẽ erant ignis fulgura intolerabilia. Quibus cum non ſolum non reſiſtere, ſed nec ea quidẽ contra intueri poſſent: gladios in terrã proiecerunt, & ipſi ceciderunt & voces ad Deum placandum accommodatas; prout quiſq; poterat, emittebant. Quas cum hi qui intus erant ſenſiſſent, canere cœperunt, & fuerunt ipſi quoq; teſtes miraculi quod euenerat præter opinionem. Hoc effecit, vt crudeliſſimus Ardaburius ſuorum morum obliuiſceretur; & cauſa fuit, vt præter ſententiã benignus videretur, ira in Ioannem remiſſa. Huius rei occaſione factum putat Baronius, vt Leo Imperator egregiam hanc ſanctionem de immunitate confugientiũ ad eccleſiam hoc ipſo anno promulgauerit, ita reſcribens ad Erythreũ Præfectũ Prætorio: Præſenti lege decernimus per omnia loca valitura (ex-

Cœnobia aſyla afflictorum.

S. Marcelli monaſterium ab hoſtib. obſeſſum.

S. Marcelli conſtantia pro libertate eccleſiæ.

Potentia cœleſti terrentur milites.

Libertatis Eccleſ. lex.

L. 6. C. De his, qui cõfugiunt ad eccles.

cepta hac vrbe regia, in qua nos diuinitate propria degentes, quoties vsus exegerit; inuocati, singulis causis atque personis præsentanea constituta præstamus) nullos penitus, cuiuscunque conditionis sint, de sacrosanctis Ecclesiis Orthodoxæ fidei expelli, aut trahi, vel protrahi confugas: nec pro his venerabiles Episcopos, vel religiosos Oeconomos exigi, qui ab ipsis debeantur.

IV. *De militibus Stiliconis ob violatam eccles. immunitatem in templo laniatis à leopardis.*

Paulin. in vita S. Ambros. Baron. to. 5. anno 396.

Trecentesimo nonagesimo sexto Christri anno, cum consulatus sui tempore Imperator Honorius in vrbe Mediolanensi Lybicarum ferarum exhiberet munus, populo illuc concurrente, data copia est missis militibus ab Stilicone Comite, hortatu Eusebii Præfecti, vt Cresconius de Ecclesia raperetur. Quem confugientem ad altare Domini, sanctus Episcopus cum clericis, qui in tempore aderant, defendendum circumdedit. Sed multitudo militum, quæ duces suos habebat de perfidia Arianorũ, præualuit aduersus paucos, atque ablato Cresconio, exultantes ad amphitheatrum reuerterunt, ecclesiæ luctum non modicum relinquentes. Nam sacerdos prostratus ante altare Dei factum diu fleuit. Sed in tempore, cum reuertissent & renuntiassent eis à quibus fuerant destinati milites: dimissi leopardi, saltu celeri ad eundem locum, in quo sederant qui de ecclesia triumphabant, ascendentes grauiter laniatos reliquerunt. Quod vbi vidit tũc Stilico Comes pœnitentia motus est, ita vt per multos dies satisfaceret sacerdoti. & illæsum quidem illum, qui ablatus fuerat dimiserat: sed & quia grauissimorum criminum erat reus, & aliter emendari non poterat, ad exilium destinatur, non multo post indulgentia prosequente.

Eccles. immunitatem violantes diripiuntur.

Stiliconis pœnitentia.

V. *Quidam Dux abstrahens Almum Ladislai filium è templo horrende punitur.*

Ian. Naucler. vol. 2. Chronographiæ gener. 37. an. 1095.

Anno Redemptoris millesimo nonagesimo quinto obiit Ladislaus Rex Vngariæ, quem Vngari sanctum esse volunt. Reliquit autem duos fratres Almum & Colomannum. Almum Regem destinat Pressius quod Colomannus sanguinarius esset: Almus tamen iure primogenitu. æ fratrẽ præferens, Ducatum accepit. Hic Rex factus Almum persequi sæpe teneat: sed illos semper Principes conciliaue runt. Tandem confirmata per Imperatorem inter eos pace, Rex cepit Ducem Almum, filium eius Belam infantulum, & excæcauit eos: Sed Belam infantulum præcepit castrari. Satelles autem timens Deum, catellum castrauit, & testiculos eius Regi præsentauit. Idem Rex plures nobiles excæcauit, postea cœpit ægrotare vsque ad mortem, & consilio habito fecit apprehendi Ducem, ne forte sibi succederet etiam cæcus. Præsensit Almus, profugit in monasterium, & manu altare comprehendit. Benedictus a quidam à rege missus sacrilegas manus in eum iniecit: & dum conaretur eum extrahere diuulsa est manus ducis, & infectum altare sanguine. Territus sacrilegus equum conscendit exiens & in via cadens de equo, ceruice fracta, expirauit, ac à canibus voratus est.

Dux violans ecclesiasticam immunitatem horrende luit.

VI. *Libertate Ecclesiastica violata ob captiuum à Veremundo Episcopo, cessant è cœlo pluuia.*

Roderic. Tolet. de re Hisp. lib. 5. 17. & 30. Vasæus ad an. 98 2. Albert. Crantz. lib. 5. hist. Sued. c. 21.

Circa annum Domini millesimum, Veremundus II. Legionis & Asturiarum Rex à susurrone deceptus præcepit capi Gudesteum Episcopatum Onetensem; sed vt tantum nefas non procederet impunitum, facta est siccitas magna in terra, ita quod totus populus ciborum penuria arctabatur. Cumq; quibusdam fuisset à Domino reuelatum, famem propter iniuriam Episcopi accidisse, & Regi esset reuelatio intimata, confestim absoluit Episcopum, & per Semenum Asturicensem Episcopum: cum Rex Episcopum commendauerat, fecit restitui Gudesteum, & statim Dominus pluuiam voluntariam segregauit, & terra attulit fructus suos. Tunc Rex Veremundus corde compunctus ecclesiam Beati Iacobi, & cetera loca quæ Almanzor profanarat diripiens, prout potuit, restaurauit, & bonis operibus, & eleemosynis iam intentus de cõmissis cum consilio prælatorum pœnitentiam agere satagebat, & in villa quæ est in Berizo; moritur & sepelitur.

Iura eccl. violans Re sterilitita in regno causa.

Veremuni Regis pœnitentia.

VII. *De pœna Marchionis Misnensis ecclesiasticam libertatem violantis.*

Hier. Emser. rus in vit. B. Bennon. Episcopi Misn. c. 32. apud Sur. 16 Iulii. & Brdemb. l. 5. cap 54.

Matrona quædam Misnensis diœceseos ex villa Pretzendorff prope Fribergam, nostra hac tempestate dæmonio arrepta, ad sepulcrum diui Bennonis adducta, cum nullis dæmon exorcismis ab ea fugari posset, induta est tandem diui Bennonis casula; & datus in manu baculus pastoralis, quo facto, exclamauit dæmon: Nunc tempus est vt egrediar. relinquam tamen hospitæ meæ signum, quo mei perpetuo meminerit: moxque aperto altero mulieris crure, terribiliter elisum est. Foramen autem quod ille fecerat, nulla medicorum arte sanabile, mulier adhuc hodie gestat, &, vt timendum est, donec vixerit non abolebitur. Præterea, vt pius erga supplices, ita seuerus in obstinatos diuus pater iuxta promissa sua sæpius inuentus est. Marchionem enim Guilielmum, eum qui Grymnis mortuus est, cum Præpositus olim Misnensis, Brutenus nomine, sæpe adhortatus esset, vt ab exactionibus, & seruitiis, quibus colonos ac subditos ecclesiæ Misnensis præterius ac consuetudinem prægrauabat, desisteret, nec eum de incœpto posset deflectere, ad auxilium tandem diui Bennonis cõfugit, (qui exoratus tandem assiduis Præpositi precibus) Marchioni in somnis apparuit, arguens & commonefaciens ad remittenda iniuste grauamina. Cũq; is consiliariorum suorum suasu, dicentium non esse curanda somniorum deliramẽta, in nullo se emendaret, alia vice per quietẽ iterum visus est sibi Benno irruere, & face, quã manu gestabat, alterũ ocellũ irruere. Quimane

Casula & pedo D. Bennonis pellitur dæmon.

Seueritas S. Bennoni in peruicaces.

Apparitio S. Bennonis.

Marchio cura à S. Bennone castigatus.

mane surgens & eluscatum se sentiens, tandem cōpunctus corde, ecclesiæ Misnensi non solum data resarcinauit damna, verum insuper multa contulit donaria, quibus, vt sperandum est, benedictionem pro maledictione à Deo promeruit. Legitur tamen tam hunc, quam diui Bennonis percussorem, spe prolis à Deo frustratos absque legitimo decessisse hærede, in pœnam læsæ ecclesiasticæ libertatis.

VIII. *Sancio maiori Nauarræ Regi brachium obriguit ob irreuerentiam loco sacro exhibitam.*

Baro Annal. tom.11. an. 1051.4. Ex Roder. Tolet. l.6.c.6. Roder. Sant. iop.3.cap.25. Io. Vasæ & alii.

De Sancio maiore Nauarræ atque Castellæ Rege omnes fere rerum Hispanicarum scriptores ferunt, quod cū die quadā in venatione aprū insectaretur, ille fatigatus, intra obuios parietes, qui sulpererant memoriæ S. Antonini martyris se recepit, apud relictam ibi sacram arcam consistens, tutum asylum, Angelorum custodia vallari consuetum. Sic iuxta illud oraculum: *Homines & iumenta saluabis Domine.* Cum Rex venabulo illum appeteret, eleuatū brachiū ad feriendū mox torpedine redditum sentit inutile: sed reatum agnoscens, martyrē deprecatus, ad pristinum vsum sensit diuinitus reuocatum, didicitque suo damno, quam deberetur locis sacris immunitas, etiamsi corruisse visa fuissent, vt nec bestiam illuc fugientē lædere licuisset.

Psal.35.

Locus sacer etiam feram est asylum. Miraculum.

TIT. LXIX. Catholicorum ecclesias hæreticis non esse concedendas.

EXEMP. I. *Horrende ab Imperatrice tractatur Vigilius Papa, quod Ecclesiam Anthemio hæretico restituere noluerit.*

Alfonsus Ciaconus de vitis & gestis Pontificum in vita Vigilii an. Do 552.

ANno Domini quingentesimo quinquagesimo secundo instabat vehementer Theodora Augusta, vt Vigilius Pontifex Max. Constantinopolim proficisceretur iuxta promissionem factam ante Pontificatum adeptum, & Anthemium Patriarcham Constantinopolitanū pulso Menna Catholico, restitueret. Quod cū se facturū negasset, nisi prius pœnitentiæ libellum daret, resipisceret ac satisfaceret; censere enim se quæ Agapetus & Siluerius contra Anthemium hæreticum egissent, iura facta esse, & propterea eorum acta nullo modo esse rescindenda videri, assereetque mala promisisse, & male promissa nolle exequi: Irata Theodora Romanis quibusdam adiuuantibus, Vigilium in iudicium vocat. At ferunt eum naui per Tyberim euectum in Siciliam fugisse: & inde Constantinopolim peruenisse. Vbi n. Theodora denuo instaret, vt, quod pollicitus erat, præstaret; Cui ille, malle se quoduis supplicium pati, & millies mori velle potius quā hominē hæreticum, & à prædecessoribus suis damnatum reuocare, & sententiā mutare, respondit. Et cum mulier cum suis, qui aderant, minis instarent, ad Diocletianum se non ad Iustinianum, quemadmodum arbitrabatur, venisse dicens, ita cæsus est, vt paululum abfuerit, quin tunc occideretur. Fugiens itaq; in templum S. Euphemiæ, quod haudprocul aberat, inde à grassatoribus trahitur, & iniecto in collum fune, tanquam latro per totam vrbem vsque ad vesperam trahitur. Deinde carceri inclusus, pane & aqua aliquandiu ita patienter vixit, vt semper diceret, se etiam maiora meritum, si digna pro peccatis pœna irrogaretur. Clerici vero qui Pontificem sequuti fuerant, partim in exilium partim ad rescindenda metalla deportati sunt. Verum postea rogantibus Romanis omnibus, qui iam sententiam mutauerant, & instante etiam Narsete, Vigilius ipse atque exules omnes in libertatem mittuntur, & in patriam redeundi, cum vellent, libera copia datur.

Vigilius P. ecclesiam Constantino. hæretico absolute negat.

Eius pœna horrenda & mira patientia.

II. *Diuino miraculo clarum fit Catholicorum ecclesias hæreticis non esse concedendas.*

Amphil in vita S. Basilii. Petr. de Natal. li.2. Catalogi SS. cap.28.

Valens Imperator, fautor Arianorum, cum ecclesiam quandam, quæ Christianorum erat Arianis tradidisset, vir sanctus Basilius Magnus Episcopus Cæsariensis non est veritus eum grauiter increpare. Sublatis iurgiis eo deducta res est, vt fidei periculum facerent. Clauserunt itaque ecclesiæ fores, ac vtrimq; sigillo munierunt decernentes, vt ad quorum precationem per se patefierent, illis eius possessio cederet. Ariani tres dies supplicationibus cōtinuis in cassum orarunt. Basilius vero postquam precatus est, leui bacillo portas ecclesiæ tetigit dicens: *Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ*: Et statim, ac si vocem iubentis sensu aurium, quas non habebant, percepissent, patuerunt, idcirco nemine refragante ecclesia adiudicatur Christianis, & plerique etiam Arianorum relicta hæresi fidelibus se iunxere, quod solis illis patere cœli aditum dicerent, ad quorum inuocationem sic aperiri ecclesiæ aditum viderant.

D. Basilii constantia.

Psal.23.

Ecclesias non esse hæreticis concedendas miraculo constat.

III. *Ganiæ Catholicorum ecclesiam ab Arcadio arroganter postulanti in gratiam Arianorum sese opponit Io. Chrysostomus.*

Geor. Alexandrin. Archiep. auctor vitæ D. Io. Chrysost. Theodoret. lib.5. hist. cap.32. Tripart. hist. li.10 c.6. Baro. to.5. an. 400.

Circa annum Domini quadringentesimum Gainas quidam nomine erat Constantinopoli, genere quidem Celtus, præter autem omnem modum barbarus, militiæ Romanorum assuetus. Hic cum per gradus promotus esset, designatur tandem Romanæ militiæ equestris pariter ac pedestris dux: Arianæ pestis velut sortito complexus erat. Quare ex ædibus sacris, quæ in ciuitate erant, ausus est vnam ab Imperatore (Arcadio) deposcere attribuendā suæ hæreseos cōsortibus. Imperator a. respondet se ea de re capturū consilium, pollicitus autem est eis principatum quendā. Eam postulationē accersito ad se eximio Ioanni Chrysostomo Episcopo Constantinopolitano aperuit, simulque com meminit promissi potentatus, tyrannidem insuper ab illo excogitatā subindicauit, hortabatur, vt dono quopiā praferocē barbari animum suffrenaret. Ad

Arrogantia Gainæ Celti petentis templum pro Arianis.

 hæc

hæc respondit vir ille generosus: Ne tu, ô Imperator, talia pollicearis; tu ne suadeas, vt sancta dem canibus istis: non enim feram eos è templo exigi, qui Deum & sermonibus prædicant, & concelebrant hymnis. Hisne iubes, vt dem templum Deo consecratum, qui ipsum incessunt ore blasphemo? Ne quid tibi, ô Imperator, male metuas ab isto barbaro. Tantum est, vtrumq; iubeto acciri, me, & illum. Tu quidem subausculta silenter quæ dicentur. Ego sane illius infrenabo linguam: equidem persuadebo tunc illum efflagitasse quod dare neutiquam expedit. Hisce auditis Imperator exhilaratus animo est. Et quidem reposcebat ille pollicitationem: Eximius autem Ioannes reclamabat postulationi, asserens nequaquam conuenire Imperatori, nec esse rationi consentaneum, vt quicquid moliri ausit aduersus ædes Deo consecratas, quippe qui constituit pie Deum colere. Illo autem respondente, sibi suisque oratorio esse opus, ait Ioannes: Nulli non adaperta est domus Dei; ac proinde nemo cupientem orare & vota nuncupare prohibere potest. Ad hæc Gainas. Sed meum sodalitium mecum expetit sibi concedi ædem vnam sacram, & valde quidem iuste id dari postulo, quippe qui in gratiam Romanorum tam multos exantlarim agones bellicos. Tuis hisce laboribus cumulatiorē reportas vicariam pensionē, ait Ioannes: Dux siquidem creatus es simul & stola consulari redimitus: æquū fuerit, vt circumspectius ad mentē reuoces, quis olim fueris, quis contra nunc sis: ex quanta rerum penuria emerseris ad præsentē opulentiam: quibus fueris vsus vestimentis prius quam traiiceres Istrum; & ea confer cum hoc quo ambitiose ornaris amiculo. Itaq; animo reputa & expende, quanta præmia paucis tuis laboribus repensa sint, & prouideto ne deprehendaris ingratus fuisse erga eos, qui te tanto honore cumularūt. Eximius hic Doctor orbis vniuersi eiusmodi sermonibus os oppilauit Cainæ, eoque adegit, vt ea de re prorsus conticesceret, adeo vt Arcadius Ioannis sapientiam maximopere admiraretur, quod breuiū verborum compendio potuerit ad officium reuocare & in ordinem redigere hominem cruentum adeo & immanem, illiusq; os aduersus Deum impudens & blasphemum obturare. Hactenus ille, quibus videas oculis, manibusq; cōtingas illud Apostoli: *Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed potentia Deo ad destructionem munitionum:* per ea enim nō iura tantum Ecclesiæ seruantur illæsa, sed ipsum quoque imperium & leges publicæ defensæ, custoditæq; subsistunt à barbarorum ac tyrannorum hominum insultibus.

Templa Catholicorum hæreticis haud concedenda.

Cainæ superbia pulchre frenata.

2. Cor. 10.

IV. *Episcopus hæreticus tentans violenter Catholicorum ecclesiam ingredi, cæcus efficitur.*

D Georg. lib. 3. Dialog. c. 29. & Bellar. l. 1. de Christo cap. 22.

Plerumque tentarunt hæretici Catholicorum ecclesias sibi vindicare; sed eorum conatibus diuina obstiterunt miracula. Vnde Bonifacius monasterii mei monachus, qui vsque ante quadriennium cum Longobardis fuit, à triduo mihi narrauit, cum ad Spoletanam vrbem Longobardorum Arianus Episcopus venisset, & locum illic vbi solennia sua ageret, non haberet, cœpit ab eius ciuitatis Episcopo ecclesiam petere, quam suo errori dedicaret. Quod dum Episcopus valde negaret, Arianus ille B. Pauli Apostoli ecclesiam se die altero violenter intraturum professus est. Catholici metuentes, ecclesiam, lampadibus omnibus extinctis, diligentissime clauserunt. Sed cum accessit Arianus, cum suorum multitudine, ad effringendas ianuas, repente simul portæ omnes diuinitus concussæ abiectis longius seris, apertæ sunt, & effuso cœlitus lumine, lampades omnes accensæ sunt; sed simul cæcitate, Episcopus percussus est, tantoque terrore omnes affecti, vt intrare ausi non fuerint, sed eum ita cæcum effectum domum suam confusi retulerunt.

Arian. Epi cæcitate vnde percussus.

TIT. LXX. Signis præuiis ingentes Ecclesiæ futuras calamitates præmonstrari solere.

Cataclysmum non est passus mundus vniuersus, quin prius eius incolæ fuerint de eo præmoniti. Gen. 6.

Hieremias arripuit vrceum, & coram populo fregit, præsagiens eos omnes ita fore frangendos. Hier. 19.

Deinde idem catenis vinctus coram populo stetit, demonstrans futuram eius seruitutem & captiuitatem apud Babylonios. Hier. 28.

Ezechiel assumpta nouacula capillos sibi per tres partes abrasit, quarum vnam combussit, aliam scidit, & tertiam per aerem sparsit. Per primam innuit populum peste & fame laboraturum: per secundam gladio percutiendum per tertiam: captiuum fore dispergendum. Ezech. 5.

EXEMP. I. *De prodigiis & præsagiis excidium Hierosolymitanum præcedentibus.*

Ex Iosepho li 7. de bello Iudaic. c. 12. Lud. Gran. p. 4. Catechismi, in Symbolum.

DIuina bonitas, quæ non tantum peccatoris mortem amat, quantum vt conuertatur & viuat, se vel in ipsos Iudæos ingratos ostendere voluit. Nam post commissum peccatum, quadraginta annos eos expectauit; quibus omnes Apostoli, ac in primis S. Iacobus, propinquus Domini, qui Episcopus Hierosolymæ cōstitutus fuit, eos quotidie admonebat, & ad pœnitentiam impellebat, si forte tantam lacrymarum vim effundere possent, quæ potentis iudicis iræ flammam extinguerent: qui tanta mora illis aperte indicabat, quod eorum salutem expetebat. Deinde insistebat, vt illorum cordium duritiē emolliret, prodigia illis, & nonnullarum rerum species in cœlo ostendendo; & dextra manu ensem tenens digladiabatur, minando illis atq; ignoscendo. Illi vero neque attendebant, neq; credebant, sed velut attoniti, nec aut oculos habentes, aut animas, edicta Dei dissimulauere. Supra ciuitatē sidus stetit simile gladio, & per annū perseuerauit.

Hierosolymitanorum pertinacia.

Prodigia excidium Hierosolymæ præcedentia.

rauit cometes. Præterea vigesimo primo die mensis Maij visio quædam apparuit fidem excedens. Pro fabula fortasse, quod dicturus sum, haberetur, nisi qui viderunt, superessent, & clades dignæ præsagiis secutæ fuissent: Namq; ante solis occasum visi sunt per inane ferri currus totis regionibus, & armatæ acies tranantes nubila & ciuitati circumfusæ Festo autem die, quem Pentecostes vocant, nocte sacerdotes intimum templum more suo ad diuinas res celebrandas ingressi, primum quidem, motum, strepitumq; senserunt, postea vero subitam vocem audierunt quæ diceret: Migremus hinc. Quod autem his horribilius fuit, Iesus quidã filius Anani, plebeius & rusticus, quadriennio prius quam bellum gereretur, in summa ciuitatis pace atque opulentia, cum ad festum diem venisset, quo aregias in honorem Dei componi in templo ab hominibus mos est, repente exclamare cœpit: Vox ab Oriente: Vox ab Occidente: Vox à quatuor ventis: Vox in Hierosolymam & templum: Vox in maritos nouos nouasque nuptas: Vox in omnem hunc populum. Atque hæc interdiu noctuque clamitans omnes ciuitatis vicos circuibat Nonnulli autem virorum insigniũ aduersum omen indigne ferentes, corripiunt hominem, multisque verberibus afficiunt. Ille autem neque pro se, nec ad eos qui se mulctabant secreto quicquam locutus, eadem quæ prius vociferãs perseuerabat. Magistratus autem rati, quod erat verum, magis diuinum esse hominis motum, ducunt eum ad Romanum Præfectum: vbi plagis vsque ad ossa laceratus, neque supplex cuiquam fuit, neque lacrymauit: sed vt poterat inclinans maxime vocem ad singulos ictus respondebat: Væ, væ Hierosolymis, &c. Fuit itaque ciuitas funditus euersa, bonis direptis, captis & interfectis omnibus quos inuenerunt Romani. Iussit Imperator Vespasianus, vt omnes muri & omnia ædificia, quæ quidem satis pulcra erant, solo æquarentur, vt quemadmodum prophetauerat Saluator, in ea lapis supra lapidem non remanserit. Hic fuit infelix finis illius tam antiquæ & nobilis ciuitatis in toto orbe terrarum cognitæ, & celebratæ; qui illi accidit post annum 2700. primæ eius ædificationis per Regem Melchisedech, & 1679. anno postquam iterum Dauid Rex eam fabricauit atque nobilitauit. At neque illius antiquitas, neque amplitudo, & munitio, neque amplæ diuitiæ, neque religionis gloria satis fuerunt, quę hostibus impedimento essent, quo minus eo modo excinderetur. Hoc fuit illorum præmium, qui Christi regnum recusantes, dixerunt: *Non habemus Regem, nisi Cæsarem.* Cum hic Rex, quem sibi cooptarunt, hanc illis retulerit gratiam.

Hierosolymorum vastatio.

[Lu]c. 19.

[Ioa]n. 19.

II. *Dæmon minatur Ecclesiæ ruinam.*

[Theo]dorus [Lect]or lib. 1. [Colle]ctan.

Gennadius ecclesiæ Constantinopolitanæ presbyter, cum noctu ad altare orandi gratia descendisset, spectrum quoddam dæmoniacum vidit: quod cum increpasset, huiusmodi clamorem emittere audiuit, quo seipso viuente quiescere, tandem vero post mortem ipsius Ecclesiam vastaturum dicebat. Metu huius Gennadius Domino plurimum supplicauit, ac paulo post vitam hanc finiuit.

III. *De variis signis futuræ persecutionis Catholicorum.*

Antequam Hunericus Vandalorum Rex vniuersa furoris sui tela in persecutionem Ecclesiæ Cath. sicut leo rugiens converteret, multis visionibus & signis imminens tempestas fuit demonstrata: nam ferme ante biennium quam fieret, vidit quidam Fausti ecclesiam insolito ornatu fulgentem; & dum lætaretur tanti fulgoris candore, cereis quoque fulgentibus, palliisque velaminum ac lampadibus rutilantem, subito ait: Luminis illius concupiscibilis extinctus est fulgos, ac tenebris succedentibus aduersarius naribus natus est fœtor, omnisq; illa beatorum turba, expellentibus quibusdam Æthiopibus minata est foras: ob hoc iugiter lamentatum, quod eam in claritate pristina nequaquam viderẽt restitutam. Visionem istam nobis præsentibus sancto retulit Eugenio. Vidit & quidam Presbyter ipsam Fausti ecclesiam refertam turbis innumerabilium populorum, & post paululum euacuatam, & repletam porcorum multitudine atque capratum. Item alius vidit aream triticeam ventilationi paratam, granis adhuc ventilatoris iudicio necdum à palea separatis, & dum ingentis massæ, licet confusæ, magnitudinem miratur, subito ecce turbo veniens tempestatis soniuago flatu cœpit aduentum suum surgente puluere demonstrare. Cuius impetu palea illa omnis omnino volauit remanentibus grauis. Post hac venit quidam procerus splendido vultu, habituq; nitido fulgens cœpit grana vacua, macilenta, atque similagini reproba purgando proiicere. Quæ diu examinans vix magnitudinem illius massæ, licet probatæ, ad aceruum tamen perduxit exiguum. Item alius ait: Stabat quidam præcelsus super montem qui dicitur Requensis, & clamabat dextera, lęuaq; Migrate, migrate. Alius conspicit rugiente cœlo atq; turbato sulphureas nubes, quæ ingentes cœperunt lapides iaculari. Qui lapides dum cecidissent in terram, plus accendebantur, & maioribus flammis ardebant, atque intrantes in penetralia domorũ, quos inuenerant incendebant. Qui autem vidit, ait cum se in quodam cubiculo abscondisset, miseratione diuina ad eum flamma non potuit peruenire. Reor vt illud propheticum impleretur: *Claude ostium tuum, & abscondere pusillum, donec transeat ira Dei.* Vidit & venerabilis Paulus Episcopus arborem vsque ad cœlos ramis florentibus extensam, quę etiam dilatatione sua omnẽ pene Africam opacabat: Et cum vniuersi eius magnitudine, & speciositate gauderent; ecce subito (inquit) venit asinus violentus, qui defricans ceruicem super robur radicum eius impulsu suo cum

Victor Vticens. lib. 2. de persecutione Vandalor.

Ecclesiæ Cath. ornatus.

Visio altera.

Esa. 26.

ingenti ſonitu illam mirabilem arborem eliſit ad terram. Sed & Quintilianus honorabilis Epiſcopus vidit ſe ſuper quendam montem ſtare, de quo conſpiciebat gregem innumerabilem ouium ſuarum: & in medio gregis duæ erant ollæ nimiũ bullientes. Aderant autem omnium occiſores, quarum carnes ollis bullientibus demergebant. Et cum ita fieret, omnis illa magnitudo conſumpta eſt gregis. Reor ergo illa duas ollas, ſicca veneria, & laribus duas eſſe ciuitates, in quibus multitudo prima fuerat congregata, à quibus incendium initium ſumpſit, aut Hunericum Regem, & Cyrillum Epiſcopum eius.

IV. *Futura vaſtatio Eccleſiæ à Longobardis in Italia per haſtas & acies in aere S. Redempto præmonſtratur.*

Paul. Diac. de geſt. Longobar. libr. 1. ca. 6. Gregor. hom. 1. in Euangel. & libr. 3. Dialo c. 38. Baron. to. 7. an. 567.

Acies igneę in aere quid portẽdant.

Diuus Gregorius Papa de dira clade à Longobardis Italiæ inferenda hæc pro concione habuit ad populum: Priuſquam Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo acies vidimus, ipſumque qui poſtea humani generis fuſus eſt, ſanguinem coruſcantes. Sed quæ ante hæc oſtenſa ſint ſancto Redempto Epiſcopo Ferentinato, idem Gregorius ſic narrat in dialogis: Redemptum Ferentinæ ciuitatis Epiſcopum, vitæ venerabilis virum, qui ante hos fere annos ſeptem ex hoc mundo migrauit, tua dilectio cognitum habuit. Hic, ſicut mihi adhuc in monaſterio prope poſito valde & familiariter iungebatur, hoc quod Ioannis Iunioris prædeceſſoris mei tempore de mundi fine cognouerat, ſicut longe lateque claruerat, à me requiſitus mihi ipſe narrabat. Aiebat namque, quia quadam die, dum parochias ſuas ex more circuiret peruenit ad eccleſiam beati Eutychij martyris. Aduesperaſcente autem die, ſtratum ſibi fieri juxta ſepulcrum martyris voluit, atque ibi poſt laborem quieuit. Cum nocte media, vt aſſerebat, nec perfecte vigilare poterat, nec dormiebat, ſed depreſſus, vt ſolebat, ſomno grauabatur quodam pondere vigilans animus; atque ante eum idem martyr Eutychius aſtitit, dicens: Redempte vigilas? Cui reſpondit, Vigilo. Qui ait; Finis venit vniuerſæ carnis: Finis venit vniuerſæ carnis: Finis venit vniuerſæ carnis. Poſt quam trinam vocem, viſio Martyris, quæ mentis eius oculis apparebat, euanuit. Tunc vir Dei ſurrexit, ſeque in orationis lamentum dedit. Mox enim illa terribilia in cœlo ſigna ſecuta ſunt, vt haſtæ atq; acies igneæ ab Aquilonis parte viderentur. Mox effera Longobardorum gens de vagina ſuæ habitationes educta, in noſtram ceruicem graſſata eſt; atque humanum genus, quod in hac terra præ nimia multitudine quaſi ſpiſſę ſegetis more ſurrexerat, ſucciſum aruit; nam depopulatæ vrbes, euerſa caſtra, concrematæ eccleſiæ, deſtructa monaſteria virorum & fœminarum, deſolata ab hominibus prædia atque ab omni cultura deſtituta in ſolitudine vacat terra: nullus hanc poſſeſſor inhabitabat; occuparunt beſtię loca, quæ prius multitudo hominum tenebat, & quid in aliis mundi partibus agatur, ignoro. Nam in hac terra, in qua nos viuimus, finem ſuum iam non nunciat, ſed oſtendit. Tanto ergo nos neceſſe eſt inſtantius æterna quærere, quanto à nobis cognoſcimus temporalia fugiſſe. Deſpiciendus à nobis hic mundus fuerat, etiamſi blandiretur, ſi rebus proſperis demulceret animum. At poſtquam tot flagellis premitur, tanta aduerſitate fatigatur, tot nobis quotidie dolores ingeminat, quid nobis aliud, quam ne diligatur, clamat? Hæc S. Gregorius de aduentus Longobardorum præſagio. At ne quis putet mendax fuiſſe de vniuerſæ carnis fine prædictum oraculum, ſciat hiſce verbis non ſęculi conſummationem ſignificatam, ſed gentis Italiæ cladem: ſicut olim Deum per ſuum Prophetam comminatum fuiſſe conſtat: vbi ait: Hæc dicit Dominus Deus terræ Iſrael; *Finis venit. Venit finis ſuper quatuor plagas terræ: Nunc finis ſuper te, &c.* Sicut ergo finem vniuerſæ carnis minitante propheta, non mundi eſt demonſtratus interitus, ſed imminentes tantum clades præſignatæ fuere: ita pariter eadem, de S. Redempto, accipienda erunt.

S. Redẽpto quæ præoſtenſa de incurſione Longobardorum.

Mala à Lõgobardis Italiæ illata.

Ezech. 7.

V. *Pluuia ſanguinis triduo durans in Aquitania quid portenderit.*

In frag. hiſ. Francorum ad Baron. tom. 11. an 1017.

Circa annum Domini milleſimum decimum ſeptimum, temporibus videlicet Benedicti VIII. in regione Aquitaniæ ſecus maritima tale prodigium accidit ante ſolennitatem S. Ioannis Baptiſtæ: tribus diebus de cœlo pluit ſanguis, qui cadens ſuper carnem hominis, aut ſuper lapidem, non poterat lãuari; ſi vero ſuper lignum caderet, lauabatur. Perterrefecit, inquit Baronius, vniuerſas Gallias eiuſmodi prodigium, adeo vt Robertus Rex Francorum ſcriptis conſuleret Fulcertum Epiſcopum Carnotenſem, inter Gallicanos Epiſcopos doctrina facile principem. Cuius de his ad eundem Regem tunc reſpondens data extat *Epiſtola, in qua quid iſta portenderent, in fine ita philoſophatur: Quod autem nuper huiuſmodi cruorem in quadam parte regni veſtri pluiſſe audiſtis: & quod ille cruor, vbi ſupra petram, vel ſuper carnem hominis ceciderat, ablui non poterat; vbi autem ſuper lignum ceciderat, facile abluebatur, per hæc tria genera hominum ſignificata eſſe videntur: Per lapidem impij; per carnem fornicarij per lignum vero, quod neque durum eſt, vt lapis, neque molle, vt caro, illi, qui neque impij ſunt, neque fornicarij. Cum ergo venerit ſuper illam gentem, cui portenditur, gladius, ſine peſtilentia deſignata per ſanguinem; hi antea duri & molles non fuerint mutati in melius, morientur perpetualiter in ſanguine ſuo: medij vero per anguſtiam mortis, vel aliter poterunt liberari pro arbitrio ſecretiſſimi atque præſtantiſſimi Iudicis. Hæc ad Robertum Regem Fulbertus. Porro conſequuta eſſe bella grauiſſima in ea Prouincia inter Guilielmum Aquitaniæ Ducem, & Gaufredum Comitem Andeganenſem, quo ſeipſos mu-

*Epiſt. 79

Pluuia ſanguinis quid portenderit in Aquitania.

tuo

tuo aduersis armis confecerunt, affirmat idem auctor.

Tit. LXXI. De sacrorum altarium erectine & consecratione.

Genes. 8. *Ædificauit Noe altare Domino; & toll ns de cunctis pecoribus mundis & volucribus, obtulit holocaustum: odoratusque est Dominus odorem suauitatis.*

Genes. 12. *Apparuit Dominus Abraham in terra Chanaan, & dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc, qui a ificauit igitur altare Domino, qui apparuit ei.*

Genes. 26. *Apparuit Dominus in Ber abee Isaac, dicens: Noli timere, quia ego sum tecum. Itaque ædificauit altare Domino, & inuocato nomine Dom ni erexit tabernaculum.*

Genes. 35. *Locutus est Deus Iacob dicens: Surge & ascende Bethel, & habita ibi: facque altare Deo, qui apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum.*

Exod. 24. *Dixit Dominus ad Moysen: A cende in montem tu & Aaron, Nadab & Abiu, & septuaginta enes ex Israel, & adorabitis procul. Moyses ergo m ane consurgens ædificauit altare ad radices montis, & duodecim vitu os per duodec m tribus Israel. Et post pauca sequitur: Obtuleruntque victimas pacificas Domino, v tulos.*

Exemp. I. *Altaria nonnisi lapidea ex statuto B. Siluestri Pontificis esse erigenda.*

E. Pontificali Romano, Breuiariũ Conc. Trident. 9. Nouembr. lect. 6.

Beatus Siluester I. in consecratione altaris Principis Apostolorum decreuit, vt deinceps nisi ex lapide altaria non ædificarentur: attamen Basilicæ Lateranensis à Constantino etiam Saluatori consecratæ altare fuit è ligno erectum. Quod mirum non est: nam cum à S. Petro vsq; ad Siluestrum, propter persecutiones, Pontifices certo loco consistere non possent; quocunque eos necessitas compulisset, siue in cryptas, siue in cœmetecia, siue in ædes piorum, super illo altari ligneo ad arcæ similitudinem concauo sacra faciebant. Quo altari sanctus Siluester reddita Ecclesiæ pace, honoris causa Principis Apostolorum, qui in illo sacrificasse dicitur, & reliquorum Pontificum, qui vsque ad id tempus ad mysteria conficienda eo vsi fuerant, in Lateranensi prima ecclesia collocato sanciuit, ne quisquam in eo, præter Romanum Pontificem Missam deinceps celebraret.

II. *De altari in honorem S. Philastrij Brixiensis Episcopi consecrato.*

In vita eius cap. 1. apud Sur. to. 4. 8. Iulij.

In vita S. Philastrij, Episcopi quondam Brixiensis, refertur, quod in altari eius nomini consecrato, & super caput eiusdem posito, preces Missarum celebrauerint Episcopi successores, & diem transitus eius venerantes, ab omni terreno opere Brixiensem populum abstinere iubentes, reuerenter honorauerint.

III. *De sacri altaris consecratione, & mirabili eius effectu.*

Io. Moschus Euir. Prat. spirit. c. 10.

Scribit Sophronius sacri altaris lapidei consecrationem magnis ritibus fieri, iisque peractis angelos ceu loci custodes diuina potestate adhiberi: ita enim habet in prato spirituali: Abbas Barnabas iuxta Iordanem eximiæ sanctitatis vitam degebat, altareque erexerat ad consecrationem in spelunca sua. Cum igitur ipse inde alio migrasset, Anachoreta quidam speluncam ingressus vidit Angelum Dei stantem super altare; aitque ad Angelum Anachoreta: Quid hic agis? Cui Angelus: Ex quo sanctificata sunt ista, à Deo ipso mihi credita sunt.

Angeli altarium sacrorum custodes.

IV *De parietibus altaris oratorii Patriarchij circumquaque à Greg. VIII. deargentatis.*

Ex Anastasio Baron. to. 9. an. 731.

Gregorius Papa VIII. oratorium in Patriarchio in nomine B. Petri Apostoli, diuersis ornatum metallis à nouo refecit, & circumquaque altaris parietes deargentauit, ac distinxit duodecim Apostolos pensantes libras centum octoginta. Fecit & calicem aureum præcipuum diuersis ornatum lapidibus pretiosis, pensantem libras triginta: similiter & patenam auream pensantem libras viginti octo & semis.

Altaria decoranda.

V. *In consecratis altaribus recondi solere Sanctorum quorundam reliquias.*

Sur. in translat. S. Liberij 23. Iulij Baro. tom. 9. an. Christi 794.

Cum Leo Papa III. Padeburnæ apud Carolum Magnum esset, religiosum eius, & salutare Christianitatis dilatandæ studium nobiliter inochoatum Apostolica auctoritate firmauit, atque in ecclesia tunc ibidem nouiter constituta, quoddam altare consecratus, adorandas in eo reliquias protomartyris Stephani, quas secum Roma detulerat, collocauit, fiducialiter id Principi promittens, quod oratorium illud tanti Martyris patrocinio munitum non vlterius passurum foret iniuriam, quam ipso referente, prius ei contigisse cognouit, vt videlicet ob incolarum loci perfidiam, & odium in Christianam religionem aliquoties igni traderetur. Et ob hanc maximè causam easdem reliquias ibi rogatu Imperatoris recondidit, non sine effectu congruæ fiduciæ, sponsionisque suæ, cum nihil tale postmodum illic perpetratum esse certissimum sit. Ex quo tempore Padeburnensis ecclesiæ sedes tam Imperatoris sanctione, quam Apostolicæ benedictionis auctoritate fuit primitus constituta.

Aris sacris imponendę reliquię.

VI *Quantam sacro altari reuerentiam exhibuerit Emmanuel Lusitan Rex.*

Refert. Hector. Pintus Lusitanus Ordinis S. Hieron. 1. parte Dialog. c. 19. de tranquillitate vita tom. 21.

Emmanuel Lusitanię Rex lustrabat forte de via, qua erat pietate, cœnobium Hieronymianorum sodalium, quod à longa rupe nomen habet. Cum de more preces in templo fudisset, Religiosorum Præfectum egrediens officij gratia interrogauit:

Emanuelis Lusitaniæ Regis pietatis exemplum.

Satin' salua res? & valent patres? Intulit ille ægrotare quosdam: ad quos visitandos Rex ingreditur, & in nosocomio chirothecas puero tradidit: qui rebus aliis occupatus eas altari, in quo Missæ officium pro infirmis fieri solebat, imposuit. Rex visis in altari chirothecis, grauiter offensus, ad eum conuersus, Quomodo audes, inquit, has altari imponere? Quibus apprehensis disiecit, & pie genibus in terram positis, supplex orauit. Eo nimirum exemplo docens, quanta sacris altaribus reuerentia debeatur.

VII. *Quomodo altare Romanorum Constantinopo. existens ab Imp. hæretico sit euersum.*

Ex Anastas. Biblioth. in Martino Baro. to. 8 Annal. c. 2. 648.

Quam impie vero se gesserit erga altaria Paulus Constantinopolitanus, id testatur sanctissimus Papa Martinus exordio concionis ad Patres habitæ in Synodo Lateranensi: Paulus, inquit, prædecessores suos in his superare contendens, non solum scripto prauitatem suam defendens contra recta sanctæ Ecclesiæ dogmata audacter præsumpsit; propter quod iusta ab Apostolica sede & ipse depositionis vltione percussus est. Insuper ad proprij erroris cooperimentum (quod nunquam à prioribus hæreticis præsumptum est) & illud illicite ipse præsumere studuit. Altare enim sanctæ nostræ sedis in domo Placidiæ sacratum (Placidiæ palatium erat Romani Pontificis, in quo Apocrisarij habitare solebant) in venerabili oraculo subuertens diripuit: prohibens, ne adorandam & immaculatam hostiam, id est, sacram celebrationem Apocrisarij nostri ibidem Deo offerre valeant, viuificæ diuinæ communionis sacramenta percipiant. Quos videlicet Apocrisarios, quia ex præceptione Apostolicę autoritatis commouerunt eum, vt de tali hæretico intentu recederet, nec non contristari visi sunt, persecutionibus diuersis cum aliis Orthodoxis viris & venerabilibus sacerdotibus insecutus est eos, quosdam eorum custodiæ retradens, alios in exilium deportans, alios autem verberibus submittens, &c.

Appocrisarij sedis Apostolicæ quid passi à Constante Imp.

VIII. *De Iuliani Præfecti sociorumque eius horrendo interitu, qui impudent. r contra sacrum altare minxit.*

Hist. Eccles. Tripart. l. 6. cap. 32. ex Theodoreto.

Cum sub Iuliano Apostata iuberentur vasa Ecclesiastica sacra fisci ærario deputari, sublatis ianuis ecclesiæ maioris quam Constantinus ædificauerat, fit cunctis accessibile sanctuarium. Ingrediente siquidem Iuliano Præfecto Orientis Ecclesiam, Felix præpositus regalium thesaurorum pariter introiuit, & simul Elpidius Comes rerum priuatarum. Aiunt enim & Felicem & Elpidium prius Christianos, tūc à pietate recessisse, impio principi parere cupientes. Iulianus itaq; præfectus impudenter contra sacrum altare minxit. Quem cum Euzoius prohibere tentaret, eum ille percussit in capite: Fertur autem dixisse Christianorum inuentiones cœlestium cura non vacare, porro, Felix videns vasorum ornamenta, quæ Constantinus & Constantius frequēter obtulerunt: Ecce, in quibus, inquit, vasis Mariæ filius ministratur? Sed pro his impietatibus væsanisque præsumptionibus non post multum pœnas exacti sunt. Nam repente Iulianus sæuo morbo correptus, visceribus putrefactis interiit; & excrementa non per meatus egestiuos emittebat, sed scelestum os, quod blasphemiis ministrauerat, organum huius excretionis est factum. Aiunt autem illius vxorem fide fuisse clarissimam, eamq; dixisse: Decet te marite, laudare Saluatorem Christum, quoniam tibi per hanc correptionem magnitudinem proprię virtutis ostendit. Non enim agnoueras contra quem pugnare voluisti, nisi consueta longanimitate hæc tibi flagella diuinitus intulisset. His ergo verbis & passionibus imminentis causam languoris cognoscens, rogabat Imperatorem, vt ecclesiæ, quibus fuerant ablata, redderentur. Sed nec illum flexit, & ipse terminum vitæ suscepit. Porro, Felix & ipse repente flagellum virtute diuina suscipiens, sanguine toto die simul & nocte ex ore fuso, & venis corporis vndique vacuatis, omniq; virtute simul expensa, & ipse celeriter est extinctus, æternæque morti contraditus.

Iuliani præfecti impietas in altare sacrum.

Blasphemia in Christū.

Iuliani pœna.

Vxoris monitio ad maritum.

Felicis mors infelix.

IX. *Ob altarium profanationem pœnas luit Abdila Saracenorum Rex.*

Baro to. 10. Annal. an 874.

Anno Domini 874. cum magnus ex Africa exercitus Saracenorum Salernum ciuitatem sub Gnaiferio Principe valasset, diuq; eadem obsidio perdurasset, cumque eorum Princeps nomine * Abdila ecclesiam sanctorum Martyrum Fortunati, Caii, & Anthes sibi in habitaculum delegisset, & magno eorundem sanctorum Martyrum improperio omne genus impudicitię super altare eiusdem ecclesię, vbi stratum pararat, exercere solerat; accidit, vt dum illic reluctantem opprimere virginem conaretur, repente sacrilegum vltio diuina perculerit, trabe è tecto delapsa super eum, qua illæsa penitus virgine, scelestissimus & impurissimus Arabs extinctus est, in cuius locum Saraceni alium subrogarunt Regem Abimelech eunuchum. Ad miraculi euidentiam declarandam accessit, quod trabs illa procul ab altaris perpendiculo distans, non nisi diuina potentia potuit in sacrilegum Saracenum altare profanantem immitti. Hæc in rebus gestis Longobardorum Principum Beneuentanorum apud Herempertum.

* Agdila

Rex Saracenorum dat pœnas sceleris.

X. *De fœdissima sacrorum altarium & Euangeliorum per impurissimos hæreticos profanatione.*

Gabr. P. teol. libr. 1 Elench. hæresum p.

Albigensium hæreticorum temporibus Friderici II. Cæsaris Germani, & Innocentij Papæ III. anno Domini 1216. inuidia diaboli in Comitatu Tolosano pullulantium, eo tandem ipsorum accreuit malitia, amentia, furor, temeritas, impudentia, atque diuini timoris suique obliuio, vt cum Biterranensis à Catholicorum exercitu obsidione vallaretur, & expugnaretur, in qua illi detenti erant, sacrum Euangelij codicem arripientes, & super illum mingentes, de

Euangeliorum libe ab hæreticis fœdatur.

de muro contra Chriſtianos proiicerent, & ſagittas in eum detorquentes, clamarent in hunc modum. Ecce lex veſtra, miſeri. Traditur etiã eorum quemdam Toloſæ in odium Chriſti, & confuſionem fidei, iuxta altare maioris eccleſiæ ventrem ſuum purgaſſe, & palla altaris ſuam fæditatem deterſiſſe. Alios rurſus ſuper altare ſcortum poſuiſſe in * conſpectum crucifixi: cumque eo abuſi fuiſſent, poſtea ipſam ſacram imaginem detraxiſſe, eique brachia præcidiſſe, & collo fune alligato, illam per plateas vrbis, intolerandis cum blaſphemiis traxiſſe. Hæc ſunt hæreticorum inſignia & tragœdiæ, ſed vltio à Deo immiſſa longe grauior in hoſtes altarium & rerum ſacrarum.

Altaria fœdiſſime conſpurcata.

* Contemptum.

Albigen. furor & impudentia noſtri ſeculi hæreticis perſimilis.

TIT. LXXII. De ſacrorum templorum ornatu.

Exod. 25. 26.

In veteri teſtamento Deus voluit tabernaculum ornatiſſimum eſſe, ita vt omnia fere inſtrumenta ſanctuarij aurea eſſent, vſque ad emunctoria lampadum; cortinas autem tabernaculi, & veſtes Sacerdotales etiam voluit eſſe pretioſiſſimas, ex ſerico, byſſo, purpura, gemmis, &c. Et ne deeſſent artifices, donauit ſapientiam & artem ad omnia illa facienda certis quibuſdam viris.

EXEMP. I. *Fons, in quo baptizatus fuit Conſtantinus Magnus, egregie ab ipſo ornatur.*

om.I.Concil. in Silueſt. ud Baron. .3. Annal. n. Chriſti 324.56.

FOntem ſanctum, vbi baptizatus eſt Auguſtus Conſtantinus, ex lapide porphyretico, & ex omni parte coopertũ intrinſecus & foris & deſuper, & quantum aqua continet, ex argento puriſſimo, libras tria millia & octo: In medio fontis columna porphyretica, quæ portat phialam ex auro puriſſimo, penſantem libras quinquaginta, vbi ardent balſami libræ ducentæ, annexum eſt ſtipa amianti. In labro fontis agnum ex auro puriſſimo fundentem aquam, penſantem libras triginta. Ad dexteram agni, Saluatorem ex argento puriſſimo in pedibus quinque, penſantem libras centum ſeptuaginta. In læua agni, beatum Ioannem Baptiſtam ex argento in pedibus quinq; tenentem titulum ſcriptum, qui hoc habet: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, penſantem libras centum. Ceruos ex argento ſeptem fundentes aquam, penſantes ſingulos libras octingentas. Thymiamaterium ex auro puriſſimo, penſans libras decem, cum gemmis praſinis & hyacinthinis vndique, numero gemmæ quadraginta duæ.

ontis ornatus ex ſa- is imaginibus.

II. *De munificentia Conſtantini. Imper. in templum S. Crucis.*

uſt. Bi- oth. in nſtant. ud Baron. Chriſti

Anno Domini trecenteſimo vigeſimo quarto fecit Conſtantinus Auguſtus Baſilicam in Palatio Seſſoriano, vbi de ligno ſanctæ Crucis poſuit, & in auro & gemmis concluſit, vbi & nomen Eccleſiæ dedicauit, quo nominatur vſque in hodiernum diem Hieruſalem. In quo loco conſtituit dona iſta: candelabra ante lignum ſanctum lucentia argentea quatuor, ſecundum numerum quatuor Euangeliorum, penſantia ſingula libras octoginta. Pharos cantharos argenteos quinquaginta, penſantes ſingulos libras decem: calices miniſteriales quinque, penſantes ſingulos libras ſingulas: Scyphos argenteos tres, penſantes ſingulos libras octo: Calices miniſteriales argenteos decem, penſantes ſingulos libras duas: patenam argenteam auro incluſam cum gemmis, penſantem libras quinquaginta. Altare argenteum penſans libras ducentas quinquaginta: Amas argenteas tres penſantes ſingulas libras viginti, & omnes agros circa palatium eccleſiæ dono dedit.

III. *Cortina crucibus inſignita cum variis aliis veſtibus à ſummo Pontifice Leone III. templis offeruntur.*

Ornarunt quoque mirifice eccleſias ſummi Pontifices Romani: Leo enim III. fecit in baſilica ſancti Petri cortinas albas holoſericas roſatas habentes in medio crucem cum chryſoclauo: Et in Baſilica beatæ Dei genitricis quæ appellatur ad præſepe, fecit cortinam maiorem ſericam albam habentem periclyſim, & Crucem de fundata: Et in ſacratiſſimo altari maiore fecit veſtem de chryſoclauo, habentem hiſtoriam Natiuitatis, & ſancti Simeonis (præſentationis Chriſti in templo) & chæretiſmon: (annunciationem diuæ Virginis.) Et in baſilica ſancti Laurentij in ſacro altari veſtem ſericam chryſoclauam habentem hiſtoriam Dominicę paſſionis & reſurrectionis: Et in eccleſia ſancti Pauli fecit vela holoſerica ſigillata habentia periclyſin, & Crucem de Bathin, ſeu fundato numero quindecim: Et velum alithino rotatu, &c. & in medio Crucem cum gemmis. In titulo Eudoxiæ fecit veſtem ſuper altare Tyriam, &c. cum Cruce, & in baſilica Saluatoris veſtem habentem hiſtoriam Crucifixi: & in titulo ſanctæ Suſannæ fecit veſtem de blatthin habentem in medio Crucem de chryſoclauo. Et in templo ſanctæ Priſiæ veſtem albam holoſericam habentem in fronte Crucem de chryſoclauo.

Idem in Leone III. apud Gretſer. li. 5. de Cruce.

Cortinæ templis oblatæ.

Ornamenta templis oblata.

IV. *Pulcheria Auguſta donarium pretioſiſſimum templo Conſtantinopolitano dicat.*

Niceph. Calliſt. Eccl. hiſt. lib. 14. c. 2.

Pulcheria Imperatrix Theodoſii iunioris ſoror, quindecim annos nondum nata virginitatem ſuam Deo per omnem vitam conſecrauit. Vt autem conſilium, decretumq; ſuum pignore aliquo ſtabiliendum eſſe putaret, Deo ipſi, ſacro ſacerdotum ordini, & ſubditis ciuibus; certum ſententiæ ſuæ teſtimonium exhibuit. Nam admirandum quoddam incredibili pulchritudine ornamentũ, ex auro & pretioſis lapillis contectum, in ſacræ menſę formam redactum, pro virginitate ſua, fratriſque imperio, Ca-

Pulcheria in teſtimonium voti perpetuæ virginitatis donum pretioſum eccleſiæ offert.

tholicæ Constantinopolitanæ ecclesiæ dedicauit in corona quadrangulari eius consilio causaque consecrationis eiusmodi nouis quibusdam literis insculpta.

V. *Dagobertus ob templorum ornatum à periculo damnationis eripitur.*

Ex Annal. Robert. Gaguin. lib. 3. Baro. tom. 8. an. 647. n. 3.

Dagobertus Francorum Rex voti non immemor, quo diuis martyribus Dionysio, eiusque collegis obnoxium se fecerat, Catulicum vicum petiit: & sacrosancta corpora inde exhumari iubet. Inscripti erant tituli cuique mausoleo, quibus alter ab altero sine controuersia erat designatus. Ea in conditorio, quod fabrefieri rex mandauerat, reponi ad tempus imperat. Tandē magno sumptu cum templum ædificasset (quod & solido argento tectum erat) eo transferri corpora instituit, condito ad eum vsum aureo feretro, additisque ad decorem multis variisque gemmis. Annuis insuper prouentibus ad sacerdotum & ministrorum templi alimoniam designatis, & ne minus ornamenti interius locus haberet: tapetes quoque vnionibus & gemmis variis intextos, quibus interior paries tegeretur, attribuit. Adeo gratissimus diuis martyribus patronis suis Dagobertus fuit. Inopum præterea curam non omittens reconditorium proxime aram maiorem templi argentei apponit, vbique diuis donaria martyribus offerrentur, reposita sacerdotes egenis impertirent.

Ecclesia S. Dionysij ædificatur & argenteo tegitur.

Templorum ornatus Sanctis gratus.

TIT. LXXIII. De sacrorum ornamentorum abusu.

EXEMP. I. *De Diacono, qui abutens vestibus sacris diuinam sensit vindictam.*

Greg. Turo. in vitis Patrum cap. 8.

Diaconus quidam sancti Nicetij Lugdunensis Episcopi casulam possidebat, eaque non secus ac veste quadam profana vtebatur, atq; monentes, vt eam maiori in reuerentia haberet, petulanter irridebat, ac tandem in fani & Antistitis contemptum ex ea pedulia fecit. Sed mox adfuit diuini iudicij vltio: nam vt primum ea pedibus aptauit, arreptus à dæmone ruit in pauimentum, & cruentas ore spumas proiiciens, debitas sceleris pœnas luit. Et quia nemo, qui misero succurrere poterat, præsens erat, extensis ad focum pedibus ignis pariter cum soccis pedes deuorauit. Et hæc quidem fuit in perfidum vltio.

Vltio in sacra veste abutenté.

II. *Pallia altaris in camisias & femoralia conuertentes impij, dignas luunt pœnas.*

Victor. Vtic. de persecut. Wandal. lib. 1. an. 456. apud Baro. tom. 1.

Prouincia Mauritaniæ plurimis fuit siderum, hoc est Episcoporum, illustrata radiis. Quæ etsi nihil profuerunt Wandalis, nec ipsi Genserico eorum Regi; constat tamen sanctorum Episcoporum labores Catholicis fuisse proficuos, vtpote qui eorum classico ad subeundum pro recta fide martyrium animarentur. Quod cum occasio exegit egregie præstiterunt. Siquidem quod ad Gensericum pertinet, tantum abfuit vt ex Martini ad fratrum martyrio & miraculis vllum pœnitentiæ signum ostenderit, vt acerbius ferociusque Catholicos exagitare perseuerarit. Nam audi Victorem: Accenditur, inquit, propter hæc aduersus Dei Ecclesiam Gensericus. Mittit Proculum quendam in prouinciam Zeugitanam, qui coarctaret ad tradendum ministeria diuina, vel libros cunctos, Domini sacerdotes: vt primo armis nudaret, vt ita facilius inermes hostis callidus captiuasset. Quibus se non posse tradere clamantibus, ipse rapaci manu cuncta populabatur: atque de palliis altaris (proh nefas) camisias sibi & femoralia faciebat. Qui tamen Proculus huius rei executor, frustratim comedens linguam in breui turpissima consumptus est morte.

Proculu[s] Arianus palliis al[ta]rium ab[u]tens turp[is]sima mo[rte] cōsumit[ur].

III. *De vltione diuina in Thymelicum saltatorem in veste sacra Patriarchæ Hierosolymitani saltantem.*

Petr. Dai[...] an S. R[...] Archid. [...] ep. ad N[...] laum II. Pont f. a[...] Baron. t[...] 11. an. 10[...] 8. Ex The[...] 2. 127. [...] ceph. 9. 4[...]

Sacram vestem, quam famosissimus Imperator Constantinus ad honorem Hierosolymorum ecclesiæ dederat Macario illius Pontifici ciuitatis, auro scilicet, sericoque contextam, vt ea circumamictus ministerium sacri Baptismatis adimpleret, Cyrillum asseruit Acarius Cæsareæ Palæstinæ Episcopus vendidisse, eamque tunc emisse quendam Thymelicum saltatorem. Dumque indutus ea solito more saltaret, vt ille testabatur protinus cecidit, & contritus, ac diuina vltione percussus spiritum exhalauit.

Vestime[n]tis sacris haud ab[u]tendum.

IV. *De funesto interitu hæretici ornamenta, cæterasque res sacras violantis.*

Ex Anna[l.] Societ. Ies[u] ana. 1584 in Rescid. Paderborn[...] sub Prou. Rheni.

Anno Domini 1584. in Paderbornensi agro à Westphalis sunt per summam contumeliam & impietatem templa & templorum ornamenta deiecta atque direpta, vt ne tenuissimæ quidem reliquiæ sacræ vestis appareant, signa afflicta ac comminuta, diuina omnia euersa ac violata. Sed non omnibus id impune cessit. Opifex quidam dum contra Catholicos gloriose se iactat, mirifice se tundendis sacræ mensæ calicibus oblectari, repentina pestilentia correptus, & cū reliqua familia fœde consumptus, docuit cæteros, quantum in violatione ac direptione sacrorum piaculum admisissent, quando ipsa quoque maledicta tam essent acriter vindicanda. Quanquam, quæ est improborum densissima nox, ne hoc quidē diuinæ seueritatis exemplum sacrilegas hereticorum manus à polluenda religione compescuit: tractare impudentissime sacrosancta altaris mysteria non horruerunt contumeliis & probris appetere, sacras arculas perscrutari, euertere instrumentum omne diuinum, promere de custodiis, quę tanquam religionum ludibria inter se deriderent, denique per lasciuiam accensis facibus, factoq; ag-

Lactanti[j] de rebus malis pœna.

Hæretico[rum] nequit[ia] & audaci[a] quanta in res sacras.

mine

mine, supplicationis Catholicæ pompam imitari, impietate non minore quam lusu. Mitigauit hanc feritatem Bauarici Ducis fratris nequaquam satis audata pietas. Is vt in Truchsesij suffectus est locũ, lexcubare in omnem gregem cœpit, & quoad fieri potest, mulierosi quondam Archiepiscopi petulantiam, eiusque simillimorum audaciam ferociamq; comprimere. Sed tamen in tanta adhuc scelerum impunitate, tantaque hæreticorum licentia, quoniam humanæ iam industriæ vires peruenerunt ad summum, diuinæ sunt implorandæ: vt aut sui nominis hostes funditus perdat, aut quod magis optandum est, pro sua clementia ab ea prauitate ad saniora consilia conuertat.

V. *De vltione diuina ob thronum Episcopalem ecclesiæ Alexandrinæ ignominia affectum.*

Ex Athan. Epist. ad solitar. Baron. tom. 3. 356.

Cum Ariani Constantij Imperatoris mandato paulo vehementius sæuirent, quidam ex petulantioribus iuuenibus interiora penetrans audacter se in throno sessum recepit, & inter sedendum fornicarios ronchos de naribus insonuit: mox deinde consurgens magna vi thronum conuellens, ad se distrahit, minime aduertens in sese vltionem diuinam attrahere. Vt enim olim Azori incolæ ausi Arcam attingere, quam illis vel oculis attingere nefas fuit; statimq; secundum hoc factum peribant, sed ita vt prius sedium tormentis excruciarentur: ita quoque miser iste ausus sellam conuellere, fragmento ligni inde in ventrem ipsius resiliente, & quasi ab ipsa vltione impacto, intestina sua perforauit, & eadem vi qua solium disrumpere conabatur, rupta aluo, sua intestina effudit; celeriusque quam ipse thronum auferret, thronus ei vitam sustulit: effusis enim (vt dictum est) visceribus, collapsus est, & inde asportatus post vnum diem expirauit.

Reg. 5.

[D]iuina vltio in thronum sacri violatores.

VI. *De pœna grauissima diuitis impij ob negatum Dei Genitrici ornatum in eius festis concedi solitum.*

Roberto supplem. [Sig]eberti, [...]ro. tom. [...]c. 1. 2.

Erat quidam prædiues Burgensis in loco qui dicitur Rocca Amatoris, à quo monachi ecclesiæ S. Mariæ & S. Amatoris mutuo acceperant pecuniam, tradentes illi in loco pignoris cortinas illius ecclesiæ. Imminente autem festo Genitricis Dei & Virginis Mariæ, rogauerunt prædicti monachi Burgenses, vt quas habebat apud se cortinas, ad ornandam ecclesiam, tantæ solemnitatis completo tripudio ei restituendas, eis accommodaret. Ille vero aurem cordis habens obturatam, *vt alter Nabal Carmelus, diues, iniquus, & stultus,* nulla quidem prece flexus est: sed respondit eis cum tumore animi, dicens, quod essent cortinæ illæ circa lectum coniugis suæ, quæ nuper ei puerum pepererat, nec aliquatenus inde possent amoueri. Quid multa? Transiuit festiuus dies, & ecclesia præfata ornatum suum festiualem non habuit. Sequenti vero nocte beata Maria mater Domini nostri appauit in somnis vxori prædicti Burgensis, & dixit ei: Vir tuus peccatum grande commisit, nec poterit impietas excessus derelinqui impunitus. Tertia enim die infans tuus spiritum exhalabit, & vir tuus debitum morti soluens in die octaua mutabit hanc temporalem felicitatem supplicij æternis. Tu autem proficisceris ad ecclesiam meam, quæ est in Bethlehem, & circumspectis ibi tribus sepulcris, quorum quidem duo extrema vacua non sunt, medium tibi eliges in sepulcrum. Interim omni feria quarta circa horam nonam deficiet in te spiritus tuus, & decurret ab ore tuo & naribus sanguis multus, & vsque ad horam nonã sabbathi veluti mortua permanebis. Sabbatho hora nona spiritu redeunte duces vtrasque manus tuas super faciem tuam, & continuo pristinus color, & fortitudo in te remeabunt. Hæc locuta est B. Maria & abscessit. Mulier vero prætimore turbata euigilauit, & ruminans somnium suum cum magna sollicitudine, illud memoriæ commendauit. Crastina autem illucescente die cœpit somnium suum coniugi suo per ordinem narrare. Miser sermonibus eius non adhibuit fidem: nec etiam cum videret spiritum deficere in puero, de agenda pœnitentia cogitatum habuit: sed morte præuentus in die octaua iuxta præostensam visionem in supplicium lapsus est gehennale. Perturbatur mulier in alterutrius nece, & omnia sicut monstrata fuerant, in se nihilominus intelligens accidisse, Romam sub festinatione proficiscitur, & rem summo reuelat Pontifici. Præterea constanter asseruit, quod insequenti anno ab illo maxima fames ingrueret, & quod ex corruptione aeris innumerabilis hominum multitudo moritura esset, & quod Clerum Romanum grauis animaduersio feriret, nisi ab exercitio doli resipiscerent, sub quo à multis retro temporibus vsque in hodiernum diem laborauerunt. At Dominus Papa volẽs manifestius scire, si sermones mulieris veritati inniterentur, commendat eam duodecim nobilibus matronis, dans illis præceptum, vt cum illa in mortem obdormiret per extasim, plantis eius calentes subulas infigerent, & de sanguine ab illius ore manante vestes suas inficerent. O rem mirabilem! quarta feria, sicut prædixerat, hora nona, mulier expalluit, & mortua est, ita vt nullus in ea vitalis remaneret spiritus, & ab eius naribus cœpit defluere sanguis copiosus. Sed matronæ præceptorum Domini Papæ non immemores, pedibus mulieris calentes subulas infigunt, nec ob id illa mouetur. Insuper de sanguine eius vestimenta sua tingunt: sed omnis infectio facta per sanguinem in sabbatho nunquam comparuit, cum spiritus vitæ in mulierem remearet.

[...]eg. 25.

B. Virginis apparitio & reuelatio seu prophetia.

Risum marito narrat mulier.

Rerum euentus declaratur.

Alex. Pap. III. probat spiritum, si ex Deo sit.

ART. X.

Remiſſionem peccatorum.

TIT. LXXIV. Remiſſionem peccatorum, ſine qua iuſtus & ſaluus nullus eſſe poteſt, eſſe in Eccleſia Dei.

EXEMP. I. *Quando S. Attilanus Epiſc. Zamorenſis peccatorum remiſſionem cognouerit ſibi factam.*

Lucius Marin de rebus Hiſp. c. 5. ap. Sur. 5. Oct. tom. 7.

BAttilanus annum agens quintum & vigeſimum, audiens in Moreola monaſterio, quod a Samora non longe diſtabat, hominem ſanctiſſime vixiſſe, illuc ſtatim ſe contulit: vbi decennium ſub Floriani Abbatis diſciplina militauit. Cuius honeſtatem, ſanctitatemque cognoſcens Florianus, eum in Monaſterij Priorem conſtituit. Quorum temporibus Zamorenſis atque Legionenſis Pontifices à mortali vita diſceſſerunt. Attilanus in Epiſcapatu Zamorenſi, & Florianus in Legionenſi ſucceſſerunt, propterea quod per omnem regionem clariſſima eorum fama virtutum peruolabat: qui die Sancti Spiritus illo myſterio fuere roborati. Quapropter Attilanus templa, loca, omneſque populos ſumma cura gubernabat, & annos fere decem magnos & aſſiduos labores tolerabat. Qui memor exactæ vitæ, criminumque ſuorum, quæ antea commiſerat, peregrè proficiſci ſtatuit. Epiſcopatus itaq; reditus pauperibus mandat communes fieri, quod multis rationibus ſuos hortatur, quoniam neceſſitate coactus ſe per aliquod tempus receſſurum dicebat.

Cedit epiſcopatu ad tempus vt peccata defleat.

Quod ſi ſecus mandatum feciſſent, Deus iratus maledictione condemnarêt. Hoc audientes, qui vitam eius nouerant, clamant omnes: Te ſequemur quocumque vadis, ô mortalium omnium clementiſſime: quare nos in tanta calamitate relinquis? Per Deum vnicum quidquid rogas nos facturos teſtamur. Ille autem idem illorum adhibens cum eos benedixiſſet, ſtatim diſceſſit: cumq; veniſſet ad pontem prope templum S. Laurentij annulum quem digito geſtabat, de ponte proiicit in flumen, dicens: Quando annulum hunc reuiſero, tunc ab omnipotenti Deo omnium delictorum meorum veniam promerebor. Inde autem diſcedens cum vno comite, quem plurimum diligebat, adeo feſtinauit, vt eum defatigatum reliquerit in itinere. Solus itaque ſe pannis induit quam viliſſimis, adeo vt à nemine cognoſci poſſet, & duos annos eleemoſynis vixit. Quem tandem vox in ſomnis audita diuinitus ſic admonuit: Attilane iamiam tuum ad Pontificatum perge, tuæ enim exauditæ preces. Ipſeque præcepto audito ſe itineri accinxit. Venit itaque ad eremum nocte, quæ ſancti Vincentij de Cornu vocabatur, & conuicina ſancto ſepulcro, vbi quædam muliercula cum marito ſuo illum in parua domo receperunt, eique cœnam non lautam quidem dederunt. Mane autem maritus & vxor pro piſcibus ad Epiſcopi domum vadunt, vt antea conſueuerant, & Attilanum rogant, vt interim domum cuſtodiat. Quibus dantur piſces, immemores vnius quem domi reliquerant, reuerſi pro eo dederunt piſcem maioris ponderis. Quos piſces Attilanum rogant vt præparet, donec ipſa pro aqua, & maritus pro igne vadunt. Quibus Attilanus reſpondit obſequenter. Cumq; maiorem piſcem accepiſſet, dum eius viſcera volueret, annulum, quem à ponte deiecerat, inuenit. Tunc repente pronus, & genibus flexis, Deo gratias egit, & continuo ſpontè campanæ ſonitum dederunt, & magna totius ciuitatis admiratio orta eſt.

S. Attiliani preces exauditæ.

Ex annulo inuēto pe[c]cata ſibi d[i]miſſa no[u]uit.

II. *De Ægidio reuelatum, remiſſionem peccati per eum Clodoueo faciendam.*

Petr. Rib[a]deneira d[e] vit. Sanct[orum] 1. Sept.

Diuus Ægidius Abbas, vitam in terris degens angelicam, toti mundo ſalutis, animarū ſalutari conſulens; & ad diuina gratiā traducens ex multis Clodoueum Galliæ Regem, qui cum grauiſſimo quodam ſcelere obſtrictus eſſet, ab eo monitus tantum ſcelus expiauit; & peracta pœnitentia peccati illius abſolutionem conſequutus eſt, & precibus eiuſdem ſancti ad frugem reuocatus.

III. *D. Eleutherio diuinitus etiam innotuit, eidem Clodoueo per ipſum remiſſa omnia fore peccata.*

Ex Archi[u]& offic. Ec[cl.] Cathedral. Tornac.

Beati Eleutherij fama excitatus Clodoueus Francorum Rex Tornacum venit; cumque frequentioribus Eleutherij concionibus plurimum delectaretur, vir ſanctus diuinitus admonitus Regi cauſam ſui aduentus aperuit, peccatum ſcilicet graue poſt ſuſceptum à D. Remigio baptiſmum ab ipſo commiſſum, quod confiteri verecundia prohiberetur. Crimen profuſis lacrymis Rex faſſus Eleutherium obſecrauit, vt immaculatam victimam offerens diuini numinis iram placaret, & Præſul annuit, & totam noctem in vigiliis pro Rege precibus traducēs ſub auroram propitiatorium Deo ſacrificium obtulit: cum ecce inter ſacra, tota eccleſia collucente, affuit Angelus, qui preces exauditas, & peccatum remiſſum nunciauit. Vnde Rex eccleſiam & Eleutherium multis affecit muneribus, lætuſq; ad interiora regni ſe recepit.

Clodoue[o] peccata re[-] miſſa Ang[e]lus nūciat.

IV. *Vt S. Eligius diuinitus cognouerit remiſſa ſibi eſſe peccata.*

In vita eius apud Sur. 1. Decem. ca. 8.

S. Eligius Nouiomenſis Epiſcopus cupiens ſe vas Deo ſanctificatum exhibere; metuens autem, ne aliqua ſuum delicta pectus fuſcarent, omnia ab adoleſcentia ſua coram ſacerdote confeſſus eſt acta; ſicque auſteram cœpit agere pœnitentiam. Quodam vero tempore Dominum fide pleno pectore rogauit, vt ſi accepta Deo pœnitentia eius eſſet, quoquo modo dignaretur ei dare notitiam. Habebat itaq; in cubiculo, vbi aſſidue cubitare ſolitus erat, multorum pignora ſanctorum in ſupremis dependentia ſub quorum ſacro velamine, reclinato in cilicio capite, orare conſueuerat nocte. Quo nimirum

Confeſſio Sacramentalis.

in loco, cum ex more quadam nocte in oratione proſtratus ſuper cilicium incumberet, ſomno ingruente oppreſſus, veluti tranſeundo in momento obdormiuit, viſumq; eſt ei adſtitiſſe repente quendam, atque dixiſſe: Ecce Eligi exauditæ ſunt preces tuæ, indiciaque olim quæſita nunc tibi conceſſa. Mox excitatus odorem hauſit gratiſſimum. Senſit etiam ex gerulo reliquiarum guttas ſuauiſſimas ſuper ſuum leniſſime defluere caput. Ex quo nimis attonitus ſurrexit velociter, & ſolicite conſpiciens vidit quaſi balſamum diſtillare de chriſmario, & pallio, quo erat opertus. Tanta quippe fragrantia odoris ſuauiſſimi totum illud impleuerat cubiculum, vt etiã ipſe vix ibi ſubſiſtere requiuiſſet. Tunc memor ſuæ petitionis, nimiamque largitatem bonitatis Dei miratus, altius ingemiſcens, fidelem retributorem ex intimo corde benedicebat Chriſtum, qui nunquam dereliquit ſperantes in ſe. Hoc ergo fuit initium virtutum eius; immo omnipotentis Dei, per quem omnes omnia poſſunt. Quod cum vir ſanctus ſodali ſuo Audoeno, cognomento Dadoni, quem ſicut animam ſuam diligebat, ſecretius enarraſſet, viciſſim ab eo exigebat, ne, vſquequo ipſe in corpore maneret, eadem cuiquam indicaret.

S. Eligio peccatorum remiſſio diuinitatis reuelatur.

V. *Perſeueranti in ſancto propoſito dimitti peccata diuinitus aliquando demonſtratum.*

Greg. Mag. homil. 34. in Euangel.

Rem breuiter refero, quam viro venerabili Maximiano tunc Patre monaſterii mei atque presbytero, nunc autem Syracuſano Epiſcopo narrante cognoui. Noſtris modo temporibus Victorinus quidam extitit, qui alio quoque nomine Æmilianus appellatus eſt, non inopis ſubſtantiæ iuxta mediocritatem vitæ. Sed quia plerumque regnat in rerum opulentia carnis culpa, in quodam facinore lapſus eſt, quod debuiſſet valde pertimeſcere, ac de ſuæ mortis immanitate cogitare. Reatus ergo ſui conſideratione compunctus erexit ſe contra ſe, mundi huius omnia dereliquit, monaſteriũ petiit. In quo nimirum monaſterio tantæ humilitatis, tantæque ſibi diſtrictionis extitit, vt cuncti fratres, qui illic ad mortem diuinitatis excreuerant, ſuam cogerentur mortem deſpicere, dum illius pœnitentiam viderent. Studuit namq; toto mentis adniſu cruciare carnem, voluntates proprias frangere, furtiuas orationes quærere, quotidianis ſe lacrymis lauare, deſpectum ſuum appetet; oblatam à Fratribus venerationem timere Hinc itaque nocturnas Fratrum vigilias præuenire conſueuerat. Et quia mons, in quo monaſterium ſitum eſt, ex vno latere in ſecretiore parte prominebat, illuc conſuetudinem fecerat ante vigilias egredi, vt ſe quotidie in fletu pœnitentiæ quanto ſecretius, tanto liberius mactaret. Contemplabatur namque deſtructionem venturi iudicis ſui, & iam eidem iudici concordans puniebat in lacrymis reatum facinoris ſui. Quadam vero nocte Abbas monaſterii vigilans hunc latenter egredientem intuitus, lento pede foras ſequutus eſt. Quem cum in ſecreto montis latere cerneret in oratione proſtratum, expectare voluit quando ſurgeret, vt ipſam quoque longanimitatem orationis exploraret, cum ſubito cœlitus lux emiſſa ſuper eũ fuſa eſt qui in oratione proſtratus iacebat: tantaq; ſe illo in loco claritas ſparſit, vt tota pars regionis illius ex eadem luce candeſceret. Quam Abbas vt vidit, intremuit & fugit. Cumque poſt longum horæ ſpatium idem frater ad monaſterium rediiſſet, Abbas eius vt diceret an ſuper ſe effuſionem tanti luminis agnouiſſet, requirere eum ſtudnit, dicens: Vbi fuiſti frater? At ille latere poſſe ſe credens, in monaſterio ſe fuiſſe reſpondit Quod negans Abbas compulit eum dicere quid vidiſſet. At ille videns ſe eſſe deprehenſum, hoc quoq; quod Abbatẽ latebat, aperuit, adiungens: Quando ſuper me vidiſti lucẽ deſcendere de cœlo, vox ẽt pariter venit, dicens: Dimiſſum eſt tibi peccatũ tuũ. Et quidẽ omnipotens Deus peccatũ eius potuit tacẽdo laxare: ſed loquẽdo per vocẽ, radiando per lumẽ, exẽplo ſuæ miſericordię noſtra voluit ad pœnitẽtiã corda cõuertere.

Peccatoris cõpunctio.

Carnis mortificatio.

Iudicii diuini præ-halio.

Peccatum dimiſſum pœnitenti cælitus reuelatur.

VI. *Bernardus pœnitentiarius poſt actam pœnitentiam nolens credere Angelo nuncianti peccata ſibi remiſſa, fit mutus.*

Sophron. Prati Spirit. cap. 143.

Cum veniſſemus in Thebaidem, conuenimus Sophiſtam Phibamonem in vrbe Antinoo: narrauitq; nobis vtilitatis noſtræ gratia de latrone quodam nomine Dauid, qui apud Hermopolim plurimos exſpoliabat, plures etiam interficiebat, & innumera perpetrabat mala, ita vt nullus in his crudelitatis operibus conferri poſſet: Eratque famoſiſſimus inter omnes. Die vero quadam cum exerceret latrocinia cum ſociis pluſquam triginta, rediens in ſemetipſum, compunctuſque in his, quæ perpetrauerat, ſceleribus, relictis ſociis abiit ad monaſterium. Cumque pulſaret monaſterii ianuam, exiit oſtiarius, & dixit ei: Quid vis? Princeps autem latronum ait: Monachus fieri volo. Ingreſſus vero oſtiarius nunciauit Abbati de illo. Egreſſus ad illum Abbas, & videns, quia iam ſenex eſſet, dixit ei: Non potes hic manere. Multum enim laborem tolerant fratres, abſtinentiaque magna eſt. Et tu cum aliter aſſuetus ſis, diſtrictionem monaſterii ferre nõ præuales. Ille autem orabat, dicens: Vtique faciam omnia: tantummodo ſuſcipe me. Porro Abbas in ſententia ſua perſiſtebat, dicens: Non potes ferre. Tunc ait illi latronum princeps: Vt ſcias, ego ſum Dauid latronum princeps, & idcirco veni huc, vt defleam peccata mea. Si autem me ſuſcipere nolueris, ſub iureiurando tibi proteſtor per eum, qui in cœlo habitat, quia rurſus ad priorẽ ſtatũ remeabo, & aſſumptis mecũ ſociis meis vos omnes interficiã, totumque monaſterium euertam. His auditis, Abbas ſuſcepit eum intra monaſterium, tondenſque eum tradidit ei religioſum habitũ. Cœpit igitur in ſpiritali militia veteranus tyro pugnare, & abſtinen-

Dauid pœnitentiarius latronum fuerat patronus.

Latronum princeps fit monachus.

Nota monachos o-

lim etiam gestasse tõsurã, & habitũ nouũ.

Pænitentia res est pretiosa, cum per eã peccata quantumuis grauia propellantur.

Luc. 1.

tiæ, obedientiæ, humilitatisq; studiis cunctos, qui erant in monasterio, transcendere (erant autem fere septuaginta monachi) cunctos ædificans, omnibus existens forma virtutis, & sanctitatis exemplũ. Die vero quadam sedente illo in sua cellula, missus ad eum Angelus Dei, dicens: Dauid, Dauid, remisit tibi Deus peccata tua, & erat ex tunc signa faciens. Qui respondens, dixit, Credere non possum, quod omnia peccata mea illa, plura quã Arena maris, atq; grauiora, tam breui tempore mihi remiserit Deus. Cui Angelus ait: Si Sacerdoti Zachariæ non credenti mihi, cum illi filium pollicerer, non peperci, sed eius vinxi linguam, docens illum non debere esse incredulũ his, quæ à me dicebantur, nec tibi quidẽ parciturus sum. Idcirco eris amodo non loquens. Dauid autem prostratus humi, ait: Cum essem in sæculo nefaria scelera faciens, & humanum sanguinem fundens loquebar; modo, cum seruire Deo volo, laudesq; illi offerre, tunc linguã meã, ne loquar, ligas? Respondit illi Angelus. Cũ implebis psalmodiæ canonem, loqueris; præter canonẽ vero penitus tacebis. Quod & factũ est: plurimaq; per illum Deus miracula ostendit. Psallebat igitur psalmos, nullũ vero verbũ aliud omnino loqui poterat. Qui vero nobis ista narrauit, se illũ vidisse asserebat.

Angelo discredens fit mutus.

VII. *F. Christophorus Franciscanus per Angelum fit certior de remissione peccatorum.*

Ex Annal. Franciscan. Hier. Plat. de bono status religiosi lib. 1. cap. 13.

In Annalibus quoque Franciscanorum legitur, Christophorum quendam Sacerdotem eius ordinis religiosissimum, cum vehementer sollicitus esset de quibusdam commissis in sæculo, rogasse fratrem quendam, quæ sæpe sui custodis Angeli aspectu colloquioq; fruebatur, vt de ea re ab ipso quæreret Angelum autem, quoad illa attineret, iussisse, vt bono ac securo esset animo; de reliquo vero studeret vsque in finem perseuerare, vt saluus esset.

VIII. *Iulianus hospitator ob hospitalitatis beneficium diuinitus intelligit culpam sibi de parricidio patrato remissam.*

Fulgos. lib. 6. c. 9. Marc. Marul. li. 4. c. 10. & lib. 2. 11.

Iulianus cognomento hospitator errore magis quam furore parentes interemit. Cũ enim summo mane parentes, reuersus, in suo vxorisque cubili dormientes offendisset, putauit vxorem esse cum adultero, & educto repente gladio ambos transfixit. Vxor autem antequam ille aduenisset, ad ecclesiam perrexerat. Re tandem cognita, vbertim fleuit, vtique commissi veniam promereri posset: relicta domo, prope fluminis ripam, vbi multi vado transeuntes deperibant, Xenodochium posuit, vt viatores tecto acciperet, & nauicula transuectare gratuito cœpit. Postremo diuinitus dictum audiuit, quod culpam eluisset hospitalitatis merito. Parentum ergo interfector per pœnitentiam factus est cœli habitator.

Iuliano pænitenti culpa remissa.

IX. *Pyamoni reuelatur remissio peccatorum per pœnitentiam facta.*

E vitis Patrum par. 1.

Pyamon presbyter, vir multum humilis, & cui reuelationum gratia concessa erat, cum aliquando Domino sacrificia offerret, vidit Angelũ Dei stantem iuxta altare, & vniuscuiusque monachorum accedentium ad altare scribentem nomina in libro, quem tenebat in manibus: quorundam tamen nomina non scribentem. Cumq; diligenter obseruasset senior, qui essent, quorum nomina non scripsisset, posteaquam sunt completa mysteria, vnumquemque eorum seorsim vocans, perscrutatur, quid eis in occulto peccati fuisset admissum, & inuenit ex confessione eorum vnumquemq; mortalis peccati obnoxium. Tunc hortatus est eos ad agendam pœnitentiam; & semetipsum cum eis ante Dominũ prosternens die ac nocte, tanquam ipse in eorũ peccatis esset obnoxius, flebat: & tamdiu permansit cum eis in luctu & lacrymis & pœnitentia, donec iterum videret eundem Angelum stantem, & scribentem accedentium nomina: & cum aliis vidit etiam illos ex nominibus euocantem atque ad reconciliationem altaris inuitantem. Vnde intellexit eorum susceptam esse pœnitentiam, & sic eos altari magna cum gratulatione restituit.

Angeli piorum nomina describunt.

Peccata per pœnitentiam delentur.

TIT. LXXV. Quosuis vere pœnitentes ab Ecclesia esse recipiendos.

EXEMP. I. *Landelinus dissolutus adolescens Angeli monitu resipiscit, & ab Ecclesia recipitur.*

In vita eius apud Sur. 15. Iunii.

LAndelinus nobilis Adolescens Cameracesius beato Autberto Antistiti, qui eum de sacro fonte susceperat, literis imbuendus à parentibus commendatur. Postquam vero ætate nonnihil progressus est, idem Episcopus voluit eum Clerici tonsuram accipere. Sed vbi id quibusdam cognatis eius innotuit, ab amore rerum cœlestium conati sunt eum suis persuasionibus reuocare: dicebant enim: En quantus iuuentutis decor eo inuitatur, vt mundo nuntium remittat. Sed noli frater assentiri. Si enim feceris, nec tibi nec parẽtibus vlli vsui eris. Præstat igitur, vt nobis obtemperans, relinquas monasterium, & fruaris mundi huius oblectamentis potius, quam hic instar mortui cuiusdam ociosus desideas. Si nobiscum abire volueris, suppeditabimus tibi omnia quæ libita erunt animo tuo, efficiam vsque vt diuitiis & honoribus abundes. His & id genus aliis blandis sermonibus persuaserunt ei quod volebant, ita vt à Sancto Autberto aufugiens, illisque se adiungens, deinceps rapinis & cædibus deditus esset, instar prædonum. Ea causa pius pater Autbertus multo mœrore affectus, haud secus atq; mortuum eum lugebat, & erat reuera mortuus, qui iam diabolo seruiret. Orabat nihilominus sanctus Pontifex Deum continenter pro illo, vt libertatem restitueret captiuo, & vitam mortuo, faceretque medicinam satanico vulnere sauciato. Quid plura?

Landelinus seductus viuit flagitiose.

Nomen suum mutat Landelinus.

Plura ? Malesana mens , quod improbe cœperat, Prosequi constituit, nomenq; suum mutans, Maurosum se deinceps vult appellari , scilicet ne nomen quandoq; proderet eum , qui se in perditionis latebras abdiderat. Interea dies multos in tam nefario opere perdurans seruiebat diabolo à Christo profugus : sed tandem diuina potentia non deseruit preces sancti Pontificis, & pro solita clementia filium restituit errabundum Sanctæ Matri Ecclesiæ. Volebat is cum suis sociis diuitis cuiusdam domum diripere. Ea autem nocte, quæ huic flagitio destinata erat, quidam ex complicibus eius excessit è vita, cuius morte ille vehementer afflictus dedit mēbra sopori, viditq; miseri illius animam in tartarum abduci : Cumque non sine ingenti tremore id aspiceret, adstitit Angelus Domini, & voce terribili dixit ei : Cerne iam Landeline præmia laboris tui: ide vt anima socii tui ad inferiorum æterna supplicia pertrahatur : simulque considera, vtrū tibi præstabilius sit ita protrudi in barathrum æstuantis gehennæ, an nobiscum potius perfrui gaudiis sempiternis. Missa igitur fac opera satanæ, & amplectere Christi militiam. Abiice obscurati pectoris cæcitatem, vt possis intueri clarissimam Christi lucem. Excute iamiam à ceruicibus tuis iugum diabolicæ seruitutis, vt post breuis huius vitæ curricula possis æternum regnare cum Christo. Audi B. Autbertum antistitem , & agnosce spiritualem patrem tuum. Suscipe libens ab ore eius monita cœlestis doctrinæ. Hæc & alia multa cum Angelus ei dixisset, cœlum petiit. Landelinus autem eo visu non mediocriter terrefactus, relictis sociis, & rebus suis omnibus, pedes Cameracum festinat, & S. Autberti pedibus se aduoluens , orat pro admissis criminibus pœnitentiæ mulctam sibi irrogari. Ille vero pius pater, eius gratulans conuersioni & desiderio , suscepit pœnitentem , quem diu fleuerat à se profugum, sinumque ei diuinæ misericordiæ aperiens reddidit eum sanctæ matri Ecclesiæ. Itaq; sub sæculari habitu degens in monasterio agebat pœnitentiam macerans corpus ieiuniis , quod mundi illecebris contaminauerat. Atq; tandem excoctus diuturna pœnitentia, statuit mundi à se negocia abiicere vt possit liberius cælestia cogitare. Rogat igitur B. Autbertum, vt se tondeat, & militiæ cælestis chlamydem induat.

Ab Angelo aspere monetur Landelinus, vt resipiscat.

Landelinus pœnitens misericorditer ab ecclesia suscipitur.

[O]sbert. [M]onachus [in] vita eius [c.] 31. apud [S]ur. 19. Maii [&] Baron. to. [..] an. 970. Dunstan.

II. *De Comite ab Ecclesia excommunicato , & ab eadem post pœnitentiam recepto.*

Comes quidam præpotens cognatam suam illicito sibi matrimonio copulauerat, & à Dunstano semel, secundo & tertio redargutus incestum suum diuortio expiare nolebat. Quapropter gladio Spiritus sancti à viro Dei percussus, à liminibus sanctæ Ecclesiæ est seiunctus. Qui typho tractus superbiæ Regem Angliæ adit , Dunstanum immoderatæ & impiæ seueritatis accusat, regia sanctione se ab eius tyrannide libertū cōstitui querula voce precatur & obsecrat. Cuius verbis Rex acquiescens, Dunstano mandat, vt hominem cum ea, quam duxerat, in pace manere sinat, & à quibus ipsum suspenderat, liminibus sacris restituat. Miratur ille audita , & dolet religiosum Regem per mendacem hominis linguam, ante rei inquisitionem & examinationem, esse se ductum. Ponit tamen hominem ad rationem, & tam pro commisso crimine , quā propter iniustam sui criminationem terrefactum , paulo durius increpat, cupiens eo modo ad pœnitentiam & correctionem cor illius emollire. At vbi vidit ipsum non solum verbis suis non consentire, sed insuper contumaci spiritu contra se furere minariq;, supra id, quod eum ab ingressu domus Dei suspenderat, vt dixi , omnem ei communionem fidelium, donec à sua prauitate discederet , interdixit. Tunc ille se ipso deterior effectus immani est furore correptus: & nihil eorum quæ possidebat , alicuius esse momenti reputans, ad hoc solum se totum studebat impendere, vt Dunstano excitaret scandalum, & Christianæ legis iugum, quo à sua libidine coercebatur , sibi faceret alienum. Legatos itaque suos Romam destinat, & talibus assueta quorūdam Romanorum corda & ora in suam causam largo munere, largiori sponsione permutat , Quid deinde? Præsul Apostolicæ sedis Dunstano , peccatori homini condescendere verbis ac litteris mandat , & eum Ecclesiæ gremio integre cōciliare monet, hortatur, imperat. Ad quæ Dunstanus ita respondet: Equidem cū illū, de quo agitur, delicti sui pœnitudinem gerere videro, præceptis Domini Papæ libens parebo. Sed vt in peccato ipse suo iaceat, & immunis ab Ecclesiastica disciplina nobis insultet , & exinde gaudeat, nolit Deus. Auertat etiam Deus à me, vt ego causā alicuius mortalis hominis , vel pro redemptione capitis mei, postponam legē, quam seruandam statuit in sua Ecclesia idem Dominus meus IESVS CHRISTVS filius Dei. Hæc sibi relata ille audiens , & Dunstanum ab his, quæ certo diceret, inflexibilem esse certissime sciens, & excōmunicationis suæ pœna cum pudore hominum constrictus, tum timore periculorum , quæ talibus nonnunquam accidere solent , perterritus, obstinationem suæ mentis deposuit, & abdicato illicito coniugio pœnitentiæ sibi cultum imposuit. Dunstano namque generale totius regni consilium de obseruantia Christianitatis celebrante; ipse suimet oblitus , nudis pedibus , laneis indumentis corpus amictus , virgas manu ferens, Concilio sese mediū ingessit, ante pedes Dunstani gemebundus & eiulans corruit. Quo viso moti sunt omnes , qui aderant, ad pietatem , & ipse pater omnium , maiori præ cæteris pietate motus est. In vultu tamen seruato disciplinæ rigore, vtpote hominē reconciliare Deo desiderans , lacrymas eius ad horā seuerus sustinuit: ac demum à toto concilio postulatus, lacrymans ipse, culpam indulsit. Itaque ab excommunicationis vinculo absolutum , communioni fidelium, gaudentibus cunctis, eum restituit.

Ep. coërcet incestuosum.

Incestuosus contumax excommunicatur.

Munera excæcant oculos hominum.

Incestuosus excommunicatus redit ad frugem meliorem.

Comitis pœnitentiæ publicæ exemplum notabile.

III. Dec

III. *De Eudocia Augusta seniore ab errore Eutychianorum reducta, & ad Orthodoxiam admissa.*

Cyrillus Monachus in vita S. Euthymii apud Sur. 20. Ioan. & Baron. to. 6. an. 455.

Eudocia Imperatrix crebris admonita litteris, vt Eutychianistarum relicta communione sequatur ea, quæ decreta fuerant ab Ecclesia Catholica: illa primum quidem cunctabatur & differebat mutationem, neque sciebat quemadmodum dimitteret ea, quæ sibi visa fuerant. Postquam vero intellexisset, suum generum, nempe Valentinianum Imperatorem, fuisse interemptum in vrbe, filiamque eius filias esse in potestate hostium, & captiuas abductas Carthaginem, corde valde sauciata & rerũ carissimarum amissione ea esse repensa arbitrata, inuenit calamitatem magistram eius quod recte habet Ipsa enim inquit, tua disciplina me docebit. Et ad rectam & veram fidem per illam reducta statuit deinceps viris diuinis vacare, ab eis instrui, & vti ducibus ad salutem. Et ideo Anastasium Corepiscopum cum quibusdam aliis, qui ei seruiebant, mittit Antiochiam ad Simonem χιονίτην, id est columnam habitante, qui erat multo altius sublatus virtute quam columna, & vere totius Orbis miraculum: ei scopum cordis sui per literas significans, rogansq; vt ab illo rursus acciperet, quænã esset sua sententia. Quidnam autẽ respondit? scias, inquit, quod malignus videns opes tuarũ virtutũ, expetiuit te, vt cribraret sicut triticum, & per pestiferum illum Theodosium tuam corrupit animam. Sed esto bono animo: non enim deficiet fides tua. Mihi autẽ hoc succurrit admirari, quod cum sit tibi fons propinquus, ipsum quidẽ despicis, procul vero quæris eandem aquam haurire: habes enim diuinum Euthymium, cuius sequens doctrinam non errabis à salute. His auditis non fuit negligens Eudocia, neque supina in boni inquisitione: sed cum statim de viro inquisiuisset, & intellexisset ei esse prohibitum ad Ciuitatem aliquam accedere: turrim in solitudine, quæ vergit ad Orienetm, in altissimo ædificat promontorio, quod non plusquam triginta stadia distat à Laura. Et illa quidem in eam ascendit, vt nullo prohibente frueretur ad satietatem doctrina Euthymii. Cum autem eum vidisset Imperatrix Eudocia, non leuiter aspexit, sed vt qui in æstate aquam sitit, ad illius pedes præ gaudio procidens: Nunc cognoui, inquit, quod Deus me visitauit. Ille a. cũ eã solita impertiisset benedictione: Sed oportet, inquit ô filia, te tibi deinceps attendere, & in futurum diligenter cauere: Nam quoniã vel parum abducta fuisti vna cum Theodosio, propterea tibi molestia euenit in rebus carissimis. Sed vt per totam vitam abstineas ab hac à ratione aliena contentione, oportet te præter tres sanctas & œcumenicas Synodos nempe Nicænã, quæ cõuenit aduersus Arium; & Constantinopolitanã, quæ ipsa quoq; congregata fuit aduersus Macedoniũ, & Ephesinã priorem aduersus Nestorium, accipere etiam decretum, quod fuit editum ab ea, quæ nunc fuit congregata Chalcedone; & cum te separaueris à communione Discori, Iuuenali Ierosolymitano Archiepiscopo omnino communicare, & cum eo omnino consentire. Cũ hæc quidem dixisset; & precatus esset pro Imperatribe, & deinde ei valedixisset recedit: Illa autem statim reipsa executa est ea, quæ mandata fuerant, sanctamq; ingressa ciuitatem, Iuuenali & Catholicæ cõmunicauit Ecclesiæ; magnamque & frequentem inducit multitudinem monachorum & laicorum, vtque sicut dissensionis, ita & communionis optimum fuit exemplum.

Psal. 17.

Eudocia Augusta vexatione redditur orthodoxa.

Eudocia Augusta legatos mittit ad Simonem Stylitam.

Luc. 22.

Ad Euthymium Anachoretã mittitur Eudocia.

Ad pedes Euthymii procedit Eudocia imp.

Oecumenicæ Synodi tres.

Obedientia Eudociæ imperatricis.

ART. XI.

Carnis resurrectionem.

TIT. LXXVI. De carnis resurrectione, quæ in nouissimo die bonis malisq; continget.

EXEMP. I. *Veritatem de resurrectione mortuorum Deus mirifice insinuat excitatione è somno septem dormientium, qui 372. annos dormierant.*

Niceph. Callist. lib. 14. Eccles. cap. 45. & Constantin. Manasses in Annalib.

TEmporibus Theodosii Jmp. disputatio ingens in vrbe imperante de mortuorum resurrectione extitit, & populo maxima incessit concertatio. Quidam enim vna cum Sadducæis, resurrectionem prorsus non esse opinati sunt: quidam autem ægre quidem, sed crediderunt tamen, defunctos excitatum iri, apertis & irrefragabilibus sacrarum scripturarũ testimoniis adducti, alio prorsus, & immutato corpore. Vt primum enim corpus illud, quod variis modis solutum abolitumque sit, resuscitetur, fieri non posse: sed præter id aliud, nulla præcedente materia, diuina, quæ omnia perficit, voluntate denuo restitutum, vna cum anima resurrecturum esse existimarunt. Huic tantæ ætatis huius hominum ignorantiæ, & de proposita quæstione ambiguitati, qui priusquam existant, omnia nouit Deus, perinde atque medicus optimus, idonea præparauit remedia, vt tempore suo curam adhibens, animarum sanaret imbecillitatem. Itaque ante annos trecentos septuaginta duos, rem fecit, quæ nulla ex parte miraculis antiquitus ab eo supra naturæ captum editis cedat: quam hoc loco commemorare aggrediar. Ephesi in Ionia septem pueri corporibus iuxta & animis fratres fuere, à parentibus per manus eis traditæ religionis nostræ cultores. Tanto vero illi erga Christum flagrarunt amore, vt persequutionem eam, quam Decius Romanus eo tempore Imperator grauissimam perquam crudeliter exercuit, parui facerent. Et quum propalã Christum confessi essent, postea non longe ab vrbe ea secesserunt: & in vicino quodam antro propter imminens periculum seipsos occultarunt. Eius antri aditũ & fores persequutores à parte exteriore probe circũuallatas muniuere. Illi porro præ anxio animi mœrore in somnũ sibi profundũ delabi visi sunt, atque

Disputatio de resurr. mortuorum.

Historia septem fratrum dormientium apud Ephesum mortuorum resurr. certissime indicat.

Resurrectio mortuorum certissime indicatur.

que ita ad annos trecentos ſeptuaginta duos dormierunt Perinde n. atq; Angeli prouidentia diuina & ſpiritu ſancto obumbrati, & veluti ſenſu orbati, ſuaui & molli ſomno, eo quo diximus tempore ita ſunt detenti, vt neq; corpora neq; veſtimenta eorũ diffluxerint: vbi autem tempore ſuo ſub pręſenti, de quo nunc agimus, Theodoſii imperio ſpeluncæ fores recluſæ ſunt, è ſomno illo euigilarunt: vnumq; ex eis in vrbem rerum neceſſariarum comparandarum gratia miſerunt. Quum autem is ciuibus Decii numiſma proferret, noua atq; inſolita monetæ forma adducti, in theſaurum eum illi incidiſſe opinati ſunt, iuuenemq; ad vrbis rectorẽ duxerunt, neque leuia ei, vt aurum inuentũ indicaret, adhibuerunt tormenta. Et poſtquam flagris abunde cõciſus vix apud ſe ipſum eſſet exclamans: Quis tandem, inquit, imperium nunc obtinet? mihi dicite. Atq; illi ſuauiter & facete ſubridentes: Num tu, reſponderunt, Theodoſium nunc feliciter imperiũ adminiſtrare ignoras? Tũ iuuenis: Bona verba quæſo, ait: an non Decius, ſed Theodoſius Romanũ obtinet imperiũ, qui me & ſex alios mecũ multo terrore territos, per præfectum vrbis ſpeluncam hanc, vbi occultaremur, ſubire coegit, vnde me illi fame perciti ad panes emendos præmiſere: His illi verbis auditis conſternati, celeriter omnes ad antrum illud accurrerunt, adituq; magis dilatato, lapidibuſq; hinc & inde diſiectis, in tabulam inciderunt, in qua Decii nomen, ipſorum in Chriſti religione profitenda libertas, fuga ſimul & occultatio, necnon ſepulturæ tempus percommode expreſſum erat. Proinde cum reuerentia debita eos inde eduxerunt; & de re omni celeriter Imperatorem certiorẽ fecerunt. Cæterum Imperator fideliſſimus, vbi eã rem cognouit, quod ſemper quę grata Deo & accepta eſſent faceret, pietate ſua indignum duxit, vel iſtos ad ſe transferri curare, vel alios ad eos videndos mittere, ipſum autem domi manere, alterum enim arrogantiæ, alterum autem ſocordiæ omnino eſſe iudicauit. Et rebus omnibus præ eo vt ad illos veniret, contemptis, quã potuit celerrime Epheſum contendit, atque ibi illorum conſpectu ſe oblectauit, & cum eis colloqutus, & ad ſatietatem conſuetudine eorum vſus eſt: tum autem in communi etiam menſa cum eis, ita vt par erat, cibum cepit, ſeptemq; totos dies cum eis fuit, omne eis curæ & officii genus præſtans. Vbi vero etiam longiore rurſus ſomno & obitu ſancto Chriſto obdormierunt, debito eos proſequutus eſt honore: & præclara ea de cauſa triumpho acto, magnificeque rurſum eis in antro repoſitis, Conſtantinopolim eſt reuerſus. Ea re quæſtio de dogmate ſopita eſt. Satis enim conſtabat, qui vt pueri illi tot annos, veluti noctem vnam nullo corporum detrimento quieſcentes ſupereſſent, effecerit eoſq; vna cum animabus excitarit: eum quoq; poteſtatis ſuæ abundantia, omnes homines cum ſuis non alienis corporibus, in momento vno, veluti ex ſomno tempore ſuo excitatum eſſe, &c.

Obedientia Eudociæ imperatricis.

Niceph. Cal. liſt. lib. 14. Eccleſ. cap. 45. & Conſtantin. Manaſſes in Annalib.

Diſputatio de reſurr. mortuorum.

Hiſtoria ſeptem fratrum dormientium apud Epheſum mortuorum reſurr. certiſſime indicat.

Reſurrectio mortuorum certiſſime indicatur.

[Im]perator [Th]eodoſius [ad] eos vi[den]dos [Ep]heſum [pro]fectus.

[Quæ]ſtio [de] conſtant. [re]ſurre[ctio]ne mor[tu]orum per [mi]raculum [ſop]ita decisa.

II. *Mortuorum reſurrectio contra Sadducæum aperte demonſtratur.*

Quidam Presbyter Sadducææ malignitatis veneno infectus, negans corporum reſurrectionem, poſt longam cum B. Gregorio Turonenſi diſputationẽ, tandem conuictus, veram de ea re credenda fidem amplexus eſt. Vide fuſius apud auctorem.

Greg. Tur. lib 10. hiſt. Franc. c. 13.

III. *Vt verſutum hæreticum de reſur. errantem confutauerit D. Hieronym. Eccleſiæ Doctor.*

Quidam veterator callidus, atque, vt ſibi videbatur, doctus & ſciolus, me neſciente, cœpit ei, nempe Paulæ viduæ, proponere quæſtiones & dicere: In qua ætate reſurrecturi ſumus? Si in ipſa qua morimur, ergo nutricibus poſt reſurrectionem opus erit: ſin aliter, nequaquam erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios. Diuerſitas quoque ſexus maris ac fœminæ erit, aut non erit. Si erit, ſequentur & nuptiæ & concubitus, ſic & generatio: ſi non erit, ſublata diuerſitate ſexus eadem corpora non reſurgent: *Aggrauat enim terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*, Sed tenuia erunt, & ſpiritualia, dicente Apoſtolo; *Seminatur corpus animale, reſurget corpus ſpirituale* Ex quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædam vitia & antiqua peccata in corpora eſſe delapſas; & pro diuerſitate & meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari, vt vel corporum ſanitate gauderent, & parentum diuitiis ac nobilitate, vel in morbidas carnes & domus in opum venientes, pœnas priſtinorum luerent delictorum, & præſenti ſæculo atque corporibus, quaſi carcere clauderentur. Quod cum audiſſet, & ad me retuliſſet, iudicans hominem, mihique incubuiſſet neceſſitas nequiſſimæ viperæ ac mortiferæ beſtiæ reſiſtendi, de quibus Pſalmiſta commemorat, dicens: *Ne trad[as] beſtiis animas confitentium tibi*: &, Increpa Domine beſtias calami, qui ſcribentis iniquitatem, loquuntur contra Dominum mendacium, & eleuant in excelſum os ſuum; conueni hominem & orationibus eius, quam decipere nitebatur, breui interrogatione cõcluſi dicens: Vtrum crederet futuram reſurrectionem mortuorum, an non? Qui cum ſe credere reſpondiſſet, intuli: Eadem reſurgent corpora, an altera? Cum dixiſſet, eadem: Sciſcitatus ſum; In eodem ſexu, an in altero? Ad interrogata reticenti, & colubri, huc atque illuc transferenti caput, ne feriretur: Quia inquam, taces, ego mihi pro te reſpondebo, & conſequentiam inferam: Si non reſurget mulier, vt mulier, neque maſculus, vt maſculus, non erit reſurrectio mortuorum, quia ſexus membra habet, membra autem totum corpus efficiunt. Si autem ſexus & membra non fuerint, vbi erit reſurrectio corporum, quæ ſine ſexu non conſtat & membris? Porro ſi corporũ non fuerit reſurrectio, nequaquam erit reſurrectio mortuorũ Sed & illud quod de nuptiis obiicis, ſi eadem membra fuerint, ſequi nuptias, à Saluatore diſſoluitur, dicente: *Erratis*,

D. Hieron. in vita S. Paulæ viduæ Roman ep. 27. ap. Sur. 27. Ianuar. pag. 733.

Diſputatio de reſurrectione mortuorum.

Sap. 9.

1. Cor. 11.

Pſ. 73. & 67.

D. Hieron. confutat hæreticum.

Matth. 26.

ratis, neque nubent, neque nubentur, ſed erunt ſimiles Angelorum. Vbi dicitur, non nubent, neque nubentur, ſexuum diuerſitas demonſtratur.

IV. *Eutychius hæreticus quomodo ſub mortem fidem Catholicam de reſurrectione corporis ſit profeſſus.*

Breuia.Ro. 12.die Mart. Io.Diacon. in Vit. Greg. Magni li.1. c 2 29. 30. & Baron. to.7.586.6.

S. Gregorius Magnus, Romanus, Gordiani Senatoris filius, adoleſcens philoſophiæ operam dedit; & prætorio officio functus, patre mortuo ſex monaſteria in Sicilia ædificauit, Romæ ſeptimum ſancti Andreæ nomine in ſuis ædibus prope baſilicam ſancti Ioannis & Pauli ad cliuum Scauri, vbi Hilarione ac Maximiniano magiſtris monachi vitam profeſſus, poſtea Abbas fuit. A Benedicto Pontifice Diaconus Cardinalis creatus: nec multo poſt, à Pelagio II. Benedicti ſucceſſore, Conſtantinopolim ad Tiberium Conſtantinum legatus mittitur. Vbi tunc Eutychius Conſtantinopolitanæ vrbis Epiſcopus hæreſim de reſurrectioné diſſeminabat: eo enim argumento commentarium à ſe ſcriptum ediderat, quo cum firmiter aduerſus Gentiles & hæreticos carnis reſurrectionem aſtrueret, ab Origenis tamen erroribus petitam opinionem iiſdem ſuis ſcriptis inſerebat, nimirum fore corpus noſtrum in illa reſurrectionis gloria impalpabile, ventis aereque ſubtilius. Cum id accepiſſet Gregorius, eũ conuenit atq; redarguit vtque ab erronea & prorſus hæretica ſententia recederet, longa diſputatione contendit. Imperator autem vtrumq; eorum ſecreto ſuſcipiens, quid inter eos diſcordiæ verſaretur, agnouit, & vtriuſq; partis allegationes penſans, eundem librum, quem de reſurrectione ſcripſerat, ſuis quoque allegationibus deſtruens, deliberauit, vt flammis cremari debuiſſet, A quo cũ egreſſus eſſet Eutychius, eum ægritudo & mors protinus eſt ſecuta. Dum tamen adhuc viueret, quicumque ad eum ſalutationis gratia pergebant, ante eorum oculos pellem manus ſuæ tenebat, dicens: Confiteor quia omnes in hac carne reſurgemus. Quod, vt ipſe fatebatur, omnino prius negare conſueuerat.

Eutychius incaute labitur in errores Origenis.

Diſputatio inter Greg. & Eutych.

Liber Eutychii damnatur flãmis. Eutychius hære. fidem de reſurr profitetur.

V, *Syneſius Cyrenenſis Epiſc. de reſurrectione dubitans quomodo tandem eam profeſſus ſit.*

Niceph. lib. 14. hiſt. eccl. c.55. Euan. lib.1.c.15.

Syneſius præter alia omnia facundus erat, & Philoſophiam adeo excellenter exercuerat, vt admirationi etiam Chriſtianis eſſet, illis videlicet, qui nec amoris, nec odii affectibus indulgendo de viſis iudicant. Perſuaſerunt igitur illi, vt ſalutiferæ regenerationis particeps fieret, iugumque ſacerdotii ſubiret, cum nondum reſurrectionis doctrinam ſuſcepiſſet, neque alicuius exiſtimationis eſſe vellet. Neque malis coniecturis deducebãtur, quod eas virtutes, quibus vir ille præditus erat, etiam iſta per gratiam Dei ſequutura eſſent, quæ nihil imperfectum eſſe patitur: nec fruſtrati ſunt ſpe ſua. Qualis enim & quantus fuerit, epiſtolæ illius indicant, quas eleganter ac facunde poſt ſacerdotium acceptum ſcripſit.

Platonicis difficile fuit reſurr. credere: Reſurrect. corporum profitetur Syneſ. de ea prius dubitans.

TIT. LXXVI. De mortuis ad vitam ſuſcitatis ad magis confirmandam de reſurrectione veritatem.

EXEM. I. *De mortuo puero per ſenem quendam anonymum à mortuis ſuſcitato.*

ÆNeas Gazæus florentiſſimus ſui tẽporis ſcriptor ad mortuorum reſurrectionem inſinuandam hoc exemplum ſcribit. Nec fabulæ ſunt, quod dicimus, nec è longa vetuſtatis memoria repetitum, ſed hac tempeſtate factum miraculũ. Ego ipſe vidi ſenem & egregie bonum, & Deo cum primis carũ. Ei familiaris erat quidã agricola, vir ſimplicis ingenii, & pater vnius puerulì: cum quo puero vir ille ruſticus ſenem illum frequenter adibat, volens aliquid boni facere & diſcere; illucque ſuarum frugum primitias, tamquam ad fanum quoddam afferebat. Accidit haud ita multo poſt, vt puer graui morbo correptus vitam cum morte commutaret. Cum iam defunctum pater nõ (vti lex mandabat) ſepulcro condidit, ſed ſportæ impoſitum, foliis obtectum, atq; in humeros ſublatũ portans, ad ſenem ipſum intrat. Deinceps autem depoſito onere, ſenem, vt conſueuerat, affatus, cum ei intentis in ipſum oculis aſſediſſet, paucaque & dixiſſet & audiſſet, puero, vt ſolebat, ceu vuarum primitiis, illic relicto, diſceſſit. At vbi ſol iam occidiſſet, facta ſolita precatione, ſenex fructus illos attracturus, foliis remotis, non vuas ſed mortuũ inuenit: & quantam pater ſpem fidemq; habuiſſet, eſt admiratus. Ergo cum animo ad Deum intento ſuper puerũ incubuiſſet, prius non ſurrexit, quam puerum ſuſcitaſſet: atque ſic eum reſuſcitatum ad patrem miſit: ipſe vero in exilium iuit, ne admiratione eius homines perciti nimis moleſti deinceps eſſent.

Ex Ænea Gazeo Ba... tom.6. Annal.an.Do 484.97. Viros ſan...ctos frequ...tare, vtile...

Puer à mortuis ſenis ratione ſ... ſcitatus.

II. *De puero à mortuis per B. Martinum Turon. Epiſc. excitato.*

Seuer. Sulpitius in vit... eius, Dial. 2.c.5.

Dum aliquando B. Martinus Turonenſis Epiſcopus Carnotum oppidum petere, & vicum quendam habitantium multitudine frequentiſſimum præteriret, obuia ei immanis turba proceſſit, quæ tota erat gentilium: Nam in illo vico nemo nouerat Chriſtum. Verum ad famam tanti viri campos omnes late patentes confluentium multitudo contexerat. Intellexit hic Martinus operandum, & annunciante ſibi ſpiritu totus infremuit. Nec mortale ſonans verbum Dei gentibus prædicabat, ſæpius ingemiſcens, cur tanta Dominum Saluatorem turba neſciret. Interea ſicut eum incredibilis circumdederat multitudo, mulier quædam, cuius filius paulo ante defecerat, corpus exanime viro protenſis manibus cœpit offerre, dicens: Scimus quia amicus Dei es: reſtitue mihi filium meum, quia vnicus mihi eſt.

hi est Iunxit se cetera multitudo, & matris pretibus acclamabat. Tum Martinus videns pro expectantium salute consequi posse virtutem, defuncti corpus propriis manibus accepit: Et cum expectantibus cunctis, genua flexisset, vbi consummata oratione surrexit, viuum paruulum matri restituit. Tū vero multitudo omnis, in cœlum clamore sublato, Christum Dominum fateri; postremò cuncti catervatim ad genua beati viri ruere cœperunt, fideliter postulantes, vt eos faceret Christianos.

S. Martinus puerum à morte excitat.

III. *Resurgit mulier S. Francisci pietate, vt peccata confiteretur.*

S. Bonauent. in vita B. Francisci cap. 15.

In castro montis Marani prope Beneuentum, mulier quędam sancto Francisco peculiari deuotione cohærens viam vniuersæ carnis intrauit. Conuenientibus autem clericis nocte ad exequias & vigilias cum psalteriis decantandas, subito cunctis cernentibus, erexit se mulier super lectum, & vnum de astātibus sacerdotem, patrinum videlicet suum, aduocauit, dicens: Volo confiteri, pater. Ego enim mortua duro eram carceri mancipanda, quoniam peccatum, quod tibi pandam necdum confessa fueram. Sed orante, inquit, pro me S. Francisco, cui dū viuerem, deuota mente seruiui, redire nunc ad corpus indultum est mihi, vt illo reuelato peccato, sempiternam promerear vitam. Et ecce, vobis videntibus, postquam illud detexero, ad promissam requiē properabo. Trementer ergo sacerdoti trementi confessa, post absolutionem receptam, quiete se in lecto collegit, & in Domino feliciter obdormiuit.

Confessio auricularis miraculo probata.

IV. *De sancto Maclouio Episcopo qui gigantem mortuum resurgere iussit.*

Ex Vincent. hist. lib. 21. cap. 97. Sim. Maiol. ep. Cultuar. colloq. 2.

S. Maclouij Episcopi Britanni Insulæ Fortunatæ tempore, gigantis corpus sepultum immensum fuit inuentum: eò etenim serendi Euangelij causa profectus Maclouius, refosso quodam sepulcro, comperit corpus occupans amplissimum spatium illi, ac comitibus admirandum: sanctus igitur cadauer iussit resurgere in vitam: paruit ille, multa de rebus, arcanisq; alterius sæculi diuinis Maclouium edocuit: ac suscepto baptismate, etiam diu superuixit.

V. *De arbore arida per orationem reuiuiscente in testimonium resurrectionis futuræ.*

S. Gregor. Turonen. de glor. Confess. cap. 50.

Cum S. Seuerinus presbyter ab vna ecclesia diebus Dominicis, re sacra peracta, ad aliam ecclesiam sese aliquando transferret, & velocius cornipedem calce verberans properaret, & caput eius ramus mespili arboris percuteret, ille iniuriam sentiens; ait: Arescere te iubeat Deus, cuius nutu de terra egressa es: & confestim aruit arbor vsque in ipsis virtutis suæ radicibus. Ille vero accedens, quo ibat, celebratis solemniis, fuit in eodem loco tribus diebus. Quarta autem die regressus, cum vidisset arborem aridam, ait: Væ mihi, qui in amaritudine cordis maledixi huic arbori: ecce enim qualiter aruit: & descendens prostrauit se ad radices eius, & ait ad Dominum: Deus omnipotens, cuius nutu omnia gubernantur, cuius imperio non nata creantur, creata viuunt, mortua reformantur, cuius salubre præceptum tenentes, viuere nos post mortem corporis huius credimus per futuram resurrectionem: tu precipe: vt reuiuiscat hęc arbor, & sit sicut antea: Et statim quasi per aliquam venarum dispositionem, humor à terra consurgens, per totos arboris patulæ ramos vbere irrigatione diffunditur, laxansque nodos arentes prorumpentibus foliis reuixisse ab astantibus est mirata.

TIT. LXXVII. Sanctorum virorum adhuc in terris degentium corpora, interdum etiam affici dotibus corporum gloriosorum.

Cum resurgemus, corpora nostra solem fulgore superabunt; & cum nunc seminentur in ignobilitate, surgent tunc in gloria, id proficiscetur a diuinitate corpora permeante, quæ vt se prodat, & aliquod indicium futuræ gloriæ mortalibus ostendat, elucescit interdum luce quadam mirabili, & conspicua è sanctis viuentium corporibus. *1. Cor. 15.*

Accidit hoc in Moyse, qui mentis deuotione Christi venturi corpori sese adiunxerat, cum luce diuinitus accepta, colloquio cælesti diu potitus, tantiq; consortij participatione illustratus, è monte descendit, & in conspectum populi se dedit: facies namque eius vndique radios emittebat, & Iudæorum nemo poterat aut oculos figere, aut intendere in eum, necesseq; ipse habuit velo faciem obducere, atque ita alloqui Hebræos. *Exod. 34. 29. cap.*

Christus Dominus similiter, cum dux esset in montem Thabor Petrum, Ioannem & Iacobum, diuinitus inclusum splendorem subitò emisit, ita vt facies eius esset instar lucidissimi solis, ac perterrefacti discipuli humi se abiecerunt. *Matth. 17. 3.*

EXEMP. I. *Splendor è vultu Christi Domini emanans vt B. Matthæum Apostolum ad se traxerit.*

Hieron. in c. 3. Matth.

Diuus Hieronymus agens de subita B. Matthæi Apostoli conuersione ostendit, quantus splendor & virtus fuerit in vultu Christi Domini; Certe, inquit, fulgor ipse & maiestas diuinitatis occultæ, quæ etiam in humana Christi facie relucebat, ex prima ad se vidētes trahere poterat aspectu. Si enim in magnete lapide & succinis hæc esse vis dicitur, vt annulos & stipulam, & festucam sibi copulent, quanto magis Dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat, quos volebat.

II. S. An-

II. *S. Antonius inter orandum multa luce perfunditur.*

In vita eius apud Surium 2. Maij Vincent. Mainardus.

D. Antonius Florentinus Archiepiſcopus, doctiſſimus iuxta ac ſanctiſſimus, crucifixi effigie ad fundendas orationes vtebatur in muſeolo in quo incluſus pernoctabat. Domeſticus quidam nocte, putans ſe vocari à beato viro acceſſit primum: & cum ingenti luce locum vidiſſet coruſcantem, furtiue obſeru.ns vidit ſanctum virum multo lumine illuſtratum, longè à terra ſublimem ad crucifixi ſimulacrum abreptum, quod dulciter alloquens amplexibus ſtringebat, & lateri defoſſo oſcula, incredibili voluptate perfuſus figebat Hinc obſeruatum, ſermonem ſancti viri mirabili ſuauitate deinceps fuiſſe reſperſum.

III. *De Euthymio monacho in ſacris cœleſti luce circumfuſo.*

Niceph. Call. hiſt. Eccl. lib. 14. cap. 52.

Euthymius monachus in presbyterorum ordinem allectus, ſacrarum tantum rerum curam geſſit. Poſtea in Palæſtina vna cum admirando Theoctiſto in antro quodam virtutis ſtatuit officinam. In tantum autem virtute enituit, vt quum canon eſſet & formula inſtituti monaſtici, tum miraculis etiam edendis præclarum obtineret nomen. Quum acris myſticis operaretur, lux cœlis perinde atque columna affulgens, eũ circumdedit, veluti voce claritas emiſſa, quanta vitæ puritate vir is eſſet, indicans: Et quo quiſq; eorum animo eſſet, qui ad ſacram communionem percipiendam accedebant, per arcanam reuelationem perſpiciebat; quod clariſſimum prorſus ſanctimoniæ eius ſummæ indicium fuit.

Euthymiũ celebrantẽ claritas circumfulget.

IV. *De Agnete virgine Martyre in carcere clariſſimo lumine circumfuſa.*

D. Ambr. in vita eius.

Agnes virgo Romana cum fuiſſet in carcerem iniecta, filiuſque Præfecti malo animo, vt eam ſtupraret, furens eo eſſet ingreſſus, vidit illam clariſſimo lumine circumfuſam, cumque in inſania perſeueraret, protinus concidit mortuus.

V. *De B. Franciſco curru igneo aliquando ad diſcipulos nullo patente aditu inuecto, & multa luce ſæpe circumfuſo.*

D. Bonauentura in vita eius.

Scribunt S. Franciſcum, quamuis abeſſet à loco, in quo diſcipuli ipſius erant, adſtitiſſe tamen illis aliquando, licet occluſi eſſent aditus omnes, curru igneo inuectum, ac ter illud domicilium circumdaſſe, ac ſupra caput eius nubem quandam in modum ſolis conglobatam ſplendentemque fuiſſe: Eodem modo viſus eſt aliquando in ſolis locis ingenti vndique luce circumfulgens verba facere cum Ieſu, Maria, & Ioanne Euangeliſta, innumeris angelis præſentibus. Ruſus cum loqueretur de rebus cœleſtibus ad menſam, in qua aderant, abſtracti ſunt omnes à ſenſibus, viſa omnia circumcirca ardere, & ingens vndique incendium excitari. Accurrunt vndique Aſſiſiates, ignem nullum vident, cuncti in obitum diuinorum defixi.

B. Franciſc. ingenti luce ſæpe circumfulgere viſus.

VI. *Vt S. Herebertus noctu orans luce diuinitus circumfuſa clarificatus fuerit.*

In vita eius apud Surio. 7. Aug.

Nocte quadam ſancto Hereberto orante, & cunctis circa ipſum dormientibus, lumen, quod de more coram ipſo poſitum fuerat, vt toto noctis ſpatio luceret, extinctum eſt. At domeſticus eius Clericus, repente ſomno excitatus, conſurgens, & hac illacq; ſub horridulo ſilentio circumſpiciens, dum pro recuperando lumine ſolicitus trepidat, rem diuinam & memoria dignam, vt ipſe cum iuramento teſtabatur, conſpicatus eſt. Nam inter ipſas noctis tenebras, ecce de lectulo, in quo B. Pontifex peruigil orabat expanſis manibus, lux immenſa refulſit: cuius etiam magnitudine inualeſcente, nec manus eaſdem, vt ipſe fatebatur, videre aut diſcernere potuit.

Claritas circumdat S. Heribertum orantem.

VII. *De Eugenia Virgine in carcere multo ſplendore circumdata.*

Simeon Metaph. in vita eius.

Eugenia, virgo Romana, Valeriano & Gallieno imperantibus, ob cultum Chriſti ſupplicio eſt vltimo affecta; ſed ante detruſa in tenebricoſum carcerem, decem dies in eo permanſit: quo temporis ſpatio locus ille alioquin obſcuriſſimus, perpetua luce ſemper diu noctuque, coruſcauit.

VIII. *Doctor dubitans de claritate corporum glorioſorum quomodo ab eo errore liberatus ſit.*

Ex Cæſario libr. 12. mirac. ca. 5.

Magiſter quidam Pariſienſis infirmatus, cum de glorificatione corporum cogitaret, & hæſitans in corde ſuo diceret; Quomodo poterit eſſe, vt corpora fictilia, & putrida lucere poſſint in futuro, ſicut ſol: ad pedes ſuos, quos de operimento erexerat reſpexit. Et ecce tantus ſplẽdor de illis exiuit, vt oculi eius reuerberati, eos intueri nequirent: moxque ad ſe reuerſus gratias egit Chriſto, cuius virtute, antequam moreretur, ad fidem reſurrectionis reductus eſt.

Claritas corporum glorioſorum.

IX. *De Andrea Spoletano Franciſcano inter medias flammas ob Chriſti fidem illæſo & interempto.*

Thom. B. de ſig. Eccl. lib. 15. c. 5.

Anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſecundo Andreas Spoletanus ex ordine Franciſcanorum Rege Feſſæ in Mauritania, & Principibus multis præſentibus, vt palam faceret eſſe veram Chriſti doctrinam, quam prædicabat, vndiq; flammis eſt circundatus, & illæſus in iis diu permanſit Quocirca Mahometani lapidibus in eum coniectis furentiſſime illi mortem attulerunt, populo qui eo confluxerat, ex omni parte rem ſpectante.

Impaſſibilitas Andreæ Spoletani in flammis.

X. *De Petro Ignæo Cardin. qui medium ignem lætus illæſuſq; peruaſit.*

Idem lib. 9. cap. 5.

Petrus Ignæus, qui Alexandro ſecundo ſedente, cum Florentini in duas eſſent partes diuiſi, & altera ſchiſmaticis hæreticiſque, Petro Epiſcopo duce, adhæreret; altera Alexandro ſecundo, vt oſtenderet Alexandrum verum Pontificem, Chriſtique Vica-

Miraculum in fauorem ſummi Pōtificis.

rium, Miſſa celebrata, acceptaque ab Abbate Ioanne Gualberto benedictione, ſolo induſio tectus, nudiſque pedibus inter duas ſtrues ardentium lignorum longas decem brachia, altas propè & latas, quinque, lento gradu, flammis mediam viam vndique cooperientibus, illæſus, lætuſque, tota vrbe inſpectante, inceſſit; cunctiſque obſtupeſcentibus, veritatem maximo miraculo comprobauit.

Incorruptibilitas in mediis flammis.

XI. *Franciſcus ſuper prunas candentes accumbens turpes mulieres conuertit.*

D. Bonau. in vita.

S. Franciſcus Aſſiſias, cum mulier quædam Saracenicæ ſuperſtitionis in Syria vellet eum ad illicita perpetranda pellicere, maximam vim candentium prunarum, quæ aderant, per pauimentum longè lateque diſperſit; deinde ſuper eas accubuit; & cum nihil damni pateretur, mulierem, vt idem faceret, inuitauit: illa, re mirabili obſtupeſcens ſanctimoniamque viri ſuſpiciens, Chriſto nomen dedit.

S. Franciſc. ſuper ardētes prunas ambulans non læditur.

XII. *S. Dominicus precibus in occluſam ædem nullo patefacto aditu introducitur.*

Io. Anton. Flaminius in vita S. Dominici.

S. Dominicus Prædicatorum Pater, cum iter faceret vnà cum quodam ex ordine Ciſtercienſi, ac de via feſſus perueniſſet ad ædem quandam vndique occluſam, precibus ſe dedit, ac protinus nullo aditu patefacto, mirabiliter ipſe, & comes eius, intus ſe collocatos viderunt; quod in eius vita Ioannes Antonius Flaminius refert.

Subtilitas corporis viuentis.

XIII. *De muliere Edeſſena à Gotthis abducta mira agilitate ſanctorum auxilio in patriam relata.*

Sim. Metaphraſt. apud Sur. tom. 6. Nouemb. 15.

Illud, quod antiquitus accidiſſe ſcribit Simeon Metaphraſtes, omnem ſuperat admirationis modū. Morabantur Edeſſæ præſidij cauſa nonnulli milites Gotthi; ex his quidam amore captus puellę formoſę cœpit eam miſerrimè deperire. Cum nulla daretur via qua poſſet ea potiri, in coniugio ſibi illam dari efflagitauit. Virginis mater ac propinqui reclamare vniuerſi, homini ignoto, è remotiſſimis locis oriundo, barbaro militi nequaquā decere puellam tradere abducendā in terras longinquas. Victi tamē omnes precibus aſſenſum dedere, Mater, à cuius gremio ægerrimè abſtrahebatur non prius illam barbaro dedit, quam duxiſſet in templum Somonæ, Guriæ, & Abibi martyrum: ibique datis ſanctis illis fideiuſſoribus eam bene habendam, Gottorum demum dedit. At efferus ille voti compos, vt libidinem exſatiauit, abreptam in patrium ſolum procul à ſuis puellam peſſimo atque atrociſſimo conſilio viuam ſepulcro incluſit; quippe qui domi aliam coniugē haberet. Ibi Edeſſena fœmina, poſt innumera lamenta, plurimoque eiulatus, ad opem ſanctorum confugere, illos obteſtari, fideiuſſionē præſtitam vociferationibus miſerandis vſurpare. Adſtitere illi in lucentiſſima veſte, ac bono animo eſſe iuſſerunt, & ſomno placido correptā (dictū mirum) breuiſſimo temporis ſpatio, è remotiſſima regione, obſerato ſepulcro, eductam reduxerunt in patriam ſuam. Quo rerum tantarum ignarus Gotthus poſtea rurſus venit, agnituſque, & nequidquam multa comminiſcens ſupplicio eſt vltimo affectus.

…nctorum inuocatio …tanda. …gilitas …ulieris: …eſſenæ.

XIV. *De Quirino martyre, qui ſaxo alligatus ſuper aquas ambulauit.*

Quirinus martyr, vt ſcribit Prudentius, & Euſebius in Chronicis, anno trecenteſimo decimo quarto, alligatus ad ſaxum, demerſuſque in flumen, enatauit & placide ſuper aquas ambulauit ſuſtinentibus ſaxum, ferentibuſque vndis.

Agilitas Quirini martyris.

XV. *De Ammone monacho vltra ripam fluminis diuina virtute tranſlato.*

Sozomen. lib. 1. c. 14. hiſt. Eccleſ.

Narrat poſt Palladium Sozomenus, Ammonem monachum vna cum Theodoro diſcipulo iter aliquando feciſſe; cumque tranſituri eſſent ambo neſcio quod flumen ſatis profundum, nudare ſua corpora erubeſcebant, ne alterius oculis paterent. Rogauit Ammon Theodorum, vt pauliſper abſcederet, & oculos auerteret. Id cum egiſſet ille, pudebat tamen Ammonem ſemetipſum intueri nudum: quod cum ſecum cogitaret, diuina virtute in vlteriorem ripam continuo eſt tranſlatus.

Agilitas in Ammone monacho.

XVI. *De Conradino Bononienſi precum tempore in aera rapto.*

Thom. Boz. libr. 15 de Sign. Eccl. cap. 5.

Conradinus quidam cum fuiſſet in vincula coniectus à Bononienſibus, quod eos in Pontificem contumaces ſæpius obiurgaret, ac totum ſe in precib. dediſſet in carcere, raptus eſt in ſublime. Quod à cunctis cuſtodibus obſeruatum, & à plurimis conſpectum, fuit in cauſa, vt è carcere educeretur.

TIT. LXXVIII. Cœleſtes glorioſorum corporum dotes ſeu proprietates Sanctorum reliquiis in terris ad gloriam Dei communicari.

EXEMPL. I. *Inſtar corporum glorioſorum ſplendent interfecta ſanctorum virorum corpora.*

Petr. Damiani in vita S. Romuald. 10 Iunij. & Martin. Cromerus in hiſtor.

CVm Slaui occidiſſent Ioannem & Benedictum Camaldulenſes monachos in ſolitudine poſitos, ad eorum corpora maximum lumen ſemper affulſit. Ex quo factum eſt, vt id plurimi videntes Chriſto nomen dederint.

II. *Claritas dos corporis glorioſi.*

Ex Sur. 1. Octobr. B.zius libr. 15. cap. 7.

Eligius Epiſcopus Nouiomenſis, cum ſancti Quintini corpus eſſet inuentum, ſplendore incredibili, qui ex illo eſt profectus, vna cum multis adſtantibus eſt perculſus.

III. *De ſplendore, qui è S. Ermelindis virginis corpore promanauit.*

Apud Sur. tom. 5. Octob. 29.

Claritas reliquiarum ſacrarum.

Corpus S. Ermelindis virginis iacebat ignoto loco: acceditque, vt quidam eo faciens iter, longius progredi haud poſſet, ſubſiſtens itaque, & media nocte experrectus, vidit immenſum inde lumen prodire: vbi illuxit, perrexit ad id conficiendum, cuius cauſa viæ ſe dederat, deinde ad obſeruandum redit, & à Domino de corpore beatæ virginis eſt certior factus.

IV. *De reliquiis S. Wolfi eremitæ in igne ab aduſtione illæſis.*

Apud Sur. 21 Octob. to. 4.

Impaſſibilitas dos ſecũda corp. gl. Reliquię S. Wolfi. in igne illæſæ.

S. Wolfus Eremita, cuius vitam deſcribit Gregor. Turon. lib. 8. hiſt. Franc. ca. 15. poſt mortem ſepultus eſt in eccleſia, quam ipſe ædificauerat. Contigit autem eum locum & per iniuriam, incendium pati. Cumque ſic ignis omnia conſumeret, mœſti ciues de beati viri reliquiis, turbari cœperunt, quod eas velut fracto loculo detectas antiquitas reliquiſſet. Et ecce, ſedato igne, diligenter intuentes, oſſa viri ſancti ab hac vſtione intacta reperiunt, ac ſi nullum locus ille incendium eſſet paſſus. Inde vero Egeberti Treuerorum Epiſcopi conſilio, cum alio transferrentur, vt ibi in maiore reuerentia haberentur, in itinere abundans pluuia deſcendit ſuper clericos & populum, ſed ſuper feretrum ne vna quidem pluuię gutta cecidit.

Miraculũ.

V. *De S. Euphemiæ martyris reliquiis in ignem proiectis mirabiliter ibidem aſſeruatis.*

Tho. Boz. libr. 15. de Sign. Eccleſ. ca. 7. to. 2. ex Nicephoro.

Reliquiæ S. Euphemię in igne integræ.

Cum Perſæ Calcedonem cepiſſent, conati ſunt reliquias ſanctæ Euphemię martyris comburere, ac paleis vndique in altiſſimam ſtruem congeſtis ignem immiſere. Et paleæ quidem flammas conceperunt, ſed incendium nihil ex arca tetigit.

VI. *De ſanctorum virorum oſſibus in ignem proiectis & ab eo minime læſis.*

Corporum ſacrorum impaſſibilitas.

Anno Domini 1220. ſex annis ante mortem B. Franciſci, Miramolinus Saracenorum Rex quinque Franciſcanos capite truncari iuſſit, 7. Calend. Febr. ac eorum reliquias, ne à Chriſtianis vt ſanctæ venerarentur, igni comburi decreuit. Sed igne copioſo accenſo, cum in eum ſanctorum corpora iactarentur, hinc inde flamma declinans reliquit intacta; immo (quod dictu mirabile eſt) cum vnum de capitibus pluries in ignem proiectum eſſet, diuina operante virtute, de igne ſemper exiliens, nec in capillis eſt læſum: & nunc cum pelle & capillis integrum demonſtratur: Nam Saraceni pretio ſumpto eas reliquias Chriſtianis vendiderunt.

VII. *De reliquiis S. Vincentij à feris & mari integre aſſeruatis.*

Ex Simeon Metaph. Iur. 22. Ian, tom. 1.

Aquæ non nocent ſacris reliquiis.

Datianus Tyrannus, cũ reliquias Vincentij martyris per nautas in mare proijci iuſſiſſet, & eo vſque in altum mare nauigaſſent, donec littora & montes oculorum acies fugerent, vbi eas proieciſſent, hilari admodum vultu ad Datianum reuertebantur, quaſi illius nuntij præmium relaturi. Sed priuſquam in aridam terram rediiſſent, illud ipſum, quod proiectũ fuerat, Chriſti manu ad terram appulit, quaſi debitum ſepulchri honorem poſtularet. Illi vero ſtupore & metu correpti, reliquiis ipſis relictis, abierunt.

VIII. *De incorruptione reliquiarum Vbaldi Epiſcopi Eugubini.*

Tho. Boz. libr. 15. de ſign. Eccl. cap. 3. to. 2

Incorruptio 3. do corp. glor.

Sumus ſupra annum trecenteſimum & quinquageſimum ſecundum, inquit Bozius, ex quo Vbaldus Epiſcopus Eugubinus vita migrauit, & tamen ego bis aſpexi viuida immaculataque eius membra, ac propius intuitus ſum ſacerdotum manibus attrectari, & in omnes partes verſari, perinde ac ſi caro viua eſſet, non corruptioni obnoxia, naſi modo extrema ſunt illi ambeſa.

IX. *De S. Antonomi Epiſc. Nicomed. reliquiis in ſepulcro poſt longa tempora incorruptis.*

In vita eius apud Sur. to. 5. Septem.

Incorruptibilitas reliquiar. S. Antonomi Epiſc.

Teſtatur Metaphraſtes ſe vidiſſe S Antonomi Epiſcopi & martyris reliquias in ſepulcro à mortis viribus manſiſſe inuictas poſt ducentos annos, adeo vt etiã coma capitis eſſet illæſa, & formæ character conſiſteret integer, pelle firma & intenſa, ne amiſſis quidem pilis labri ſuperioris. Figura quoque corporis ſuam conſeruabat compagem ſine vlla partium à ſe inuicem diſiunctione. Sic munificus Dominus ſcit viciſſim eos glorificare, qui ſuis membris voluerunt eum glorificare.

X. *De reliquiis S. Quintini martyris ſe per ſe ſuo loco diuina virtute mouentibus.*

Apud Sur. vita eius Octob to.

Agilitas dos.

Corpus S. Quintini martyris in alueo fluminis occultatum iacuit annos quinquaginta quinque; poſtea autem cum mulier quædam Romana diuino monitu illud expiſcaretur, accidit vt poſt multas eius preces mirabili modo corpus eximis fluctibus in altum ſeſe attollens enatarit ad ripam, caputque ſimiliter aliunde eo ſe contulerit.

XI. *Thomæ Herfordienſis reliquiæ ſub aliis ſepultæ, ſupra illas poſitæ inueniuntur.*

Niceph. C. lib. 17. ca. ex Euagr.

Reliquiarum ſacrarum agilitas.

Narrat Euagrius, ac poſt eum Nicephorus, Thomam quendam in Cœleſyria monachum vitæ fuiſſe ſanctiſſimæ, cuius cadauer eius loci incolæ in communi aduenarum monumento repoſuerunt, aliis, atq; aliis plurimis ſuper illud congeſtis: poſtquam vero Deo ſeruum ſuum cohoneſtante corpus ipſius, identidem ea re tentata, ſemper ſuperiorem tenuit locum, cadaueribus reliquis diuina quadam vi longe admodum ab ipſius corpore ſemotis, miraculi eius ſpectatores ad Euphemium Epiſcopum rem retulerunt. Quare ille, vti erat, cognita, publicam atq; honorificam funeris pompam indixit, & corpus magnifice Antiochiam tulit, atque cum gloria multa in cœmiterio ſepeliuit.

XII. *Reliquiæ S. Bertulphi ab incendii flammis sponte sua exiliunt.*

Tho. Boz. lib.15. de Sign.cap.7. tom.2.

In oppido Harlebacensi afferebantur S. Bertulphi Abbatis reliquiæ. Igne iniecto, accidit, vt totum conflagraret vna cum ipsius Sancti æde. Quam cum flammæ absumerent, ossa è medio in altum sese attollentia prosilierunt in obiectum vestimentum sacerdotis, quod è conspectu incendii humi expansum iacebat.

TIT. LXXIX. De apparitione spirituum beatorum.

EXEMP. I. *D Petrus Apostolus & S. Apollinaris cum Sixto summo Pontifici apparuerint.*

Hier. Rubeus in Rauennat. hist.

BEatus Petrus Apostolus, & sanctus Apollinaris eius discipulus, per visum apparentes Sixto Papæ anno quadringentesimo trigesimo tertio, eum admouerunt Rauennati sedi imponendum Petrum illum vere Chrysologum virum sanctissimum simul & eloquentissimum.

II. *Diuus Paulus Apostolus Neroni Imp. tertio à martyrio die apparuit.*

Niceph. Callist. l. 2. hist. Eccl. cap.36.

D. Paulus tertio à morte sua die Neroni apparet.

Ferunt diuum Paulum Apostolum, antequam martyrio afficeretur, Neroni testatum fuisse, se illi tertio à cæde sua die viuū repræsentaturum. Quod vbi est factum, in consternationem illum coniecit. Et quum post mortem Paulus, ita vt prædixerat, certo & vere illi assistens, libere Christum verum esse Deum profiteretur, neque veram salutem in alio quam IESV nomine esse; ostendere illum quidem dicunt conatum esse; minime autem (quod visio ea repente euanuerit) comprehendere Paulum potuisse.

III. *Basiliscus martyr. D. Ioanni Chrysost. apparet.*

Niceph. Callist. lib. 3. hist. eccl. cap. 37.

D. Ioannes Chrysostomus Patriarcha Constantinopolitanus cum in exilio esset, & ad Comanenos Armeniæ quum venisset, ad templum Basilisci martyris ductus est, qui Episcopus fuisse, & sub Maximino Nicomediæ martyrii certamen obiisse dicitur, ibi in somnis ei apparens martyr: Bono, inquit, animo esto, Ioannes frater, vtremque crastina dies coniunget. Ille etiam custodi templi, vt locum Ioanni pararet, præcepit. Ex eo loco cum triginta stadiorum iter confecissent, præter opinionem recta via excidentes, errabundi ad martyris ædem reuersi sunt. Itaque cum res suas disposuisset, linguam ad docendum mouisset, lætus se, ita vt calceos quoque indueret, vestibus suis ornasset, & per communionem diuinam sanctificationem percepisset; Gloria tibi, inquit, Domine, de rebus omnibus. Et seipso signo crucis sub qua vixerat, obsignato, beatam illam ingressus est profectionem, cum Christo viuens & regnans, pro quo labores longos pertulit.

asilisci artyris pparitio.

III. *D. Ioannes Baptista cuidam monacho monasterii Eustorgii Abbatis apparet, eumque febricitantem sanat.*

Sophron. prat. spirit. cap.1.

Erat Senex quidem habitans in monasterio Abbatis Eustorgii Ioannes nomine, quem sanctus Elias Archiep. Hierosolymitanus voluit ducem monasterii constituere. Ille vero non acquiescebat dicens: In montem Sina orationis causa pergere volo. Archiepiscopus autem cogebat eum, vt prius Abbas fieret, & postea pergeret, quo vellet. Cum vero Senex non acquiesceret, dimisit eum spondentem, se, postquam reuersus esset, suscepturum regiminis curam. Et ita salutato Archiepiscopo iter apparuit, vt ad Sina non proficiscitur, assumpto secum & discipulo suo: transuadatoque Iordane fluuio, cum vix vno lapide processissent, cœpit senior rigore detineri, ac post paululum inuasit eum febris, vt ambulare non posset, inuenerunt speluncam paruulam, in quam ingressi sunt vt requiescerent. Cum vero febris ita inualesceret, vt se vix mouere posset, in ipsa spelunca tres dies commorati sunt. Tum Senex insomnis aspexit quendam astantem sibi, & dicentem. Dic Senex: Quo ire vis: Respondit; in montem Sina. Dicit ei: Ne, quæso, ne recedas hinc. Cum vero Seni id persuadere non posset, abscessit. Febris vero seni acrius infesta erat. Rursus nocte sequenti idem Seni astitit eodem habitu, & ait: Quid Senior, affligi vis? Audi me, & nusquam hinc proficiscaris. Ait illi Senex: Tu, quisnam es? Respondit is, qui apparuerat: Ego sum Ioannes Baptista: & ideo tibi iubeo, vt nusquam recedas: Nam spelunca ista breuis maior est monte Sina: quippe in hanc sæpius Dominus noster IESVS, cum me visitaret, ingressus est. Pollicere ergo mihi, quod hic habitabis, & ego mox sanitatem tibi restituero. Quod Senex audiens, libenter spopondit, se in eadem spelunca permansurum. Et continuo sanus effectus perseuerauit ibidem toto vitæ suæ tempore. Speluncam vero illam fecit ecclesiam, congregauitque fratres. Appellatur autem locus ille Sapsas.

Si Sancti apparent hominib. non sunt ergo mortui.

Sancti in virtute Dei miracula faciunt.

IV. *Carolo Magno apparet D. Iacobus Apostol. hortaturque vt Hispaniæ regna è Saracenorum potestate liberaret.*

Ex Turpinius historiograp. S. Anton p. 2. hist. tit. 4. c. 4. §. 4. Vinc. l. 26. c. 9.

Carolus Magnus postquam multa regna acquisierat, proposuit quiescere à præliis, statimque intuitus est in cœlo viam quandam stellarum incipientem à mari Frisiæ, & tendentem inter Theuronicam & Italiam, inter Galliam & Aquitaniam, & recta transeuntem per Gasconiam & Baselam, & Nauarram & Hispaniam, vsque ad Galeciam, in qua beati Iacobi corpus tunc latebat incognitum. Hanc viam per singulas noctes aspiciebat Carolus, & cogitabat quid significaret. Cui hoc cogitanti vir quidam optimæ & pulcherrimæ formæ vltra & quam fas est dici, nocte in ecstasi apparuit, dicens:

Caro Mag. à D. Iacobo inuitatus liberat Hiſpaniam à Saracenis.

dicens: Quid agis, fili mi? Cui Carolus. Quis es Domine? Ego ſum, ait, Apoſtolus Iacobus, alumnus Chriſti, filius Zebedæi, frater Ioannis Euangeliſtæ, quem Dominus ſupra mare Galilææ ad prædicandum populis ſua ineffabili gratia eligere dignatus eſt, quem Herodes Rex gladio peremit, cuius corpus in Galæcia, quæ à Saracenis turpiter adhuc opprimitur, incognitũ requieſcit. Vnde miror, cur terram meam nondum liberaſti, qui tot & tantas vrbes acquiſiſti. Quapropter tibi notifico, quia ſicut Dominus potentiorem omnium Regum terrenorum te fecit, ſic ad præparandũ iter meum, & liberandam terram meam de manibus Moabitarum, te inter omnes, vt tibi coronam æternæ retributionis exinde præparet, eligit. Via ſtellarum, quã in cœlo vidiſti, ſignificat, quod tu cum magno exercitu ad expugnandũ gentem paganorum perfidiam, & liberandum iter meum, & ad viſitandũ ſarcophagum meum ab his oris vſque ad Galæciam iturus es, & poſt te omnes populi à tempore præſenti vſque ad finem ſæculi: taliter apparuit Apoſtolus Carolo tribus vicibus. Poſt hoc perrexit Carolus illuc cum magno exercitu. Cumq; obſideret Pampiloniam tribus menſibus, & eam capere non poſſet propter muros inexpugnabiles, orauit S. Iacobum, vt propter honorem ſui nominis daret ei capere ciuitatem: tunc muri funditus corruerunt. Qui de Saracenis baptizari voluerunt reſeruati ſunt ad vitam, qui noluerunt, occiſi ſunt. His auditis mirabilibus omnes vrbes ſe dediderunt, & facta eſt tota terra ſub tributo, &c.

V. *Eidem Carolo Magno apparet D. Dionyſius Gallorum Apoſtolus, & cur?*

Vincent lib. 24. Sp. hiſt. c. 22.

Cum Carolus Magnus eſſet apud ſanctum Dionyſium, vt ibi ageret Deo & ſancto Dionyſio gratias de gente pagana ſubiugata, rogauit eum Imperator, vt pro illis intercederet ad Dominum, qui in Hiſpania mortui erant, & pro ſalute eorum, qui libenter nummos dabant pro eccleſia S. Dionyſii ædificanda. Nocte ſequenti Carolo dormienti apparuit Sanctus, eumque excitauit, dicens: Iis, qui tua monitione & exemplo animati in bello Saracenorũ ſunt mortui, & morituri ſunt, omnium delictorum ſuorum impetraui veniam, & iis, qui ad ædificandam Eccleſiam meam nummos dant, grauioris vulneris ſui medicinam.

Sancti in cœlis orant pro defunctis.

VI. *D. Martinus Siſulpho apparens exponit, cur infirmitates, & hoſpitum graſſationes populum affligant.*

Greg Tur. lib. 2. mirac. D. Mart. cap. 40.

Siſulphus ex Cinomanicis pauperculus dum in hortellum ſuũ meridie obdormiuiſſet, neſcio quid nequitiæ perpeſſus eſt. E ſomno autẽ exiliens, contractis in volam digitis cum magno dolore perpeſſus, rurſus ſoluitur in ſoporem: Et vidit per viſum & ecce vir ſtabat ante eum nigris veſtibus, cano autẽ capite. Qui conuerſus ait: Quid ſic, inquit, in fletibus commoueris? Et ille: Ecce venerabilis Domine, dum parumper obdormiui, cum dolore expergefactus opus manuum mearum perdidi, & neſcio quid ſceleris commiſi. Tunc vir illi, tanquam diſcipulis Dominus de cœco nato: Quia neque ille peccauerat, neque parentes eius, ſed vt manifeſtaretur opus Dei in illo, ait: Debilitas tua tormentum indicat populi delinquentis. Vade ergo nunc per vicos & caſtella, & ad ciuitatem vſq; pertende, & prædica, vt ſe omnis homo à rapinis & vſuris abſtineat, & nullum opus in ſolemnitatibus myſticis agat. Ecce enim coram Domino in lacrymis decumbemus, veniam pro populo deprecantes, & adhuc ſpes eſt obtinendi, ſi emendatio ſequatur in plebe. Nam hoſtilitates & infirmitates, & alia multa mala, quæ perfert populus, indignationem Domini commouent; & ideo nuncia velociter, vt ſe emendare ſtudeant, ne crudeliter in ſcelere ſuo pereant. Tu vero his peractis, quæ imperaui, Turonum ad baſilicam propera, ibique te viſitabo, & obtinebis apud Dominum vt ſaneris. Cui ille, Dic mihi, quæſo, Domine, quis es, vel quod eſt nomen tuum? Cui vir: Ego ſum, inquit, Martinus ſacerdos Turonenſis. In his Sancti verbis pauper ſurrexit à ſomno, apprehenſoq; bacillo iter imperatum aggreditur, & quæ ſibi fuerant impetrata, populis nunciauit. Menſe autem ſeptimo poſtquam hæc acta ſunt, beatam baſilicam adiit, ibique proſtratus per triduum quarta die à Sancti virtute viſitatus eſt. Iam enim computruerat in eo caro vel nerui palmarum, qua de cauſa detinebatur. Et cum digiti eius directi fuiſſent, ſanguis ab iiſdem erupit. Sed eis omnibus, medicatis, ore proprio quæ recolimus, enarrauit.

D. Martini apparitio.

Io. cap. 9.

Malorum noſtrorum cauſa qua

VII. *S. Cyprianus Martyr ſuis poſt obitum apparens eos conſolatur.*

Anno Chriſti 439. Wandali Africam inuaſiſſent, atq; munitis locis omnibus potirentur, proximam ciuitati Cypriani memoriam aggreſſi ſunt. Quid vero tunc acciderit, Procopius ita narrat. Hoc itaque templum Wandali, imperante Valentiniano * pulſis Chriſtianis ac ſacerdotibus multa ignominia eiectis, tenuerunt, ipſius cura Arianis delegata. Quamobrem Afris maximo dolore perculſis, ac animi pendẽtibus, dicunt, Cyprianum in ſomnis apparuiſſe, & bono animo Chriſtianos huius rei gratia eſſe iuſſiſſe, ſeſe breui tempore vltorem futurum pollicendo. Vbi res in vulgus prodiit, Afri omnes expectabant vltionem hanc in Wandalos, nec propterea vnde hæc procedere poſſent vllo modo conjicere poterant.

Procopius bello VVandal. lib. 2. apud Bar. to. 5. an. 43

* *Honorio*

Apparitiones Sanctorum poſt mortẽ contra Caluinianos.

VIII. *Quomodo Sancti, quorum corpora ſacra Coloniæ requieſcunt, noctu viſi ſunt circumire ciuitatem Colon. eamque contra vim hoſtium obſidentium munire & protegere.*

Temporibus Clementis IV. circa annum Domini 1266. vt habent Annales Colonienſes, cum ciui-

tas

tas Colonia obsidione cingeretur, Comes Cliuensis & Stephanus de Wylen vno in tentorio noctu quiescentes viderunt D. Vrsulam radianti corona prefulgidam, & cereum lucidissimum manu gestantem lumine totius vrbis & orbis luminibus æquipollentem, quam sequebantur vndena virginum millia Sanctorum quoq; Maurorum ac Theborum agmina, vt sculptæ in mœniis Coloniensibus imagines circa monasterium D. Pantaleonis, & picturæ antiquæ basilicę D. Gereonis testantur. Qui omnes videbantur ciuitatem & portas roseis crucibus consignare, & contra hostium vim ac potentiā præmunire. Quo miraculo territi hostes, ac de obtinenda ciuitate desperantes, obsidionem soluerunt, temerarium existimantes cū gigantibus, θεομαχεῖν, ac ipsos diuos, diuorumque patrociniis munitos manibus præliis lacescere. In huius diuinæ protectionis perpetuam memoriam, & iugem gratiarum actionem amplissimus Senatus inclytæ ciuitatis Coloniensis quotannis ipso sanctorum Maurorum festo, quod 15. Octob. celebratur, tredecim grandes cereos donat Basilicæ D. Gereonis, qui in crypta eiusdem Basilicæ, vbi SS. Maurorum ac Thebæorum corpora requiescunt, tunc per dies aliquot lucere conspiciuntur.

Sancti apparent vt Coloniam vrbem contra hostes defendant.

IX. *De Petro de Paz strenuo milite, qui in nostri exercitus commodum post mortem apud Antuerpiam apparuit.*

Martin. Del. tom. 1. Disquisit. Magic. l. 2. q. 16. sect. 5.

Adscribo & hoc vnum, quod multorum militum grauium, qui se vidisse sancte iurabant testimonio compertum. Cum anno Domini 1585. admirandum illo opere, dicto Gall l'Estaquade, Alexand Farnesius Antuerpiam obsideret, Bataui Anglique, vt obsessis opem ferrēt, & obsessi eodem tempore, vt hostem destinerent facta eruptione acerrime pugnabant, aggeremq; iam Regio militi ereptum possidebant, securi vt sibi videbantur: tum à regiis militibus primo paucioribus conspectus prope aggerem Petrus de Paz Hispanus Tribunus, vir & militaribus & pietatis ornamentis laudatissimus, qui iam mensib. aliquot ante defunctus, visus hic armatus, vt solebat legionem pręcedere, & suis quondam militibus manu aduocatis, vt se sequerentur, imperare. Indicant primi secundis, ij tertiis, hi sequentibus: vident omnes idem, mirantur animisque resumptis notum sequuntur ducem: præit ille & recta in hostem ducit: fit pugna, sed Bataui in naues compulsi aggerem Regis reliquere. Hoc momento oppidum munitissimum spe victoriæ, & se tuendi, decidit.

Petri de Paz defuncti militis, apparitio & auxilium.

ART. XII.

Vitam æternam.

TIT. LXXX. De vita æterna, quam electis post mortem superesse minime dubitamus.

Rex Assuerus, qui regnabat ab India vsque Æthiopiam super centum viginti septem Prouincias grande fecit conuiuium cunctis Principibus, & pueris suis fortissimis Persarum & Medicorum inclytis in ciuitate Susam per spatium centum octuaginta dierum, idque cum omni splendore, sumptu, & magnificentia regia; vt ostenderet diuitias gloriæ regni sui, & magnitudinem potentiæ suæ: Sic supremus ille Rex, qui infinite potens est decreuit celeberrimum instituere conuiuium in cœlo per omnem æternitatem, vt ostenderet in illo immensitatem diuitiarum, sapientiæ, liberalitatis, & bonitatis suæ.

Esther. 1.

Christus promittit latroni in cruce pendenti, & iam morituro vitam æternam, dicens: Hodie mecum eris in paradiso.

B. Stephanus in medio martyrij certamine, ac lapidum grandine videt cœlos apertos, & IESVM stantem, eum ad constantiam animantem, vitæque æternæ cupidus dicit: Domine IESV, accipe spiritum meum.

Act. 6. cap.

EXEMP. I. *B. Antonino demonstratur locus proborum & improborum post hanc vitam.*

BEatus Antonius Abbas anno integro orauerat, vt ipsi reuelaretur locus iustorum & peccatorum. Vidit autem gigantem nigrum altissimum, qui ad nubes vsque pertingebat: habebat autem manus ad cælum vsque extensas: infra verò erat lacus, qui mare æquabat magnitudine. Vidit quoque animas tanquam aues sursum volantes: & quæcunque eius manus & caput superuolabant, seruabantur ab Angelis: quæ autem à manibus eius verberabantur, incidebant in lacum. Ad eum itaque vox peruenit, quæ dicebat: Quas vides animas superuolasse caput Gigantis & eius manus, eæ sunt animæ iustorum, quæ ab Angelis seruantur in paradiso: quæ autem à manibus eius percutiuntur, eæ inferno demerguntur; quia attractæ fuerunt à voluntate carnis & odium secuti sunt.

Pallad. in hist. SS. Patrum cap. 27.

II. *Vitæ æternæ felicitas Maximo infideli demonstratur, in fide accepta, beatificatur.*

Cum S. Tiburtius & Valentianus fratres ad martyrium ducerētur, Maximus Præfecti cornicularius compassione motus flebat, videns eos ad mortem lætos properare. Cui Tiburtius: Nisi nos, inquit, certissime didicissemus, alteram vitam esse perpetuam, nunquam istam amittere gauderemus: At Maximus: Contemnerem, ait, & ego vitam hanc, si certū esset, quod loqueris. Tum Valerianus: Si promittis te pœnitere, faciet te Dominus certum de his in hora, qua pro sui nominis confessione tunicas istas corporeas deponemus. Quod cum Maximus iureiurando promisisset, ac paulo post Sancti martyrium susciperent, vidit Maximus Angelos Dei fulgentes sicut sol, & animas eorū egredientes de corporibus quasi virgines de thalamo ascendentes ad cœlos. Huius igitur tantę felicitatis spe erectus Maximus Christi fidem constantissime professus, forti & in-

E vita eius apud Sur. Lud Gran. concil. 3. Do. 1. 40.

& inuicto animo crudelissimum pro fide maximeque diuturnum supplicium pertulit: Tandiu enim à Præfecto plumbatis cædi iussus est, quousque spiritum exhalaret.

III. *De beatorum gloria S. Saluio Episcopo ostensa.*

Greg. Turo. lib. 7. hist. Franc. c. 1.

Scribit Gregor. Turon. lib. VII. hist. Francorum, sanctum Saluium Abbatem post peractam in magna austeritate vitam ad aliam emigrasse non sine magno monachorũ eius, genitricisq; suæ desiderio. Mane itaq; facto, & funeris officio præparato, corpus moueri cœpit in feretro. Et ecce male rubescentibus vir quasi de graui somno suscitatus excutitur, apertisque oculis & manibus eleuatis ait: O Domine misericors; quid fecisti mihi, vt me in hunc tenebrosum mundanæ habitationis locum redire permitteres, cum mihi melior esset in cœlo tua misericordia, quam istius mundi vita nequissima? Stupentibus autem suis surgit de feretro, & triduo absque cibi & poculi perstitit alimento. Die autem tertio conuocatis monachis & matre, ait: Audite ô dilectissimi, & intelligite, quia nihil est quod cernitis in hoc mundo, sed sunt, iuxta id quod Salomon Propheta cecinit, omnia vanitas: Felix enim est, qui ea agere potest in sæculo, vt gloriam Dei cernere mereatur in cœlo. Cum hæc dixisset, tunc à fratribus interrogatus, vt quid vidisset, exponeret, ait: Cũ me, ante hos quatuor dies, contremiscente cellula, exanimem vidistis, apprehensus à duob. angelis in cœlorum excelsa sublatus sum, ita vt non solum hoc squalidum sæculum, verum etiam solem ac lunam, nubes & sidera sub pedibus habere putarem; deinde per portam luce ista clariorem introductus sum in illud habitaculum, in quo omne pauimentum erat quasi aurum argentumque renidens lux ineffabilis, amplitudo inenarrabilis, quam ita multitudo promiscui sexus obtexerat, vt longitudo ac latitudo cateruæ prorsus peruideri non possit, &c. Ibi etiam me peccatorem salutabant humiliter viri in veste sacerdotali ac sæculari, quos mihi duo angeli, qui præcedebant, enarrauerunt esse martyres ac confessores, quos ibi summo excolebant famulatu. Stans igitur in loco in quo iussus sum, operuit me odor nimiæ suauitatis, ita vt hac suauitate refectus nullũ adhuc cibum potumq; desiderem. Et audiui vocem dicentẽ; Reuertatur hic in seculum, quoniã necessarius est ecclesiis nostris. Vox enim audiebatur, nam qui loqueretur penitus cerni non poterat. Ego prostratus super pauimentum cum fletu dicebam: Heu, heu Domine, cur mihi hæc ostendisti, si his fraudãdus eram? Ecce hodie eijcis me à facie tua, vt reuertar ad sæculum fragile, & huc vltra redire non valeam. Ne, quæso, Domine, auferas misericordiam tuam à me, sed deprecor, vt permittas me hic habitare ne illuc decidens peream. Et ait vox, quæ loquebatur mihi: Vade in pace, ego enim sum custos tuus, donec reducam te in hunc locum. Tunc relictus à comitibus meis descendens cum fletu, per portam, qua ingressus fueram, huc sum regressus.

Saluij visio de beatitudine æterna.

S. Saluij desiderium vitæ æternæ.

Angeli custodis vigilantia.

IV. *De gloria & felicitate B. Thomæ Aquinatis reuelata Alberto Magno sui ordinis religioso.*

S. Anton. Archiep 3. part. Chron. tit. 23. c. 7. § 12. Anton. Bizaman. doctor Venetus, de vita eius.

Quanta fuerit & sit gloria B. Thomæ Aquinatis in cœlis, ostensum fuit hoc cuidam fratri Alberto Ordinis Prædicatorum de Brixia. Hic multum secutus est doctrinam sancti Thomæ, vt plurimum litteratus & deuotus: & multũ eum commendabat de doctrina & sanctitate sua, asserens se pro certo scire esse sanctũ in patria: quod adiuratus declarauit per istam quam habuit visionem super eo. Cum enim diu desideraret scire gloriam sancti, & quodam die ante altare B. Mariæ positus hoc potentius & attentius exoraret; vigilanti cum lacrymis in oratione apparuerunt duæ reuerendæ personæ mirabili cum splendore & ornatu; quarum vna erat in pontificali habitu mitrã habens in capite; altera in habitu fratrum Prædicatorũ, quæ coronam habebat auream in capite lapidibus pretiosis intextam, & circa collum duas aureolas quasi torques, vnam argenteam & aliã auream: in pectore vero gestabat quasi lapidem pretiosum, qui splendore mirabili plures radios emittens irradiare totam ecclesiam videbatur: In cappa vero erant inserti per totum lapides pretiosi; tunica & scapulare nimio splendore fulgebant. Qui stupens ad pedes eorum se prostrauit, petens suppliciter declarari, quæ essent illæ personæ quæ apparuerunt: Tunc ille, qui mitram gestat in capite, inquit. Quid miratis, frater Alberte? Ego sum Augustinus doctor Ecclesiæ qui sum missus ad declarandam gloriam sancti Thomæ. Is est qui mecum est, qui doctrinam meam & Apostolicam in omnibus secutus est, & Ecclesiam Dei sua doctrina illustrauit. Lapis pretiosus in pectore tanto splendore enitens signat rectissimam intentionem, quam habuit ad declarationem & defensionem fidei. Lapides plures pretiosi, sunt libri, quos edidit. Ipse igitur mihi par est in gloria, virginali me excellens munditia, & ego illum pontificali excellentia. Sicque disparuerunt.

S. Aug. & S. Thomæ Aquinatis apparitio.

Felicitas D. Thom. Aquin. reuelatur à S. Augustino.

V. *Acholius Thessalonicensis Episcopus Ambrosio Ep. Mediolan. nuntiat se in cœlo requiescere.*

D. Ambr. Epist. lib. 3. epist. 21. edit. Pari. 1603.

S. Ambrosius Episcopus Mediolanensis Anatorio aliisque sacerdotibus & omni clero plebis Thessalonicensium scribens, asserit se nosse in cælestibus iam requiescere virum sanctum Acholium, quem in terris illi adhuc requirebant. Quæritis, quis hoc annuntiauerit, cum vestra sanctitatis nondum venissent literæ? Non teneo, respondit, auctorem nuncij, & vsu quidem venit, vt non libenter teneamus nuncium mœstitudinis, sed tam clauso mari, occupatis terrarum barbarica infestatione regionibus, cũ deesset qui aduenire potuerit, non defuit qui nuntiaret: vt mihi videatur ipse sanctus annunciasse se nobis, eo quod iam perpetuo laboris sui potiretur stipendio, & solutis vinculis corporis inter Angelorũ ministeria Christo adhæreret, cupiens amantis sui, errorem absoluere: ne illi longæuitatem vitæ huius deprecaremur, cui vitæ æternæ iam præmia deferebantur.

Acholius apparet fidem facturus de mercede pro laboribus acceptis.

bantur. Abiit ergo, non obiit, & emigrauit à nobis veteranus Christi Iesu cœlo, terræque solum istius mutans, & plaudens alis atque remigiis spiritualibus dicit: *Ecce elongaui fugiens.* Cupiebat enim Apostolico spiritu iamdudum terras relinquere, sed tenebatur votis vniuersorum, sicut de Apostolo legimus, *quia remorari eum diutius in carne erat Ecclesiæ necessarium:* Viuebat enim non sibi, sed omnibus, & populis erat vitæ æternæ minister, vt prius eius fructum etiam in aliis quam in se adipisceretur. Est igitur iam superiorum incola, possessor ciuitatis æternæ illius Hierusalem quæ in cœlo est. Vidit illic eius verbis mensuram immensam, purum autem lapidem pretiosum, lumen sine sole perpetuum, & hæc omnia iam dudum quidem sibi comperta, sed nunc facie ad faciem manifesta videns, dicit: *Sicut audiuimus, ita & videmus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri.* Ibi ergo positus appellat populum Dei dicens *O Israel, quam magna est domus Dei, & quam ingens locus possessionis eius, magnus & non habnns finem.*

Psal. 54. *Philip. 1.* *Psalm. 47.* *Baruch. 3.*

VI. *S. Eugenia matri apparens nunciat se cum Christo viuere.*

In vita eius c. 37. apud Sur. 25. Decemb. ex Metaphrast. & Aloys. to. 5.

S. Eugeniæ Christus apparet.

Cum S. Eugenia carcere propter Christum detineretur, non solum cœlesti lumine fuit ibi illustrata, sed etiam panis quotidie niue candidior, voluptate autem plane diuinus superne ministrabatur: & quod omnium maximum est, Seruator ipse ad eam accessit: Ego sum, dicens, Eugenia, qui propter te crucem & mortem sustinui, propter quem tu quoq; hæc pati constituisti. Ego & te maxima amiciam gloria; & multis implebo gratiis. Sit a. hoc quoque signũ tui honoris: ipse enim dies te transmittit ad vitam supernam, qui me vidit infra aduentasse ad homines. Et cum hæc dixisset, ab ea recessit, nec post multa cæsa fuit capite. Quantam vero gloriam sit consecuta sic innotuit. Cũ n. duobus animi motibus distraheretur mater, & partim quidem lætaretur, quod ea propter Christum esset sacrificata, fleret autem, quod à filia tali disiungeretur, & nõ moderate ferret separationem martyrii apparet in somnis, adeo quidem splendide vestita, vt nec in eam satis posset coniicere oculos: talibus vero comitata virginibus, & tã præclaris, vt nulla Regina posset cum eis comparari: Quorsum, ô mater, ita te afflictas, multis pro nobis liquefacta lachrymis? Non sunt res nostræ prosequendæ fletibus, sed lætitia. Scias enim quod ego & pater Philippus viuimus in quadam ineffabili martyrum lætitia vna cũ Christo versantes & conregnantes: qui qui te ẽt non multis post diebus ad hanc vitam euocabit: Meis a. fratribus conserua firmũ ac stabile, quod est in Christo signaculũ, & assidue exhortare, vt sint etiam mihi fratres animis: vt sic totum genus offeramur pulcrum donum Domino.

S. Eugenia matri suæ apparet habitu splendidissimo.

Sancti apud Deum viunnt.

VII. *Hozii animam cœlos intrantem, & gloriosam Ignatius Loiola vidit.*

Pet. Maff. in vita eius lib. 2 c. 6. & Pet. Ribadeneira lib. 2. cap. 12.

Non omittenda videtur hoc loco res memorabilis, quæ Ignatio Loiolæ Clericorum Societatis Iesu institutori in illa commoratione diuinitus accidit: dum enim pro salute Baccalaurei Hozii, quẽ grauiter ægrotare cognouerat, Domino supplicaret, repente vidit in spiritu (quod ipsum ibidem D. Benedicto fertur olim in obitu Germani Episcopi contigisse) animam socii, cui Patauium prouincia obtigerat, luce clarissima radiantem, deducentibus Angelis in sublime ferri, atq; ipsa demũ cœli beatissima regna conscendere. Eidem Ignatio paulo post, cum rei sacræ daret operam, & in generali confessione (quæ ante missam præmittitur) ad illa verba peruenisset, & omnibus Sanctis eius, magnum Sanctorum numerum fulgentem gloria ante oculos positam vidit, inter quos & Hozius aderat, splendidiore, quam reliqui, habitu gloriaque multo illustriore; non quod sanctior ille cæteris, aut beatior esset, sed quod Deus gloriam hominis per insigniorem hanc formam, compertam Ignatio (vt ipsemet referebat) testatamque esse voluisse. Qua ex re tanta animi lætitia completus est eius animus, vt per multos dies suauissimum ex recordatione fletum reprimere non posset.

Hozii anima cœlum ingredi visa.

Idem Hozius gloriosus apparet.

CAPVT SECVNDVM

FLORVM EXEMPLORVM DE ORATIONE DOMINICA, ET SALVTATIONE ANGELICA.

Spes est virtus diuinitus infusa, per quem certa cum fiducia nostræ salutis, & æterna vitæ bona expectantur.

TIT. I. Spem præcipue in Deo ponendam esse.

Genes. 15. & 21. *MVltis annis expectauit Abraham, antequam haberet filium ad Sara: quia iam centenarius erat, quando natus est Isaac.*

Genes. 12. & 15. *A promissione facta Abrahæ primo vsque ad ingressum seminis sui fluxerunt anni 400. nec tamen irrita spes est.*

1. Reg. 4. *Israelitæ spe vana ducti arcam à Silo in castra contra Palæstinos duxere, rati se illius præsentia victores fore: at longe aliter accidit, Deo illorum improbitatem vindicante: ita vt triginta millia eorũ sint cæsa, & arca, in Palæstinorum manus peruenerit.*

Tob. cap. 2. *Parentibus Tobiæ senioris irridentibus eum, & dicentibus: Vbi est spes tua, pro qua eleemosynas & sepulturas faciebat? Tobias increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui, quoniam filii sanctorum sumus, & vitam illam expectamus quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo.*

Iob. 13. *Spes tantopere iustum fulcit in summis ærumnis, vt etiamsi mundi præsidiis omnibus destituatur, intrepidus reddatur. Iob enim afflictus corpore, orbatus liberis, derisus ab amicis, & rebus omnibus spoliatus dicebat: Etiamsi occiderit me (Dominus) in ipsum sperabo, & ita de calamitatibus triumphauit.*

Luc. 8. *Hierichuntinus ille cæcus, cum spe recuperandi visus imploraret auxilium Christi, & circumstantes eum ob rem illam velut importunum increparent, ipse, inquit, S. Lucas, multo magis clamabat: Fili Dauid miserere mei. Et quod sperauit impetrauit.*

EXEMP. I. *Moyses latro, postea Abbas, spe diuina fretu, misericordiam assequitur.*

Pallad. in Laus. hist. cap. 23. MOysen Abbatem Isidori Abbatis apud Thebaidem discipulum, natione Æthiopem, singularis sanctitatis ac patientiæ virum, latronem antea fuisse memorant, multorum spoliis cædibusque infamem. Igitur compunctus ad mentẽ rediit, misericordiã Domini orando & pœnitendo quæsiuit, sperando assecutus est. Et qui aliquando de latronũ numero fuerat, in Sanctorum censum redigi meruit. Sic Æthiops mutauit pellem suã, & pardus varietates suas: sic lupus rapax cõuersus est in agnũ.

I. *De mira spe S. Adriani martyris & Nataliæ vxoris eius.*

Magna fuit spes Nataliæ coniugis Sanctissimi Martyris Adriani, & ipsius etiam Adriani. De ea enim scribitur in actis S. Adriani: Cum audisset vetitum esse fœminis, ne seruirent Martyribus, neue ad eos in carcerem aditus illis aperiretur, totondit capillos suos, & veste virili induta carcerem ingressa martyres suis officiis recreauit. Quam post secutæ sunt aliæ matronæ habitu similiter ementito, ac tandem, cum Maximinianus Tyrannus id comperisset, iussit incudem in carcerem inferri, & martyrũ pedibus subiici, vecteque ferreo manus ac tibias illorum confringi; fecerunt lictores quod iussi fuerant. Id vt vidit B. Natalia, occurrit eis, rogauitque, vt ab Adriano inciperent; obtemperarũt carnifices, & cũ imposuissent Adriani tibiã super incudem B. Natalia pedẽ eius apprehendens extendit super incudem; carnifices vero multa vi cædentes amputarũt pedes eius, & crura confregerunt. Porro B. Natalia ait ad Adrianũ; Precor te, mi Domine serue Christi, cum adhuc in te hæret spiritus, extende ẽt manũ, vt amputent eã, vt sanctis martyribus similis efficiaris per omnia, maiora n. supplicia illi perpessi sunt, quã tu. Extendit ergo manum beatissimus Adrianus, & porrexit eam Natalia, illa imposuit eam incudi, & carnifices similiter amputarũt. Deinde amouent ab illo incudẽ, & mox spiritum reddidit.

In vita eius apud Surium 8. Septemb. tom. 5.

Mira Adriani & Nataliæ spes.

III. *De viro pio nutante de spe salutis, a Christo monito, vt ita operaretur ac si certus esset.*

Cum quidam anxius inter metum & spem frequenter fluctuaret, & quadã vice mœrore confectus in ecclesia ante quoddã altare se in oratione prostrauisset, hæc inter se reuoluit dicens: O si scirẽ, quod adhuc perseueraturus essem, statimq; audiuit intus diuinũ responsum: Quid, si hoc scires quid facere velles? Fac nũc, quod tunc facere velles, & bene securus eris: moxq; consolatus & confortatus diuinæ se commisit voluntati, & cessauit anxia fluctuatio noluitq; curiose inuestigare, vt sciret, quæ sibi essent futura; sed magis studuit inquirere,

Thomas à Kempis li. 1. ca. 25. de Imitatione Christi.

quæ

Rom. 12.
Psalm. 36.

quæ esset voluntas Dei beneplacens & perfecta, ad omne opus bonum inchoandum & perficiendum.

IV. *Quam grauiter peccent qui minorem spem habent de misericordia Dei & vita beata.*

Ludouic. Bl. s. Monil. spirit. cap. 1.

Deus loquens sanctæ virgini Catharinæ Senensi ait: Peccatores, qui in mortis extremitate desperant de misericordia mea, multo grauius me offendunt, & magis mihi displicent hoc vno peccato, quam omnibus aliis iniquitatibus, quas vnquam commiserunt. Qui enim desperat, contemnit aperte ipsam misericordiam meam, & peruerse existimat iniquitatem suam maiorem esse, quam sit eadem misericordia & bonitas mea. Vnde detentus huiusmodi peccato non dolet de offensa in me admissa, sed dolet de irremedicabili damno suo. Qui si in veritate doleret, quod me offendisset atque contempsisset, & in misericordia mea fideliter speraret, ipse eam certissime inueniret: quoniam in infinitum maior est misericordia mea, quam sint omnia peccata quæ vnquam fuerunt commissa, vel quæ committi possunt ab aliqua creatura.

V. *Ob defectum firmioris spei in misericordiam Dei grauiores pœnas quidam lu t purgatorij.*

Brugmā- Franci- …n. in vita …s libr. 3. …p. 2. apud …r. tom. 2. …ril. 14.

Adfuit aliquando S. Lyduuinæ virgini sane admirandæ, ægrotanti & lecto affixæ sacerdos, vir honestæ vitæ & sanctæ famæ, cum nonnullis aliis. Ibi autem erat vas sinapi plenum, & cum sermo haberetur de pœnis purgatorij, dixit tandem ille sacerdos: Vellem liceret mihi tot annis degere in locis purgatorij, quot sunt in hoc vase sinapis grana, modo certo constare me postea saluum fore. Ad hæc Lyduuina suspirans respondit: Quid est domine, quod loqueris? Quid ita parum fides diuinæ misericordiæ? Si scires, qualis sit purgatorij locus, & quas ibi dent pœnas animæ, nequaquam ita loqueris. Non diu post moritur ille sacerdos, & amicis cū Lyduuina de statu animæ eius conferentibus, illa ait: Bene habet anima eius propter suam probitatem; sed melius fuisset ei, si viuens plus fiduciæ collocasset in virtute passionis Christi, & mitior quoq; purgationis in eum lata esset sententia. Patet hinc, quam consultum sit timere Deum, quam pium sperare in Domino: timor enim frenat animum, ne intumescat; spes deiectum erigit, ne succumbat.

…rgatorij …næ quā- …erandum …Domino.

VI. *Spem quam conceperat quidam cum fide de vit. æterna miraculo ostendit Deus veram ac firmam fuisse.*

…d. Me- …r. 3. …il. & …pr. 10. 3.

Theosterictus in funebri de B. Niceta oratione de Athanasio quodam insigni cœnobita beati Nicetæ necessario narrabat. Is extrema obitus sui hora rogatus à fratribus, vt pro eis post obitū ante Deum intercederet, respondit: Quam fidem apud Deum inuenero, me defuncto, vos ipsi noueritis. Sepultus igitur, & terra obrutus est: ac ne eius sancti viri monumentū deinceps obscurum esset, sed manifestum omnibus fieret, omnium rerum Dominus Deus fecit, vt supra monumentum, ex honorato illo sancti viri pectore arbor cupressus nasceretur in sanctitatis testimonium. Quamobrem, multi fide ipsa impulsi illuc euntes arborem illam amplexantur, & frondes ex ea decerpentes ad sanitatem asseruandam adhibere solent.

…ressus …ulcro …ncti …tur.

VII. *Quantam in Deo spem habuerit B.P.N. Ignatius pro alenda familia.*

Petr. Ribaden. lib. 5. de vita B. Ignatij cap. 9.

Cum quidam non ex externis modo, sed etiam ex domesticis vehementer mirarentur, qua fretus spe tam multos Ignatius societatis Iesu auctor nullis certis reditibus fultus Romæ haberet, quibus alendis magnæ facultates vix sufficerent, idque familiariter ex ipso quærerent: An nescitis, inquit, quantas vires spes in Deum habeat? vel ignoratis, parum illi esse loci, vbi omnia abunde suppetant? Quæ explorata si essent, & manu tenerentur, vbi nostra esset in Deum spes? *Spes enim quæ videtur non est spes: Nam quod quis videt, quid sperat?* Illud autem frequenter vsurpabat; Nos quidem Deo seruiamus, ille certissime reget nos, & nihil nobis deerit, *iactemus cogitatum nostrum in Dominum, & ille nos enutriet: Speremus in Domino, & faciamus bonitatem, & pascemur in diuitiis eius.*

Rom. 8.
Psal. 22.
Psal. 36.
Psal. 34.

TIT. II. De desperatione & præsumptione.

Impius Cain, inuidia stimulante, fraternæ cædis cruore sceleratas posuit manus. Maledictionis pœnam is vitare potuisset, si pœnitens Dei misericordiam implorasset: execrabilior factus est post reatum fratricidij, dicens Maior est iniquitas meas, quam vt veniam merear.

Genes. 2.

Iudas Iscariotes de culmine ipso Apostolatus in barathrum inferni infeliciter corruit, non vt que quia Dominum vendidit, sed quia eo vendito magis de flagitio doluit, quam de venia sperauit, dicens: Peccaui tradens sanguinem iustum. At principes sacerdotum dixerunt: Quid ad nos? tu videris. Et proiectis argenteis in templo recessit: & abiens laqueo se suspendit.

Matth. 27.

EXEMP. I. *Landgrauius desperabundus magna medici prudentia ad spem reductus.*

Cæsarius libr 1. hist. cap. 27.

REfert Cæsarius, Ludouicum Landgrauium, virum doctum è Thuringia oriundum sic misere lapsum, vt diceret, dum corriperetur à viris probis: Si prædestinatus sum, nulla peccata poterunt mihi regnum cœlorum auferre: si vero præscitus, nulla bona mihi illud valebunt conferre. Atque ideo cuiuis flagitio sese immersit. Cum autem in morbum grauem lapsus postea fuisset, vocatus est medicus eius vir bonus, & discretus, & non solū in Physica, sed etiam in Theologia non mediocriter litteratus: cui Princeps dixit; vt vides infirmus sum valde, adhibe curam, vt possim conualescere. Memor medicus illius erroris, respondit, Domine, si venit dies mortis vestræ, non vos poterit cura mea morti subtrahere, si vero moriturus non es de infirmitate ista, superflua erit medicina mea. Et ille; Quomodo sic respondes? si mihi non fuerit adhibita curæ diligentia, & diæta proposita, potero tam à meipso, quam

ab aliis imperitis negligi, & ante tempus mori. Audito hoc verbo physicus multum hilaris effectus, data occasione respondit; Domine, si creditis vitam vestram posse protelari virtute medicinæ, quare hoc credere renuitis de pœnitentia, & operibus iustitiæ, quæ sunt antidota animæ? sine his anima moritur, sine his ad sanitatem, quæ est in futura vita, nemo peruenit. Considerans Lantgrauius pondus verborum, & quod rationabiliter perorasset, dixit ei; De cætero medicus esto animæ meæ, quia per tuam linguam medicinalem Deus liberauit me à maximo errore.

II. *Prædestinato non esse desperandum, sed ita laborandum, quasi præscitus esset ad salutem.*

Ludolph. à Saxonia 1. part. vita Christ. c. 50.

Huic subiungam illud ex Ludolpho de quodam Monacho, cui crebræ fiebant diuinæ reuelationes, quod cum alter eiusdem monasterij frater intellexisset, institit apud eundem, vt Deum oraret rogaretque vt sibi dignaretur ostendere, an de numero saluandorum esset: & cum ille vix precibus victus oratione instando hoc à Deo postularet, sibi ostensum est, quod ille frater de numero damnandorum esset: vnde metuens fratrem turbare, per aliquot dies hoc celauit ipsi: Sed tandem eidem requirenti (licet inuitus) aperuit: ille autem hoc audiens, & scripturas intelligens, statim respondit, Benedictus Deus: nec tamen sic desperabo; sed pœnitentiam, quam per ingressum religionis assumpsi, de cætero duplicabo, & triplicabo, donec gratiam & misericordiam apud Deum altissimum, qui pius est, inueniam: & post multos dies iterum fratri prædicto diuinitus reuelatum, quod ille frater de numero saluandorum esset: quod cum eidem fratri retulisset, ille lætus effectus de reuelatione fortior factus in opere, & viriliter agens de virtute in virtutem, quo tidie proficiens perseuerauit in bono sine cessatione: vtinam multi animati hoc exemplo manum suam ad fortia mitterent, & non desperarent, vel deficerent, quia sic agendo, & in hoc perseuerando Deum sibi proprium vtique inuenirent.

Prædestinatio non tollit libertatē lib. arbitrij.

III. *Homini desperato qua ratione succurrerit B. Catharina Senensis.*

Raimundus è Capua in vita S. Catharina Senens. apud Sur. 19. Apr.

Anno Domini 1370. Senis erat ciuis quidam Andreas Naddini, diues opum, sed omnis virtutis inops, cunctis prope flagitiis coopertus, tesserarum ludo totus deditus, in Deum & Sanctos eius perpetim blasphemus & detestabilis. Is anno ætatis suæ quadragesimo graui correptus morbo tendebat ad extrema. Venerunt autem ad eum multi homines pij, & vtriusque sexus cœnobitæ, atque ante omnes eius parochus: hortabaturque eum, vt sua peccata confiteretur. Sed ille miser, qui nec sacras ædes inuisere, nec sacris initiatos vnquam honorare consuesset, admonitiones omnes respuit, seipsum plane desperans. Audiuit hoc F. Thomas sanctę virginis Catharinæ Senensis confessarius, effecitque vt ea Dominum pro homine pereunte deprecaretur, & qui dem feruentissime atque instantissime. Sed Dominus illi respondit. Illius blasphemi hominis flagitia ad cœlos vsque pertingunt, qui præter alia scelera, etiam tabulam, in qua erat picta imago mea & matris meæ atque aliorum sanctorum iactauit in ignem, dignus proinde qui æternis gehennæ flammis exuratur. Verum sancta virgo salutis animarum sitientissima, dolens vicem perditi hominis, non cessauit, à lacrymis & precibus donec flexus Dominus Iesus decumbenti Andreæ appareret, hortareturque eum, vt sua peccata confiteretur liberaliter ei, si id faceret, veniam pollicens. Et ecce ille saxo durior repente mollescit, magna voce postulat acciri confessarium, dicit Christum Iesum se videre, qui ipsum de facienda confessione admonuerat. Lætantur omnes, curritur ad sacerdotem: ille venit, Andreas cum magno cordis dolore integre confitetur peccata sua: condit testamentum, & feliciter migrat è vita.

IV. *De quodam monacho contendente viuere in statu innocentiæ in desperationem lapso, & de eiusdem pœnitentia.*

Vincent. Beluacensis 4. Speculi Hist. lib. 30. c.

Monachus quidam Cistertiensis instituti, immoderato quodam innocentiæ & puritate zelo impulsus, qui spiritus feruore ad statum primi parentis Adæ pertingere nitebatur. Suscipit ea causa laboris plurimum, affligebat se inedia, vigiliis & precibus: sed cum hæc omnia frustra essent, nec posset ad illam innocentiam peruenire, primo incidit in tædium & acediam. Volebat ille cibum ita sumere, vt nullam inter edendum sentiret delectationem. Primos sensitiuæ portionis siue sensualitatis motus conabatur non solum reprimere, sed etiam extinguere penitus. Contendebat absque vllo veniali peccato vitam in perfecta puritate transigere. Erat ea tentatio dæmonij meridiani ad impossibilia eum instigātis. Vnde fiebat immemor illius doctrinæ sapientis: *Noli esse iustus multum.* Laborabat sane permultum, sed nullo labore potuit eo, quo intendebat, pertingere. Itaque præ mœrore tandem in desperationis foueam prolapsus est, cum persuasum haberet, se in eo corruptionis statu, in quo esset, salutem nulla posse ratione adipisci. Veniales enim culpas, quas in hac vita omnes vitare non possumus, ille mortiferorum criminum loco habebat; nec volebat propterea sumere corpus Christi; etiam illis diebus, quibus id monasticus Canon vult percipi. En ad quam calamitatem, quam horrendam & miserabilem ruinā sub specie boni hostis ille teterrimus simplicem hominem perduxit, ita vt infirmus respueret medicinam, & jugum obedientiæ à se repelleret, qui propriæ voluntati semel nuncium remiserat. Et vt hic aliquid ex fabulis non tamen fabulose, & vana non vane & fallaciter referamus: monachus hic, qui ad primi hominis innocentiam & puritatem peruenire nitebatur, cui similis putandus est, nisi ranæ illi, quæ cum videret bouem magno robore & grandi

Eccles. 7.

corpore

corpore, volebat etiam ipsa illas vires & corporis molem adipisci. Itaque intendit se totam, quo ad potuit, inflauit se frustra. Nec enim si vel rumperet sese, vnquam possit ad bouis quantitatem pertingere. Sic frater ille, dum voluit excedere limites virium suarum, & supra se efferre, infra se per desperationem misere collapsus est. Eius autem animi morbum pius quidam & bonorũ omnium fautor Abbas vbi cognouit, cum aliis multis Dominum pro illo deprecabatur: sed præualuit inimicus, & quem laqueo forti constrinxerat, eum sine intermissione vexabat. Eandem Abbas ille, quod non solum an illæ Christi esset amicus, sed etiam virtutem eius, quippe quam in se ipso expertus erat, non ignoraret, monachum illum ad se curauit adduci. Et ecce orante illa pro monacho cum lacrymis & suspiriis, cum ille ante Missæ introitum Confiteor diceret, & illa instantius pro eo oraret, quasi atri quidam lapilli ad singula confessionis verba ex ore monachi decidere videbantur. Tum illa animaduertens in hac visione, obstinationem desperationis & tristitiæ nigredinem à monacho recessisse, Domino gratias egit, qui non vult mortem peccatorum, sed vt conuertantur & viuant. Monachus vero peracto sacrificio tanquam è longinqua regione ad se reuersus, Christi corpus accepit, & ea salutari percepta medicina perfecte curatus est.

Vincent. Be[llo]uacensis Speculi hi[st.] lib. 30. c. 3

V. *Nihil periculosius esse quam de se multum præsumere.*

Dorotheus [de] doctrin. in Bibliot. [S.]PP. to. 2.

Rogatus Abbas Agathon de præsumptione, quid nam esset: illam summo incendio cōparauit; quod cum exardesceret, procul omnes abigeret; quod arborum poma vitiaret. Cernis affectus huius quanta sit vis quantus impetũs? Cumque rursum rogaretur, an grauis esset & difficilis præsumptio: respondit, nullum esse vitium grauius; vtpote quæ cunctorum vitiorum mater & genitrix esset. Quam bene & sapienter illam dixit vitiorum omnium genitricem, quæ timorem Domini ab anima pelleret Si enim timore Domini declinat quis à malo: vbi igitur is non fuerit; omne vt insit vitium, omne malum, necesse est, eripiat nos Dominus ab hac detestabili præsumptionis peste.

[Pr]æsum- [pti]o incen- [di]um ma- [l]um.

Eccles. 7.

VI. *Præsumptionis vento non esse attollendum animum, neque pusilli animi desperatione deiiciendum docet Augustinus.*

August. [Ser]. 3. in [Eua]ngel.

Ex vtroque ait homines periclitantur & sperando, & desperando; contrariis rebus, contrariis affectionibus. Sperando quis decipitur? Qui dicit; Bonus est Deus, misericors est Deus faciam quod mihi placet: quod lubet, laxem habenas cupiditatibus meis impleam desideria animæ meæ. Quare hoc? Quia misericors est Deus, bonus est Deus, mansuetus est Deus, Spe isti periclitantur. Desperatione autem, qui cum inciderint in grauia peccata, putantes sibi nō posse iam ignosci pœnitentibus, & statuentes se ad damnationem sine dubio destinatos, dicũt apud semetipsos: Iam damnandi sumus, quare non quod volumus, facimus, animo gladiatorum ferro destinatorum? Ideo molesti sunt destinati: Iam enim quod timeant non habent, & vehementer timendi sunt. Istos desperatio necat, spes illos. Inter spem & desperationem fluctuat animus. Metuendum est ne te occidat spes; &, cum multum speras de misericordia, incidas in iudicium. Metuendum est rursus, ne te occidat desperatio, &, cum putas iam tibi non ignosci quæ grauia commisisti, non agas pœnitentiam, & incurras in iudicem Sapientiam, quæ dicit: Et ego vestræ perditioni superridebo. Quid ergo, agit Dominus, cum periclitantibus vtroque morbo. Illis qui periclitantur, hoc dicit: *Ne tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem, subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Illis, qui desperatione periclitantur, quid dicit? *In quacunque die iniquus conuersus fuerit omnes iniquitates eius obliuiscar*: Propter illos ergo qui desperatione periclitantur, proposuit indulgentiæ portum: propter illos, qui spe periclitantur, & dilationibus illuduntur, fecit diem mortis incertum.

[Præ]sumptio [& d]esperatio [pericu]losæ. [Spe quidam periclit]antur. [Desp]eratio[n]e [q]ui periclitantur.

Contra præsumptionem & disperationē remedium.

Eccles. 5.

Ezech. 13.

VII. *Vt neptis Abrahami eremitæ fere desperata ad salutis spem per eum sit reuocata.*

S. Ephrem in vita S. Abraham & Sur. 16.

S. Abrahami eremitæ neptis biennium in flagitiosa vita consumpserat. Vt autem reuocaret, emen tito habitu militis, eques ad illam profectus est, inuentam remotis arbitris allocutus est, dicens: Super me sit peccatum tuum, quo hactenus amatoribus fœde prostituisti corpus tuum, ego pro eo satisfaciam, ego in die iudicii pro te, filia mea, rationem reddam. Cumque illa regereret. Nimis magna est iniquitas mea, non potest mihi spes esse salutis, respondit: Super me sit iniquitas tua, filia mea, ex meis manibus Deus hoc peccatum requirat, tantum veni mecum. Ita venit, & pœnitentiam pro peccatis suis reliquo vitæ tempore tantam egit, vt etiam miraculis clara è vita excesserit.

TIT. III. De misericordia Dei.

Noemum Dei misericordia liberauit à diluuio mundi. Genes. 7.

Qui Lot de Sodomis & de flamma ignis eripuit, nunquid misericordia Dei? Genes. 19.

Populum de Ægyptia seruitute liberauit misericordia Dei Exod. 14.

Dauidi Regi culpam vtramque remisit bonitas Dei. 2. Reg. 12. 13.

Populum è captiuitate Babylonica eripuit Dei misericordia. 1. Esdræ 1.

Deus reprehendit Ionam Prophetam quasi dolentem de ipsius in Niniuitas misericordia. Ionæ c. 4.

Petro pro abiuratione cum iuramento facta, flenti pro sua pietate indulsit Christus, & in gradum pristinum restituit. Ioan. 21.

Latroni in cruce pendenti magna misericordia facta est, plus enim ipsi concessum est quam petierat. Luc. 23.

EXE M.P.

EXEMP. I. *Iacobus Eremita quantopere sudauit, vt misericordiam pro sceleribus consequeretur.*

Simeon Metaphr. in vita eius apud Sur. 28. Ian.

S. Iacobus Eremita non solum vitæ sanctitate apud fideles, & infideles, è quibus multos perduxerat ad veram fidem, eluxerat, sed etiam maximis miraculis claruerat. Is totos quadraginta annos in solitudine, solis herbis, & radicibus vitam tolerans, nocturnis diurnisque horis continenter precibus vacabat: Huic insidias struens Sathan, fœminam, locupletum parentum filiam, ingressus est, per eam nomen S. Iacobi prodit: parentes eam ad tugurium eius diu quæsitum adducunt, exponunt filiæ miseriam, vt quæ iam à viginti diebus nihil cibi potusue degustasset, & propriis manibus carnes suas discerperet. Orat pro illa sanctus vir, & dæmon abscedit Parentes veriti, ne breui reuerteretur, obsecrant sanctum, vt biduo saltē eam secum retineat. Ille ad sanctitatem vitæ superioris & miraculo nimium sibi præfidens consentit. At Deus videns eum suæ imbecillitatis immemorem, pristinum suum auxilium ei subtraxit, permisitque eum labi non solum in sacrilegam fornicationem, sed etiam homicidium; nam post lapsum reformidans ne puella scelus aliquando patefaceret, eam è medio sustulit. Perpendens vero deinde Iacobus, quam tetro scelere se inquinasset, in tantam desperationem animi venit, vt cogitaret deserta vita religiosa redire ad mundum: sed clementissimus Deus memor laborum, quos pro Christi nomine tot annis sustinuit, diuinæ lucis radiis eius animum per alium quendam Dei seruum ita perstrinxit, vt spe veniæ impetrandæ erectus, sese in peruetustum quoddam sepulcrum subterraneum integro decennio vsque ad mortem abdiderit, noctu diuque cum aspertima pœnitentia lapsum suum incredibili dolore animi, assiduis lacrymis, & tanta confusione sui deplorans, vt neque oculos in cœlum attollere auderet, nec cum vllo mortalium miscere sermonem, plenam, scilicet, sui diffidentiam tandem assecutus, & misericordiam, &c.

Vir sanctus grauissime labitur.

In sepulcro Dei misericordiam implorat & impetrat.

II. *Theophilus Imperator impius per quos sit misericordiam consecutus.*

Ex Gennadio Patriarcha Constan. Baro. to. 9. Annal. ad annum Christi 842. 8. 9. 10.

Theophilus imaginum oppugnator.

Quantam misericordiam à Deo consecutus sit Theophilus Imperator, Michaelis Balbi filius, ex antiquioribis monumentis prodidit Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus in expositione pro Concilio Florentino Sessione quinta, his verbis: Imaginum oppugnator Theophilus diuinorum & sanctorum virorum & Augustæ seruatus est precibus] & quod hoc non satis videretur, paulo post subiicit ista: Neque enim aut sanctorum virorum preces, aut Augustæ studium pro Theophilo valuissent, nisi prius ille suum peccatum confessus esset, sanctasque imagines colere & honorare iustum esse asseruisset. Quoniam is valde illustris extitit, sed cum in hæresim delapsus esset eorum, qui imagines oppugnabant (vt de eo scripta docet historia) os eius admodum deductum est, ita vt viscera cōspicerentur. Post cum ipsam venerabilium imaginum adorationem sanctam esse comprobasset, arreptam ex sinu cuiusdam eorum qui aderant, eandem imaginem reuerenter osculabatur: Paulo post inde ad tribunal raptus est. Pro quo cum assiduæ preces à sanctis viris & à Regina effunderentur, ei venia data est. Nam Theophilum in somniis Regina conspexit vinctum, tractumque ab innumerabili præcedentium & subsequentium multitudine. Ante illum ferebantur diuersa instrumentorum genera ad torquendum accommodata, ipsaque videbantur eos sequi qui ad pœnā adducebantur, quousq; ad conspectū terribilis Iudicis peruenerunt, Theophilumque ante ipsum statuerunt. Prouoluta igitur ad Iudicis illius tremendi pedes enixe multis lacrymis Augusta pro viro suo deprecabatur. Ad quam terribilis Iudex dixit: Mulier, magna est fides tua: propter te, sacerdotumque tuorum preces cōiugi tuo do veniam. Tunc ministris suis dixit: Soluite eum, vxorique eius tradite. Similiter & sacer Patriarcha Methodius scilicet, omnium hæreticorum Theophilique ipsius adnotatis, scriptisque nominibus, hæc eadē sub sacra mensa collocauit, eademque nocte, qua Regina visionem aspexit, vidit & ipse diuinum Angelum magnum templum ingredientem, qui dixit: Episcope, exauditæ sunt preces tuæ, & veniam Theophilus impetrauit. Somno ergo experrectus ad sacram mensam aduenit, ibique cum legeret paullo ante conscriptū libellū, inuenit (ô Dei iudicia) Theophili nomen abolitum.

Eius pœnitentia.

Misericordiam per vxorem & alios obtinet.

III. *Misericordia diuina fretus adolescens perditus ad meliorem vitam per Io. Euangelistam reuocatur.*

Euseb. C lib. 3. hist. eccles. cap. apud Ba to. 1. An an. Chr 94. 14.

Audite fabulam: quid dicam fabulam? immo veram & certam historiam de Ioanne Apostolo memoratam, quæ nobis constanter tradita est, & memoria, firme custodita. Vbi vero tyranno mortuo, ex insula Pathmo erat Ephesum reuersus, quorundam rogatu ad finitimas gentes proficiscitur, hi Episcopos constituturus, illic integras ecclesias rite dispensaturus, alibi certos homines, sibi spiritus sancti instinctu demonstratos, in clerum delecturus. At cum ad vrbem quandam non longe inde distantem, cuius etiam nomen nonnulli memorant, se contulisset, & alia quoque officia, quæ ad animos fratrum inter se dissidentium conciliandos pertinebant, obiisset: ad extremum adolescentulum, corporis viribus valentē, vultu & oris conformatione venustum, animi impetu flagrantem, forte conspicatus, statim in eum, qui ibi Episcopus erat constitutus oculos conuertit, eiq; sic affatus est: Hunc adolescentulum omni studio, cura & cogitatione, coram Ecclesia, & Christo teste, tibique tuæ fidei commendo. Quem cum Episcopus in suam tutelam accepisset, & omnia se facturum fuisset pollicitus; Ioannes eadē iterum atq; iterum illi edisserit, eius-

eiuſque fidem conteſtatur: Epheſum deinde redit, Epiſcopus ille adoleſcentulum ſibi concreditum in domum ſuam recipiens educauit pro ſuo, in officio continuit, fouitque humaniter; ad extremum baptiſmi ſacramento illuminat. Poſtea vero vbi ſigillo Domini (nempe ſacramento Confirmationis, vt addit interpres) tanquam perfecta tutaque eius animæ cuſtodia obſignaſſet, nonnihil de cura & obſeruatione in eo inſtruendo ſuſcepta remiſit. Quem quidem non ſolum liberior viuendi poteſtas, quam fuerat paulo ante tempus adeptus, verum etiã quidam adoleſcentes æquales otio languidi, inertia diſſoluti, & omni malorum genere aſſuefacti corruperunt. Et primum exquiſitis conuiuiorum opiparorum deliciis alliciunt, inuitumq; noctu deinde educentes ad furti ſocietatem coeundam attrahunt: tum maiora moliri flagitia hortantur. Iſte pedetentim aſſueſcit; & propter generoſam animi magnitudinem, tanquam equus effrenatus, & nimium ſibi ſuiſq; viribus præfidens, extra rectam viam impetu fertur; frenaque acriter præmordens, procliuius in profundum vitiorum gurgitem ſe præcipitat. Atq; cum iam in deſperationem ſalutis in Deo ſitæ veniret, deinceps non de exiguis noxis cogitauit; ſed maximis quibuſdam, ac nefariis facinoribus admiſſis, vbi ſemel omni improbitate & nequitia perditus euaſerat, nullam non ſceleris labem ex æquo cum aliis contrahere ſecum ſtatuit. Illis igitur in familiaritatem adſcitis, & magna latronum turba collecta, animo prompto paratoque ſe ducem manu violentiſſimum, ſanguinis effuſione crudeliſſimum, ſeueritate denique acerbiſſimum prębuit. Interea temporis, vbi neceſſaria ad rem incidebat occaſio, Ioannes accerſitur. Ille vbi alias res, quarum gratia venerat, recta ratione diſpoſuiſſet: Age, inquit, Epiſcope, depoſitum nobis redde, quod ego & Chriſtus, Eccleſia teſte, quam gubernas, tibi commiſimus. Hic vero primo attonitus obſtupuit, arbitratus pecuniam, quam nunquam acceperat, à ſe per fraudem & dolum malum repeti: & tamen neq; facile credere poterat, ea à ſe repoſci per calumniam, quæ neutiquam habuiſſet; neque Ioanni depoſitum repetenti omnino differri. Verum ſimul atque Ioannes dixerat: Adoleſcentulum repeto, & animam fratris: ſenex demiſſo vultu ingemiſcens, & item lachrymas: Ille, inquit, mortuus eſt: nam nequam & perditus, & vno verbo, latro euaſit; & iam pro eccleſia, in qua verſabatur, montem cum nefario hominum ſui ſimilium turba occupat. Apoſtolus ergo veſte dilacerata, ingenti cum gemitu caput feriens: Bonum, inquit, cuſtodem animæ fratris tui te reliqui. Equus mihi iam adſit, & dux aliquis itineris. Inde ab eccleſia, ita vt erat, cum feſtinatione ſe eripuit. Profectus autem ad locum à primis latronum excubitoribus prehenditur: qui neque fugam parans, neque euitare ſtudens, ſed vociferans admodum dixit: Huc huius rei cauſa acceſſi; me ad principem veſtrum deducite. Qui quidem ad tempus, vt erat armatus, expectabat. Verum vt Ioannem aduentantem agnouerat, prę pudore fugam capeſſit. Hic vero ætatis ſuæ oblitus, illum pro viribus prope inſequitur; atque clamans: Quid inquit, fili, me tuum ipſius patrem inermem & ætate confectum fugis? Miſerere laboris mei, fili, ne formides: adhuc tibi ſalutis ſpes reliqua eſt: ego Chriſto pro te reddam rationem, &, ſi ſit opus, pro te lubens mortem oppetam, ſicut Dominus pro omnibus nobis: pro tua anima meam dabo: cõſiſte, crede: Chriſtus me miſit ad te. Ille vbi hæc audierat: primum oculis humi defixis conſiſtit; deinde arma abiecit: tum horrore perfuſus grauiter & acerbè lamentatus eſt: ſenem ad ſe aduentantem complectitur: fletu & mœrore, quo poterat, pro culpa ſatisfacit: & dextera ſola occultata, lachrymarum vnda ſecundo baptizatur. Apoſtolus rata & conſtanti aſſeueratione, ei ſe à Saluatore veniam & remiſſionem peccatorum precibus ſuis impetraturum pollicetur: atq; ad genua accidens, ipſam manum dexteram, tanquam aqua pœnitentiæ ablutam purgatamq; oſculatus, illum ad eccleſiam reducit. Crebris item precibus Deum pro illo inuoca, continuis ieiuniis vna cum eo ſe macerat, variis diuinæ ſapientiæ ſententiis eius animum, quaſi quibuſdam blanditiis mitigat, tranquillitatque; neque prius (vt fertur) inde deceſſit, quam illum eccleſię miniſterio præfeciſſet. Cuius conuerſione magnum veræ pœnitentiæ exemplum, præclarum ſecundæ regenerationis ſpecimen; illuſtre denique trophæum à peccatis reſurrectionis, per exteriora pœnitentiæ ſigna hominibus propoſuit ad imitandum.

Confirmationis ſacramentũ.

Lapſus adoleſcentis.

Adoleſcens degenerat, fit dux prædonũ.

S. Io. depoſitum repoſcit.

Reuocatur dius adoleſcens à Ioanne.

Reſipiſcenti miſericordia promittitur.

IV. *Qua ratione in Dei miſericordiam & gratiam redierit adoleſcens pius, à recta via declinans.*

Huic fere ſimile eſt quod de quodam adoleſcente ſcribit Chryſoſtomus in hunc modum: Narrabo, inquit, tibi quæ noſtris contigere temporibus, & quorum ipſe teſtis eſſe valeo. Noui iuuenem illum filium Vrbani, qui continuo à teneris vnguiculis abſq; cuſtodia fuit educationis legitimæ, dominus autem multarum rerum, pecuniarum, miniſtrorum, agrorum. Is cum dixiſſet, quam ſit oblectatus conſuetudine rei muſicæ, depoſito illo ſplendidiſſimo amictu, totoque huius vitę faſtu, repente pallio ſe viliore contexit, ad montes ad ſolitudinem ſeceſſit, egregiamque exhibuit philoſophiam, non iuxta illius ętatis modum, ſed qualem poſſet vir quiſpiam admirabilis & excellens: deinde ad ſacra myſteriorum ſacerrima idoneus reputatus magnam acceſſionem virtuti adiecit. Omnes gauiſi ſunt impenſe, Deumque glorificarunt, quod in affluentia deliciarum enutritus, clarus ex progenitoribus, & admodum adoleſcens, cunctam huius vitæ phantaſiam, fucatamque felicitatem ſemel conculcaſſet, & euaſiſſet ad verum faſtigium virtutis. Cum eſſet eo loco conſtitutus, & nunc iure ſuſcipiendus: ecce corruptores quidam conſiderantes id eſſe præter dignitatem

D. Io Chryſoſt. ad Theodor. lapſum ep. 5.

Adoleſcens diues pietatis cauſa ſolitudinem petit.

Prauorum contubernio corrũpitur adolescens.

tem generis, iterum illum in fluctus pristinos abduxerunt. Reiectis iterum cunctis eius vitæ, quæ pridem erant, ornamentis, à montibus in medium forum se contulit, & equis vectus, & magno stipatus famulitio, totam vrbem obiuit, neque sapere, neq; temperate viuere libuit; nimiis enim deliciis incalescens in absurdos amores ceu nolens perpellitur. Nemo erat ex cœtu conuersantium, qui non de ipsius salute putaret actum esse, tantum ei examen adulatorum cohæsit: Cui accesserunt carentia parentum, iuuentus, multæ opes, qui omnia solent calumniari, hominem traduxerunt eo nomine, quod à spiritualibus defecisset, inutilis futurus & rei familiari, quod superiori tempore sermoni & loquentiæ deditus retulisset pedem, illicque nihil fructus valuerit consequi, huiusmodi quiddam crebro occinuerunt. Cum esset itaque multo suffusus pudore, quidam sancti viri, qui sæpenumero in tales belluas impegerunt, & per experientiam probe sunt edocti, quod spe diuina communitis neutiquam desperandum: obseruarunt eum assiduè, visumque in foro accesserunt, amplexique sunt: quos ille principio sequentes velut è sublimi, equo insidens alloquebatur contemptim, tanta erat primum impudentia hominis. At illi misericordes, studiosique in rem alioqui perituræ pueritiæ, non ita multum ea contumelia mouebantur, in vnum illud figentes obtutum, vt quacunque via lupo agnellum subtrahant, & callide perfecerunt. Siquidem posthac aliquando velut obstupescens intra se abreptus est. Assiduam eorum curam tum cœpit reuereri: quoties illos vel procul obuiam factos conspexit, ab equo cito desiliit, & oculis in terram deiectis, cum multo silentio, quæ apud illos agerentur, auscultauit, propiorque factus maiori pudore suffundebatur, & eis habuit honorem debitum. Atque eo ingenio lapsum diuinæ gratiæ paucis diebus reddiderunt, omniaque ista retia simul expedientes, pristinæ tranquillitati, philosophiæque liberum tradiderunt. In tantam autem lucem tunc temporis emicuit, vt superiorem vitam, quæ post casum peracta est, incessens, homo nihili videretur. Cum enim probe perspexisset, quę sit malorum esca, distribuit in egentes diuitias omnes: eo facto se à noxiis curis exonerans, omnem occasionem quæ potuit insidias tendere, abscidit. Viam quę ducit ad cœlum incedens ad apicem virtutis iamdudum penetrauit. En ille cum esset iuuenis, excidit, & iterum surrexit.

Proborum monita spernit iuuenis errabundus.

Misericordia Dei pręuentus resipiscit adolescens.

V. *Vt misericordiam sit consecuta puella, quæ parentem vtrumque morte affecerat.*

Ex Iacobo Vitriacensi Cardinali. Iulius Mazarin. in Psal. 50. p. 11. discurs. 111.

Quædam iuuenilibus adhuc annis florens puella, affinis earum rerum, quas fert adolescentia, improbo parentis suasu haud ægre permota incesto animam polluit flagitio: indignum facinus! Agalma mater nefandi coitus explorate gnara, de tanto crimine acerbis admodum verbis in filiam animaduertit, nefarium ac inauditum crimen comperisse clamitans. Illa peccatum propalatum acerbe ferens audaci conatu matri vitam lucisq; vsum virulento pharmaco auferre statuit. Pater, qui tum peregre forte aberat, domum reuersus, vt sinistrum illum casum accepit, filiam acerrime obiurgauit. Infelix puella vltro citroque male se verbis acceptam non ferens, desperationis ictu grauiter saucia, & patri ceruicem demetere animum induxit. Quod, arrepta occasione, remotis quoque arbitris perfecit. Atque ita tot tantisque designatis criminibus, alio fugam dat, ablata secum præcipua supellectilis parte; vbi insignis illa dæmonis præda peccata peccatis accumulans, omni frontis honore valere iusso voluptatibus indulsit. Forte fortuna contigit eam aliquando templum ingredi, cum diuini verbi preco æterni numinis præter modum exaggeraret misericordiã, adderetque neminem esse sub cœlo ita peccatorum cœno inuolutum, cui salutis spes non affulgere debeat. Affecta concione, bene iacto verbi Dei semine, continuo illa omnem remoram exosa ad concionatorem accedit; atq; ex eo percontata est, num quæ dixisset omnia de Dei in peccatores benignitate vera essent. Verissima, respondit ille, & per ea, quę publice dixerat, confirmauit. Si, inquit illa, ita res est, vt confidenter asseris, te obnixe rogo, Pater, vt excipias confessionem meam, ac à peccatis absoluas, vt pro me fias pius intercessor apud tantam misericordiam. Eam vbi audiuisset, spatium cogitandi cepit, quam ei iniungeret pœnitentiam. Tum puella; Quid hoc, inquit, Pater? iam misericordiam valde extollebas, & nunc videris de salute mea desperare. Non ita, non ita, ait Pater, ô filia, sicut cogitas, sed in tuæ animæ bonum opto, vt ad concionem audiendam crastino die iterum te sistas. Quod tibi pro salutari pœnitentia iniungo. Illa tum tantis ob peccatorum recordationem cœpta est dolorum ac suspiriorum conflictari aculeis, vt è templo pedem efferre nequiuerit, ac ibidem charissimam Deo animam efflauerit. Quod vt concionatori nunciatum fuit, eam Religiosis viris cœnobij commendauit; quibus orantibus audita mox è cœlo vox eiusmodi: Non est opus, vt oretis pro ipsa; potius ipsa orabit pro vobis.

Horre[ndum] facinus.

Desperabundæ puellæ exemplum

Misericordiæ diuinæ eminentia.

VI. *Quod misericordia Dei peccata omnia longe superet.*

Lud. Bl[os.] Monil. [spi]rit. cap.

Ludouicus Blosius, in suo Monili spirituali diuinis reuelationibus tanquam præclaris quibusdam gemmis exornato, refert, quod Deus aliquando sanctæ virgini Catharinæ Senensi loquens, ait: Peccatores, qui in mortis extremitate desperant de misericordia mea, multo grauius me offendunt, & magis mihi displicent hoc vno peccato, quam omnibus aliis iniquitatibus, quas vnquam commiserunt. Qui enim desperat, contemnit aperte ipsam misericordiam meam, & peruerse existimat iniquitatem suam maiorem esse, quam sit eadem misericordia & bonitas mea. Vnde detentus huiusmodi

Desper[atio] pessim[a] [ini]quitas.

Misericordia diuina longe superat peccata omnia.

Peccato non dolet de offensa in me admissa, sed dolet de irremediabili damno suo. Qui si in veritate doleret, quod me offendisset atque contempsisset & in misericordia mea fideliter speraret, ipse eam certissime inueniret; quoniam in infinitum maior est ipsa misericordia mea, quam sint omnia peccata quæ vnquam fuerunt commissa, vel quæ committi possunt ab aliqua creatura.

Tit. IV. De timore Dei.

Iudith. 8.

Iudith vidua erat in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.

Tob. c. 1.

Tobias senior filium suum ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato.

..Paral. 19.

Cum Iosaphat Rex Iuda hortatus fuisset populum suum ad timorem Domini, dicens: Si timor Domini super vos & cum diligentia cuncta facite: venientibus aduersus eum filiis Amon & Moab, & habitatoribus montis Seyr, & de Syria, & alia multitudine quasi innumera, victoriam tulit de hostibus sese mutuo interficientibus.

b. 1.

Iob, qui erat timens Deum & recedens à malo, quia patientissime sustinuit in timore Domini & honorum, & familiæ, & sanitatis iacturam dicens: Quasi tumentes aquas timui Dominum: restitutus est in omnibus & amplificatus.

æ 2.

Niniuitæ audita Ionæ prædicatione de submersione sua quia timuerunt Dominum, ideo à futura generali euersione liberati sunt.

c. 1.

Simeon quia erat iustus & timoratus, meruit illuminari ad cognoscendum Verbum incarnatum, dicens: Viderunt oculi mei salutare tuum.

c. 23.

Latroni in cruce Deum timenti, & socium arguenti quod non timeret Deum impatienter ferens pœnam crucis, Christus dixit: Hodie mecum eris in Paradiso.

t. 5.

Cum Ananias & Saphira morte repentina sublati sunt ad vnam Petri Apostoli vocem, factus est timor magnus in vniuersa Ecclesia, & in omnes, qui audierunt hæc.

Exem. I. *De militibus Christianis, qui timore Dei potius quam Iuliani Imp. agitati fidem suam intrepide profitentur.*

Trip. hist. eccl. ... & D. ...on n. 4. ...m. tit. ...4. 13.

...natiua ...cipum ...ado da...lita.

CVm Iulianus Imperator multa excogitaret, quibus Paganorum ritus extolleret, & milites ad cultum idolorum inclinaret, inuenit tandem modum, qui compluribus militibus claræ virtutis coronā dedit. Cū venisset enim tempus, quo imperialia milites solent accipere (hoc enim agitur plerunq; die Calendarum Ianuariarum, & natali Principum, & vrbium) exquisiuit vt eos simpliciter & ex prisca consuetudine fallere posset, iussitque vt vnusquisque ad manum Imperatoris accedentium, admonitus ab officiis, primo incensum offerret: Erat enim ante eum positum thus & ara, secundum antiquam Romanorum solennitatem. Tunc quidem alii libere suam fortitudinem ostenderunt, & neque incensum offerre, neque donum accipere ab Imp. substinuerunt: alii vero occasione legis & antiquitatis, ne mente quidem perceperunt, quod cōmisere peccatum. Alii propter lucrum capti, aut timore turbati, seu iussione repentina conclusi, licet intellexerint, tamen Paganismum declinare nequiuerunt. Plurimi siquidem per ignorantiam decepti, cum inter cibos, vt fieri solet, & pocula inuocarent inter se Christum, respondens quidam dixit. Quid patimini inuocantes Christum, quem paulo ante denegastis, cum donum ab Imp. percipientes thus in ignem mitteretis? Cumq; milites hæc audissent, & quod gesserant agnouissent, statim exilientes per publicum currebant, atque impetu facto proclamabant Deum suum, & cunctis hominibus testabantur esse Christianos, & in eo nomine permanere, atq; per ignorantiam sefecisse, & si dici posset, solā manum Paganam esse, conscientia vero nihil simul egisse. Cumq; venissent ad Principem, proiecerunt aurum, quod acceperant, & forti voce poscebant, vt reciperet quod dedisset, & illos occideret: se enim agere pœnitentiam fatebantur, eo quod improuide eorum dextera peccasset; & studere propter Christū totum corpus pœnæ tradere. Hi itaq;, vt ait S. Antonin. filiali timore compulsi malebant capite truncari, quam vel in modico Deum offendere vel displicere; *cuius misericordia à progenie in progenies, timentibus eum*, tali nempe timore.

Deus magis timendus quam homines.

Milites Christiani donatiua restituunt.

Luc. 1.

II. *Timorem filialem plurimum prodesse ad hostes superandos.*

D. Anton. 4 p. Summa tit. 14. c. 11. §. 1.

Quemadmodum timor naturalis materialiter consumit carnes, ira cœlestis concupiscentia, ne quis vincatur ab illis. Proinde recte aiebat Psalmista, cum diceret: Confige timore tuo carnes meas. Vnde interrogatus Macarius Abbas, cur ita siccus, & macilentus esset cum comederet, sicut cum ieiunaret? respondit: Sicut lignum, cui carbones igniti apponuntur, sensim consumitur ab igne omnem eius viriditatem & humorem abstrahente; sic qui mentem suam continet in timore Domini carnem & ossa consumit.

Timoris virtus.

III. *Christiano homini quantumuis iusto semper timendum esse in hac vita.*

Tho. Cantiprat. l. 1. de vita eius c. 5. apud Sur. 16. Iunii.

Lutgardis virgo ex illa quondam Tungrorum ciuitate celeberrima spiritu timoris adeo fuit insignita, vt cum beato Iob quasi tumentes in se fluctus Dominum timeret, & omnia opera sua tanquam in dubio facta vereretur. Diu itaque eiulans quotidie Dominum precabatur, vt ipsam etiam in hac vita certam efficeret Eo desiderio cum multo tempore æstuasset, audiuit vocē hanc: Secura iam esto charissima, placet Deo vita tua. Ad horam exultauit, deinde sicut prius formidare cœpit. Cui vox ite-

Iob 11.

Sancti in hac vita trepidant impii securi sunt.

tum: Visne Dominam Mariam de Roma securitatis tuæ testem dari? Non, inquit, quia quæ nosser reuelare, differret. Et vox diuina: Interim, inquit, tranquillo animo esto, redderis breui omnino secura. Vix quatuor lapsi erant dies, vir quidam spectabilis & ignotus, in locum, vbi colloquebantur sorores, ingreditur, salutatisque omnibus, Lutgardem vocat. Venientem salutat, & cunctis audientibus, ait: Hæc tibi mandat omnipotens; secura esto, quia Domino in te bene complacuit. His dictis repente disparuit.

IV. *Timenti Deum licet cum securitate etiam inter varia huius seculi pericula versari.*

Ex Annal. Societatis, an. 1545.

In Hispania quibusdā erat instar miraculi, quod cum omni gente, sexusque promiscue versarentur Patres nostri: nec dubitauit in media curia Regis Cœnobita belle mentiri, Patres Societatis IESV herbam quandam secum solitos circumferre, quæ vim haberet interimendæ libidinis, eaque velut antidoto tuto posse inter fœminarum greges versari, & confitentibus, puellis autem salua integritate præbere. Ea vox, seu è candido synceroque animo, seu duplici astutoque profecta, admirationem certe multis attulit, sensimque sparsa per Curiam, ad Principis peruenit aures: qui rei auditæ curiosus inuestigator Ioannem de Cuniga (is erat ei velut morum Magister ac custos) ad Patres misit sciscitatum quod herbæ genus illud esset tantę potestatis, ac virium, quam illę perhiberentur habere. Fecit imperata Ioannes, expositisque Philippi mandatis ab Araosio contendit, vt rem sibi totam, quam mox ad Principem exponeret, declararet. Hæsit hic paulisper Araosius, & rem totam indicaturum se esse respondit; modo is eam Principi, quemadmodum ab se acciperet, accurate fideliterque afferret. Cum ille se recipere facturum; Verissimum, inquit Araosius, est, quod de huius nostræ herbæ potestate narratur: tantum quippe virium est, vt nō modo ad frangendas cupiditates libidinesque sit vsui, verum etiam tutum quoddam ad continendam linguam, & conterendam animi elationem, & omnia vitia persananda præsidium: eademq; multas facultates & proprietates complectitur, vt equidē valde velim, & Principi & toti Curiæ notam ac familiarem. Porro nescit varias à Deo virtutes inditas herbis, quarum beneficio solutis potiatur, qui cognitis & inuentis vtatur. Acuerunt hæc cupiditatē Ioannis, qui vt sine mora sibi nomen ederet tam salutaris herbæ, nec se diutius properantem ad Principem cunctaretur ac suspensum haberet, acrius institit. Cui Araosius: Hæc inquit, herba patrio nostro Castellanæ sermone, Timor Domini nuncupatur: is eas omnes quas enumeraui, virtutes & multo plures continet: eoque quotquot de Societate sumus, frequenter vtimur eius præsidio innoxio in mediis flammis: eo instructis ac bene munitis vbique gentium nobiscum bene agitur.

Calumnia in Patres Soc. IESV.

Calumniæ refutatio.

Araosi herba, timor Dei est.

De oratione quæ spem fulcit & promouet.

Est autem oratio, mentis in Deum eleuatio, per quam vel mala deprecamur, vel bona nobis aliisque petimus, vel Deo benedicimus.

Oratio quid? *Io. Dam.*

TIT. V. De horis Canonicis.

EXEM. I. *De modo psallendi in Ecclesia ab Angelicis virtutibus introducto.*

NOn solum D. Paulus Apostolus scribens ad Ephesios cap. 5. docuit (ait Baronius) quomodo psallendum sit in ecclesia, sed & virtutes Angelicæ docuerunt. Socrates enim hæc de Ignatio testatur. Ignatius Antiochiæ, quæ est in Syria, tertius à Petro Apostolo Episcopus, qui cum Apostolis ipsis multum versatus est, visionem vidit Angelorū sanctam Trinitatem hymnis alterna vice decantatis collaudantium, & formam canendi in ea visione expressam ecclesiæ Antiochiæ tradidit. Vnde illa ab omnibus ecclesiis recepta traditio ab omnibus ecclesiis recepta.] Sed altior atque certior eius rei fides habetur cum de Seraphim stantibus supra thronum, atq; clamantibus & alternis vicibus canentibus, sublimis facta est illa manifestatio Isaiæ. Eodem plane modo ab Essenis, quorum res gestas Philo illustri memoriæ cōmendauit, Deo laudes alternatim cani solitas, eiusdem auctoris testimonio expressum habetur.

Baron. to. 1. Annal. an. Christi 60. Ex Socrat. lib. 6. c. 8. Philone de vita cont. Psalmodi in ecclesi Angel institut. *Iesa. 6.*

II. *Vt Angeli alternatim responderint S. Gudunalo horas Canonicas legenti.*

Ambulans S. Gudunalus Archiepiscopus aliquando per mare, & preces in naue Deo persoluturus, laudesque & gratiarum actiones oblaturus; cum dixisset more Ecclesiastico, Deus in adiutoriū meum intende: Angeli subiunxerunt, Domine ad adiuuandum me festina: & ita totum officium alternis vicibus, cum viro Dei expleuere. Denique prospero cursu omnis ille Domini exercitus ad terras delatus est.

Ex eius apud Sur. to. 5. de Iun. S. Gundunalo Angeli respond in officio.

III. *De precibus horariis exemplo S. Lutgeri non facile interrumpendis.*

Rem paruam dicturi sumus, sed tamen nostro proposito valde congruam. Carolus Imperator S. Ludgerum Episcopum Monasteriensem ad se pro quadam Reipublicæ vtilitate euocari fecit. Qui cū secundum præceptum eius venisset, & iuxta palatium mansionem accepisset, primo statim mane, misso ad eum Rex cubiculario ipsum ad se venire præcipit. Ea ipsa hora persoluendis ex more Cursibus * cum suis insistebat. Cumque his expletis se venturum nuntio respondisset, & hoc Regi ille retulisset, secunda quoque vice & tertia ad eum accersendum misit: sed ille diuinum seruitium eun-

In vita S. Ludgeri ap. Sur. to. 2. 26. M.

* Cursis dicit preces horarias.

ctis aliis rebus anteponendum esse non ignorans, omnino venire distulit, donec cœptam psalmodiã consumma:et. Qua finita in conspectũ Regis cum venisset, eum, cur ad imperium suum venire contempsisset, interrogauit. Ad hæc ille vultu intrepido, mente constantiori: Ergo Imperator, inquit, tuum semper præceptum ita in omnibus exequendum putaui, vt tamen Deum tibi vbique præferendum non dubitarem, quem omnibus anteponendum omnes norunt, omnes fatentur. Hoc & ipse mihi præcepisti, quando pastoralis curæ solicitudinem mihi commendabas: vt Deo primum seruiendum scirem: post hæc tuis consequenter imperiis cognoscerem esse obtemperandum. Hanc tui mandati auctoritatem, hanc iustissimæ discretionis regulam secutus, Deum tibi & cunctis in terra mortalibus præponendum non ambigo: neque tuum esse credidi, quod huic iussioni & perspicacissimæ rationi contrarium esset. Ideo non regiæ potestatis in honorationem & contemptum, vt maleuoli criminantur, sed potius propter tuam salutem, quã Deo debebam, exoluere curaui: & ita consequenter ad tuum expeditior seruitium veni. Hanc eius responsionem Rex optimus amplexus: Gratias, inquit, habeo, Episcope, quia qualem te esse credidi semper, talem te nunc esse expertus sum. Tu, vt hactenus fecisti, Dei semper operare voluntatem, & simul nobis deuotus & fidelis pro nostri imperii statu orare memento.

Præclarum Episcop. responsum.

Deus præferendus Imperatoribus cæterisque rebus.

Caroli Magni humilitas.

IV. *Dei cultum priuati negotii celeritati anteponens S. Hugo à Deo in periculo tutatur.*

S. Hugo Episcopus Lincolniensis preces Canonicas statuto persoluebat tempore, nec induci poterat, vt aut præueniret illud, aut differret. Itaque in magnis etiam tractatibus, sicut quidam ad consultandum siue deliberandum egredi solent, sic ipse immortali Regi debitum laudis oblaturus, simul atque venisset hora, mox exire solebat. Nihil diuino officio anteponendum, Carthusiano more, vir fidelis didicerat, quod etiã vsq; in finem exacte seruauit. Contigit illum aliquando cũ Prælatis quibusdã & Clericis per loca infesta equitare. Consultantibus ergo illis, quo pacto imminens periculum euaderent, omnium hæc vna sententia fuit, vt ante lucem surgerent, & iter suspectum in tenebris conficerent. Surgunt mane, vrgent Episcopũ, aiunt; non cunctandum, ne à prædonibus capiatur. Quibus ille: Et quo ibimus, inquit, matutinis precibus nondum absolutis? Respondent illi: Postea dicemus illas: iam properandum, ne propter moram capiamur. Tum Episcopus: Qui capit, ait, capiat: & qui timet, timeat. Ego hinc non exibo, donec solito more preces matutinas persoluero. Mira res. Solus Episcopus, postquam laudes Deo tractim admodum obtulit, licet cum suis per eandem viam equitaret, nil mali passus est: alii autem quia prudenter se facere arbitrabantur, nec consilio sancti viri parere volebant, in periculum, quod cauere moliebantur, inciderunt.

Ex Anonymo Sur. in vita eius c. 22. 6 Nouemb.

[P]reces ho[no]riæ statis [h]oris per[so]luendæ.

Hugo ... auult ... satisfacere, ... am peri[cu]la vitare.

V. *Competenti tempore officium diuinum esse persoluendum.*

Eremitam deficientibus alimentis Angelus pascebat, & tempore vuarum portabat aliquando vuas bonas: quandoque agrestes: quandoque marcidas. Interrogatus Angelus ab Eremita, quæ esset tantæ diuersitatis ratio, respondit, se portare bonas vuas, quando officium debitis horis persoluebat: agrestes vero, quando tempus præueniebat: marcidas, quando vltra debitam horam differebat.

Abb. in c. 1. de cel b. Missarum. la ob à Graphiis c. 51. §. 14.

VI. *S. Dominicus Fr. Prædicat. antesignanus quanta cum reuerentia diuinum persoluebat officium.*

S. Dominicus in precibus horariis & psalmodiis, quas inprimis reuerenter absoluere solebat, faciem suam crebro visus est lacrymis irrigare. Quando extra monasterium erat, audito primo signo nocturnarum precum surgebat, & fratres excitans, cum multa deuotione totum officium diuinum absoluebat horis & temporibus suis, tum nocturnis, tum diurnis, nihil penitus omittens, & persoluto Completorio etiam in itinere cum sociis, silentium non minus seruabat, quam si fuisset in monasterio.

Theodor. de Apoldia lib. 5. vita eius c. 5. & 11.

Horæ reuerenter & attente persoluendæ.

VII. *Preces Canonicas S. Franciscus F. Minorum Patriarcha quomodo persoluere sit solitus.*

S Franciscus quoque Fratrum Minorum antesignanus solitus erat horas Canonicas non minus timorate Deo persoluere, quam deuote. Nam licet oculorum, stomachi, splenis & hepatis ægritudine laboraret, nolebat tamen muro vel parieti inhærere, dum psalleret, sed horas semper erectus, & sine caputio, non gyrouagis oculis, nec cum aliqua syncopa persoluebat. Si quando esset in itinere constitutus, figebat tunc temporis gressum, huiusmodi consuetudinem reuerentem & sacram propter pluuiarum inundantiam non omittens. Dicebat enim: Si quiete comedit corpus cibum suum, quod futurum est vermium esca, cum quanta pace & tranquillitate accipere debet anima cibum vitæ. Grauiter etiam se putabat offendere, si quando orationi deditus, phantasmatis interius vagaretur. Cum aliquid tale accideret, non parcebat confessioni, quin illud protinus expiaret. Hoc studium sic in vsum conuerterat, vt rarissime muscas huiusmodi pateretur.

D. Bonauent. in vita eius cap. 20.

VIII. *Quomodo Angelus Domini in officio diligentes obsignauerit.*

Dicam ad hoc propositum rem mirandam, quam audisse me memini à patre quodã maximo Dioratico. Aiebat enim ille: Nocte quadam, dum in ecclesia excubaret, in principio psalmodiæ vidisse se-

Ex B. Dorot. Abb. Doct. 1. Bibl. th. PP. tom. 2.

 quen-

quendam è Sacrario egredientem cum veste splendida, habentemque in manu caliculum cum sacrificio & hostia, tinxisseque illam hostiam in calice, & obambulantem fratres omnes obsignasse. Eorum vero, qui ad vigilias non surrexissent, aliquorum sedes & loca tetigisse, aliquorum pertransisse. Atque hoc ipsum in fine psalmodiæ repetisse, è Sacratio, vt antea egredientem. Quod senem admodum admiratum, cum ante se pertransiret, ad genua illius obuolutum rogasse, vt, quidnam hoc esset mysterii, dignaretur aperire: Respondisseq; illum, esse sese Angelum Dei, qui delegatus ad hoc esset, vt signo huiusmodi eos obsignaret, quos diligẽter & promptos ad principium psalmodiæ, & in finem vsq; perseuerantes in ecclesia reperisset. Senem vero post hæc iterum subdidisse: Cur aliquorũ loca & sedes, quos in ecclesia reperisset, obsignaret. Retulisseq; rursum Angelum sanctum, eorum se loca obsignasse, qui & promptissimi & paratissimi, quantum in ipsis erat, ad vigilias surgerent, sed & eorum, qui vlla necessitate compediti cum Patris obedientia & benedictione vel etiam imperio obdormissent. Hos æquum esse signum suum recipere, cum animo & proposito cum psallentibus affuissent: Illorum vero qui psalmodiæ interesse potuissent, sed desidia, torpore & negligentia destituissent, iussu Dei summi sedes & loca noluisse obsignare, quoniam ipsi sese indignos hoc cœlesti signo fecissent. Contemplamini igitur quale nobis donum ministret, qui nos ad vigilias & laudes Dei excitat. Curate, fratres, Angelicum signũ non amittere; at si contigerit vllum ex vobis dormitare, fueritque ab altero excitatus; ne moleste feratis, sed potius ratione tanti boni gratias agite, quicunque ille fuerit.

Diligentes in officio ab Angelo obsignantur.

Negligentes in officio ab Angelo negliguntur.

IX. *Ob preces horarias negligenter solutas lue castigatur Monialium familia.*

Tho. Cantipr. in vita eius apud Sur. l. 2. c. 10. Iun. die 16.

Lutgardis prædictio.

Lutgardis virgo sanctissima sæpe reprehenderat moniales in valetudinario manentes, quod parum attente persoluerent preces Canonicas diuinitus institutas. Cum autem dimidio ante obitum suum anno non videret diuina maiestate & reuerentia dignam in sororibus emendationem, ait: Scio equidem quod post decessum meum culpam hanc manus Domini in sororibus vindicabit: & tunc memores verborum meorum, castigatæ cum multa humilitate se corrigent, & Dominus mox retrahet manum suam, quã iam extenderat ad vltionem. Quã a. veraci spiritu hæc illa prædixerit, res ipsa neminẽ siuit ambigere: Nam vbi illa excessit à vita, confestim dira pestis inuasit in illud monasteriũ, & breuissimo temporis interuallo quatuordecim probatissimæ sorores extinctæ sunt. Ego vero eodẽ tempore illuc veni & duas carne ac spiritu sorores, vno eodemq; momento animam reddentes, oblato pro eis sacrificio, in vno tumulo sepeliui. Cum se autem infimæ sorores in valetudinario dicendis Canonicis precibus correxissent, Domino manum suam retrahente, pestis illa protinus sopita est.

Peste castigatur monasterium ob preces negligenter solutas.

V. *De monasterio diuinitus afflicto ob intermissa B. Virginis officia.*

D. Petr. Dami. Ostien. Episc. epist. 1. ad Fratres to. 3. Biblioth. P.P. & Baron. to. 11. Annal. an. 1056. 5. 6.

Dicam & aliud, quod contigit in Monasterio Camugensi. Statutũ erat, atque iam per triennium fere seruatum, vt cum horis Canonicis quotidie beatæ Mariæ semper Virginis officia dicerentur. Erat autem quidam inter eos Gazo, habitu Monachus, reprobæ quidẽ vitæ, sed dicacis & aculeatæ facundiæ. Hic cœpit conqueri, satis superque sufficere quod sanctus præcipit Benedictus, nec nouæ adinuentionis pondus debere superponi, nec nos esse antiquis patribus sanctiores, qui videlicet hæc superstitiosa & superuacua iudicantes, psallendi nobis metam, omnemque viuendi regulam præfixerunt. Hac sane debere nos esse contentos, nec ab illa incautius declinantes per anfractus & inuia ducamur erronei. Quid plura? Contra Reginam mundi præliari visus est, & confecit. Ad hoc nimirum fratres versuta machinatione pellexit, vt solitas beatæ Mariæ laudes vlterius non offerent. Sed ô diuinum iudicium à nostræ grauitatis intuitu non dormitans. Mox enim aduersus præfatum Monasteriũ tot aduersitatum grandines, tot vndique bellorum atque conflictuum exortæ sunt tempestates, vt ipsis quotidie Monachis minaces gladii necis exitiũ intentarent. Fiunt vndiq; deprædationes atque rapinæ, conflagrant cum segetibus areæ familiares, ac serui sancti loci crudeliter trucidantur; & non iam imago mortis, sed mors ipsa grassatur, adeo vt tæderet iam monachos viuere, dum nequaquam possent in procinctu certaminis amicum quieti suæ professionis officium custodire. Non paruis expensis ad Teutonũ partes Imperator expetitur: pragmaticæ sanctiones cũ titulis Imperialibus aduehũtur. Sed tandem est in omnibus quippe studiis non fructus, sed labor superuacuus. Vnde cum ego petitione fratrum sæpe pulsarer, quatenus sequester accederem, & si possibile esset pacis inter eos fœdera continuarem, hac rogantibus voce respondi: Christus, inquam, est pax nostra. De quo etiam de Virgine recens nato angelitus dictum est, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax*: Quia ergo Matrem veræ pacis de suo monasterio proiecerunt, dignũ est, vt inquietis calamitatũ tribulationũq; procellis atq; turbinibus agitentur. Verũ, ne lectorẽ diutius protraham, fratres illi hæc, quæ dixeram, nõ dubiis erũpentibus signis vera probantes, in arcto siti, tandẽ ad cor redeunt, pauimento se humiliter sternunt, ac percepta pœnitentia, nunquam se de cætero neglecturos solita Dei genitricis præconia vnanimiter pollicentur. Mox itaq; (vt faueat) ita post coruscationis atq; tonitrua tandem cœli serenitas rediit, vt ex tunc vsque hodie fratres iucundæ pacis otio perfruantur, ac de Scyllea voragine se delatos ad portum gubernante filio Virginis gratulentur. Impletum ergo est quod per Prophetam dicitur: *Reuertimini ad me, & ego reuertar ad vos, dicit Dominus.*

Obmurmuratio religiosis cauenda.

B. Virgo Regina mundi.

Monasterium affligitur ob intermissum officium B. Virginis

Luc. 12.

Vexatio da intellectum

Officium B. Virginis restitutum

XI. Ho-

XI. *Horas omnes Canonicas vno tempore absq; interuallo, persoluere, Deo displicere quomodo cognitum.*

Idem epist. 14. ad Desid. Abb. c. 7. Apud Baro. tom. II. ann. 1062. 83.

* Baron. putat legendum esse Peregrinum siue Pilegrinum, Episc. Colon. qui creatus est an. Dom. 1021. & præfuit 16. ann.

S. Peregrinus Archiepisc. Colon. cur in purgatorio detentus.

Animarum subsidia in purgatorio cruciatarũ

Hic minime prætereundum, quod Petrus Damiani Cardinalis habet in epistola ad Desiderium Cassinensem Abbatem, Adlardi nempe prudentis & religiosi viri, qui Bremetẽsi præeminet monasterio, didici relatione quod scribo, quod etiam inditum literis esse dicebat. Clericus, inquit, Coloniensis Ecclesiæ vadum fluminis transibat; & ecce Beatus Seuerinus eiusdem Ecclesiæ nuper Episcopus, equi eius habenas apprehendit, eumque retinens sistit. Cumq; ille ad stuporem versus & grauiter admiratus; cur illic tam clarus & tam celebris famę vir moraretur, inquireret: Da mihi, ait, manum tuam, & quæ circa me sunt, non auditu disce, sed tactu; cumque datam manũ fluctibus impressisset Episcopus, tantus eam ardor absorbuit, vt vndique carnes eius resolutæ diffluerent, & ossa nudata vix hærentibus articulis remanerent. Ad quem Clericus: Cum nomen, inquit, tuum in tanta benedictione sit apud nos, & fama tua consonis totius Ecclesiæ præconiis celebretur; cur te pestilens hæc vorago constringit, tantoque (proh dolor) incendio cruciat? Ad quem sanctus Episcopus: Nihil, ait, aliud in me remansit vltione plectendum, præter hoc tantum, quia in aula regia constitutus imperialibus me consiliis vehementer implicui, Canonicæ Synaxis officia per distincta horarum spatia non persolui. Mane quippe simul omnia coaceruans; tota die negotiis ingruentibus secura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam Horarum ardoris huius fero suppliciũ Tu vero omnipotentis Dei clementiam humiliter implora, vt manũ tuam in salutis pristinæ restituat statum. Quod cum factum fuisset, Vade, inquit, fili, obsecra fratres nostros ecclesiæ clericos, & alios spirituales viros, vt pro me preces fundant, indigentibus subsidia conferant, sacrificiorũ votis insistant. His enim peractis, ego mox de vinculo pœnę huius indubitanter expediar, & expectantibus me beatorum ciuium choris lætus adiungar. Quod certe magnam nobis debet inferre formidinem, quia cum sanctum virum vni culpæ duntaxat obnoxium tam intolerabilis Purgatorij pœna constrinxit væ, væ, quæ mihi meisq; similibus est inferenda sententia, quot tot reatuum prolixitas grauat. Distinguenda sunt ergo per momenta temporum Ecclesiasticæ institutionis officia; & sub magna diuini timoris ac reuerentiæ disciplina dicenda sunt, ne dum psallimus, fructum spiritus cum carnis desidia misceamus. Quid enim prodest hostiam Deo laudis offerre; & per torporem negligentiæ fœdis eam cogitationibus inquinare.

Ecclesiasticæ institutionis officia momẽtis temporum sunt distinguenda.

Idem eadem epist. cap 8. Item apud Baro. to. II. 1062. 82.

XII. *Horas Canonicas in lecto non esse facile recitandas.*

Idem, quem diximus, Adlardus; dum in Burgundiæ regno mihi conuiator incederet: In hoc, inquit, loco, per quem nunc transitum habemus, aliquid contigit, quod si dixerimus, non videtur otiosum. Frater quidam nostri cœnobij, piæ mentis & rectæ conuersationis vir, hic aliquando transibat, & ecce crinitus quidam, quasi ex Hierosolymitana peregrinatione veniens, palmam ferebat in manu. Cumque peregrinus & Monachus, inuicem obuij sese altrinsecus pertransissent, ait ille: Completorium in lecto, nec salus est, nec profectus. Quod Frater audiens, admiratus expauit, ac repente post terga respiciens eum videre non potuit: mox enim vt verbum protulit, omnino disparuit. Ille vero ad conscientiam mox reuersus, inuenit quia pridiano vespere lassus de via redierat, & fessa in lectulum membra proijciens, jacendo canonicas Horas compleuerat. Verum ille Angelus fuerit, an reuera (sicut videbatur) homo, Dei ducimus relinquendum esse judicio.

Horæ non facile recitandæ in lecto nisi sit necesse quia in iis habenda ratio decẽtiæ & honestatis.

XIII. *Dæmon irridet horas Canonicas irreuerenter recitantes.*

Petr. Damian. in libello de miraculis.

Idem Damianus ad idem propositum aliam narrat historiam: Prior quidam fuerat nomine Ioannes, qui lentis quibusdam infirmitatibus macilentus videbatur semper & gracilis. Hac itaq; sui corporis imbecillitate confisus sæpe jacens in lecto Completorium decurrebat. Accidit autem vt dæmoniacus quidam non procul abesset, qui multa hominum secreta, & obscœnos actus impudens propalaret. Cumq; præfatus Ioannes dæmonem exire præciperet, & quibusdam exorcismi quęstionibus flagellaret; Tune, ait, ille es, qui sub Cotto quotidie completorium insusurras? & modo me quasi sanctus eijcere; & juris mei vasculum de meo vis dominio liberare? Hoc audito frater erubuit, quia rei veritatem etiam per mendacij recognouit auctorem.

Horas irreuerentes recitans à dęmone ridetur.

XIV. *De laudibus diuinis, non sedendo, sed stando persoluendis.*

Baro. to. II. Annal. 1062. 58.

Dum idem Petrus Ostiensis Episcopus & S.R.E. Cardinalis legationis munus obiret, tradit se in Gallia fuisse exceptum hospitio ab Waltero Archiepiscopo Bisontino celebris famæ Antistite, quem summis laudibus celebrat. Corripuit tamen eum, quem correctione ex eo dignum putauit, quod pateretur ecclesiæ ministros sedentis psallere: ait enim, ad ipsum postea scribens: Vnum præterea corporis ac desidiæ signum in tua ecclesia vidi, quod & tunc, prout expeditionis dictabat hora, corripui, & nunc apicibus tradere non superfluum duco. Plerique siquidem ibi clericorum resident, dum vel canonica horarum celebrantur officia, vel etiam ipsa Missarum offeruntur terribilia sacramenta. Cuius corporis ignauiam per Galliarum partes nonnullis inesse etiam monachis deprehendi. Quod profecto prauæ consuetudinis vitium, correctione dignum, & de stadio militantis Ecclesiæ in his, qui incolumes sunt, constat penitus eradendum, &c. Hęc ipse, qui haud visus satis sibi tunc corripuisse de his Episcopum, reuersus ad eundem eodem argumento prolixam satis eam epistolam scripsit, cuius est exordium: Non ignoras venerabi-

Horę in ecclesiis non sedendo, sed stando persoluendæ.

lis

lis pater, &c. Quæ ex pluribus diuinæ Scripturæ locis laborauit ostendere, nullo modo, neque clericis, neque laicis in ecclesia sedendum (nisi laboret quis infirmitate) dum diuina officia persoluuntur: quod vt primum ipse in sua ecclesia corrigat, inde in aliis quoque corrigendum procuret, admonuit.

XV. *Horæ persoluendæ ante cibi sumptionem.*

D. Hieron. in vita S. Hilarionis.

S. Hilarion multorum monachorum dux & rector factus vicinas religiosorum domos sua præsentia consolari solebat. Cumq; aliquando Die Dominica multis stipatus comitibus, qui ter mille erant, ad optimum quendam solitarium, qui Sabas dicebatur, diuertisset, vnicamque vineam lassis Hilarionis sociis, cibique indigentibus Sabas ad explendam famem liberaliter concessisset, pius vetuit Hilarion, seuera quadam imprecatione adhibita, ne monachi quicquam gustarent, nisi prius omnipotenti Deo precum, psalmorum, & rei diuinæ pensum absoluissent; Dei namque regnum in primis esse quærendum pater ille optimus judicabat.

Deo prius seruiẽdum quam ventri.

Matth. 6.

XVI. *Quomodo dæmon abstrahat seruos Dei ab officio diuino.*

D. Greg. li. 2. Dialog. c. 4.

In vno ex eius monasteriis, quæ circumquaque construxerat S. Benedictus, quidam monachus erat, qui ad orationem stare non poterat: sed mox, vt se fratres ad studium orationis inclinabant ipse egrediebatur foras, & mente vaga terrena aliqua & transitoria gerebat. Cumque ab Abbate suo sæpius fuisset admonitus, ad virũ Dei ductus est, qui ipse quoque stultitiã eius increpauit, & ad monasterium reuersus vix duobus diebus viri Dei admonitionem tenuit: nam die tertia ad vsum proprium reuersus vagari tempore orationis cœpit. Quod cum seruo Dei ab eodẽ monasterij Patre, quem constituerat, nuntiatum fuisset, dixit: Ego venio, eumque per memetipsum emendo. Cumque vir Dei venisset ad monasterium, & constituta hora expleta psalmodia sese fratres in orationẽ dedissent, aspexit quod eundem monachum, qui in oratione manere non potuit, quidam niger puerulus per vestimenti fimbriã foras traheret. Tunc eidem Patri monasterij, Pompegiano nomine, & Mauro Dei famulo secrete dixit: Nunquid num aspicitis quis est, qui istum monachum foras trahit? Quia respondentes dixerunt, Non. Quibus ait: Oremus, vt vos etiam videatis, quem iste monachus sequitur. Cumq; per biduum esset oratum Maurus monachus vidit: Pompegianus vero, eiusdem monasterij Pater videre non potuit. Die igitur alia, expleta oratione, vir Dei Oratorium egressus, stantem foris monachum reperit, quem pro cæcitate cordis sui virga percusit, qui ex illo die nil persuasionis vlterius à nigro iam puerulo pertulit, sed ad orationis studium immobilis permansit, sicque antiquus hostis dominari non ausus est in eius cogitatione; ac si ipse percussus fuisset ex verbere.

Tempore officij tentantur etiã serui Dei. Prompegianus Abbas.

Benedictus monachum vagum virgis castigat.

XVII. *De mirabili Coletæ feruore in diuinis officiis persoluendis.*

Stephan. It liac. in Vi eius cap. 2 & 24. ap Sur. tom. 2

Marc. 6.

Coronidem adiiciam de B. Coleta, virgine religiosa, quæ cum non mediocri laboraret morbo, nunquam tamen à diuinis voluit se laudibus subducere, nec propter sororum paucitatem aliquid de illis diminui: sed cum duabus aut tribus sororibus preces omnes Canonicas ipsa persoluebat integre, solemniter & deuote. Vbi sane verisimilis non deerat coniectura, Angelicos spiritus ei venisse subsidio, vt audientium deuotio & admiratio augeretur. Nunquam illa, quod sane admirabile est, in diuinis persoluendis officiis vllum vel tædium, vel laborem sensit: imo quanto ea prolixiora essent, tãto gratiora quoque erant. Quod si interdum aliquam sentiret desolationem, mox inchoato officio confortabatur, & tranquillabãtur, & psallens suauiter in feruore spiritus, perinde ac si faciem summi Regis coram intueretur. Cum aliquando visitaret monasterium quoddam; offendit illic sanctimonialem, quæ propter grauem morbum annis octo à diuinis officiis abfuerat non absq; multo animi dolore. Et ad se accitæ comiter agit: Quid est, dulcissima filia, quod tam longo tempore abes à laudibus Dei? Respondit illa: Nihil, mea mater, Illic vel dicere vel facere possum, morbo impedita. Tum Coleta, Abi, inquit, hac nocte in Christi nomine ad preces nocturnas, & fac ibi pro viribus. Fecit ea sic, & ecce vocem sentit sibi restitutam longe meliorem, quam vnquam habuisset antea, cecinitq; non minus bene, vel etiam melius, quam aliæ incolumes: Præter horas Canonicas, quotidie legebat omnes orationes Dominicas, quibus laicæ sorores diuinum persoluunt officium: tum quoque preces horarias S. Crucis, & duplices defunctorum, vt vocant, Vigilias, vt plurimum nouem lectionum, interdum trium.

Feruor mirabilis Coletæ in diuino officio persoluendo.

Cap. 24. vitæ eius

Miraculũ

TIT. VI. De oratione mentali.

Moses Hebræorum legislator, oues in monte Sina pascebat, & iugi atq; assidua meditatione diuinorum colloquiorum particeps factus est, adeo vt cum Domino facie ad faciem loqueretur. Exod. 32.

Daniel noctu contemplationi & orationi vacans propheticum hausit spiritum. Daniel. 2

IESVS CHRISTVS *Dei filius interdum in templo turbas docebat, noctu, monte Oliueti conscenso contemplabatur.* Luc. 10.

Paulus Apostolus in Apostolatu confirmatus, raptus est vsque ad tertium cœlum, vtrum in corpore, an extra corpus, nescit, Deus scit: audiuit arcana verba quæ non licet homini loqui. Hinc demum in illam prorupit vocem: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, &c. 2. Cor. 12

EXEMP. I. *Quam sit suaue & iucundum rerum cœlestium meditationi vacare.*

D. Hiero-

D.Hier lib. de Virginitate.

D. Hieronymus ſpiritalis cõtemplationis ingentem & ineffabilem hauſit dulcedinem in eremo. In eo quippe libro, quem de Virginitate ſeruanda edidit: Poſt multas, inquit, lacrymas, poſt cœlo inhærentes oculos, nonnunquam videbar mihi intereſſe agminibus Angelorum, & lætus gaudenſque cantabam: *Poſt te in odorem vngu ntorum tuorum currimus*. Et ad virgines Deo dicatas ſcribens, ait: Experto itaque ſeni deuote conſulenti credite, filiæ, ſi ſemel guſtatis, quam dulcis eſt Dominus ad quem accedentes, lapidem viuum ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum; poteritis ab eo illud audire: Venite, *& oſtendam vobis omne bonum*. Et tunc oſtendet vobis talia, qualia non niſi mentes aſſuetæ norunt. Scio quid loquor, chariſſimæ. Nam vt meam inſipientiam loquor, ego homunculus ſic abiectus, ſic vilis in domo Domini, adhuc viuens in corpore, Angelorum ſæpe choris interfui, de corporeis per hebdomadas ſuſtentationibus & nutrimentis nihil ſentiens, diuinæ viſionis intuitu. Poſt multorum forte dierum ſpatia præſcius futurorum redditus corpori, flebam: Quid ibi manens felicitatis habebam, quid inenarrabiliter delectationis ſentiebam, teſtis eſt ipſa Trinitas, quam cernebam, neſcio quo intuitu. Teſtes ſunt & ipſi beati ſpiritus, qui aderant: teſtis eſt etiam conſcientia mea, qui tantis bonis ipſe fruebar, quot & qualia neſcit proferre mollities corporis mei. Denique ſubiungit, dicens: Non poteſt ad tantæ contemplationis dulcedinem cor ſecularibus plenum negociis aſpirare: ſed oportet ſeculo vt moriatur, vt ſoli Deo per tantas meditationes & deſideria ſupernis inhæreat. Vnde granum frumenti cadens in terram niſi mortuum fuerit, ſemper ſic ſolum manet, vt cecidit, quod ſi moritur, fructum plurimum affert.

Cant. I. — *Exod. 33.*

[R]erum cæ[le]ſtium cõ[te]mplatio-[ne]s qui apti. — *[Io]an. 12.*

II. *A turbis ſecedit B. Franciſcus, vt per quietem & conſortium Domini nouas vires ad vlterius laborandum & perſeuerandum hauriat.*

De Beato Franciſco ad ſalutem animarum vocato ita ſcribit verus eius filius diuus Bonauẽtura: Vir autem Dei ſolitarius remanens & pacatus nemora replebat gemitibus, loca ſpargebat lacrymis, pectora manu tundebat, & quaſi occultius ſecretarium nactus, confabulabatur cum Domino ſuo. Ibi reſpõdebat iudici; ibi ſupplicabat Patri: ibi colloquebatur amico: ibi quoque fratrib. ipſum pie obſeruantibus aliquoties auditus eſt clamoſis gemitibus apud diuinam pro peccatoribus interpellare clementiam, deplorare etiam alta voce, quaſi coram ſe poſitam Dominicam paſſionem. Ibi viſus eſt nocte orans manibus ad modum crucis protenſis, toto corpore ſubleuatus à terra, & nubecula quadam fulgenti circundatus, vt illuſtrationis mirabilis intra mentem mira circa corpus perluſtratio teſtis eſſet. Ibi etiam ſicut certis eſt comprobatum indiciis, incerta ſibi, & occulta diuinæ ſapientiæ pandebantur: quãuis illa non vulgaret exterius, niſi quantum Chriſti vr-

[S.] Bonau. in [vi]ta eius c. 10.

[S.] Franciſci [orato]riæ inter[mitt]andum [ce]remoniæ.

gebat charitas, & proximorum vtilitas exigebat. Dicebat enim: Leui mercede rem impretiabilem contingit amitti; & illum qui dedit, ad non dandum iterum facile prouocari.

III. *Exercitii ſpiritualis gratia ſubtrahit ſe Hugo Ep. Lincolnienſis ad monaſterium ſingulis annis.*

In vita ſancti Hugonis Lincolnienſis Epiſcopi hoc inuenimus ſcriptum: Singulis annis vt minimum ſemel æſtiuis vacationibus ad monaſterium Vuictamienſe ſe conferre ſolebat. Ibi vero tanquam in meſſe fertili, menti ſuæ de ſpiritualibus prouidit frugibus, quas vbertim illic ipſe ſecuerat. Erant tunc illic viri valde ſpectabiles, in vita ſtrenui, in contemplatione ſublimes, iique blandimenta ei nulla, tanquam vltra alios Epiſcopos aliquid haberet ſanctitatis, apponebant; ſed potius admonebant; vt videret quantum adhuc abeſſet à conuerſatione Patrum antiquorum. Tanta autem humilitate in omnibus ſe illis conformabat, vt præter ſolum annulum nihil geſtaret, vnde, quod eſſet Epiſcopus, poſſet animaduerti.

In eius vita c. 13.

Exercitia annua S. Hugonis Epiſc. Lincoln.

IV. *In antro abſtractus per quadragenas rerum ſpiritualium deliciis indulgens parce victitat Laurent. Dublin. Ep.*

Laurentinus quoque Dublinenſis Epiſcopus in ea concauitate, quam S. Coenginus ſuis manibus effeciſſe dicitur, perſæpe latitans contemplatiuis deliciis illic deuotus perfruebatur, de corpore ſuo minime ſolicitus; ſed tamen in multa neceſſitate, ei deeſſe nolens, ter tantum in hebdomada panem & aquam, interdum etiam olus ei præbebat: tanquam alter Moſes contemplationis diuinæ ſuauitate refectus. Ibi ergo morans per quadragenas hominum non admittebat frequentiam, niſi Abbatis nepotis ſui, qui ei cibum quem diximus, ſubminiſtrabat, ad eumque cauſas & negotia populi, & ad populum ſancti ſacerdotis reſponſa atque conſilia referebat. Erat autem acceſſus ad eum per ſcalam, cuius ima pars in aqua figebatur, ſuperior tenebatur ad rupem.

Surius in eius vita c. 17.

Rerum cæleſtium deliciis ſæpe per 40. dies indulget Laur. Dublin. Epiſc.

V. *Ob vitæ contemplatiuæ amorem Epiſcopale munus refugit Gregor. Nazianzenus.*

Gregorius Nazianzenus cum tranquillæ vitæ, atque ab hominum frequentia ſemotæ amore flagraret, non tulit ſe imperioſe cogi atque in medios tumultus contrudi, ab hacque vita perinde atque ab aſylo quodam per vim auelli: nihil enim illi eo homine fortunatius eſſe videbatur, qui clauſis compreſſiſque corporis ſenſibus, atq; extra carnẽ mundumque poſitus in ſeque collectus; nec niſi ſumma neceſſitate impellente, quidquam rerum humanarum attingens atque ſecum in ſe & cum Deo colloquens, ſuperiorem rebus in aſpectum cadẽtibus vitam agit diuinaſque ſpecies & imagines puras ſemper, nec vllis terrenis & errabundis formis permixtas, in ſeipſo circumfert, ac Dei rerumq; diuinarum

Greg Nazianz. Apo o. 1.

Contemplationis bonum quantum.

purum omnino ſpeculum eſt, indieſque efficitur, luciq; lucem obſcuriori videlicet clariorem adiungit, at iam futuri æui bono fruitur, & cum Angelis verſatur & licet adhuc in terris agens, terram deſerit, atq; a ſpiritu in cœlo collocatur. Si quis veſtrum hoc amore correptus tenetur, quid dicam intelligit atq; affectui ei, in quem tum incidit facile ignoſcet.

VI. *S Aquilinus contemplationi ſeu animi recollectioni vacaturus, à negotiis & ædibus aliquamdiu ſecedit.*

Ex Anonymo Sur. in vita eius c.9. Octob.19. tom.5.

Aquilin. Ep. rerum ſpiritualiũ meditationi operam nauat.

S. Aquilinus Epiſc. Ebroicenſis, gregis paſtoralis cura ſuſcepta ſpeculator effectus, prolixius vigilabat, atque in preces incumbens contemplationi dabat operam: vt tantum ſanctitate creſceret, quantum creuerat dignitate: talemq; ſe opere præberet, qualis & quam nouus & perſpicax ex ſuo nomine deſignabatur. Atque vt liberius poſſet contemplationi vacare, & pro peccatoribus mundi huius tumultibus deditis Dominum deprecari, non longe à muro ciuitatis, ab eccleſia vero centũ paſſuum ſpacio diſtantem elegit cellam, in portæ Rhothomagenſis regione ſitam: ibique ſecretum, quod propter paſtoralis curæ inquietudines amiſerat, repetens, animarum cauſas & negotia tanto curabat melius quanto plus corporum declinabat; magis proficiens in iis, quæ ad populi cauſas attineret orando, quam poſſet concionando. Eſt enim hoc peculiare electis ſemper optare ſecretum, quemadmodum reproborum eſt appetere turbas & tumultus.

Solitudinẽ appetere quorum proprium.

VII. *Meditationi de paſſione Domini noſtri* IESV CHRISTI *plurimum inſiſtebat Elzearius Comes.*

In vita eius apud Suriũ.

Accidit, vt quandoq; Elzearius Comes Arianus in monte Peſſulano hæreret. Itaque Delphina eius vxor ex caſtro Podii Michaelis miſit ad eum literas per famulum, cupiens noſſe, cur moram illic faceret Cui ille ſic reſpondit: Sanus corpore ſum & ſoſpes. Quod ſi vero videre me cupis, quære me in vulnere lateris Chriſti. Illic enim habito, & ibi me poteris inuenire, fruſtra alibi quæſitura.

VIII. *S. Genouefa ad tempus recluditur, vt expeditius meditationi vacaret.*

Ex Anonym. in vita eius c. 0. Sur. 21 5.27. Sept.

Curioſitatis pœna.

S. Genouefa virgo Pariſienſis, ab Epiphania ad Cœnam vſque Domini in cella recludebatur, vt & orando & contẽplando Deo expeditius incumberet. Ad cuius oſtium quum puella veniſſet, vt quidnam illa faceret, per rimas exploraret, eueſtigio lumen amiſit: ſed exacto quadrageſimali ieiunio, eiuſdem opera lucem recepit.

IX. *Franciſcus Xauerius etſi occupatiſſimus, nulla vnquam die intermittebat meditationem.*

Horat. Turſellin. l.6. de vita eius c.6.

Franciſcus Xauerius, primus è Societate Ieſu in India & Iaponia Apoſtolus, etſi mentem in Dei diuinarumque rerum cognitione defixam perpetuo habebat; ſtatum tamen, ac certum quotidie ſeponebat tempus, quod ereptum negotiis tribueret meditationi rerum cæleſtium. Maxime vero in Chriſti vitæ mortiſque meditatione acquieſcebat; ſatis gnarus ibi eximia omnis exempli documenta in illuſtri poſita monumento intueri atque imitari licere. Hoc meditationis genus maxime ſalubre ac frugiferum (præcipuum vtique exemplar Chriſtianæ vitæ, & ingens inuitamentum diuinę charitatis) impenſe complectebatur ipſe, & aliis commendabat. Quo in negotio haud maiore mentis ardore verſabatur, quã animi conſtantia. Id adeo non alias magis intellectum eſt, quam cum daret operam valetudinariis. Etenim cum aſſiduę occupationes nullam ei diurni temporis partem ad orandum vacuam relinquerent; orationis magis, quam ſomni memor, nocturnæ corporis quieti detrahebat horas ſemper aliquot, ne animus cæleſti illa optatiſſimaque fraudaretur requie pabuloque; adeo eius mẽtem diuini dulcedo colloquii ceperat. Binas ferme, cum plurimum ternas ſomno horas tribuebat; ſed ita vt ne ſomnus quidem vacaret oratione. Sæpius enim per ſomnum emittebat eiuſmodi voces; O IESV bone, ô Creator mi, aliaſque conſimiles: orare illum, non dormire crederes. Haud multo minor in oratione vocali quæ dicitur, pſalmiſque & hymnis recitandis, vel pietatis ſenſus, vel ſeduſitatis in eo fuit. Antiquiſſimum quippe habebat, diuinũ officium horaſque Canonicas diligenter ſimul ac pie recitare. Initio igitur Eccleſiaſticum audiens monentem; *Ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum.* Interiore cúra comparabat ſeſe. Namque ad mentis attentionem ac pietatem vehementius accendendam, hymno Veni Creator, ante ſingulas horas pronunciato, haud ſegniter ſancti Spiritus expoſcebat opem. Quem quidem ille hymnum tanto ſemper pronunciabat ardore, vt ei cor è pectore exilire, animuſque deficere videretur.

De vita & morte Chſti Xaueri meditatio

Nocturn Xauerii meditatio

Officium diuinum qua præparatione & intention recitandũ

Eccl. 18.

Hymnus Veni Creator ante horas prælegendus.

X. *Rerum diuinarum contemplationi addictus Xauerius abſtrahitur à ſenſibus.*

Idem ibid. lib.13.c.14.

Andreas quidam, Indus, Goanis Collegii alumnus erat idemque Franciſci Xauerii Comes. Huic ille à prandio de more operam cœleſtiũ rerum meditationi daturus præceperat, vt ſimul atque altera poſt meridiem hora audita foret, ipſum commonefaceret ſedulo: quippe ſibi conueniendum eſſe Proregem ſuper re magni momenti. Paruit Andreas, ac præſtituto tempore ad Franciſcum Xauerium in cubiculum adit. Reperit hominem ſedentem ardenti vultu apertis oculis, alienatiſque à corpore ſenſibus: oculorum auriumque vſum amiſiſſe eum crederes. Igitur Indus ſæpius voce nequicquam compellatum, cum non vehementius execrando, non obſtrependo pedibus, non fores quatiendo eum excitare potuiſſet, tactu excitauit. Hæc inter quarta iam a meridie hora data erat. Itaque eius quoque rei admonitus Xauerius, confeſtim ire ad

Diuina meditans abſtrahitur à ſenſibus Xauerius.

Præ-

Prætorium pergit. Cæterum idem ille animi sensus atque ardor alienatam à suscepto itinere mentem agebat. Quocirca errabundus per vrbem reliquum diei meditando consumpsit. Iamq; nox appetebat, cum Pater, Comitis admonitu, ad se rediit, ac semet aberrare aliquando sensit. Proinde ad Comitem versus; Alio die inquit, cum Prorege agemus; hunc enim diem sibi Deus vindicauit. Postero igitur die Proregem adit, placatque.

XI. *Reuelationes non esse facile communicandas.*

Raimundus à Capua in vita eius.

De sanctissima virgine Catharina Senensi scriptum legimus, quod cum aliquando in extasim rapta mirāda quædam cœlestium rerum mysteria spiritu tradente didicisset, sensibus reddita, præ admirationis magnitudine, continere se nō poterat, quin hæc identidem verba admirabunda repeteret: Audiui arcana verba, audiui arcana verba. Cumque nihil aliud diceret, eiusque confessarius instanter ab ea peteret, vt arcana ea secum cōmunicaret, virgo tādem precibus eius victa respondit: Grauissimi in Deum criminis me ream existimarem, pater, si aliquid tibi ex iis, quæ mihi ostensa sunt, exponere tentarem. Cum enim voces, quibus in familiari sermone vtimur, ad res terrenas significandas impositæ sint, vsque adeo infra rerum cœlestium dignitatem iacent, vt ne earum quidem vmbram exprimere valeant.

XII. *Recollectionis tempore à vanis colloquiis abstinendum esse.*

Esaias Abbas Oratione 26. in bibliotheca ...trum to. 2.

Cauere debet homo solitudini & quieti deditus, ne verba audiat inutilia: hæc enim perdunt labores ipsius. Abbas Serapion, inquit Esaias Abbas, rogatus, qualis sibi ipse videretur? respondit. Similis videor homini super turre existenti, qui nutu significet accedentibus, ne ad se veniant. Mihi autem similis videor homini, qui propugnaculum ædificauit, & ferreis vectibus illud muniuit, vt si quis pulset; non audiat, neque intelligat, quis ille sit, aut vnde veniat, aut quid velit, neq; aperiat ei prius quam discedat. Si quis Dominum quærit ex animo, attenditque sibi, nec mundi vinculis illigatur, & cor suum custodit, vt sine offensione posset ante Dei tribunal consistere, is ab eo exauditur atque diligitur.

TIT. VII. De loco Orationis.

Petiit populus carnes in deserto, & Dominus iratus concessit eis — *...m. 11.*

Elisæus, cum attente orare vellet pro mortuo filio Sunamitidis, ingressus cubiculum ostium clausit. — *4. Reg. 4.*

Tobia ibat Hiero, olyma, vt ibi oraret Dominum. — *T...b. 1.*

Azarias cum sociis stans in medio fornacis, in quam iussu Regis Nabuchodonosoris coniectus fuerat, & ibi orans cum sociis liberatus est. — *D...n. 3.*

Susanna in horto videns omne humanum sibi deesse consilium recurrit ad orationis suffragium: & oratio eius fuit exaudita. — *Dan 13.*

Manasses Iudæorum Rex, Babylonem captiuus ductus, in carceribus Deum, quem offenderat, ardentissimis precibus inuocauit, & ab eo exauditus est, ita vt in regnum suum fuerit restitutus, & in posterum sancte vixerit. — *2. Paral. 33.*

Christus Dominus locum orantibus aptum designauit, cum dixit: Domus mea, domus orationis vocabitur. Orauit interim & ipse in morte, in horto, &c. — *Matth. 1.*

Ascendit Petrus Apostolus in superiora domus, vt oraret circa horam sextam. — *Act. 12.*

EXEMP. I. *De sancta Agnete virg. & martyre in mediis flammis oratione ad Dominum fundente.*

D. Ambr. in vita eius serm. 91.

CVm Aspasius Præfecti Romani vicarius iussisset in omnium conspectu ignem copiosum accendi, & in medio flammarum S. Agnetem morte plectendam iactari præcepisset, mox in duas partes diuisæ sunt flammæ, & hinc, atque illinc seditiosos populos exurebant: ipsam autem penitus in nullo contingebat incendium. Eo magis non hoc virtutibus diuinis, sed maleficiis reputantes, dabant fremitus inter se populi, & infinitos clamores ad cœlos. Tunc beata Agnes expandens manus suas in medio ignis, his verbis orationem fudit ad Dominum:

Oratio S. Agnetis martyris in flammis.

Omnipotens, adorande, colende, tremende Pater Domini IESV Christi, benedico te, quia per filium tuum vnigenitum euasi manus hominum impiorum, & spurcitias diaboli impolluto calle transiui. Ecce & nunc rore cœlesti perfusus per Spiritum sanctum focus iuxta me moritur, flamma diuiditur, & ardor incendii huius ad eos, à quibus in me ministratur, effunditur. Benedico te, Pater prædicande, qui etiam inter flammas intrepidam me ad te peruenire permittis. Ecce iam quod credidi, video: quod speraui, iam teneo: quod concupiui, complector. Te confiteor labiis & corde, te totis visceribus concupisco. Ecce ad te venio viuum & verum Deum: qui cum Domino nostro Iesu Christo, Filio tuo, & cum Spiritu sancto viuis & regnas in cuncta sæcula sæculorum.

II. *Franciscus Xauerius Indorum Apostolus, quoties ei licebat, potius orabat in templo, quam alibi in loco profano.*

Horat. Turell. in l. 6. de vita Xauerij c. 5.

Meliaporæ ad ædem S. Thomæ cum diuersaretur Franciscus Xauerius, de nocte surgens itabat in templum, nec vllis aut hominum sermonibus, aut plagis, ac turbis dœmonum à diuinis colloquiis deterreri potuit. Sæpe etiam ibidem totas pene noctes extraxit precibus. Malacæ vero cum in cubiculo è storeis habitaret, quidam sanctitatis eius opinione suadente, ex insidiis per storearum rimas, quid tandem rerum noctu Franciscus ageret, obseruauerunt sæpius: ac semper eum viderunt,

cum nixis genibus ante Christi crucifixi imaginem iam ad multam orasset noctem, vegeto tamen animo ac corpore perseuerare; donec, ingruente somno, naturæ necessitati paulisper cedens, humi procumberet. Inde in saxum instar ceruicalis recumbentem fracta diurno nocturnoque labore membra reficere parumper: sentires illum somno vti pro medicamento, & in quiete capienda nihil minus amare quam quietem. Cæterum haud dubius, quin Deus in sacris locis, vbi sanctius colitur, benignius audiret orantes; quotiescunque copia erat, haud paulo libentius in sacris orabat ædibus. Itaque vbicunque res ferret, cubiculum sibi quærebat proximum templo, eo se de nocte clã supplicandi causa recepturus.

Orandum in loco sacro, cum fuerit commodum.

III. *Idem Xauerius interdum orandi gratia in solitudinem secedit.*

Idem ibid.

Malacensium nonnulli ciues honesti commemorarunt, Franciscum sæpenumero cum ipsis summa affabilitate sermonis versantem sensim se clam omnibus subduxisse de circulo: inde cum ab eis diu multumque requisitus foret, in sylua aliqua aut solitudine suppliciter orantem, aut corpus suum verberantem, esse deprehensum, ita, ne molesti interpellatores interuenirent, re penitus dissimulata, relictũ. Nec terra quam mari constantior Xauerii pietas in orando fuit. Eius rei indicia ita multa enituerunt in eius nauigationibus à nobis expositis, vt exemplorum conquirendorum labor non superuacuus tantum futurus sit, sed etiam molestus. Quippe in dissimillimis etiam locis ac negotiis semper sui similis, vitam omnem vno quasi tenore traduxit. Illud tamen, quod maris proprium fuit, reticendum non est. Constat eum in mari ex media ferme nocte ad lucem vsque in oratione pernoctasse, & in mediis tempestatibus, summisque periculis, æquissimo animo Deum orasse: itaque persæpe nautas perinde ac vectores suam nauisque salutem Francisci precibus acceptam retulisse. Erat Xauerii oratio ardens semper & accensa, plerumque cælestibus quoque gaudiis affluens.

Oratio Xauerii in sylua.

Oratio Xauerii in naui.

TIT. VIII. De tempore orationis.

Psal. 5. Psal. 54. Psal. 118. *David Iudæorum Rex ter quotidie, vespere, mane & meridie orare solebat, & aliquando septies: nonnunquam etiam media nocte.*

Luc. 22. 44. Luc 6. 12. Luc. 7. 16. Luc 18 1. Luc. 17. *Christus Dominus tempus orandi præscripsit; Vespertinum: vespere facto orauit in morte. Nocturnum; pernoctauit ipse in oratione: & Antelucanum; nam valde diluculo surgens in desertum locum se essit ibi oraturus: Et pene continuum, dicens: Oportet semper orare, & nunquam deficere.*

Act. 3. *Petrus autem & Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam.*

Act. 10. *Postero autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in superiora, vt oraret circa horam sextam.*

Act. 16. *Media autem nocte Paulus & Silas orantes laudabant Deum Et audiebant eos qui in custodia erant.*

EXEMP. I. *Ex ritu Ecclesiastico quibus horis orandum.*

D. Clemens lib. 8. Const. Apost. c. 34.

Clemens Romanus Pontifex & Martyr, libro octauo Constitutionum Apostolicarum inter traditiones Apostolicas Episcopo & Clero seruandas, refert hanc; Precationes facite mane, hora tertia, ac sexta & nona, & vespere, atque ad Galli cantum. Mane gratias agentes, quod illuminauerit nos, nocte sublata & reddita die. Tertia, quod ea hora Pilatus Iudicium aduersus Dominum pronunciauerit: Sexta, quod ea hora in crucem actus sit. Nona, quod tum omnia mota & tremefacta sint Domino crucifixo, quia horrerent audaciam impiorum Iudæorum, & contumeliam Domini ferre non possent. Vespere, quod noctem dederit ad requiescendum à diurnis laboribus. Ad galli cantum quod ea hora nuntiet aduentum diei ad faciendum opera lucis.

Traditio ecclesiæ de tempore orationis.

II. *De oratione à Christianis olim etiam ante lucem facta tempore Traiani.*

Tertull. in Apologet. aduersus Gentes,

Tertullianus in Apologetico aduersus gentes de Plinio secundo hęc refert; Is cum Prouinciam regeret, damnatis quibusdam Christianis, quibusdam gradu pulsis, ipsa tamen multitudine perturbatus, quid de cætero ageret, consuluit tunc Traianũ Imperatorem, allegans præter obstinationem non sacrificandi, nihil aliud se de sacris eorum comperisse, quam cœtus antelucanos ad canendum Christo & Deo, & ad confœderandam disciplinam, homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam & cætera scelera prohibentes. Tunc Traianus rescripsit hoc genus inquirendos quidem non esse, oblatos vero puniri oportere.

Oratio olim etiam ante lucem fiebat.

III. *Exemplo B. Virginis Deiparæ licere, oratione facta, alia honesta exercitia interiicere.*

Marc. Marul. lib. 2.

Ne continenter orando defatigatus quandoque concidat animi vigor, & cogitationibus diffluat atque dilabatur, recte maiores nostri horas diei diuiserunt, alias orationi; alias actioni; alias vero lectioni. Hinc quidam tradunt, Virginem beatam, postquam à parente in templo cultui diuino fuit dedicata, à mane ad horam tertiam precibus: à tertia ad nonam manuũ labori; tum sumpto cibo, à nona ad vesperam, scripturarum meditationi operam dare consueuisse.

Virginis Deiparæ tempus orandi matutinum.

IV. *Carolus V. Imper quotidie mane & vesperi orare solebat.*

Laur. Sur. Chro. ad an. Christi 1558

Quotidie mane suas horas Canonicas, vt vocant, legebat Carolus V. Imp. easque ita extendebat, vt bis tantum fere, quantum presbyteri, semper mane legeret. A cœna semper redibat ad longissimas preces suas, quæ duarum plerumque erant hora-

rum,

Caroli V. preces, matutinæ & vespertinæ.

rum, ſicut & matutinæ: Non enim ſuis viribus fidebat potentiſſimus Princeps, ſed totus à ſummi Numinis ope & auxilio pendebat, quod ſibi precibus tā longis quotidie conciliare ſtudebat. Et hinc tanta illi in rebus gerēdis felicitas, tam inſignes victoriæ, adeo vt ob multa fortiſſime geſta, Galli eum Herculi, Germani Carolo Magno, Itali Dauidi, Siculi Africano, Hiſpani Alexandro Magno, Turci Iulio Cæſari, Afri Hannibali compararint. Multi cum aduerterent eum & domi & militiæ æque continuum & prolixum eſſe in precibus ſuis, dicere ſolebant: Carolus ſæpius & diutius cum Deo, quam cum hominibus loquitur.

TIT. IX. De cæremoniis ſeu geſtibus externis inter orandum ſeruandis.

Exod. 17.

Cum Ioſue pugnaret contra Amalec, Moyſes Aaron & Hur aſcenderunt ſuper verticem collis. Cumque leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael; ſin autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalec. Manus autem Moyſi erant graues: ſumentes igitur lapidem poſuerunt ſubter eum, in quo ſedit. Aaron autem & Hur ſuſtentabant manus eius ex vtraque parte. Et factum eſt vt manus illius non laſſarentur vſque ad occaſum ſolis. Fugauitq́ue Ioſue Amalec & populum eius in ore gladii.

Reg. 8. Paral. 8.

Salomon Rex ædificato templo ſtetit in oratione ad Dominum vtroq; genu in terram defixo, & manus expandens in cœlum.

Mac. 10.

Appropinquante exercitu Timothei, Iudas Machabæus, & qui cum illo erant deprecabantur Dominum, caput terra aſpergentes, lumboſque ciliciis præcincti, ad altaris crepidinem prouoluti, vt eis eſſet propitius, & inimicis eorum inimicus.

an. 11. &

IESVS, *eleuatis ſurſum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quia audiſti me.*

ic. 18.

Publicanus à longe ſtans nolebat nec oculos in cœlum eleuare, ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus, propitius eſto mihi peccatori.

atth. 26. ar. 14. c. 22.

Chriſtus Dominus in horto progreſſus puſillum procidit in faciem ſuam, orans & dicens: Pater mi &c.

t. 9.

Petrus Thabitam ſuſcitaturus poſitis genibus orauit.

EXEMP. I. *D. Iacobus Minor Apoſtolus flexis poplitibus orat ad callum vſque duriſſimum.*

Hieron. de viris illuſtribus.

D. Hieronymus in libro de viris illuſtribus, ſiue in Catalogo Scriptorum eccleſiaſticorum, de Iacobo fratre Domini narrans: ait: Suſcepit Eccleſiam Hieroſolymæ poſt Apoſtolos frater Domini Iacobus cognomento Iuſtus. Multi ſiquidē Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris ſanctus fuit, vinum & ſiceram non bibit, carnem nullam comedit; nunquam attonſus eſt; nec vnctus vnguento; nec balneo. Huic ſoli licitum erat ingredi Sancta Sanctorum. Siquidem veſtibus laneis non vtebatur, ſed lineis, ſoluſque ingrediebatur templum, & flexis genibus pro populo deprecabatur in tantū, vt camelorum duritiem traxiſſe eius genua crederentur.

D. Iacobus orat ad duritiem vſq; camelorū.

II. *Paulus Eremita iam iam moriturus orat flexis genibus.*

Idem in vita S. Pauli Eremitæ.

Idem Hieron. in vita S. Pauli Eremitæ ait: Ingreſſus ſpeluncam eius Antonius, vidit eum genibus complicatis, erecta ceruice, extenſiſque in altum manibus; corpus exanime. Ac primum & ipſe viuere eum credens, pariter orabat. Poſtquam vero nulla, vt ſolebat, ſuſpiria precantis audiuit, in flebile oſculum ruens, intellexit, quod etiam cadauer Sancti, Deum, cui omnia viuunt, officioſo geſtu precabatur.

Paul. eremita etiam mortuus genu flexo precatur.

III. *S. Edmundus Epiſcop. prouolutis genibus ad callum vſque & ſanguinem orabat.*

In vita eius a. 14. apud Sur. tom 6. Nouemb 16.

S. Edmundus Epiſcopus Cantuarienſis in preces ſedulus incumbebat & in nuda humo defigebat genua, idque interdum tam duriter, vt erumpēte ſanguine alterum genu aſpergeretur; alterū vero ſemper callum duceret. Singulis diebus omnia Chriſti crucifixi membra à capite vſque ad pedes ſingulatim ſalutabat, his verbis, Adoramus te Chriſte, &c. Quotidie etiam triplices dicebat horarias preces, quas vulgo horas vocant, puta Canonicas, ſancti Spiritus, & perpetuæ Virginis MARIÆ: addebatque etiam officium defunctorum.

S. Edmund. quotidie ſalutat membra Chriſti.

IV. *In oratione quando, & cur aliquando ſtandum & flectendum.*

Baro. tom. 1. Annal. eccl. an. 58. ex Tertull. de corona milit. c. 3. Iuſtin. lib. Quaſt. q. 115.

Quod ad habitum corporis in fundendis precibus ſpectat; ſtantes aliquando, aliquando vero genibus flexis Chriſtianos adorare debere, veterrima eſt in eccleſia inſtitutio, vt tradit Tertullianus. Cuius rationem & cauſam hanc affert auctor apud Iuſtinum: Genuum inclinatio in precationibus magis peccatores Deo commendat, quam ſi ſtantes orēt, magiſque ea res diuinam permouet miſericordiam. Deinde vtriuſq; nos oportuit iugem obtinere memoriam, & ipſius per peccatum lapſus noſtri, & gratiæ Chriſti Domini noſtri, per quam à lapſu reſurreximus: Ea propter genuum per ſex dies inclinatio ſymbolum & nota eſt lapſus per peccata noſtra. Quod vero die dominico genua nō flectimus, ſignum eſt & deſignatio reſurrectionis, per quam gratia Chriſti & à peccatis & à morte, quæ ab illo interfecta eſt, liberati ſumus.

Stantes orare ſoliti Chriſtiani.

Paſchali tempore cur ſtandū in oratione.

V. *Proſtrato corpore orare conſueuiſſe olim fideles.*

Iuſtin. Martyr poſt orat. ad Anton.

Stratos inſuper in terra, ſi qua ſæua vrgeret calamitas, Fideles olim precari etiam conſueuiſſe, tota exemplo eſt Chriſtianorum legio, quæ ſub Marco Aurelio Antonino ſic Deum precata hoſtibus internecionem & Romanis militibus vltimo diſcrimine laborantibus ſalutem obtinuit. Quod eiuſdem Imper. ad Senatum Romanum epiſtola ſcripta indicat.

Strato corpore orare antiquum.

VI. *De Apostolica institutione extollendi & expandendi manus in oratione.*

Baro. tom. 1. Annal. an. Dom. 58. *1. Tim. 2.* Tertull. de orat. c. 11. 12.

Manus item expandere, & in altum tollere, cum precarentur, Christianos consueuisse, id non aliunde, quã ex institutione Apostolica, ecclesia sibi vendicat. Paulus enim ad Timotheum scribens: Volo, inquit, vos orare in omni loco, leuantes manus puras. De eodem ritu sic Tertullianus: Nos vero non attollimus tantum, sed etiam expandimus, & Dominica passione modulantes & orantes confitemur Christo. Cuius rei exempla sunt quamplurima.

VII. *De alio antiquo ritu, tundendo nimirum pectore in oratione.*

Cyprian. lib. de orat. apud Baro. tom. 1. an. 58.

Verecundiam, modestiam animique demissionem præ se ferre debere, Fideles omnes in omni situ & corporis habitu, cum Deum precantur, tum Tertullianus, tum Cyprianus inculcant. Vt etiam in precationibus aliquando suum quis tundat pectus, publicani à Christo adeo commendati probat exemplum. Quo signo animi pœnitudinem declarari, facto illorum, qui post Christi passionem reuertebantur percutientes pectora sua, significatur. Quod & Nicolaus Rom. Pont. ad Consultationes Bulgarorum rescribens, docet his verbis: Pectus percutimus, significantes videlicet, quod nequiter gessimus, displicere nobis, & ideo antequam Dominus feriat, & antequam vltio extrema veniat commissum pœnitentia digna punire.

Luc. 23. Orando tundere pectus vnde tractum, & quid significet.

VIII. *De coniunctione manuum in oratione, & quid per eam significetur.*

Apud Baro. to. 1. Annal. ad an. Christi 58.

Nicolaus Romanus Pontifex ad consultationes dictorum Bulgarorũ rescribens de iungendis in oratione manibus, ita ait: Dicitis, quod Græci fateantur, quod in ecclesia qui non constrictis ad pectus manibus steterit, maximum habeat peccatum. Hoc vt fieret, præceptum fuisse, nusquam, ni fallor, inuenitur: ac per hoc nisi fiat, peccatum non est: Nam quidam faciunt hoc, quidam illud genus humilitatis: Nec istud est peccatum, nisi forte quis pertinaciter recusauerit facere, quod omnes viderit facientes. Verum & hoc cum fit, nõ nisi humilitatis gratia fit, vt reuera scriptum est: Oratio humiliantis se nubes penetrat. Proinde siue hoc siue aliud quid humilitatis excogitare potest homo, non est reprehendendus. Et post pauca: Quia in Euangelio, reproborum ligari manus & pedes reperiuntur, quid aliud isti agunt, qui manus suas coram Domino ligant, nisi Domino quodammodo dicant: Domine, ne manus meas ligari præcipias, vt mittas in tenebras exteriores; quoniam ecce ego iam eas ligaui, & ecce in flagella paratus sum; iuxta illud Pauli: *Si nos ipsos diiudicaremus, non vtique diiudicaremur.*

Orare iunctis manib⁹ quid significet.

1. Cor. 11.

IX. *Detecto capite, leuatis oculis & cum lacrymis orare consuetum interdum Christianis.*

Lib. 5. de vita eius ca. 1

Petrus Ribadeneira vitam P. N. Ignatii Loiolæ describens, inter cætera hæc habet: Obseruauit aliquoties P. Iacobus Laines illum orantem in hunc modum: Ascedebat in solarium, vnde libere in cœlum posset suspicere; Ibi aliquantisper corpore immotus, fixis in cœlum oculis stabat; tum genu flexo, Deum adorabat; deinde capite aperto, in scabello humili sedebat propter corporis imbecillitatem: continuo lacrymarum riuuli profluebant, idq; suauiter moderateque, & sine vllo vel singultu vel strepitu, vel corporis motu.

Ignatii orantis exterior compositio.

X. *Orare versa facie ad Orientem traditio est Apostolica.*

Iustin lib. Quæst q. 11. Vide Basil. de Spir. S. c. 27. Orig. h. 5. in Num. Damasc. l. 4. orth. fid. c. 13.

Ad Orientem orandi ritum ab Apostolis esse traditum, complurium antiquorum testimonio comprobatur; apud Iustinum enim hæc scripta habentur: Quandoquidem apud vos præstantissima quæque ad honorem & venerationem Dei destinamus, opinione autem hominum probabilior est Oriens aliis creaturæ partibus eam ob causam orationis tempore vultu ad Orientem omnes conuertimur: perinde atque dextra manu in nomine Christi eos signamus, qui sigillo tali indigent, eo quod præstare sinistræ putetur, quamuis positura & non natura illa differat. Non aliter & Oriens, vt præstantior creaturæ pars ad Deum adorãdum est designata. Et quia ad Orientem spectantes orationes agimus, non id Propheticis & Apostolicis aduersatur vocibus: in omni enim loco Oriens existit precantibus. Et quia in quam partem videndi sensum conuertimus, in eadem parte adorant, impossibile est autem precum tempore in quatuor creaturæ partes respicere, propterea in vnam partem intendentes, orationem peragimus, non proinde vt ea sola opus sit Dei, nec tanquam in ea habitatio sit Dei destinata; sed quasi in locum ei, quæ à nobis Deo exhibetur, venerandæ obseruationi ordinatum. Porro a quibus orationem Ecclesia accepit, ab iisdem quoque vbi orare solerent, consuetudinem accepit, à sanctis nimirum Apostolis.

Ad Orientem conuersi orant Christiani.

Orandi ad Orientem cõsuetudo vnde.

VI. *S. Arsenius ad Orientem versus orationes protrahebat multas horas.*

Marul. lib. cap. 1.

Arsenium Abbatem hunc orandi morem obseruasse constat, vt vnoquoque sabbati die submissis genibus, à vespere vsque mane orationem protelaret, facie semper ad Orientem versa; illum adorans Orientem, de quo per Prophetam dicitur; *Ecce vir, Oriens nomen eius.*

TIT. X. Pro quibus orandum.

Num. 21.

Afflictus populus ab ignitis serpentibus, dixit ad Moysen, Ora pro nobis. Orauit Moyses pro populo, & liberati sunt.

1. Reg. 7.

Dum filii Israel pugnarent contra Philistæos, dixerunt Samueli: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum,

num, vt saluet nos de manu Philistinorum. Clamauit is ad Dominum, & exauditus est.

Tob. 3. *Tobias vxoris iurgio turbatus cœpit orare cum lacrymis, & exauditus est.*

Iudith. 8. & 13. *Inditha ad Holofernem profectura, dixit presbyteris: Orate, vt firmum faciat consilium meum Deus. Nihil aliud fiat pro me nisi Oratio ad Dominum. Amputatura caput Holoferni, orauit cum lacrymis ad lectum.*

2. Esdra 1. *Nehemias Xerxis Regis pincerna apud Regem pro Iudæis intercessurus, vt illis in Iudæam redire liceret, & Hierosolymæ muros dirutos restauraret: Deum supplex orauit, vt sibi gratiam Regis conciliaret ad hoc impetrandum.*

.Mach. 5. *Onias summus Pontifex orauit pro Heliodoro, diuina virtute grauiter flagellato, eo quod voluerit spoliare templum: Dominus autem illi vitam donauit.*

Act. 2. *Petrus & Ioannes orauerunt pro hominibus Samariæ, vt acciperent Spiritum sanctum; tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.*

Act. 12. *Cum Petrus carcere detineretur ab Herode, oratio fiebat sine intermissione ab ecclesia ad Deum pro eo.*

Rom. 1. *Paulus orat pro aliis, vti ipsemet scribit ad Romanos: Memoriam vestri facio semper, in orationibus meis obsecrans si quando prosperum iter habeam, in voluntate Dei veniendi ad vos,* & alibi sæpe.

EXEMP. I. *Pro Imperatoribus & Regibus cur sit orandum.*

tul. in l. c.10. TErtullianus in Apologetico aduersus Gentes, capite trigesimo, Illuc (in cœlum) suspicientes Christiani manibus expansis, quia innocuis: capite nudo, quia non erubescimus, denique sine monitore, quia de pectore oramus: precantes sumus omnes semper pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, senatum fidelem, populum probum, orbem quietum, & quæcunque hominis & Cæsaris vota sunt. Hæc ab alio orare non possum, quam à quo scio me consecuturum: quoniam & ipse est, qui solus præstat, & ego sum, cui imperare debetur & famulus eius, &c.

ndum Imp.

II. *Constantinus Imperator tempore belli preces ab Antonio Magno postulat.*

lib. 1. cl. c. 8. Cōstantinus Imp. pietate fretus, Sarmatas, Gothos, aliasque barbaras nationes, nisi quæ vel amicitiis, vel deditioni sui pacem præuenerant, in solo proprio armis edomuit. Et quanto se religiosius ac humilius Deo subiecerat, tanto amplius Deus ei vniuersa subdebat. Ad Antonium quoque primum eremi habitatorem, velut ad vnum ex Prophetis literas suppliciter mittit vt pro se ac liberis Domino supplicaret. Ita non solum meritis suis, ac religione matris (Helenæ) sed & intercessione Sanctorum commendabilem se Deo fieri gestiebat.

III. *Orationibus Leonis Papæ II. sese commendat Marcianus Imperator.*

Marcianus Imperator, primo imperii suo anno, ad præcipuum ecclesiæ visibile caput conuertens oculos, eius nutu cuncta agere statuens, à S. Leone Pontifice Romano per literas preces petit. Ad hoc maximum Imperium venimus Dei prouidentia, & electione Senatus excellentissimi, cunctæque militiæ. Vnde pro reuerenda & Catholica religione Christianæ fidei, cuius auxiliis virtutem nostræ potentiæ confidimus gubernari, tuam sanctitatem principatum in Episcopatu diuinæ fidei possidentem sacris litteris in principio iustum credimus alloquendam; inuitantes atque rogantes, vt pro firmitate, statuque nostri Imperii æternam Diuinitatem tua sanctitas deprecetur, vt & tale propositum atque desiderium habeamus, quatenus omni impio errore sublato, per celebrandam Synodum, te auctore, maxima pars circa omnes Episcopos fidei Catholicæ fiat, ab omni scelere pura & intemerata consistens.

Ante Concil. Chalced. to. 1. Conc. apud Baro. 6. Annal. ad ann. 450.

Marcianus Imp. preces petit à Leone PP.

IV. *Quomodo B. P. Ignatius orabat indies pro Principibus Christianis & pro summo Pontifice.*

Illam in precibus suis consuetudinem tenuit B. Pater Ignatius Loiola, Societatis Iesu institutor, vt Reges, eosq; Principes, ex quorum fœlici gubernatione vniuersæ tranquillitas pendet ecclesiæ, diligentissime Deo, assidueque commendaret: id, quæ mox subiiciam, exempla demonstrant. Anno Domini 1555. 21. die Martii, cum Iulius tertius, Pontifex Maximus, eo morbo affectus esset, quo etiā extinctus est, orationes pro salute Pontificis domi instituens Ignatius, dixit se quidem pro Pontifice antequam ægrotaret, sed quotidie preces cum lacrymis Deo fundere solitum esse: post morbum vero, semel atque iterum id se in dies singulos præstitisse.

Petrus Ribaden. vita Ignatii lib. 5. cap. 1.

Oratio B. Ignatii pro principibus Christianis

V. *Idem Ignatius quotidianas fundebat preces pro Philippo Hispaniarum Rege.*

Leonora Mascarena fœmina primaria atque clarissima, & de Ignatio ipso optime merita, Ignatium per litteras rogauit, vt Philippum II. Hispaniarum Regem, quem ipsa educauit à puero, atque eduxit, suis precibus apud Deum haberet commendatissimum. Cui respondit Ignatius: Se quidem, pro Philippo adhuc Hispaniarum Principe semel orasse quotidie: postquam vero Carolus pater onus in illum reiecerat, & tot Regnorum clauum tenere, & gubernacula tractare cœperat, ad quotidianas statasque preces, alteras etiam se diebus singulis addidisse.

Idem ibid.

Bis quotidie pro Philippo Rege orat B. Ignatius.

VI. *Pro Regibus etiam discolis orandum, & cur?*

Ennodius Ticinensis Diaconus pro Theodorico Rege, impio quidem, si Arianum fuisse consideres; cæterum si officia spectes, de Romana ecclesia, ipsiusque Pontifice Symmacho optime merito, pre-

Ennodius apud Baron. to. 6. an. 503.

ces

ces fudit, vt nimirum Deus longa ætate conseruet: det etiam regni de eius germine successorem. Retinebat mente ista perorans, iussum hoc esse Dei Prophetæ Baruch, cum in Babylone captiuus populus teneretur: *Orate pro vita Nabuchodonosor Regis Babylonis, & pro vita Balthasarfi filii eius, vt sint dies eorum, sicut dies cœli super terram, & vt det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos nostros, vt viuamus sub vmbra Nabuchodonosor Regis Babylonis, & sub vmbra Balthasar filii eius, & seruiamus eis multis diebus, & inueniamus gratiam in conspectu eorum.*

Baruch. 1.
Pro Regib. cur orandū.

VI. *Pro Aetio contra Attilam pugnante orat vxor eius in Basilica Apostolorum.*

Greg. Tur. li. 2. hist. Franc c. 7. Ann. 451.

Anno Domini quadringentesimo quinquagesimo primo, Romam sonus adiit, Aetium maximo discrimine inter phalanges hostium laborare. Quo audito vxor eius anxia, atque mœsta, assidue basilicam sanctorum Apostolorum adibat; atque vt virum suum de hac expeditione susciperet sospitem precabatur. Quæ cum diu noctuque hoc ageret, quadam nocte homo pauperculus crapulatus a vino in angulo basilicæ beati Petri obdormiuit. Clausis vero ex more ostiis, à custodibus non est eiectus: de nocte vero consurgens, relucentibus per tota ædis spacia lychnis, pauore perterritus, aditum, per quem foras euadat, quærit. Verum vbi primi atque alterius ostii claustra pulsat, & obserata cuncta cognoscit; solo decubuit, trepidus præstolans tempus, vt venientibus ad matutinos hymnos populis hinc liber abscederet. Interea videt duas personas se inuicem venerabiliter salutantes, solicitosq; de suis esse prosperitatibus. Tunc qui erat senior, ita exorsus est: Vxoris Aetii lacrymas diutius sustinere non patior: petit enim assidue, vt virum suum de Galliis reducam incolumem, cum aliud exinde fuisset apud diuinum iudicium præfinitum: sed tamen obtinui immensam pietatem pro vita illius: & ecce nunc illuc propero, viuentem eum exinde reducturus. Verum tamen obtestor, vt qui hæc audierit, sileat, arcanumq; Dei vulgare non audeat, ne pereat velociter è terra. Ille autem hæc audiens silere non potuit; sed mox illucescente cœlo, omnia quæ audierat, matrifamiliæ pandit: expletisque sermonibus, lumine caruit oculorum. Igitur Aetius cum Francis Gothisque coniunctus, aduersus Attilam confligit. At ille ad internecionem vastari suum cernens exercitum fuga dilabitur.

Vxor orat pro marito in bello.

Petri & Pauli beneficio reducitur Aetius incolumis.

Secretum patefaciens oculis orbatur.

Aetius vxoris oratione seruatur in pugna.

VIII. *De S. Iacobo Iusto, qui martyrium pro Christo subiens orat pro inimicis.*

Antiochus in pandect. scripturæ homil. 72. in Biblioth. P. tom. 2.

Beatus Iacobus Domini frater, Angelicam vitam in terris cum vixisset; omnium suffragiis dici promeruit Iustus, nimirum per conuersationem sanctioris vitæ. Hic talis, munimentum erat populi. Festus igitur dies Paschæ cum illuxisset; inque templum multæ conuenissent myriades Iudæorum, & hunc beatum in pinnaculum templi extulissent: Iuste, te obsecramus, inquiunt, vt dicas populo, ne inposterum exerret post eum, qui dicitur IESVS; tibi enim omnes nos fidem habemus. Respondit beatus, Quid me interrogatis de Filio hominis? En ipse sedet ad dexteram Dei in excelsis. Ex leges illi & iniqui Pontifices ac Pharisæi acclamauerunt: O, ô; Etiam Iustus hic in errorem prolapsus est. Et dixerunt ad inuicem, Male fecimus; talem testem produximus, qui secundum se testimonium ferret pro IESV. Ipso enim audito non pauci ex plebe crediderunt. Cæteri, qui cum eo ascenderant, è sublimi præcipitarunt Sanctum: qui cum in genua recidisset, nec statim oppetisset mortem, sed oraret pro ipsis vnus filiorum Rhecam propius cum se illi admouisset, audiuit orantem, dixit: Quid facitis en quoque pro vobis Iustus orat. Tunc vnus quispiam arte fullo cum accurrisset, lignum intorsit in caluariam eius, quo quidem opifices illi sordidas vestes exprimunt, vitamque illi ademit.

S. Iacobus in martyrio orat pro inimicis.

IX. *S. Stephanus Protomartyr, dum lapidatur, orat pro interfectoribus.*

Idem ibid. Act. c. 7.

Similem in modum beatus Stephanus in medio consistens iniquorum exclamauit: *Ecce video cœlos apertos, & Filium Dei stantem à dextris ipsius.* Cumque rapuissent eum, eiecerunt extra ciuitatem, & *lapidabant inuocantem & dicentem: Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Ecce igitur ipsi perspicimus, pro suis etiamnum inimicis orasse adusque mortem sanctos. Iure quidem: nam qui pro se afficientibus iniuria quapiam effundit precem, illidit quidem & deturbat Dœmones; se autem hoc ipso opere declarat hæredem esse regni cœlorum. Admonet præterea Apostolus, vt pro omni hominum oremus genere: vtique cum ait: pro omnibus: per hoc indicat, nos non pro amicis solum sed pro inimicis oportere orare.

Pro inimicis orat S. Stephanus.

X. *Franciscus Xauerius ex misericordia pro inimicis orabat absque vllo vindictæ appetitu.*

Hor. Tur. lib. 6. de Francis. Xauerii c. 7.

Beatus Xauerius in grauissimis contumeliis, ærumnis, & vexationibus, nunquam de quopiam querebatur, sed pro vexatoribus suis orabat numen, vt eos misericordia potius exciperet, quam diuinæ reseruaret iustitiæ. Itaque in illo ipso tempore à Malacensis Præfecti emissariis vltro omni contumeliarum genere appetitus, pro importunissimo homine quotidie fecit sacrum, ne qui semel ruere cœperat, interiret.

Oratio pro inimicis.

XI. *De Oratione à Xauerio, in sacro facta pro conuersione infidelium.*

Idem ibid. cap. 5.

Eodem Xauerius in Missæ sacrificio conuersionem Ethnicorum præcipue à Christo Domino, per eius mortem illorum causa obitam, enixe petere cōsueuerat. Ad eam rem quoque precationem ab se compositam frequenter adhibebat Ea erat eiusmodi: Æterne rerum omnium effector Deus, memento abs te animas infidelium procreatas, easque ad imaginem & similitudinem tuam conditas. Ecce Domi-

Oratio Xauerii pro conuersione infidelium.

Domine, in opprobrium tuum his ipsis infernus impletur. Memento Iesum, Filium tuum, pro eorum salute atrocissimam subiisse necem. Noli, quæso Domine, vltra permittere, vt Filius tuus ab infidelibus contemnatur; sed precibus sanctorum virorum, & Ecclesiæ sanctissimæ Filii tui sponsæ, placatus, recordare misericordiæ tuæ, & oblitus idololatriæ & infidelitatis eorum, effice vt ipsi quoque agnoscant aliquando, quem misisti Dominum Iesum Christum, qui est salus, vita, & resurrectio nostra, per quam saluati ac liberati sumus, cuius sit gloria per infinita sæcula sæculorum, Amen. Sub Sacrum porro, gratiis Deo ritè actis, solemne illi erat, certam pro mortuis recitare precationem, vt etiam, cum pro viuis faceret, subleuaret animas mortuorum.

Sub Missam oratio pro defunctis.

TIT. XI. De effectu & virtute orationis.

Genes. 15. *Deprecatus est Isaac Dominum pro vxore sua, eò quod esset sterilis: qui exaudiuit eum, & dedit conceptum Rebecca.*

Exod. 8. 9. 10 *Plagæ Ægypti Moyse interdicente cessabant: multiplicabantur autem & ingrauescebant, quoties Pharao ad cordis sui duritiem peruersitatemq; redibat, vt & oratione auerti mala intelligas & obstinatione augeri.*

Exod. 32. *Adorauerat populus Iudaicus vitulum conflatilem, & ait Dominus Moysi: Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos. Cui Moyses: Quæso, ô Domine, quiescat ira tua; & esto placabilis super malitia populi tui, & placatus est Dominus*

Num. 11. *Idem Moyses orauit ad Dominum pro populo & absorptus est ignis, quem immiserat Dominus in eorum castra*

Reg. 7. *Eodem Moyse orante in monte, Iosue Amalechitas deuincit.*

Ios. 10. *Iosue oratione, Sol & Luna steterunt immoti, donec ipse vlcisceretur de inimicis suis.*

Reg. 1. *Anna Helcanæ vxor ob sterilitatem opprobrium passa oratione fit fœcunda.*

Reg. 20. *Per orationem Ezechias sanatur, & salutem animæ & corporis adipiscitur.*

Per orationem Stephani Saulus efficitur Paulus, & doctor gentium, & prædicator orbis terræ.

Iacob. 5. *Elias, homo similis nobis passibilis oratione cœlū claudit, & aperit.*

EXEMP. I. *Quomodo spiritum mœroris & tristitiæ à monacho oratione depulerit B. Bernardus.*

De vita D. Bernardi l. 4. c. 3.

CVm famulus Dei Bernardus, vice quadam plures nobiles & sapientes de sæculi vana conuersatione post se traxisset, erat inter eos primus quidam & præcipuus, Gaufridus nomine, qui post in Claraualle Prioris officio functus beatè defunctus est in eodem. Hic igitur cùm Dei famulum ad monasterium sequeretur, grauissima cœpit tentatione pulsari. Intuitus autem illum vnus è fratribus. Quid est, inquit, quod facies tua tristitiæ quodam nubilo grauiter obuoluta videtur? Cui ille: Scio quod nunquam amplius lætus ero. Quod verbum cum ad Dei famulum idem frater satis anxius retulisset, videns ille basilicam prope viam, per quam gradiebatur, diuertit ad eam, & ingressus orabat. Cæteris autem de foris præstolantibus, Gaufridus grauatus tædio super lapidem obdormiuit. Demum cum ambo pariter surrexissent, ille de oratione, iste de somno, apparuit idem Gaufridus tanto iucundior & hilarior cæteris, quanto tristior prius. Cumque ei prædictus frater verbum mœstitiæ, quod locutus fuerat, amicabiliter improperaret: Tunc, inquit, dixi: Nunquam amplius lætus ero; sed nunc dico: Nunquam amplius tristis ero.

Oratione tristitia pellitur.

II. *De duobus dæmoniacis aliorum oratione ab ea vexatione liberatis.*

Hipponensem quandam virginem scio, cum se oleo perunxisset, cui pro illa orans presbyter instillauerat lacrymas suas, mox à dæmonio fuisse sanatam. Scio etiam Episcopum semel pro adolescente, quem non vidit, orasse: illumque ilicò dæmone caruisse.

D. August. lib. 22. de Ciuit. Dei c. 8.

Oratio à dæmonio liberat.

III. *De naui per preces Siluani Episcopi Philippopolis postea Troadis suo loco mota.*

Hic miraculum à Siluano Troadis Episcopo editum percensere animus est. Nauis oneraria planè maxima, quæ vulgo πλάτη ob latitudinem vocabatur, in qua ingentes vehebantur columnæ, nuper in littore Troadis fabricata fuerat. Hæc cum in mare traducenda esset, & magna hominum multitudo cum multis funibus eam trahere conaretur, nec commoueri quidem potuerat, vbi istud dies complures factum fuit, putabatur nauis à dæmonio detineri. Itaque Siluanum Episcopum adeunt, rogant vt preces in eo loco faciat: nam eo pacto solum nauem posse in mare protrahi credebant. At ille modestè de seipso prædicans, se peccatorem appellauit; dixitque illud non sui, sed alicuius iusti esse. Verum vbi acrius instabant, venit ad littus, preces in Deo fundit, funem vnum manu apprehendit, iubetque illos opus aggredi. Huius igitur leui pulsu agitata in mare raptim fertur. Hoc miraculum à Siluano editum omnes illius prouinciæ incolas magnopere ad pietatem incitauit. Siluanus & aliis etiam vitæ officiis magna suæ bonitatis ostendit indicia. Nam cum clericos ex litigantium controuersiis quæstum facere videret, deinceps neminem ex clero Iudicem esse permisit. Sed acceptis litigantium libellis, vnum ex fidelibus laicis, quem æquo & bono fauere pro certo cognosceret, eum causarum cognitioni præfecit: sicque litigantes contentione & controuersia liberauit. His de causis Siluanus maximam gloriam apud omnes sibi conciliauit.

Ex Socrat. lib. 7 c. 36. Baron. tom. 5. Annal. an. 434.

Miraculum ad preces Siluani.

Iudicium Clericis sublatum, Laicis à Siluano traditum.

IV. *Iacobi Episcopi precibus Nisibis vrbs quomodo ab obsidione Saporis Regis Persarum liberata sit.*

Nic. Call. lib. 9. Eccles. hist. Trip. lib. 5 c. 45. Theodoret lib 2. cap 30. Baron. tom. 3. ad an. 338. 2.

Nisibis obsidetur.

Nisibim, quæ etiam Antiochia Mygdoniæ à quibusdam dicitur, Sapores ad dies septuaginta oppugnauit, tormentis per circuitum dispositis, vallo in magnam altitudinem excitato, omni genere armorum bellicarumque ad expugnandas vrbes comparatarum machinarum emisso, fossisque & aggeribus ductis. Vt autem res omnes expertus nihil egit, fluuium Mygdonum (ita enim dicitur qui mediam secat vrbem) longius à muro aggeribus ex vtraque parte prælatis, qui vndas cohiberent constructis inhibuit; & de repente quasi tormentum quoddam mœnibus immisit. Atque illa, quod vim & impetum vndarum non sustinerent, in parte vtraque meatum illi præbentia, cessere atque concidere. Persa autem in spem vrbis potiundæ erectus, postridie lutosis aquosisque locis exsiccatis, ad muri, qui conciderat, partes cum copiis omnibus accedens, mœnia ipsa, ita vt antea fuerant restaurata vidit. Vrbis namque Episcopus Iacobus diuinæ sortis minime expers, oratione celeriter ea restituit. Et accedentes præterea ad ea Persas, quæ in conspectum non caderent, depulit telis. Quod Sapores cernens, consternatus obstupuit: Et quod circa murum virum splendido regioque cultu ornatum vidisset, Constantium eum esse arbitratus, cædem eis minatus est, qui eum non adesse renunciauerant. Vbi vero illi vera esse quæ dixissent, Constantium scilicet Antiochiæ esse, confirmarunt, agnouit visionis eius prodigiũ, Deumq; res Romanas propugnare dixit. Eaque de re ad iram prolapsus, in aërem tela, vulneraturum se esse eum qui corpore caret, ratus, miser coniecit. Ephraim autem, qui apud Syros optimus fuit scriptor, muro conscenso, vbi innumerabilem illam hostium multitudinem vidit, Iacobum, qui tum ibi, vt dictum est, Episcopum agebat, rogauit, vt muliones & culices Persis immitteret: quibus illi etiam per minima animalia Deum eis abunde auxilium ferre, cognoscerent. Et ecce, simul cum ipsa precatione, animalculorum aëreus exercitus nubis instar confertim in illos inuolat, & in elephantorum proboscides, quæ veluti tibiæ directæ eminebant, equorumque & aliorum iumentorum aures & nares irruit. Illi vero animalculorum eorum non ferentes congressum, nullo seruato ordine, cum impetu discurrentes miscentur, fugientesque turpiter concidunt. At Sapores ex rebus minimis maximo Dei subsidio cognito, quam multa per eam expeditionem tentasset, cum probro tamen & ignominia inde discessit, clade sibi ipsi potius quam victoria parta.

Iacobus Episcopus Nisibis defendit ciuitatem ab exercitu Persarum.

Mulionib⁹ & culicibus vincuntur hostes.

RexPersarũ turpiter cedit.

V. *De Aureliana ciuitate Aniani Epis. oratione ab hostibus liberata.*

Greg. Turon. histor. Franc. lib 2 cap. 7. apud Baron. tom. 6. Ann. 451. & Sur. 17. Nouemb

Attila Rex Hunnorum à Metensi vrbe egrediens cum multas Galliarum ciuitates opprimeret, Aureliam aggreditur, eamque maximo arietum impulsu nititur expugnare. Erat eo tempore beatissimus Anianus supradictæ vrbis Episcopus, vir eximiæ prudentiæ, ac laudabilis sanctitatis, cuius virtutem gesta nobiscum fideliter retinentur. Cumque inclusi populi suo Pontifici, ecquid agerent, exclamarent: ille filius in Deo, monet omnes in oratione prosterni, atq; cum lacrymis præsens semper in necessitatibus Domini auxilium implorare. Denique iis, vt præceperat, deprecantibus, ait sacerdos: Aspicite de muro ciuitatis, si Dei misericordia iam succurrat, suspicabatur enim per Dei misericordiam Aetium aduenire, ad quem & Arelatem abierat prius suspensus futuri. Adspiciẽtes autem de muro neminem viderunt. Et ille: Orate, inquit, fideliter: Dominus liberabit vos hodie. Orantibus autem illis, ait: Aspicite iterum. Et cum aspexissent, neminem viderunt, qui ferret auxilium. Ait eis tertio: si fideliter petitis, Deus velociter adest. At illi fletu iterum & eiulatu magno Domini misericordiam implorabant. Exacta quoque oratione, iuxta senis imperium aspicientes denuo, viderunt de longe quasi nubeculam de terra consurgere. Quod cum renunciarent, ait sacerdos: Domini auxilium est. Interea iam trementibus ab ictu arietum muris, iamque ruituris: Ecce Aetius, & Theodoricus Gotthorum Rex ac Torismundus eius filius, cum exercitibus suis ad ciuitatem accurrunt, aduersumque hostem reiiciunt ac repellunt. Itaque liberata obtentu beatissimi ciuitate, Attilam fugant. Hæc Gregorius. Sidonius vero, hostes non obsedisse tantum & oppugnasse, sed & irrupisse in ciuitatem tradit, non autem dirupisse, interrumpente repentino Aetii cum Gotthis aduentu: hæcque omnia precibus Aniani obtenta ait, atque vaticinio prædicta.

Oratione Aniani Aurelia ab Attilæ direptione liberatur.

Sidon. Apol lib. 8. epist. 1

VI. *Otto Rex, vt alter Moyses, oratione hostes fugat.*

Luitpr. lib. 4 cap. 11. Witich. Saxo. 2. Sigebert. an. Dom. 938.

Anno Domini nonagesimo trigesimo octauo, rebellãtibus aduersus Ottonem Regem Henrico fratre, Eberardo Duce Francorum, atque Gisleberto Duce Lotharingiæ, comparatoque validissimo exercitu, Ottone vero aduersus eos expeditionem parante: vt ostenderet Deus, non vinci hostes armis tantum, sed precibus, & præualere iustam causam omni apparatui validissimo, atque fidendum potius diuinæ quam humanæ potentiæ, in transitu Rheni sic permisit Ottonis discidi copias, vt aliis ad ripam vlteriorem transmissis, aliis in citeriore remanentibus cum Ottone, necesse fuerit istis, qui transmiserant amnem, ex improuiso apparente ingenti exercitu hostium, cum illis conferre manus. Et quamuis paucissimi numero essent, eos tamen vicerunt atque fugarunt incruenta parta victoria. Vt autem ista se habuerunt Witichindus Saxo describit, & Luitprandus & alii. Tunc Rex (inquit Luitprandus) denique suorum tantam constantiam non sine diuino instinctu considerans: quoniam studio intercedente, corporali præsentia suis subuenire non poterat, recordatus populi Domini, qui repugnantes sibi Amalechitas orationibus Moysi serui

Hostes multi quatione à paucis victi.

1. Reg. 7.

Dei

Dei deuicerat, protinus de equo descendit, seque cum omni populo lacrymas fundens ante victoriferos clauos manibus Domini nostri IESV CHRISTI affixos, suæque lanceæ impositos, in orationem dedit. Quantumque iusti viri (secundum iusti viri sententiam Iacobi) tunc valeret oratio, res manifesta probauit. Eo namque orante, cum ex suis nullus occumberet, hostes sunt in fugam conuersi, nonnullique eorum cur fugerent, penitus ignorabant.

Iacob 5.

VII. *Iram Domini in Venetos placat Laurent. Iustinianus Patriarcha suis orationibus.*

Ex Iustin. Oratore in vita eius apud Sur. to. 1. die .. Ian. circa ann. 1410. ... claruit.

Aliud eiusdem generis certissimum extat exemplum in vita Laurentii Iustiniani Patriarchæ Veneti huiusmodi: Est prope Corcyram locus asper & incultus, vbi vir habitauerat eremita triginta & amplius annos, vitæ abstinẽtia, & orationibus, & quod primum ferebatur, prophetiæ spiritu insignis. Gerebat forte Corcyræ negotium vir Venetus tam genere quam moribus præstans: qui cum arderet bellum, quod cum Philippo Mediolani Duce gerebatur, & afflictiores viderentur esse res Venetæ, adiit virum Dei: rogat, num Veneta Respublica, vt ferebatur deplorata esset. Ad quem eremita, Commotus est, inquit, furor Domini contra vos, quia verbum Domini proiecistis: & nisi Pontificis vestri lacrymæ interpellarent pro vobis, iam dudum quasi Sodoma periissetis. Tale de Laurentio testimonium retulit eremita in mediis Corcyræ rupibus & speluncis, cui non solum Laurentius, sed omnes fere mortales incogniti erant & inauditi.

Orationes Laur. Iustiniani efficaces.

VIII. *De Bonifacio adhuc puero, qui oratione horreum tritico impleuit.*

Greg. lib. Dial. ca. 9. Bonifacii adhuc pueri liberalitas.

Miranda sunt quæ de precibus Bonifacii adhuc puer refert Gregorius; Nam eo tempore, quo cum matre sua puer habitabat, egressus hospitio nonnunquam sine linea, crebo etiam sine tunica reuertebatur; quia mox vt nudum quempiam inuenit, vestiebat, hic se expolians, vt se ante Dei oculos illius mercede vestiret. Quem mater frequenter increpare consueuerat, dicens; quod iustum nõ esset, vt ipse inops pauperib. vestimenta largiretur. Quæ die quadam horreum ingressa pęne omne triticum quod sibi in expendium totius anni præparauerat, inuenit à filio pauperibus erogatum. Cumque semetipsam alapis pugnisq; tunderet, quod quasi anni subsidia perdidisset, superuenit Bonifacius puer eamque verbis, quibus valuit, consolari cœpit. Quæ cum nihil consolationis admitteret, hanc rogauit vt ab horreo exire debuisset, in quo ex omni eorum tritico parum quod inuentum est remansisset. Puer autem Dei sese illic protinus in orationem dedit: qui post paululum egressus, ad horreum matrem reduxit: quod ita tritico plenum inuentum est sicut plenum ante non fuerat: vnde mater illius totius anni sumptus se congregasse gaudebat. Quo viso miraculo compuncta mater iam ipsa cœpit hortari, vt daret, qui sic celeriter posset, quæ petiisset, accipere.

Miraculum oratione pueri factum.

IX. *Quomodo S. Eutychius Episcopus Constantinopolit. precibus suis complures Christianos à fame vrgente liberauerit.*

Eustathius de rebus gestis Eutychii apud Metaphr. & Sur. 6. April. & Bar. to. 7. an. 564.

Impiorum Persarum in Rempublicam nostram impetum omnes scimus, cum nouus Nabuchodonosor Cosrhoes Sebastem venit & Melitenem. Cum igitur in magnas tunc angustias atque discrimen adductæ res essent vicini omnes fere tum Nicopoli, tum Cæsarea, tum Comanis, tum Zala ex aliisque finitimis ciuitatibus Amaseam tanquam ad locum munitissimum se conferebant, non tam verbis præsidio, quam viri sancti Eutychii precibus confisi: omnes enim & ciues, & inquilini, qui magna ex parte erant. Iberi & hospites reliqui suam secundum Deum in hoc sancto viro spem collocauerãt: ex eius enim ore pendentes, & verba ipsius audientes, seruati sunt. Merito igitur in tali tumultu innumerabilis hominum multitudo ad eam vrbem concurrit. Sed cum ibi diu esset commorata, magna cibariorum penuria consecuta est. Itaque omnes ad sanctum ipsius monasterium tanquam tutissimum in portum confugiebant, vt simul cum corporibus animas pascerent. Quare cum magnus quotidie sumptus fieret, & fames in dies cresceret cum propter nostros exercitus, tum propter Dei & Reipublicæ nostræ aduersarios, magna omnes in mœstitia & angustiis versabamur. Cum enim multitudini panis subministraretur, & sic exinanitæ essent arcæ monasterii, in quibus farinæ conseruabantur, vt ne vnius quidem hebdomadæ cibus in eis reliquus esset: cum igitur horrei custodes monachi religiosissimi farinam minui, & flagitantium cernerent crescere multitudinem, ad virum magnum accesserunt, illum scripturæ locum vsurpantes: *Transiens in Macedoniam adiuua nos*: Quoniam iam farina in arcis deficit, & spes victus nobis adimitur. At ille interposita mora, nihil dubitans, sed opulentæ Dei misericordię fidens, in eum ingressus est locum, in quo arcæ erant, farina iam vacuæ. Et cum Deum obsecrasset, ministros hortatus est; Bono inquiens, animo estote: quantum enim egentibus impertitis, duplum Dominus noster elargietur: Spero enim quemadmodum olim ex hydria farina non defecit, ita nunc minime defuturam. Nam licet declinaueritis ex hoc in illud, vt in psalmo dictum est, hoc est, à pleno in id quod est inane; tamen *fex eius non erit exinanita: sed edent omnes, & saturabatur, & laudabunt Dominum Deum nostrum.* His verbis gaudio repleti religiosissimi monachi alacriter mandata exequebantur; panes omnibus aduenientibus distribuentes. Atque hoc quidem modo magnam populi turbam fame laborantem diu nutrierunt. Et eo sane maius miraculum apparuit, quod cum farinæ in annum paratæ nihil adderetur, & tamen quotidie insumeretur;

Farina diuinitus aucta.

Act. 6.

3. Reg. 17.

Psal. 74.

tamen non solum non defecit, verum etiam postquam noua farina esset illata, farina vetus diu, immo semper satis fuit, sicut scriptum est: Comedetis vetera super vetera, & vetera à conspectu recentium efferetis.

X. *Orationis beneficio à Deo Opt Max. pluuiam impetrant Christiani, quam non potuerunt obtinere à suis diis infid. les.*

D. Iu ?in. Epist 1. ad calcem apolog. 2. pro Christianis Orosius lib. 7. c. 15. Ammianus M. rce..in vita imp. Ma. Antonini, & alii Niceph. lib. 4 hist. e cl. cap. 12.

Imp. Cæs. M. Aurelius Antoninus Germanicus, Parthicus, Sarmaticus, populo Romano sacroque senatui salutem. Notos vobis facio conatus meos & successus belli Germanici, quantisque in hostico laborauerim difficultatibus, circumuentus à latronibus lxxiv. intra nonum miliarium. Eos in propinquo esse indicarunt exploratores, & Pompeianus magister militum conspectos mihi esse significauit. Itaque sensi me cum legionibus prima, decima gemina, Euphratensique pœne oppositum ab immensa colluuie, in qua numerabantur armatorum nongenta septuaginta quinque millia. Cumque non haberem copias conferendas numero barbarorũ hostium, precabundas confugi ad opem patriorum numinum: à quibus neglectus, & in arctum redactus ab hoste acciui, quos Christianos vocamus: Ii perquisiti, bene multi reperti sunt. Infremui in eos quod non debueram, vt postea cognoui ex mirifica eorum patientia. Qui mox rem aggressi sunt absque telis, armis tubisque, nimirum abhorrentes ab istius modi paratu, & contenti Deo, quem circumferunt secum in conscientia. Credibile est igitur, licet impios existimemus, Deum pro munimento habere in pectore; prostrati enim humi non solum pro me deprecati sunt; sed & pro præsenti exercitu, petentes opem contra vrgentem sitim & inediam. Quintus enim dies erat, ex quo aqua carere cæperamus; eramus quippe in hostili solo, in ipso meditullio Germaniæ. Confestim autem vt procubuerunt in facies & preces fuderunt ad ignotum mihi Deum, descenderunt de cœlo, in nos quidem frigidissimus imber; in nostros vero hostes grando mixta fulminibus, vt sine mora sentiremus præsto esse inuictam opem Dei potentissimi. Iam nunc igitur permittimus esse Christianos huiusmodi hominibus, ne forte contra nos tale quodpiam telum postulando inpetrent: & autorem me interpono, ne cuiquam religio Christiana vertatur crimini. Quod si quis Christianum detulerit, hoc solo nomine quod Christianus sit, volo vt delatus Christianũ se impune fateatur modo nihil ei obiiciatur præter religionem diuersam: delator vero eius viuus comburatur. Confessum aũt compertumq; Christianum nolo ad mutandum religionem induci, à prouinciæ præside suo relinquendum arbitrio, & hoc meum decretum senatus consulto ratum fieri volo: iubeoque proponi publice legendum in Traiani foro, vt inde porro transmittatur in prouincias, cura Verasii Pollionis Vrbi præfecti. Huius quoque edicti transcribendi vndique copiam permitto omnibus desumentibus ex nostro exemplari publice in foro proposito.

Deum in pectore gerunt Christiani.

Pluuia Christianorum precibus impetrata.

Christiani quo honore affecti in exercitu M. Aurelii Imp

XI. *Quomodo S. Scholastica orando pluuiam tempestatemque im etrauerit.*

D. Greg. li. Dial. ca. 3

Huic subiungam illud de Scholastica sorore D. Benedicti. Illa namque omnipotenti Deo ab ipso infantiæ tempore dedicata ad eum semel per annum venire consueuerat. Ad quam vir Dei non longe extra ianuam in possessione monasterii descendebat. Quadam vero die venit ex more: atque ad eam cum discipulis venerabilis eius descendit frater; qui totum diem in Dei laudibus, sacrisque colloquiis ducentes, incumbentibus iam noctis tenebris simul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad mensam sederent, & inter sacra colloquia tardior se hora protraheret: eadem sanctimonialis femina soror eius eum rogauit, dicens: Quæso te, vt ista nocte nõ me deseras, vt vsque mane de cælestis vitæ gaudiis loquamur? Cui ille respondit: Quid est quod loquaris soror? Manere extra cellam nullatenus possum. Tanta vero erat cœli serenitas, vt nulla in aere nubes appareret Sanctimonialis autem femina cum verba fratris negantis audisset, insertas digitis manus super mensam posuit; & caput in manibus omnipotentem Deum rogatura declinauit. Cumque demensa leuaret caput, tanta coruscationis & tonitrui virtus, tantaque inundatio pluuiæ erupit, vt neque venerabilis Benedictus, neque fratres, qui cum eo aderant, extra loci flumen, quo consederant, pedem mouere potuissent. Sanctimonialis quippe femina caput in manibus declinans lacrymarum fluuium in mensam fuderat, per quas serenitatem aeris ad pluuiam traxit. Nec paulo tardius post oratione inundatio illa secuta est, sed tanta fuit conuenientia orationis & inundationis, vt de mensa caput iam cum tonitruo leuaret, quatenus vnum idemque esset monumentum, & leuare caput, & pluuiam deponere. Tunc vir Dei inter coruscos & tonitruos atque ingentis pluuiæ inundationem videns se ad monasterium non posse remeare; cœpit conqueri contristatus, dicens: Parcat tibi omnipotens Deus, soror, quid est quod fecisti: Cui illa respondit: Ecce rogaui te, & audire me noluisti: rogaui Deum meum & audiuit me. Modo igitur, si potes, egredere: & me dimissa, ad monasterium recede. Ipse autem exire extra tectum non valens; qui remanere sponte noluit in loco mansit inuitus Sicque factum est vt totam noctem peruigilem ducerent, atq; per sacra spiritualis vitæ colloquia sese vicaria relatione satiarent.

Scholast ca, oratio ne pluuia impetrat

Piorum c loquia qu

XII. *Theodori Anachoretæ serui Dei oratione aqua maris salsa dulcis effecta est.*

'o. Mosch. Euir. Prat. ʃʃ ir c 17

Anachoreta quidam erat in partibus Iordanis nomine Theodorus, eunuchus. Hic necessitate quadam compulsus est Constantinopolim pergere ingressusque est nauem. Cum vero nauis diutius detine-

tineretur in pelago, defecit aqua erantque nautæ, & vectores in magna anxietate & deſperatione. Surgens autem Anachoreta, & expandens in cœlum manus ſuas ad Deum, qui ſaluat de morte animas noſtras; facta oratione, ſignauit mare ſigno Crucis, & ait nautis: Benedictus Dominus, haurite quantum aquæ opus habetis. Impleueruntque omnia vaſa ſua de mari aqua dulci & omnes glorificauerunt Deum.

[V]is oratio[n]is cum ſi[g]no crucis.

XIII. *De In[n]ocentio viro honorabili à tibia morbo ſuis aliorumque precibus miracu[l]oſe liberato.*

[D]. Aug lib. [2]2. d. ciu. Dei [c]ap. 8.

Apud Carthaginem quis nouit, præter admodum pauciſſimos, ſalutem, quæ facta eſt Innocentio ex Aduocato vicariæ præfecturæ, vbi nos interfuimus, & oculis aſpeximus noſtris: Venientes enim de tranſmarinis, me & fratrem meum Alipium, nondum quidem clericos, ſed iam Deo ſeruientes, vt erat cum tota domo ſua religioſiſſimus; ipſe ſuſceperat, & apud eum tunc habitabamus. Curabatur à medicis propter fiſtulas quas numeroſas atque perplexas habuit in poſteriore atque ima corporis parte. Iam ſecuerant eum, & artis ſuæ cætera medicamentis agebant. Paſſus autem fuerat in ſectione illa & diuturnos, & acerbos dolores. Sed vnus inter multos ſinus fefellerat medicos atque ita latuerat, vt eum non tangerent quem ferro aperire debuerant. Denique ſanatis omnibus, quæ aperta curabant, iſte remanſerat ſolus, cui fruſtra impendebatur labor. Quas moras ille ſuſpectas habens, multumque formidans, ne iterū ſecaretur, quod ei prædixerat alius medicus domeſticus eius, quem non admiſerant illi vt ſaltem videret, cum primum ſectus eſt, quomodo id facerent, iratuſque illum domo abiecerat, vixque receperat erupit, atq; ait. Iterum me ſecturi eſtis? Ad illius, quem noluiſtis eſſe præſentem, verba venturus ſum? Irridere illi medicum imperitum, metumque hominis bonis verbis promiſſionibuſque lenire. Præterierunt & alii dies plurimi, nihilque proficiebat omne quod fiebant. Medici tamen in ſua pollicitatione perſiſtebant, nō ſe illum ſinum ferro, ſed medicamentis eſſe clauſuros: adhibuerunt & alium grandæuum iam medicum ſatiſque in ea arte laudatum: ad huc enim viuebat Ammonius, qui loco inſpecto, idem quod illi eorum diligentia peritiaque promiſit. Cuius ille factus auctoritate ſecurus, domeſtico ſuo medico; qui futuram prædixerat aliam ſectionem, faceta hilaritate, velut iam ſaluus eluſit. Quid plura? Poſtea tot dies inaniter conſumpti tranſierunt, v[t] feſſi atque confuſi faterentur, eum niſi ferro nullo modo poſſe ſanari. Expauit, expalluit nimio timore turbatus, atque vbi ſe collegit, farique potuit, abire illos iuſſit, & ad ſe amplius non accedere, nec aliud occurrit fatigato lacrymis: & illa iam neceſſitate conſtricto, niſi vt adhiberet Alexandrinum quendam, qui tunc chirurgus mirabilis habebatur, vt ipſe faceret, quod ab illis fieri nolebat iratus. Sed poſteaquam venit ille, laboremque illorum in cicatricibus ſicut artifex vidit, boni viri functus officio, perſuaſit homini, vt illi potius, qui in eo tantum laborauerant, quantum ipſe inſpiciens mirabatur, curationis ſuæ fine fruerentur, adiiciens quod re vera niſi ſectus eſſet, ſaluus eſſe non poſſet: valde abhorrere à ſuis moribus, vt hominibus, quorum artificioſiſſimam operam, induſtriam, diligentiam admirans in cicatricibus eius videret, propter exiguum quod remanſit, palmam tanti laboris auferret. Redditi ſunt animo eius, & placuit, vt eodem Alexandrino aſſiſtente ipſum ſinum illum ferro, qui iam conſenſu omnium aliter inſanabilis putabatur, aperirent. Quæ res dilata eſt in conſequentem diem. Sed cum abiiſſent illi, ex mœrore nimio domini tantus eſt in domo illa exortus dolor, vt tanquam funeris planctus vix comprimeretur à nobis. Viſitabant eum quotidie ſancti viri, Epiſcopus tunc Vzalenſis beatæ memoriæ Saturninus & presbyter Geloſus, ac diaconi Carthaginenſis eccleſiæ. In quibus erat, & ex quibus ſolus eſt nunc in rebus humanis iam Epiſcopus, cum honore à nobis debito nominandus, Aurelius, cum quo recordantes mirabilia opera Dei de hac re ſæpe collocuti ſumus, eumque valde meminiſſe, quod commemorauimus, inuenimus. Qui cum eum, ſicut ſolebant, veſpere viſitarent, rogauit eos mirabilibus lacrymis, vt mane dignarentur eſſe præſentes ſuo funeri potius, quam dolori. Tantus enim eum metus ex prioribus inuaſerat pœnis, vt ſe inter medicorum manus non dubitaret eſſe moriturum. Conſolati ſunt eum illi, vt in Deo fideret, eiuſdem voluntatem viriliter ferret. Inde ad orationē ingreſſi ſumus. Vbi nobis ex more genua figentibus atque incumbentibus terræ, ille ſe ita proiecit tanquam fuiſſet aliquo impellente grauiter proſtratus, & cœpit orare. Quibus modis quo affectu, quo motu animi, quo fluuio lacrymarum quibus gemitibus atq; ſingultibus, ſuccurrentibus omnia membra eius, & pæne intercludentibus ſpiritum, quis vllis explicet verbis? Vtrum orarent alii, nec in hæc eorum inuerteretur intentio, neſciebam. Ego tamen prorſus orare nil poteram, hoc tantummodo breuiter in corde meo dixi: *Domine quas tuorum preces exaudis, ſi has non exaudis?* Nihil enim mihi videbatur addi iam poſſe, niſi vt expiraret orando. Surreximus; & accepta ab Epiſcopo benedictione diſceſſimus rogante illo, vt mane adeſſent, illiſque vt æquo animo eſſet hortantibus. Illuxit dies qui metuebatur, aderant ſerui Dei, ſicut ſe affuturos eſſe promiſerāt. Ingreſſi ſunt medici, parantur omnia, quæ hora illa poſcebat, tremenda ferramenta proferuntur, attonitis ſuſpenſiſque omnibus. Eis autem, quorum erat maior auctoritas, defectum animi eius conſolando erigentibus; ad manus ſecturi membra lectulo componuntur, ſoluuntur nodi ligamentorum, nudatur locus, inſpicit medicus, & ſecandum illum ſinum armatus atque intentus inquirit. Scrutatur oculis, digitiſque

[In]nocen[ti]us quon[da]m Aduo[ca]tus con[ſ]tatur.

[M]edicorū [la]bor ac [ſpe]s vana [cir]ca curam [In]nocentii.

Infirmi viſitandi.

Pro infirmis & afflictis orandum.

D. Aug. oratio efficax.

Innocētius præter ſpē omnem mire curatus deprehenditur.

que contrectat. Tentat denique modis omnibus inuenit firmiſſimam cicatricem. Iam illa lætitia, & laus & gratiarum actio & miſericordia, omnipotenti Deo, quæ fuſa eſt ore omnium lacrymantibus gaudiis non eſt committenda meis verbis: cogitetur potius quam dicatur.

XIV. *Vt ingentem Barbarorum exercitum non pugnando, ſed orando vicerit Theodoſius iunior.*

Tripart. hiſt. eccl. lib 11. *cap.* 12.

Cum Barbari quidam tempore Theodoſii iunioris iam parati eſſent Romanorum fines inuadere, hæc audiens Imperator, pro ſua conſuetudine hanc ſolicitudinem Deo commiſit, & orationibus occupatus cito promeruit quod quæſiuit. Hæc enim Barbaris acciderunt. Dux eorum nomine Rugas fulmine percuſſus interiit, ſecutaq; peſtis maximam partem eorum interemit. Et non ſolum hoc ſufficit, ſed etiam ignis de cœlo deſcendens plurimos, qui videbantur remanſiſſe, conſumpſit. Quæ res Barbaros in formidine magna conſtituit, non ſolum quod contra gentem Romanorum fortiſſimam arma leuare auſi fuiſſent, ſed quod ſic eos à forti Deo iuuari conſpicerent. Tum Proclus Epiſcopus de prophetia Ezechielis coram Eccleſia faciens ſermonem, de collata ſalute ab omnibus eſt laudatus. Cuius prophetiæ verba ſunt hæc. Et tu fili hominis prophetiza in Gog principe Moſoch & Thuba Iudico enim eum morte & ſanguine & imbre diluuii, & lapidibus grandinis & ignem & ſulphur pluam ſuper eum & omnes qui cum eo ſunt: Et poſt pauca: Et ſcient; quia ego ſum Dominus.

Oratione Barbaros vincit Theodoſius.

XV. *De Chriſtianis per Barbaros ligatis, & in ſeruitutem educendis ad preces B. Remberti abſolutis.*

Ex Io. Magno lib. 17. *Crantz. l.* 2. *Metr. c.* 10. *&* 11. *Sur. to.* 1. *Bozius lib.* 5. *de Sig. c.* 1.

Sub annum octingenteſimum trigeſimum tertium, Rembertus Hamburgenſis Epiſcopus latiſſime in Dania, Suetia, & regionibus vicinis cultum Chriſti ampliauit. De ipſo inter alia produnt cum vidiſſet in Daniæ quadam regione innumerã Chriſtianorum multitudinem catenis vinctam in ſeruitutem Duci à piratis, precibus ſe dedit, & continuo fracta ſunt vincula, Barbaris Danis ſtupore perculſis. Sæpius cum mare traiiceret, Suetiam, vel alia loca petens, tempeſtates ſupplici ad Deum voto ſedauit, dæmones è corporibus fugauit: hæc & alia multa cum perficeret, multos ad Chriſti cultum traduxit è Danis.

S. Remberti miracula.

XVI. *De latronibus piæ mulieris oratione à moleſtia inferenda coarctatis.*

Io. Trith in Chro. Monaſterii Hirſ. ann. Dom. 1157.

Anno Domini 1157. claruit in Hollandia Sophia Theodorici Hollandiæ Comitis vxor, mulier ſancta, & in Chriſti amore deuotiſſima, orationibus, ieiuniis, vigiliis, & eleemoſynis continue intenta, quæ miraculis tam in vita, quam poſt mortem claruiſſe perhibetur. Cum hæc ſancta mulier limina ſancti Apoſtoli Iacobi in Gallicia viſitatura in crudeles incidiſſet latrones, qui eam non ſolum ſpoliare clenodiis, verum etiam vita priuare volebant, tanta eos virtute orationum ſuarum conſtrinxit & ligauit, vt ſe mouere de loco, vel manus in eam mittere nullatenus poſſent. Vnde ſtupentes veniam ab ea poſtulabant, qua accepta ſubito fugientes abierunt. Tandem vero poſt multa opera pietatis, cum iam tertio ad viſitandum ſanctum Chriſti ſepulcrum Hieroſolymam eſſet profecta, ſacris locis deuotiſſime perluſtratis, 6. Cal. Octob. feliciter in Domino quieuit, & in hoſpitali Teutonicorum in Hieruſalem eſt ſepulta.

Virtus o[...] tionis q[...] ta.

XVII. *De incendio Conſtantinopoli per preces S. Marciani ſuperato.*

Ex Met[...] Sur. in v[...] S. Marci[...] 10 *Ianu[...] & Bar.* 465.

Anno Domini quadringenteſimo ſexageſimo quinto, per malum dæmonem incendium magnum in Ciuitatem Conſtantinopolitanam fuit immiſſum. Cum autem ferociter ſerpens omnia depaſceret, & conſequenter eius impetus ædem ſacram S. Anaſtaſiæ comprehenderet, tum homo Dei Marcianus nihil perterritus, &, ne ſi quidem eum in orbem circumſideret ignis, nihili faciens, ſed fidei in Deum credens omnia cedere, ſacris acceptis Euangeliis in ſummum tectum aſcendit; & ſtans in medio flammæ, & ſe conuertens ad preces: Chriſte Deus, dicebat, Deus patrum noſtrorum, qui Abrahę ſacrificium ſuſcepiſti, & quem ei ex promiſſione præter ſpem tribuiſti filium, præter ſpem à cæde liberaſti: qui etiam in fornace Babylonica tres pueros captiuos eo effeciſti potentiores: ipſe nunc quoque Domine, hanc tuam domum conſerua, ne lædatur ab igne: & ne concedas, vt opus tuum, quod nos multo labore & tanto perfecimus deſiderio, ignis deſtruat; ne adhuc pergat inimicus aduerſus nos inſolenter gloriari? nec ora Arianorum, qui ſunt nobis propinqui nos probris appetant: ſed nunc quoque oſtende aliquid dignum tua benignitate & maieſtate, ad gloriam tui nominis, & ad noſtram, qui veritati credimus, gloriationem & exultationem. Hæc cum ille diceret, vna cum verbis effluebant lacrymæ, & oſtendebant eum intus extabeſcere. Deinde cum ſubiunxiſſet, Amen; videbant fere omnes, qui aderant, primum quidem ignem ſibilantem circa totam ædem, & in illam veluti facientem impetum, deinde vero recedentem, & veluti repreſſum à quadã inexpugnabili & fortiſſima virtute. Certe hæc quoque ſacra ædes, quomodo diuinorum puerorum aliquando corpora, tota illæſa, tota intacta in tanto (ô Chriſte Saluator) igne eſt conſeruata. Sed ne tota periret ciuitas hoc incendio, preces quoque ſancti Marcelli Archimandritæ viri ſanctiſſimi obtinuiſſe, qui res ab eo geſtas deſcripſit, teſtatur; à quo & eiuſdem incendii vaſtitas deſcribitur.

Gen. 12. S. Marc[...] oratio.

Dan. 3.

Oration[...] S. Marci[...] nus ince[...] dium ſu[...] rat.

Apud Su[...] 29. *Decen[...]*

XVIII. *De Adoleſcente vano per orationes S. Elizabethæ Vngaricæ ad meliorem vitam conuerſo.*

Iacob Mo[...] ta in vita eius c. 24. *[A]pud Sur. N[o]uemb.* 29.

Venit inuiſendi gratia matrona quædam nobilis ad S. Eliſabethæ Regis Hungariæ filiam, adducto

ſecum

ſecum adoleſcente, quem veſtis compta & incompti mores, ſeculari prorſus eſſe animo haud obſcure prodebant. Ad quem Eliſabeth: Quid tu, inquit, ô adoleſcens, tam inſigniter & veſte & moribus ſecularem præfers animum, quem magis Deo tuo prona ſeruitute iam olim dedicatum oportuit: Eſt, ait adoleſcens, heu mihi, ita vt dicis, ô domina: ſed oro te plurimum, pro me Deum precari digneris, quo mihi bonum, quod proponis, & incipiendi & perficiendi donetur gratia. Mox illa: Itane, inquit, ſerio petis, vt pro te Deum orem? Peto, ait ille, ſerio, in timeque. Statim illa: Oportet inquit, te itidem facere, precesq; meas tuis iuuare. Quo perſuaſo, itum eſt, ac vtrinque oratum loco ſatis congruenti. Iamque nonnihil moræ interceſſerat, cum ecce adoleſcens clamare cœpit: *Iamiam, ô domina, precari deſiſte: Incendor enim ita tuarum feruore precum, vt ferre vix queam.* Tum illa vehementius orationi inſtare, acriore mentis anniſu Deo propinquare. At ille ſemet intentius inflammari ſentiens, viribusque paulatim deſtitui, toto iam corpore in ſudorem eunte, atque crebri vaporis nebulam paſſim exhalante, clamat altiore voce, diſiectis præ laſſitudine brachiis, genibusque ad ruinam ſubſidentibus: *Ceſſa ô domina ceſſa: quia vaſtiſſimo ſupplicationis tui incendio præcordia mea & ipſæ medullæ depaſcuntur.* Defectum ita iuuenem duæ confeſtim ex pediſſequis, ſimulque matrona paulo ante memorata medium corripiunt, &, ne caſu repentino elideretur, ſuſtentant feruorem eius intenſiſſimũ, & calidiſſimo perfuſa membra ſudore vix tactũ manuum pati valentes. Tandẽ nihilo ſegnius in oratione perſeuerantem, anhelus iuuenis quam potuit altiſſima voce ſæpius inclamat, dicens: *Oro te per Ieſum, vt cœpto munere iamiam ſuperſedeas, ne me precibus infauſte mori cogas; quem vitæ meliori feliciter deſtinaſti.* Confeſtim igitur vt Eliſabeth precandi ſtudium remiſit, remiſſo pariter calore, iuuenis ille velociſſime refrigeratus, aſſumpturum ſeſe maturius Aſſiſſiantis inſtitutũ pollicitus: quod & non multo poſt tempore aſſumpſit, aſſumptum coluit, cultum viriliter conſummauit. Hac precandi conſuetudine Dei famulam multis hominum ſaluti fuiſſe, celebri memoria proditum eſt.

XIX. *De viro pigritante in oratione, paulatim tandem virtutibus deſtituto.*

Vidi hominem, inquit Thomas Cantipr. ſine cõparatione fere ſui temporis humilem, feruidum charitate, egenis beneficium, ſobrium ſupra modũ, erga afflictos pium, in corporis caſtigatione præcipue aſſiduum, ab omnibus contagionum ſpurcitiis alienum. Hæc in gratuitis. In naturalibus vero ita erat bene & decenter ornatus, vt nihil in eo imperfectum reliquiſſe omnipotens bonitas putaretur. Pro cœlibatu ergo & ſanctimonia ab omnibus honoratus, quaſi ſanctus iam in terra inter homines habebatur; ita vt de eo maximum quendam virum dicentem audirem: Quandocunque me iſtum videre contingit, non hominem me puto videre, ſed Angelum. Hunc poſtea gradatim à rigore iuſtitiæ vidimus recedentem, & tantam erga Deum ingratitudinem incurriſſe; vt Miſſarum ſolennia audire contemneret, & nullum in eo virtutis veſtigium remaneret: ſed omni labe pollutus nullam prorſus luxuriam, nullum facinus abhorreret: & hoc, quia alas virtutis gratuitæ vel naturalis orationibus inſiſtendo & lacrymis, non protexit, ſed viribus ſuis & ſanctitati confiſus eſt. Tepor in orationis exercitio valde noxius.

TIT. XII. Deuote ac feruenter eſſe orandum.

Chriſto Domino prolixius orante in horto, factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Luc. c. 22.

EXEMP. I. *De æſtuante B. Antonij Abbatis in oratione feruore.*

NOuimus, inquit Abbas Iſaac apud Caſſianum, beatum Antonium quandoque ſic perſtitiſſe in oratione (præ ſuauitate nimirum) vt ipſo frequenter orante, in mentis exceſſu audierimus eum ſæpe clamantem in mentis feruore, cum Sol cœpiſſet oriri; Quid me impedis, Sol? qui modo oriris ad hoc, vt abſtrahas me à claritate huius luminis veri. Quod & aliis ſanctis viris multis accidit, qui præ lacrymarum dulcedine, & copia Orationis tempore pene oculos amiſerunt. Collat. 9. c. 30. D. Antonii feruor in oratione. Cap. 28. 29. & ſeq.

II. *De ardore & feruore Orationis in corpus Beati Bernardi prodeunte.*

De B. Bernardo Abbate quod ad hanc rem attinet, ita legitur in vita eius. Apparebat in carne eius gratia quædam, ſpiritualis tamen potius, quam carnalis: in vultu velut claritas quædam præfulgebat, non terrena vtique ſed cœleſtis: in oculis Angelica quædam puritas, & columbina ſimplicitas radiabat. Tanta erat interioris eius hominis pulcritudo, vt euidentibus quibuſdam indiciis foras erumperet, & de cumulo internæ puritatis & gratiæ copioſe perfuſus homo quoque exterior videretur. Corpus omne tenuiſſimum & ſine carnibus erat: ipſi etiam ſubtiliſſima cutis, in genis modice rubens. Illi nimirum quicquid caloris inerat, aſſidua meditatio, & ſtudium ſacræ compunctionis attraxerat. *In vita eius lib. 3. cap. 1.* Ignis feruoris D. Bernar. externis indiciis ſeſe prodit.

III. *De Fr Xauerio diducente tunicam à pectore vi orationis æſtuante.*

Erat Franciſci Xauerii oratio ardens ſemper & accenſa, plurimumque cœleſtibus gaudiis affluens. Id quod plurimis ac maximis argumentis declaratum eſt. Atque vt omittam eximias illas in Comorinenſibus & Mauricis laboribus diuinitus hauſtas voluptates; obſeruarunt eum ſæpe Goæ Patres quidam intempeſta nocte, fixo in cœlum oculorum obtutu, *Horat. Turſellin. lib. 6. de vita eius cap. 5.*

obtutu, in hortis domesticis inambulātem, totumque ex Dei cogitatione atque amore pendentem: vt non ambigeres eius animum à ſenſibus abſtractum eminere foras, inde ad ſe cum rediiſſet, tunica de more ab æſtuanti pectore manibus deducta, hanc identidem vocem iterantem exaudierunt: *Sat eſt Domine ſat eſt*; eo vocis ſono, qui facile oſtenderet tantam vim eſſe ſuperfundentis ſe lætitiæ cœleſtis, quantam capere vix poſſet mortalitas. Goæ quoque in cœtu Patrum comiter agentem ſæpe immenſa quadam animi lætitia ſubterfugere hominum cogebat oculos: quod tantum gaudiorum diſſimulare haud quaquam valeret. Quanquam in negotiis etiā humanis ita diuina quædam in eo elucebat ſpecies, vt qui cum illo verſabātur, veneratione capti, oculos vultumque, quaſi alterius Moſis, nequirent aduerſum intueri. Denique in Meacenſi itinere ſane aſpero impeditoque, cum iucundiſſime diuina meditans animum in Deo defixum abduxit à corpore, crura ac pedes ſtirpibus lapidibusque offenſans ſine vllo lacerabat ſenſu: tantisque incedebat lætitiis, vt beatorum gaudia percipere, non ſolum vitam meditari, videretur.

Fr. Xauerii æſtus in oratione.

Vultus ardor ac ſpecies eius.

IV. *Orationes piæ & feruentes quibus rebus comparentur, & quam ſint Deo gratæ.*

Lud. Bloſius Monilis ſpirit. cap 5 §. 3.

Virgo Gertrudis aliquando in ſpiritu intellexit, verba orationum cum animi diligentia ſeu ſancta deuotione fuſarum, eſſe veluti ſplendidiſſimas gemmas vel vernantiſſimos flores: at verba orationum negligentius & ex conſuetudine ſine intenta deuotione expletarum, eſſe tanquam geminas floresque obſcuriores. Et quum eadem virgo Gertrudis quendam verſiculum ducentis viginti quinque vicibus, IESVM ſalutando legiſſet, cognouit quamlibet ſalutationem præſentari Domino in ſimilitudine inſtrumenti muſici bene ſonantis: ſed illæ ſalutationes, quas cum deuota intentione legerat, ſuauiſſimos reddebant concentus; aliæ vero, quas legerat incurate, ſubmiſſiores iniucundioresque edebant ſonos.

Caueat is qui orat, ne voluntarie ac data opera per grauem negligentiam inter orandum mente diſtrahatur: Caueat item, ne orationem propterea deſerat, quod in ea nullam forte conſolationem ſentit. Sane ſicut mentis diſtractio, quæ præter voluntatem orantis accidit, fructum & vtilitatem orationis non tollit; ita nec cordis ariditas, dum bona voluntas adeſt. Hinc Dominus ad ipſam Gertrudem virginem aliquando dixit: Vellem electis meis perſuaſum eſſe, quod eorum bona exercitia & opera mihi omnino placeant, quādo ipſi ſeruiunt expenſis ſuis: Illi autem expenſis ſuis mihi ſeruitium præſtant, qui licet ſaporem deuotionis minime ſentiant, fideliter tamen, vt poſſent, orationes & alia pia exercitia ſua peragunt, confidentes de pietate mea, quod ego illa libenter & grate ſuſcipiam. Plerique ſunt, quibus ſi ſapor & conſolatio interna concederetur, non eis prodeſſet ad ſalutem, & meritum ipſorum valde minueretur, hæc illa.

TIT. XIII. De attentione in Oratione.

EXEMP. I. *B. Dominicum noctu orantem diſtrahere contendit dæmon.*

Theod. a Apold. l. vita eiu cap. 12.

B. Dominicus Fratrum Prædicatorum anteſignanus tam erat orationi intentus, vt propter tumultum & ſtrepitum qualemcunq; nihil attentione reuocaretur. Nocte quadam ante aram ad preces proſtratum malus dæmon interturbare volens, grādem lapidem è tecto eccleſiæ deiecit, idque eo impetu, vt tota eccleſia eius caſu circumſonaret. Vſque adeo autem capiti eius fuit propinquus lapis, vt ruens capitium eius contingeret. Sed, viro Dei nihil ſe mouente, hoſtis terribili voce eiulans, cum multa ignominia abſceſſit.

Attenti Domin in oratio

II. *De Cadulo milite, quem diabolus orantem interturbare conabatur.*

Ex lib. v S Anſel Cantua Epiſt. p E diner. glum a Sur. E initio op eiuſdem ſelmi, ec olon.

Huic merito ſubiungendus miles quidam Cadulus nomine, vtpote beato Dominico Prędicatorum Patriarchæ hac in re adæquandus. Hic igitur quadam vice, vigiliis & orationibus Deo intentus, audiuit diabolum ſub voce ſcrutarii ſui extra Eccleſiā, in qua erat, vociferantem, & turbato murmure, equos & omnia ſua fracto hoſpitio, à latronibus iam tunc direpta eſſe, atq; abducta conquerentem, nec aliquid eorum vlterius recuperandum, ni citius accurreret. Atque cum ille nequaquam moueretur, maius videlicet damnum deputans orationi cedere, quam ſua perdere, dolens diabolus ſe deſpectum in ſpeciem vrſi demutatus eſt, & Eccleſiæ per tectum delapſus, ante ipſum præceps corruit, vt horrore ſaltem & fragore ſui caſus virum à cœpto perturbaret. Sed miles immobilis permanet, & monſtrum ſecurus irridet. Poſt quæ ſtatum vitæ ſuæ propoſito ſanctiori fundare deſiderans Anſelmum adiit, cōſilium eius ſuper hoc addiſcere cupiens. Verum dum ad ipſum vadens iter acceleraret, ecce malignus hoſtis humanam vocem ex aduerſo edens in hæc verba prorupit: Cadule, Cadule, quo tendis? Igitur cū ille ad vocem hanc ſubſiſteret, ſcire volens, quis eſſet, qui talia diceret, repetit dæmon, & ait: Quo tendis Cadule? Quid tantopere Priorem illum hypocritam cogis audire? Opinio ſiquidem eius omnino alia eſt à conuerſatione vitæ illius. Quapropter ſuadeo, conſulo, vt celerius redeas, ne ſeductus ab ea ſtultitia, qua modo traheris, illaquearis. Hypocriſi namque ſua iam multos decepit, & ſpe vana delibutos, ſuis vacuos & immunes effecit. Hæc ille audiens, & dæmonem eſſe, qui loquebatur, recognoſcens, ſigno ſe crucis muniuit, & ſpreto hoſte, quo propoſuerat, ire perrexit. Quid plura? Audito Anſelmo, abnegato ſeipſo, & ſeculo religioſæ vitæ ſe tradidit, &

Dæmo ſpecie v ſi appar

Dæmon fraus.

dit, & apud maius monasterium monachus factus est.

III. *De B.P.N. Ignatii attentione & perseuerantia in oratione.*

Pet. Ribadeneira lib 5. de vita eius cap.1.

B.Ignatii attentio & perseuerantia in oratione.

Ignatium Loiolam, primum Societatis IESV parentem, nullus quantusuis strepitus obturbabat orantem: leuissimus interpellebat, si vitari diligentia potuisset. Ita non strepitus, sed negligentiæ culpa, quam sustinere sibi videbatur, molesta erat precanti. Orantem in cubiculo Ignatium, ostio clauso, importune ianitor interpellauit aliquando, cui semel atque iterum pulsanti nihil respondit. Ignatius cum molestus esse pergeret, & perseueranter obtunderet, ostium aperuit: Et quid, inquit, tibi vis? Cui ianitor: En, inquit, Pater literæ, quas qui reddidit, tua ex patria allatas dicit, simulq; literas in manus Ignatio tradit: qui recluso ostio, literas in lucentem caminum (erat enim hyems) cremandas coniecit, & continuo ad intermissam orationem rediit.

TIT. XIV. Frequenter & perseueranter orandum esse.

Tob.3.

Mira fuit Sara, iunioris Tobiæ vxoris, in oratione perseuerantia, quæ acerbo conuicio ab ancilla sua extimulata tribus diebus ac tribus noctibus, sine cibo & potu, in oratione perseuerauit.

Matth.15.

In orando fidem, & cum humilitate perseuerantiam necessariam esse, Chananeæ mulieris monstrauit euentus: à Domino sanari posse filiam credidit, & despecta supplicari non destitit: & canibus comparata non modo nõ contradixit, sed etiam ad catellorum vilitatem se submisit. Quamobrem audire meruit, O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis.

Actor. c.1.14.

Postquam Christus Dominus deuicta morte ad cælos, vnde venerat, rediit, Apostoli in Hierusalem reuersi, cum in cœnaculum introissent, omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria mater Iesu, & fratribus eius, qui proinde repleti sunt Spiritu sancto: vt intelligas, perseuerantia, ac iugi oratione Spiritus sancti gratiam conciliari solere.

EXEMP. I. *Ieiunio & oratione quadraginta dierum Leo Pontifex confirmationem suæ fidei per S. Petrum obtinet.*

In vita eius epist.10.

Oratio 40. dierũ cum ieiunio.

LEo Pontifex Maximus, cum fidei causam aduersus Eutychetis blasphemiam multorum fauore atque perfidia defensam, edita insigni quadam epistola tueri vellet, quadraginta diebus ieiuniis & orationibus vacauit. Nam vt in eius vita scribitur, sanctissimus pater suis diffisus viribus priusquam epistolam illam aliquo destinasset, altari B.Petri vtcunque scriptam imposuit; se vero per quadraginta dies tum ieiuniis, tum precibus exercens, hoc vnum ab Apostolorum principe votis flagrantibus contẽdit, vt si quid forte corrigendum haberet epistola, quæ causam fidei longe difficillimam tractabat, id omne suis ille manibus correctum aboleret. Nec fefellit sanctam precatoris expectationem etiam rarus euentus: Tersam enim & elaboratam epistolam dies reddidit quadragesimus, addita simul reuelatione certissima, successum ab Apostolo ei tribuendum esse, cuius pia dignatio & fida dilectione in persona quidem imparis tepescit hæredis.

II. *S. Sulpitius Episcop. imperterritus manet in oratione contra dæmonis infestationes.*

In vita ab eius æquali scripta apud Sur. tom.1. die 17. Ian.

S Sulpitius Archiepiscopus Bituricensis cum aliquando post Solis occasum in Ecclesiam cum paucis abiisset, ibi in precibus pernoctaturus, mox adfuit tortuosus serpens tenui primũ sibilo lenes eius demulcens aures: deinde in ipsis tranquillæ noctis silentiis cum magno se impetu intra templi parietes infert: testudinem, aras, lucernas: cæteraq; omnia adeo concutit, vt discipuli ecclesiam omnem è fundamentis euerti putarent nimiumque pauidi, intermisso cantu, in terram se abiiciunt, tanquam repente perituri. At vir beatus in diuinis canticis permansit intrepidus, flocci pendens nequissimi serpentis præstigias, ita vt ne in prosperis quidem successibus constantior vnquam fuisse videretur. Tandem tota illa dæmonum turba in vnam se molem colligit; speransque atrociori sonitu & strepitu inuictam illius animi constantiam frangi posse, cum immenso tumultu coram sancto Pontifice pauimentum cædens præceps collabitur, adeo vt discipuli illum in frusta discerptum existimarent. Et illi quidem diu mansere attoniti; at eximius Christi sacerdos diuina in hostem tela vibrans, in canticis spiritalibus perpetim immorabatur: obiurgauitq; postea discipulos, quod omissis sacris hymnis phantasticis inimici terroribus cessissent. Optabat sane diabolus extinctum virum Dei: & quia sine intermissione malitia bellum gerit aduersus virtutem, & seruos Christi totius boni æmulus Satan persequitur, non sat habuit iniquus ille sanctum Sulpitium infestasse, sed etiam gregem ipsius curæ commissum, atroci furore sibi sumpsit oppugnandum & diuexandum: Idque tam multis modis, vt illis commemorandis sufficere non possimus.

III. *Lapidum imbre à dæmonibus impetiti Sancti Dei fixi manent in oratione.*

Greg. Turon. de vita eorũ apud Lipo. tom.8.

Lapidibus impetiti à dæmonibus stant in oratione.

Non est absimile quod narrat Gregorius Turonensis in vita sanctorum Lupicini, & Romani, fratrum: ii enim intra Lorensis deserti eremum vitam degebant austeriorem, herbarum solis victitantes radicibus. Id dæmonibus miris modis erat exosum: lapidibus etenim vrgere hos Dei seruos per singulos dies perseuerabant: quin quotiescunque pro more suo genua ad orandum Deum deflexissent, statim imber lapidum proiicientibus dæmonibus

eos decidebat, adeo vt ſæpe vulnerati immenſis dolorum cruciatibus torquerentur: at ii perſeuerantia orationum hoſtilem impetum deuicerunt; eiectis inde dæmonibus reliquum vitæ ſanctæ peregerunt.

IV. *In oratione à dæmonibus cæſus Franciſcus Xauerius in ea conſtans perſeuerat.*

Horat. Turſell. lib. 2. de vita eius cap. 15.

His adiungere oportunum eſt & illud de Franciſco Xauerio, cui apud Meliaporenſem Vicarium diuerſanti quiddam in hoc genere ſane memoria dignum accidit. Erant ædes Vicarii templo diui Thomæ Apoſtoli proximæ, vnde ille, ianua facta, aditũ ſibi patefecerat in templum. Et Xauerius ex conſuetudine, vt Vicarium, cuius in cubiculo pariter dormiebat, ſopore oppreſſum animaduerterat; ſenſim ac ſine vllo ſtrepitu ſurgebat è lectulo, atque in ædem Apoſtoli ſuſpenſo ſubrepebat gradu. Non tamen fallebat omnino Vicarium, qui ſubito experrectus, ſępius illum ſurgere è lecto perſenſerat. Verum is, re primo diſſimulata, demum illi pro amicitia denunciauit, ne de nocte iret ad templum, neve ſe viæ committeret, quam cõſtaret eſſe diabolis infeſtam, occurſuras ei horribiles illorum facies, cum minime crederet. Ad hæc arriſit Xauerius ea ſui deterrendi cauſa dici ratus; & denunciatione Vicarii per diſſimulationem iocumq; clauſa, nihilominus nocte intempeſta, vbi ſomno illum ſopitum ſenſerat, ad ſacram ædem ſilentio obrepebat. Enimuero id ſempiterni humani generis hoſtes grauiter ferre: Franciſci ſecuritatem ipſorum contemptum interpretari. Ergo ira odioque furentes, vt illum ab inſtituto abſterreãt, nocte concubia ante aram B. Virginis ſupplicanti ex compoſito ſuperueniunt, truci fremitu, clamoribus variis horrendoque cuncta complentes ſono. Mox virum ad minas intrepidum quam tumultuoſiſſime adorti, verberibus atrociſſime cædunt, factis dictisque odium explentes ſuum. Ille inter verbera crepitusque plagarum magis de conſtantia quam de tergo ſuo ſolicitus, Dei parentem ſui certaminis ſpectatricem implorare: Domina, opitulare: Domina, non mihi opitulaberis? vanos dæmonum tumultus magnitudine animi eludere, orationem inſtitutam non fortiter ſolum, ſed etiam conſtanter vrgere. Quocirca moleſtos illos & importunos interpellatores fortis atque inuicta perſeuerantia, acerrimum aduerſus infeſtos dæmones telum, facile abegit. Et Franciſcus quidem ferendo ſpernendoque eorum impetus adeo fregit, nunquam vt poſthac in eum ſuſtinuerint aliquid tale conari.

Templum Xauerio ſedes orationis.

Xauerium orantem fruſtra verberant dæmones.

B. Virginem inuocat Xauerius à dęmonibus cæſus.

V. *De Zebinæ perſeuerantia in oratione.*

Theod. in hiſtor. SS. Patr. c. 24.

Theodoretus in hiſtoria religioſa, in qua multorum ſui temporis clariſſimorum Monachorum mores, certamina, ac præcipue ſtudium orationis deſcribit, de Zebinæ viri ſanctiſſimi oratione ſic ait: Stupebant autem, vt dixerunt, omnes ſui temporis homines aſſiduitate orationis. In ea enim diu noctuque verſans non ſolum non ſatiabatur, ſed etiam deſiderium efficiebat vehemẽtius. Quin etiam cum iis qui ad ipſum veniebant, paucis diſſerens, non poterat in animum inducere, vt cogitationem à cœlis deduceret, ſed ſtatim ab illis liberatus, & nec tantillum quidem ab eis quæ diuina ſunt, ſeparatus, offerebat rurſus deprecationem. Huius vero diſcipulus, Polychronius adeo magiſtrum moribus referebat, vt qui hunc & illum viderent, vnam in duobus corporibus animam ſe videre arbitrarentur, &c. Eſt enim ſimiliter diuino incenſus deſiderio, & eſt terrenis omnibus ſuperior; & corpori alligatus mẽtem habet alatam, & quæ fertur ſublime, aëremque traiicit & ætherem, & cœlis fit ſublimior, & perpetuo diuinam viſionem apprehendit contemplatione, nec poteſt illinc vmquam detrahere. Quin etiã cum iis qui adueniunt colloquens, ſuperna mente peragrat. Eius autem per totam noctem vigiliam & ſtationem hinc didici. Cum eum viderem ſimul & cum ſenio conflictantem, & cum imbecillitate, & nullam omnino habentem curam corporis, ſæpius precatus ei perſuaſi, vt duos aſſumeret, qui ſimul habitarent, & aliquam conſolationem ab eis acciperet. Quoniam autem petiit viros virtute claros, qui per ſe in alio degebant monaſterio, illis quoque viris admirandis perſuaſi, vt diuini hominis curam omnibus præponerent. Ii autem cum paruo tempore cum eo habitaſſent, conati ſunt fugere, per noctem illam non ferentes ſtationem. Cum autem virum diuinum obſecrarem, vt imbecillitate corporis metiretur laborem: Non ſolum, inquit, eos non cogo ſtare mecum aſſidue, ſed etiam ſæpe præcipio vt decumbant. Illi autem, & quo modo poſſemus aiebant, eo qui in laboribus conſenuit ſtante, & imbecillitatem corporis deſpicientes decumbere, cum ſimus ſani, & in media poſiti ætate? Sed venerandi quidem mihi capitis nocturnos labores ſic didici.

Perſeuerantia Zebinæ in oratione.

Polycronius Zebinæ diſcipulus imitatur magiſtrum.

Nocturni labores Polycronii.

VI. *De tabula cauata ex genu flexione aſſidua oratione.*

Sophron. prat. ſpirit. cap. 184.

Abbas Ioannes Eunuchus enarrauit nobis, dicens: Cum eſſem in Thebaide, ingreſſus ſum cellulam ſenis cuiuſdam in cœnobio Abbatis Apollo, vidique, quia vbi ſtare ad orationem ſolebat, tabula erat ſuppoſita. Vbi autem genua figebat, & manus, concauum erat plus quam digitorum quatuor. Ex frequentia quippe, & vſu continuæ orationis cauauerat tabulam.

Aſſiduæ orationis exemplum.

VII. *Singulis noctibus Pſalterium percurrit Stephanus presbyter, moneturq; à B. Petro, ante ſomnum id ſſe, ac en lum.*

Marc. Marul. lib. 2. c.

Ne vero, vt vſu venire ſolet, inter orandum ſopore correpti dimidiatas relinquamus preces, Stephani presbyteri Conſtantinopolitani exemplum nos hortatur. Qui cum totum Pſalterium ſingulis

noctibus

Oratio ante somnum facienda.

noctibus perlegere moris haberet, atque aliquando citius, quam consueuerat, consopitus ipsam semilectum dimisisset, monitus est à Petro Apostolo in somnis, vti surgeret, & cœptum opus intẽtius perficere curaret. Quæ res argumento est, non nisi peractis finitisq; orationibus dandum esse quieti locum.

VIII. *Paulus Libycus trecentas quotidie Domino Deo flexis genibus fundebat orationes.*

Trip. hist. li. 8. c. 1. Pallad. in hist. SS. PP. c. 23.

Frequens oratio Pauli Libyci.

Paulus Libycus in finibus Aphricæ, quingentorum monachorum quondam Abbas, nullo vitæ suæ die quicquam prius egit aut percepit, quam tributum quoddam velut sibi impositum, trecentas nimirum orationes genib. prouolutus, Domino reddidisset. Et ne numero forte delinqueret, trecentos lapides ponebat, & singulis orationibus lapidem mittebat in sinum. Expensis vero lapidibus orationes sciebat esse completas. Atque hi multo felicius in sinum iactati sunt, quam illi in sitellam, quibus in Senatu decerni magistratus solent: Alteris terrenus honor quæritur; alteris Paulus cælestem gloriam est adeptus.

IX. *Centum orationes constitutæ homini rebus publicis occupato non minoris pretii sunt, quam 300. nihil aliud agenti.*

Palladius in hist. Lausiaca c. 24.

Paulus iste, monachus optimus, graui molestia afflictus Macarium Abbatem adiit. Coactus vero afflictionis causam dicere ait: In quodam vico habitat virgo, quæ iam à triginta annis exercetur: præter Sabbathum & Dominicam, nullo alio die vescitur, sed toto tempore trahens hebdomadas facit septingentas orationes. Quod cum intellexisset Paulus seipsum reprobauit, quod vir creatus his viribus corporis, non potuerit facere plus quam trecentas orationes. Ad hæc respondet Macarius: Sexagesimus annus agitur, ex quo centum constitutas facio orationes & laborans manibus, ea quæ sunt ad alimentum necessaria, & fratribus vtilia referens, nec me iudicat ratio, quod fuerim negligens. Si tu autem, cum trecentas facias orationes iudicaris à conscientia; aperte ostendis te non pure orare, vel posse plures orationes facere, quam facias.

X. *De frequenti oratione B. Marthæ.*

Marc. Marul. li. 2. c. 1.

Martham centies per diem, & centies per noctem submittere genua solitam ferunt, dum illum supra cœlos regnantem adorat, quem in terris morantem suscepisse hospitio beneficii loco habuit, non iam minus in supplicando solicita, quam olim fuerat in ministrando.

TIT. XIV. De distractionibus & impedimentis tam internis, quam externis orationis.

EXEMP. I. *Theodora Imp. ob occultam Seueri hæresim cui addicta erat, ad S. Sabæ preces denegatur proles.*

Cyrill. in vita eius apud Sur. die 5. Decemb & Bar. to. 7. Ann. an. 39. 23. 24.

CVm S. Sabas aliquando venisset ad suburbia Constantinopolis, Iustiniano Imperatori eius significatur aduentus. Et ipse statim mittit vnum ex iuuenibus Imperatoris, & quosdam ex suis satellitibus, aduentum eius maxime honorans. Deinde eo, quo par erat, comitatu stipatus Sabas, ad ipsum deducitur. Deinde Patriarcham quoque Epiphanium, & quidquid erat apud se clarum & illustre, emittit, vt ei procederet obuiam. Neque enim terrenum aut mundanum aliquem, sed tanquam vnum ex Angelis, & ciuem supernæ Hierusalem se censebat accipere. Quem postquam adhuc procul procedentem agnouit Imperator, ille quoque cernebat aliquid simile ei, quod viderat Anastasius Imperator. Videbat enim quandam coronam eius capiti impositam eleganti quodam splendore decoratam, & micantem luce omnis generis gratiarum Visione ergo Rex obstupefactus è cathedra surrexit, & sacrum illud caput reuerenter ac iucunde est complexus. Deinde cum ab eo accepisset benedictionem, orauit vt sua quoq; coniux esset eius particeps. Cum ea autem affuisset, adorauit, & rogauit vt solueretur vitium eius matricis (erat enim petra sterilior) & vt ex se natum posset videre filium; quod quidem illa pluris faciebat, quam ipsum Imperium. Ille autem adhuc tacens solum illi precabatur, vt sospes & salua esset eius potentia. Illa vero rursum instabat, petens preces liberorum procreationis. Ille autem pergebat easdem rursus preces dicere; & aperte præseferebat, se recusare petere, vt ipsa fieret mater filiorum. Vbi vero, cum illa hoc sæpe petiisset, ipse nihilo magis annuit orationi, neque edidit preces cõuenientes eius desiderio: tandem abiit Imperatrix magna affecta tristitia, quod id, quod volebat, non esset assecuta. Deinde cũ qui in preces incidissent, & maxime quicunque solent Principum gratificari cupiditati, etiamsi sint inutiles, & nihil iusti habeant, eum criminarentur, quod preces recusasset dicere, & quod Imperatricem maiori molestia afficeret: ille ægre ferens, causam aperte protulit: Sinite, dicens, ô beati. Non enim sinet Deus aliquem fructum ex ea edi, ne ipse quoque gustet Seueri dogmata, & deteriores quam prius sub Anastasio tumultus conturbent Ecclesiam Dei.

Theodora Imperatrix S. Sabam sæpius interpellat pro sobole.

Proles cur aliquando denegetur à Deo.

II. *De insidiis dæmonis tempore orationis, vt vel ab ea abstrahat, vel saltem interturbet.*

Martin. Delrio Disquisit. Magic. t. 1. q. 28. sec. 3.

Dæmonis insidiæ tempore orationis.

Quantum nocumenti etiam adferant noxiæ cogitationes orationis tempore, notum fit ex historia, quam describit Martinus Delrio ex vetusto scriptore in vita Sancti Roberti Abbatis; Nocte quadam vir sanctus vidit malignum ad chori aditum consistere, & conari quidem sæpius ingredi, sed frustra tamen. Habebat formam rustici præcincti, nudis longisque tibiis ferentis à tergo sportulam, & ad pectus lignum funibus innexum. Cœpit porro producto collo circuire cho-

rum, oculos in fratres attente coniicere: si quid posset forsitan gratum sibi in aliquo cernere. At viro Dei instantius orante, & fratres à torpore excitante, improbus explorator diu frustra exspectans cum nihil se proficere videret, indignabundus ad chorum fratrum conuersorum se contulit: illic quoque cunctos curiose cōtemplans, si quos videret somnolentos, cachinnans spreuit, si noxiis cogitationibus occupatos, mirum in modum tripudians applausit.

Adolescentem vagabundum tempore orationis aufert dæmon

Tandem inter nouicios reperit iuuenem quendam animo ad illicita euagantem, nec nisi solo corpore illic præsentem, imo etiam clandestinam fugam meditantem: Animaduertens igitur illum suæ sortis esse fuscinula apprehensum, in fiscellam suam proiecit, & celeriter inde se proripuit. Cernens id vir sanctus, multum pro salute ipsius anxius & sollicitus, mane diligenter iussit illum inquiri. Sed ille, ante auroram vagus & profugus, excusso suaui iugo Christi secutus erat inimicum. Adiunxit autem se hominibus sceleratis, deditusque latrociniis non diu post captus est, & capite plexus miserrime è vita excessit.

III. *De vltione diuina in Episcopum interturbantem B. Franciscum tempore orationis.*

D. Bonauentura in Vita eius cap. 10.

Orante aliquando viro Dei B. Francisco Assisinate in loco de Portiuncula, contigit eius loci Episcopum venire ad eum, vt erat solitus, visitandum. Qui mox vt locum fuit ingressus, ad cellam, in qua seruus Christi orabat, plus debito fidenter accessit: pulsoque ostiolo, intraturum se ingerens, dum caput immisit, sanctumque orantem conspexit, repentino timore concussus, obrigescentibus membris, etiam loquelam amisit. Subitoque voluntate diuina per vim foras propulsus, retrogrado pede procul abductus est. Stupefactus Episcopus ad fratres festinauit, vt potuit, Deoq; sibi restituente linguam, primo verbo confessus est culpam.

Orans non facile interturbandus.

IV. *L. Franciscus Assisias à dæmone in oratione interpellatus, ab ea auelli non potuit.*

Idem cap. 5.

Serpens ille antiquus, qui fraudulentis perniciosisque persuasionibus mortales decipere conatur, nequaquam ab oratione B Franciscum auertere potuit: Cum enim nocte quadam orationi vacaret, vocauit eum hostis tertio, dicens: Francisce, Francisce. Cui, cum quid quæreret, respondisset, fallaciter ille subiungit: Nullus est in mundo peccator, cui, si conuersus fuerit, non indulgeat Deus: sed quicunque pœnitentia duriore se necauerit, misericordiam non inueniet in æternum. Agnouit vir sanctus in verbis dolos, & sicut cœperat progressus est, atq; etiam inde ad perferendos pro Christo labores magis exarsit: Sciebat enim inimici consilium semper exspectare, vt ad tepida reuocet.

V. *S. Hilarion in Oratione distractus quantis se periculis exposuerit.*

D. Hier. in Vita eius.

De Hilarione inter orandum distracto ita S. Hieronymus: Multæ sunt tentationes eius, & die noctuque variæ dæmonum insidiæ: quas si omnes narrare velim, modum excedam voluminis. Quoties illi nudæ mulieres cubanti, quoties esurienti largissimæ apparuere dapes? Interdum orantem lupus vlulans, & vulpecula ganniens transiliuit, psallentique gladiatorum pugna spectaculum præbuit, & vnus quasi interfectus, & ante pedes eius corruens sepulturam rogauit. Orauit semel fixo in terram capite, & vt natura fert hominum, abducta ab oratione mens nescio quid aliud cogitabat; Insiliit dorso eius festinus gladiator, & latera eius calcibus, ceruicem flagello verberans: Eia, inquit, cur dormitas? cachinnansque desuper, cum defecisset, an hordeum vellet accipere, sciscitabatur.

Dæmonum ludibria.

Distractionis in oratione periculum.

VI. *Cur orantes plus vexet dæmon, quam quiduis aliud agentes, aut cum hominibus tractantes.*

Apud Sur. eius vita ca de orat. 23. April.

B. Ægidius, vnus è Francisci Seraphici primis sociis, cui oranti infensissimus erat dæmon, rogatus, cur dæmones plus aduersarentur homini oranti, quam aliud opus pium exercenti, respondit: Si quis litem alicui intendat coram iudice, is cui lis infertur, omni studio laborat, ne contra ipsum sententia feratur: Ita & dæmon facit, nam quando pius homo Deum orat pro sua aliorumue salute, litem intendit dæmoni tanquam animarum prædoni.

VII. *Orantes grauius impugnat dæmon, quam aliud agentes.*

Ludo. Blos. Monilis sp. cap. 3. §. 5.

Quum sancta Brigitta orans tentationibus fatigaretur, dixit ei Deipara virgo Maria: Diabolus explorator inuidus quærit impedire bonos dum orāt. Tu vero filia, quacunque tentatione pulseris inter orandum, persiste in desiderio vel bona voluntate, & conatu sancto, sicut commode potes: quia desiderium & conatus tuus pius reputabitur pro effectu orationis. Etiamsi prauas ac sordidas cogitationes quæ cordi tuo incidunt, eiicere non potueris, tamen pro illo conatu coronam in cœlo recipies: ita tibi proderit illa molestia, modo non consentias tentationi, & tibi displiceat quod indecens est.

VIII. *Vt Christus emendet & perficiat defectus qui in oratione committuntur.*

Idem ibid. §. 11.

Virgo Gertrudis diuinum officium cum cæteris monasterii sui virginibus aliquando peragens singula verba attente pronūciare studebat: sed cum ex infirmitate humana sæpius mente distraheretur, mœsta dixit intra se: Et quis fructus prouenire poterit ex hoc studio, cui tanta instabilitas coniuncta est? Dominus igitur volens eam consolari, præsentauit ei dignissimum illud totius boni totiusque beatitudinis gazophylacium, nempe cor suum, & dixit: Ecce cor meum dulcissimum oculis mentis tuæ prætendo, cui omnia quæ per te minus perficere potes, fiducialiter pro te perficienda commendabis

Cor Iesu perficit defectus in oratione.

bis, ita enim omnia coram oculis meis apparebunt valde perfecta. Certe ipsum cor meum diuinum humanam fragilitatem instabilitatemque cognoscens, semper cum desiderio expectat, vt tu, si non verbis, saltem cogitatione committas ei pro te supplēdum, emendandum ac perficiendum, quicquid minus per te perficere vales. Igitur quilibet post horas expletas (quæ quidem non mente tantum legi, sed etiam ore pronunciari debent) potest hoc aut consimili modo orare: *Bone* IESV, *propitius esto mihi peccatori: Ego tepidum & districtum seruitium meum commendo mellifluo cordi tuo emendandum ac perficiendum, tibique ipsum offero ad salutem omnium, in vnione illius perfectissimæ attentionis, qua tu Patrem orasti, & laudasti in terris. Responde, quæso, satisfac & supple pro me plenissime. Amen.*

[Margin: ratio pulra post di num offi um.]

IX. *Orantem Franciscum Borgiam variis formis apparens dæmon conatur interpellare.*

[Margin: Ribadera de vita lib. 4. c. 4]

Franciscum Borgiam interpellare orantem dæmon studium sæpe fuit, nunc simii specie subsannādo, nunc gigantis instar, forma supra humanā maiore, spectrisque territando. Pintiæ cubiculo digressus, Crucis signo se muniens: Videsne, inquit, Marce frater nigrum & aspectu formidandum cacodæmonem, passim obambulantem? Quo dicto acquieuit Franciscus, animoque nonnihil sedato, erubuit; quod metum eius præ se tulisset spiritus, qui ne capillo quidem capitis detracto, nocere homini, nisi Deo concedente, queat. Interrogatus aliquando à socio, num metuisset, obambulare viso dæmone noctu per conclaue, membrumque domus; demissis ille oculis modeste respondit: Illud frater certe cōstat, Deo permittente, apparere interdum dæmones; improbis quidem, vt à flagitiis territi abstineant, vel puniantur, bonis vero, vt ad pietatem exerceantur, & merita meritis cumulent.

[Margin: mones appare-]

De Oratione Dominica.

TIT. XV. De oratione Dominica in genere.

[Margin: 11.12. th. 6.] *Cum Christus Dominus esset in quodam loco orans, vt cessauit, dixit vnus ex discipulis eius ad eum: Domine doce nos orare, sicut docuit & Ioannes discipulos suos. Et ait illis: Cum oratis, dicite; Pater noster qui es in cœlis. &c.* [Margin: 11.12.13]

[Margin: 15.] *Filius prodigus in se reuersus, apud se dixit: Surgam, & ibo ad Patrem meum, & dicam ei; Pater, peccaui in cælum & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus.*

[Margin: 3.] *Isaias Propheta in persona peccatorum, quos adhuc reconciliandos sperabat; sic orabat: Tu Domine pater noster & redemptor noster à sæculo nomen tuum: quare errare nos fecisti, Domine, de viis tuis? indurasti cor nostrum, ne timeremus te: Conuerte propter seruos tuos.*

EXEMP. I. *Orationem Dominicam cur aliis anteponendam duxerit S. Iacobus Alemannus.*

SIacobus Alemannus Ordinis S. Dominici Religiosus, orationi & contemplationi continue addictus, persoluto nocturno officio, in locum secretiorem sese subtrahebat, vbi mente & corpore Deo vacabat. Nullus præteribat dies, in quo Christi Domini gesta non recoleret, & multis cum lacrymis diros eius cruciatus acerbissimamque mortem repeteret. Cum vero iam multum orasset, & finem faceret, illud denique dicere solebat: *Gloria tibi Domine, qui natus es de Virgine: succurre mihi hodie, cum Patre & sancto Spiritu in sempiterna sæcula,* Amen. Et ad gloriosam Virginem, quam præcipuo cultu venerabatur, conuersus aiebat: Aue Regina cœlorum, pro salute mea & omnium fidelium. Deinde ad sanctos omnes se conuertens, dicere solebat Sancti Dei omnes &c. Postea vero ad omnes Ecclesiæ aras accedebat, ibique à beata Virgine incipiens orabat: & vbi sacris altaris, quam Missam dicimus, semel aut sæpius, prout ocium dabatur, interfuerat ad opera manuum, quorum pæne in omni genere monasterio erat vtilissimus, reuertebatur, vt sic diuinis functus, paratior esset ac expeditior, si quid sibi agendum mandaretur. Sed nullam orationem suauiorem sibi ac iucundiorem promebat, quam Dominicam. Tunc enim putabat sibi os melle ac omni nectare compleri.

[Margin: *Io. Ant. Flamin. in vita eius c. 9. apud Sur. 11. Octob. to. 5.* — MARIA Dei mater & sancti omnes frequenter inuocandi. — Orationis Dominicæ excellentia.]

II. *Quanti momenti sit oratio Dominica pie recitata, ostendit S. Iordanus Ordinis S. Dominici Generalis.*

Alius eiusdem Ordinis Religiosus, subuerens, ne orationibus & deprecationibus factis à fratribus, possent eleemosynæ, vnde viuebant, persolui, suam mentem B. Iordano eius Ordinis Generali exponens, petiit de ea re instrui. Cui sanctus vir respondit: Cum sint spiritualia pretii inæstimabilis respectu temporalium, constat illa in infinitum hæc præcellere, & esse incomparabiliter meliora. Vnde te scire volo, & hoc inconcusse tenere, quod si pro omnibus eleemosynis, quas comedisti, dixisti semel orationem Dominicam deuote, ad plenum persoluisti.

[Margin: *Leander Alber. Bononien. c. 40. vita eius apud Sur. 13. Februar.*]

III. *Oratione Dominica discernuntur spiritus boni à malignis.*

Cum S. Alexander Papa carcere angustissimo apud Quirinum Tribunum detineretur, hanc orationem ad Dominum fudit: Domine IESV CHRISTE, qui me in Cathedra Apostoli tui Petri sedere voluisti, præsta, vt salua passione, veniat ad me Angelus tuus, qui me hodie vespertino tempore perducat ad famulum tuum Hermem, & iterum matutino tempore huc reuocet, nemine sciente, donec ego huc reuersus sim. Primo igitur noctis silentio adfuit puer faculam ardentem ferens in carcerem, dixitque S. Alexandro: Sequere me. At ille respon-

[Margin: *In vita Alex. Pap. martyr. 3. Maii apud Sur. to. 3.*]

dit : Viuit Dominus meus IESVS CHRISTVS, nisi flexeris mecum genua, & orationem Domini IESV dixeris: non sequar te. Puer autem, qui videbatur, non amplius, quam quinque annorum, flexis genibus orauit dimidia fere hora, surgensque dixit orationem Dominicam. Deinde apprehensa manu dextera S. Alexandri, duxit eum ad fenestram, quæ erat clausa, eamque ceu ostium aperiens, cum illo exit ad Hermem in ædibus Quirini intra clausum cubiculum manentem. Postea autem eo adueniens Quirinus, eosque inueniens simul extensis manibus orantes, facemque ardentem conspiciens, terrore correptus est. Cum vero illi viderent eum prope amentem, dixerunt ei : Quandoquidem ita apud te constitueras, vt si nos, qui corporibus quidem separati, animis autem coniuncti eramus, etiam corporibus coniunctos cerneres, fidem amplecteris, iam crede, quia vides nos. Sed ne forte putes, ea causa nos tibi vinculis absolutos ostendisse, vt possimus euadere, mane rursus nos vinctos inuenies. Tua enim liberationis causa id fecimus, vt credas Christum Dei filium verum esse Deum, qui etiam exaudiuit in se credentes, & tibi quoque præstabit, quicquid ab eo precatus eris.

IV. *S. Caluppa à dæmonib. in serpentum specie, orationis Dominicæ virtute liberatur.*

Greg. Tur. Archiep. lib. de vit. SS. PP. in vita S. Caluppæ Reclausi.

Dæmones in draconū specie apparent.

Dum oraret S. Caluppa Reclausus, serpentes super caput eius sæpius decidebant, vt ipse nobis cum lacrymis referre solitus erat : & inuoluentes se circa collum eius non minimum ei inferebant horrorem: sed quia diabolus ad speciem callidi serpentis habetur, non ambigitur eius has fuisse immissionis insidias: Nam cum ille ad hæc perstaret immobilis: nec moueretur minorum anguium ictibus, quadam die duo dracones immensæ magnitudinis ad eum ingressi adstiterunt procul, quorum vnus, ipse dux tentationis, validior altero erat, qui erecto pectore os suum contra os beati, quasi aliquid mussitaturus, erexit. At ille timore perterritus tanquam aheneus valde diriguit, nullumque penitus membrum mouere potens, neque manum eleuare, vt signum beatæ crucis opponeret. Cumque ambo diutissime in silentio constitissent, venit in mentem sancto, per spiritum, vt orationem Dominicam, etsi labia mouere non poterat; vel corde clamaret : quam dum tacitus loquitur, cœperunt paulatim membra eius, quæ inimici fuerant arte deuincta, dissolui: & sentiens se manum dexteram habere iam liberam, ori signum beatæ crucis imponit: rursumque conuersus ad hydrum, pingit iterum crucem Christi aduersus eum, dicens: *Tune es ille, qui protoplastum de Paradisi habitaculo proiecisti?* qui germani dexteram patricidio cruentasti? *qui Pharaonem, vt populum Dei persequeretur, armasti?* qui ad extremum ipsum Hebræum populum, vt inuidia succendente persequeretur Dominum, excitasti? Discede à seruis Dei, à quibus sæpius superatus discessisti confusus. Tu es enim in Cain proiectus, in Esau supplantatus, in Golia prostratus, in Iuda traditore suspensus : & in illa ipsa Dominicæ crucis virtute cum potestatibus & dominationibus tuis triumphans, contritus es, Ab- de nunc, inimice, caput, & humiliare sub signaculo crucis diuinæ : quia non est tibi portio cum seruis Dei, quorum est hæreditas regnum Christi. Hæc & huiusmodi sancto dicente, Crucemque per singula faciente, draco huius vexilli virtute confusus, vicissim se humilians terræ subditur.

Oratione Dominica & signo crucis dracones amouentur.

Ge. 4. & 4.

Exod. 5.

Vis signi Crucis.

V. *Per orat. Dominicam cum symbolo pronunciatam concussionem membrorum hominis sanat S. Tiburtius martyr.*

Ex antiq. codicib. S. in vita S. bastiani . Ian. Petr. bad. in fl rib. SS. 11 An.

Incidit aliquando S. Tiburtius Martyr in hominem de alto loco lapsum: cumque parentes cum circumfusa multitudine eum deplorantes cerneret, ipse concepta de Christi benignitate & virtute fiducia, orationem Dominicam cum symbolo super membra quassata legit, & protinus integram corporis sanitatem ei impetrauit.

VI. *De puella dæmoniaca virtute orationis Dominicæ & salutationis Angelicæ liberata.*

Marti. D rio Disq. Mag. to. 3 6. ca. 2. se 3. q. 3.

In litteris Ludouici Foris è Iaponia scriptis anno 1596. hæc narratio extat : Nobilis quidam homo, olim magna auctoritate in hoc regno Fringano pollens habebat filiam matrimonio cum Gentili copulatam, cuius mater cum tota familia quoque erat Gentilis, nullus vero Christianus, nisi dictus nobilis, vir bonus & religiosus. Accidit filiam ex improuiso infirmari, & quidem intra sex dies vsq; ad mortem : quidam aiebant à dæmone obsessam, propterea quod tam furiosos & insolitos gestus ederet, vt ægre à duobus vel tribus hominibus teneri posset. Maritus & socer implorarunt opem Bonziorum, sed suis illi ritibus & nugis superstitiosis ne hilum quidem eam iuuare potuere. Verum quia feminæ impendebat mors, certiorem reddidere eius parentem, octodecim milliaribus inde disiunctum. Is celerrime aduolat, inuenit filiam quidem spirantem, sed mentis impotem, vt patrem suum non agnosceret. Pater ilico mandat submoueri omnes Bonzios, aliosque Ethnicos lectum stipantes : ipse vero accepto rosario, ter Dominicam orationem & salutationem Angelicam aggreditur pronuntiare: femina interim nihil mutatur, sed horribiliores potius gestus, quam prius edit, vt à multis teneri vix possit. Pater redit ad præsidium rosarii, eo verberat tergum filiæ dicens : Tu videre mihi dæmon aliquis, excede ex hoc corpore. Et respondit dæmon: Non excedam, Pater, vt homo virtute præstans, rosarium incussit in eius collum, dicens : Velis nolis excedes. Tum dæmon; Tollite, inquit, rosarium, quia abscindit mihi collum, & tunc recessero. Respondit pater; Minime tollam, immo funes quosdam arripiens minatus est se eum diuerberaturum: & sic dæmon excessit.

Orationi Dominic. & salutat nis angel. virtute li ratur pue la dæmon ca.

VII. De

VII. *De vulnere incurabili virtute Orationis Dominicæ, Symboli, &c. sanato.*

Noui veteranam quandam virginem, quæ Seriosa nomen habuit in diœcesis Constantiensis finibus. Hæc mater omnium in vicina existens virginum & speculum, ad viuificæ crucis signum, & ad Christi passionem summam gerebat fiduciam, manebat autem in tugurio villagii pauperculi, ipsa voluntate pauper in terra, vbi nonnunquam maleficia satis locum habere dignoscuntur. Huius amicus in pede graui læsus maleficio, à quo nulla arte sanari poterat. Post multa autem incassum adhibita remedia, visitauit prædicta virgo infirmum, qui ab ea petiuit, vt pedi benedictionem aliquam applicaret, annuit illa, & silenter tantummodo orationem Dominicã, & Apostolorum Symbolum cum geminatis viuificæ crucis signis applicuit. Tunc statim infirmus curatum se sentiens, scire voluit in remedium futurorum, quid carminationis virgo applicasset. Quæ respondit: Vos mala fide, vel debili diuinis & approbatis exercitiis Ecclesiæ non inhæretis, & carmina, ac remedia prohibita crebro vestris infirmitatibus applicatis; idcirco raro in corpore & semper in anima per talia læditimini. Sed si in oratione, & signorũ licitorum efficacia speraretis, faciliter sæpe curaremini Nihil enim vobis applicui, nisi Dominicam orationem, & Apostolorum symbolum, & iam sanati estis.

VIII. *De Oratione Dominica sæpius repetenda.*

S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus litanias & orationes ecclesiasticas die noctuque incredibili instantia frequentabat, ita vt nocte vna licet infirmus & imbecillitate affectus, Dominicas orationes trecentas expleuerit: cumq; à seruientibus sibi corriperetur, quod hæc agendo non solum suo fatigationem corpori, sed etiam augmenta præberet, respondebat ille non solum non hinc suis incrementa miseriis, sed insuper magna prouenire remedia.

IX. *Inimicitias fouens orationem Dominicam recitare non potest.*

In Tolosana ciuitate quidam quamuis gereret inimicitias, à frequentandis tamen templis consuetisque precationibus non discedebat: sed vnam precationem Dominicam, cum cæteras posset, septem circiter mensium spatio recitare non poterat. Re cum sacerdote nostro communicata, de eius sententia conuenit inimicum, ab eoque non quidem ab offenso, sed ab eo, vnde ipse offensus esset, veniam postulat: factaque reconciliatione gratiæ, ad eam quoque precationem lingua soluta est.

TIT. XVI. De præsentia Dei.

Gedeon dux belli de præsentia Dei multiplici signo confirmatus, Madianitas feliciter debellat.

Præsentiæ Dei consideratio hominem ab impietatis studio vel sola auocare debere. Quod de se fatetur Propheta Regius, dicens: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commouear. Psal. 15. 8.

Susanna eadem consideratione corroborata grauissimam lapsus carnis tentationem vicit. Daniel. 15.

Eadem quoq; cogitatione armatus gloriosus populi Iudaici Dux Iudas Machabæus, omni fiducia in Deum proiecta clarissimam de potentissimo hoste Nicanore retulit victoriam. Mach. 15.

S. Abel ideo gratissimus extitit, quod in omnibus actionibus suis Deum præsentem reputaret. Ioseph. lib. 1. Antiquit.

EXEMP. I. *Per recordationem præsentiæ Dei cuiuis peccato resistitur.*

D. Basilius interrogatus: Cuius animus temerè euagatur, otioque se dat? quis frequenter irascitur? quis humanas laudes auidè captat? quis ad opera spiritualia piger est? quis actiones suas ad Dei gloriam non refert? quis inter orandum mente semper distrahitur? ad hæc singula hoc vnum respondit: Qui non semper cogitat, Deum cogitationum & actionum suarum inspectorem esse. Hæc enim vna recordatio si assidua esset, contra omnia vitia sufficiens remedium esse posset.

In quæstionibus diffusè explicatis q. 20. & alibi. — Præsentiæ Dei recordatio quam vtilis.

II. *Vt per memoriam præsentiæ diuinæ publicam meretricem à peccato reuocauit S. Ephræm Syrus.*

Cum S. Pater Ephræm Syrus diuersaretur in Edessa vrbe, casu iuxta eius hospitium mulier parum verecunda habitabat; quæ, cum ille per complures dies in vrbe commoraretur, dixit ad eum: Benedic, Domine Abba: Et fixis oculis fenestram intuens, vidit illam prospicientem: aitque ad eam. Deus benedicat tibi. Ad quem illa: Quid tuo deest septo, atque domicilio? Cui sanctus: Tres lapides, & argilla modica, vt fenestra obstruatur, per quam prospicis. Cui ipsa respondit, dicens: Cum primum te alloquor, reiicis me, ego dormire tecum cupio, & tu vel à collocutione me excludis? Respondens autem illi seruus Dei Ephræm, ait: Si mecum dormire velis, veni quo dixero tibi, vt ibi simul dormiamus. Ad quem meretrix: Dic mihi, inquit, locum, & veniam. Et Sanctus ad illam: Si condormire mihi cupias, non poteris alio in loco, nisi in Vrbe media. Respondens autem illa dixit ad illum: Et non erubescimus conspectum hominum? Et respondens magnus Ephræm dixit ei: Si homines erubescimus, multo magis Deum erubescere, simul & timere oportebit, qui nouit etiam occulta hominum: quoniam ipse est, qui veniet iudicaturus mundum, & redditurus vnicuique secundum opera sua. Hæc audiens meretrix compuncta est ex verbis illius, & accedens procidit ante pedes eius plorans, dicensque: Serue Dei deduc me in viam salutis, vt à multis meis malis operibusque improbis liberer.

In vita eius apud Metaph. — Memoria præsentiæ Dei fugiendum peccatum. — Præsentiæ Dei anti-

Sanctus

doto scortũ publicum ad virtutis studium reuocatur.

Sanctus autem senex multis eam admonens ex Sacra Scriptura, confirmansque illius pœnitentiam, misit ipsam in monasterium, & saluauit eius animã ex cœno flagitiorum.

III. *Vt eadem arte & aliam meretricem ad fœditatem & iram eum prouocantem impediuerit.*

Ibidem.

Cum idem S. vir Ephræm alio se conferret, fraudulenter accessit ad eum, & alia meretrix, quę assentatorie eum ad turpẽ pertrahere nitebatur commistionem, sin minus, saltem vt ad indignationem ipsum commoueret, quod nemo vnquam illum vidisset iratum. Qui dixit ad illam: Sequere me. Cum autem iam appropinquaret ad locum a magna ciuitatis turba frequentatum, dixit ad eam: Isto in loco, veni, faciamus vti cupis. At illa videns turbam dicit ad eum: Quomodo poterimus istud hic agere; in tanta hominum præsentia, nonne nos pudet? Et ait ad illam: Si homines erubescis, quanto magis erubescere oportet Deum absconditа tenebrarum redarguente? At illa confusa re infecta abiit, nihil perficere cum illo valens, & ne ad iram quidem eum concitare.

IV. *Sola Dei præsentia mœrorem propellit S. Gregorius Agrigentinus.*

Ex Simeo. Metaphr. Sur. tom. 6. 23. Nouemb.

Cum S. Gregorius Agrigentinus Antistes adhuc adolescens Hierosolymam, sanctorum locorum venerandorum causa, profectus est, tempore Quadragesimæ in quoddam monasterium Palæstinæ diuertit; vbi & conspexit monachos eximia in Deum religione præditos, & alios quidem in cœlestium rerum meditatione à terra sursum attolli; alios lacrymarum quasi fontibus inter precandum perfundi; alios non aliam quam Angelicam traducere vitam, vehementi cœpit pudore suffundi, & de salutis suæ statu conturbari. Quod cum Præfectus monasterii animaduertisset, suspicatusque esset id euenisse, quod longius à patria amicisque abesset, in hęc verba eum allocutus est: Fili, ne animum nimio mœrore obruas, confide in Deo, breui patebit tibi reditus in natale solum. Verum, ita respondit Gregorius: Non ea causa mei mœroris est, quod longe à conspectu eorum absim, sola enim præsentis vbiq; Dei contemplatio ad illum repellendum mihi satis est; dum enim cogito me continenter in eius versari conspectu & tutela affatim solatii accipio: id vero vnum me angit, quod iam longe absim à vitæ veræ religiosæ perfectione. Hoc responso audito, Pater digressus est, intelligens non indigere suo solatio eum, qui ad perfectionis culmen iam peruenisset, & alios solari posset.

V. *Dositheus Dorothei Abbat. discipulus præsentia Dei exercitatione perfectionem assequitur.*

In vita Dositheі.

Refert S. Dorotheus Abbas, sic clarissimos discipulo suo Dositheo, cum vitam monasticam arripuisset, hoc præceptum dedisse aureis literis describendum: Nunquam cordi tuo Deus excidat; cogita semper Deum tibi præsentem, & te coram illo stare. Fecit hoc Dositheus sedulo, adeo vt nec in ægritudine quidem, licet grauissima & extrema cogitationem tam salutarem dimiserit. Atque hac exercitatione cõsecutus est, vt quinquennii spatio, ex milite nobili, adolescẽtulo dissoluto, vitiis ante cooperto & luxu seculi perdito, sanctissimus iuuenis & monachus perfectus euaserit; & post obitum quibusdam sanctitate claris per visum inter beatos anachoretas tum in cœlo regnantes conspectus fuerit.

Præsentia Dei [efficax ad] assequ[endam] perfect[io]nem.

VI. *Christi Domini præsentia munitur miles Christianus aduersus pericula impendentia.*

In vita [Ant.]

Diuo Antonio Magno, Athanasio teste, in quodam spirituali conflictu, quo & ipse vapulando, & dæmones eum dirissime pæne ad necem vsque verberando pariter defatigati fuerunt, hoc vnum dolori erat, quod Deum sibi in certamine præsentem nõ fuisse existimaret. Nam mox vt Dominus visendum se præbuit, & duelli se spectatorem fuisse professus est, omnis mœror recessit, viresque animi cumulatiores redierunt; Idemque fratribus suis inculcare solebat, in auertendis omnibus Satanæ telis firmissimum esse in Deo præ oculis habendo præsidium.

VII. *De Thaide meretrice per præsentia Dei omnia videntis recordationem opera Pafnutii ab impuro scelere reuocata.*

Sabellic. [l]. 5. exemp[l]. Marul. l[ib.] cap. 10.

Memorabili etiam exemplo Pafnutius Abbas Thaidem, nobile scortum, à meretricio quæstu ad pœnitentiam compulit, qui secreto ab ea impetrato metum & trepidationem simulans identidem ab ea quærere: an, si congrederentur eos visurus esset aliquis? Cum negaret illa ab vllo se videri, præterquam ab ipso Deo, qui omnia cerneret, omnia sciret: Ergo, inquit ille, credis Deum nihil latere, & coram ipso peccare non erubescis, qui tua puniet, & omnium scelera? Est enim iustissimus. Subiit meretricis animum tempestiua Pafnutii exprobratio, obortisque lacrymis illico ad pœnitentiam conuersa, omnia, quæ sibi meretricio quæstu parauerat, in foro congesta populo spectãte combussit, eiusdemque Abbatis consilio, fœminarum monasterium ingressa cellæ se inclusit, lugens peccatum suum, pane tantum & aqua vitam sustentans, ipsumq; Dei nomen proferre non ausa, orabat, dicens: Qui plasmasti me, miserere mei. In tali labore triennio exacto, Paulus Antonii discipulus in quiete vidit supra cœlum, positum cubile auro gemmisque refulgens arte ineffabili ac decore constructum; & cum rogasset, an illud Antonio esset paratum accepit, non Antonio, sed Thaidi meretrici. Educta ergo de cellæ carcere quintodecimo die migrauit ad Dominum, & cœlestem thalamum feliciter possedit, quę terrenum & impudicum aliquando possedisse dolenter tulit.

Thais m[e]retrix a[b] scelere [re]ducta.

Thaidi[s] pœnitẽ[tia].

Pauli E[re]mitæ d[e] Thaide [vi]sio.

VIII. Sanc

VIII. *Sanctorum hominum præsentiam quomodo interdum formidemus.*

In vita eius apud Sur. tom.3.

De S. Romualdo Abbate scribit Petrus Damianus, Rainerum Tusciæ Marchionem vanitatibus mundi alioquin & potentia tumentem, solitum dicere, sibi non Imperatorem posse tantum metum incutere, non vllum mortalium, quantum se Romualdi terreret aspectus: ante eius quippe vultum, neque quid diceret scire: neque quibus se defenderet, excusationes inuenire. Habebat reuera vir sanctus hanc ex diuino munere gratiam, vt quicunque peccatores, præsertim potentes seculi in eius præsentiā venissent, mox, vt ante Maiestatem Dei, territi formidarent. Sanctus nimirum Spiritus, qui pectori eius insidebat, hunc terrorem iniustis intentabat. Vbi ergo Deum habemus præsentem, si verè apprehendimus, docebit ipsa ratio, quid tanti Domini sapientia ac dignitas requirat, ni velimus confundi.

IX. *Ad præsentiam Cæsarij Ep. extimescit Theodoricus Gotthorum Rex ira commotus.*

...ier. Rub. ...3. hist. ...uennat. ...Dom. 510

Theodoricus Gotthorum Rex, in accersitum ad se Rauennis Cæsarium Antistitem Arelatensem, nescio ob quam impositam calumniam, non exclamauit, neque aspera verba effudit, quæ animo conceperat; sed eo viso, protinus commotus est totus; atque nudato capite reuerenter inclinatus ad se venientem comiter salutauit, tum ad suos conuersus; tantæ mutationis causam nō esse aliam, quam quod in ipso vultum non humanum, sed Angelicum notasset, asseruit.

PETITIO PRIMA.

Sanctificetur nomen tuum.

TIT. XVII. De sanctificando Dei nomine.

...sdr. 8. *Esdras sacerdos tum à Xerxe Rege impetrasset reditum cum Iudæis in patriam, Deo gratias submissè agit, quod eam sibi gratiam apud Regem conciliasset.*

...b. 8. *Raguel cum Anna vxore Deo magna cum lætitia gratias egerunt, quod Tobiam cum Sara filia matrimonio iunctum incolumes seruasset.*

...niel. 1. *Tres pueri in camino ignis magnificè Deum collaudarunt, & nomen eius sanctificarunt.*

...achab. 4. *Mundato templo sub Iuda Machabæo, adorauerunt Iudæi, & benedixerunt in cœlo huius prosperitatis auctorem.*

...c. 1. *Beata virgo, audita salutatione Elisabethæ, in vocem laudis prorupit, pro beneficiis sibi & toti mundo collatis.*

...c. 1. *Nato Ioanne Baptista, Zacharias pater recuperata voce Dominum prophetando laudauit, dicens: Benedictus Dominus Deus Israël.*

Videntes turbæ paralyticum à Domino curatum glorificauerunt Deum, qui dedisset potestatem talem hominibus. *Matth. 9.*

Claudus à Petro sanatus intrauit cum Apostolis in templum, ambulans & exiliens, & laudans Deum: & omnes glorificabant Deum. *Act. 3. & 4.*

Gratias agebat Paulus pro beneficiis sibi & aliis à Deo collatis: Gratias ago Deo meo, qui me confortauit in Christo, qui primus fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus, sed misericordiam Dei consecutus sum. *1. Tim. 1.*

EXEMP. I. *Pro beneficiis in bello acceptis Deum esse laudandum.*

Ant. Bonfinius lib. 2. Dec. 2.

HEnricus tertius, Imperator, difficili potitus de Abba Vngarorum tyranno victoria, vt meritas Deo gratias ageret, deposito paludamēto, sumptoque cilicio, nudis pedibus, porrecto humi pectore, ac profusis coram legionibus lacrymis, ante sanctū Crucis signum procidit, & immortalem diuinæ benignitati gloriam retulit. Eadem quoque religione vniuersus exercitus Deo laudes, ac sacros hymnos concinere visus est, vt Imperatoris exemplo diuinum beneficium recognosceret.

Gratiarum actio pro beneficio accepto.

II. *Aliud pro re simili exemplum.*

Polyd lib. 22 hist. Anglor.

Henricus quintus, Anglorum Rex, nobili illa ad Dagincurtum pugna, victis Gallis flexis genibus, multis orauit precibus, Deoque immortali egit gratias, & eam diem, quæ diuis Crispino & Crispiniano sacra est, solennem perpetuo habuit. Inde per totum regnum supplicationes multorum dierum ad omnia templa decretæ sunt.

Supplicationes in gratiarum actionem institutæ.

III. *Pro quibus beneficiis gratias agere maximè solitus sit Alphonsus Rex.*

In oratione eius contra Turcas.

Alphonsus Aragonū Rex Deo optimo maximo pro omnibus semper beneficiis merito gratias cum ageret: ob tria tamen beneficia in primis se gratum Deo animum exhibere dicere solebat: primū, quod ipsum hominem, non belluam creasset: alterum, quod Christianum: tertium, quod tot & tantorum regnorum Regem & dominum. Testis est ipsemet in oratione contra Turcas.

IV. *De nomine Domini à B. Wolfgango Ratispon. Epis. frequenter & sanctè vsurpato.*

Ex Lamberto & Segeberto. Baron. tom. 10. an. 878. 1.

Cum Otto Imperator secundus, ob illatam sibi à Lothario Francorum Rege iniuriam, Franciam hostili animo & manu ingressus Lutetiam vsque peruenisset, in reditu, ad fluuium quendam peruenere, cuius aquæ intumuerant, ita vt multi illic mergerentur. Vbi autem beatus Wolfgangus Antistes Ratisponensis cum suis eo peruenit, tum præsenti periculo commotus suspexit in cœlum, & tum sibi, tuis suis benè precatus atque benedicens, iussit suos incunctanter transire flumen. Sed illis adhuc cunctantibus, & Francis interim à tergo acriter instantibus

Nomen Domini semper in ore S. Wolfgangi.

tibus: ille primus in nomine Domini (quod semper in eius versabatur ore fluuium ingressus) suos armauit. Nec quisquam eorum vllum expertus est periculum. Tunc vero omnes id admirantes, præ gaudio in Dei laudes eruperunt. Sed vir humillimus, ne id in publicum efferrent, obnixe eos rogauit.

V. *De nomine* IESV *literis aureis in corde B. Ignatii martyris post mortem inuento.*

D. Th. Aquinas in Opusc. de exposit. orat. Dominica.

Beatus Ignatius in tantum nomen Christi dilexit, vt cum Traianus requireret ab eo, vt nomen Christi negaret, respondit: quod de ore eius remoueri non posset; & cum ille minaretur, sibi caput abscindere, & Christum de eius ore remouere, dixit: Etsi de ore abstuleris, nunquam tamen de corde eripere poteris. Hoc enim nomen cordi meo inscriptum habeo; & ideo ab eius inuocatione cessare nō valeo. Quod audiens Traianus, & probare cupiens, Dei serui abscisso capite, cor eius extrahi iussit, & inuentū est habens nomen Christi in se scriptum literis aureis. Posuerat enim super cor suum hoc nomen quasi signaculum.

VI. *Quanto honore ac reuerentia Dei nomen sit prosecutus B. Franciscus Assisias.*

B. Bonau. in vita eius c. 10.

Dei nomen B. Franciscū mire afficit.

Franciscus psalmos cum tanta mentis attentione, dicebat, quasi Deum præsentem haberet: & cum nomen Domini in eis occurreret, præ suauitatis dulcedine labia sua lingere videbatur. Ipsum quoque Domini nomen non solum cogitatum, verum etiam prolatum, & scriptum, reuerentia volens honorare præcipua, fratribus persuasit aliquando, vt omnes schedulas scriptas vbicunque repertas colligerent, mundoque loco reponerent, ne forte sacrū illud nomen contingeret conculcari. Nomen autem IESV cum exprimeret, vel audiret; iubilo quodam repletus interius, totus videbatur exterius alterari ac si mellifluus sapor gustum, vel harmoniacus sonus ipsius immutasset auditum.

PETITIO SECVNDA.

Adueniat regnum tuum.

TIT. XVIII. De desiderio patriæ cœlestis.

Matth. 3.

Regnum cæleste illud est, ad quod refertur ac terminatur omnis Euangelii prædicatio: inde enim D. Ioan. Baptista hortari cœpit ad pœnitentiam: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum.

Saluator humani generis inde quoque fecit suæ prædicationis exordium.

Luc. 4. 43.

Præterea cum quidam eum retinere cuperent, attulit illum causam necessariæ profectionis: Et aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum.

Phil. 1. 23.

Sitiens admodum erat regni cœlestis D. Paulus, cum diceret. Cupio dissolui, & esse cum Christo: & rursum, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius.

EXEMP. I. *Quanta cum voluptate cœlestia contemplatus sit, ac simul optarit S. Osuualdus Wigornienfis Episcopus migraturus.*

Apud Sur. 15. Oct. c. 1 to. 5. & Baro. 10. ad an. 992.

ANno Domini 992. magnus ille Osuualdus Wigorniensis in Anglia Episcopus vbi sedisset annis triginta, ex hac vita sic migrauit in cœlum: Die quadam (ait fidelissimus scriptor vitæ illius) egressus cum suis ex oratorio, sub dio stans, in cœlum intentissime oculorum aciem defixit, Christum, quem suspirabat, pio corde & ore attentius orans. Nec vero oculos, vt fit, cito retraxit, sed perinde ac si noui quidpiam cum summa animi voluptate contemplaretur, diutissime in eo, quod intuebatur, defixus fuit: rogatus, ecquidnam videret, ita respondit: Contemplor id quo tendo, idque crastino die, etiam me tacente, res ipsa vobis declarabit. Æterna namque beatitudo, cuius causa in terris hucusque laboraui, nunc instat. Nec ante crastina occumbet lux, quam me in eam Dominus meus, sicuti est pollicitus, introducat. Reuersusq; in oratorium, conuocatis fratribus, hortatur eos, vt impendant ipsi ministerium sacræ vnctionis cum viatico Dominici corporis. Nocte sequente oblitus aduersæ valetudinis suæ, in templum se contulit, officium diuinum expleuit, & reliqua noctis spatia in Dei laudib. expendit. Mane, solito more linteo præcinctus pedes pauperum lauit, atque extergens, quindecim psalmis, quos in illo ministerio dicere solebat, persolutis, subiunxit *Gloria Patri & Filio.* Cumq; pauperes pro more gratias agentes surgerent, ille autem diceret, *Spiritui sancto*, ante illorum pedes in manus Christi spiritum reddit. Cum autem corpus eius ad ecclesiam, quam construxerat, deferretur, niuea columba è cœlo descendens, expansis alis, lento volatu illud protegere visa est. Ignea quoque sphæra cælitus lapsa super feretrum apparuit, depositoque ante altare sacro corpore, visio illa tanquam locum sepulturæ eius designatura ad australem ecclesiæ plagam iuxta altare diuertit; sicque ab oculis intuentium subducta est, &c.

Extremæ vnctionis sacramentum.

Ad Gloria Patri surgendum.

Columba niuea S. Osuualdi defuncti corpus protegit.

II. *Quanto vitæ æternæ desiderio arserit S. Nicolaus Tollentinas Ordinis Fratr. Eremitarum S. Augustini.*

In vita apud Sur. c. 11. Sept. die 10.

Angelorum melodias audit moriturus S. Nicolaus.

S. Nicolaus Tollentinas sex totis ante obitum mensibus paulo ante nocturnas preces, singulis noctibus suauissimum Angelorum concentum audiuit, qui illi quasi prægustationem futuræ vitæ præbebat. Itaque quo illum eius vitæ desiderio arsisse credimus, ad cuius iucunditatem tam iucunde inuitabatur? Declarauit ipse, qui frequenter illud Apostoli dictum in ore habebat: *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* Quin idem etiam, cum resolutionis

Phil. 1.

tempus instaret, in extremo spiritu voces fundere cœpit lætantis atque gestientis: cuius insusitati gaudii cum fratres, qui aderant, causam quæsissent, attonitus ille, vixque sui compos præ magnitudine rei, Dominus meus IESVS CHRISTVS, inquit sanctissimæ Matri suæ, & Augustino Patri nostro innixus mihi dicit: *Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui.* In quibus verbis expirauit.

S. Nicolao morienti præsto est Christus cum B. Virgine, & B. Augustino.

III. *S. Monica D. Augustini mater migratura de regno cœlesti cum filio agit, ingenti illius desiderio flagrans.*

D. Aug. li. 9. Confess. c. 10. & 11. 1. Cor. 2.

Imminente die, quo ex hac vita exitura erat Monica D. Augustini mater, apud ostia Tiberina, vbi tunc erat, diu collocuta est cum filio de regno cælesti, qualis nimirum futura esset vita æterna Sanctorum, *quam ne oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.* Inhiantes ore cordis in superna fluenta fontis vitæ æternæ perambulabant gradatim cuncta corporalia, & ipsum cœlum, vnde sol & luna & stellæ lucent super terram, attingentes regionem vbertatis indeficientis, vbi Deus pascit Israel in æternum veritatis pabulo, vbi vita sapientia est, per quam fiant omnia ista, & quæ fuerũt, & quæ futura sunt, &c. His itaque, & aliis inter se dictis, & mundo ipsis inter verba vilescente cum omnibus delectationibus suis, tum illa ait: Fili, quantum ad me attinet, nulla iam re delector in hac vita. Quid hic faciam adhuc, & cur hic sim, nescio, iam consumpta spe huius sæculi. Vnum erat, propter quod in hac vita aliquantum immorari cupiebam, vt te Christianũ Catholicum viderem prius quam morerer. Cumulatius hoc mihi Deus meus præstitit, vt te, etiam contempta felicitate terrena, seruum eius videam. Quid hic facio? Et cum illa, absente filio, ibi ageret cum quibusdam amicis de contemptu vitæ huius & bono mortis: illis stupentibus virtutem fœminæ, quærentibusque; vtrum non formidaret tam longe à sua ciuitate corpus relinquere? *Nihil,* inquit, *longe est Deo, neque timendum est, ne ille non agnoscat in fine seculi, vnde me resuscitet.* Ergo die nono ægritudinis suæ, quinquagesimo & sexto anno ætatis suæ, trigesimo & tertio ætatis meæ, anima illa religiosa & pia corpore soluta est.

Colloquiũ D. Augustini cũ matre de regno cœlorum.

Regni cœlestis desiderium in Monica.

Præclarum Monicæ responsum.

IV. *Cum lacrymis cœlestis regni desiderio vehementer afficitur B. P. Ignatius Loiola.*

Petr. Ribad. lib. 5. de vita eius c. 1. Philip. 1.

Ignatius Loiola Societatis Iesu Institutor, tam ardenti desiderio tenebatur ex hoc carcere & vinculis euolandi ad Christum, vt quoties de morte sua cogitaret, temperare sibi à lacrymis præ lætitia non posset: *Dissolui enim, & esse cum Christo,* multo magis melius sibi existimabat. Neque vero, vt summum suum bonum consequeretur tantum, & in beatissima illa visione conquiesceret, Christi videndi desiderio flagrabat, sed (quemadmodum amici expetere præsentiam amicus solet) vt iucundissimo, multoque felicissimo illius perfrueretur aspectu.

PETITIO TERTIA.

Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra.

TIT. XIX. De voluntate nostra diuinæ accommodanda, siue de obedientia legi Dei exhibenda.

Noe diuinum sequutus oraculum arcam iuxta Domini mandatum fecit, fabrefactam rexit, cataclysmo omnia obtinente. Ideoque & ipse cum tota domo seruatus, seruataque cum eo animalia omnia cœli & terræ. Gen. 6. & 7.

Abram filius Thare, præcipiente Domino, ex patria Hur Chaldæorum in terram Chanaam ingreditur. Gen. 12.

Israelitæ per desertum ambulantes, ad imperium Domini erigebant tentoria, & ad imperium eius deponebant, & bene illis erat. Num. 9.

Cum Heli ex Samuele cognouisset, quod Dominus ei dixerat, respondit; Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. 1. Reg. 3. 18.

Christus Dominus cœlesti patri obsequendum esse declarauit, cum dixit Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me. Ioan. c. 4.

Idem mortem oppetiturus, positis genibus orauit, dicens: Pater si vis, transfer calicem istum à me: verumtamen non mea, sed voluntas tua fiat. Luc. 22. 42.

Saulus persecutor Ecclesiæ Damascum proficiscens, fulgure afflatus, & in terram prostratus, audiens verba Iesu Nazareni, ait: Domine quid me vis facere? Act. 9.

Cæcus illuminatus superbos Iudæorum cauillos aduersus Christum Dominum iactatos grauiter refellens, dicebat: Scimus Deum peccatores non audire, sed si quis Dei cultor est, voluntatem eius exequitur, hunc exaudit. Ioan. c. 9.

Cum Apostoli Pauli vincula Agabus Propheta prædixisset, & discipuli rogarent, ne ascenderet in Ierusalem, respondissetque Paulus: Quid facitis flentes & affligentes cor meum? Nam ego non solum vinciri, sed & mori paratus sum in Ierusalem pro nomine Domini Iesu. Lucas & alii discipuli acquiescentes dixerunt: Domini voluntas fiat. Act. c. 21.

EXEMP. I. *Voluntatem Dei agnoscit S. Polycarpus, vt in persecutione comprehenderetur.*

CVm S. Polycarpus Smyrnensis Episcopus à fidei Christianæ persecutoribus quæreretur, affectu & amore fratrum coactus est in alium locũ migrare: quo tamen, paulo post, persecutores venerunt, ac duobus eius loci pueris comprehensis, vnum ex illis, verberibus eo adegerunt, vt illius indicio ad diuersorium Polycarpi ducti sint. Huc itaque illi sero ingressi, illum in superiore loco domus iacentem repererunt; vnde illi possibile erat in alias ædes transmigrare, sed hoc eum facere noluisse, dixisseque: Domini voluntas fiat.

Euseb. lib. 4. Eccl. hist. c. 15.

II. *Augusta Theophili Imp. vxor, mulier impia, omnia à Dei voluntate pendere fatetur.*

Niceph. Call. lib. 13 hist. eccl. c. 13.

Accidit aliquando, vt Imperatoris Theophili filius graui morbo corriperetur: & Augusta de puero ne quid humanitius ei accideret, cum timore solicita Epiphanium Salaminis in Cypro Episcopum accitum, vt pro salute eius oraret, petiit. Et ille puerum conualiturum esse pollicitus est, si Dioscorus hæreticus cum suis vrbe exigeretur. Eudoxia autē: Filius quidem, inquit, meus, si Deus volet, viuet. Sin eum qui dedit, auferre constituit, eius voluntas fiat.

Hæretici vrbe arcendi.

III. *Vt voluntati diuinæ sese submiserit S. Aldegundis.*

Hucbaldus Elnonensis in vita eius ca. 2. apud Sur. 11. Nouemb.

S. Aldegundis cum adhuc in ædibus parentum moraretur, variis illustrationibus diuinis non mediocriter consolata, de die in diem in amore virtutum proficiebat, & vt perseuerando magis proficeret quotidie, maiora videbat. Siquidem apparet ei puella, quasi de itinere veniens, & à Dei genitrice se missam affirmans, vt quod vellet, postularet: at illa mox alacriter respondit, id se desiderare, quod Dominus vellet, Christique voluntatem in se fieri præoptare.

IV. *In re aduersa vt sese Dei voluntati resignarit Franciscus Borgia Dux Candiæ.*

Petr. Ribaden. lib. 1 de vita eius c. 12

Cum Franciscus Borgia & Leonora eius vxor annos duodeuiginti sine querela simul vixissent, prior illa diuturno morbo confecta tandem decessit. Læto nimirum dolore expiari crimina, si quæ forte contraxisset, voluit Deus. Afflixit igitur & ille casus Francisci, quamuis constantem animum: quod altera sui parte spoliari se videret liberorum matre, & dolorum, curarumque socia. Ægrotante illa, orare frequentius, piorum etiam hominum precibus adhibitis eleemosynis, atque ieiuniis. Solus aliquando conclaue, remotis arbitris, ingressus, obnixe, lacrymis fusis, obtestabatur Deum, saluam coniugem, superstitemque vellet: cum ecce tibi vocem quandam interiorem clare audire visus est, vt post ipse retulit, quæ diceret: Vxorem si diutius superesse vis, arbitratu tuo fiat: at tibi non expedit. Quare turbatus minime dubitauit Dei vocem esse. Parendum itaque: tacite enim redargui, quod, quid peteret, ignoraret. Rursus vero in lacrymas iit hisce admistis vocibus: Domine Deus, vnde hoc mihi, vt arbitratui committas meo, quod in tua solius est potestate? Mea permagni refert tuam sequi in omnibus voluntatem. Quis enim te nouit rectius, quid è re mea sit? tua itaque voluntas fiat: nec de vxore solum sed de liberis etiam statuas supplex oro.

Dei voluntati sese submittit Fr. Borgia.

Tit. XX. Deum facere voluntatem timentium.

Ioan. c. 9. 31.

Cæcus illuminatus superbos Iudæorum cauillos aduersus Christum Dominum iactatos grauiter refellens, dicebat: Scimus Deum peccatores non audire; sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius exequitur, hunc exaudit.

Exemp. I. *De Abbate sene cupiente rem sacram facere & sumere, mirabiliter translato, vt eius satisfieret desiderio.*

Sophron. Prat. spir. cap. 127.

Narrauit nobis Abbatissa Damiana solitaria mater Abbatis Athenogenis Episcopi Petrensis dicens: Erat quidam Abbas in sancto monte Sina nomine Georgius miræ virtutis & abstinentiæ vir. Huic Abbati Georgio magno sabbati die in cellula sua venit desiderium faciendi sacrum diem Resurrectionis in sancta ciuitate, & sumere veneranda mysteria in sancta Christi Dei nostri Resurrectione. Per totum ergo diem senior huiusmodi cogitatione solicitabatur & orabat. Cum itaque sero factum esset, venit discipulus eius dicens ei: Iube, Pater, vt eamus synaxim. Senex autem respondit ei: Vade, & tempore sanctæ communionis veni ad me, & pergam. Mansit itaque senex in cellula. Cum autem aduenisset tempus sanctæ communionis in sancta Resurrectione, inuentus est senex prope Archiepiscopum beatum Petrum qui præbuit tum illi, tum presbyteris sanctam communionem. Videns igitur eum Patriarcha, dixit Mennæ assessori suo: Quando venit Abbas montis Sinai? Respondit ille: Per orationes vestras, Domine non vidi illum, nisi nunc solummodo. Tunc ait Patriarcha. Dic illi vt non recedat: volo enim vt mecum sumat cibum. Ille vero profectus id dixit seni. Qui ait: Voluntas Dei fiat, Cum ergo salutasset synaxes, adorato sancto monumento, inuentus est in cellula sua. Ecce discipulus eius pulsauit, & dixit: Pater veni vt communices. Senex vero profectus in Ecclesiam cum discipulo suo, iterum sumpsit veneranda mysteria.

Sacram Eucharistiam appellat venerandi mysteria. Communio paschalis.

II. *De fonte ad lacrymas orantis diuinitus erumpente.*

Theodoret. in hist. religiosa S. P. c. 22.

Theodoretus in historia Religiosa, beatissimi Anachoretæ Iuliani vitam describens hoc ad rem nostram memorat exemplum: Adolescēs quidam nobili loco natus, sed molliter educatus maiorem autem ostendens promptitudinem & animi alacritatem, quam vires ferre possent, supplex petit à sene, vt esset illi viæ comes eunti in solitudinē, non eius quidem, quam omnes obibant quotidie, sed longissimæ, & qua sæpe erat octo & decem diebus peregrinandū. Is autem erat celeberrimus ille Asterius. Cum autem diuinus senex prohiberet iuuenem, & aridam, aquaque carentem diceret esse solitudinem, instabat adolescens obsecrans, vt hoc ei donum concederet. Victus autem precibus cessit senex, ille vero sequebatur, primo quidem alacriter. Cum autem primus & secundus & tertius dies præteriisset, & à radiis solis exureretur; erat enim æstas: vrgente autem æstate est vtique flamma solis arden-

Probatur Asterii vitæ institutio.

ardentior ſiti perpetuo laborabat: Et primum quidem eum morbum aperire pudebat, memoria reputans ea, quæ ſibi prædicta fuerant à magiſtro. Tandem autem victus, & plane omnino deficiens orauit ſenem, vt ſui miſereretur. Is autem cum quæ ei prædixerat reuocaſſet in memoriam, iuſſit eum reuerti. Cum autem diceret adoleſcens, nec ſe ſcire viam, quæ ducit ad antrum, nec ſi ſciret, ire poſſe, cum ſint vires ſiti conſumptæ: miſertus homo diuinus caſus adoleſcentis, & ignoſcens imbecillitati corporis, genibus flexis orauit Dominum, & calidis lacrymis ſolum irrigauit, & viam ſalutis petiit adoleſcenti. Qui autem facit voluntatem eorum, qui ipſum timent, & eorum exaudit orationem ſtillas lacrymarum, quæ puluerem attigerant effecit fontem aquarum: & ſic fluento repletũ adoleſcentem iuſſit abire protinus. fons autem manſit vſque in hodiernum diem Moſaicæ diuinæ ſenis orationi ferens teſtimonium. Quomodo enim ille olim cum ſterilem illam petram virga percuſſiſſet, effecit vt produceret exundantes aquas fluuiales, vt ſatiaret multa illa hominum millia ſiti confecta: ita hic cum arenam illam arid iſſimam irrigaſſet lacrymis, fecit vt fontanta emanarent fluenta: non vt multarum myriadum, ſed vt vnius adoleſcentis afferret ſiti remedium.

Voluntas orantis diuinitus cõpoſita.

III. *De piſcina miraculoſe à S. Odone Abbate Cluniac. confecta, coniunctione duorum inter ſe montium.*

Baro. to. 10. Annal. ad An. Chriſti 938. 6.

Anno Domini 938. Albericus Princeps contulit nobis monaſterium ſancti Eliæ, cuius beatus Gregorius in Dialogo meminit. Cum ſit autem durum (vt idem beatus Gregorius ait) in mente veteri noua meditari, monachus, quos illic inuenimus, ab eſu carnium retrahere non potuimus. Cõſtituit autem ibidem Pater noſter Præpoſitum vnum è fratribus noſtris Thedoardum nomine. Is vt vidit ſe virtute & ſanctitate ab eo vitio eos retrahere non poſſe, cœpit in finitimis regionibus piſces emere, vt vel ſitorum ſatisfaceret voluntati. Iam enim penitus defecerant equi, quos ei pater Odo reliquerat huc illucque diſcurrentes Eam vero illorum improbitatem, ſuumque laborem Præpoſitus Patri noſtro identidem ſignificauit. Illo igitur Dominum deprecante, vallis, cui monaſterium præeminet, non ita procul coniunctis inter ſe collibus ita concluſa eſt, vt exiguo torrenti per eam mananti aditus præcluderetur. Inde igitur paulatim magna aquarum collecta vis lacum effecit, nec deinceps opus fuit Præpoſito piſces emere, lacu illo eos ſuppeditante. Cui vero hoc tribuendum eſſet, quidam imperiti homines minime aduerterunt eo, quod eius preces, quas eadem cauſa beatus Odo ad Dominum fuderat, auribus ſuis nõn percepiſſent. Non attendentes illud Pſalmographi: *Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus præparationem cordis illius audiuit auris tua.* Itemq; illud: *Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet.*

Miraculum e motu montium.

Pſal. 10.

Ibidem.

IV. *De tonitru à Deo cœlo ſereno miſſo ad implenda ſeruorum ſuorum deſideria.*

Greg. lib. 3. Dial. c. 15.

Gregorius Magnus libro Dialogorũ tertio narrat Deum ad ſuorum implenda deſideria tonitru ſereno cœlo miſiſſe iis verbis. Dum Florentii magna opinio longe lateq; crebeſceret, quidam Diaconus longe poſitus ad eum pergere ſtuduit, vt eius ſe orationibus commendaret: qui ad eius cellulam veniens (non procul à Nurſia) omnem locum per circuitum inuenit innumeris ſerpentibus plenũ: cũq; vehementer expauiſſet clamauit dicens; Serue Dei ora: erat autem mira ſerenitas. Egreſſus vero Florentius ad cœlũ oculos & palmas tetendit, vt illam peſtem: ſicut ſciret Dominus auferret. Ad cuius vocem ſubito cœlum intonuit; atque idem tonitru omnes illos qui eundem locum occupauerant ſerpentes interemit: quos cum vir Dei Florentius interemptos aſpiceret, dixit; Ecce illos occidiſti Domine, quis eos hinc leuabit? Mox ad eius vocem tãtæ aues venerunt, quanti ſerpentes occiſi fuerant, eoſque mundato loco extulerunt.

Florentius orando ſerpentes expellit.

Aues auferunt ſerpẽtes.

V. *Ad votum ſeruorum Dei erumpit fons aquarum pro conſolatione infirmorum.*

In vita eius 22. Octobr.

Non abſimile legitur apud Metaphraſtem in vita S. Abercii Hierapolitani 22. Octobris. Cum etenim locus egeret balneis ad ægrotorum ſolatium, apud fluuium conſtitutus Abercius flexis Deo genibus humi procidit. Et ecce erumpit quidem tonitru cælo ſereno: emittit autem terra fontes aquarum calidarum, & per omnia laudabatur Deus, qui iuſtos ſic exaudiuit.

VI. *Diſypatus carcere detentus à Deo liberari petit, & eius deſiderio ſatisfit.*

Nicetas Choniates in Annal. de Imperio Andronici Comneni.

Cum Andronicus Commenus Imperator tyrannorum moribus imbutus in Chriſtianos ſæuiret Conſtantinopoli, Diſypatum Georgium magni tẽpli lectorem in carcerem quoque coniecit, propterea quod de eius ſæuitia liberius queſtus eſſet, habebatque ſubinde in animo, verubus transfixum, & pinguem hominem inſtar porcelli ſupra carbones aſſatum vxori eius mittere: ac omnino feciſſet, niſi Monaſteriora Leo ſocer eius, qui ob dicendæ ſententiæ prudentiam, Senatus os ab Andronico vocabatur tyranni furorem auctoritate ſua repreſſiſſet. Diſypatus igitur in carcere manus ad Deum extendebat & cum Dauide precabatur: *Educ è cuſtodia animam meam, vt nomen tuum prædicem.* Et Ionæ verba ſæpe repetebat: *Nunquid amplius ſanctum tuum templum reſpiciam?* Quid vero precabatur? Deleto me domine ex Andronici memoria: ſim ignotus apud eum omni tẽpore, ne recordetur nominis mei, donec ex libro viuentium deletus fuerit. Itaque numen non cunctatum eſt, nec preces eius aſpernatum; ſed illæſum eduxit è carcere Andronico paucis diebus poſt extincto.

Pſal. 141 8.

Iona 2. 5.

Diſypati deſiderium diuinitus impletum.

TIT. XXI. Deum impiorum voluntatem, quia diuinæ aduersatur, sępenumero impedire.

EXEMP. I. *Aurelian Imp. persecutionem erga Dei Ecclesias meditans morte subita corripitur.*

Euseb. Cæsar. l 7. c. 24. hist eccl. recen. edit. 26.

AVrelianus Imperator in initio sui imperii se benigne animatum ergà Christianos ostendit, verum quibusdam consiliis impulsus persecutionem mouit contra illos anno Christi centesimo septuagesimo octano. Sed cum literas contra eos compositas manu subscriberet, subito diuina vltio occupauit, quæ cum brachiorum commissuris eneruatis illum ab instituto repressit; tum clare ostendit, quomodo Principibus ne minima quidē data sit facultas aliquid contra Christi Ecclesias moliendi, nisi præpotēs Dei manus, suo diuino & cœlesti iudicio, temporibus, quibus Ecclesiam probare decreuerit, istud disciplinæ & castigationis causâ perfici & expleri permiserit.

Non cum voluerit tyrannus, cruciamur sed cum voluerit Deus corripimur

II. *Valens Imperator qua ratione præpeditus, ne Basilium Magnum in exilium relegaret.*

Theod. lib. 4. eccl. hist. c. 17

Theodoretus simile quid de Valente Imperatore subscribere conante decreto exilii Basilio Episcopo Cæsariensi irrogandi scribit in hæc verba: Iubet, inquit ille, edictum de illo in exilium mittendo conscribi. Quod cum sua manu ratum facere conaretur ne apicem quidem vnum alicuius litteræ facere potuit: siquidem ruptus est calamus, neque id semel, sed iterum ac tertio accidit. Ac cum impium illud edictum confirmare impensius laboraret, concussa est dextera, tremorque eam occupauit: atque cum animo esset præ metu prope attonito, chartam manibus lacerauit.

Valentis calamus frangitur, & dextera obriget.

III. *De Iustiniano Imp. Dei vindicta ex hac vita repente abrepto.*

Baro. tom. 7. Annal. ann. Christi 56. 1. 2. ex Euag. l. 4. c. 40. & Niceph. 17. cap. 31.

Iustinianus Imperator vbi absoluisset sui Imperii annum trigesimum octauum, atque nonum fere compleuisset, media nocte clamor fact⁹ est, cum ex improuiso instar furis ianuam effringētis mors eum rapuit improuisa & importuna; opportuna vero ipsi Romano Imperio sub Imperatore hæretico titubanti, & interiora labenti, vindicante Deo illatas sanctis Episcopis contumelias, pariterq; prohibente, ne accensum ab eo semel incendiū vniuersam depasceretur Ecclesiam. Vt enim Dei iudicium fieret manifestius, tunc subitanea est morte subreptus, cum iam indixisset exilium Anastasio Episcopo Antiocheno, atque cæteris illi inhærentibus ecclesiæ sacerdotibus. Tulerat diu consueta patientia Deus, quæ aduersus Eutychium Patriarcham anno superiore Imperator contra fas iusque sacrilege perpetrarat; cum è sede eum violentus abstraxit: verum qui non relinquit virgam peccatorum super sortem iustorum, haud siuit vlterius progredi, qui non solum non emendaret perperam facta, sed audaciora tentaret, repentina eum morte subducens. De quo Euagrius: Verum, inquit, Iustiniani edictum diuina prouidentia, qua melius nobis prospectum fuit, minime vulgatum est. Nam Iustinianus, qui Anastasio & suis sacerdotibus exilium indixerat, ex improuiso perculsus, cum triginta octo annos & menses octo regnasset, ex hac lucé migrauit. Cum igitur omnia omnino turba ac tumultu compleuisset, mercedemque his debitam in extremo vitæ suæ tempore reportasset, ad supplicia iusto Dei iudicio apud inferos luenda profectus est.

Iustin. Imp. cur repentina morte abreptus.

Euag. lib. 4. cap. 40.

IV. *De Rhoila vrbi Constantinopol. ruinas minante, cælesti igne cum exercitu absumpto.*

Theodor. l. hist. eccles. c. 36. Niceph. l. 14 c. 4.

Cum Rhoilas, quem Socrates Cugham appellat, dux Scytharum, qui Nomadæ dicuntur, traiecto Istro, cum ingentibus copiis Thraciam populari & prædas agere inciperet; ac Cōstantinopolim vrbem primariam obsessurum, & momento temporis capturum, atque adeo solo æquaturum minaretur: Deus fulminum iactu & facibus cælitus dimissis cum illum combussit, tum vniuersum exercitum penitus absumpsit.

Rhoilas cum exercitu combustus.

PETITIO QVARTA.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

TIT. XXII. De famis angustia, qua premuntur diuinitus interdum peccatores.

Doda Syriæ Rege Ioram in Iudæa obsidente, matres inedia adactæ filios necauere, traxeruntque vitam illorum visceribus, qui omni vita solent esse parentibus chariores. 4. Reg. 6.

Sortita est eadem obsidio, si non eiusmodi diritatis, inediæ tamen miserabilis exēplum: Nam venit ibi asini caput octogenis nummis argenteis, quanti fortasse nemo meliori tempore adduci potuisset, vt ex eo portiunculam gustaret. Ibidem.

EXEMP. I. *De Maria muliere diuite quæ famis tempore filium coxit, & vorauit.*

Ioseph. de bello Iudaico l. 7. c. 6. & 8 Hegesipp. de excidio Hierosol. l 5 c. Niceph 3. Baro tom. Annal. an. 72.

ANno Domini septuagesimo secundo, cum Titus Imperator, Hierosolymorum vrbem obsedisset, vallisque arctissime muniuisset, sic septi Iudæi adeo fame vexati sunt, vt innumera hominum multitudo sit morte consumpta. Porro cum populum tanta inuasisset fames, vt nec essent herbæ, quibus vesci possent; ex stabulo fimum quærebant in cibum, collectoque stercore vescebantur. Sed ea magis in

gis in

gis in dies inualescente, eos nec ab humanis carnibus temperasse Iosephus testatur. Iam enim calceamentis, cingulisque, ac insuper coriis, quibus scuta tegebantur, detractis, insumptis, vterisque fœni laceramentis magno pretio venditis; quæ his careret, eo immanitatis redacta est, fame improba compellente, nobilis ac prædiues mulier, Maria nomine, filia Eleazari, à seditiosis iam exuta vitæ substantiis, vt quo sibi consuleret, fame rabida impulsa, lactantem filium occidit, quem comestura mox coxit; cuius nidoris odore illecti milites qui sibi victum, quacunque possent, raptu quærebant, cum eius peruasissent domum; partem assati filii, quæ supererat, intuiti, detestati facinus, abiere. Moxq; repleta est ei⁹ sceleris fama tota ciuitas, & vnusquisque (inquit auctor) ante oculos sibi cladem illam proponens, tanquam hoc ipse admisisset, horrescebat.

Euag. lib. cap. 40.

Iudæa mulier in obsidione Hierosol. famis angustia filium comedens consumpsit.

II. *Ad quas angustias adegerit homines alia fames in Italia.*

Rursum anno Christi quingentesimo trigesimo nono, qui quartus Belli Gothici à Procopio ponitur inchoatus, dira fames vexauit Italiam de qua ista idem auctor habet. Cum, inquit, iam se verteret annus, & messis tempus adesset, in campis frumentum sua sponte maturescebat; non tamen qua prius in copia fuit, sed longe minori, vt quod nec hominum manibus, nec boum labore satum humoque tectum fuisset, sed temere in agri superficiem iactum: vnde eius pars quædam terræ vi fœta emerserat; ipsum id tamen cum demeteret nemo, pręnimia sui maturitate in terram iterato excidens renascebatur. Quæ res cum eundem in modum in Æmilia accidisset, eius regionis homines propriis sedibus ac bonis relictis, in agrum Picenum profugerant, haudquaquam existimantes, eius Prouinciæ loca, quia maritima essent, eadem omnino rei frumentariæ inopia premi. Tuscos præterea haud secus, ac pari de causa fames attigerat. Ex his tamen qui mõtes incolerent, frumenti in modum è glandibus cõmolitis confectum panem edebant Vnde vulgatis velut in pecua morbis, vti par erat, multi mortales capiebantur, & paucis superstitibus interibant. Inter Picentes autem tradunt nõ minus quinquaginta milia hominum præ inedia interiisse, & longe plures extra Ionicum sinum. Qua autem morbi specie, & quemadmodum hi morerentur, mox explicabo. Cum enim nihil iis esset, quo vescerentur, extenuati nimirum omnes patientesque reddebantur caroque, vt cibo diutius carens in se ipsa retracta, cohæserat: fel item cum nimium abundaret, atque adeo corpora ipsa vi sua oppressa iam infecisset, haudquaquã sinebat suo è pristino cursu in his venas defluere. Malo itaque peruincente, nihil prorsus succi corporibus relinquebatur. Cutis præterea obdurata corio persimilis erat, præ se maxime ferens quod impacta ossibus inhæsisset, liuore iam in nigredinem commutato: vnde & homines exustis facibus nihil absimiles videbantur, eorumque facies stupidior erat, toruusque & furentis aspectus, Mortem itaque passim obibant, cibi partim inopia nimia partim saturitate. Nam postquam in his fuerat calor omnis extinctus, quem natura introrsum excusserat: Si quis forte eos ad satietatem, & non paulatim cibasset (vt recens nati lactari solent) cum ingestos minus digererent cibos, celerius lõge moriebantur. Fuere, qui fame cogente alterni se esitarent. Fœminas enim duas fuisse tunc tradunt, quæ viros septemdecim interfectos absumpserint. Hæ namque (vt ferunt) cum solæ & resides domi, cæteris mortuis superfuissent; diuertentibus ad se peregrinis, noctuq; dormitantibus interfectis diuescebantur: septem itaque & decem diuersis temporum spatiis in cibum absumptis, octauus ac decimus, qui ad has forte diuerterat, somno tunc subito experrectus, cum in se eadem, quæ & in cæteros fecerant, molirentur, cognita primum facti ab his ratione, vtrasque obtruncat.

Ex Procop. bello Goth. 2. Baro. to. Annal. n 539.

Fames dira Italiam vexat.

...s tem-... quæ acci-... t.

Fame cogente duæ fœminæ 17 viros absumũt.

III. *De aliis magnis casibus, qui in Germania propter famem accidere.*

Postea anno Christi 850. grauissima fames Germaniæ populos oppressit, maxime circa Rhenum habitantes, nam vnus modius frumenti Moguntiaci vendebatur decem siclis argenti. Morabatur autem eo tempore Rabanus Archiepiscopus in quadam villa parochiæ suæ, cui vocabulum est Winzella, & pauperes de diuersis locis venientes suscipiens, quotidie plusquam trecentos alimento sustentabat, exceptis his, qui in præsentia illius vescebantur assidue. Venit autem & mulier quædam pœne consumpta inedia cum puerulo paruulo inter cæteros refocillari desiderans; quæ priusquam limen portæ transcenderet, præ nimia imbecillitate corruens spiritum exhalauit; puer vero mammillam matris mortuæ quasi viuentis de sinu protrahens, & sugere tentans multos intuentes gemere & flere coegit. Quidam etiam in illis diebus de Grabfeldam cum vxore sua & filio tenero in Thuringiam proficiscens; vt malum inopiæ temperare posset, vxorem in itinere in quadam sylua sic affatus est: Nonne, inquit, melius est, vt puerum istum occidamus, & manducemus carnes eius, quam omnes inedia consumantur? Illa vero contradicente, ne tantum scelus committeret: tandem vrgente fame, filium de brachiis maternis per vim rapuit; & voluntatem opere complesset, nisi Deus illum sua miseratione præuenisset. Nam sicut idem postea in Thuringia positus plurimis retulit, cum euaginasset gladium, vt mactaret filium, & in ancipiti positus necem distulisset: vidit eminus duos lupos super vnam ceruam stantes, & lacerãtes carnes eius. Statimq; parcens filio, ad cadauer ceruæ cucurrit: & lupos inde abigens tulit de carnibus prægustatis, & cum incolumi filio ad vxorem reuersus,

Ex Pithœo in Annal. Frãc. Baro tom. 10. 850. 15.

Fames ingens Germaniam vexat.

Pater filiũ interfecturus & ob famem comesturus è brachijs maternis euellit.

Mira Dei prouidẽtia.

uersus est. Prius enim, quando filium tulerat de manibus matris, paululū ab ea declinauerat ne illa morientem puerum videret & audiret. At illa veniente marito, videns recentes carnes & cruore perfusas, putabat filium occisum, & cecidit retrorsum pene exanimis. Ille autem accedens consolatus est eam, & erigens illam, ostendit puerum viuentem. Tunc illa resumpto spiritu, Deo gratias egit, quia filium sanum recipere meruit: nec minus ille, quia eum Deus à filii interfectione innocuum dignatus est conseruare. Ambo tamen carnibus lege prohibitis necessitate coacti se recrearunt.

IV. *Quomodo Basiliscus Imp. hæreticus cum suis fame perire coactus sit.*

Procop. de bello Vuandal. lib. 1. & Suid. in Basilisc. apud Ba o tom. 6. an. 477.

Cum Basiliscus Imperator octo menses super annum tyrannidem exercuisset, omnibusque ob eius auaritiam & aulicis & militibus infensus esset: a Zenonis tādem exercitu petitus est. Vbi amborum copiæ in conspectu fuere, Armatus (sic enim nomē dici erat qui ab eo missus fuerat) Zenonis ducibus se cum toto tradit exercitu. Igitur Constantinopoli Basiliscus acceptæ cladis & proditionis nuncio, protinus in templum confugit: vbi captus ab Acacio Præsule Constantinopolitano ob eius impietatem, ac Zenoni traditus est: Nam ab Orthodoxa fide deficiens in Eutychianam sectam inclinauerat, omnemque vitam pessimis moribus inquinauerat, ex quo odio cunctis erat. Zeno rursum Imperium repetens, Armati officium ante omnia probauit. Verum paulo post eum in suspicionem venientem de medio sustulit: Basiliscum autem tyrannum simul cum vxore & filiis in Cappadociam mittens hyemis tempore, iussit neque veste, neq; cibariis iuuari. Ex quo breuiter vna se complexi corporibus, collacrymantes misere perierunt: vnde tyrannidis pœnam breui tempore dedit. Tali fine clausit vitam impius Basiliscus, vti fame periret, qui (inquit Suidas) pecuniam exegit ab ecclesiarum Episcopis, & Acacium Constantinopoli Episcopatu propemodum pepulisset, nisi à multitudine eorum, qui monachi dicebantur, reprehensus fuisset, homo insigni auaritia, vt ne cerdonibus quidem & contemptis opificibus parceret, omniaque essent plena lacrymarum inter illas exactiones.

Fame cogit Deus impios perire.

Basiliscus Imp. cum suis fame perire cogitur.

Exactiones & auaritia Basilisci.

V. *Tempore famis quid agendum in pauperes exemplo D. Basilii Magni.*

Greg. Nyssen. orat. in laud. Basil. Magni

Famis tempore charitas exercēda.

Cum fames aliquando grauis & sæua, tam ipsam vrbem Cæsareæ, in qua habitabat Basilius adhuc presbyter, quam omnem vrbi subditam regionem affligeret, venditis suis prædiis & possessionibus, atque pecuniis in alimenta conuersis; cum etiam rarum esset, vt illi, qui valde sibi prouidissent & instructi essent, ea quæ ad mensam & victum pertinent, sibi conficere & suppeditare possent: ille per omne tempus famis, cum eos, qui vndique confluerent, tum iuuentutem totius vrbanæ plebis alere perseuerauit, adeo vt etiam Iudæorum liberos huius benignitatis & liberalitatis ex æquo participes faceret. Nihil enim prorsus interest, vtrum per vas olearum quis, an per aliam aliquam materiam & occasionem diuinum mandatum exequatur. Vide plura in ipsa orat. ad laudem ipsius.

VI. *Famis tempore peregrinos non esse vrbibus excludendos.*

D. Ambr. Officiorū 3

Qui tempore necessitatis peregrinos vrbe prohibent, aut expellunt subsidia partiri denegantes, cum deberent iuuare, nequaquam probandi: feræ enim non expellunt feras, & homo hominem excludit? Feræ ac bestiæ communem putant omnibus victū, quem terra ministrat. Illæ etiam conformem sui generis adiuuant: homo impugnat, qui nihil alienum à se debet credere, quicquid humani est. Quanto ille rectius, qui cū iam prouecta processisset ætate, & famem toleraret ciuitas; atque (vt in talibus solet) peterent vulgo, vt peregrini vrbe prohiberentur, præfecturæ vrbanæ curam cæteris, maiorem sustinens, conuocauit honoratos, & locupletiores viros poposcit, vt in medium consulerent, dicens: Quam immane esset peregrinos eiici? quam hominē exuere, qui cibum morienti negaret? Canes ante mensam impastos esse non patimur, & homines extrudimus? quam inutile quoque tot populos mundo perire, qui solerent adiumento esse, vel in conferendis subsidiis, vel in celebrandis commerciis: neminem fame aliena iuuari: protrahere vt plurimum diem posse, non inopiam repellere: immo tot cultoribus extinctis, tot agricolis occidētibus, occasura in perpetuum subsidia frumentaria. Hos igitur excludimus, qui victum nobis inferre consueuerunt? Hos nolimus in tempore necessitatis pascere, qui nos omni ætate pauerunt? quanta sunt quæ ab ipsis hoc ipso tempore ministrantur? *Non in solo pane viuit homo.* Nostra illic familia, plerique etiam nostri parentes sunt. Reddamus quod accipimus.

Famis tempore peregrinos vrbe non esse arcendos.

Deut. 8. Matt. 4.

TIT. XXIIII. De prouidentia Dei quoad victum & vestitum.

Filius Israel 40. annis in deserto coturnices & Manna ad manducandum misit Deus, & aquam de petra abundantem ad bibendum eduxit. Exod. 16

Eorundem vestimenta toto illo tempore non sunt attrita, neque calceamenta vetustate consumpta. Deut. 29

Elias in magna illa fame, cum cœlum ad eius orationem tribus annis & mensibus sex sic clausum esset, vt ne gutta quidem aquæ decideret, à coruis Dei iussu pastus fuit. 3. Reg. 17

Eidem postea Angelus Domini panem & aquam ostendit. 2 Reg. 18

Elisæus centum homines viginti panibus hordeaceis (quas primitias quidam attulerat) pauit, & multum superfuit, obstupescente Giezi eius famulo. 4. Reg. 4.

Salomon

Prou. 30. *Salomon certum huius vitæ subsidium petens, illud precabatur: Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria.*

Dan. 14. *Danieli ob deiecta Babyloniorum idola ibi in lacum leonum coniecto, misit Dominus ex Iudæa prandium per Abacuc Prophetam per aëra vectum.*

Luc. 15. *Cum filius ille prodigus in regione longinqua cœpisset egere, nec esset cum esuriret, qui ei siliquas daret, aliquando ad se rediens, intellexit malorum, quibus premebatur, nusquam nisi à patre esse expetendum remedium.*

EXEMP. I. *De duplicata annona B. Pauli ad aduentum S Antonii Abbatis.*

[H]ier. in vita [S]. Pauli Eremita. S. Paulus primus Eremitarum sexaginta annis à coruo etiam dimidiatum panem afferente pastus fuit: vtque certior in hoc Dei prouidentia eluceret; accidit, vt superueniẽte S. Antonio nouo hospite, integrũ coruus ille panem administraret; Paulo tum dicente cũ gratulatione condigna: Eia! Dominus nobis prandium misit, vere pius, verè misericors. Sexaginta iam anni sunt, cum accipio quotidie dimidii panis fragmentum; nunc ad aduẽtum tuum militibus suis Christus duplicauit annonam.

II. *De admirabili Dei prouidentia tempore famis demonstrata.*

[N]iceph. Cal[list]. lib. 15. c. [1]6. hist. Eccl. Circa annum Domini quadringẽtesimum quinquagesimum quintum, quo tempore fuit seditio in Palæstina à Theodosio monacho excitata, ingens fuit siccitas, famesq; simul & pestis in Phrygia, Gallacia, & Cappadocia. Quæ calamitas etiam ad Ciliciam vsq; progressa est, & earum, quas diximus, regionum incolæ in summa penuria ad eas angustias peruenerunt, rebus necessariis deficientibus, vt prohibitis, insolitis & exitiosis alimentis vterentur. Et fame tantopere inualescente, homines victus ratione mutata in ęgritudines inciderunt. Corpora namque propter maximas inflammationes tumore concepto, oculos primum amittebant: deinde tussi accedente, die tertio moriebantur. Contra pestem eam nullum vsquam fuit auxilium. Qui autem ex ea perrari superfuere, eis opem seruatrix omnium Prouidentia attulit, & fami subuenit. Eo enim anno, quo fruges non prouenerunt, alimento aërio eos fouit, sicuti olim veteribus Israëlitis fecisse memoratur, manna illis, quod dicitur, cœlitus demittens. Proximo autem anno vt fruges sua sponte excrescerent, effecit: Hæc mala Palæstinam etiam, plurimas alias regiones peruaserunt. Et calamitates eiusmodi Orientalem orbis partem omnem peragrarunt.

[F]ames gra[u]is.

III. *De sacerdote tempore famis modo mirabili refocillato.*

[Io]. Fischerus Roffensis. Narratur de sacerdote quodam res multum miranda: sed sic narratur ac tanta fide refertur; vt neminem vllus scrupus tenere debeat, quin res vera ac gesta fuerit. Ait enim Weselus Grœniensis, sacerdotem quendam necessitate niuis & algoris adactum, dum in alpibus à via deerrasset, & mitiorem à sentis & niuibus vallem inuenire sperans desiliisset, neque reductæ quaquauersum exitum reperisset, neq; vnde desilierat propter altitudinem reascendere posset, sub exesam & propendentem rupem sese fame moriturum plane desperabundus coniecit. Sed vt erat luna plena, vidit nocte serpentum diuersa genera contendere ad lapidem quendam, & illic linguis suis eundem lingere, ac post horam quoq; in antra sua reuerti. Et incidit ei cogitatus, quidnam illic ita lingerent. Sequenti idem nocte factum est simile; & miratus est intra se amplius quod ita fieret. Tertia demum nocte iam pæne viribus destitutus, ante omnes ipse accessit & linxit, & inter lingendum ita restitutus atq; refocillatus fuit, quasi cibo refectus. Et sic per totam illic hyemem sub rupe latitauit, donec in fine Aprilis niue soluta, peruiis iam factis Alpibus, quosdam audiret in vicinia colloquentes, quorum ope adiutus & extractus est.

lib. 4. contra Oecolampad. Fr. Petrus Ponetus Carmelit. de veritate Euchar. p. 2 c. 2. P. Richeome in suo peregrino.

Factum mirabile.

Prouidentia admirabilis.

IV. *Aqua viua miraculose ebulliente pascitur exercitus Caroli Magni.*

Circa annum Domini 772. dum Carolus cognomento Magnus, Francorum Rex, aduersus Saxones bellum gerebat, ad eos debellandos diuinum ei adfuit auxilium. Sed quomodo id acciderit, in eius vita Caroli annis singulis per periodos dierum festorum Natalis & Paschatis distincta hæc leguntur: Rex Carolus celebrauit Natale in villa Actiniaco, & Pascha in Aristallio, deinde Synodum tenuit ad Wormatiam, & inde perrexit Saxoniam, & Eresburgum castrum cepit, peruenitque vsque ad Ermensul, & ipsum fanum destruxit, & aurum & argentum, quod ibi reperit, abstulit: fuitque siccitas magna, ita vt aqua deficeret in supradicto loco, vbi Ermensul stabat. Et dum vellet ibi stare tres dies gloriosus Rex ad destruendum fanum ipsum, & valde homines & iumenta sitirent; subita Christi gratiâ, media die, cuncto exercitu quiescente, apparuit eis torrens ebulliens salubres aquas, & cunctus exercitus & iumenta eorum sufficienter recreati sunt: & tamdiu ebulliit aqua viua, donec fanum destructum est. Tunc Magnus Rex Carolus super fluuium Visoram veniens, ibi habuit placitum cum Saxonibus, & receptis obsidibus duodecim reuersus est in Franciam.

E veteri Chronica rerum Franc. Baron. tom. 9. Annal. an. Domin. 772.

Carolus M. vincit Saxones, & idoli templum demolitur. Aqua miraculosa reficitur exercitus.

V. *De annona S. Benedicto, eiusque monasterio diuinitus suppeditata.*

De prouidentia Dei monasterio S Benedicti demonstrata hoc narrat miraculum D. Gregorius: Alio quoque tempore in eadem Campaniæ regione fames increbuerat, magnaque omnes alimentorum indigentia coangustabat. Iamque in Benedicti monasterio triticum deerat: panes vero pæne omnes con-

Gregor. Dialog. lib. 2. c. 21. apud Baron. tom. 7. an. 539.

nes consumpti fuerant, vt non plus quam quinque ad refectionis horam fratribus inueniri potuissent. Cumque eos venerabilis Pater contristatos cerneret, eorum pusillanimitatem studuit modesta increpatione corrigere, & rursum promissione subleuare, dicens: Quare panis inopia vester animus contristatur? Hodie quidem minus est, sed die crastina abundanter habebitis. Sequenti autem die ducenti farinæ modii ante fores cellæ in saccis inuenti sunt, quos omnipotens Deus quibus deferentibus transmisisset, nunc vsque manet incognitum. Quod cum fratres cernerent, Domino gratias referentes, didicerunt iam de abundantia nec in egestate dubitare.

Annona diuinitus suppeditata.

VI. *De pane & vino religiosis S. Dominici Romæ cœlitus ministratis.*

Theodori de Apoldia in vita S. Dom. lib 3. cap. 4. Apud Sur. August. 5.

Viciniora nostris temporibus narremus: Cum Romæ apud S. Sixtum cētum fratres cum S. Dominico sub Euangelica degerent paupertate, die quodam missi sunt ab eo duo fratres, Ioannes Calaber, & Albertus Romanus, vt eleemosynam peterent. Illis à mane vsque ad tertiam frustra laborantibus, & iam reuertentibus occurrit quædam mulier, deditque eis vnum panem, dicens: Nolim vos prorsus vacuos redire. Eo accepto, vir quidam pauper rogauit obnixe, vt darent ipsi eleemosynam. Cum se illi excusarent, illeque instaret, dederunt ei panem. Redeuntibus factus obuius Dominicus, per reuelationem actorum gnarus, iucundo dixit vultu: Iam nihil habetis filii? Narrant ei vt euenerant omnia. Aitque vir sanctus ad eos: Angelus Domini is fuit, & Dominus pascet seruos suos. Eamus oratum. Egressus inde ab ecclesia iussit fratres ad prandium adesse. Post quorundam hæsitationem, quod deesse scirent alimoniam, tandem omnibus signo dato aggregatis sanctus vir mensæ benedixit. Cunctis sedentibus ad mensam, legi cœptū est, & vir Dei Dominicus, iunctis manibus, orationi se dedit. Et ecce duo formosissimi adolescētes panes candidissimos, singulis singulos, ab infimis incipientes apposuerunt: statimque se omnium conspectui subtraxere. Dixit autem vir Dei: Comedite panem vobis missum à Domino. Deinde ait iis qui mensæ ministrabat, vt vinum adferrent: illis dicentibus, se nihil vini habere, vir Dei plenus Spiritu sancto: Ite, inquit, ad dolium, & de vino in illud à Domino infuso, nobis haurite. Eunt illi, & inuenerunt dolium vino optimo redundans, quod haustum fratribus attulerunt. Comederunt itaque, & biberunt, singulari Dei munificentia recreati.

Religiosi egentes dant eleemosynam.

Panes fratribus diuinitus ministrantur.

VII. *De panibus B. Dominico, eiusq; Fratribus diuinitus etiam allatis.*

Idem ibidē.

Aliud accommodatius exemplum eidem Dominico alio accidit tempore. Procurator domus indicauit aliquando sancto viro deesse panes. Ille iucundo spiritu benedixit Deum, & exiguum illud, quod supererat, iussit frustatim mensis apponi. Erāt tum in monasterio fratres plus minus quadraginta. Ingressi itaq; in refectorium, post benedictionem, singuli bucellas sibi appositas cum gaudio frāgunt; moxque duo iuuenes, eiusdem & formæ & habitus, multos inferunt panes, quibus tacite beato viro oblatis, subito recedunt. Dum vir sanctus ad omnes manus extendens: Iam nunc, inquit, fratres, comedite. O miram benignitatem! talem se timentibus escam præparantis.

Panes diuinitus allati.

VIII. *Diuo Francisco, & eius sociis Romam proficiscentibus panis diuinitus prabetur.*

In vita eius per D. Bonauent. cap. 4.

Dum Beatus Franciscus Romam proficisceretur cum sociis, instituendæ ac confirmandæ suæ regulæ causa, contigit eos ex diuturno labore fatigari, & in quodam loco solitudinis versus vallem Spoletanam subsistere: vbi cum non possent de victu sibi necessario prouidere, statim adfuit prouidentia Dei. Nam subito apparuit, incognitus vnde venerit, aut quo iret. Cognoscentes autem per hoc pauperes fratres supernum sibi in comitatu viri Dei adesse præsidiū, magis dono liberalitatis diuinæ, quam cibo carnis propriæ sunt refecti.

Prouidentia Dei erga B. Franciscum.

IX. *De annona religiosis B. Francisci diuinitus subministrata.*

Franciscus Gonzaga p. de Origi. Seraphicæ relig. in Pouerb. S. Ioseph. Con.

Anno à Christo nato 1560. hoc diuinę misericordiæ & prouidentiæ patentissimum signum in Conuentu Conceptionis S. Mariæ Petrensi ordinis sancti Francisci eluxit. Cum enim in eo loco vnicus tantū paruus panis esset, quo duodecim fratres per integros duos dies refici possent, illumque in vndecim partes diuisum Pater loci Guardianus, nulla sibi penitus portione relicta, distribuisset, eisq; sumpto libello patientiam atque hilarem paupertatem congratularetur, adfuit ex insperato præ foribus ex populo cui Serradulla Hispanice nomen est, vnde rarissime fratribus, tum ob loci distātiam, tum quo que ob eius pauperiem, eleemosynæ subministrabantur, rusticus quidam panibus, piscibus, oleo atque asparagis onustus, qui suo aduentu eorum necessitatibus occurrit.

Annona diuinitus emissa.

X. *De alia prouisione iisdem magna inopia pressis miro modo suppeditata.*

Idem ibidē.

Nec absimile est illud, quod anno Domini 1581. hoc in eodem loco contigit: riuulis siquidem ob continuam pluuiam inundantibus, fratribus ea propter se necessario continentibus quicquid edulii atque panis erat, absumptum omnino fuit. Et ecce dum illi orationi feruentius instant, nihilq; minus quā de humana ope cogitant, prohibentibus omnino imbribus fluuiorum tranationem, alius præter spem rusticus præmemorati parui pagi incola aduentauit, qui superatis, licet non absque patentissimo vitę discrimine, veloci equo torrentibus, panes, vinum, pisciculos, atque aliquot fructus liberalissi-

Prouisio miro modo suppeditata.

me ministrauit, quibus extenuata ieiuniis corpora reficerent, famemque propulsarent, & Deo Optimo Maximo omnium bonorum largitori debitas, vt par erat, reddiderunt gratias.

XI. *Quomodo Deus seruorum suorum necessitatibus prouidentissime consulat.*

Pet. Ribad. l. 5 de vita Ignatii c. 9. an. Do. 1555.

Illud præterea, quod fuit maxime insigne, & Romæ nostris omnibus vulgatissimum, addendum puto. Anno salutis nostræ 1555. 16. Septembris, Ioannes Polancus pecuniam ad sumptus Collegii Romani necessarios, neque mutuam, neque fœneratiam, neque vlla alia ratione diligentissime conquisitam inuenerat. Rem ad Ignatium placidissime detulit. Ille vero se in cubiculum abdidit, orationi se dedit, Deum precatus est, vt præsenti subueniret necessitati. Post orationem, Iacobum Lainem, Christophorum Madridium, ipsum denique Polancum ad se vocat: ipsis quid à Polanco acceperit, exponit; seque rem totam Deo commendasse ait, & se quidem neque Prophetam esse, neq; filium Prophetarum: sed tamē pro certo habere, Deum rebus prouidentissime consulturum. Et ad Polancum conuersus; Tu, inquit, Polance, in sex proximos menses Collegii res curato, & illi sumptus necessarios suppeditato; ego te istarum rerum cura postea liberabo. Permirum fuit; eo ipso die, qui tamen iam vergebat in occasum, duobus ex locis, ab hominibus nostræ inopiæ atque difficultatis ignaris, sponte pecunia missa est, qua ex illis tunc angustiis exire licuit.

Prouidentia Dei magna erga suos.

XII. *Panis operariis deficiens ad eorum satietatem diuinitus accrescit.*

Dial. lib. 3. cap. 37.

Aliud insigne de hac re miraculum refert D. Gregorius à Sanctulo editum, cum ecclesiam S. Laurentii à Longobardis incensam restituere conaretur. Ait enim: Alio quoque tempore vehementius, vbique fames increbuerat, & Beati Laurentii martyris ecclesia fuerat à Longobardis incensa: quam vir Dei restaurare cupiens, artifices multos ac plures subministrantes operarios adhibuit; quibus necesse erat, vt quotidianos sumptus laborantibus sine dilatione præberet. Sed exigente eiusdem famis necessitate panis defuit: cœperuntque laborantes instanter victum quærere, quia vires ad laborem per inopiam non haberent. Quod vir Dei audiens, eos verbis consolabatur, foris promittendo quod deerat: sed ipse grauiter anxiebatur intus, exhibere cibum non valens quem promittebat. Cum vero huc illucque anxius pergeret, deuenit ad clibanum, in quo vicinæ mulieres pridie panes coxerant: ibique incuruatus aspexit, si forte panis à coquentibus remansisset. Tunc repente panem miræ magnitudinis atque insoliti candoris inuenit: quem quidem tulit, sed deferre artificibus noluit, ne fortasse alienus esset, & culpam velut ex pietate perpetraret. Per vicinas itaque hunc mulieres detulit, eumq; omnibus ostendit, ac ne cui earum remansisset, inquisiuit. Omnes autem quæ pridie panem coxerant, suum esse panē negarunt, atque panes suos numero integros retulisse professæ sunt. Tunc lætus vir Domini perrexit ad multos artifices cum vno pane: & vt omnipotenti Deo gratias agerent, admonuit; & quia eis annonam præbuerat, indicauit. Eisque ad refectionem protinus inuitatis, inuentum panem apposuit. Quibus sufficienter pleneque satiatis, plura ex eo quam ipse panis erat, fragmenta collegit: quæ die quoque altero eis ad refectionem intulit. Sed id quod ex fragmentis supererat, ipsa quoque quæ apposita fuerant fragmenta superabat. Factumque, vt per dies decem omnes illi artifices & operarii ex illo pane satiati, hunc & quotidie ederent, & ex eo quotidie quod edi posset in crastinum superesset, & sic fragmenta panis illius per esum crescerent, & cibum comedentium ora repararent.

Ecclesiam incensam Sanctulus instaurat.

Panis operariis suppeditatur in deficiens.

XIII. *Quinque panibus & totidem vini mensuris satiat S. Arnulphus plus quam septingentos homines.*

Io. Lisiara. in vita eius c. 33 apud Sur. 15. Aug.

S. Arnulphus Suessionensis Episcopus quodam tempore cuiusdam pagi ecclesiam dedicaturus, ait ad famulos suos: Tali, quæso, itinere ad eam ecclesiam nos perducatis, vt populus nesciat, qua venturi simus. Nonnihil quoque alimentorum vobiscum feratis, vt fessa ex itinere corpora possimus vel paululum recreare. Itaque iter longinquum & deuium arripitur, nec tamen poterat ardor populi compesci. Breui igitur temporis spatio grandis ad eum multitudo confluxit. Id cernens vir Dei, in Dei laudes erumpens, ait familiaribus suis: Quicquid escarum habetis, proferte, vt post laborem vires reparemus. Confestim exhibentur quinque panes monastici, quos vulgo crudas micas vocat, & totidē vini mensuræ, vt habet mensura monastica: stratisq; in herba tapetibus, vir Domini residet, profusa illum turba vndiq; ambiente; benedicit panes illos, paucos quidem numero, sed numeri mysterio multos; iubet omnibus præsentib. ex illis distribui, vinum quoque ad satietatem porrigi. Accidit tum res admiratione digna. Nam panes illi, & vinum tam abunde suffecere, vt se bene refectos, & abunde satiatos faterentur. Et tamen præter Episcopum eiusq; comites, ii, qui manducarunt, amplius septingenti fuere.

Panis & vini multiplicatio mira.

XIV. *De pane miraculose per preces S. Catharinæ Senensis multiplicato.*

Raimund. à Capua in vita S. Catha. Sen. apud Sur. 29. Apr.

Vrbanus VI. Romanus Pontifex iussit quandoq; vt sancta Virgo Catharina Senensis Romam veniret. Multi autem vtriusque sexus, quos ipsa in Christo genuerat, è Tuscia sequebantur eam euntem ad Vrbem, sed ipsa prope inuita. Erant autem apud illam viri sedecim & octo fœminæ; ad quem numerum sæpe fiebat accessio, & tamen illa ex meris eleemosynis quotidie emendicatis victitans, omnes hilariter in suum hospitium admittebat, nihil dubitans, quin Christus & posset, & vellet illis victum

Cath. Sen. cum suis mendicato viuit.

 suppe-

ſuppeditare. Accidit interim, vt quodam die vix tantum panis ſupereſſet quantum vel quatuor hominibus ſufficeret; & hora tardior non ſinebat emendicare panes neceſſarios. Iuſſit autem ſancta virgo apponi ſingulis exiguis panis eius particulas, donec Dominus prouideret; ac deinde ſe ad preces ſolitas recipit. Mira res. Sumunt tam multi auide exiguas illis particulas, & ſemper ſupererat quod ederent: nec id poterant abſumere. Non immerito ſtupent omnes, panem non ſolum non minui, ſed augeri etiam. Sedecim viris abunde ſuffecerat & reliquiæ fæminis cunctis adeo fuere ſatis, vt etiam largæ eleemoſynæ inde præſtitæ ſint egenis. Eiuſdẽ modi miraculum fecit per ſanctã virginem Chriſtus eodem anno etiam in Quadrageſima. Scribit etiam Pater Raimundus, poſt obitum ſanctæ virginis, eius meritis quodam die pauciſſimos panes, qui quinque hominib. non ſuffeciſſent, adeo fuiſſe multiplicatos, vt amplius quinquaginta ſuffecerint, & reliquiæ in penuriam deportatę ſint. Addit etiam crebro eam, cum adhuc viueret, eiuſmodi miracula feciſſe.

Panis miro miraculo diuinitus auctus.

TIT. XXIV. De prouidentia Dei quoad alia neceſſaria.

EXEMP. I. *Quomodo prouiderit Deus rebus cultui diuino neceſſariis.*

ANno Domini 513. contigit monachis in Laura ſub Saba degentibus ita neceſſaria deficere, vt ne quidem ſufficeret panis ad Deo ſacrificandum & offerendum. Accedit ergo, is cui commiſſum fuerat miniſterium ſignificans ei calamitatem, & ſimul appropinquare diem Dominicum ei in memoriam reuocans, & quod non poſſet vtique celebrari diuinum myſterium, cum neque panis ſit in Laura ad oblationem, neque aliquid aliud ex rebus neceſſariis. Sed hæc quidem ille. Magna autem illa reuera & admirabilis anima nec ſic quidem deſperauit de Dei curatione, & arcanis & ineffabilibus viis prouidentiæ: Sed ego, inquit, nequaquam prohibebo ſacrum Dei miniſterium. Tanta vero rerum neceſſariarum indigentia præbebit nobis aliquem rerum ſacrarum theſaurum ad ſacrum celebrandum miniſterium: ſed eſt fidelis, inquit, qui iubet craſtinum manere liberum à ſolicitudine, quod attinet ad vſum corporis. Et cum nondum adueniſſet dies Dominicus, veniunt ad ipſum quidam tanquam conſulto miſſi à prouidentia, ſimul ferentes onus triginta iumentorum: onus autem erat frumentum, & vinum, & oleum, & alia monachis apta ad alimentum, adeo vt Laura propemodum eſſet anguſta ad capiendas res eſculentas. Statim ergo diuinus Sabas ei qui indigentiam parce & ſordide ei obiecerat: Quid ais, inquit, ſacrumne dimittemus miniſterium? Ille autem intelligens, interrogationem eſſe reprehenſionem cogitationum, quæ non ſatis erant validæ ad ſperandum in Deo, procidit ad pedes eius, petens veniam, &c.

Cyrill in vita Sabæ apud Sur. 5. Decemb. & Baron. to. 6. an. 513.

Matth. 6.

Prouidentia diuina de rebus inopinate ad ſacrum neceſſariis.

II. *Geiſcæ Vngarorum Duci ad fidem conuerſo, & laborantis de perducendis ad Chriſtianiſmum rebellibus diuinitus punitur.*

AnnoDomini nongenteſimo octogeſimo nono, quo tempore Vngarorũ gens Dei eccleſiam populabatur, fuit Princeps quidam, quartus ab eo qui Vngaris in Pannoniam ingreſſuris ducem ſe præbuit. Is Geiſca dicebatur, ſeuerus ſane & crudelis homo in ſuos, potenter eis imperans, erga alios vero præſertim Chriſtianos, humanus, miſericors & liberalis: etſi paganiſmi ſui erroribus eſſet implicitus, attamen cœleſtis gratiæ luce ſpirituali appropinquante, cum omnibus vicinis circumquaque prouinciis de pace cœpit accurate tractare, vt iam in illo liceret animaduerti, cuius optaret eſſe filius, dicente in euangelio Domino Saluatore: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Edicto namque propoſito, iuſſit, Chriſtianis omnibus in ipſius ditionum ſiue ducatum ingredi volentibus hoſpitalitatis & publicæ fidei ſtudium & curam impendi. Porro Clericis & Monachis fecit poteſtatem in ipſius quoque conſpectum veniendi, eoſque propenſo animo audiuit. Atque ita factum eſt, vt Orthodoxæ fidei ſemen in pectoris eius horto ſatum in fruges erumpere geſtiret. Quid multa? Adeſt tempus cælitus diſpoſitum. Credidit ipſe cum familiaribus ſuis. Vndis ſalutaribus expiatus, omnes ditionis ſuæ homines pollicetur ſe ad Chriſtianiſmum perducturum. Cum autem multum eſſet ſolicitus de edomandis rebellibus, ritibus ſacrilegis abolendis, ad ſanctæ Eccleſiæ profectum pro ſua æſtimatione ſtatuendis Epiſcopatibus, mira quadam præuiſione, nocte eum Dominus conſolatus eſt. Miſit enim ad eum iuuenem ſpecioſiſſimum, qui diceret ei: Pax tibi, Chriſte electe, faceſſat cura hæc & ſolicitudo. Non fiet per te quod meditaris. Habes enim manus humano ſanguine pollutas: naſcetur autem tibi filius, qui diuino prouidentiæ conſilio id efficiet, quod tu animo concepiſti. Erit is Rex, & ex eorum Regum numero, quos Dominus elegit, coronam Regni temporarii æterna commutaturus. Tu vero hominem ſpiritali legatione apud te functurum honorifice excipito, exceptum reuerenter habeto, eius exhortationibus ſincerum pii pectoris affectum adhibeto. Expergefactus Princeps, ſtupens id viſione, prius ſecum, deinde cum Chriſtianis & ſuis hominibus pertractans, humi totus proſtratus, expanſis manibus, humiliter gratias egit Deo; ſeque principatumque ſuum cum filio naſcituro, curæ illius qui non dormit, neque dormitat, lacrymabundus commendat. Admirante autem eo de viro diuinitus ipſi prædicto: nuntiatur illi, beatum Adalbertum Boemenſis eccleſiæ Antiſtitem ad ipſum venire, ad Chriſtianam religionem, fidemque nõ fictam eum traducere, & ob fidei profectum

Cartuit. Epi. in vita Stephani Vngarorum Regis c. 1. 2. 3. apud Sur. Aug. Bar. 10. an. 98

Matth. 5.

Geiſca primus Princeps Vngarorum Chriſtianus.

Adalbertus Vngarum Apoſtolus benigne à Geiſa ſuſceptus

Domi-

Domino laudis hostiam immolare cupientem. Is nuntius nouis Christi tyronibus ineffabilem attulit lætitiam. Dux procedit obuiam seruo Christi cum fidelibus quibusdam, honorifice eum excepit, & vt in visione erat admonitus, modis omnibus se obedientiæ filium fore demonstrat. Deinde iubente ipso sic vbique congregatio indomitæ gentis, per sanctum Episcopum fiunt conciones, eius exhortationibus mox illi conuertuntur & baptizantur, multis in locis ecclesiæ conduntur. Luce enim illa, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum, profligatis tenebris, cœpit Vngaria enitere. Et completum est in ea, quod Propheta ait: *Populus qui ambulat in tenebris, vidit lucem magnam.* Lux lucis inuisibilis Christus est, quem tunc Gentiles videre meruerunt, quando è tenebris reuocati, illum esse & verum Deum & hominem verum perfecte crediderunt.

III. *Quomodo Deus prouiderit Clodouæo eiusque exercitui bellum contra Alaricum mouenti.*

reg.Tur. l.2.cap.37. st.Franc

Clodouæus primus Galliarum rex Christianus, signum sibi in bonum, quasi à Deo datum & optatum accepit, illudque secutus est confidenter. Cum enim Arianos ex Gallia profligaturus exercitum comparasset; nuncios ad Beati Martini basilicam direxit, dicens: Ite, & forsitan aliquod victoriæ auspicium ab æde sancta suscipietis. Tunc datis muneribus, quæ loco sancto exhiberent, ait: Si tu, Domine, adiutor mihi es; & gentem hanc incredulam semperque æmulam tibi, meis manibus tradere decreuisti, in ingressu basilicæ S. Martini dignare propitius reuelare: vt cognoscam, quia propitius dignaberis esse famulo tuo. Maturantibus autem pueris, & ad locum accedentibus, iuxta imperium Regis dum sanctam ingrederentur basilicam, hanc antiphonam, ex improuiso, primicerius qui erat incepit: *Præcinxisti me, Domine, virtute ad bellũ: supplantasti insurgentes in me subtus me: & inimicos meos dedisti mihi dorsum: & odientes me disperdidisti.* Quod satellites audientes, & Domino gratias agentes, & voto beato Confessori promittentes, læti nunciauerunt Regi. Porro ille cum ad fluuium Vigennam cum exercitu aduenisset, per quem locum transire deberet, penitus ignorabat; intumuerat enim ab inundatione pluuiarum. Cumque illa nocte Dominum deprecatus fuisset, vt ei vadum, quo transire possit, dignaretur ostendere, mane facto cerua miræ magnitudinis ante eos nutu Dei flumen ingreditur, illaque vadante, populus quo transire possit agnouit. Veniente autem rege apud Pictauos, dum eminus in tẽtoriis commoraretur, pharus ignea de basilica S. Hilarii egressa, visa est ei tanquam super se aduenire, scilicet vt lumine beati confessoris adiutus Hilarii, liberius hæreticas acies, contra quas sæpe idem sacerdos pro fide conflixerat, debellaret.

ctoriæ spicium ecclesia titum.

l. 17.

rua duce .Hilarii dirigi- Clodo- exerci- contra ricum.

IV. *Quomodo ex sacris codicibus Moroueus intellexerit mala sibi imminentia.*

Moroueus Chilperici Regis filius, regnandi ambitione imbut[9] de patre atq; nouerca multa crimina loquebatur; quæ cum ex parte vera essent, credo tamen acceptum non fuisse Deo, vt hæc per filium vulgarentur. Quadam enim die ad conuiuium eius accitus cum pariter sederemus, suppliciter expetiit aliqua ad instructionem animæ legi. Ego vero reserato Salomonis libro versiculum: qui prius occurrit, arripui, qui hæc continebat: *Oculus, qui aduersus respexerit patrem; effodiant eum corui de conuallibus.* Illo quoque non intelligente, consideraui hunc versiculum à Domino præparatum. Tunc direxit Guntheramnum puerum ad mulierem quandam habentem spiritum Pythonis, vt ei quæ erant euentura narraret. Asserebat præterea, ipsam sibi ante hoc tẽpus non solum annum, sed diem & horam in qua Rex Charibertus obiret denunciasse. Quæ hæc ei per pueros mandata remisit: Futurum est enim, vt Rex Chilpericus hoc anno deficiat; & Moroueus, inclusis fratribus, omne capiat regnum. Tu vero ducatum totius regni eius annis quinque tenebis, sexto vero anno in vna ciuitate, quæ super Ligeris alueum sita est in dextera eius parte fauente populo, Episcopatus gratiam adipisceris, ac senex plenus dierum ab hoc mundo migrabis. Cumque hæc pueri redeuntes omnino nunciassent, statim ille vanitate elatus, tanquam si iam in cathedra Turonicæ ecclesiæ resideret, ad me hæc detulit verba: Cuius ego irridens stultitiam, dixi: A Deo hæc poscenda sunt: nam credi non debent quæ diabolus repromittit: ille autem ab initio mendax est, & in veritate numquam stetit. Illoque cum confusione discedente, valde irridebam hominem, qui talia credi debere putabat. Sic Moroueus à Gregorio correptus, & à sacrilega illa Pythonice elusus, tres libros super sancti Martini sepulcrum posuit, id est, Psalterii, Regum Euangeliorum: & vigilans tota nocte, petiit, vt sibi beatus confessor, quid eueniret, ostenderet; & vtrum posset regnum capere, an non, vt Domino iudicante, cognosceret. Post hæc continuato triduo in ieiuniis, vigiliis, atque orationibus, ad beatum tumulum iterum accedens reuoluit librum, qui erat Regum. Versus autem primus paginæ quam reserauit, hic erat: *Pro eo quod reliquistis Dominum Deum vestrum & ambulastis post deos alienos nec fecistis rectum ante conspectum eius ideo tradidit vos Dominus Deus vester in manibus inimicorum vestrorum.* Psalterii autem versus hic est inuentus: *Verumtamen propter dolos posuisti eis mala: deiecisti eos, dum alleuarentur. Quomodo facti sunt in desolationem? subito defecerunt: perierunt propter iniquitates suas.* In Euangeliis autem hoc est repertum: *Scitis quia post biduum Pascha fiet, & Filius hominis tradetur vt crucifigatur.* In his responsionibus ille confusus, flens diutissime ad sepulchrum beati Antistitis assumptio secum Guntheramno Duce, cum quingentis aut eo amplius viris discessit.

Greg. Tur l. 5 c. 14. hist. Franc. Bar. to. 7. an. Do. 580.

Prou. 30.

Pythonissam consulit Moroueus regnãdi cupidus.

Moroueus à Greg. Ep. monetur ne credat Pythonissæ.

Moroueus quærit ventura ex sacris codicibus.

2. Par. 7. Hier. 2.

Psal. 72.

Matth. 26.

V. *De futura Leudastæ prætentione frustranda, per S. Greg. ex libris sacris cognita.*

Greg. Tur. Hist. Fran. li. 5. ca. 49.

Sabbatho in ipso Pascha venit Leudastes calumniator potens & impudens, in vrbem Turonicam: adsimulansque aliud negotium agere apprehensos Platonem Archidiaconum & Gallenum in vincula connectit; catenatosque & exutos veste iubet ad Reginam deduci. Hæc ego audiens, dum in domo ecclesiæ residerem mœstus turbatusque ingressus orationem, Dauidici carminis sumo librum, in quo ita repertum est. *Eduxit eos in spe, & non timuerunt & inimicos eorum operuit mare.* Interea ingressi in fluuium, super pontem, qui duabus lintribus tenebatur; nauis illa quæ Leudastem vehebat demergitur. Et, nisi nandi fuisset adminiculo liberatus, cum sociis forsitan interiisset. Nauis vero alia, quæ huic innexa erat, quæ & vinctos habebat, super aquas Dei auxilio vehebatur.

Psal. 77.

Auspicium ex litteris sacris.

VI. *Vt singulari Dei prouidentia B. Martinus in Episcopum fuerit electus.*

E vita eius per Seuerum Sulpicium eius discipulum scripta. Sur. 11. Nouemb. to. 6.

Singulare extat exemplum de prouidentia apud Surium in vita diui Martini, de eo eligendo in Episcopum. Vna omnium erat voluntas eademque sententia, Martinum Episcopatu Turonensi dignissimum, fœlicemque fore ecclesiam tali tantoque Sacerdote. Non multi ex Episcopis, qui conuenerant, impie pertinaciterque repugnabant, quod vilis esset minusque scientia præditus. Inter eos quidam Defensor nomine, vir doctus & magnæ auctoritatis, cuius extat opus Locorum communium, pertinaciter resistebat: qui tamen prophetica lectione eodē die mirabiliter, Deo ita prouidente, repressus est: Cum enim sumpto psalterio Lector vnus sacras litteras de morte consuleret, aperto volumine, prima sorte in eum incidit versum; *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem vt destruas inimicum & defensorum* (sic enim habebat antiqua Gallorū lectio.) Quo lecto clamor populi tollitur, & pars aduersa confunditur. Atque ita persuasum omnibus est, diuina prouidentia hunc psalmi versiculum lectum fuisse, vt aduersarii conticescerent, & D. Martinus cathedram, infantium & lactentium oraculo Spiritus sancti loquentium confirmatam accepit.

Psal. 8.

VII. *Prouidentia diuina vt S. Ephræm Syrus in carcerem sit coniectus, & à mortis periculo liberatus.*

Ex confessione S. Ephram & suiipsius reprehensione.

Cum adhuc versarer in sæculo, inimicus expugnauit me in iuuentute, dum procellarum errore agitarer, nec pericula imminentia præsentirem: at diuina benignitas me in interiore Mesopotamiæ regione peragrantem, fecit in pastorem ouium indere: qui me, quoniam ad vesperum inclinabat dies, apud se manere rogauit. Media autem nocte lupi gregem adorti oues dissiparunt, cum pastor graui somno oppressus iaceret; at Domini superuenientes me quoque tanquam reum in iudicium abripuerunt. Constitutus postea ante iudicem, me defendebam, & rem vti acciderat, enarrabam. Interim adducitur quidam in adulterio (vt aiebant) deprehensus, sed mulier profugerat, Iudex autem re dilata, vtrumque nostrum in eundem detrudi iussit carcerem: in quo agricolam quendam propter homicidium detentum reperimus. Sed neque qui mecum ducebatur, adulter erat, neque hic agricola homicida, sicut neque ego ouium fur. Cadauer autem propter agricolam, & pastor propter me, & maritus propter adulterium in alia seruabantur custodia. Peractis igitur septem illic diebus, aspexi octauo die quemdam secundum quietem sic me compellantem: Expende tecum quæ cogitaueris, ac feceris; & ex teipso cognosces, nihil vos iniuste pati; sed neq; ipsi scelerum auctores impune euadent. Cogitant, & fatentur tres capti quid fecisset, fatentur se merito vinculis puniri. Sequenti nocte eundem inspicit & audit dicentem: Cras conspicietis & illos, qui à vobis iniuria affecti sunt, & calumniæ falsæque accusationis vestræ remunerationem. Experrectus, cogitabundus hærebam. Socii vero ad eum: Quid, inquiunt, ita tristis es? Causam explicat, omnes anguntur, sistuntur Iudici, & subito adducuntur quinque vincti coram eo. Itaque qui mecum erant, multis excepti verberibus iterum in custodiam retrusi sunt, me illic relicto. Deinde duo in primis in iudicium adducti sunt; atque isti fratres illius erant viduæ, quæ per calumniam ab iis paterna hæreditate fuerat spoliata. Vnus autem eorum in homicidio, alter in adulterio deprehensus erat. Quæ dum ipsi crimina confessi essent, per tormenta coacti sunt & alia, quæ patrarant, scelera confiteri. Homicida ergo confessus est, se quodam tempore, dum negociaretur in ciuitate, cum muliere quadam consuetudinem habuisse. Hæc vero illa erat, cuius causa vnus ex illis, qui mecum detinebantur, in custodia seruabatur, interrogatusque quo pacto effugisset, rem omnem aperuit. Alter vero præter adulterium, cuius damnatus fuerat, etiam se hominem interfecisse confessus est, illum scilicet, quem agricola, qui mecum detinebatur, occidisse accusabatur. Aiebat autem maritum mortuum illius esse fœminæ, quæ ipsius amore capta fuerat. Nam cum, inquit, pomeridiano tempore agrum suum inuiseret, fictæ salutationis prætextu propius accedens, confestim occidi, & aufugi. Quem affines mulieris comprehendunt tanquam homicidā, & in carcerē mox coniectus est. Adducti sunt & tres reliqui, quorum vnus, quod segetes cōbussisset, accusabatur, alii vero duo quod conscii & socii cædis fuissent. Sed paucis excepti verberibus, quia nihil fatebantur, in carcerē retrusi sunt, propter nouum Iudicis successorem. Post multos iterum dies vidi Angelum, me sic compellantem: Ecce hi tres, aliorum etiam scelerum rei, nunc iustas pœnas luent. Quod ipsis cum dixissem, confessi sunt duo ex eis se flagitii cuiusdam foris conscios fuisse; qui cum quendam interfecisset, propter vineam adiacentem suæ possessioni, ei nos testi-

Angelus S. Ephræm monet conscientiam examinet.

Angeli apparitio altera.

testimonium dedimus, hanc ipsius fuisse veniam, eumq; non ab illo necatum, sed è rupe præcipitem corruisse mortuum. Tertius autem retulit, se ita cõcitatum è tecto quendam præter voluntatem deturbasse; quo ex casu ille interiisset. Postea rursus conspexi in somnis Angelum hæc mihi referentem: Tu cras liberaberis; reliqui autem iustum subituri sunt iudicium. Fidelis igitur esto, & diuinam prouidentiam enarrato.

iusdem paritio.

Angeli paritio tera.

PETITIO QVINTA.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

TIT. XXV. De dimittenda proximo iniuria nobis facta.

c.18. *Publicanus longe consistens præ pudore ac dolore, & oculis humi defixis cum tunsione pectoris hac oratione veniam petens: Deus propitius esto mihi peccatori, rediit domum iustificatus.*

.7. *Mulier illa peccatrix, quæ Christo Domino retro stans, lacrymis rigatos à se eius pedes, capillis etiã abstersos osculabatur, meruit audire: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*

tth.18. *Seruus autem ille nequam, cui Dominus debitum remiserat, quod conseruo suo remittere noluerit, tortoribus ab eodem Domino fuit traditus.*

EXEMP. I. *S. Martius Christi Domini verbo edoctus libenter iniuriam remittebat.*

Turon. ... Patrũ ... 8. apud ... 13. Apr. ... ioth. SS. tom. 7. ... th. 5.

MAgnum nobis diuina pietas largita est beneficium, cum delictis nostris fieri præcepit de remissione refugium, si negligentibus ignoscamus, si indulgeamus lædentibus, si odientibus nos è contrario commodum benedictionis impertiamus, dicente Domino Iesu Christo: *Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui oderunt vos, &c.* Ecce remissio iniuriarum filium te Dei Patris facit, cohæredem Christi adscribit, cœlestibus regnis habitatorem statuit. Vnde manifestũ est oblita delicta eius in cœlo, qui delinquenti beneficium veniæ impertitur in sæculo, testante Domino: *Si, inquit, dimiseritis hominibus peccata eorum, &c.* Cum vero supplices famulos docet orare, ait: *Sic dicetis ad patrem: Dimitte nobis peccata nostra, &c.* Cuius sententiæ S. Martius Abbas sanctitate præclarus, ac diuinis eruditus litteris, vim corde retinuit, vt libenter dimitteret delinquenti, nec solum ignouit noxam, verum etiam munere præbuit gratiam.

h. 6. ... m.

II. *Quam vtile sit iniuriarum illatarum non meminisse.*

nast. ... tom. ... 579.

Anastasius Episcopus Antiochenus, cognomẽto Sinaita, in oratione de sacra Synaxi, quam Achilles Statius Lusitanus in Latinum à se conuersam obtulit Gregorio XIII. Pontifici Maximo, anno Redemptoris 1579. post alia de dimittendis acceptis à proximo iniuriis elegantem huiusmodi historiam perbreuem quidem exempli causa adducit in medium: Vir, inquit, vnus ex iis qui monachali insigniti sunt schemate, cum negligentissime per summum otium vitam suam omnem egisset; ea, quæ esset ad mortẽ, infirmitate cœpit infirmari. Cumque iam vltimum spiritum duceret, suam ipsius mortem nequaquam perhorrescens, summa voluntate, magnaque cum gratiarum actione exolutis vinculis excedebat. Ad quem assidentium Patrum vnus: Frater, inquit, persuasum tibi habeto, & putasse nos & vidisse, summa negligentia, animique remissione vixisse te vtique ad hoc vsque tempus; & vnde hæc tibi nunc tanta securitas, id vero omnes nescimus. Cui respondit frater: Est ita omnino, Patres, vitam per summam negligentiam duxi; sed Angeli Dei eadem hac ipsa hora peccatorum meorum ad me chirographon attulerunt, cumque ea quæ fecissem, postquam sæculo renunciassem, peccata legissent, numquid agnoscerem, rogauerunt. Quibus ego: Maxime vero, inquam, agnosco: sed idem ex quo renunciaui sæculo, vitamque institui monasticam, nec iudicaui quemquam, nec ab vllo mihi factam iniuriam meminisse volui. Igitur Domini verba ad me quoq; pertinere opto & oro, qui dixit: Nolite iudicare, & non iudicabimini; &, Dimittite, & dimittetur vobis. Quæ postquam Angelis dixi, chirographon peccatorum meorum consciderunt; & inde nunc summa cum lætitia & securitate proficiscor ad Dominum. Hæc vbi frater ille narrauit Patribus, Domino in pace spiritum reddidit, magnæque astantibus ædificationis vtilitatisque causa & auctor extitit.

De dimittendis iniuriis historia.

Iudicium alienum cauendum.

Iniuriarum remissio aditum ad gloriam parat.

III. *De Crucifixi imagine se Ioanni Gualberto condonanti inclinante.*

Aliud exemplum adfero Ioannis Gualberti, tunc adhuc in sæculo constituti, & inimicitiarum irarumque parentis non minus quam facultatum hæredis: postea vero Abbatis Sanctissimi Patris monachorum Vmbrosæ vallis. Incidit is semel in hostem & interfectorem propinqui sui, cuius diu exoptauerat interitum, loco tam angusto, vt neuter posset de via deflectere. Cum vero hostis, quod inermis esset, nihil nisi mortem præsentem expectans, concepta tamen repente fiducia de Ioannis clementia desiliit ab equo, humique prostratus veniam iunctis manibus sibi dari pro Crucifixi amore suppliciter petiit. Audito crucifixi nomine compunctus Ioannes amore crucifixi pacem illi obtulit, iussumque è terra surgere liberum hominem dimisit. Ingressus post Ioannes in Ecclesiam S. Miniati, quæ nunc arce Florentinæ ciuitatis obducitur, cum coram crucifixi imagine flexisset genua, vidit à cruce pendentis caput ad se inclinari, tanquam ipsi gratias agentis, quod pro eius amore ac in eum

In vita eius à Blasio Melanesio conscripta apud Sur. 12. Iul. & Baron. tom. 11. ad ann. Dom. 1051.

pietate

pietate hosti capitali pepercisset. Hodieque, hoc est post annos quingentos adhuc visitur, & pie colitur sacra illa Christi Crucifixi statua: cerniturque ad facti memoriam sempiternam etiam nunc caput eius exporrecta fronte motum longius à ligno cui suffixa illa est, non in grauati morem demissum, sed eius potius qui amicum benigne salutet, illique præstitum officium gratuletur.

IV. *Nicephoro condonanti martyrij palma conceditur, quæ Sapricio deneganti veniam præcipitur.*

In vita S. Nicephor. apud Sur. 9. Febr tom. 1. & Lipp. ex Metaph.

In tempore illo erat presbyter quidam Antiochię Sapricius nomine, cui summa & fraterna quædam familiaritas intercedebat cum homine quodā laico Nicephoro, adeo vt nunquam contracta à teneris vnguiculis amicitia interrumpi posse videretur. Verum enimuero sceleratissimus humani generis hostis, cum suprema inter eos pax maxime agere videretur, tam acerbo alterum in alterius perniciē odio concitauit, se vt mutuo colloquio vterque indignū reputaret. Cumque longo tempore hoc modo capitali inimicitia disiuncti essent Nicephorus salutari dolore compunctus amicos quosdam subornauit, qui ei à Sapricio veniam impetrarent: sed Sapricius mente prorsus in scelere obdurata, precantes à se repulit, neque vlla ratione cum Nicephoro in gratiam redire voluit. Vnde non mediocriter turbatus Nicephorus alios atque alios secundo & tertio viros prudentiæ & pietatis opinione præstantes ad eum destinauit, vt aliqua saltem ratione viderent, qui odium extinguerent, & animos disiunctos ad pacem & pristinam amicitiam reuocarent. At vero cum neque amicorum preces, neque Nicephori per eos obtestationes Sapricium vllo modo inflectere possent, Nicephorus amore diuino vehementius inflammatus supplex ad eum properauit, & magna humilitate se ad pedes eius abiiciens per Christi sanguinem eum rogauit, vt illatam iniuriam condonaret, & tam graues inimicitias aliquando tandem deponeret. At Sapricius summa cum indignatione supplicem à se repulit, & in eadem animi peste pertinaciter perseuerauit. Hæc cum fierent, repente sæua tempestas Antiochiæ exorta res Christiano um in summas angustias adduxit: fuitque inter alios Sapricius in vincula coniectus, & Præsidi oblatus, à quo de nomine & conditione interrogatus: voce constanti & præclaro etiam martyre digna, se Sapricium dici & non modo Christianum, sed Christianorum sacerdotem esse respondit. Cui præses. Nosti, inquit, Augustos nostros, & finium Romanorū Dominos, Valerianum & Gallum præcepisse, vt qui diis immortalibus sacrificare renuit, acerbissimis suppliciis afficiatur? Cui intrepide Sapricius respōdit: Nos Christo Deo cœli terræque Domino iugiter sacrificamus: omnes autem dii vestri gentium dæmonia, opera sunt manuum hominum, neque vllam in calamitate refugium pręstare possunt. Præses, his auditis, ira vehemēter commotus, iussit eum in cochleam proiectum immaniter torqueri. Quod tormenti genus acerbum sane & crudele Sapricius tam inuicto animo pertulit, vt Præsidi etiam insultaret, dicens: Corpus tu quidem hoc excarnificare potes, animæ autem meæ quæ in manu CHRISTI IESV est, potestatem nullam habes. Tum improbus iudex cum videret eum suppliciis superari non posse, capitis eum condemnauit. Accepta itaque martyrii sententia Sapricius lætus ad palmam egressus est. Quod cum audisset Nicephorus, iterum ei supplex obuiam properauit, orans atque obsecrans, vt pristinæ consuetudinis memor, sibi, si quid peccasset in eum, ignosceret. Sed Sapricius cordis sui malitia obcæcatus vultu eum auersatus est; At Nicephorus de salute proximi sui magis magisque solicitus, alia iterum via obuiam ei processit, cum lacrymis eum obtestans, per sacrosanctum nomē Domini nostri IESV CHRISTI, pro quo vitam & sanguinem profundere non dubitabat, vt amicum supplicem & peccatum suum agnoscentem in gratiam reciperet. Sed Sapricius nullis lacrymis & precibus conceptum odium deponere voluit, neq; vnquam Nicephorum supplicantem & lacrymantem verbulo vno dignatus est. Interea cum hoc modo ventum esset ad certaminis locum in quo propter confessionem nominis Christi cœlesti corona donandus erat, lictores eum genua flectere iusserunt, vt iam latam capitis sententiam exciperet. Tum Sapricius conturbatus: Quare, inquit, capite plectar? Respondent lictores: Quare spreto Imperatorum inuictissimorum mandato, diis nostris sacrificare noluisti. Hæc cum audisset miser ille, supplex ipsis lictoribus factus est, qui tanta fortitudine acerbissima iam ante supplicia contempserat: & se paratissimum ad diis sacrificandum esse dixit. Hic fuit odii illius inueterati fructus hæc merces iniquitatis. Hoc iustum Dei iudicium, vt ei fores regni cœlorum clauderentur, qui viscera sua supplicanti fratri durus & immisericors clauserat. At non is animus Nicephori, cernens fratrem suum in barathrum perditionis æternæ iam præcipitatum, ingentem lacrymarum vim pro eo ad Dominum fudit: orans atque obsecrans Sapricium, ne tanta se perfidia inquinaret. O frater, inquit, quid facis? Vbi mens, vbi ratio, vbi inuictum illud animi tui robur quo tyrannum, eiusque minas iam ante vicisti? Quid? Tu illam coronam cœlestem, illam victoriæ palmam, quam tot tantisq; tormentis hactenus acquisiuisti, vno momento perdere decreuisti? Cum hæc nullum apud Sapricii animum fraudibus dæmonis & propria malitia deuictum, pondus haberent, Nicephorus facib⁹ diuini amoris inflammatus magna voce in medium prosiliens exclamauit: Ego sum Christianus, credo in Dominum nostrum Iesum Christum quē ille negauit. Me ergo iam pro ipso ferite. Lictores tantam audaciam admirati, obstupuerunt, missoque confestim ad præsidem nuncio, significauerunt, Sapricium quidē mortis metu perter-

Summus amor in summum mutatus odiū.

Sapricii durities.

Persecutio in Christianos Antiochiæ.

Sapricius constanter Christum confitetur.

Sapricius damnatur capitis.

Pertinac[ia] in odio [illegible] post imma[illegible]nes cruciatus pro Christo

Odii fru[ctus]

Niceph[ori] obtesta[tio]nes ad Sapricium

perterritum Chriſtum negaſſe, atque ad diis ſacrificandum paratum eſſe, ſed aliũ quendam, Nicephorum nomine, maioris conſtantiæ & virtutis virum vltro ſe ad mortem pro Chriſti gloria offerre. His auditis præſes eum Sapricii ſupplicium ſubire iuſſit. Lictores ergo audita præſidis ſententia Nicephorũ libere & conſtanter Chriſtum Ieſum profitentem, & ſummo gaudio exultantem capite truncarunt.

Nicephor⁹ palmam eripit Sapricio.

V. *De reconciliatione obeunda etiam cum parte lædente priuſquam offeratur ſacrificium.*

Ex Leontio Metaphr. ...ur. tom. 1. 2. Ianuar.

Cum aliquando S. Ioannes Eleemoſynarius incruentum offerret ſacrificium, ea ipſa hora in qua ſacrum velum aufertur, à ſanctis donis, recordatus eius, qui odiũ in eum conceperat, & memor præcepti Dominici, quod iubet quidem: *Demittere donum ante altare, procedere autem prius ad fratris reconciliationem, & tunc d[o]num offerre:* ſignificat Diacono, vt cõnexam reſumat petitionem, & ſæpe dicat, donec ipſe redierit. Ipſe autem ventrem prætexens, egreſſus eſt ab altari & mittit magna celeritate, ad ſe vocans illum clericum; qui mox aderat: Sanctus vero procidit ad eius pedes, nihil omnino [illegible]ſans oculos eorum qui aderant, veniam poſtulans. Deinde ille, qui prius fuerat inſipiens, videns [illegible] ſacroſanctum caput proiectum ad ſuos pedes, [illegible]ſtatim fractus animo, timens ignem de cœlo, & quę illinc mittuntur fulmina. Ipſe quoque pronus cadens, petiit ab eo veniam. Beatus autem Ioannes, Deus ambobus, inquit, ignoſcat, fili mi. Deinde eum quoque ſecum aſſumit, & cum gaudio, & cum quanta dici non poteſt voluptate aram ingreſſus, tunc auſus eſt Deo dicere cum fiducia: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris:* abhinc ergo fuit hic Clericus adeo modeſtus & moderatus, vt viſus ſit dignus, qui ordinaretur presbyter.

Matth. 5.

...umma Io. ...leemoſy...arii humi...tas.

...atth. 6. 12.

VI. *De iniuriis acceptis, eo ipſo die, quo acceptæ ſunt, dimittendis.*

...r tom. 1. ex ...meone Metaphr.

Huic non abſimile eſt, quod ſequitur. Eſt Angelorum, ait quidam ex Patribus, nequaquam depugnare, ſed eſſe in pace perpetua: dæmonũ autem irreuocabiles per totam vitam exercere inimicitias; hominum vero ſapientum breuiter quidem fortaſſe iraſci, cito autem & paulo poſt currere ad reconciliationes. Cum ergo prædicto Ioanni Patriarchæ accidiſſet: vt nonnihil propter iuſtitiæ zelum aduerſus Patricium quendam commotus fuiſſet, adueſperaſcente iam die, per vnum ex ſuis presbyteris ei mandauit, dicens: Sol eſt iam in occaſu, vir maxime venerande. Ille autem compunctus ſtatim ad Sanctum ſe contulit, quem Sanctus amice excepit, & complexus eſt.

...iſcrimen ...ngelorũ ...hominũ ...ad par...ndum. ...iuriæ ſta...m compe...endæ.

VII. *Io. Patriarcha non vult Diaconum ſacrorum myſteriorum fieri participem niſi reconciliatum.*

...em ibid.

Cum idem Patriarcha reſciuiſſet quendam ex Diaconis, Damianum nomine, odio perſequi propinquum, vt qui recordaretur iniuriæ acceptæ denunciauit Archidiacono, vt tempore participationis ſacramentorum ei oſtenderet illum, qui memor erat iniuriæ. Cum ergo cognouiſſet, eum manu accipiens: *Vade* dicit ei, *& fratri primum reconciliare,* vt vult præceptum, & tunc ſumes ſacramenta Chriſti, qui non eſt memor acceptæ iniuriæ. Ille autem pudore affectus, præſentibus omnibus promiſit ſe hoc facturum, & tunc eum impertit [illegible]ctificatis. Deinceps ergo timor inuaſit non ſolũ clericos, ſed & laicos: & cauebant ne vllum odio haberent, & eſſent acceptæ iniuriæ memores, metuentes ne multis præſentibus ſic pudore afficerentur.

Matth. 5.

VIII. *Quomodo Robertus Burgundionum Dux filii interfectoribus condonauit.*

Ex Hugone in S. Hugonis actu.

Baron. tom. 21. Annal. ann. Dom. 1055. §. 22.

Mirandis plus miranda ſubiungo, quæ referentibus viris authenticis probata cognoſco. Hæc ſane referunt Gaufredus de monte Sancti Vincentii, & Rainaldus Heduenſis, qui adhuc præſentes ſunt. Dux Burgundiæ Robertus, Haganonem Heduorũ Epiſcopum nimia infeſtatione grauabat, de variiſque prædonum incurſibus paſſim Burgundia laborabat. Eapropter Gaufredus Lugdunenſis, Hugo Biſuntinenſis, Aihardus Labilonenſis, & Drogo Maſticanſis Heduam conuenerunt, magnique Patrem conſilii prædictum Hugonem Cluniacenſem Abbatem venire rogarunt. Aderat illuſtrium multitudo virorum, populus confluebat infinitus, pro pace ſupplicans indefeſſis clamoribus. Adueniens ipſe Dux, imo tyrannus Heduam intrauit, ſed faſtu maligno intereſſe conuentui recuſauit. At Abbas feruore charitatis permotus adiit tyrannum, eumque vehementer increpans, cunctis mirantibus, tanquã ouem mitiſſimam ſecum adduxit. Epiſcopus autem ſupplicantibus, vt pater Hugo pro p[a]ce componenda loqueretur turbis vtique reticentibus, & ab eius ore pendentibus, ſic ait: Qui pacem quærunt, qui Deum diligunt, non abeant, nobiſcum agant: Qui vero filius pacis non eſt qui non ex Deo, ſed aduerſarius eſt, huic ex parte omnipotentis Dei præcipio, vt a nobis exeat, & operi diuino non noceat. Vix dicta compleuerat, cum ecce quidam ſtatura procerus, facie truculentus, multis eum ſequentibus, egreſſus diſparuit. Non fuit in tanta multitudine hominum, qui aliquem noſſet ex iis, qui egrediebantur. Mirabantur ſinguli, ſtupebant vniuerſi. His ita depulſis, tantam mox efficaciam prædicatio Sancti habuit, vt eo iubente Dux ipſe ſui necem filii interfectoribus condonarit, & Eccleſia pacem receperit. Res equidem mira, ſed altiori miraculo cumulata. Quamdiu enim in Concilio illo vir Sanctus perdocuit, ſicut columba candida ſuper caput eius apparuit. Quibus id videre datum eſt, Deum glorificauerunt; non enim omnes hanc videre gloriam meruerunt.

S. Hugonis Abbas concione commotus Robertus ignoſcit.

Columba candida ſuper caput Hug. Abbas Cluniacenſ. dum perorat in Concilio Heduenſi.

IX. *De mirabili duorum Comitum post longa eaq; intestina odia per Thom. Cantuar. conciliatione.*

Thom Stapleт. de miraculis S Tho. Catuariens.

Duo Alemaniæ Comites, quorum vni Otho, alteri Hermes nomen erat, inueterato odio & graui bello inter se dissentiebant. Nihilominus vtrique summa erga D. Thomam Archiepiscopum deuotio erat; eum & mane & vesperi hac salutabant antiphona: Opem nobis, ô Thoma, porrige, rege stantes, iacentes erige, mores actus, & vitam corrige, & in pacis nos viam dirige. Vers. Corona aurea super caput eius. Resp. Expresso signo sanctitatis, gloria honoris, & opus fortitudinis. Oremus. Deus pro cuius Ecclesia gloriosus Archipontifex Thomas gladiis impiorum occubuit, præsta quæsumus, vt omnes qui eius implorant auxilium, petitionis suæ salutarem consequatur effectum. Per Christum, &c. Hinc accidit quinto Festo Pentecostes (quod D. Thomæ dicatum est) amicus Dei D. Thomas, sanctissimæ memoriæ Archiepiscopus quondam Cantuariensis nocturna visione supradicto Othoni apparuit, ita inquiens: Cur, quæso, eos odio prosequeris, quos amore prosequor? Nunquid tibi in mentem venit, quoties te bellantem contra paganos intuerim? (sicuti etiam eius aduersario Hermeti adfuerat) hæc obsecro non solum ad mentem reuoca, sed & memineris me Thomam esse Archiepiscopum Cantuariensem, qui tibi serio iniungit, vt hoc die Iulii 7. infra annum coram me compareas in Ecclesia Domini Martini, in finibus Arthesiæ (quo sæpe venisti dum ex monasterio S. Iudoci ad mare redires) eoque deduceres filium tuum Gossonū, vt melius ei sit. Hæc si non feceris, quam grauiter Deum offendant, qui iniusta bella gerunt, statim experieris. Eadem verba in somno Hermeti Comiti fecit sanctus Thomas, præcipiens etiam vt filium suum Almaricum (quem Amoulti vulgo dicimus) conduceret. His autem Comitibus erant duntaxat duo filii, & totidem filiæ. Iamque supradictus Gossonus vsum videndi perdiderat, dum aprum in syluis venatur, ramo quodam in oculum irrumpente, vixque annum decimum & sextum attigerat. Vtigitur ad dictum diem in cœnobium Domini Martini appellerent ambo Comites, inscii tamen mutuæ visionis, itineri se accingunt. Prior Hermes illuc cum perueuisset sacrum in D. Thomæ sacello audiebat: & ecce alter Otho etiam intrat ecclesiam, certiorq; factus de aduentu Hermetis aduersarii, statim cingulum cum ense humi in templo deponit, nec vult sacellum D. Thomæ ingredi, ne Hermetis oratio interturbetur, famulis quoq; suis interdicens, ne quis eorum illum attingeret. Interim quidam ex famulis Hermetis adesse Othonem nunciat, quidque de suo ense fecisset. Tum Hermes erectis in cœlum oculis: Gratias, inquit, tibi ago Domine Deus, ac sancto Martyri. Hic Otho nobis est gratissimus: pariterq; deposito cingulo gladium ad pedes imaginis sancti martyris deposuit: atque Missæ sacrificium ad finem vsque deuote audiuit vna cum Othone, qui è sacello prodeuntem Hermetem pileo deposito honorifice salutauit, tanquam & Dei; & sancti Thomæ amicum ac famulum. Hunc cum humanissime resalutasset Hermes eodem modo, eorundem filii eandem salutationem præstiterunt. Postea ambo duos enses in manu sancti martyris collocarunt in signum pacis compositæ ac fœderis perpetui, etiamsi parui non essent precii. Deinde idem Otho cum Hermete alteri sacro interfuit, & ambo pariter cum filiis oblationem sacerdoti fecerunt, manibus se complectentes cum summa deuotione.

Sancti Dei, reconciliationis humanæ studiosi.

Belli iniusti grauis culpa.

Comitum Othonis & Hermetis reconciliatio.

Pacis initi signum.

X. *De horrenda Dei vindicta in hominem ignoscere nolentem.*

Ex Bran monacho vita eius Sur. tom. 19. Janua. Matth. 5

Dum tempore quodam sanctus Wolstanus Wigorniensis Episcopus sermonem de pace faceret, & multi ad concordiam redirent, vnus inter eos nullo suasu, nec etiam Episcopi rogatu, pro fratris nece homicidæ veniam petenti indulgere voluit. Huic in medium adducto dixit Episcopus: Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Constat ergo quod pacifici, sunt filii Dei & beati: & discordantes, sunt miseri & filii diaboli. Illi igitur, cuius es, te committo, & trado carnem tuam satanæ. Statim ille mancipium hostile effectus, dentibus stridere, spumas iacere, caput rotare cœpit. A Wolstano demum sanatus, cum pacem adhuc repudiaret, iterum, & tertio arreptus est, quousque ex corde iniuriam & offensam remitteret.

Vltio terribilis in peruicacem

XI. *De alia vltione diuina in negantem ignoscere veniam petenti.*

In transl. S. Donat. Rhemen. Archiepi. Burga. S. 14. Octob.

Cum inclytus Flandriæ Marchio Balduinus, cultor iustitiæ, pacis amans inter cætera bonorum operum studia, monasterium in castro Hasnoniensi fundatum extruxisset, eius dedicandi causa mirificos immensis opibus suis adhibuit apparatus, tantæque solennitati omnes Flandriæ optimates cum suis iussit interesse. Inter quos etiam nobilis quidam ad sancti Donatiani corpus venit, per tantum patronum peccatorum suorum remedia expetens. Ecce autem post affixa loculo eius oscula surgente illo, quidam, cuius magno ardebat odio, cuique iampridem necem moliebatur, ad genua eius procidit, propter Deum, & sanctum Donatianum sibi ab illo veniam dari petit: In te, inquiens, peccaui: miserere mei, vt etiam Deus misereatur tui. At ille stomachabundus minatur, ni quamprimum se dimittat, in sancti corporis præsentia se illum trucidaturum: quantoque alter in petenda venia erat constantior, tanto ille pertinacius eum repellebat. Mouit ea res clerum & populum, qui aderat: simulque cum homine supplice abiiciunt se ad pedes eius, orant multis modis, cum flectere cupiētes. Sed ille nec precibus nec lacrymis mouetur; immo maioris furoris œstro percitus, obstinato animo à sancti corpore recedit. Non dormitat autem vltio præpotentis Dei: repente vtroque lumine orbatur. Crescente dolore & timore, animi sui

Vltio diuina in nolentem.

proximo ignoſcere.

ſui angores horrendo eiulatu prodere compellitur: Heu me miſerum, inquit, qui Deum & ſanctum Donatainum grauiter offendi: parenſque aliorum conſiliis, humiliter petiit ad ſancti corpus ſe adduci. Coram illo ſe proſternens diu cum lacrymis & gemitibus deprecabatur. Inde ſurgit à precibus, oſculatur hominem cui erat infenſus, & redit miſſum lumen. Clamor populi in ſublime tollitur, Deus in ſancto ſuo ab omnibus collaudatur: Marchio Balduinus hæc audiens mirifice exhilaratur, maiori diuini cultus inflammatur deſiderio, piiſſimum patronum ſanctum Donatianum maiori veneratione complectitur.

S. Donatiani precibus ſanatur.

XII. *Quant: ſit apud Deum meriti & lucri ſpiri. ualis iniuriam inimico remittere.*

Seraphin. Raius in ſuo hortulo Exe. Tit poſteriore de dilectione inimicorum.

Magiſter Simon Berti Ordinis Prædicatorum narrat in ſuis ſermonibus, qui manu ſcripti in Bibliotheca S. Mauri Florentiæ habentur; quendam hominem occidiſſe fratrem nobilis alicuius ciuis; & cum non poſſet effugere manus quærentis ipſum ad vindictam cum omni diligentia, pœnituit ipſum facti ſui, & confeſſus patratum homicidium, commendauit ſe Deo cum prudenti deliberatione, & ſponte ex improuiſo illi ſe præſentauit die veneris ſancto; & prouolutus ad pedes eius fune, tūc & cingulo è collo ſuſpenſo veniam rogauit mortis, quam fratri eius intulerat: & præterea vt vitam ſibi donaret amore Dei, & Filii ſui Domini noſtri IESV CHRISTI, qui eo die paſſus erat pro nobis. Viſa tanta humilitate, ſecurus de ipſius clementia nobilis ille compunctus eſt, & illi condonauit pro amore Chriſti, vitamque largitus eſt, & ipſum amplexatus & oſculatus, dixit: Vade in pace, frater, Deus tibi remittat in cœlis, ſicut remitto tibi in terris. Sed audite magnam mercedem, quam Deus intulit pro tam heroico facto ipſius amore deſignato. Sequenti nocte apparuit Chriſtus in viſione, & ait: Quoniam heri amore mei condonaſti inimico tuo, noueris me animam fratris occiſi hac hora è purgatorio liberaſſe: & inſuper animam patris tui prius mortui ex eadem pœna exemiſſe, & ambos mecum duxiſſe in gloriam cœleſtem: Quin etiam hæc ſuperaddidit. Te inuito in octauum diem, vt relicta huius mundi miſeria, poſſis gloria mea frui. Et ſic factum eſt, nam octauo poſt die bene præparatus requieuit ſancte in Domino. Ecce grandis fructus, qui colligitur condonando inimicis. Quare non remittendo credi poteſt animas diutius cruciari in purgatorio.

iniuriam condonan- s merces.

XIII. *Res eſt maximi apud Deum momenti pro perſecutoribus orare.*

Auila in epiſt. 6.

Refert Magiſter Auila: Eliſabeth Vngariæ Regis filiam ſemel oraſſe Deum, vt ſingulos, qui eam iniuria affeciſſent, afficeret Deus ſingulari aliquo beneficio, vt iniuriæ beneficium reſponderet diuinumque ad eam factum reſponſum; Nunquam orationibus ſuis Deo ſic placuiſſe, ac tunc, pro eaque oratione vniuerſorum peccatorum remiſſionem ei concedi.

XIV. *Adoleſcens occiſus flammis purgatoriis eripitur, quod eius mater occiſori lubens pepercerit.*

Io. Oſorius to. 1. Concionum. fer. 6. poſt cineres.

Noſtra hac tempeſtate à viris fide dignis accepi mirum hoc: Vidua erat vnicum habens filium illuſtrem, & heredem multorum bonorum. Hunc occidit inimicus eius, & continuo ſe abſcondit: Cumque à Prætore inquireretur ad necem, nouit mater filii mortui eo Prætorem ire velle, vbi ſe abdiderat occiſor filii ſui, & in corde etiam materno valuit tātum dilectio Dei, vt decreuerit filio occiſorem liberare, quod & fecit, mittens occiſori filii ſui equum & pecunias, monenſque fugam. Quod cum feciſſet, ingreſſa eſt Oratorium ſuum, & pro filii anima orauit. Cui oranti adſtitit filius luce ornatus, matremque ſic affatus eſt: Cum inimico peperciſti, & pro me oraſti, mater mea vere effecta es, plus quam cum me genuiſti: inſigni enim tua charitate & oratione à Deo obtinuiſti veniam omnium meorum peccatorum, & indulgentiam conſequutus ſum multorum annorum, qui mihi reſtabant in purgatorio exoluendi: ſicque in matris oculis cœlum aſcendit: tantum valet apud Deum oratio poſt dimiſſas iniurias. Nulla eſt dicendi vis, nullum orationis flumen, nulla exornatio & varietas ſermonis, nulla denique alia re ſic diuina captari poteſt beneuolentia, vt à Deo exaudiamur in oratione, ac inimicorum dilectione, & pro eis effuſa oratione.

Oratio diligentis inimicum omnia impetrat.

PETITIO SEXTA.

Et ne nos inducas in tentationem.

TIT. XXVI. De variis dæmonum apparitionibus, eorundemque illuſionibus.

EXEMP. I. *De apparitione dæmonis in ficta ſpecie Trinitatis.*

In vita eius apud Sur. die 6. Iunii c. 19.

CVm B. Norbertus in Chriſto Domino Ordinis ſui fundamenta poneret, & iam de viuis & politis lapidibus Domus Dei ampliaretur, non defuere tentationes inimici, & aduerſantis hoſtis inſidiæ, qui plantata eradicare, fundata euellere, congregata diſpergere, diſperſa morti tradere multiformi dolo laboraret. Nam in ſingulis ſingulas & proprias conſiderans affectiones, modis omnibus ſe opponebat, & ad decipiendos nouos tyrones Dei, ſeſe in Angelum lucis transformare non metuebat. Itaq; contigit quadam nocte cuidam ad matutinas ſtanti & contemplanti, & de illa glorioſa & ineffabili Trinitate cogitanti, vt ille antiquus hoſtis viſibiliter adſtaret & diceret: O quam felix es: ô quam

Dæmonis apparitio in ſpecie Trinitatis.

in tuo propoſito laudabilis, qui & bene cœpiſti, & te perſeueraturum in tanta afflictione deliberas: idcirco ſanctam Trinitatem, ad quam toto mentis affectu ſuſpiras, videre mereberis. Et his dictis, apparuit tria geſtans capita, Trinitatem ſe eſſe conteſtans. At ille expaueſcens, & plurimum admirans, paululum tamen præmeditatus, cum non ſibilum auræ lenis, ſed ventum turbinis fœtidum ſentiret, dixit: O miſer & infelix, & omnibus creaturis deterior, tu, inquam, qui ſignaculum ſimilitudinis Dei fuiſti, quomodo arrogas tibi non tantum te ſcire Trinitatem, ſed illam ipſam te eſſe? Recede, recede, & me tuis fraudibus non obedientem, non præſumas vlterius inquietare. Statim ille receſſit.

Diaboli fraus diſſipatur.

II. *Dæmon Chriſtum ſe dicens B. Martino Turonenſi Epiſcopo apparet.*

Seuer Sulpit. in eius vita c.25. Dial. 1.

Hic occurrit illud de S. Martino Sulpitio. Quodam die præmiſſa prece, & circumtectus ipſe luce purpurea, quo facilius claritate aſſumpti fulgoris illuderet, veſte etiam regia indutus, diademate ex gemmis auroque redimitus, calceis auro illitis, ſereno ore, læta facie, vt nihil minus, quam diabolus putaretur, oranti in cellula aſtitit; cumque Martinus primo aſpectu eius fuiſſet hebetatus, diu multumque ambo ſilentium tenuerunt, tum prior diabolus: Agnoſce, inquit, Martine, quem cernis, Chriſtus ego ſum, deſcenſurus ad terram, prius me tibi manifeſtare volui. Ad hæc cum Martinus taceret, nec quicquam reſponſi referret, iterare auſus eſt diabolus profeſſionis audaciam: Martine quid dubitas credere, cum vides? Chriſtus ego ſum. Tum ille reuelante ſibi Spiritu, vt intelligeret diabolum eſſe, non Dominum: Non ſe, inquit, Dominus purpuratum & diademate renitentem venturum eſſe prædixit: Ego Chriſtum, niſi in eo habitu formaque, qua paſſus eſt, niſi Crucis ſtigmata præferentem veniſſe non credam. Ad hanc ille vocem ſtatim vt fumus euanuit, cellulamque tanto fœtore compleuit, vt indubia indicia relinqueret, diabolum ſe fuiſſe.

Dæmon Chriſtum ſe dicens à B. Martino reiicitur.

III. *De alia dæmonis apparitione in ſpecie Chriſti Domini.*

Io Gerſon. D. Bonau. lib. de profectu religioſorum c.39.

Alter ſanctorum Patrum, dum ſibi dæmon transfiguratus in Chriſtum diceret, Ego ſum Chriſtus te perſonaliter viſitans, quia dignus es, confeſtim clauſit oculos vtraque manu, vociferans; Nolo hic Chriſtum videre, ſatis eſt ipſum in gloria ſi videro: ſtatimque diſparuit. Alter ſub aliis verbis ſimilem ſeruauit in huiuſmodi illuſione humilitatem. Vide, inquit, ad quem miſſus ſis. Ego certe talis non ſum; quod dignus ſim hic videre Chriſtum. Subdit idem reuerenter quoque, cum Apoſtolorum Principe, dicatur; Exi à me Domine, quia peccator ſum, quia vilis ſum, quia viſionibus tuis indignus ſum; quas hic neque quæro neque accepto, ſed repello. Sit in alio, non in hoc ſæculo viſio tua tota merces mea Domine Deus, & ſufficit. Quid ad me de viſionibus tuis in hac vita? quid de Superiorum meorum monitionibus? mitte potius alium, quem miſſurus es: & me meus ſpiritus humilis tegat obſcuroque loco.

IV. *De Secundello Diacono è cellula Dæmonis illuſione extracto, poſtea reſipiſcente.*

Greg. Turo. 2 de vita Patrum c.10. apud Sur. Auguſt. 1.

His conforme eſt quod Gregorius Turonenſis ſcribit de S. Friardo eiuſque ſocio Secundello Diacono: hi enim patria parentibuſque relictis, eremũ petierunt, vbi ſteterunt immobiles: habebat vterq; propriam cellulam ſed procul inter ſe poſitam: cumque ſtrenue in oratione perſiſterent, nocte Secundello Diacono apparuit tentator in ſpecie Domini, dicens: Ego ſum Chriſtus quem continue deprecaris: iam enim ſanctus es, & nomen tuum in libro vitæ cum reliquis ſanctis meis adſcripſi: egredere nũc ab hac inſula, & vadens fac ſanitates in populis. His & ille illectus deceptionibus diſceſſit ab inſula, nec ſocio nuntiauit: tamẽ cum infirmis in nomine Chriſti manus imponeret, ſanabantur. Reuerſus autem poſt multum tempus ad inſulam, venit ad ſocium cum vana gloria, dicens Abii extra inſulam, & virtutes multas in populis feci. Cumque conterritus ille interrogaret; quid hoc ſibi vellet, cuncta, quæ geſſerat, ſimpliciter pandit. At ſenior obſtupeſcens, ſuſpiranſque ac lacrymans, ait: Væ nobis, in quantum audio, à tentatore deluſus es: Vade: age pœnitentiam ne vltra tibi præualeant eius doli. Quod ille intelligens, & periiſſe ſe timens, cum fletu ad pedes eius proſternitur, rogans vt pro ſe Dominum deprecaretur. Cui, Veni, inquit, & pariter eius omnipotentiam pro ſalute animæ tuæ poſcamus, non eſt enim difficilis Dominus ſe confitentibus miſereri, cum ipſe per prophetam dicat: *Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat.* Orantibus autem illis aduenit iterum tentator in ſimili ſpecie ad Secundellum Diaconum, dicens: Nonne præceperam tibi, eo quod oues meæ morbidæ eſſent, & paſtore indigerent vt egredereris & viſitares, atque opem ſanitatis eis tribueres? Et ille. In veritate comperi, quod ſeductor ſis, neque te Deum credo cuius te ſpeciem mentiris habere. Tamen ſi Chriſtus es, crucem tuam, quam reliquiſti, ipſam oſtende, & credam tibi. Cumque non oſtenderet, Diacono Crucem Domini in os eius faciente, confuſus euanuit. Rurſum vero ad eum veniens cum multitudine dæmonum, tanta illum cæde afflixit, vt vix putaretur euadere poſſe; & diſcedens, nuſquam comparuit. Idem poſtea Diaconus in ſumma ſanctitate perdurans die debito defunctus eſt.

Illuſio dæmonis in forma Chriſti apparentis.

Secundellus Diaconus à dæmone illuſus reſipiſcit.

Ezech. 18.

Ad ſignum Crucis fugit dæmon.

V. *De transfiguratione dæmonis in Angelum lucis, vt ſuaſione boni hominem fallat.*

Euerum Abbas in vita eius apud Sur. Iunii c.4.

B. Simeon Monachus Treuirenſis, in verticem montis Sinai iuſſu ſuperiorem cum miſſus fuiſſet, ibi habitaturus, nocturnis horis illi ſpecie Angelica dæmon apparuit, & vt miſſam celebret hortatur, ipſe nec plane dormiens, nec perfecte vigilans contradi-

tradicit, non debere ſine presbyterii ordine aliquem hoc miniſterium implere: contra inimicus inſtat, ſe Dei legatum eſſe, Chriſtum hoc velle, nec decere ſanctum locum miniſterio tali diutius priuari. Renitentem ergo & contradicentem adiuncto ſibi cõſortio alterius dæmonis, de lectulo educunt, ante altare iam vigilantem ſtatuunt, alba induunt, de ſtola vtrimque altercantur: hoſtis more presbyteri, Simeon more diaconi contendebat ſibi imponi debere. Tandem Dei famulus ad ſe reuerſus, virtute orationis, & ſigno Crucis inimicum repellit, ſeque deluſum ingemiſcit.

Ordine Sa-
cerdotali
carens non
poteſt cele-
brare.

VI. *De alia transfiguratione dæmonis in Angelum lucis.*

Quidam ex amicis B. Mariæ Oegniacenæ præcipuis à dæmonio meridiano perambulante in tenebris aliquando tanto periculoſius, quanto ſubtilius infeſtabatur. Callidus enim hoſtis, transfigurans ſe in Angelum lucis, ſub ſpecie pietatis ei familiariter in ſomnis apparebat, nonnunquam eius quædam vitia reprehendens, ad quædam etiam facienda bona eum fraudulenter adhortans, vt prius tanquam antidoti cuiuſdam falſa ſpecie oblata, poſtea occultius venenum inſtillaret, & mellita lingua blanditer exerta, poſtmodum dentem infigeret, & ad extremum caudam ſuam quaſi cedrum ſtringeret. Cum enim iam illi fides ceu veraci haberetur; tum inſtar ſophiſtæ & impoſtoris, veris quibuſdam proditor ille falſa permiſcebat, bonorum intermixtione falſis quandã vmbram inſidioſe prætexens. Tandẽ ſuis machinis eo perduxit fratrem illum, vt res eius peſſimum exitum fuerint habituræ; ſi non ancilla Chriſti, reuelante Spiritu ſancto, callidi veteratoris fraudes didiciſſet. Cum autem diceret homini, reuelationes illas non eſſe à Deo, ſed maligni dæmonis illuſiones eſſe; & ille è diuerſo, non ſancto, ſed ſuo ſpiritu obiiceret; Cum tot beneficia præſtiterit mihi ſpiritus ille, tot vera & futura prædixerit, nullo pacto mihi vult imponere: illa ad ſolita orationis arma confugiens pedes Domini rigat lacrymis, cœlum precibus inſtanter pulſat, nec facit finem, donec impius ille impoſtor cum multo gemitu & pudore ipſi nocte in cellula ſua oranti adſtaret: quem illa commentitio præditũ ſplendore intuens: Quiſnam es tu, inquit, aut qui vocaris? Ille ſuperbo vt erat vultu illam toruis oculis viciſſim aſpiciens; Ego ſum ait, quem tu maledicta precibus tuis compuliſti venire ad te, quæ meum mihi amicum per vim auferre conaris. Somnium aũt ego vocor: Multis enim, præſertim religioſis, in ſomnis, inſtar Luciferi appareo, mihique obediunt illi, & ex meis conſolationibus animis efferuntur, dignoſq; ſe putant, qui diuinis & Angelicis fruantur colloquiis. Amicũ illum meum, quem pro tua voluntate mihi abſtuliſti, iam eram à bono propoſito retracturus. Et id ſane euentus rei docuit, ſed oua aſpidum rupta ſunt, & maligni illius fraudulenta conſilia in lucem prolata.

Iacob. à Vitriaco Card. lib.1. Vitæ Mariæ Oegniacensis c.9.

Fallacis dæmonis impostura.

Iob 40.

Angelus Satanæ in Angelum lucis transfiguratur.

æmon
ır dictus
mnium.

VII. *Dæmonem vitioſis noſtris actionibus præſentem eſſe & cooperari.*

Quidam debita obedientiæ paupertatiſque ſorte non contentus, magno labore deſudabat, vt tugurium ſuum laxius paulo ornatiuſque redderet quã communis conſodalium ratio ferebat: dumque aliquando ferueret opus ſuperueniens Senior inuenit illum ingenti malleo ſaxum grande diuerberantem volentem illud minuere, & vſui ſuo aptum reddere: viditque diabolum, in forma Æthiopis, manus manibus applicantem, ictus ſingulos dirigentem, & adiuuantem, quique totis viribus, atque conſilio opus curioſa mente ſtrenue promouebat. Accedens vir ſanctus propius rogauit, ecquidnam ageret: Lapis hic inquit) nobis multum faceſſit negotii; & vix illum confringere valemus. Recte, inquit Superior, dicis (nobis) & (valemus) nam ſolus non es in hoc opere: ſed cooperatorem habes, qui tibi non tam ſeruit & opitulatur; quam imperat, & dominatur: teq; facere compellit quidquid voluerit, iuxta proprii tamen ſenſus tui peruerſam cupiditatem. Dum viſibili fraus illa ſpecie detegitur, ſimul innuitur quid quotidie latenter peragatur, quando diaboli iuſſis per peccatum obtemperatur.

Caſſianus Collat. 9. c. 6.

Dæmon in forma Æthiopis apparet.

Male agentes dæmon iuuat.

VIII. *Vt varius dæmon formis virginibus quibuſdam apparuerit, & ab iiſdem repulſus ſit.*

Aliud efficacius verbis Franciſci Bentii ex annuis litteris proferimus Prouinciæ Mediolanæ anni 1590. In oppido quodam ſuburbano prope Aronam ad triginta mulieres malo dæmone agitantur, omnes fere virgines, infirmæq; conditionis, eæ præſertim quæ ſunt voto virginitatis obſtrictæ. Mirum, has, quibus dolis circumueniat, quibus oppugnet. Varias inducit formas vt alliciat ad infanda, vt deterreat ab honeſtis Aſſimilat modo perſonam, & pietatem monachi, & quod audire aures horrent, ipſiuſmet Chriſti crucifixi hortantis ad impia: quin & vrſum, leonem, ſerpentem impetum facturus in puellas hianti ore, deuoraturus vno hauſtu: minacem etiam militem, cum ſclopo parato & inſtructo, iamiamque extruſuro pernicialem glandem cum flamma tonitruque, niſi extorqueat aſſenſum. Sed ſimplicitas virginum vicit omnem aſtutiam Deo nixa. Magna omnino earum fides! eoque clypeo ignea nequiſſimi tela extinxere. E plurimis narrationes duæ reponentur. Ex earum numero quædam nobilibus orta parentibus, & molliter educata, cum haberet aliquando noctem infeſtam à diabolo inſidiante, ſtratum deſerit, & hieme licet media, ac tempeſtate perfrigida in nudo pauimento nuda cubat. Cum creſceret nihilo ſecius flamma (vt magnum incendium aqua ingeſta) clam cubiculo egreſſa in hortũ ſecedit ibique magni æmulatione Franciſci, quem eadem factitaſſe acceperat, corpus proiecit in aggerem niuium tamdiuque peruolutauit, obſtrepente licet dæmone (qui ab ea viſebatur) & dentibus frendente, vt internum ignem externo

Ex litter. annuis Soc. ann. 1590. Prouinciæ Mediolanenſis.

frigore restrinxerit. Alteri idem dæmon noctu se o-
stendit imagine B. Vrsulæ, & crucis vexillum præfe-
rens cum multarum virginum comitatu, atq; ita lo-
cutus est. Videt Deus, amatque tuum istud studium
tuendæ pudicitiæ: sed quoniam difficile admodum
est in paterna domo in tanto strepitu occursantium;
& periculorum obiectu non contaminari mentem
aliqua ex parte, nos ablegauit, vt te duceremus in
cœnobium sacrarum virginum omissis curis omni-
bus ipsius numine studiose famulantium. Hic vir-
guncula, Deo aspirãte, cum videns diaboli insidias,
dexteram duxisset manum à capite in pectus, mox-
que à sinistra produxisset in dexteram, vt efforma-
ret Crucem; se talibus visis, tantoque honore indi-
gnissimam esse profitetur. Neque vero vobis habeo
magnam fidem. Timeo & in speciosis consiliis fictos
dolos: quod si Dei legatione fungimini, has Sancto-
rum reliquias (habebat reliquias adalligatas ad col-
lum) humiliter veneramini. Mirum dictu, procu-
buerunt in genua laruæ venerabundæ. Et tanto ma-
gis vrgent, vt maturet profectionem. At illa, Mihi
non licet quicquam grauius statuere mei patris spi-
ritualis iniussu, neque ad eum adire licet nocte in-
tempesta: conuenite vos illum, & exponite manda-
tum Dei, vbi diluxerit, ego accedam, & vtar consi-
lio illius. Hoc responso, dæmones abiecta omni si-
mulatione, in suas se tenebras abdiderunt, cum fre-
mitu in irridentem puellam, quod lingua solum bel-
larent, gratesque agentem suppliciter Deo, contu-
melias & probra certatim ingerentes.

TIT. XXVI. De tentationibus, quibus impedimur à dæmone, & de modis iis obsistendi.

Genes. 25. *Minimo pretio tentat & subuertit homines dæmon: sic suasit misero Esau, vt pro lenticulæ edulio sua primogenita venderet: qui ideo benedictione Dei: & etiam paterna excidit.*

Exod. 16. *Sic filiis Israel in deserto, ollas tantum & carnes Ægyptiacas in memoriam reuocat, vt eos Deo rebelles, & reuertendi in Ægyptum cupidos redderet.*

Num. 15. *Sub necessitatis specie induxit Iudæum, vt colligeret ligna in Sabbatho: propter quod vitam perdidit lapidibus obrutus.*

1. Paral. 21. *Consurrexit Satan contra Israel, & incitauit Dauid vt numeraret Israel.*

Io. 13. 27. *Iudas Simonis Iscariotes, in tentationem se abire permisit, dum Satanas in eum intrauit.*

Matt. 11. *Tentat homines non vnus modo Satan, sed gregatim interdum impetum faciunt; quod ille confessus est dæmon, qui rogatus à Christo Domino, quod sibi nomen esset, respondit; Legio mihi nomen est, nempe dæmonum multitudo, quæ miserum illum diuexarat.*

EXEMP. I. *Contra dæmones necessario esse pugnandum monet Angelus Domini, promittens auxilium.*

ABbas Antonius dux monasterii Æliotarum, qui etiam illud ædificauit, narrauit nobis de Abbate Theodosio quod senex ipse hæc de seipso narrabat: Priusquã ad vitam solitariam transiissem, factus in extasi aspexi virum quendam, cuius species claritatem solis vinceret. Hic tenens manum meam: Veni, ait, quia pugnare, & luctari te conuenit, & induxit me in theatrum plenum viris ex vna parte candido amictu; ex alia vero nigro vestitis. Cum ergo iniecisset me in theatrum, aspicio virum miræ magnitudinis Æthiopem, cuius caput turpissimum penetrabat nubes. Tunc ait ad me iuuenis ille, qui mihi apparuerat: Cum hoc luctari oportet. Ego, qui aspectu viri illius proceri territus eram, tremere ac pauere cœpi, orabamque iuuenem illum splendidum, qui me induxerat in theatrum dicens: Quis hominum mortali conditione, & infirmitate circundatus cum hoc luctari posset: Non ipsum vniuersum genus hominum, si in vnum confluat, huic resistere præualet. Ait autem ad me iuuenis ille præclarus; Prorsus cum illo te luctari opus est. Ingredere igitur cum omni alacritate, & fiducia: mox enim vt tu illum adorsus fueris, ego adiutor ero, tibique victoriæ coronam reponam. Vt ergo ad certamen sum ingressus, luctarique inuicem cœpimus, continuo præclarus ille iudex nostri certaminis adfuit, mihique coronam dedit. Atque plebs illa obscura, Æthiopumque multitudo ingens eiulantes euanuerunt: pars vero reliqua candidatorum gratias illi & laudes referebant, qui me iuuerat, ac præclara victoria donauerat.

Sophron. Prat. Spiri cap. 66.

Contra dæmones pugnandum.

Angelus Dei iuuat nos contra dæmones.

Victoria contra dæmones obtenta.

II. *Vt Abramius Satanæ fallaciis fortiter restiterit, eumque à se repulerit.*

Cum B. Abramius Barbarorum atrocitatem & furorem diu multumq; sustinuisset, nec ob id alios conuertere & instituti sui gratiam seruare deterretur, videns Satanas, qui ab initio honestatis ac virtutis hostis fuit, quod in tantis afflictionibus, quas aduersus eum excitauerat, non valuisset virum Dei lædere, neq; in segnitiem atque pigritiam eum trahere; neque in aliquo mentem eius a bono proposito abducere; at sicut aurum in fornace, ita ipse inter pressuras magis resplendesceret, ampliusque ad multorum salutem in patientia, & in Christum charitate atque alacritate proficeret: vehementer honestatis inimicus aduersus Beatum Abramium exacerbatus; acriterque efferatus, venit ad eum magno cum phantasmate; vt saltem sic terrorem ipsi incutiens, facilius fallere atque decipere eum posset. Cum igitur media nocte Sanctus staret ac psalleret, repente lux magna in cella eius refulsit, & vox quasi multitudinis cuiusdam audita est, dicens: Beatus es domine Abrami vere, inquam, beatus es: quoniam nullus in cunctis recte factis inuentus est, sicut tu; nullusque ita omnes voluntates meas perfecit, vt tu. Subito autem vir beatus dolum maligni cognoscens, exaltauit vocem suam, & dixit Tene-

S. Ephræm Syrus in vita.

Tentationes dæmonis aduersus S. Abramium.

bræ tuæ tecum ſint in perditionem, ô plene dolo atque fallacia: homo enim peccator ſum ego; quia tamen charitatem Dei mei habeo, & ſpem in ipſum atque auxilium, in nullo ego te, tuasq; inſidias pertimeſco, neque plurima tua phantaſmata ac ſpectra terrorem mihi incutiunt. Pro muro ſiquidem munitiſſimo atque tutiſſimo, eſt mihi nomen Domini mei & Saluatoris Ieſu Chriſti, quem dilexi ac diligo: in quo te nomine increpo, immundiſſime canis, ac miſerabiliſſime. Quæ cum ipſe diceret, illico inſtar fumi à conſpectu eius euanuit. Beatus autem Dei famulus multa cum alacritate tranquillo animo benedicebat Deo, tamquam qui nullum prorſus phantaſma conſpexiſſet.

[Nomen Ieſu murus æneus contra diaboli inſidias.]

III. *Scripturæ ſacræ verbis armatus dæmonem illudentem iterum vincit S. Abramius.*

[Idem ibidē.]

Dum idem Abramius aliquando noctu oraret, tenens ſecurim Satanas cœpit cellam eius euertere: cumque iam eam videretur perforaſſe, magna exclamauit voce, dicens: Feſtinate celeriter, ô amici mei, feſtinate, introeuntes cito eum ſuffocate. Beatus autem vir Dei, contra ad illum: *Omnes* (inquit) *gentes circumdederunt me, & in nomine Domini vltus ſum eos.* Ille vero protinus hac voce audita euanuit; cella interim ſancti viri integra atque illæſa permanente. Iterumque paucis interlabentibus diebus aliis, dum media nocte Pſalmodiæ vacaret, conſpiciens ſtoream ſuper quam pſallens conſiſtebat, vehementer flamma comburi, ignem intrepidus conculcans, aiebat: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*: omnemque potentiam inimici in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti mihi auxiliantis ſuperabo; Diffugiens autem Satanas exclamauit ac dixit: Ego te deuincam, improbe, arteſque inueniam, quibus te conteram, qui me iam deſpectui habes, &c.

[Pſal. 117.] *[Pſal. 90.]*

VI. *Dæmon prauum conſilium ſuggerens à B. Vincentio per ſignum Crucis fugatur.*

[...Rauzan. ...ormit. in ...tus lib. ...p 9. apud ...5. April.]

Cum B. Vincentius Ferrarius Dominicanus Valentiæ animas Chriſti lucrifaceret, ibi varias & dæmonum & hominum pertulit inſidias. Quadam nocte, cum finito matutinali officio ante B. MARIÆ Virginis oraret imaginem, & inter cætera virtutem perſeuerantiæ à Domino IESV CHRISTO ſibi concedi peteret: viſus eſt ei adſtare ante oculos diabolus in ſpecie ſenis valde venerabilis, cuius erat barba vſque ad genua prolixa, nigerrima. Qui ei dixit: Ego ſum vnus ex illis veteribus patribus, qui multis annis magna cum corporis continentia, ac incredibili potus cibique parcitate Ægypti ſolitudinem incolui. Et cum eſſem iuuenis, omnem corporis voluptatem experiri volui. Poſtquam vero tempora iuuentutis meæ in variis deliciis conſumpſi in me reuerſus pœnitentiam egi: & ſic clementiſſimus Deus veniam dedit peccatorum. Nunc igitur, ſi mihi ſeni credendum eſt, qui habeo multarum rerum vſum, tibi ſuadeo, vt floridæ ætati tuæ compatiaris, & hanc corporis macerationem nunc omittas, & vſque ad ſenectam reſerues. Nec dubites: paratus eſt enim Deus ſemper ſuſcipere pœnitentiam. Sanctus autem Vincentius, vbi primo rem huiuſcemodi vidit, fuit vehementi timore commotus. Sed poſtquam verba loquentis aduertit eſſe venenifera, diabolum eſſe ſuſpicatus eſt. Vnde ſeſe Deo & beatæ Virgini commendans, nihil ad verba diaboli reſpondit; ſed ſe ſigno crucis muniens: Abi, inquit, peſtifer ſerpens; namque ex ſubdolis verbis & dictis tuis non vnus ex Ægypti patribus, ſed ex inferni dæmonibus vnus eſſe conuinceris. Credidiſti nouum militem Chriſti tuis inſidiis poſſe ſuperari. Sed licet nouus ſim in hac militia, tamen gratia Chriſti, cuius amore laboribus me tentationibusque expono, me ſic vndique armatum reddet, vt contra te dimicare nō metuam. Dæmon ſe cognitum videns, emiſſo eiulatu magno, ac tetro fœtore relicto protinus euanuit.

[Crucis ſigno dæmō fugatus.]

V. *Idem Vincentius dæmonis illuſione à virginitate amplectenda deterritus in ea per* B. MARIAM *confortatur.*

Idem alio tempore, dum circa quartā noctis horam in cella legeret librum illum, quem edidit diuus Hieronymus de virginitate Beatæ MARIÆ, & inter ſuauitatem lectionis ipſam Virginem obſecraret, vt eius virginitatem cuſtodiret, facta eſt ad eum vox huiuſcemodi: Non omnes poſſumus eſſe virgines, namque tametſi vſque nunc te virginem appellare potuiſti, non tamen vltra patiar, vt tam honorato nomine gaudeas. Vir Dei ad hæc verba plurimum attendens intra ſe tacitus voluebat, quid ſibi vellet ſermo, quem audierat. Non enim induci poterat, vt verba illa ore B. Mariæ emanaſſe crederet, quippe quę virginitatis cuſtodes virgo ipſa ſemper amauit, confortauit, adiuuit, magnificauit. Genua igitur flectens ab ipſa Virgine petiit, vt quid ſignificare vellent verba illa terrifica, dignaretur oſtendere. Nec multo poſt ei beata Virgo multa cum luce viſibiliter apparuit. Et poſtquam ſui eum oſtenſione confortauit, lætumque reddidit, hoc pacto locuta eſt: Verba illa ad te paulo ante facta diaboli fuerunt, qui tibi propoſuit bonorum operum difficultatē, vt territus ab incepta virtute deſiſtas. Tu autem cautus eſto, & conſtanti animo perſeueres. Et quanquam tibi crebras parabit inſidias, ac frequenter conabitur, vt periclitetur virginitas tua, vtque cæteræ virtutes, quæ in te ſunt, corruant; tamen ne diffidas; ſpera ſemper in Domino, quoniam ipſe erit clypeus tuus, quo nō ſolum arma diaboli poteris facile contemnere, ſed & ipſum, cunctaſque artes & verſutias eius magno animo ſuperabis. Hæc vbi à Virgine glorioſa dicta ſunt, ei à Vincentio gratiæ referuntur, & illa diſparuit. Ex quo tempore tātum feruoris Chriſti militi acceſſit, vt non terreſtris homo, ſed cœleſtis Angelus eſſe videretur.

[Idem ibidem cap. 11. Aduerſus Heluidiū.] *[Virginitati inuidet dæmon.]* *[Virginitas B. Mariæ grata.]*

VI. Igna-

VI. *Ignatius Loiola vt falsas à dæmone immissas illustrationes, quibus illum à studiis auertere conabatur, repulerit.*

Petr. Ribad. lib. 1. de vita Ignatij cap. 3.

Ignatius Loiola cœpit anno nostræ Salutis 1524. grandis iam natu (annum enim agebat 33.) studia non ætati, sed spiritui suo conuenientia exercere, primaque grammatices rudimenta deuorare. Sed cum neque exilium, spinosarumque rerum subtilitas, neque insusitati studii labor vlla eius animum molestia afficeret: perturbabat tamen illustrationũ, quas inter ea ipsa studia percipiebat, tum magnitudo, tum crebritas. Nam cum nominũ, & verborum memoriæ mandare inflexiones vellet, tanto splendore animus illustrabatur ad res diuinas intelligendas, vt noui ediscere nihil posset: & si quid antea esset memoriæ traditum, id totum facile effluеret. Neque omni studio, animiq; contentione poterat aut arcere appropinquantes, aut ingressas huiusmodi cogitationes abigere. Cuius rei nouitate perculsus: Quid hoc, inquit, rei? cum oramus, cum cõfitemur, & supersubstantialem panem accipimus, cum vigilamus, cum nos verberibus cædimus, cum spiritualia omnia ac diuina munera obimus, neque tam frequentes, neque tam magnæ, neque tam vehementes se nobis illustrationes offerunt: cum puerilia agimus, & de Deo propter Deum non cogitamus, tũ speciosę nostrę menti imagines, & cœlestes illustrationes occurrunt. Agnosco, agnosco importunissimi hostis calliditatem: agnosco veteratoris dolos, & astutiam. Cuius conatibus vt occurreret, & consilium diaboli se à studiis malitiose auocantis eluderet, præceptorem suum, in templum, cui sanctæ Mariæ à mari cognomen est, vt veniat, rogat. Illi dæmonis tentamenta narrat: suam in duos proximos annos assiduitatem pollicetur, se à lectionibus non abfuturum (panis modo sibi & aqua ad victum suppetat) fidem suam obstringit. Et simul sese ad pedes abiicit, ab eo etiam atque etiam petit, vt se pro puero habeat, verberibus grauiter accipiat, sicubi minus attentum, aut diligentem esse deprehenderit: atque hac tam vehementi eius animi contentione diaboli fraus repulsa est, & pax tũ illi diuinitus reddita. Eidem præterea Philosophiæ curriculum ingredienti, eadem illi impedimenta ex cogitationum spiritualium importuna copia intulit, quæ Barcinone obiecerat in rudimentis Grammatices versanti. Sed fallaces illas imagines facile depulit, & callidi hostis impetum, & eadem ratione qua superiorem illum, refutauit ac fregit.

Dæmon falsas illustrationes Ignatio immittit.

Tentationes superioribus aperiendæ.

VII. *Euagrius Diaconus tres dæmones de fide tentantes spiritu sapientiæ superat.*

Pallad. in hist. Laus. cap. 86.

De Euagrio claro Christi Diacono, qui vixit instar Apostolorum, nõ est æquum tacere. Huic enim tres aliquando apparuerunt dæmones in habitu clericorum, de fide cum eo inquirentes. Et vnus quidem dicebat, eum esse Arianum: alter vero Eunomianum: tertius autem Apollinaristam. Et eos paucis superauit spiritu sapientiæ.

VIII. *Graues tentationes, vtpote blasphemiæ, Patri spirituali seu directori esse patefaciendas.*

Io. Clim. grad. 23.

Id hoc exemplo confirmat Ioan. Climacus Monachus quidam studiosus cum à dæmone perturbaretur cogitatione blasphemiæ ad viginti annos, carnem suam ieiuniis & vigiliis macerare non destitit; cum vero inde nullam vtilitatem se cepisse sentiret, profectus conscriptam in charta perturbationem ac tentationem suam sancto cuidam ac probatissimo seni obtulit in faciem prostratus, nec illum intueri valens. Vt autem legit senior, subrisit, fratremque erigens, dixit: Pone fili, manum tuam super oculum meum. Quod cum fecisset, ait illi senior. Super collum meum sit, frater, hoc peccatum, quotquot annis te oppugnarit, vel oppugnaturum sit. Tu autem id obserua, vt hoc iam floccipẽdas, & nihil æstimes. Quibus verbis ita roboratus est frater, vt non ante cella senis excederet, quam huiusmodi morbus euanesceret. Hoc autem is, qui expertus est, mihi postea narrauit, Deo gratias referens.

Remedium optimum contra tentationẽ blasphemiæ.

IX. *Abstinentiam Philiberto monacho arte dissuadere contendens diabolus qua ratione deuictus.*

D. Anton. p. Chron. 13. c. 6. §. & Sur. 20. c. 3.

Philibertus cum esset bonæ indolis adolescens, Dagoberto Gallorum Regi commendatus in palatium eius aduocatur, ac inter nobiles constituitur. Vbi vero vigesimum ætatis expleuit annum, diuina præcepta audiens, apud se deliberauit, Christi fieri discipulus, facultatibus omnibus derelictis, sub Aglio primo Abbate monasterii cœnobii Rasbacensis: vbi in omni religione & sanctitate adeo excreuit, vt etiam perfecti viri in eo cernerent, quod merito imitarentur. A mensa nunquam satur abibat; eius proinde abstinentiæ antiquus hostis inuidens, animum eius pulsauit vt largioribus epulis indulgeret, volente Deo fraus eius detecta est, nequissimo dæmone illi in somnis ostenso: cũ enim nocte quadam cibo refectus esset, improbus ille ventrem eius palpans: Modo, inquit, hic bene, modo hic bene. Tum vero Christi miles agnoscens ignita hostis iacula, Cruce se consignat, statuitque repetere pristinum, abstinendi rigorem, & diuinum aduersus fallacis dæmonis machinas auxilium implorare. Nocturnis horis illo ad ecclesiam abeunte, tortuosus coluber tribus modis eum voluit impedire. Prima nocte, sumpta vrsi specie, intra ecclesiam eum terrere cum vellet, & alia nocte candelabri ferro confodere niteretur, atque tertia nocte transuersim in ecclesiæ foribus stans, eum aditu arcere conaretur, cũcta hæc machinamenta virtute Christi Philibertus dissoluit, Crucis expresso signo.

Abstinentiam Philiberti caute eu[m] tere nit[itur] diabolu[s].

Virtus Crucis.

X. *De admonitione pulcra viri sancti super verbis orationis Dominicæ: Et ne nos, &c.*

Sophron. cap. 169.

Dixit quidam sanctorum: Cum oramus ad Dominum

minum dicentes: Ne nos inducas in tentationem non vt non tentemur oramus, hoc enim possibile non est, sed ne à tentatione absorbeamur, si aliquid agamus quod displiceat Christo: hoc enim est non intrare in tentationem. Sancti enim martyres tentati per supplicia, nec superati, non intrarunt in tentationem: sicuti neque qui pugnat cum bestia quousq; non deuoratur ab ea Cum vero deuoratus fuerit, tunc intrauit in tentationem. Ita & in omni passione fit. Neque enim intramus in tentationem, nisi à passione superemur.

TIT. XXVIII. De pugna & modo vincendi mundum.

Insignis est laus & gloria Iob qui de mundo, de carne & de Satana triumphauit. ...ob. 1.

Christus Dominus victoriam etiam de mundo reportauit: Confidite ait, ego vici mundum. ...an. 16.

EXEMP. I. *Seuerus hæreticus tentat Alamundarum Saracenorum Regem, sed egregie illuditur.*

...heod. Le...or. Collect. ...apud Ba...ron tom. 6. ...3. 42.

CVm Alamundarus Saracenorũ Philarch⁹ Christianismum amplecteretur, misit ad illum Seuerus duos Episcopos, vt eum malitia sua inficeret. Verum huius conatus præuenit Deus, effecitque vt ab illis baptizaretur, qui Synodum Chalcedonensem approbant. Cum qui a Seuero missi erant Philarchum ea docere conarentur, quæ veræ doctrinæ contraria erant, fabulam ad redargutionem eorum quæ ab illis dicebantur, commentus est. Ea erat, ꝙ videretur literas accepisse, quæ Michaelem Archãgelum mortuum esse significarent. Respondentibus illis. Hoc est impossibile. Quomodo (inquit igitur Philarchus) si duas naturas Christus non habet, nudam crucem Deus pertulit, cum ne Angelus quidem pati quicquam, vel mori queat? Ad hunc itaque modum confusi qui à Seuero missi fuerant, & pudefacti discesserunt.

...amanda...s Rex il...dit lega...Seueri.

II. *Tentantem auertere viros sanctos à recta via absorbet terra.*

...rill. Mo...in Me...br. apud ...tom. 6.

Cum S. Sabas cum monacho quodam virtutis amantissimo coniunctim viuere decreuisset, mox eos tentarunt quidam Agareni homines corruptissimi, qui nolentes quidem, prius inferre iniuriam, mittunt ad sanctos viros vnum è suis veluti quandam escam, vt si illi vel minimum impetum fecissent in eum, qui missus fuerat, ipsi ambos inuaderent & interficerent. Non enim ex animo illorum sed ex seipsis vniuersum iudicabant, similiter esse moribus barbaris sanctos existimantes. Illi vero cum periculum protinus præuidissent, nulla re alia quam ea, in qua sola poterant confidere, nempe precatione, aduersus eos armabantur: & cum simul inclinassent & genua & animos Deum rogabant ardentissime, vt liberarentur ab illorum insidiis: *Hi in curribus*, Domine, dicentes, *& hi in equis: nos autem in nomine tuo magnificabimur.* Psal. 19. Quoniam non in fortitudine equorum, nec in tibiis virorum delectaris: sed in contritione cordis & humilitate nomen tuum inuocantibus. Psal. 14. Sic finem acceperunt eorum preces, & terra dehiscens, quomodo olim *Dathan*, ita etiam tentatorem illum, qui ad eos missus fuerat, in aliorum conspectu deuorauit. Num. 16. Cum autem illud nouum vidissent miraculum, statim magno timore afficiuntur, & se coniicientes in pedes longe recedunt. Ab illo vero tempore diuina à superis ad Sabam adueniens gratia ita eum affecit, vt deinceps nihili faceret barbarorum insidias: & non solum ab eis non vinceretur, sed ne terreretur quidem penitus.

Terribile Dei iudicium.

III. *De insigni mundi per Aichardum duodennem victoria.*

Egregia sane fuit in Aichardo puero de mundo victoria: hunc enim pater militarib. negociis assuescere præmonebat: mater vero è diuerso mariti cõsilium alio inflectere conabatur, protestata se pro filio votis insolubilibus esse obligatam: nam eo tempore, quo ipsa partu imminente crebris doloribus quatiebatur, affirmabat, si saluo partu, Dei adiutorio mortis periculum euasisset, affirmabat, inquam, se quicquid peperisset, diuinis cultibus deuouisse. Hanc igitur sibi præstari à marito indulgentiã postulabat, ne retractata promissione voti ream efficeret, neue filius pro hac re aliquando iudicio Dei periclitaretur. Verum dum pater multa obstinatione votum mulieris improbaret, nec ipse à proposito emolliri potuisset, ecce ad dirimendam litem inter eos medius illis filius interuenit, dicens patri, nulla se rerum mortalium ambitione teneri, & ideo nulla inanis militiæ pompa delectari Christi, inquit, pater, miles esse decreui: me, nisi mors, à militia Christi nemo auellere præualebit: dum tamẽ, quo id implere valeam, me interim à Catholicis auctoribus liceat addiscere. Videns pater filium immutabilis propositi tenere constantiam, noluit eum vltra turbare: quin potius se & filium voluntati Dei attribuit, vt quo illum superna inspiratio euocasset, eo & libenter pater annueret.

Fulbertus in vita eius c. 1. apud Sur 15. Septembr.

Mundi contemptus in Aichardo puero.

TIT. XXIX. De modo obsistendi tentationibus.

Per hanc carnis infatuationem in tantam cæcitatem delapsus est Salomon Rex vt se dæmoniorum cultui dediderit, eisq; publice litarit: templis etiam & aris idolorum cætui erectis. 3. Reg. c. 2.

Ioseph Patriarcha, formosus adolescens, ab hora Putiphare ad turpitudinem allectus, fuga, relicto in eius manibus pallio, tentationem fortiter repellit & vincit. Gen. c. 39.

EXEMP. I. *Quomodo Iosaphat adolescens ad preces confugerit, vt libidinosam tentationem superaret.*

Io. Damascenus de vita eius, c 30.

IOsaphat adolescentem Auennir Regis Indiæ filiū prudēter ad fidem adduxerat S. Eremita Barlaam, homo doctrina & sanctitate admirabili, iamque illum sacra vnda ablutum in Christianos retulerat, & de vita Christiana instituerat, cum & suo, & adolescentis periculo coactus est discedere, relicto adolescente inter medios idololatras, in palatio parentis diis falsis mire dediti, vt qui nonnisi cum magis & necromantis consilia de religione iniret; prorsus vt ipsius castitas in magno discrimine versaretur. Post discessum igitur Barlaam, pater filii mentem ad idololatriam reducere conatur; initio blanditiis, tum minis: vbi autem videt omnia in cassum fieri, consilium init cum suis magis. Ex his vnus suadet, vt remoto consueto ministerio, omnique alia familia, solæ ad ministrandum ei mitterentur puellę, specie, ornatu, & moribus ad amorem excitandum factæ. Dubium non esse, quin ab his animus adolescentis in quamcumque vellet partem inclinari & flecti possit. Dum hoc consilium procedit, & mulieres ad eum missæ illi assident, amplexantur, adblandiuntur; ecce tibi alterum periculum: Magus ille, impurissimi consilii auctor, vnum ex nequissimis spiritibus, vt pollicitus erat, magicis carminib⁹ cogit tentare adolescentem. Is coniunctis viribus, cum præsentibus fœminarum illecebris, tantum libidinis incendium in pectore adolescentis accendit, vt ille periculum persentiscens, cum cogitationes de sua in Deum fide, de debita illi obedientia, de præmiis cœlestibus, de inferorum pœnis menti nequicquā obiectaret, ad extremum nullum præsentius remedium inuenerit, quam vt se daret in preces. Ergo confugiens ad Deum in has voces erupit: Domine Deus omnipotens, qui solus potens es: & misericors, Domine, inquam, spes desperatorum & carentium adiutorio, mei, quæso, serui tui inutilis in præsentia recordare, & benigno ac propitio vultu me respice, nec me in hostium meorum manum incidere permittas: non supergaudeant mihi qui oderunt me, inique, nec me in iniquitatibus corrumpi sinas, corpusque meum, quod tibi castum exhibere promitto, probro & contumelia afficere: Te enim concupisco, te adoro, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum in sæcula, Amen. Cum dixisset Amen, statim adfuit diuina consolatio, cuius lumine omnium turpium cogitationum nebula euanuit. Ipse vero ab eo tempore (inclinabat iam dies) ad solem vsque orientem in precibus perstitit.

Fœminarū conuersatio adolescentum corruptio.

Tentatur Iosaphat à diabolo per fœminam.

Oratio Iosaphat.

Oratione vincit tentationem.

II. *Vt S. Edmundus adolescens, postea Cantuariensis Episcopus, carnis tentationes egregie superauit.*

In vita eius cap. 8 apud Sur. 10. Nou.

S. Edmundus adhuc adolescens carnis fœdas voluptates & delicias non modo fugiebat, sed & prorsus horrebat, & abominatus erat: & cum virtutum omnium valde studiosus esset, castitati tamen singularem nauauit operam, sciens illud Sapientiæ, incorruptionem hominem Deo proximum facere: cum autem dæmon cerneret eum sic castitati studere, magis etiam pectoris eius tranquillitatem perturbare nitebatur. Itaque puellam quandam, hospitæ eius filiam, illius amore inflammauit, ita vt illa impudicis in eum coniectis oculis, itemque signis & nutibus eum ad turpem concubitum prouocare conaretur. Sed cum hac ratione nihil proficeret, apertis cum eo verbis cæpit agere, & multis modis ad nefarios amplexus inuitare. Ille vero haud secus atque pestem quandam illam fugiens, sæpe obiurgabat & verbis castigabat eam. Sed cum neq; sic vellet ab illo improbo conatu reuocare sese, sed pergeret esse importuna, tandem apud se deliberans, qua illa posset via reduci ad sanitatem, tempus ei certū præfigit, ad quod adesse debeat. Illa se sperans voti compotem fore; statuto tempore confidenter venit. Postquam autem ad eum ingressa est, & illo iubente superioribus vestibus nudata, apprehensam virgis egregie in tergo verberauit, *vt stultitiam quæ erat colligata in corde eius virga disciplinæ fugaret.* Tum illa tam male & duriter accepta fugit eum, quē antea tam perdite erat persecuta: tantumq; apud eam illi virgarum ictus profecerunt, vt quemadmodum ipsa postea fassa est, deinceps nunquam eiusmodi tentatione pulsata sit. Cernens autem impurissimus dæmon se tam aperta mali specie eum euertere non posse, per matronam quandam satis, vt videbatur, honestam, eum in turpitudinis foueam pertrahere conatus est. Ea enim sub officii prætextu quædam ei munera obtulit, vt iis eum illiceret & emolliret ad consentiendum suæ malæ voluntati. Quod cum ille animaduerteret, perquisiuit ex ea, num conscio marito suo his ipsum muneribus afficeret. Respondit illa: Nihil huius nouit vir meus, quē nolim scire hunc me tibi peramanter habere honorem. Tum vir sanctus: Ego vero, inquit, nesciente marito tuo dona tua non recipiam. Abiit illa cum muneribus suis, voto suo frustrata; & vir Dei ab eius infestationibus liberatus est.

Sap. 6. Incorruptio proximum facit esse Deo.

Adolescentis pudicitiæ insidiatur spurcissimus dæmon.

Impudica puella verberibus castigata.

Prou. 22.

S. Edmundus vt matronam impudicam se repulit.

III. *De fœmina libidinosa fœde Bernardinum amante, ab eo insigniter castigata.*

Sur. in eius cap. Maij 2.

Simile prorsus est quod de Bernardino Senensi legitur: Amabat ille summopere corporis castimoniam & integritatem, id quod insano liuore serpens tortuosus ferre non potuit. Erant autem Senis duo honesti coniuges, qui illum mire diligebant. Sensit hoc tartareus impostor, & alterius, id est, fœminæ amorē corrupit, vt sanctum virum libidinose diligeret. Ait enim S. Bernardinus, nullum in hac vita reperiri, etiamsi eximia sit sanctitate & perfectione, cui non impuræ quædam cogitationes incidāt: sed nostri arbitrii est, vel respuere, vel assentiri. Cum ergo Bernardinus, quandoque panis emendi causa exisset, fœmina hæc illum ad se accersiuit: eo-

que ingreſſo fores clauſit, & ait: Niſi te accommodes iam voluntati meæ, equidem inſigni te ignominia afficiam, dicamq; te mihi vim afferre voluiſſe. Tum Bernardinus in eas ſe anguſtias coniectū cernens, tota animi deuotione intra ſe rogabat Dominum, vt in tam præſenti periculo ipſi non deeſſet. Facinus enim illud valde execrabatur. Non neglexit Deus preces ſerui ſui: ſuggeſſit mox conſilium, vt diceret mulieri, ſi vellet ita fieri, vt ſe veſtibus nudaret. Dixit hoc ille, nec mulier diſtulit. Interim profert ille flagellum, quod apud ſe habebat, apprehenſamque fortiter fœminam egregie cædere cœpit, nec deſtitit, donec ardor libidinis in ea extinctꝰ eſt. Ea cauſa impenſius mulier deinceps amauit ſanctū virum, itemq; maritus eius, vbi is comperit rem ab eo geſtam.

ratio contra tentationem carnis necessaria.

fœminā libidinoſam coercet flagro Bernardinus.

IV. *Martinianus à flagitioſa fœmina tentatus, & fere victus eam fortiſſime vincit.*

x Simeone Metap. Sur. Febr.

Martinianus à perdita muliere tentatur.

His iungenda quoque de Martiniano olim viro ſanctiſſimo hiſtoria. Is florente ætate, cum in eremum non ita procul Cæſarea Paleſtinæ ſeceſſiſſet, tentatus eſt à muliere quadam perdita. Quæ cum primum miſerabilem mendicitatis habitum, quo neceſſitatis obtentu admitteretur, ſibi ſumpſiſſet: deinde admiſſa, occultæ formæ venuſtatem ſplendore veſtium exornaſſet; tanta verborum blanditia obrepſit adoleſcentis animo, vt iam flagitium non recuſaret, feciſſetque, ni ſubito diuina illum gratia reſpexiſſet. Itaque reuerſus ad ſe, cum acerbiſſimum de cogitato facinore dolorē concepiſſet, adſtante atque adſpectante muliere, raptim in media caſa ſarmentitiam excitat flammam. Tum nudis pedibus, ſemel, iterumque ſaltu ſe in ignem dat; vſque eo, dum doloris acerbitas ambuſtum illum, nec iam pedibus conſiſtentem humo affigeret. Septem ipſos deinde mēſes (tam diu enim corpus è plagis ægrum eidem loco illum affixit) tantum habuit ex hac victoria gaudii, quantum mulieri primum admirationis, deinde pudoris attulerat. Nam & ipſa mox diuino ſpiritu ad dolorem permota, in monaſterio Bethleemitico; quo illam vir ſanctus mittebat, admirabili pœnitentiæ ſeueritate prioris vitæ turpitudinem ad felicem vſque mortem in ſe vindicauit.

blanditiis atanæ eruatur irile pectꝰ.

arnis victoria per gnem.

rocacis mulieris pœnitentia.

V. *Fugiendo libidinoſæ voluptatis periculum euaſit D. Bernardus.*

uil. Abb. Theod. l. 1. e vita S. ernar. c. 3. D. Antonin. p. hiſt. tit. 7. c. 5. & lii.

D. Bernardo, eleganti corpore adoleſcenti, & iam ſæculum ingredienti plures ſe viæ ſæculi ipſius offerre cœperunt, & omnes aſſurgere proſperitates vitæ huius, & magnæ ſpes vndique arridere. Obſidebant autem benignum iuuenis animum ſodalium diſſimiles mores, & amicitiæ procelloſæ, ſimilem ſibi facere geſtientes: quæ ſi ei dulceſcere perſtitiſſent, neceſſe erat amareſcere illi, quod in hac vita dulcius cordi eius inſederat, caſtitatis amorem. Cui præcipue inuidens tortuoſus coluber, ſpargebat laqueos tentationum, ac variis occurſibus calcaneo eius inſidiabatur. Vnde cum aliquando matrona quædam pulchritudine, diuitiis, cultu & aliis huiuſmodi irritamentis concupiſcentiæ, & peccati præcellens, in ſecretiori domus cubiculo eum aggreſſa pertraheret ad peccatum, ille eam lenibus verbis demulcens, donec è manibus eius & amplexibus elaberetur, fugit & euaſit, & in medio ignis non eſt æſtuatus. Altera autem vice, cum curioſius aſpiciendo defixos in quandam oculos aliquandiu tenuiſſet, continuo ad ſe reuerſus, & de ſemetipſo erubeſcens apud ſemetipſum, in ſeipſum vltor ſeueriſſimus exarſit. Stagno ſiquidem gelidarum, quod in proximo erat, collo tenus inſiliens, tandiu ibi permāſit, donec pene exanguis effectus, per virtutem gratiæ cooperantis, etiam à calore carnalis concupiſcentiæ totus refriguit, inducens illum caſtitatis effectum, quem induerat, qui dicebat: *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.*

Mundus blanditur . Bernard.

Fuga carnem vicit D. Bern.

Aſpectum incautum fœminarū ſeuere in ſe punit D. Bernardus.

Iob 23.

VI. *Clamando eiuſdem tentationis periculum elabitur idem Bernardus.*

Guil. Abb. S Theod. l. 1. de vita S. Bernard. c. 3.

Contigit aliquando, vt cum ſociis aliquot apud Matronam aliquam Bernardus hoſpitaretur. Conſiderans autem mulier adoleſcentem decorum adſpectu, capta eſt laqueo oculorum ſuorum, & in concupiſcentiam eius exarſit. Cumq; tanquam honoratiori omnium ſeorſum feciſſet ei lectulum præparari, ſurgens ipſa de nocte impudenter acceſſit ad eum. Quam Bernardus ſentiens, nec conſilii inops, clamare cœpit: Latrones, latrones. Ad quam vocem fugit mulier, familia omnis exurgit, lucerna accenditur, latro quæritur, ſed minime inuenitur. Ad lectulos ſinguli redeunt, & fit ſilētium, fiunt tenebræ ſicut prius: pauſant cæteri, ſed non illa miſera requieſcit. Exurgit denuo, & Bernardi lectulum petit: ſed denuo ille proclamat: Latrones, latrones. Quæritur iterum latro, latet iterum, nec ab eo, qui ſolus nouerat, publicatur. Vſque tertio improba mulier ſic repulſa, vix tandem, ſiue metu, ſiue deſperatione victa, ceſſauit. Dum autem die ſequenti iter agerent, arguentes Bernardum ſocii, curnam toties vna voce latrones ſomniauerit, perquirebant. Quibus ille: Veraciter, inquit, latro aderat: quia quo nihil precioſius eſt in hac vita, caſtitatem videlicet, hoſpita nitebatur mihi auferre, * incomparabilem vtique theſaurum.

Clamore caſtitatem ſaluat D. Bernard.

* irreparabilem.

VIII. *Qua ratione carnis incendium extinxerit vir ſanctus Io. Bonus Mantuanus.*

D. Anton. 3. p hiſt. tit. 4. c. 13.

Circa annum Domini milleſimum ducenteſimum: tempore Innocentii Papæ III. vixit magnæ ſanctitatis vir, nomine Ioannes Bonus, ciuitate Mantua oriundus. Eum in eremo viuentem luxuriæ inquinamento impugnare cœpit aduerſarius mulieris formam ei obiiciendo quam aliquando conſpexerat. Cum autem ſic vehementius incen-

deretur, doloris incendio carnis extinxit incendium: nam accipiens arundinem, & in multas partes acutissimas diuidens, eas sub vnguibus posuit, eleuansque manus super lapidem ita percussit, vt ad extremam digitorum partem penetrarent. Vnde præ nimio dolore in terram lapsus tribus diebus ac noctibus semiuiuus permansit Nō deseruit seruum suum pius Dominus, pro quo ne tanto cruciatu offenderetur, se dedit: in somnis enim apparens dixit; quia bene cœpisti bene perseuerabis; & optime tuā consummabis vitam. Quia vero ita viriliter contra tentationes dimicasti, de cætero nō tentaberis. Qui statim excitatus sanum se conspiciens gratias retulit Saluatori.

Miro cruciatu tentationē carnis extinguit vir sanctus.

VIII. *Carnis petulantia grauius tentata Sara ad Christum Dominum confugiens opem ac victoriam consequitur.*

Pet. de Natal. in Catal. SS. l. 11 c. 46.

Huc etiam commode adferri potest Saræ Abbatissæ Thebaidis victoria, quā Christi gratia de carne ac satana gloriose, per humilitatem & spem in Christo firmam, reportauit. Cum cogitationes eius ad libidinem incitare soleret diabolicæ malignitatis suggestio, nunquam, vt recederet tentatio, orauerat, sed vt illa assidue oppugnaret, & ipsa semper vinceret. In hoc carnalis lasciuiæ bello per annos tredecim fortiter contendit; sed tandem, aliquanto acrius impugnata, quam vt sustinere posset, clamauit ad Dominum IESVM CHRISTVM, & superauit inimicum: ita vt oranti apparens dœmon diceret: Vicisti me, Sara, vicisti Atilla nihil sibi ex hoc laudis vendicans; Non ego, inquit, vici te: sed Dominus meus IESVS. Ex quo discimus, in omni tentatione, ad Dei gratiam, atque opem confugere; & præ humilitate debita, omnem ei victoriam acceptam ferre: sic Ioab Dauidi, expugnata ciuitate Rabbath: *Veni obside ciuitatem, & cape eam: ne nomini meo adscribatur victoria.*

Sara inuocato Domino carnem superat.

2. Reg. 12.

TIT. XXIX. De vtilitate Tentationum.

EXEMP. I. *Tentationes dari ad pugnam maius meritum.*

Sophron. in Prat. Spir. c. 3

Chrismatis vnctio in vertice fit in baptismo

CVm essem (inquit Athanasius Abbas) in monasterio Penthucula, presbyter quidam erat ad baptismi ministerium, Canon nomine, Alexandrinus genere, quem pro vitæ merito Patres iusserant, vt baptizaret accedentes. Ipse igitur sancto Chrismate vngebat, & baptizabat eos, qui ad hoc veniebant. Quoties ergo mulierem inungeret, scandalizabatur, atque ideo ex monasterio abscedere volebat Cum autem ea cogitatione pulsabatur, assistebat ei sanctus Ioannes Baptista, dicens: Tolera, & perseuera, & ego te ab hoc bello liberabo. Quadam vero die venit puella ex Perside vt baptizaretur, quę ita speciosa erat, ac tantæ pulchritudinis, vt nō posset presbyter nudam eam sancto oleo inungere. Cū sic vero puella illic mansisset duos dies, audiens hoc Archiepiscopus Petrus, obstupuit de sene vehemēter, voluitque ad hoc opus delegare Diaconissam mulierem; sed id non fecit, ne contra Canones fecisse videretur. Conon vero presbyter, sumpto melore suo, recessit, dicens: Iam non amplius in hoc loco manebo. Cum ergo exisset ad colles, ecce sanctus Ioannes Baptista obuius illi factus est, & tranquilla voce affatus est illum, dicens: Reuertere ad monasterium tuum, & hoc te bello leuabo. Abbas vero Conon ait illi cum indignatione: Vere non reuertar. Ecce enim iam toties pollicitus es mihi istud, nec fecisti, Tunc sanctus Ioannes eum sedere fecit, amotisque vestimentis eius signauit eum ter signo Crucis sub vmbilico, dixitque ei: Crede mihi, presbyter Conon, volebam te pro hac pugna mercede donari, sed quia non vis, ecce abstuli a te hoc bellum: mercede autem huius operis carebis. Reuersus presbyter in cœnobium, vbi baptizare consueuerat, in crastinum vnctam puellam baptizauit, neque penitus animaduertit eam esse mulierem.

Canones ecclesiastici olim à Patribus obseruati

D. Io. Baptista etiam viuit post mortem.

S. Crucis vis contra intemperantiam.

PETITIO SEPTIMA.

Sed libera nos à malo, Amē.

TIT. XXX. De nequitia & turpitudine dæmonum.

EXEMP. I. *Quomodo dœmones vbique insidiantur viris sanctis.*

Theodoric. de Appol. in vita eius lib. 3. c. 12

1. Pet. 5.

QVodam tempore B. Dominicus nocte vigilans, & muros Hierusalem custodiens, vidit eum, *Qui circuit, tanquam leo rugiens, quærens quem deuoret*, per omnia monasterii loca peruagantem, dixitque ad eum: Quid ita hic circumis cruenta bestia? Ille respondit: Propter lucrum, quod hic facio. Ait ei vir sanctus: Ecquid lucraris in dormitorio? Respondit dœmon: Somnum necessarium eis aufero, quietem interpellando: efficioq; , vt cunctabundi surgant, pigritia eos retinente: hortorq; vt à diuinis officiis se subducant. Præterea vero si mihi id permittatur, nocturnas corporis inquinationes & libidinosos motus in dormientibus excito. Inde vir Dei de templo interrogauit, quid in tam sancto lucraretur loco. Respondit ille: Id ago, vt tarde huc veniant, cito hinc recedant, suique immemores sint. De refectorio sciscitanti Viro B. ait: Hic locus totus est meus. Hic existit risus, hic vani referuntur rumores, & verba inania proferuntur. Postremo ad locum Capitularem à beato patre ductus, cum horrore refugit: Iste, inquiens, locus mihi tartareus est. Si quid enim alibi lucri feci, eius hic facio iacturam. Hic namque admonentur fratres, hic confitentur, hic accusantur, hic verberantur, hic absoluuntur.

Dœmon malitia.

Capitularem locum odit dœmon.

Qua

Qua causa locum hunc præ cæteris abominor, planeque detestor. Ita miser ille, cogente illum sancto viro altissimi virtute, malitiæ suæ detexit fraudes, vt videant iusti, & illum irrideant, sibique à laqueis eius caueant, ne irretiti capiantur.

II *De ingenti diaboli ad decipiendum hominem versutia.*

x actis SS. osmæ & amia. c. 11. ur. 27. Se- emb.

Maligni spiritus nequitia hoc exemplo magis elucescit: Quidam, Malchus nomine, cultui sanctorum admodum addictus, in regionem longinquam profecturus, vxorem Deo & sanctis Cosmæ & Damiano commendauit: eique pro signo dixit: Cum voluerit Deus, mittam & accersam te. Post hæc profectus est iter suum, & vxor eius domi resedit. Interiectis autem paucis diebus, sciens diabolus signum quod maritus dederat, transfigurauit se in hominem, & dixit vxori: Ecce maritus tuus ab illa ciuitate direxit me, vt adducam te ad illum. Cui illa, nolens ire, respondit. Signum quidem agnosco: sed non possum hoc facere, quoniam sanctis Cosmæ & Damiano commendauit me. Sed si vis vt veniam tecum, accede, & cornu altaris tene. & iura te nihil male facturum mihi, vt credam tibi. Tunc iurauit diabolus, dicens: Per virtutem sanctorum Cosmæ & Damiani, nihil mali faciam tibi, sed incolumem marito tuo te repræsentabo. His dictis secuta est eum. Et cum venissent in quendam locum secretũ, voluit eam de iumento præcipitare, vt interficeret. Illa vero eleuatis ad cœlum oculis, voce magna clamauit. Deus sanctorum Cosmæ & Damiani adiuua me, vobis enim credidi, & secuta sum eum: Festinate in adiutorium meũ, vt liberetis me de manu nequissimi diaboli. Statim apparuerunt ei sancti in habitu equitũ cum multitudine albatorum. Princeps autem iniquitatis, hoc viso, præcipitem se dedit, & nusquam comparuit: Et impleta est scriptura, dicens: *Lacum aperuit, & effodit eum, & in verticem ipsius iniquitas eius descendit.* Sancti autem apprehendentes mulierem perduxerunt in domum suam, & dixerunt ei: Nos sumus Cosmas & Damianus, quorum sacramento credidisti, ideoque festinauimus venire ad auxilium tuum.

audulen- m dęmo- menda- m. Inuo- ione SS. smæ & miani eratur lier à ueis dia- li.

lm. 7.

III. *De atroci improbi dæmonis in S. Nicolaum Tollentinum elisione.*

eius Vita d Sur. c. 8 emb. 10. 5.

S. Nicolao Tollentino consuente aliquando tunicam, malignus hostis partem quandam clam abstulit, quam cum vir sanctus vellet suo loco assuere, & non inueniret, diu frustra quærens tandem ait: Ecquis bone IESV, ita mihi illudere potuit? Plane fecit hoc ille, qui nec nominari dignus est. Mox ad hæc sancti viri dicta satan respondit. Verum dicis, domine: sed ego rursus illudam: attamen quando sic te non possum superare, aliter tecum agam. Vir sanctus ait: Quisnam es tu? Ille respondit: Ego Belial, datus tibi in stimulum carnis tuæ. Vir beatus dixit: *Dominus mihi adiutor, non timebo, quid faciat mihi homo.* Cumque nollet nocturnas preces suas omittere, clauso ostio oratorii, (nam præuenerat fratrum vigilias) cogitauit ingredi in refectorium, vbi erat Crucifixi picta imago. Et ecce in ipso ostii limine ab illo Belial tam est atrociter elisus, & in terram prostratus, vt vix spiritus in ipso remaneret. Tamen cõfirmat sese, & in nomine crucifixi surgens vult cœptum iter prosequi. Sed rursus verberatur & prosternitur. Cogitur tandem inde recedere, & inter eundum ad quendam angulum dire alliditur. Deo autem sic volente, auditur strepitus dæmonum cum viro sancto confligentium, excitatique fratres accurrunt elisum erigunt, & cum pedibus consistere non posset, ad pauperculum cubile deportant. Vbi confortatus è Christo protinus surgit, & baculo se sustentans solitas absoluit preces, & Christo Saluatori gratias & laudes agit.

.117.

Nico. Tollenti. atrociter elidit dæmon.

IV. *Domum diu inhabitabat dæmon, quam Datius Ep. hominibus facit habitabilem.*

Greg. lib. 3. c. 4. Dial.

Cum Datius Mediolanẽsis vrbis Episcopus causa fidei exactus ad Constantinopolitanam vrbem pergeret, Corinthum deuenit. Qui dum largam domum ad hospitandum quæreret, quæ, comitatum illius ferre potuisset, & vix inueniret, aspexit eminus domum congruentis magnitudinis, eamque sibi præparari ad hospitandum iussit. Cumque eiusdem loci incolæ dicerent, in ea hunc manere non posse, quia multis iam annis hanc diabolus inhabitaret; atque ideo vacua remansisset: vir venerabilis Datius respondit dicens, Immo ideo hospitari in eadem domo debemus, si hanc spiritus malignus inuasit, & ab ea hominum habitationem repulit. In ea sibi igitur præparari præcepit, securusque illa antiqui hostis certamina toleraturus intrauit. Itaque intempestæ noctis silentio, cum vir Dei quiesceret: antiquus hostis immensis vocibus, magnisque clamoribus cœpit imitari rugitus leonum, balatus pecorum, ruditus asinorum, sibilos serpentum, porcorum stridores & soricum. Tunc repente Datius tot bestiarum vocibus excitatus surrexit vehementer iratus, & contra antiquum hostem magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Bene tibi contingit, miser; tu ille es qui dixisti: *Ponam sedem meam ad aquilonem, & ero similis altissimo.* Ecce per superbiam tuam porcis & soricibus similis factus es, & qui imitari Deum indigne voluisti, ecce, vt dignus es, bestias imitaris. Ad quam eius vocem (vt ita dicam) deiectionem suam malignus spiritus erubuit: an non erubuit, qui eandem domum ad exhibenda monstra quę consueuerat vlterius non intrauit? Sicque postmodum fidelium habitaculum facta est: qui dum eam vnus veraciter fidelis ingressus est, ab ea protinus mendax spiritus atque infidelis abscessit.

Domus à dæmone inhabitatur.

Strepitus nocturni à dæmone excitati.

Esa. 14. 14.

Datius ep. diabolum ædibus expellit.

V. *Dæmon, cum non potest agere in homines, agit in eorum pecora.*

D. Hieron in vita S. Hilarionis.

Huius quoque generis est illud, quod scribit D. Hieronymus in vita Hilarionis: ad Hilarionem quoque, inquit, animalia pertrahebantur; in quibus Bactrum Camelum enormis magnitudinis, quidam multos obtriuerat, triginta & eo amplius viri solidissimis funibus ligatum cum clamore adduxerunt. Sanguinei erant oculi, spumabat os, volubilis lingua turgebat, & super omnem terrorem rugitus personabat immanis. Iussit igitur eum dimitti senex. Statim vero, & qui adduxerant, & qui cum sene erant vsque ad vnum omnes diffugere. Porro ille solus perrexit obuiam, & sermone Syro, Non me, inquit, terres diabole, tanta mole corporis: & in vulpecula, & in Camelo vnus atque idem es. Et interim porrecta stabat manu. Ad quem dum furens, & quasi eum deuoratura belua peruenisset, statim corruit, summissumque caput terræ coequauit: mirantibus cunctis, qui aderant, post tantam ferociam, tantam subito mansuetudinem. Docebat autem senex hominum causa diabolum etiam iumenta corripere; & tanto eorum ardere odio; vt non solum ipsos, sed ea, quæ ipsorum essent cuperet interire.

Camelus à dæmone possidetur. Dæmon in camelo ferociente à S. Hilarione subiugatur.

IV. *De Leopoldo duce, qui viso dæmone territus non diu vitam egit.*

In additionibus ad Lambert. Scafnaburgen. ann. Dom. 1325.

Leopoldus Dux Austriæ multa damna Ludouico Bauaro Regi Romanorum inferens propter fratrem suum, quē dictus Ludouicus in bello ceperat, tandem idē Leopoldus obiit tali modo, vt dicitur. Cum quidam Necromanticus sibi præsentat' fuisset, interrogauit eum, si posset sibi diabolū demonstrare propria persona. At ille, Possum, inquit: sed nullus homo sine periculo corporis potest eum videre. Quo contumaciter respondente, Volo eum vtique videre, & fideiussores statuit Necromātcio, ne in aliquo læderetur. Introductus est igitur in cœnaculum, ibi pariter residentes vident hominem adspectu nigrum, & deformem introeuntem: quo viso Dux dixit: Satis est, & statim ad lectum deductus mortuus est.

Dæmonis forma quā horrenda.

TIT. XXXI. De Dœmonis imbecillitate.

Iob cap. 1. *Petiuit Satan à Domino, vt Iob tangeretur, in rebus, liberis, & corpore.*

Matt. 8. Marc. 5. *Ita alligata est dæmonum vis, vt ne in porcos quidem, nisi permittente Deo inuadere potuerint.*

Luc. 22. 31. *Ait Dominus Simoni Petro, instante passione sua: Ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te, &c.*

EXEMP. I. *Dæmones ad B. Ambrosium perdendum missi eum adire non possunt.*

Paulin. in vita S.

Ambr. ap[...] Baro. tom[...] ann. 321.

Ad Ambrosium Episcopum Mediolanensem inductos esse dæmones testatur Paulinus. Quod tamen non prius fuit cognitum, quam post Iustinæ Imperatricis mortem, Angelo extorquente à sonte sicario perpetrati delicti confessionem. Res gesta ita ab authore describitur. Mortua vero Iustina, quidam Aruspex, Innocentius nomine, non re, in causa maleficiorum cum à Iudice torqueretur: aliud quā interrogaretur fateri cœpit: Clamabat enim, ab Angelo maiora tormenta sibi adhiberi, eo qui custodiret Ambrosium: quoniam temporibus Iustinæ ad excitanda odia populorum in Episcopum, cacumen tecti Ecclesiæ conscendens medio noctis sacrificauerit: sed quanto instantius & solicitius opera maligna exercebat, tanto magis amor populi circa fidem Catholicam, & Domini sacerdotem conualescebat. Misisse etiam se & dæmones, qui illum internecarent, fatebatur: sed dæmones renunciasse, se non solum ad ipsum appropinquare minime posse, verum etiam nec ad fores domus, in qua manebat Episcopus: quia ignis insuperabilis omne illud ædificium consumeret, vt etiam longe positi vrerentur: atque ita cessasse artes suas, quibus aduersus Domini sacerdotem se aliquid posse arbitrabatur.

Dæmo[...] fatentu[...] nihil p[...] aduersu[...] Ambro[...]

II. *De dæmone, Iuliani Imp speculatore à Publio monacho oratione præpedito.*

Ex vitis [...]trum p. [...] cap. 15. Cedren. [...] Iuli Gl[...] 4. p. ann[...] Niceph. [...] c. 41. & [...] to. 4. an[...]

Cum Iulianus Imperator apud Persas cum exercitu ageret, dignum memoria facinus contigit: nam cum ex more ad discendas res absentes dæmone nuncio vteretur; quam imbecilles eius vires essent, vt ab homine vno Christiano idem detineri potuerit, fuit certo demonstratum experimento. Res enim sic se habuit: Cum ascenderet Iulianus in Persidē, ab eo missus est dæmon, vt velocius vadens in Occidētem, inde responsum aliquod de rebus, quæ illis agerentur in locis, afferret. Cum autem peruenisset dæmon ad locum quendam, vbi monachus nomine Publius habitabat: stetit ibidem per dies decem immobilis, & non poterat vltra progredi, quia monachus ille die noctuque oraret. Sicque re infecta, dæmon reuersus est ad Iulianum, qui eum miserat, Qui ei dixit: Quare tardasti? respondit ei dæmon, dicens: Et moram feci, & sine actione reuersus sum: sustinui decem dies monachum nomine Publium, si forte cessaret ab oratione, vt transirem; & non cessauit, sicque prohibitus sum transire, & redii nihil agens. Tunc impius Iulianus dixit: Cum regressus fuero, vindictam in eum exercebo: qui intra paucos dies interemptus est diuina prouidentia. Addit vero ad hæc Cedrenus ex iisdem Vitis SS. Patrum. Hoc cum quidam procerum eius inaudiuisset de legatione dæmonis reddita irrita, admiratione ductus, post reditum omnia sua pauperibus distribuit, atque ad senem istum Publium profectus præclarus monachus euasit, omnibus prædicans monachorum vim, qua aduersus tenebrosos dæmones sunt præditi] Equidem prædixit Apostolus: *Non esse nobis colluctationem aduersum*

Dæmo[...] vtebat[...] lian. I[...] pronu[...] Dæmo[...] Iuliani[...] cius P[...] virtute[...] prædit[...]

Ephes[...]

aduersum

uersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cælestibus. Quos posse detineri spirituali virtute, quæ scripta sunt à Daniele non obscure nos admonent verbis illis: *Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti & vno diebus, &c.* Porro virtute Christi aduersus apostatas Angelos magnam consecutos esse vim & potestatem sanctissimos viros, quis dubitat; Ecce enim dicebant Christi discipuli, *etiam dæmonia subijciuntur nobis.* Et fideles iudicaturos esse Angelos, Apostolus contestatur.

Dan. 10.
Luc. 10.
1. Cor. 10.

III. *De virgine arte dæmonis dementata ad præsentiam B. Hilarionis liberata.*

D. Hieronymum iuuat audire rem stupendam in vita Hilarionis eremitæ sic describentem. Virginem Dei vicinus iuuenis deperibat: Qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & cæteris huiusmodi, quæ solent morituræ virginitatis principia esse, nihil profecisset, vt amica potiretur, perrexit Memphim, vt magicis artibus rediret armatus ad virginem. Venit igitur post annum doctus ab Æsculapii vatibus, præsumptum animo stuprum gestiens & subter limen domus puellæ portentosas figuras sculptas in æris Cyprii lamina defodit. Illico insanire virgo, & inclamare nomen adolescentis. Magnitudo quippe amoris se in furorem verterat. Perducta ergo à parentibus ad monasterium Seni traditur (B. scilicet Hilarioni) vlulante statim & confitente dœmone: Vim sustinui. Quam bene Memphis somniis homines deludebam, O cruces, ô tormenta quæ patior. Exire me cogis, & ligatus subter limen teneor. Tunc senex: grandis, ait fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Deinde aliquot interiectis interrogationibus adiungitur: Noluit autem sanctus antequam purgaret virginem, signa iubere perquiri: ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon videretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem asserens fallaces esse dæmones, & ad simulandum esse callidos: & magis reddita sanitate increpauit virginem cur fecisset talia, per quæ dæmon intrare potuisset.

D. Hieron. ... Epist. in vita Hilario.
Hilarion. a præsentia dæmo cruciat.

IV. *A Iustina virgine se victum fatetur diabolus à Cypriano missus.*

Sub Diocletiano Imperatore Iustina cum patre à S. Episcopo Optato baptizata Domino seruiens frequentabat Ecclesiam. Hanc Agladius scholasticus videns exarsit ob amorem eius. Et cum nullo modo posset pertingere ad illam, rogauit Cyprianum magum, pretium pollicens vt arte sua dæmones inuocaret, quo eam in amorem eius excitare posset. Cyprianus autem magus vocatis dæmonibus cœpit agere, vt virginem Christi ei adducerent. Qui semel, bis, & tertiò venientes ad beatam Iustinam, nihil apud eam suis deceptionibus valuerunt: sed signo Crucis repulsi victi recesserunt. Cyprianus vero cũ illorum virtutem aduersus virginem haudquaquam valuisse videret, dicit ad diabolum: Dic mihi, quẽadmodum victi estis à virgine Iustina? Cui diabolus: Dicere tibi non possumus, nisi prius iures mihi. Cumque Cyprianus illi iurasset, ait diabolus: Vidi signum Crucifixi, & extimui. Cyprianus dixit: Ergo crucifixus maior te est? Dicit ei diabolus: Etiam, maior enim est omnibus. Quod audiens Cyprianus contemnens virtutem diaboli, & currens venit ad Episcopum Antimum, ceciditque ad pedes eius; rogans vt doceret eum & baptismo Christi consignaret. Beatus autem Episcopus gratias agens Deo, catechizauit eum. Et reuertens Cyprianus in domum suam, omnia idola confregit.

...do in mar... 6. Lal. ...Hobr.
Signum Crucis timet diabolus.
S. Cypriani conuersio vnde.

V. *Maligni spiritus à locis, vbi aliquando inhabitabant velut regnantes ad præsentiam S. viri recedunt.*

Dæmonum frequentia incolebatur Insula Lindis Farnintium in Oceano Britannico sita, ac præterea inculta, frugum, arborumq; omnium expers: & quod magis est, etiam ibi aquæ erat penuria. Eo profectus Cudbereth vti permodicam illam terram tanquam Anachoreta incoleret virtutis exercendæ causa, dæmones solum verterunt alio migrantes, Insulaque à Dei seruis obsequio diuino coli cœpit, & vbi malignorum spirituum copia, ne humana ibi habitatio vlla esset, omnes absterrebat, sancti huius aduentu orationeque maligni omnes illi spiritus recessere.

Venerab. Beda hist. Anglic. li. 4. c. 28

TIT. XXXII. De Fiducia in rebus aduersis ad Deum habenda.

Dauid sæpius ad Deum in periculis confugiens, toties ab eo consilium & auxilium accipit. 1. Reg. 23.

Dauid cum socijs suis, videns quod eo absente Siceleg incensa esset, omnesque vxores & paruuli cum tota substantia per latrones à Malecitis abducti, in re tam desperata, ceteri quidem leuauerunt voces suas, & planxerunt, donec deficerent in eis lacrymæ, sed statim confortatus Dauid in Domino Deo suo consuluit Dominum, persequitur latrunculos, comprehendit eos & excutit prædam. 1. Reg. 30.

Asa Rex Iuda initio pius & bonus quamdiu in Domino Deo spem suam ponebat, parua suorum manu Æthiopes vsque ad internecionem percussit: Quum autem Dominum derelinqueret, & à Benadad Rege Syriæ contra Basan Regem Israel auxilium peteret, à Domino derelictus est. 2. Par. 14.

Aliud quoque egregium de Dauidis fiducia exemplum contra Goliat, cui Dauid dixit: Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo; ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum. 1. Reg. 17.

In hac fiducia Ionathas turbauit castra Philistinorum solus cum suo armigero, dicens, Non est Domino difficile saluare vel in multis vel in paucis. 1. Reg. 14.

Nehem. 1. *Nehemias videns tot imminere pericula & labores in reædificanda Ierusalem, dixit ædificantibus: Deus noster pugnabit pro populo & nos ipsi faciamus opus.*

Daniel. 13. *Susanna quod fiduciam haberet, salua facta est.*

1. Mach. 3. *Sic Iudas Machabæus ad suos milites: Non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cœlo fortitudo est.*

EXEMP. I. *Adrianus I. virtute diuina confisus Desiderium Longobardorum Regem terruit.*

Bapt. Ful. lib. 1. c. 1.

ILlustre est huius in Deum fiduciæ exemplum in Adriano primo Pontifice Romano. Dum enim Desiderius Longobardorum Rex multas ditionis Romanæ vrbes iam cepisset, nouissetq; ab eo Pontifice ad ferendam opem Carolum Magnum vocari cupiens astu ante Carolum vrbem Romam inire simulauit voto se ad salutanda principis Apostolorum limina proficisci velle: quod cum prudens Pontifex animaduertisset, reseratis prius templi atque vrbis portis misit qui Desiderio sub anathematis pœna imperarent, ne propius ad vrbem accederet. Incredibile forsan videatur, & tamen vero ipso verius est barbarum Regem superbiæ atque immanitatis plenum, quem arma non mouerant, simplici anathematis denunciatione territum, sententia mutata, retro exercitum conuertisse.

II. *Episcopus Christianorum in Domino confidens è castro Cabadis Regis Persarum dæmones expellit.*

Georg. Cedren. apud Zon. tom. 3. Annal. in Anast.

Non minus illustre est exemplum quod commemorat Cedrenus apud Zonaram, cuius historiæ Cedreni additiones interseruntur, his verbis: Castrum est in Persarum atque Indorum confinio, nomine Tzudader, in quo multum pecuniæ, margaritarum, & lapidum pretiosorum repositum à dæmonibus asseruabatur. Cabades Rex Persarum, ea re percepta, castrum occupare est enixus. Cumque ei à dæmonibus obsisteretur, omnibus & Magorum & mox Iudæorum tentatis artibus impos propositi fuit. Ergo quum ei persuasum esset, Christianorum ad Deum precibus eo se potiri posse: hoc à quodam Episcopo Christianorum in Perside agentium contendit. Is synaxi coacta, cum diuinis mysteriis communicasset, ad locum accedens, dæmonas ibi morantes exegit, castrumque Cabadæ nullo labore occupandum tradidit. Quo miraculo Cabades attonitus, primum in consessu locum Episcopo ei tribuit, quem hactenus Manichæi & Iudæi tenuerant: liberam quoque potestatem fecit eis qui baptizari vellent.

III. *D. Martinus Dei fiducia fretus, ac signo Crucis munitus cuneos hostium penetrat.*

Seuerus Sulpit. in vita S. Mart. lib. 1. cap. 3.

Beatus Martinus, postquam baptismo fuit initiatus, solo nomine fere per biennium militiam exercuit. Interea irruentibus intra Gallias barbaris, Iulianus Cæsar coacto in vnum exercitu, apud Vangionum ciuitatem donatiuum cœpit erogare militibus. Et (vt est consuetudinis) singuli citabantur donec ad Martinum ventum est. Tum vero opportunum tempus existimans, quo peteret missionem, (neque enim integrum sibi forte arbitrabatur, si donatiuum, non militaturus, acciperet:) Hactenus, inquit ad Cæsarem, militaui tibi: nunc patere, vt militem Deo: donatiuum tuum pugnaturus accipiat alter: Christi ego miles sum, pugnare mihi non licet. Tum vero aduersus hanc vocem. Tyrannus infremuit, dicens, eum metu pugnæ, quę postera die erat futura, non religionis gratia detrectare militiam. At Martinus intrepidus, immo illato sibi errore constantior: Si hoc, inquit, ignauiæ adscribitur, non fidei, crastina die ante aciem inermis adstabo, & in nomine Domini IESV CHRISTI, signo Crucis, non clypeo, protectus, aut galea, hostium cuneos penetrabo securus. Retrudi ergo in custodiam iubetur, facturus fidem dictis vt inermis barbaris obiiceretur. Postera die hostes legatos de pace miserunt, sua omnia, seque dedentes. Vnde quis dubitet hanc vere beati viri victoriam, cui præstitum sit, ne inermis ad prælium mitteretur? Et quamuis pius Dominus seruare militem suum inter hostium gladios & tela potuisset: tamen ne vel aliorum morte sancti violaretur obtutus, exemit pugnæ necessitatem. Neque enim aliam pro milite suo Christus debuit præstare victoriam, quam vt subactus sine sanguine hostibus, nemo moreretur.

D. Martinus miles Christi scriptus

IV. *Pœnitentiam agit Hugo Ep. Lincolniensis, quod nimium sibi fiderit.*

Ex Ar... in vita e... cap. 2. S... Nouem.

Tanta etiam S. Hugoni Episcopo Lincolniensi fiducia semper erat erga Dominum, vt non parum se peccasse fateretur, si vel tenuiter eas res formidasset, propter quas trepidare & angi solet humana infirmitas. Nocte quadam cum graues curæ & sollicitudines præter morem animum eius distraherent & infestarent, easque præ tumultu earum & importunitate excutere non valeret, admodum cœpit animo perturbari. Sed illico ad se reuersus pectus percutit, grauiter ingemiscit, primo mane confessarium accersit, valde peccasse pronunciat, quod non ita, vt decet hominem Christianum, omnem curam suam iactasset in Dominum, sed perinde ac si propriis adinuentionibus fidendum ipsi foret discruciari & angi inaniter cœpisset. Reuera tamen in tam periculoso tum erat itinere, vt si præ curis canuisset, mirum videri non debuerit.

V. *S. Columbani in anxietate constituti fiducia miraculo confirmata.*

In Vita ... cap. 8. ... Sur. tom...

Cum S. Columbanus multorum monasteriorum Pater celeberrimus in eremo versaretur, incidit ei cogitatio, vtrum potius eligeret hominũ iniuriam perpeti, an ferarum sæuitiam sustinere. Quæ cogitatio quum illi importuna esset, cumq; vehementer vrgeret, crebro frontẽ signo crucis armans, atque orans, intra se ait, præstare bestiarum ferocitatem absq;

absque aliquo peccato, quam hominum rabiem cum damno animarum perpeti. Cum hæc animo volueret, conspicit duodecim aduentare lupos, & dextra læuaque medium ipsum cingere. Attamen manet immotus, aitque, Deus in adiutorium meum intende, &c. Accedunt lupi propius, oraque sua ad eius vestimenta adiungunt. Sed quum ille constans permaneret, interritum relinquunt, & per saltum peruagantur.

VI. *Vt B. Sulpitius Clotarij Regis milites ob commeatus penuriam trepidantes ad fiduciam in Dei prouidentiam animauerit.*

Vita eius æquali scripta Iar. 7. Clotarius Gallorum Rex, suggerentibus quibusdam amicis, petiit ab Austregisilo Bituricensium Antistite, vt pro sua & exercitus sui salute permitteret Sulpitium, virum insignem, tum Leuitam, ac postea eiusdem loci Episcopum, in suis castris Abbatis fungi officio: cumque in eius & omnium, qui cum illo erant, sumptus, ea essent collata, quæ in triduũ sufficerent, illis duntaxat seruatis, quæ ad vnius diei expensas essent satis, reliqua egenis elargitus est. Quæ res male habuit ipsius familiares quod metuerẽt victum necessarium defuturum. Ad quos vir sanctus: Oculos, inquit, vestros, filioli, ad Deum referte, *eiusque regnum & iustitiam primam quærite, & omnia apponentur vobis.* (*...th. 6.*) Recordamini illius propheticæ sententiæ: *Inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.* (*...33.*) Et ecce subito ad virum Dei tanta annonæ copia à fidelibus hominibus transmissa est, vt non absurde ea, quæ erogarat, centuplo fœnore, quemadmodum Dominus suis promisit discipulis, (*...th. 10.*) se recepisse citra jactantiam gloriaretur.

VII. *S. Fronto Ep. Petragoricensis diuina fretus fiducia eremum petit, eique diuinitus prouisum.*

...de Na... libr. 9. ...109. S. Fronto Romæ à B. Petro baptizatus ad ciuitatem Petragoricam, & vnde oriundus erat, rediens, verbo & exemplo multos ad Christi fidem conuertit; & ibidem septuaginta clericos ad seruiendum Domino congregauit: sed à Pręfecto ciuitatis, Squirio nomine, persecutionem passus est: quia quos iste baptizabat, ille decollabat: vnde ipse sumptis seminibus olerum, monachos suos assumpsit, & eremum desertissimam petit. Veniens autem ad locum super fluuium Dordonem, draconem ingentem & serpentum multitudinem ibidem habitantem Christi virtute fugauit: ibique cum fratribus Deo seruire cœpit, & olerum semina seminauit. (*...cia S. ...tonis.*) Deficientibus vero eis cibis, Angelus Domini Squirio Præsidi per noctem apparuit, & ei diuinam vltionẽ comminatur, nisi sanctis viris subueniat pereuntibus fame. (*...rio ...ico ...elus ...ret. ...eli mã... ...m ne... ...ens cæ... ...t.*) Ille vero territus amicos consulit, sed quo sancti Dei abiissent, penitus inuenire non valuit. Post dies tres, nocte iterum angelo eidem apparente, plagis percussus est. Qui amicis iterum consultis, septuaginta camelos cibis monachorum onerat, & Deo Frontonis, eos commendat: Qui duce Domino ad eremum sancti viri recto itinere peruenerunt. Sanctus autem Episcopus onerum medietatem deposuit, & cum reliquo camelos remisit. Qui eadem via qua venerant reuersi sunt ad dominum suum. Quod cernens Præses in Christũ credidit, & Frontonem inuestigatum abiit, atque Gregorius ab eo vocatus sacrum baptisma suscepit, eique in eremo de cætero ministrauit.

TIT. XXXIII. De rerum aduersarum vtilitate.

Deus Israelitis Palæstinam dedit, non totam, quia gentes ferocissimas in circuitu reliquit, quæ erudirent Israelem, ne rebus secundis insolescentes pietatis obliuisceretur.

Ioseph plus creuit & prosperatus est in exilio, quam si fuisset inter fratres suos in domo. Genes. 41.

Quanto magis Pharao filios Israel affligebat, tanto magis multiplicabantur. Exod. 1.

S. Iob à Deo castigatus sensit & cognouit eam Dei visitationem ad animæ suæ salutem, dicens: Visitatio tua, &c. Iob. 10 12.

Ezechiel in medio captiuorum vidit mirabiles Dei visiones, vbi fuit varius lætatus. Ezech. 1.

Pueri in camino ignis receperunt Angelicam consolationem, cum quibus Nabuchodonosor vidit similem filio Dei: vt appareret Deum esse cum tribulatis. Daniel. 6.

Nabuchodonosor per septem annos in bestiam commutatus, recuperat sensum, & laudat Deum, quem antea blasphemauerat. Daniel. 4.

Ab aduentu Spiritus sancti vsque ad persecutionem B. Ioannis Euangelistæ sub Domitiano Imperatore, fluxerunt anni circiter quinquaginta, & toto illo tempore non habuit ille Apostolus tot & tantas reuelationes, nec tantum Ecclesiæ profuit, quantum eo tempore, quo fuit in exilio. Irenæus lib. 5.

EXEMP. I. *De B. Martini fortitudine & constantia in rebus aduersis probata.*

S. Martinus diuinitus admonitus, vt patriam parentesque, quos adhuc gentilitas detinebat, religiosa solicitudine visitaret, ex voluntate sancti Hilarij profectus est, multisq; ab eo obstrictus precibus & lacrymis, vt rediret, mœstus, vt ferunt, peregrinationem illam aggressus est, contestatus fratres multa se aduersa passurum: quod postea probauit euentus. (*Seuer. Sulpit. in Vita S. Mar. in c. 4.*) Ac primum inter alpes deuia secutus, incidit in latrones. Cumque vnus securim eleuatam in caput eius librasset, ictum ferientis dextræ sustinuit alter. Vinctis tamen post tergum manibus vni seruandus & custodiendus traditus. (B. Martinus à latronibus captus fortem se præbet.) Qui cum eum ad remotiora duxisset, percontari ab eo cœpit, quisnam esset: Respondit, Christianum se esse. Quærebat etiam ab eo, an timeret. Tunc vero constantissime profitebatur, nunquam se tam fuisse securum

quia sciret misericordiam Domini maxime in tentationib. affuturam se magis illi dolere, qui Christi misericordia, vtpote latrocinia exercens, esset indignus. Ingressusque Euangelicam disputationem, verbum Dei latroni prædicabat. Quid longius morer? Latro credidit, prosecutusque Martinum viæ reddidit, orans vt pro se Dominum precaretur.

II *S. Audomarus cœcus recepto lumine ad reliquias S Vedasti, eo iterum priuari petiit.*

Alcuinus in vita S. Vedasti apud Sur. 6. Februarij.

S. Audomar. Taruenensis Ep. cæcitatem eligit.

B. Autbertus septimus à S. Vedasto Atrebatensis Episcopus, mirifica quadam visione admonitus, vt sacrum B. Vedasti corpus ad locum quendam alium non longe ab vrbe situm transferret, protinus ad facti illius societatem B. Audomarum Taruennę Morinorum ea tempestate Episcopum inuitauit: qui licet affecta senectute debilior esset, & cæcitate laboraret, prompto tamen alacriq; animo eo properauit, & in ipsa sacrarum translatione reliquiarum amissum lumen Vedasti meritis recepit: quod tamen ille, præ lumine mentis, quo mirabiliter vigebat, parui pendens iterum amittere voluit: atq; pristinam oculorum cæcitatem à Deo impetrauit.

III. *Quibusdam vtilius esse oculorum lumine priuari, quam eorundem beneficio vti.*

Eugippus Abbas in eius vita apud Sur. 8. Ianuar.

Sanitas quibusdam perniciosa.

Cum S. Seuerinus multos varijs languoribus & calamitatibus oppressos liberaret, Bonosus eius monachus oculorum imbecillitate plurimum prægrauatus, medelam sibi præstari eius orationibus poscebat, dicens: Aduentitios & externos gratiæ salutaris sentire præsidia, sibi vero nullam opem aliquatenus exhiberi. Cui vir Dei: Fili mi, non tibi expedit ab hac oculorum molestia liberari, & aciem corporei luminis habere perspicuam, quin potius ora, vt obtutus vegetetur interior. Quid enim? An non magis grata & jucunda lux illa interna esse debet, qua per amplissima cæli spatia mente vagaris, quam corporeum hoc lumen, quod tibi cum brutis commune est, & ea tantum, quæ ante pedes sunt, cernere vales?

IV. *Quomodo res aduersæ ad Deum nos ire compellant.*

Æneas Syluius in historia Bohemorum.

Res aduersæ ad Deum pellunt.

Wenceslaus Bohemiæ Rex, quum toto exercitu profligato, & viribus fractis, captiuus teneretur, rogatus quo animo esset, respondit: Nunquam meliori. Quum enim, inquit, omnibus humanis præsidiis vallatus essem, vix de Deo cogitandi spacium dabatur: nunc illis omnibus exutus Deum solum cogito, & in eo spem meam omnem colloco, qui me, sat scio, non deseret, sed inuocantem exaudiet.

V. *Aduersam corporis valetudinem ad sanandam mentem diuinitus immitti.*

Ex actis SS. Nerei & Achillei cap. 9. Sur. 23. Maij

Febri[s] Petro[nillæ] vtilita[s]

Cum aliquando B. Petri Apostoli discipuli in ædibus eius simul ederent, vnus ex iis Titus nomine Petrum interrogauit: Cum permulti à te curentur, cur Petronillam filiam tuam pateris ex paralysi decumbere? Cui tum Petrus respondit: Sic enim ei expedit. Ne quis tamen putet me his verbis indicare voluisse, fieri non posse, vt sanetur, volo vt surgat, & ministret nobis. Et mox illa surrexit, incolumis: expleto autem ministerio jussit eam Apostolus redire ad lectum suum. Postquam autem in Dei timore cœpit esse perfecta, non modo ipsa curata est; sed etiam permultis aliis suis precibus obtinuit sanitatem.

VI. *Felicem corporis valetudinem animæ nostræ aliquando officere.*

In vit[a] cap. 21 Sur. 13

Calcu[li] litas.

S Brigitta Regis Suediæ filia, cum pro Algotio Dominicano sacræ Theologiæ Doctore, qui iam senex orbitate oculorum, & calculi doloribus cruciabatur, Deum precaretur, responsum accepit: Ille stella micans est, nec expedit sanitate corporis obscurari animam eius. Certauit, & cursum consummauit, nihil iam superest, nisi vt à me coronetur. Et hoc tibi signum erit, quod ab hac hora mitescent dolores corporis eius. Iam enim anima eius prorsus ardet igne diuini amoris. Non diu post Theologus ille è vita decessit.

VII *Indifferenter valetudo siue prospera, siue aduersa, prout animæ conducit, expetenda.*

E Bre[uiario] ecclesi[æ Am]sterda[m.]

In historia miraculi de venerabili Sacramento ciuitatis Amsterdamensis in Hollandia, quæ tam authentica est, vt per octauas festi in secundo nocturno per lectiones diuisa sit, approbãte Episcopo Harlemiensi, habetur ad hanc rem eiusmodi exemplum: Matrona quædam eius vrbis multo tempore decumbens ex infirmitate votum Sacramento fecit pro liberatione ab infirmitate sua. Deducta igitur, absente marito, ad Sacrum locum (id enim est nomen templo in quo miracula fiebant) sanitatem, quam simpliciter petebat, obtinuit; & sana domum rediit. Marito vero suo domum reuertenti rem gestam narrauit. Ille mox petiit, num postulasset, cum conditione, si animæ suæ saluti prodesset, respondit illa, simpliciter se sanitatem petiisse. Redire eam ad sacrum locum iussit, & hoc à Deo petere, quod suæ saluti magis conueniret, & ecce mox eadem qua prius infirmitate correpta est.

De salutatione Angelica.

Salutatio Angelica ea dici solet, quę sanctissimæ Virgini Deique matri his verbis defertur.

Luc. 1

Aue Maria gratia plena, Dominus tecum; benedicta tu in mulieribus & benedictus fructus ventris tui IESVS. *Sancta Maria mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc & in hora mortis nostræ, Amen.*

TIT.

TIT. XXXIV. De salutationis Angelicæ vſu & iteratione.

Angelus Gabriel ad Virginem Mariam ingreſſus dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.

Elizabeth, cum adiiſſet cognatam ſuam B. Mariam repleta eſt Spiritu ſancto, exclamauit voce magna & dixit Benedicta inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

EXEM. I. *Vt* MARIA *Mater Dei vbique & ab omnibus Catholicis ſemper prædicetur.*

ANno Domini 431. cum per Cæleſtinum Romanum Pontificem omnes Orientales Eccleſiæ gemina peſte, inquit D. Proſper, purgatæ eſſent, execranda nimirum Neſtorii impietate, qui volebat B. Virginem dici Chriſtotocon, non item Theotocon ſiue Deiparam, & etiam Pelagii, id minime ignorantes Cyrillus Alexandrinæ vrbis Antiſtes, aliiq; Patres, qui Epheſi conuenerant, atq; etiam ipſe Theodoſius Imperator, legationẽ miſerunt ad ipſum ſummum Pontificem, ipſi gratulantes de proſtrata cum ſuo auctore hæreſi Neſtoriana. Et quia omne datum optimum, & omne donum perfectũ deſcendere à Patre luminum ſancta Dei Eccleſia nouit, eidem ipſi Deo gratias immortales egit, quod vindex extitiſſet Filii Deitatis, & matris eius honoris, vtriuſq; præconia illis vocibus celebrans, quas à Sanctis ſciret frequentatas eſſe patribus, vbiq; locorum Matrem Dei Mariam omnium ore cantans, laudans atq; prædicans. Tunc & additamentũ illud accepiſſe creditur Angelica ſalutatio: *Sancta* MARIA *Mater Dei ora pro nobis peccatoribus, &c.* Quod omniũ Fideliũ ore dici, ac frequentius repeti, & tanquam prima elementa à piis parentibus vna ferme cum lacte infantibus propinari cõſueuit, vt fieret ſecundum illud Propheticũ *Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem tuam*: Illuderentq; ſuperbo draconi pueruli. Sanctorũ itaque Patrum veſtigiis inſiſtentes, ait Caniſius, non modo laudabilem & admirabilem illam virginem, quæ ſicut lilium eſt inter ſpinas, ſalutamus, ſed & eã virtute Dei auctam eſſe tanta credimus atq; profitemur, vt poſſit prodeſſe, fauere, annuere miſeris mortalibus, dum hi præſertim ſe ſuaque vota illi commendant, ac diuinam gratiam matris interceſſione ſupplices expetunt.

II. *Vt in myſteriis Diuinis B.* MARIAM *ſalutauerit D. Ioannes Chryſoſtomus.*

D. Ioannes Chryſoſtomus ſic B. Virginem ſalutando honorauit. Vt vere dignũ & iuſtum eſt glorificare te Deiparam & ſemper beatiſſimam & penitus incontaminatam matrem Dei noſtri honoratiorem Cherubim, & glorioſiorem incomparabiliter Seraphim, quæ citra corruptionẽ Deum peperiſti: vere Deiparam te magnificamus: *Aue gratia plena* MARIA, *Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui*; quoniam ſaluatorem animarum noſtrarum peperiſti.

III. *Liturgia D. Iacobi Apoſt. veteribus probata* MARIÆ *ſalutationem & cultum aſtruit.*

Ante hunc D. Iacobus Apoſtolus & frater Domini in Liturgia ſiue miſſa ſua, eandem ſic ſalutat: *Aue* MARIA *gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* quia ſaluatorem peperiſti animarum noſtrarum. Dignũ eſt, vt te vere beatam dicamus Deiparam ſemper beatam, & omnibus modis irreprehenſam, & matrem Dei noſtri, honorabiliorem quam Cherubim, & glorioſiorem quam Seraphim, quæ ſine corruptione Deum Verbum peperiſti, te reuera Deiparam magnificamus. Tibi, ô plena gratiæ vniuerſa creatura gratulatur, Angelorum cœtus, & hominũ genus, quæ es templum ſanctificatum, paradiſus ſpiritualis, virginum gloria, ex qua Deus carnem aſſumpſit, & puer factus eſt Deus noſter, qui eſt ante ſecula: tuum enim vterum thronum fecit, & dum ventrem latiorem & ampliorem cælis ipſis reddidit, tibi ô gratię plena, vniuerſa creatura gratulatur; tibi gloria.

In Liturgia D. Iacobi apud Pet. C.ni de Deipara Virg lib. 5. cap. 31.

Maria præ cæteris creaturis & in cælo & in terra honoranda.

IV. *Vt D. Athanaſius doctor inſignis Virginem* MARIAM *eximie laudauerit, ſalutauerit, atque etiam inuocauerit.*

Eandem ſic quoque ſalutat B. Athanaſius. Quandoquidem ipſe Rex eſt, qui natus eſt ex Virgine, idemque Dominus & Deus: eapropter & Mater, quę eum genuit, & Regina & Domina, & Deipara proprie & vere cenſetur. Iſta noua Eua mater vitæ appellatur, variegataque permanet ad primitias vitæ immortalis omnium viuentium. Dicimus eam igitur iterum, atque iterum, & ſemper, & vndequaque beatiſſimam. Ad te clamamus, recordare noſtri ſanctiſſima Virgo, quæ etiam à partu Virgo permanſiſti, *Aue gratia plena, Dominus tecum, beatam te prædicant omnium Angelorum & terreſtrium hierarchiæ. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* Intercede hera, & Domina, & Regina, & Mater Dei pro nobis.

In Euangelio de ſanctiſſ. Deipara apud Pet. Caniſ. lib. 5. cap. 30.

V. *Campanæ ſigno cur excitentur Catholici ad B.* MARIAM *veſpertino tempore ſalutandam.*

Glorioſiſſimæ Virginis IESV CHRISTI Dei atque hominis veriſſimæ ſanctiſſimæque parentis & pius & ardens cultor Bonauentura, Romani conceſſu Pontificis egit, vt fratres ac monachi populum publice priuatimque hortarentur ad Virginem flexis genibus ſalutandam verbis illis: *Aue Maria* ſigno campani æris audito, poſt vltimas diei preces; poſtque diuinorum officiorum complementum. Ita iubendi, & accinendi cauſa illa fuit, quod plerique fideliũ ſibi perſuaſerint, illa ipſa hora lucis deſinentis Mariã Virginẽ à paranympho Gabriele Aue

Octauian de Martinis Franciſcan. in Orat. quã habuit corã Xiſto quarto in laudem Bonauentura Vide Pet. Caniſ 3 de Deipar. Virg cap.

Deiparam Virginem cur vesperi ter salutẽt Catholici.

illud audiuisse. Qui profecto mos paulatim inter Christianos corroborari cœpit, sonanteque cymbalo in ipso aditu noctis atque vestibulo, Maria virgo trina salutatione Angelica vbique iam locorum ac gentium à synceris fidei cultoribus honoratur.

VI. *Margareta Vngara Dominicana quam fuerit in salutanda B. Virgine sedula.*

Garinus S. Theol. Doctor in vita eius apud Sur. 28. Ian. Pet. Canis. lib. 5. de Deipara, cap. 27.

Margareta Vngara in Mariæ cultu sedula.

Margareta Dominicana, ex illustrissimis Regibus Vngariæ nata virgo, multis miraculis ob vitæ sanctitatem exornata, in Mariæ cultu tam feruens ac sedula fuit, vt quoties Deiparæ sacram imaginẽ præteriret, genu flecteret, & Angelicam salutationem recitaret. Quem morem nulla vnquam vel eundi celeritas, vel conficiendi negotii necessitas impediuit. Quod si solennes Virginis feriæ celebrentur, illa eandem salutationem proximis octo diebus vt millies recitabat, ac in ipsa salutatione simul humi sese prosternebat.

VII. *A primis annis frequenter salutat B. Virginem Dei matrem Catharina Senensis.*

Raymund. Capuan in vita eius.

Catharina Senensis annos nata quinque, Gabrielis illud Aue, & quæ præterea dicuntur, assidue repetebat. Perq; domus suæ gradus frequenter accedens atque discedens, morabatur in singulis, dum flexis genibus misericordiæ Matri salutationem proferret, & offerret Angelicam. Intellexerunt non quidem ex hominum sermone, sed ex diuino colloquio, Mariam Dei omnipotentis Matrem, omnium primam se voto virginitatis obligasse. Illam imitata cum septennis esset, atque in secreto domus angulo supernæ parentis patrocinium fidenter implorasset, castitatis sponsione perpetuæ se Christo coniunxit suamque virginitatem immortali sponso inuocata, Mariæ virginis ope voto arctissimo dedicauit.

Septennis vouet Catharina Senensis.

VIII. *Maria Ogniacensis quam frequenti salutatione Angelica honorabat Deiparam Virginem.*

In vita eius lib. 1. cap. 9. apud Sur. tom. 3. 23.

Beata Maria Ogniacensis per diem & noctem millies & centies flectens genua salutabat B. Virginem atque admirandum hoc & inauditum salutandi genus & officium ad quadraginta dies continuabat. Primo autem in spiritu vehementi sine intermissione, sexcenties flectebat genua, deinde integrum psalterium stans legebat, ad singulos psalmos beatissimæ Virgini flexis genibus Angelicam salutationem offerens, tertio, austro stante vehementius trecentis vicibus ad singulos genu flexiones virga sepercutiens Deo & beatissimæ Virgini prolixo martyrio se immolabat. Tribus autem vltimis ictibus tanquam ad aliorum condimentum copiosum è suo corpore extrahebat sanguinem. Tandem quinquagies flexis simpliciter genibus sacrificium consummabat.

IX. *Salutatione Angelica Syri addebant olim Mariæ inuocationem, vt nunc fit.*

P. Pet.

Salutationem Angelicam Syri ab ipsis Apostolis primum instituti non sine inuocatione solent absoluere hunc in modum: Pax tibi. Maria, gratia plena, Dominus noster tecum: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus, qui est in vtero tuo, IESVS CHRISTVS. Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis, pro nobis inquam, peccatoribus, Amen. Id ita S. Seueri Patriarchæ Alexandrini precationes non ita pridem conuersæ demonstrant. Hęc autem salutatio Angelica additamentũ hoc, S. Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc, & in hora mortis nostræ, amen, accepisse dicitur, anno Christi quadringentesimo trigesimo primo, & Cœlestini Papæ octauo, postquam hæresis Nestorii, qui fuit magnus B. Mariæ hostis, ex sacris diuinæ scripturæ oraculis Ephesi fuit prostrata & condemnata, inquit Baron. tom. 5. an. 43.

Canij. lib. cap. 30.

Sancta Maria Mater D[ei] à quo tempore pra[e]cipue in vsu.

X. *Deiparæ Virgini salutationem Angelicam placere, etiam media ex parte ab infirma Gertrude lectam.*

Lud Blo[s.] Monil. spirit. c. 3. §

S. Gertrudis aliquando ægrotans & lecto decũbens, cum horas suas legere, non posset, neque etiã iuxta desiderium suum ad honorem beatissimæ virginis Mariæ valeret dicere ex integro salutationem Angelicam, conata est tamen sæpius iterare saltem hæc verba, *Aue Maria gratia plena, Dominus tecum.* Huic virgo Deipara apparuit, induta pallio aureis floribus mirè exornato, quibus designabantur salutationes ad ista cum labore lectæ, & in his excellentissime relucebat pius affectus, quo ipsam gloriosam Virginem salutare desiderauerat; relucebat etiam sacra discretio, qua illa tantum verba legerat, cum sentiret se alia legere non posse: relucebat item integra fiducia qua confidebat matrem Domini benigne suscipere hoc ipsum exiguum seruitium suum.

TIT. XXXV. De salutationis Angelicæ vtilitate.

EXEM. I. *De Euphemia à tentatione dæmonis per salutationem Angelicam liberata.*

Ex Ca[es.] Monac[h.] Cisterc. Dialog[o] lo Bon[o] hist. vi[ri] lib. 2.

EVphemia bene morata virgo ad religionem aspirabat, diabolus tenerrimam puellam à sancto monachorum suscipiendæ vitæ proposito deducere conatus, humana specie se illi identidem ingerebat, vitæque illius qua asperitatem, qua miserias sermone fallacissimo proponebat, rursus coniugalis vitæ felicitatem, ac delicias orationis vanitate amplificare pergebat. Cui Euphemia; Quid mihi, inquit, proderunt oblectamenta ista post mortem? Hoc dæmon responso quasi aliquo telo ictus puellã nihil redarguens, & ad cubiculi, in quo erat, trahens fenestram, omnibus viribus adnitebatur, vt eã inde deiiceret, præcipitaretq; sæuissime. Territa Euphemia salutationẽ pronũciat, qua Angelus Gabriel est vsus, cuius auditione hostis ille hominum puel-

lam

lam ponit è manibus, neq; voci atque iræ parcens; Si te, inquit, ad monasterium contuleris, ero tibi, semper infestus, & nunc quidem sine dubio periisses, nisi mulierem illam mihi inimicissimam inuocasses, quæ mea frangit tam sæpe consilia.

II. *Per salutationem Angelicam sexagies quotidie recitatam impeditur Dei vindicta in Theodoricum Comitem Ecclesiæ vastatorem.*

Ex tertio volum. Annal. Hannon. cap. 19. Eandem hist. refert Chro. monasterii S. Mart. in. Torn m. s. per D. Herimannum eiusdem Cœnobij à reparatione Abb tertiũ.

Salutatione Anglica sexagies indies recitata impeditur vltio.

Eremita quidam in sylua proxima, quæ Bruchetota vocatur, commanens solitarius vidit, sicut ipse referebat, non dormiendo, sed vigilando media die sanctam Dei genitricem Mariam in Cœlo instar Reginæ præcelso throno residentem; & duas sanctas Waldetrudem videlicet, & Aldegundem, pedibus eius se prosternentes & de Theodorico Anesnensi, qui ecclesiam earum combusserat, vltionem postulantes cumque vehementer conquerentes acrius iustitiam expeterent, sancta virgo sic eis respondebat: Parcite: quæso, mihique nolite esse molestæ, quia nolo ad pręsens eum grauare: Vxor enim eius Domina Ada quoddam seruitium mihi facit; quo me sibi sic familiarem astringit, vt nec ipsi, nec marito eius pati possim aliquid inferri grauaminis. Cumque sanctæ illæ requirerent, quod esset illud seruitium, respondebat. Angelicam illam salutationem, quæ in terris principium mihi lætitiæ exstitit, singulis diebus mihi sexagies replicat; & vicies quidem prostrata, vicies genibus flexis, vicies autem stando, aut in ecclesia aut in cubiculo, aut in aliquo loco secreto. Cum vero adhuc illæ sanctæ instantius multa replicantes sese vindicari importune exigerent, tandem S. Virgo sic eis respondit: Rogo, vt mihi ad præsens de hac vltione inducias datis, & ego promitto vobis, quod veniet tempus, quando de eo iustitiam vobis faciam, & contra D. Adam nihil delinquam. Consanguinei vero eiusdem Theodorici contristati, quod de coniuge sua prolem non haberet, consanguinitatis linea quarta eos propinquos esse coram Odone Episcopo Cameracensi, qui Abbas fuerat S. Martini Tortanaci, accusauerunt, & die statuta iureiurando confirmarunt. Sicque ecclesiastico iudicio cum iam plusquam viginti annis simul mansissent, coniugium illud dissolui fecerunt. Vix autem dimidius annus transierat; & ecce præfatus Theodoricus in syluam venatum pergens, ab Isaac de Barlemonte insidiis circumuentus occiditur, & ad cœnobium Lessiense, quod ædificauerat, relatus, in Capitolio ante sedem Abbatis sepelitur. Tumque vulgatum est, verum fuisse quod solitarius se audiuisse dixerat, B. Mariam promittentem, quia eas vindicaret; & contra Dominam Adam iam ab eo separatam nihil delinqueret. Eadem vero Domina à marito disiuncta, continuo relicta seculari pompa, ad cœnobium quod cũ viro suo construxerat, abiit, nec tamen ex toto proprietatẽ dimisit, sed ædificata iuxta ecclesiã sibi domo lapidea, nolens grauare monasterium; de reditibus suis vsque ad finem vitæ vixit. In tantum vero id quod diximus eliminatum est, vt etiam Gosceguinus, qui Theodorico successit; easdem salutationes S. Mariæ quotidie replicaret, militibusque suis eas dicere suaderet Quamobrem & ipse, licet multa mala fecerit, tamen bono fine vitam terminauit: Nam sentiens se valida ægritudine laborare, in eodem cœnobio monachus factus, sicque defunctus, iuxta auunculum suum in Capitulo est sepultus.

Coniugiũ in 4. gradu nullum.

Theodoricus venando occisus.

Ada Theodorici vxor mundo valedicit.

III. *De quinque rosis inuentis in facie Ioscionis religiosi S. Bertini ob psalmos cum salutatione Angelica quotidie repetitos.*

Ex Archiuis Monast. Bertinieni Audomar Vincent. in hist. & B. Antonin. in Chron Io. Molan. in Natalib. SS. Belgij 30. Nouem. 2. Georg. Coluener. S. Theolog. Doctor eum vocat Ios. bertum ad Notas lib. Apum Tho. Cantipr.

Salutatio Angelica cum quinque Psalmis in dies à Ioscione repetita.

Quidam venerabilis Archiepiscopus Cantuariensis ecclesię, reuertens olim à curia Romana, Abbatia S. Benedicti, quę est apud S. Audomarum, hospitatus est, & die crastina ductus in Capitulũ, sermonem ædificationis cum fratribus habuit. Functo autem sermone, indicauit eis quod cum esset apud Beneuentium, audisset à quodam viro religioso, qui de partibus Hierosolymitanis oriundus erat, quod in illa terra quinque psalmos incipientes à singulis literis nominis beatæ semper virginis Mariæ, in honore & memoria ipsius frequentare consueuerat. Hi ergo sunt psalmi: Magnificat, Ad Dominũ, Retribue, In cõuertendo, Ad te leuaui, & singulis psalmis salutationem Angelicam, scilicet Aue MARIA, præmittebat. Erat autem ibidẽ in Conuentu S. Bertini monachus quidam, Ioscio nomine, qui hoc vigilanter audiuit, & quotidie post matutinum prædictos psalmos in honorem beatæ Mariæ virginis decantare, cœpit. Accidit igitur (vt quadã nocte circa festũ S. Andreę Apostoli, surgentibus fratribus ad vigilias, ille frater, Ioscio choro psallentiũ non interesset. Superior vero chorum circumiens cum lucerna, ibi eũ non inuenit, ad lectũ eius citius perrexit, & defunctum reperit. Conuocati itaque fratres accurrunt stupentes, & lugentes vultumque eius discooperientes inuenerunt quinque flores rosarũ in vultu ipsius: Vnus egrediebatur ex ore & lingua eius: duo de oculis: & duo de auribus. Lætantes autem pro tali miraculo detulerunt eum in chorum, & facie discooperta, cum recentibus rosis diligentius intuentes, in rosa, quæ de ore egrediebatur, inuenerunt scriptum Maria. Tenuerunt igitur illum per septem dies, donec tres Episcopi cõuenerint, quorum vnus fuit Attrebatensis Episcopus, qui fuerat Abbas Cisterciensis, & multi alii Clerici & laici, qui viderunt magnalia Dei. Id vero accidit circa annum Domini 1162. circa finem regiminis Leonis Abbatis & Theodorici Comitis.

Ioscionis monachi Bertiniani mors.

Rosæ in facie Ioscionis post obitum inuentæ.

IV. *De monacho Cisterciensi, è cuius ore arbor post mortem exercuit eum, Aue MARIA literis aureis inscripta.*

Tho. Cantipr lib. 2. de vniuers. ca. 29 §. 9.

Illud addam ad eius honorem, quam Paranymphus Gabriel decentissime honorauit, à Cisterciensibus desumptum. Erat emeritæ militiæ veteranus,

qui sæculo, etsi tarde, renuncians, sanctum Cisterciensium ordinem introiuit. Quæsitus autem à magistro nouitiorum, si sciret orationem dominicam, scilicet Pater noster, negauit, nunquam se discere potuisse contestans. Quid plura? Fit labor inanis, vt discat; & cum non posset, præcepit Abbas, vt saltem breuem illi Angelicæ salutationis versiculum inculcarent. Quod, etsi multo & diuturno labore factum est tamen. Cum enim ad exhortationem magistri sui ipsum versiculũ inter prandendum ad vnamquamq; bucellam fere, ne obliuioni traderet, ruminaret, ex frequenti & longo vsu, tantam in ipsa salutatione mentis concepit dulcedinẽ, vt cordi eius & ori sola memoria matris Christi, quanquam alias àuocatus, indelebiliter adhæreret. Contigit ergo vt post aliquanta annorum curricula veteranus ille deuotissime moreretur, & inter fratres in cœmiterio speliretur. Mira res, de tumulo eius non multo post, à parte capitis arbor nasci ignoti generis visa est, cuius folia literis aureis insignita, *Aue Maria gratia plena*, notabiliter singula continebant. Quod vbi notum fit Diœcesano Pontifici ad locũ venit ipse miraculi, radicẽ arboris per effossionem diligenter scrutatus est, & eam de ore veterani illius ortum habere probauit. Nec mora, vbi diuinæ ostensionis arbuscula debitum officium executa est, in oculis omnium aruit & defecit. Quicunq; igitur matri Christi cupis esse deuotus, salutationẽ istam frequens & deuotus ingemines: nec credo quicquam illi gratius vocalis laudis offerri.

Litteræ aureæ in foliis arboris crescentis ex ore monachi mortui M. S. addit, Dominus tecum.

V. *De homine mire confracto, à Catharina Suedica salutationis Angelicæ virtute sanato.*

In vita eius apud Sur. c. 17. Martii. 22.

Cum quidam è familia B. Catharinæ Suedicæ virginis & viduæ, somno correptus, è curru decidisset inter equorum pedes succedentes mox rotæ adeo eius costas attriuerunt, vt vix anhelitum ducere videretur. In currum autem subleuatus, animũ Catharinæ multo dolore affecit. Itaque suo more dicebat salutationem Angelicam, & leuiter hominis quassatum latus contrectabat: Mox adeo ille restitutus est, vt qui præ doloris accerbitate spirare vix poterat, eodem die lætus discurreret, Christum laudans, & S. Catharinam, cuius meritis esset salutem tam celeriter adeptus.

Vis Salutationis Angelicæ.

Tit. XXXIV. De cultu & honore Deiparæ virgini Mariæ debito.

Exem. I. *De Friderici Imp. eiusque vxoris erga Deiparam pietate singulari.*

Petr. Canisius lib. 5. de Deipar. Virg. c. 27.

IN Mariæ cultu retinendo eadem prorsus confessio & consuetudo in Græca & Latina Ecclesia apud omnes in vnum ritum conspirantes semper viguit. Et apud Latinos quidem Fridericus tertius Princeps Austriacus, & Romanorum Imperator, festum assumptæ in cœlum Virginis religiose admodum venerabatur, vt omni fere cibo & vino in profesto abstineret: idemque fundator multorum monasteriorum fuit, quæ censibus etiam annuis liberaliter dotari curauit. Eius vero mater Cimburga Mossouiæ Ducissa tam erat cultui diuino dedita, vt ieiuniis & orationibus macerarer corpus, & de more loca sancta religiosissime inuiseret, ideoque sub mortem etiam Cellas Mariæ, vt Austriaci vocant, religionis ergo petiuit. Tum Albertus quartus, qui & ipse Austriæ Princeps fuit, Mariam coluit reuerenter, Christianæ religioni & Ecclesiasticis cæremoniis adeo deditus, vt in Sanctorum templis vna cum Sacerdotibus psallere & cantare, solenniaque sacra quam deuotissime celebrare non erubesceret.

Principum Austriacorum pietas erga B. Virginem.

II. *De singulari in B. Mariam religione Henrici II. Imp.*

Idem ibidem cap. 28.

Henricus eius nominis II. Imperator Bauariæ Dux, qui Claudi, imo & sancti cognomentum accepit, vt florem sanctæ Virginitatis integrum conseruaret singulari Mariæ ope fuit adiutus, sicut & Nauclerus fusius explicat & in colenda Virgine tam sedulus perseuerauit, vt in mediis etiam peregrinationibus, si aliquando vrbem aliquam ingrederetur, primam quidem noctem precandi gratia in illa æde consumeret, quam B. Virgini sacram forte reperisset. Eidem calicem aureũ immensæ magnitudinis, ac duabus ansis insignem fabricari atque dicari curauit.

III. *De campanæ pulsu instituto à Lud. XI. ad salutandam Virginem Mariam circa meridiem.*

Robert. Gaguin. lib. 10. de Gest. Regum Franc. & Genebrar. in Chronico, an. 1472.

Ludouicus Francorum Rex eius nominis vndecimus non contentus instituto veteri, quo ad pulsum campanæ homines sacrosanctam Virginem Angelica oratione vesperi salutare consueuerunt, etiam hora meridiana id fieri voluit, publicæ pacis obtinendæ causa, vt Gaguinus asseuerat. Id primum fieri cœptum est anno Domini 1472. primo die Maii, inquit Genebrardus.

IV. *De cultu & pietate Stephani Regis Vngariæ erga Deigenitricem Mariam.*

Chartuit. Epis. in vita eius cap. 12. apud Baro. to. 11. 1002. 12. Antonius Bonfin. de Regib. Hungar. lib. 2. decad. 2.

Stephanus Hungariæ Rex, fidelis & integer in omnibus factis suis Deo toto pectore deditus & addictus: seipsum quoque & regnum suũ per votum & oblationem in perpetuæ Virginis Mariæ tutelam assiduis precibus contulit. Cuius sacratissimæ Virginis honor & gloria tã est celebris apud Hungaros, vt festũ Assumptionis eius, tacito proprio nomine, sua lingua diẽ Dominæ appellent. Atq; vt Rex piissimus propensiorem tantæ Virginis defensionem & patrocinium posset promereri, in ipsa regiæ sedis ciuitate, quam Albam vocant, in eisdem perpetuæ Virginis laudem & honorem grandem & insignem, atque in primis celebrem Basilicam condidit, opere sane mirifico, cælatis chori parietibus,

Stephani pietas erga Diuam Virginem.

& paui-

& pauimento marmore strato. Quam Basilicam qui vidit, testimonium perhibet dictis nostris, innumera illic haberi palliorum, & eorum quæ paramenta vocant, genera: tabulas altarium non paucas ex auro purissimo, pretiosissimorum lapidum ordinibus conspicuas: Eucharistiæ ædiculam, quam Ciborium dicunt, arte mirabili supra Christi mensam extructam: conclaue omni genere vasorum chrystallinorum, onychinorum, aureorum, & argenteorum abunde refertum.

Ecclesia à Stephano Rege donis & priuilegiis ornata.

V. *Stephanus Vngariæ Rex se suumque regnum in singularem Mariæ Virginis tutelam offert.*

Antonius Bonfin. lib. 1. Dec. 2. de rebus Hungaricis.

De eodem Rege Stephano hęc subiicit Bonfinius: Assiduis diuam Virginem precibus exorauit, vt se, suumque regnum perpetuo magna Mater patrocinio tueretur, cuius tutelæ ac potestati se Hungarosque omnes addixerat, omniaque suorum studia fortunasque dicauerat. Quin etiam illud solenne promulgauit edictum, vt omnes diem B. Virginis, quo inter Diuos relata fuit, inter celebratissimos haberent, Dominæque diem appellarent, ac cætera eius festa jeiuniis, & singulari solennitate transigerent: hanc demum peculiarem sibi pientissimamque Patronam in cælo terrisque ducerent. Quadam nocte idem Rex cælesti percitus instinctu, clam sine comite è regia prodit, distentos nummorum loculos ferens, quos miserrimo Christi popello distribueret. Quo quum venisset, stipemque viritim daret, inter petulantes rogatores mox orta seditio regi per contumeliam ab auidioribus plerisque barba distracta, & ne parua quidem ex parte conuulsa. At is nequaquam ex hoc succensus, imo solido quodam gaudio agitatus, in genitricis ædem properauit, ac mox ante aram in terram procidens, ingentes Diuæ gratias egit, Regina, inquit, cæli, ac Diuum magna parens, vnica Hungaricæ patrona gentis, immortales tibi gratias ago, quod me, quem Regem esse voluisti, milites tui hoc modo tractarunt coluueruntque: Si has ab hostibus iniurias accepissem, tuo auxilio vlciscerer. Proinde hinc futuræ felicitatis auspicia capto, neque irrita Filij tui verba scio fore: quum suis Apostolis *ne minimum quidem è capite capillum periturum esse recepit.*

Decreta ad publicam festorum B. Virginis venerationē pertinentia.

Pietas Stephan. Regis erga egenos. Rex à mendicis indigne tractatus Mariæ Virgini se commēdat.

Matth. 10.

VI. *Quanta pietate ac reuerentia S. Gerardus Ep. vna cum populo Dei matrem coluerit.*

In vita eius cap 3. apud Surium 24. Septembr.

S. Gerardus martyr, Episcopus Canadiensis in Pannonia, laudibus & venerationi sacratissimę Virginis tantæ humilitatis obsequio se subdere nouerat, vt si quis reus clam à sancti viri familiaribus edoctus, veniam ab ipso peteret per nomen matris Christi, mox audito nomine matris misericordiæ pater sanctus lacrymis perfunderetur, & perinde ac si ipse reus esset, à reo veniam peteret. Filium quoque suum illum fore affirmaret, si eam sincere Dei crederet genitricem. Ipso authore, ab Hungarica gente non pronunciatur nomen ipsum matris Dei, sed Dominam eam vocant. Si sit autem pronunciatum illius nomen, statim flexis genibus, & demissis in terram capitibus, sese inclinant. Atque adeo Pannonia à sancto Rege suo Stephano familia S. Mariæ appellata est.

Hungari quam reuerenter Dei matrē coluerint.

VII. *De Elzeario Comite, qui Deiparam Virginem in singularem sibi delegit Patronam.*

In vita Elzearij com. ii. cap. 14. apud Sur. Sept. 27.

Nobilis domina Garsenda Elzearij Comitis nutrix, cum aliquando Dominum pro eo in ecclesia noctu deprecaretur, hanc vocem audiuit: Iuueni huic, pro quo tam multum oras, noueris me matrē meam dedisse magistram: nihil igitur de illo dubites. Ad hos voces illa nimium obstupefacta, vbi ad se rediit, rogauit Dominum, vt si illusio esset, abscederet: sin autem res vera se certiorem inde redderet. Altera die cum Missæ sacrificio pie ac deuote interesset, post consecrationem corporeis auribus vocem eiusmodi ad se dirigi sensit: Quæ superiori nocte de juuene Elezario tibi dixi, ea non ambigas vera & certa esse. Illa vero confessario suo, viro valde religioso, fratri Ioanni Iuliani ea indicauit. Is porro secreto ex Elzeario percontatus est, quem in precibus suis modum formamq; sibi præfigeret, & quem è sanctis sibi pręcipue patronum delegisset. Respondit ille: Equidem Virginem sanctissimam mihi patronam & aduocatam elegi: cumque ad orandum me præparare volo, indignitatem & vilitatem meā prius considero: atque ita Matri gratiæ me commendans, eam precor humiliter, vt ea, quæ ipsi & eius benedicto filio grata sint, ponat in corde & ore meo: simulque quanta possum animi pietate semel ei offero Angelicam salutationem. Ea dicta, nunquam mihi deest rerum diuinarum mater. His dictis abunde comperit confessarius ille, verissima esse, quæ à Garsenda acceperat.

Elzearius Comes B. Virginem in patronā assumit.

VIII. *S. Hedvvigis Ducissa, ob amorem, quo ferebatur in Dei Matrem, semper gestabat eius imaginem.*

In vita eius apud Sur. to. 5. Octob. 15.

Sanctissimam Christi matrem inter alios sanctos, ita vt par erat, ardentius amabat Hedwigis Ducissa Poloniæ, beatæ Elizabeth, quæ nupsit Lantgrauio Turingiæ, matertera, atque ea causa illius apud se paruam imaginem semper ferebat, eamque sæpius gestabat manibus, vt ex amore crebro eam posset intueri, & inspiciendo ad eius amorem se posset amplius excitare. Ea imagine cum interdum benediceret languidis, illico curabantur, vti etiam miraculorum virtute cunctis innotesceret, ad quantam meritorum celsitudinem illa jam peruenisset, quæ feruenti amore incitata hanc matris Dei imaginem sedulo circumferret.

Miracula per imaginem B. Virginem.

IX. *De castro Comitum Scheyerensium in monasterium ad Deiparæ honorem commutato.*

Ex Trithemio de Origine Principum.

Huc occurrunt Scheyerenses Domini: & Comites, tam insigni olim nobilitate commendati,

Bauarorum [illegible]et. Canis. lib. 5. de Deip. cap. 27.

vt ex illis Bauariæ Duces comp'ures extiterint: qui tanta pietatis laude ſcribuntur, vt ſuum præcipuum caſtrum in Scheyerenſe monaſterium quod etiamnum apud Bauaros extat, tandem conuerterint, ſuęque familiæ perpetuam illic delegerint ſepulturam. Cum enim in vnum locum conueniſſent, ſicut Trithemius indicat, quibus in Scheyerenſe caſtrum ius competebat, multi autem hęredes ſupererant, hi ſuo iuri ſponte ceſſerunt, & quicquid hic bonorum eſſet, beatæ ſemper Virgini prompte obtulerunt atq; conſecrarunt, illo vno duntaxat excepto, quem infelicem Ducem, Arnoldum vocant, qui cum dęmonem ſibi familiarem haberet, illique ſuam partem deuouere mallet, hoc demum præmij conſecutus eſt, vt hoſpes à dæmone abreptus, ac prorſus è medio ſublatus, & in lacum monaſterio vicinum miſere tandem proiectus eſſe ſcribatur.

Caſtrum B. Virgini à Comitibus conſecratum.

X. *De p'o cultu Lutgardis Virginis erga B. Virginem Dei ma'rem.*

Tho. Cantip at. lib. 2. Lutgard. virg. c 24. apud Sur. 16. Iunij.

Lutgardis virgo admodum pia è celeberrima Tungrorum ciuitate oriunda, quadam nocte, cum in cantico Te Deum laudamus, verſum illum; Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, non horruiſti Virginis vterum, diceret ei beatiſſima Virgo Maria gratulabunda apparuit, intellexitque Lutgardis verſum hunc illi gratiſſimum eſſe, quo commemoratur, ipſam Dei filium concepiſſe. Atque hoc illa mihi tanquam filio dilecto reuelans, admonuit, vt quoties verſum illum dicerem, toto me corpore ad laudem ſacratiſſimæ Virginis inclinarem. Quod etiam diu feci, hodieque facio, & vt idem faciant, lectores meos omnes adhortor.

Genu flexio ad verſum. Tu ad liberandũ, &c.

XI. *Quam pie addictus fuerit Deiparæ S. Odilo Abbas Cluniacenſis.*

Pet. Damian. Cardinal. in vita eius.

S. Odilo Abbas Cluniacenſis, inter cæteros ſanctos erga beatam Dei Genetricem tam ardenti pietate flagrabat, vt quotieſcunque *Mariæ* nomen proferri audiret, profunde ſeſe inclinaret: & conſtitutus in choro pſallentium, cum ad illum veniretur ex modulantium alternatione verſiculum: *Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, non horruiſti Virginis vterum*, in terram ſe proſterneret, ſicque per corpus oſtenderet, quibus deſiderij cæleſtis in mente facibus æſtuaret.

MARIÆ nomen quam honorandum.

XII. *S Franciſcus B. Mariam impenſe dilexit & coluit, eamque vt aduocatam fratribus colendam commendauit.*

In vita S. Franci ci, cap. 9.

Laudat Franciſcum ſuum Bonauentura & virum plane Apoſtolicum, diuinaq; charitate flagrantem merito laudat, quod Matrem Domini noſtri IESV CHRISTI ineffabili complecteretur amore, vt quæ Dominum maieſtatis fratrem noſtrum effecerit, & per quam ſimus nos miſericordiam conſecuti: In ipſa, inquit, per Chriſtum præcipue fidens, eam ſui ac ſuorum aduocatam conſtituit, & ad honorem ipſius, à feſto Apoſtolorum Petri & Pauli vſque ad feſtum Aſſumptionis deuotiſſime jeiunauit. Eam vero his verbis deprecabatur: Sancta Maria virgo, inquit, non eſt tibi ſimilis nata in mundo in mulieribus filia & ancilla altiſſimi Regis patris cæleſtis Mater ſanctiſſima Domini noſtri IESV CHRISTI: Sponſa Spiritus ſancti: ora pro nobis cum S. Michaele Archangelo, & omnibus Virtutibus cælorum, & omnibus ſanctis, tuum ſanctiſſimum filium dilectiſſimum dominum noſtrum & magiſtrum, Amẽ. Et rurſus eandem Deiparam ſic inuocat vir integerrimus. Sancta Dei genitrix dulcis & decora, Regem morti traditum filium tuum dulciſſimum Dominum noſtrum IESVM Chriſtum pro nobis exora, vt ipſe per ſuam piiſſimam miſericordiam & clementiam, & virtutem ſanctiſſimæ incarnationis & mortis ipſius acerbiſſimæ nobis indulgeat peccata noſtra, Amen.

S. Franciſ[ci] ad MARIAM precatio.

Alia eiuſ[dem] ad eande[m] precatio.

XIII. *De muliere ſterili, quæ ſ ſcepto in honorem B Mariæ ſabbathino ieiunio, m ox prolem geminam edit.*

Ex Anna[l]. lib. Franc[iſci] Bencij Pr[o]uin. Auſt[r]. Io. Boniſ[ius] hiſt. Virg[i]nal. lib 3.

Excurrit vnus ſub Epiphaniorum feſtum in oppidum toparchę cuiuſdam excellenti pietate, qui olim educatus inter conuictores Viennæ: vxorem hic habebat ſterilem, nec ſatis firmam in fide, cum veſceretur cibis illicitis. Perſuadet mulieri noſter, vt ſi liberos velit, habeat hunc ſaltem honorem virgini, vt à carnibus ſabbatho abſtineat, diuinam illi opem ſub tanto patrocinio affuturam. Fidei reſpondet euentus, vno partu geminos marem & fœminam enixa, & agnoſcens diuinum beneficium vterq; coniux aureæ caſulæ, caliciſque donum miro artificio Deiparæ, quæ colitur in noſtro templo, ex voto dedit. Hæc ille de muliere, cui profuit diei abſtinentia ſeptimi, non quidem Iudaico ritu, ſed Eccleſiaſtica propter Virginem pietate.

Ieiunij ſa[b]bathini [v]tilitas.

XIV. *Quanto erga Dei Matrem arſerit amore Alfonſus Salmeron Societatis* IESV *religioſus.*

Pet. Riba[deneira] de eius vi[ta]

Alfonſus Salmeron vnus ex illis Societatis noſtrę Patriarchis, qui ſe ad Ignatium eiuſdem Societatis fundamentum, & ducem Pariſiis aggregarunt, tanta erga Virginem charitate fuit, vt de ea ſingulis quadrageſimæ ſabbathis, etiamſi aliud feriæ illæ deposcerent, concionaretur, populo, optimatibuſque obſtupeſcentibus, & in ſanctiſſimæ Dei Matris amore, & pietate creſcentibus.

TIT. XXXVIII. De B. Virgine ab infidelibus etiam honorata.

EXEMP. I. *Sibylla, etiam ante Chriſtum, non multo aliter quam Angelus, Mariæ gratulata eſt.*

P. Petru[s] Caniſ. lib de Deipa[ra] Virg c. 3

NOn ſine certa numinis prouidentia factum arbitror, vt multo ante MARIAM natam Sibylla ſit

fit ethnicis vaticinata, de nostra Virgine canens, & salutationis Angelicæ initio perbellæ consonans:

Εὐφράνθητι κόρη καὶ ἀγάλλεο σοὶ γὰρ ἔδωκεν
Εὐφροσύνην αἰῶνος, ὃς οὐρανὸν ἔκτισε καὶ γῆν.
Ἐν σοὶ δ' οἰκήσει, σοὶ δ' ἔσσεται ἀθάνατον φῶς, hoc est, si simpliciter interpretari velimus:

[margin: ...ylla B. ...ARIÆ ...udium ...æcinit.]

Lætare & exulta puella: tibi enim gaudium donauit ęternum, qui cælum & terram condidit. Is vero in te habitabit, tibique erit immortale & indeficiens lumen.

II. *Quid de B. Dei matre prædixerit Albumazar Astrologus Ethnicus.*

Albumazar insignis Astrologus, etsi alienus à fide, tamen præclarum Virgini testimonium dedit; cuius in scriptis hæc verba leguntur. In prima facie signi virginis oritur in terra virgo munda, puella immaculata corpore, decora, ore venusta, cultu moderato, crine prolixa. Et vero, ne qua in hominum animis suspicio relinqueretur, ipse prouidit, & quam Virginem describeret digito ipse monstrauit, nempe hanc esse illam Virginem, quę puerum in Iudæa nutriat, & pascat, eumque puerum à quibusdam Iesvm vocari, quem nos, inquit, Græce Christum nominamus.

III. *Vt Mahometani de* Maria *Deipara præclare sentiant ac loquantur.*

[margin: ...& 74. ...orani ...l Cani- ...s libr. 3. ...Deipar. ...l. 20.]

Iam vero quemadmodum Christum Mariæ filium, vt diuinum hominem agnoscunt Mahometani, mirisque laudibus extollunt, ita de ipsa etiam Maria licet eam Dei genitricem pernegent, tamen, vt hoc etiam adiiciam, honorifice admodum ac reuerenter loquuntur. Nec mirum, quando in suo Alchorano, quo nihil habent antiquius, illam frequęter laudari, & ab ipsis etiam ornari Angelis certissime deprehendunt. Etenim Angelorum hæ voces illic recitantur: O Maria *cunctis viris fœminisque præclarior, soli Deo perseueranter studens.* Ac rursus ab eodem dicitur: *O Maria, Deus vtique elegit te, & purificauit te: elegit te claram super mulieres sæculorum. O Maria, Deus annunciat tibi verbum ex ipso: nomen eius* Iesvs *Filius* Mariæ, *& erit honorabilis in hoc sæculo & in futuro.* Quid autem eo luculentius? Maria *se dirigendo, nil malitiæ aut prauitatis operata est: vnde nostram ei animam insufflauimus.* Adeo enim Mariam Alchoranus extollit, vt inter fœminas omnes illam sanctissimam & lectissimam, sed & Virginem, simulque Christi matrem esse confirmet, multaque de illa recitet, quæ cum literis Euangelicis quadrare videantur. Certe non obscura & illa Mahometis vox est: *E viris multi perfecti fuerunt: nulla autem ex mulieribus vnquam perfecta fuit, nisi* Maria *mater* Iesv. Et quoniam non solum Alchoranus, sed etiam liber Alioran magnæ apud istos auctoritatis est, audiant ex eo etiam, qui nos non audiunt, Dei vocem ita sonantem: *Nullus de filiis Adam nascitur, quem non tangat Satan: & ideo plorat vociferans ex eius tactu, præter* Mariam *& filium eius.*

[margin: ...ria so- ...perfecta ...t oēs ...inas ...ta Ma- ...netem, ...riam ...tetigit ...n nec ...filium ...Turcæ ...ntur.]

IV. *De lege à Petro Gnaphæo homine improbo in honorem Virginis* Mariæ *lata.*

Antiochenæ Præsul Ecclesiæ Petrus Gnaphæus, homo audax, & turbulentus, & in fide claudus, tamen legem tulit de Maria Deipara suppliciter inuocanda, & in sacris precationibus nominanda: nihil ille nouum inusitatumq; sanciuit, quandoquidem ab Ecclesia condita Christiani Deiparam semper implorarunt, religiosissimisque & animis, & vocibus appellitarunt, sed quod in sua prouincia vel iniuria hominum, vel iniuria temporum, vel insania hæreticorum fieri desierat, veritate impellente, qui impius erat, reuocauit.

[margin: Niceph. Call. lib. libr. 15. hist eccl. cap. 28. Io. Damasc. l. 3. cap. 10. Canis. li. 5. de Deip. cap. 17.]

V. *Pietatis affectum erga B. Virginem retinens hæreticus ad saniorem mentem facile reuertitur.*

Oeniponti complures per confessionis sacramentum, alii à morbis, alii à perspicuis periculis, alii etiam ab inferni monstris, spectrisque liberati sunt. Hic quoque multos ab hæresi ad Catholicam religionem nostri traducunt. Erat in numero sacerdos magna apud quosdam hæreticorum duces auctoritate. Hic tū, cum in hæresi versabatur, eximio quodam pietatis studio erga beatam Virginem tenebatur, vt minime mirum videri debeat, si è fæcibus demum emerſit, qui tantæ patrocinio Virginis nitebatur. Is postea grati animi causa ad ædem Lauretanam nullo viatico, nullo itineris subsidio profectus est.

[margin: Ex Annalibus Nicolai Orlandini de hist. Coll. Oenipontani Io. Bonif. lib. 2. hist. Virg. cap. 16. Hæretici etiam B. Virginem colunt.]

Tit. XXXVIII. De Inuocatione Deiparæ Virginis Mariæ.

Exemp. I. *B. Virginem vnicam esse spem desperatorum, & profugium præsentissimum ad quiduis à Deo impetrandum.*

Ephræm Syrus in oratione ad sanctissimam Dei genitricem ait: Immaculata, impolluta, incorrupta, pudica virgo, Dei sponsa, domina nostra, vnica spes desperatorum, oppressorum subsidium, & ad te currentium auxilium præsentissimum, omnium deniq; Christianorum profugium: meam sordidissimam, indignisq; labiis expressam orationem admitte, nec non tuum quidem filium, meum autem herum & Deum, materna tua liberalitate volens exora, vt mihi quoq; mitissima illa suæ pietatis viscera reseret, & posthabitis innumerabilibus peccatis meis, ad pœnitentiam me conuertat, probeque sua complere mandata concedat. Adsis mihi semper virgo misericors, clemens, & benigna, in præsenti quidem vita feruēs protectrix, & auxiliatrix, hostiles impetus repellens, & me deducens ad salutem; ac in supremo vitæ momento miseram meam animam conseruans, & tenebrosos malorum dæmonum aspectus ab ea procul abigens; in terribili autem die iudi-

[margin: In Oratione de laudibus sanctissimæ Dei Matris. B. Maria protectrix nostra in hora mortis & iudicij.]

Iudicij ab æterna damnatione me liberans, postremo inaccessæ tui filij & Dei gloriæ me hæredem efficiens. Quam per intercessionem fauoremq; tuum domina mea sanctissima, Dei mater, te etiam atque etiam oro assequi valeam gratia, miseratione, & humilitate vnigeniti tui filij, &c.

II. *Quomodo ad B. Virginem confugerit diuus Augustinus, & cum eo Ecclesia Cath. in officio diuino.*

Serm. de Assumpt. Virginis: Et serm. 2. de Annunciatione Domini.

D. Augustinus inter cætera sic reuerenter B. Mariam affatur ac inuocat: Quas ergo tibi laudes fragilitas humani generis persoluat, quæ solo tuo commercio recuperandi aditum inuenit? Accipe itaque quascunque exiles, qualescunq; meritis tuis impares gratiarum actiones, & quam susceperis vota, culpas nostras orando excusa. Accipe quod offerimus; impetra quod rogamus, excusa quod timemus; qui nec potiorem meritis inuenimus, quam te ad placandam iram Iudicis, quæ meruisti esse Mater Redemptoris & Iudicis. Succurre ergo miseris, iuua pusillanimes, refoue flebiles, ora pro populo interueni pro Clero, intercede pro Monachorum Choro, exora pro deuoto fœmineo sexu sentiant omnes tuum leuamen, quicunque deuote celebrant tuum nomen. Sit tibi compassio super afflictis, sit pius affectus super cælorum peregrinis: Et quum te lętantem semper aspicis, fletus nostros, quæsumus, ipsa ad Deum perferas, eumque vt proprium filium pro nobis interpelles.

Ad MARIAM inuocatio Augustini & Ecclesiæ.

III. *Quomodo D. Anselmus Cantuariensis Episcopus, illustrisque Theologus B. Mariam inuocauerit.*

D. Ansel. lib. de Excellentia B. Virg. cap vlt.

Huc præterea spectat Archiepiscopus Cantuariensis Anselmus, magnum sui sæculi decus, ac tunc fere Princeps Theologorum, singulari vitæ sanctitete præcellens. Is cum sedulus cultor Virginis esset, de illius excellentia librum scripsit, in quo sic eam inuocat: Subueni nobis, inquit, Domina piissima, & non considerata peccatorum nostrorum multitudine, velle tuum ad miserendum nobis inflecte. Eia succurre oramus, vt laus, quam per tot secula digne possedisti, continua tibi duret in gratia ipsa, qua mundo perdito subuenisti. Tibi ergo nos commendamus, tu procura ne pereamus: & alibi: Pie Domine parce seruo matris tuæ. Pia Domina parce seruo filij tui. O tu illa pie potens & potenter pia Maria, de qua fons est ortus misericordiæ, ne contineas, precor, tam veram misericordiam, vbi tam veram agnoscis miseriam.

Inuocatio B. Virginis per Anselmum Ep.

IV. *De oratione D. Bernardi ad Deiparam, tanquam ad Dominam, mortalium mediatricem & aduocatam.*

D. Bernard. serm. 2. in aduentu Domini. Hom. 2. d. B. Virgine.

D. quoque Bernardus hanc sacram virginem hac oratione inuocauit, ac inuocandam docuit. Domina nostra, inquit, Mediatrix nostra, Aduocata nostra, tuo filio nos reconcilia, tuo filio nos commenda, tuo nos filio repræsenta. Fac, ô benedicta, per gratiam quam inuenisti, per prærogatiuam quam meruisti, per misericordiam quam peperisti: vt qui te mediante fieri dignatus est particeps infirmitati & miseriæ nostræ, te quoque intercedente participes nos faciat gloriæ & beatitudinis suæ. Et rursus: Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum, respice stellā, voca Mariam: In periculis, in angustiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam inuoca. Non recedat ab ore, non recedat à corde: & vt impetres eius orationis suffragium, non deseras conuersationis exemplum.

D Bern oratio a MARIA

V. S. *Iustina virgo Christiana ad impudicitiam solicitata,* MARIAM *inuocando dæmonis tentationem, & incontinentiæ periculum euitauit.*

Orat. in dem Cy ni mar

Accedat & totius Africæ lumen, & fortissimus ille Christi Martyr Cyprianus, de quo pręclara scribit Gregorius Nazianzenus, atque inter cętera sequentem historiam refert: Cum hic Cyprianus à fide Christi adhuc alienus, ac rebus magicis omnino deditus esset, amore Christianæ virginis exarsit, & in illius expugnanda pudicitia plurimum laborans, vt cœcus & insanus est amor, etiam dęmonem sibi adiutorem asciuit. Virgo etsi turpem eiusmodi amorem detestaretur Christo enim sponso se totam cōsecrarat) tamen præsentes Satanæ technas & ardentes libidinis faces non potuit nō persentiscere, multum his ac grauiter exagitata. Proinde, vt par erat, ad pudicitiæ suæ custodem & tutorem Deum se cōuertit, simulq; Mariam castissimum & clarissimum virginum decus supplex obsecrauit, vt sibi periclitanti auxilium ferret, corpus interim jejunio atque humi cubitatione, quæ sunt continentiæ arma, castigans, vt in hoc certamine hostem impurum vinceret potius quam vinceretur. Quid multis: non irrita fuit Mariæ inuocatio, per quam propitius afflictæ virgini adfuit Deus, vt & hostis deuictus abscederet, & Cyprianus è stulto amatore Christianæ sapientiæ nonmodo discipulus, sed etiam, sicut Augustinus vocat, Doctor suauissimus, & martyr beatissimus efficeretur.

Iustina virgo B MARIA inuoca & exau fuit.

VI. *Inuocatione nominis* MARIÆ *Matris Dei, & per signum Crucis infestum pellit dæmonem S. Antonius.*

In vita apud Su cap. 14. 13.

B. Antonius Lusitanus Seraphicæ diui Francisci familiæ decus & lumen, cum quadragenarij jeiunij nocte quadam diurnis occupationibus fessus somno se paulisper dedere voluisset, à diabolo compressis faucibus nihil propius factum est, quam vt strangulatus animam ageret. At Antonius beatissimæ Dei matris nomine inuocato, signoq; crucis fronti impresso, atque eo illo hymno pronunciato, *O gloriosa Domina*, tortorem dæmona vertit in fugam. Cumque se proripientem humani hostem generis videre cupiens sanus jam ac liber oculos sustulisset, totam illam cellulam, vbi cubabat augustissimi luminis vidit splendore fulgentem. Morte propinqua

Nomin MARI virtus.

eundem

eundem hymnum, *O gloriosa Domina*, cecinit, & pernecessario tempore patrocinium virginis implorauit.

VII. *De muliere Laudunensi per B. MARIAM in mediis flammis ab incendio conseruata.*

Ex Sigebert. in Chron. an. 1094. Petrus Canis. l be- de B. Virg. l. 5. c. 10. & Baro. eodem n. 24.

Vixit circa annum Domini 1094. non procul ab vrbe Laudunensi quædam mulier, quæ arcanum homicidii crimen à se commissum in exomologesi detexerat sacerdoti, ac proinde post acceptam mortis sententiam, vt flammis ardentibus traderetur, ad supplicii locum ducebatur. Et quoniam per Deiparæ templum iter habuit, vbi toti populo peccatum suum confessa est, Virgini matri magna etiam fiducia supplicauit, seque totam eius patrocinio commendauit. Hinc digressa est, & iam in ignem semel atque iterum coniecta, tantum Dei & Virginis beneficium sensit, nihil vt ab igne quamuis copioso & vehementi caperet detrimenti, imo non modo carnem, sed vestem etiã ab omni flammarum iniuria seruauit semper illæsam. Cum hinc admiratio ingens animos populi occuparet, ad dictum Mariæ templũ cursitatum est, vt vna cũ bona muliere Deo & Virgini gratiæ agerentur, tantumq; miraculum ad Virginis inuocationem gestum communi omnium lætitia celebraretur.

Miraculum

TIT. XXXIX. De intercessione & patrocinio B. MARIÆ.

EXEMP. I. *De Christo Domino humano generi irato B. MARIÆ precibus mitigato.*

D. Antonin. Archiep. Florent. p. 3. ... tit. 23. ... Bosius de signis ... to. 1. l. 6. 10. ... Il Baldu... li. 2. ... c. 33.

B. Dominicus ordinis fratrum Prædicatorum institutor, cum, more suo, precationi intentus mentem aliquando defixisset in cælo, vidit sublimem in aere Christum Dominum, cum admirabili splendore maiestatis & magnitudinis suæ, Regali solio confidentem. Erat illi in vultu horrenda seueritas; ira ex oculis emicabat: manu tres, vt apparebat lanceas vibrabat, quibus orbem vniuersum erat interempturus. Cũ autem inueniretur nemo, qui furori iusto se opponeret: gloriosa Virgo Mater aduoluta genibus, & arctissime amplexa filium, rogat, vt hominum, quos suo sanguine redemisset, caperetur misericordia; Christo contra infinitas causas iustissimæ vindictæ, in perditissimam gentem mortalium summatim recensente; subiicit amantissima filiorũ mater: duos se etiam habere seruos, quorum laboribus & industria flagitiosi reuocari possint ad pœnitentiam, & simul cũ dicto vtrũq; offert; alterũ Dominicum; Franciscum alterum. Placatus est maternis precibus Dominus, & ad eam rem accipere se ostendit insigne illud par bellatorum.

Virginis intercessione mundus conseruatur.

II. *De dilata iræ diuinæ contra peccatores sententia ope Diuæ Virginis impetrata.*

Aliud narrat haud absimile D. Antonius. Cum alio tempore percensuisset Deus hominum facta, inuentis bonis paucis, sceleratorũ immani numero: comprehensum, velut manu, totum orbem instar leuissimæ paleæ concussisse visus est, quasi in barathrum præcipitaturus, simulque vocem illam terribilem misisse: *Cum iudicatur, exeat condemnatus.* Qua voce conterritus ille qui spectabat velut emersus è somno clamat ad B. virginem: *Sancta MARIA succurre miseris*: Hanc igitur vidit impetrasse à filio tam grauis sententiæ dilationem, dum concionatores, quos illa per orbem dimiserat, suum officium explessent. Quam sæpe alias accidisse putamus, vt mundus iam ab iræ diuinæ turbine in scopulos iustissimæ vindictæ impingendus, ab illa sit liberatus.

Ex eodem Anton. cap. 6. §. 3. Bald san. ibidem.

Ira Dei contra peccatores. Ps. 108.

Intercessio B. Virginis.

III. *Quomodo D. Virginis intercessione Theophilus Archidiaconus ecclesiæ sit reconciliatus.*

Cum Cæsar Iustinianus rerum potiretur, Theophilus quidam in oppido Ciliciæ Adana Oeconomus siue, vt alii vertunt Archidiaconus ecclesię fuit; multis quidem ille gratus, & Episcopali munere, quod tamen constanter detrectauit, dignus existimatus. Qui ab æmulis immerito accusatus, de officio Oeconomiæ deiectus, in eam animi impotentiam, adeoq; impietatem deuenit, vt hortatori Mago Iudæo morem gerens, Christum Dei filium ac matrem eius Mariam data syngrapha turpissime abnegaret seque totum imperio Satanæ, qui se videndum obtulerat, traderet atq; manciparet. Quid hic faceret miser tam nefarii criminis iam sibi conscius? Totus animo perturbatus, vt nusquam fere posset consistere, quum irato Deo se dæmonis esse mancipium cogitaret, mutato cõsilio, tandem ad sanctissimam Dei Matrem sibi confugiendum duxit, ac templum ei sacrum petiit, in quo suas preces ac supplicationes cũ multa ieiunatione cõiunctas, noctes ac dies indefesse consumpsit, magnumq; veræ pœnitentiæ specimen edere cœpit. Quod si Theophilum ipsum Mariæ supplicantem libet audire, his quidem verbis, vt legimus illam compellauit: Domina mea benedicta, & defensio generis humani, portus & protectio eorum, qui ad te confugiunt: Scio ô Domina mea Deiparens, quod te valde offenderim & ex te natum Deum nostrum, nec sum dignus consequi misericordiam. [Ac rursus: Quo modo audebo domina mea benedicta, ego, qui sum indignus & miser, aperire labra, quum os habeam sordidum & luto inquinatum? [Nec multo post: Cũ hac intensa, & quæ ex tota fit anima confessione rogo sanctissima Domina, offer me Christo, qui natus est ex te sancta, & mundo desiderata Dei parente, & ne abomineris me infelicem, & ne despicias preces meas peccatoris, qui fuit correptus à maligno inimico. [Pergit interim anxius homo preces tristissimas fundere, faciem suã verberare, solo adhærere, templum Virginis, in quo isthæc fiebant rigare lacrymis, in ieiunio perseuerare, tum in pro-

Ex Eutychiano Patriarcha Constantinop. lit. oculato huius hist. teste Simeon Metap. & Petr. Canis. l. 5. de Deipara c. 10. Eandem hist. agnoscit. Petr. Damian scriptor grauis. serm. 1. de Nat. B. Virg.

Theophilus abnegata fide dæmoni se obstringit, & cur.

Eiusdem pœnitentia.

Deiparæ Virginis inuocatio.

Theophili pœnitentia erga B. MARIAM.

positam imaginem, quæ se illic offerebat venerandæ Virginis, æstuans intueri: Te, inquit, habeo post Deum protectionem & defensionem, Domina mea benedicta; ad tuum intuens auxilium & gubernationem, non faciã irrita ea quæ tibi sum pollicitus. Scio enim, scio, ô benedicta, post Deum non esse aliam hominum defensionem, nisi te solam, ô Deiparens. Quis enim, ô Domina mea sperauit in te, & pudore est affectus? Aut quis hominum fideliter omnipotentem tuam rogauit opẽ, & fuit vnquam derelictus? Reuera nullus vnquam: [Quid multis? Theophilus quadraginta dies in hoc Mariæ templo perdurans, nullũmque orandi & plorandi lamentandique finem faciens (tantus in illo feruor erat pœnitentiæ) demũ opitulante sacra Virgine suã scriptam & consignatam diabolo syngrapham, qua Christianismum abiurauerat, (mirabile dictu) recepit, in Dei gratiam rediit, peccatum est vltro cõfessus, & post pœnitentiæ fructus dignos editos etiam Ecclesiæ per Episcopum publice recõciliatus, eo demum peruenit, vt ob vitam sancte actam Catalogo Sanctorum sit ascriptus, ac solennis eius memoria quarto Februarii quotannis in Ecclesia celebretur. Tantum valuit Mariæ apud Deum petita & obtenta intercessio.

Pœnitentiæ opera per 40. dies.

B. MARIÆ ope syngrapha Theophilo restituitur in signum peccatorum sibi remissorum.

IV. *De Cyrillo Alexandriæ Archiepiscopo B. Virginis intercessione Ioanni Chrysostomo Patriarchæ Constantinopolitano reconciliato.*

Cedrenus apud Ioan. Zonaram tom. 3. Anna'. sub imperio Arcadij & Honorij. Niceph. lib. 14. c. 28. apud Baron. tom. 5. an. 412.

Tempore Arcadii & Honorii Imp. Cyrillus sanctissimus Alexandriæ Archiepiscopus, consobrinus Theophili, & aliquandiu præsumptioni seruiens, vt homo, ac Theophilum auunculum sequens de Chrysostomo male & sentiebat, & loquebatur. Quia autem feruens hoc erat studium pugnandi, non à notitia veri, neque tamen ab inuidia aut diabolica peruicacia, ortum, dignus est habitus qui in viam reuocaretur, mystica quadam patefactione. Imaginatus enim est Cyrillus, se esse quodam terribili ac pulcherrimo in loco, vbi multitudo Angelorum Genitrici Dei adstaret, propeque eam Chrysostomus. Se, cum accedere conaretur, ab eo repelli. Matrem autem Dei intercedere pro se, & poscere vt admittatur: quia non parum propter ipsam laboris pertulisset, dum nomen Dei Genitricis vindicaret. Postquam ad se rediit Cyrillus, suiipsius pœnitentia ductus, in omnibus Chrysostomum exinde est sequutus.

Cyrillus Chrysostomo B. Virginis ope conciliatus.

TIT. XL. De beneficiis B. Virginis spiritualibus.

EXEMP. I. *Quomodo B. Virgo pro sua pietate fideles Christi seruos ad cælum admittat.*

Ex Annali Francisc.

IN Franciscanis annalibus legimus Leoni, qui vnus fuit ex S. Francisci familiaribus, & quidẽ intimus huiusmodi aliquando visionem obiectam. Erat magna planities, & in ea species quædam iudicii mox futuri. Magna aderat hominum multitudo, Angelorum tubæ personabant; deniq; binæ scalæ è summo cælo vsq; ad terram demissæ, altera candido colore, altera purpureo. Huic autem purpureæ imminens visebatur ex alto Christus, vultus habitu sereno, ac subirato. At Franciscus paulo infra ipsum fratres suos euocabat, vt ascenderent fidenter. Dominum ita velle, eosq; inuitare. Cũ autẽ illi se per scalas audenter efferrent, alius de tertio, alius de quarto, vel de decimo, alii de superioribus, ac pene iam vltimis gradibus procidebant. Qua suorum clade magnopere commotus B. Franciscus, eos voce magna admonuit, vt ad scalam alteram candidam accurrerent, illic nihil fore periculi. Itaq; cum ad eã accessissent, Mariam ei incumbentẽ vident, quæ eos blandissime intuens studiose etiam iuuaret, exciperetque singulos, ita vt nullo negotio ad vnum omnes in cælum euaserint.

Hier. Plat. lib. 1. de bo[n] stat. relig. c. 34.

Visio Leonis Franciscani.

B. Virgin[is] miserico[r]dia & po[te]stas.

II. *De Hermanno Contracto per beatam Virginem miraculose erudito.*

Plat. lib. de bon sta[t]. relig. c. 32

Hermanni cognomento Contracti doctrina eo mirabilior fuit, quod eam insigni miraculo adeptus sit. Ita enim scriptum est, hunc in Sueuia ex nobili Comite ortũ, ab ineunte ætate omnibus membris captum fuisse, atque ob eam causam nomen illud, quod diximus, Contracti accepisse. Quare cum monachus factus esset, multis precibus beatam Virginem rogare instituit, vt ipsum eo morbo liberaret. Illa vero clara luce se ei visendam præbens, optionem obtulit, vtrum è duobus mallet, sanus ne fieri sed vt erat rudis, & indoctus permanere, an perseuerare in morbo, & omnibus scientiis insignis euadere. Cum autem Hermannus, vt debebat, hoc posterius prætulisset, ab eo tempore mirabiles progressus in omni genere literarum facere cœpit, adeo vt neminem in his superiorem, vix etiam æqualem habere crederetur, ac nominatim tres linguas, Latinam, Græcam, Hebraicam ita calleret, ac si in iis natus esset.

Herman[nus] Contrac[tus] miro m[odo] eruditus

Ex Ioan. Trith. in Chronic. Hirsaugie[n]. sub an. 11[..]

III. *De Ruperto Abb. Tuitiensi, qui precibus à B. Virgine docile ingenium, diuinorumque intelligentiam impetrauit.*

Hier. Plat[.] lib. 2. de [bon.] stat. relig. 25.

Pet. Cani[s.] lib. 5. de MARI[A] Virg. c. 2[.]

Nec prætermittam Rupertum Germanum, eumque Abbatem Tuitiensem, qui cum primum ingenio se tardum, & ad sacra discenda parum idoneum cerneret, opem sacræ Virginis singulari studio implorauit, vt hanc naturæ difficultatem superare; ac felices in sacris literis progressus facere posset. Cui Virgo Mater nocte apparens promittit & præstat, quod ille tantopere cupiebat, tam excellenti deinde gratia scientiaque illustratus, vt inter Germanos Theologos eminuerit, ac similem ætas illa non tulerit, qui & viuus & mortuus multis claruit miraculis, sicut Trithemius aperte testatur. Nec ingratus

Rupertu[s] à B. Virg[ine] docile in[ge]genium precibus impetrat.

ille

...tr. Cam. ...5. de MA-RIA Virg. ...p.20.

...do per ...ARIAM ...btinet ...ientiæ ...onum.

...donis hor-...nda mors.

ille fuisse videtur Virgini, quam in suis monumentis libenter extollit; præsertim si commentarios eius in Cantica, & opus de diuinis officiis consulamus.

IV. *De Vdone Magdeburgensi Ep. qui per* MARIAM *scientiæ donum obtinuit, sed eius monitis resistens seuere punitur.*

Multo igitur ille prudentior cautiorque fuit, quam Vdo Magdeburgensis, qui & ipse rudis & indocilis in schola puer MARIAM admodum beneficam senserat ita vt suis precibus ad illam anxie fusis magnam ingenii lucem, ac doctrinæ laudem fuerit consecutus. Prædixerat autem illi Virgo Mater, quod non solum ad eruditionem, sed etiam ad Episcopale munus progressurus esset, seduloque monuerat, ne huiusmodi donis acceptis ingratus abuteretur, fore alioquin, vt irato numine graues pœnas lueret suæ improbitatis. Ille porro suos commilitones ingenio & doctrina superare cœpit, eamq; nominis auctoritatem paulatim sibi comparauit, vt ad Magdeburgensem Episcopatum postea eueheretur. Qui tamen honor illi non profuit, sed obfuit ac vitæ auxit licentiam; vt etiam nefariis voluptatibus se dederet, vitamque prorsus obscœnam & infamem duceret, immemor videlicet eorum, quæ mater Domini iam pridem præmonuisset Igitur cū peccandi finem non faceret, in grauissimum Dei iudicium incidit; & inaudito modo, horrendaque prorsus morte turpissimam vitam conclusit. Henrico secundo, vel, vt alii volunt tertio Cæsare rerum potiente.

V. *De* MARIA *Ægyptiaca; quæ per* B. MARIAM *adiuta, & ad meliorem vitam conuersa, pœnitentiæ speculum impudicis omnibus præbuit.*

...tr. Can. ...5. de Deip. ...20. citans ...ulum ...iac. & ...onc. Ni-...n. II. & ...ēturiatores ...agdebur-...nses.

...ARIÆ ...rpus & ...ima ex-...ers omnis ...aculæ. ...ct.4.

...uocatio ...Virginis. ...otū Ma-...æ Ægy-...iacæ de

Maria Ægyptiaca multis annis velut Veneris victima, impudicitiæ frena laxarat, suumque corpus vagæ multorum libidini fœdissime prostituerat, priusquam ad templum Hierosolymitanum, quod ob Dominicæ crucis reuerentiam sacrum ac celebre, religionis ergo proficisceretur. Quū vero cerneret, se ab huius templi ingressū non semel nec obscure, ac omnino diuinitus prohiberi; prioris vitæ turpitudinē agnoscere & deplorare cœpit, seque ad Deiparæ imaginem, quæ templum ingressuris occurrebat, non sine pudore conuertit; atque ita cum lacrymis dixit: Domina virgo, quæ Deum verū genuisti, corpus habens & animam mundam & immaculatā, adiuua me solitariā, & nullū habentē adiutorium] In Synodo Nicæna sic eadem esse precata legitur: Quandoquidem, vt audiui, propter hoc Deus, quem genuisti, homo factus est, vt peccatores ad pænitentiam vocaret, auxiliare mihi soli, & non habenti, qui mihi suppetias ferat. Vt reliquā orationis partem prætermittam. Adiecit deinde promissionē, se post hac omnibus mundi illecebris carnisque deliciis renunciaturā, ac totius vitæ cursum in melius cōmutaturam esse modo templum hoc ingredi ac offenso Deo reconciliari posset Quę postquam sine impedimento in templum ingressa, opemq; virginis sibi præsentem experta est, iterum atq; iterum Mariæ sese commendauit, vt ad votum explendum propitia porro & custos sibi adesse vellet. Inde vero digressa ad veteris vitæ sordes nunquam rediit; sed mundi & carnis blandimentis ac voluptatibus animo repudiatis, in vastam eremum contendit, vbi vitæ prioris labes contractas, magna vitæ seueritate suscepta, & dignis pœnitentiæ fructibus editis diluit, frequenter solita Virginem inuocare. Tibi quidem, inquit, ô bonarum rerum amatrix Domina, quæ tantam mihi præter meritum humanitatem exhibuisti, preces meas nec reiecisti, gloria. Tu vero me, quo placuerit, ducito, esto mihi salutis magistra; mihi viam, quæ ad pœnitentiam ducit indica: Domina Deipara, ne me derelinquas: ac sub huius quidem Patrocinio eum vitæ cursum solitaria tenuit, & ad annos vsque quadraginta septem absoluit, omnium fere tentationū, & diabolicarum infestationum acerrimis vexata spinis, vt impudicis & viris & fœminis, si ad emendatiorem viuendi disciplinam aspirent, pœnitentię speculum & exemplar illustre præbeat, digna etiam, quæ cum Magdalena Euangelica peccatrice, ab omni ecclesia quotannis festo proprio decoretur.

Vita corrigenda.

MARIÆ Ægyptiacæ pœnitentia in eremo.

Eiusdem ad Deiparā precatio.

VI. *De milite desperata salutis; qui per* B. MARIAM *obtinuit veniam.*

Ex Annal. Soc et. an. 1583.

In ora Trauancoris magna est nostrorum sedulitas in excolendis erudiensque Christianis. In huius oræ pago, res accidit digna litteris. Miles ex myoparone desiliens omni spe salutis abiecta, quoniam diabolo seipsum addixerat, ingressus est templum, & coram sanctissima Dei Matris imagine prostratus in genua auxiliū ab ea multis lacrymis implorabat. Cū ecce tibi ex amplexu virginis puer IESVS visus est cum milite lacrymari, è matris autē manibus emicare fons aquæ, quæ totam perfudit aram: vt intelligeret, miles quanta sibi veniæ spes esset ab ea, quæ totius misericordiæ fons est, & quā non difficilis sit filius ad matris preces; qui cum lacrymis perditum hominem ad se redeuntem excepit. Admoniti de re tota comites accurrerunt, vt quo plures oculi conspexissent, eo maior prodigii fides foret. Qui quidem imbutum aqua sudariolū qua aram diximus madefactam, partiti sunt inter se: miles vero cum venisset ad nos, vniuersæ vitæ flagitia confessus Religionem vouit, vt quanto iniquius se deuinxerat dæmoni, tanto arctius se astringeret Deo.

Peccatorum remissio militi per B. Virg. obtenta.

VII. *De homine furibundo ope diuæ Virginis mansuefacto.*

Ex Ann. Societ. an. 1592. in Prouincia Romana.

Vir quidam Romanus honestus, ac diues, filium quem vnicum habebat, vicinæ mulieri tradiderat alendum summa cura, indulgentiaque. Erat infans quippe ante nonum mensem natus, valetudine

imbecilla, quocirca graui morbo correptus subito interiit: ibi tum metu exanimata nutrix confestim relicta patria ad B. Mariam Lauretanam sola confugit, & ad genua nostri sacerdotis accidens se confessione muniuit; quippe prouidebat fore, vt pater pueri, homo natura ferox, amissi repente filii dolore fureret in pestem suam; neque eam opinio, aut spes fefellit: simul ac ille se vnico orbatum filio cognouit furore amens arma corripit, & fugientem mulierem propere sequitur. Lauretum ingressus, recte contendit in templum, sclopetis duobus instructus; nutricem côquirit ea mente, vt vel in ipsa Lauretana domo deprehensam B. Mariæ confoderet. Vbi ad sacram Virginis ædem venit in medio templo sitam; (inibi tum forte mulier ignara quantum sibi periculum impenderet, à Deo supplex petebat opem) homo furens repente iter vertit alio; veritus scilicet, ne si sanctissimum illud limen intraret loci sanctitas iratum leniter pectus, & ad mansuetudinem flecteret. Quid multa? tum toto templo fanatici instar discurrit, vt iram, atque odiũ expleat suum, ante aram Sanctissimæ domus extrinsecus adiunctam forte præteriens nescio quomodo genu summisit. Repente sacro quodam horrore perfusus adeo mentem mutauit, vt statim vnum è nostris sacerdotem adiret, & abiectis armis cum muliere rediit in gratiam, quam haud vanã fuisse ostendit euentus; quippe mulier vna cũ viro suo domum ab illo recepti, & domesticis, rusticisq; operibus præpositi, B. Virgine periculum vertente in auxilium.

Mansuetudinem furenti obtinet Deipara.

VIII. *Vt B. Virgo peccatum pœnitenti in memoriam reuocet.*

Bentius in Anna. Col. leg. Monach. an. 1588. Bonifacius lib. 4. c. 3.

Monachii sodalis quidam, cum in se inquirens, quid cogitasset, dixisset, egisset, omisisset, adhibito studio recognosceret, obsecraretque Reginam Angelorum, vt omnia sibi fas esset peccata confiteri, ne vno quidem prætermisso, ecce tibi è sublimi ante faciem orantis pagella decidit candore eximio quæ minutis quidẽ litterulis, sed elaboratis, quoddam illius peccatum expresserat, hoc addito si illud aperiret, pieque Rosarium recitaret in honorẽ Deiparæ benefecum actum iri. Auxit miraculum, quod cum sodalis alter eius æqualis, parens, parochus, aliique conarentur, nunquam chirographum illud intelligere potuerunt.

TIT. XLI. De beneficiis Deiparæ Virginis corporalibus.

EXEM. I. *Vt Sancta Dei Genitrix custodiat sibi commendatos.*

Sophron. prat. spirit. cap. 75.

ALexandrinus quidam ciuis, vir fidelis, religiosus valde, & misericors, & hospitio suscipiens monachos, habebat vxorẽ, & ipsam humilem valde, & ieiunantem quotidie. Erat autem illis, & filiola quasi annorum sex. Quadam vero die Vitalis pius profectus est Constantinopolim: erat enim negotiator. Relictis ergo domi vxore, & puella, & vnico seruo, abiit vt nauigaret. Cum vero iret ad nauem, ait ad illum vxor. Cui nos cõmendatos relinquis, Domine? Respondit vir eius: Dominæ nostræ sanctæ Dei Genitrici. Die vero quadam cum sederet vxor & operaretur, habens & puellam secũ, seruus ille ex suggestione diabolica voluit necare dominam, & eius filiam, & diripere quicquid haberet, & fugere. Sumpto igitur ex coquina cultro perrexit in triclinium, vbi erant ambæ. Cum vero venisset ante ianuam, comprehensus est cœcitate, ita vt neq; triclinium ingredi, neq ad coquinã reuerti, posset. Cum al vna ferme hora perstitisset, frustraq; conaretur ingredi, cœpit vocare dominam suam dicens: Veni hucusque. Illa admirans, quod in medio ianuæ persistens, ad illam non ingrederetur sed clamarat, ait illi, Tu magis huc veni: ignorans quod cœcitate teneretur: puer autem cœpit illam adiurare, vt iret prope illum. Illa vero iurauit, se non ituram. Tunc ait ille: Mitte vel puellam. Quæ noluit, sed ait: Si quid vis, ipse potius veni. Videns autem seruus, quod nihil potuisset agere, se ipsum gladio percussit, & corruit. Domina vero illius cũ vidisset quid egerat, exclamauit, continuoque vicini accurrerunt. Ingressi sunt autem, & ex officio Prætori nonnulli, puerumque reperientes adhuc viuum, didicerunt ab ipso omnia, & glorificauerunt Dominum, qui ostenderat miracula, & matrem saluauerat cum filia.

Ieiunii quotidiani vtilitas.

Miraculũ.

II. *De Fulberto Abb. cui vt cultori suo studiosissimo ægrotanti vbera dedit sugenda B. Dei Mater.*

Baro. to. 11 Annal. eccles. 1028. 5

In Fulberto Abbate Ferratiensi præter scientiam, & vitæ integritatem maxime commendatur inquit Baronius) quod erga sanctissimam Dei genitricem MARIAM addictissimus, & promptissimus eius amator fuerit, in cuius laudem librum conscripserit Basilicamque construxerit, laudesque cecinerit: ab ea autem singulari remuneratum dono, dum ipsi ægrotanti per visum apparens sugenda aperuerit sacra vbera.

Fulberto vbera beneficii loco sugenda præbet B. Virgo.

III. *B Virgo Indæ cuidam infirmæ cibum præbet, ex quo statim conualuit.*

Ex Annal. Societ.

Inda in valetudinario graui affecta morbo omni humana ope destituta, amissa omni cupiditate cibi, vidisse dicitur admirabili splendore mulierem, quæ cibos præberet ægris duabus comitatam eximia venustate virginibus, quæ lances prandiumque suis manibus sustinebant. Cumque ea propius accessisset, tum vehementius mulieris pulcritudinem admirata indignumque sibi esse visum, tali dignitate fœminã tali in loco versari, monitaq; à duabus esset virginibus, ne quid timeret, eam enim esse cæli Reginam, quæ suos ægros inuiseret: Se a. eius esse comites & ancillas, alteram Catharinam, alteram Magda-

S. Cathar. martyr & S. Magdalena apparent cum Deip. Virg.

Indam cælitus pascit B. Virgo.

Magdalenam quæ cum ei animum confirmassent, postea mundissimam prætendisse mappam velut ad mensam, accessisseque MARIAM Virginem, & cibum in os inseruisse, quo illa mirabiliter recreata ad sanitatem est repente perducta. Hæc eadem visa tam multis euenisse cognouimus, vt ob hanc causam magna sit Nosocomij religio: est enim hęc vbique fama, sedem in eo suam betam sibi Virginem delegisse.

IV. *Laborantes consolatur interdum beatissima Dei mater.*

Ex hist. Cisterc. Hieronym. Plat. lib. 1. de bon. stat. relig. cap. 34.

In historiis Ordinis Cisterciensis scriptum est, Reinaldum vita plane & moribus sanctissimum, cum reliquis fratribus in messorio opere occupatis, ipse, vt erat jussus, propter ætatis grauitatem secessisset, ob eamque causam sederet mœstus, vidisse chorum fœminarum de proximo colle descendentium, omnes vestimentis candidis, vna præeunte, quæ reliquas omnes & proceritate, & pulcritudine longe superaret. Hęc igitur cum suo comitatu vt ad Dei famulos propinquauit, singulos perhumane, & peramanter complexata atq; etiam osculo dignata, insuper linteolis, quæ duæ comites deferebant, de illorum frontibus sudorem, pulueremque absterge re cœpit, quin etiam contentius laborantes, suauius, & largius recreare. Cum autem Reinaldus secum ipse inquireret, quænã illæ essent, & miraretur tantum audere fœminas aduersus religiosum morem, astitit ei quidam aspecto venerabili, à quo edoctus est, illam quam videret, esse Dei matrem, reliquas vero virgines in cælo degentes: venisse autem eam ad suos illos messores (hoc enim verbo vsus est) visitandos. Hoc vidit Reinaldus ille; cæteri autem, illi ipsi quibus hoc contigit, non oculis quidem viderunt, sed animis procul dubio persenserunt, dum corporis ipsius vires instauratas dum patientiam adauctam, dum dulcedinis gustum quendam in illa molestia instillatum perceperunt. Ex quo nobis quoque intelligendum est, etiamsi sanctissimæ huius virginis beneficia sub aspectum non cadant; ea tamen & frequẽtissima, & maxima, omni loco, & tempore, maxime in iis laboribus, quos Christi eius filij causa toleramus, in animos nostros prouenire.

[O]perariis [so]latium ac [re]frigerium [a]ffert Dei [m]ater.

V. *De Adelberto puero infirmo, qui ex voto matri Dei genitrici* MARIÆ *nuncupato prorsus sanitati restituitur.*

[In] vita eius [ap]ud Sur. 23. [A]pril. Petr. [Ca]nis. lib. 5. [de] Deipar. [ca]p. 28.

Adelbertus Martyr illustris cum adhuc puer graui morbo, eoq; periculoso afficeretur, ipsum ita laborantem parentes Deiparę commendarunt, dicentes: Non nobis Domine, non nobis viuat puer iste, sed clericus in Dei matris honorem portet jugum tuum. Recessit itaque in ictu oculi vis doloris, & infantulus ad se rediit sospes in omnibus membris, & ad vitam monasticam se tulit. Sic bona Angelorum Imperatrix Augusta, virgo perpetua, splendida stella maris ad Deum portat hominum vota. Hic primus fere Bohemis, ac deinde Polonis Euangelicam lucem ostendit.

VI. *Perpetuo cælibatu B. Virgini Lauretanæ nuncupato conualescit Andreas Trapezuntius.*

Putelius Beuz. Ep. Lauretan. libr 1. dis. 1. q. 1.

Andreas Trapezuntius insignis itidem Christi Martyr cum grauibus febribus laboraret, voto Virgini facto perpetui cælibatus, è mortis foribus ad vitæ mox limina rediit, qui postea albis se induit vestibus, vt voti facti memor semper existeret. Hic postea cum pro Christo multa tormenta subiisset, flagellisque, pectinibus, ferreis vngulis ac scorpionibus sic esset dilaniatus, vt pedibus consistere nequiret: cumque maiora ei tormenta die altera pararentur ad carcerem ductus, ferreisq; catenis ligatus, virginis inuocato nomine, mox stupentibus omnibus sanatus est. Et quod mirandum est, cum carnifex accensus rabie, die sequenti ex vno ictu maxillam martyris denudasset, & fideles carnem maxillæ è terra, in qua jacebat reuerenter sumpsissent, eamque in templo D. Francisci refertam odoribus conseruassent: cumque interim martyr rursus maiora passurus in Tullianum carcerem mitteretur, altera illucescente die, stupentibus omnibus, lætus cunctis apparuit.

Febricitans voto B. Virgini nuncupato mox conualuit.

VII. *De Io. Damasceno insigni sacratissimæ Dei, Matris cultore, cui ob iniquam proditionis suspicionem manus dextera abscissa ab eadem Deipara fuit restituta.*

Ex Io Patriarcha Hierosolymitano qui hãc hist. græce scripsit, & illam Oecolampad. in signis Eccles. Cathol. hostis interpretatus est. Petr. Canis. lib. 1. cap. 19. Bar. tom. 9. Ann. Eccles. ad an. 727. 4. 5 6. 7 8. & 9. Bredenb. 2.

Leo Isaurus Iconoclastarum patronus imperabat, & ad tuendam sectam pseudosynodum celebrari iusserat ingentes motus excitans, vt sacras imagines ferro, & igne deleret, prorsusque aboleret in ecclesia. His rugientis leonis furoribus, si quis alius, certe Damascenus sese fortiter opposuit, & in patria degens tres libros pro sacrarum imaginum defensione conscriptos edidit, eoque opere animos Iconomachorum vehementer offendit. Qui cum dolerent, suas artes & fraudes tanti viri industria detegi atque labefactari, falso illum apud Saracenum in Arabia principem proditionis accusarunt, quod ad rumpenda principum fœdera litteras manu sua consignatas subdole misisset, ac pacem publicam perturbare aggrederetur. His Princeps Barbarus accusatorum querelis nimium credens, Damascenum quamlibet innocentẽ de proditione suspectum habet, eumque in judicio damnat, pœna illi in amputatione manus dexteræ constituta. Quæ res à Saraceno Principe perpetrata, sed absentium Iconomachorum dolo nequissimo procurata, fæliciorem, quam illi sperabant, exitum habuit, & Maria quidẽ duce Catholicis lætam victoriam impetrauit. Itaq; dextera ea, quæ scriptis suis virtutem Orthodoxis in Deo fecerat, excisa est; dextera, inquam, ea excisa est, quæ homines Domini odio percitos refutabat, atque pro atramento, quo, cũ imaginum adoratio-

Io. Damasc. sacrarum imaginum defensor acer.

Accusatio falsa contra Io. Damasc.

Io. Damasc. dextera amputatur.

nem

nem literis mandaret, prius tingi solebat, suo cruore perfunditur.

Manus Io. Damasc. suspenditur.

Deinde excisa hæc manus à Domino (vt sic loquar) in foro suspensa est. Cum autem aduesperasceret, ac Ioannes Tyranni indignationem sedatam atque compressam esse coniiceret, & legationem ad eum misit, supplex rogans & obsecrans, atq; huiusmodi verbis vtens: Dolor mihi ingrauescit, meq; intolerandum quendam in modum excruciat, neque acerbitatis aculeo leuari possum quamdiu præcisa mihi manus in aere pendet. Hanc igitur, quæso, donari mihi iubeas, vt ea humo condita, doloris acrimonia relaxetur. His precibus statim cessit tyrannus; redditaq; est viro iusto manus. Qua accepta, ille ad oratorium, quod domi habebat, ingreditur, pronoque omnino corpore ante diuinam imaginem, quę Dei genitricis effigiem gerebat, prouolutus, excisamque manum pristinæ suæ commissurę admouens, intimo pectore ingemiscit, ac cum lacrymis exclamãs, illam ad misericordiam propensissimam hunc in modum obsecrare cœpit:

Ioannis preces ad Deiparam.

Domina & castissima Mater, quæ Deum meum peperit, diuinarum imaginum causa dextera mihi manus amputata est: neq, enim te fugit, quid Leonem in furorem coniecerit. Quare quam celerrime accurre, & manui meæ medicinam adhibe. Dextera Excelsi, quæ ex te incarnata est, per tuam intercessionem virtutes multas efficit. Tuo itaque rogatu meam quoque dexteram obsecro sanet, vt tuas, quemadmodum concesseris, Filiique ex te incarnati laudes modulo ac concentu, ô Dei genitrix, litteris consignet, atque Orthodoxo cultui adiumento sit. Potes enim quicquid lubet, vt Dei Mater.

Manus Ioanni Damasceno diuinitus restituta.

Hæc Ioannes lacrymis dicens obdormiuit, atq; in somnis Dei genitricis imaginem videt, placidis & lętis oculis ipsum intuentem, & dicentem: Ecce sanitati est restituta manus tua. Iam ergo sine vlla cunctatione quemadmodum nunc pollicitus es, eam scribæ velociter scribentis calamum effice. Experrectus igitur ille, qui sanus fuerat, cum excisam manum contemplaretur, eamque sanatam conspexisset, *spiritu exultauit in Deo salutari suo* atque ipsius Matre: *quoniam fecit ipsi Magna, qui potens est* pedibusq; stans, manus in altum extulit, carmenque, quod tempori maxime conueniret cecinit; totaque nocte vna cum vniuersa familia lætabatur; ad grati animi significationem canticum nouum Deo cantans, ac dicens: *Dextera tua, Domine, magnificata est in fortitudine*: Dextera tua manum meam amputatam sanauit, ac per eam hostes, qui venerandam tuam ac genitricis tuæ imaginem honore minime prosequuntur, conscindet; atque in multitudine glorię tuæ aduersarios imaginum fractores per manum meam confringet. Erat itaque nox ea dies, & non nox, ac lumen, & non tenebræ (licet autem hoc loco Prophetæ vocem cum alia immutatione vsurpare) erat illi nox pure epulantium, *& sonus exultationis in iusti viri tabernaculo*. Hæc porro non occulte in silentio peragebantur, verum admirandus ille sonus, atque

Psal. 44. *Luc. 1.* *Exod. 15.* *Psal. 41.*

continua illa iubilatio ad vicinos, & eos, qui in orbem habitabant, sese diffundebant. Ex quo factum est, vt confestim quidam ex Christi inimicis Saracenis Principem suum adirent: Ioannis dexteram minime abscissam esse affirmantes, verum alij cuipiam, seruo puta, aut alioqui ipsi ministranti, qui beneuolentia erga eum ductus seipsum domini loco huic supplicio exposuisset: eos autem, quibus huiusmodi sectio imperata fuisset pecunia corruptos pœnam in alium transtulisse:

Miraculū diuulgat

En enim Ioannes (inquiebant) domi desidens canit, ac perinde oblectatur, ac si nuptiale festum celebraret, epithalamiumq; aliquod tantum ederet; immo & huiusmodi lætitiam ipsius exultatio superat. Hoc nuncio allato statim Ioannes accersitur: At cum venisset, exectam dexteram extendere iubetur. Qua demonstrata, certo Dei matris consilio ac prouidentia, linea quædam in ea elucebat verissimam excisionem esse ostendens. Tunc igitur ex eo Barbarus quæsiuit, quisnam medicus ipsum in sanitatem asseruisset, ac quænam medicamenta imposuisset? Ille clara & ingenti voce miraculum prędicat. Dominus meus, inquit, omnipotens medicus, cuius vis ac potentia orationem pari pede comitatur, in sanitatem me vendicauit.

Rex Sar cenorum propensi erga Ioa nem.

Ad hæc Barbarus: Quantum coniectura assequor, ô homo, id quod passus es, insons passus es. Ac velim illud nobis ignoscas, quod præcipiti & inconsiderata sententia, supplicium tibi intulimus. Tu vero pristinum munus ministrabis, principemque inter consiliarios nostros locum obtinebis. Neque enim post hæc nisi de tuo consilio ac sententia quicquam facturi sumus. Ille autem humi prostratus adorauit, pronusque iacens eum perdiu rogauit, vt id sibi remitteret, aliamq; viam multo jucundiorem & optabiliorem ingredi permitteret, eius, qui ait: *Ego sum via*, vestigiis inhærere. At Barbarus potestatem minime faciebat; eratque cernere tanquam gladiatores quosdam, Barbarum & virum iustum inter se pugnantes, &c.

Ioan. 14.

Io. Dama fit mona chus.

VIII. *De B. Bernardo grauiter infirmante per B. Virginem sanato.*

Wilhelm Abb. in v eius libr. cap. 12.

Cum aliquando infirmaretur S. Bernardus Abbas Clarauallensis. Contigit aduesperascente die, vt ceteris fratribus juxta consuetudinem accedentibus ad lectionem collationum, vt solus cum duobus fratribus sibi assistentibus remaneret in diuersorio, in quo iacebat. Cumque vehementius affligeretur, vt supra vires dolor accresceret aduocans alterum è duobus, jubet citius oratum ire. Excusantem denique & dicentem, Non sum ego talis orator, obedientiæ auctoritate compellit. Itum est & oratum ad altaria, quæ in eadem basilica erant tria: primum in honore beatæ Dei genitricis: duo circumposita in honore beati Laurentij martyris, & beati Benedicti Abbatis.

Apparet Virgo c SS. Laur tio & Be dicto, & nat eum.

Eadem hora adfuit viro Dei prędicta beata virgo, duobus istis stipata ministris, beato scilicet Laurentio, & beato Benedicto Aderant autem in ea suauitate & serenitate, quæ eos decebant: & tã manife-

nifeste, vt ex ipso introitu cellulæ personas discerneret singulorum. Imponentesque ei manus, & loca doloris attactu piissimo lenientes, omnem protinus ægritudinem depulerunt. Siccatus est enim illico phlegmatis riuus, & dolor omnis abscessit.

IX. *De contracto & muto Anconæ per Deiparam mirabiliter & integre restitutis.*

...r. Canis. ...s. de Dei... cap. 20.

Illud certe multis hominum millibus, qui & viderunt & adhuc viuunt, manifestissimum, quod Anconæ anno Domini 14 0. factum à multis fide dignis accepimus. Puella quædam propter pessimã quandam neruorum contractionem à primis incunabulis gradiendo natibus pro cruribus vtebatur. Præterea Bidellus Florentinus propter faucium pectorisque contusionem multos annos loqui nihil potuit. Ambo cum D. Mariæ eodem in loco suppliciter se commendassent, sani prorsus euaserunt. Omni populo multis annis noti erant infirmi, & postea iam quatuor continue omni populo sani.

...ntractus ...mutus ...e diuæ ...g. cu...tur.

X. *De linguæ impedimento in Thoma Sanchez ad religionem aspiranti per B. Virginem sublato.*

...lit. R.P. ...d. Ponte ...toris Col... Crauat. ...imbri... ad P. ...nc. Sua... de morte ...h. San...z 19. ...ij 160.

Thomas Sanchez, quo tempore sólicite instabat apud Prouincialem de ingredienda Societate, adeo lingua erat impedita, vt ob defectum hunc insignem nulla ei spes daretur admissionis. Quamobrem adolescens grauem animi mœrorem concepit, seseque Cordubam patriam suam contulit: ibique inuisit B. Virginem Dominam nostram, dictam sacri fontis, summæ pietatis ac deuotionis locum: ac flexis inibi genibus copioso lacrymarum imbre perfusus, obnixe à Deipara petiit, auferri sibi votorum suorum obicem ac remoram, linguæ videlicet impedimentum. Tanta autem animi constantia hoc à pientissima omnium Matre petiit, vt se affirmaret ex loco illo non abiturum, donec per eam voti sui compos fieret: neque in irritum preces eius ceciderunt. Supplices famuli sui preces exaudiuit Virgo benigna, ab eoque ita quidem linguę vinculum abstulit, vt ingressum eius in Societatem minime retardaret. Ex hoc tempore post admissionem quoties Cordubam iter equo vectus institueret, beneficij tanti memor, antequam ad Collegium diuerteret, sanctam Deiparę Virginis imaginem inuisebat, atq; insequentem diem totum orationi ac deuotioni tribuebat, summusque ex eo tempore B. Virginis cultor extitit.

...guæ in ...nitas per ...Virginem ...derata.

XI. *De quodam Romæ podagra laborante B. Virg. ope à morbo prorsus liberato.*

...Anton. ...rsil. Ar...ep. Sal'er...n. sect. 2. ...dragiolo... cap. 6. ...m. 12.

Illud vero recentissimum est, quod Romæ nuper contigit, vbi ob miraculorum ingentium frequentiam colitur pręcipue virgo ipsa Deipara in Ecclesia B. Mariæ quam de Montibus appellant. Cum enim podagræ morbo, qui quidem misere torquere plerumque solet nobiles viros ad exitium fere laboraret vir omni officio & humanitate præditus Ferdinandus de Tories, nullumq; ad id remedium (quod & omnibus fere accidit, qui ægritudine illa vexantur) ex humanorum medicorum consiliis comparare posset ad misericordiæ, pietatisque matrem intima deuotione conuersus, impetrauit ex eius precibus a Deo Optimo Maximo dolorum ac morbi vis leuamen maximum, membrorumque vsum à multo quidem tempore fere deperditum ex eiusdem virginis intercessione recuperauit. Cuius beneficij magnitudinem pie testatus est, & picta, quod & illi solent, tabella, & carmine elegantissimo.

B. Virgo omnibus humiliter rogantibus præsentissimum est subsidium.

XII. *B. Virginis Lauretanæ ope refertur chirographum, quo dæmoni sese obstrinxerat adolescens.*

In historia Lauretana cum Horatius Tursellinus de adolescente quodã perdito narrasset, quemadmodum chirographo suo Satanæ fidem obstrinxisset, si eius ope potiri posset congressu mulieris, quam deperibat, ac tandem pœnitudine sceleris ductus Lauretum appulisset, ad omnem pœnam subeundam paratus, si spes salutis foret, tandem subijcit: Itaque sacerdos adolescentem monet, vt per triduum inedia, cilicio, flagris corpus afflictet, B. Virginis opem implorans; se eodem triduo rem diuinam pro ipsius incolumitate facturum. Triduo exacto sacerdos optimum ratus est ante absolutionem chirographum à dæmone extorqueri, ne quid omnino iuris in illum haberet. Monet vt augustissimum B. V. Lauretanæ sacellum ingressus precibus lacrymisque Deiparam eousque fatigaret, dum chirographum à diabolo extortum reciperet. Morem gerit ille, suæ salutis securitatisque auidus, haud dubia spe id se impetrare posse. Ergo prostrato ante Virginem corpore, lacrymans obnixe eam precatur, vt recepto nefario illo chirographo saluti suæ consultum vidit; versiculos illos ex animo iterabat: *Mõstra te esse Matrem, sumat per te preces, qui pro nobis natus, tulit esse tuus.* Talia precatus subito chirographũ in manus suas dilapsum conspicit. Itaque vix sibimet ex inopinato gaudio credens, integrato fletu grates Virgini enixius agit. Inde sacello egressus, lætitia exultans ad sacerdotem accurrit, receptum Deiparæ beneficio scriptum ostendit. Id erat tot tantisque in Christum, atque in eum, qui scripserat, diris, atque execrationibus refertum, vt facile appareret à sempiterno humani generis hoste dictatum.

P. Horat. Tursell. in hist. Lauret. lib. 4. c. 33.

Ingenti miraculo voti compos fit.

XIII. *De S. Birgitta partus difficultate pressa per B.* MARIAM *liberata.*

Laborante in partu Birgitta illa, cui tam multa sunt ostensa diuinitus, matrona quædam serica veste albi coloris induta ad eam venit, parturientisq; & fœtum educere connitentis blandissime membra tractauit, corpusque omne flexibile reddidit, vt nullo negotio ventris fructus exiret. Abeunte matrona facilis sequutus est partus, prolesque in lucem cum gaudio & gratulatione suscepta, quæ in aluo tam diu conclusa latuisset, & puerperæ negotium, dolo-

In vita eius apud Sur. ca. 8. Iulij die 23

Parienti mulieri adest B. MARIA.

doloremque fecisset. Neque vero est dubitandum quin Beatissima Dei mater illa fuerit, cuius & beneficio & aduentu pariendi est sublata difficultas. Id enim Brigitta ipsa Deipara patefaciente cognouit. Et quidem misericordiæ matrē religiosissimè Brigitta coluerat, coluitque dum vixit: Suumque maritum virum sane præclarum sanctissimæ Dei genitricis preces horarias recitare docuit, & omni officio & sanctitate venerari.

XIV. *De horrenda tempestate diuæ Virginis auxilio sedata.*

In vita S. Lioba Abbatissæ à Rudulpho. Rabani discipulo conscripta cap. 17. apud Sur. 22. Sept.

Horrida tempestas præsentem mortem omnibus intentat.

Cum die quadam tempestas sæua, atque aëris nimia perturbatio fuisset exorta, fulgura facta, ventique vehementer vndiq; ferrentur, & tenebrarum caligo cælum diemque nubium nocte subduxisset, coruscationes quoque valde terribiles, & fulgura crebro demissa, terrorem nimium mortalibus inferrent: populus omnis pauore concutitur, ac primum pecora, ne pereant, intra tuta domorum cogunt. Deinde ingrauescente discrimine, mortisque sæuitiam minitante, cuncti desperatione viuendi in ecclesiam confugiunt, & obseratis vndique foribus, terribile judicium Dei, quod imminere putabant, pauidi præstolabantur. Quibus turbatis, & voce confusa concrepantibus, sancta Virgo occurrens, indicit patientiam, pollicetur securitatem, secumque eos orationi incumbere adhortatur, & sine mora toto corpore ante altare ipsa prosternitur. Interea sęuit tempestas, & ventorum furorem domorum tecta non sustinent crebrisq; fulminum ictibus terra tremiscit, tenebrarum quoque densitas, & continua coruscationum per fenestras irruptio maximū timidis horrorem ingeminat. Tum populus omnis tanti terroris immanitatem non ferens ad altare concurrit, & beatam Virginem ab oratione excitat periculis opponendam, primaque eam Tecla consanguinea eius, his verbis adorsa est: O dilecta, dilecta, in te spes populi huius, in te votorum summa consistit. Surge ergo, & pro nobis Dominam tuam sanctam Dei genitricem inuoca, vt eius intercessione ab huius tempestatis discrimine liberemur. Ad hāc vocem illa ab oratione surrexit, & quasi ad colluctationem vocaretur, Cappam, qua erat induta, abiiciens, fores ecclesiæ confidenter aperuit, atque in limine consistens, signo sanctæ Crucis edito, furenti tempestati nomen summæ maiestatis opposuit: extensisque manibus in cælum, terno clamore Christi clementiam inuocauit, & per intercessionem ac merita sanctæ Mariæ virginis, propitium eum populo suo velociter adesse precabatur. Confestim igitur adest diuinitas, tonitrua conquiescunt, venti contrarij ad dissipandam nubium dēsitatem ministeria conuertunt, omnisque illa aërum tenebrositas mox in duas partes diuisa, & in semetipsam relapsa, tranquillitatem & serenitatem, apparente sole, reduxit.

MARIA tēpestatis tēpore inuocanda.

B. Virginis intercessio potens.

TIT. XLII. De patrocinio B. MARIÆ in bello vel obsidione.

EXEMP. I. *Diua Virginis ope Heraclius Imp. vincit Persas, ac Cosrhoën eorum Regem fugat.*

Theophan. Anastasij & Cedreni Annal. apud Baron. to... ad an. Christi 625. 2. 5. 6.

Grando conterit hostes.

ANno Christi 625. & imperij Heraclij decimosexto, Cosrhoës Persarum Rex nouam fecit militiam, peregrinos, ciues, & seruos, ex omni natione facta electione, coaceruans, hos cum Ducibus aduersus Imperatorem direxit. Sain primarius Dux pollens selectissimis copiis, iisdem que præ excellentia aureis nominibus nominatis, perueniens ad fratrem Imperatoris Theodorum, bellauit contra eum, Deo autem per intercessionem semper laudabilis Dei genitricis opitulante, bello commisso, grādo miræ magnitudinis contra Barbaros cecidit, eorumque plurimos perculit: at vero Romana acies tranquillitate aëris potita est. Vertunt autem Romani Persas, & interficiunt multitudinem copiosam. Hoc comperto; Cosrhoës irascitur contra Sain: qui ex multo animi mœrore ægrotans mortuus est. Cuius corpus sale conditum Cosrhoës ad se iussit afferri, quod pluribus reddit confossum vulneribus. At vero Sarbaras alius Dux Cosrois, Chalcedonem properans, Auaresque Thraces vrbi appropinquantes hanc depopulari parant, multis machinis aduersus eam commotis: iidemq; & nauium sculptarum ex Istro flumine multitudine infinita delata sinum repleuerunt maris. Decem sane dies vrbem obsidentes, bellum terra marique gerentes, Domini virtute pariter & cooperatione, necnon & intemeratæ Dei genitricis & virginis Mariæ intercessionibus superati sunt: amissis vero terra mariq; ingenti numero suis magno cum dedecore discesserunt.] Vigebat tunc quidem Constantinopoli, post omnipotētis Dei primarium honorem, cultus Deiparæ virginis, cui ab ipsis Constantini temporibus eadem vrbs dedicata, eiusque nomine appellata est ciuitas Virginis. Quamobrem & Constantinopolitani ciues omnes ipsam Dei genitricem enixius inuocare soliti erant, sicut & Heraclium fecisse apparet, eiusque ope tam grandia confecisse quæ diximus, atque hoc eodem anno à Theodoro superatum robustissimum Persarum exercitum, pariterq; à tot leonibus faucibus inhiantibus vrbem ereptā. Ex quibus singulis discant duces exercitus, quibus debeant niti è superis petitis auxiliis, & pollere viribus, nimirum conciliare sibi obtinentem cuncta semper à Deo precibus suis Dei genitricem Mariam. Ne autem inanis hæc fiducia videretur de ope Mariæ virginis; diuinitus factum est, vt non solum obsessi id perspicuo intelligerent, sed etiam hostes ipsi suo experirentur damno: Qua de re sic Cedrenus. Tale enim, inquit, quippiam hostib. accidit. Viderunt barbari prima luce, cum Sol oriretur, mulierem quan-

Constantinopolis diuinitus obsidione liberata.

Dei genitrix vrbis liberatrix visa ab hostibus barbaris.

quandam illustrem eunuchis comitatam, porta Blachernarum exeuntem (erat namque à Blachernis Deiparæ templum à Constantinopolitanis frequentari solitum) quam cum Heraclii opinarentur vxorem esse, & ad suum Principem ob mariti absentiam ire pacis petendæ causa, transitum ei concesserunt, subsequentem ex vrbe hominum turbam ipsi adorturi. Vt vero fossæ ambitum egressum non ire ad Regem viderunt, insecuti sunt eam vsq; ad locum, cui Veteris saxi nomen est; vbi cum fere iam essent assecuti, illa cum suis ex oculis & cõspectu eorũ euanuit. Ipsi autem tumultu concitato inter se congressi, ad vesperam vsq; mutuo strages ediderunt. Mane insequentis diei dux causam inquirens quod maiorẽ suorum partem intestino conflictu periisse videret, turpiter domũ rediit. statimq; classis ab obsidione recessit; quam domum reuertentẽ in Euxino mari oborta tempestas ita afflixit, vt perpauci ad suos redierint. Sarbaras, tametsi hęc ei molesta acciderant, tamen obsidionem Chalcedonis non soluit: sed hiemauit ibi populans transmarina, & vrbes euertens. Heraclius porro anno sequenti hieme in Persidem cum Turcis ingressus, improuiso Cosrhoën perterruit. Sed Turci hiemem ac crebras Persarum excursiones ægreferentes, neque tolerandis ærumnis socios se Imperatori præbere sustinẽtes, paulatim ex castris dilabi, tandemque vniuersi, desertis Romanis, domum reuerti cœperunt Tum Imperator suos ita est allocutus: Videtis fratres, neminem nobis adesse velle præter vnum Deũ, & quæ eum sine semine peperit Virginem Ideo fit, vt cœlitus nobis misso auxilio in nobis ac omnibus istis suam demonstret potentiam, &c. Pridie siquidem idus Decembris gestum est bellum, & ante omnes prosiliens Heraclius Principi Persarum occurrens, diuina virtute, Deique Genetricis opitulatione Cosrhoën deiecit, & in angustum valde redegit cum Razate eius Duce.

An. 626.

Heraclius vicit Per[sas], & fugat Cosrhoën.

II. *De Basilio Imp. qui Saracenorum Principem fidei Christianæ exprobratorem D. Virginis ope in bello superauit.*

Curo-
...it & a'ii
...d Baron.
...o. Annal.
... anno
...isti 886.

Anno Domini 886. retulit à Deo Basilius Imperator benefactorum operum multiplicia præmia siquidem tam terra quam mari sæpe deuicit hostes. Inter alias vero victorias Dei beneficio acceptas illa magis proficua & memorabilis, qua magna gloria atque potentia claros hæreticos Manichæos sub Theophrices eorum ciuitatis Principe Chrysocire militantes sic prostrauit, vt eorum innumera tunc multitudo collata vt fumus euanuerit. Sed & in eo prælio magnopere est demonstrata diuina potentia quod gestũ est ab ipso per Andream Ducem pium valde virum aduersus Saraceuos, Tarsi regnãtes, ad quem cum eorum Princeps litteras misisset superbiæ & maledictorum plenas, & hæc indicantes Nunc videbo an Mariæ filius: eiusq; parens tibi proderit, cũ contra te cũ meo exercitu progrediar.

F... ei Christi... næ blas-... mus ...robrator ...o vin-...ur.

Quas litteras conuicii plenas acceptas ipsi magini Dei genitricis appendit, hæc locutus: Vide, ô Mater Dei, tuque ipsius filius & Deus, qualia exprobrauit, & superbe dixit contra tuum superstitem populum barbarus iste arrogans. Quibus dictis, assumptis Romanis copiis contra Tarsum proficiscebatur, & cum ad Podandum peruenisset, ibi cum hostibus congressus multa cæde fundit & fugat barbarorum multitudinem, cum prius ibi eorum dominus occubuisset; pauci vero vix se Tarsum incolumes recipiunt. Sepultis autem suis, & hostibus in vnum locum coactis, magnaque erecta ad posterorum memoriam columna, in patriam rediit cum spoliis, &c.

III. *Ioanni Zemiscæ Imperatori victoriam obtinet Deipara Virgo contra Rossos, &c.*

Ioannes Zemiscas Græcorum Imperator, ope diuæ Virginis, martyrum Georgii & Theodori ingenti gloria Rossos & Bulgalos, Scythas, Turcas & alios Barbaros aduersus Romanos simul fœdere iunctos, numero trecentorum triginta millium militum, iteratis summo labore, atque periculis sæpe præliis superauit, atque summa religione, qua vicerat triumphũ parauit. Primũ Bulgarorum ciuitatẽ, vbi Regia erat, Parastlabam nominatam expugnauit, mutato postea nomine ab Imperatore Iannopolim nuncupatam; cepitque Regem Bulgarorum Borisem cum vxore & liberis, & Bulgarorum regnum extinctum, superatis ingenti prælio postea barbaris die sancti Georgii martyris, cui tanta victoria accepta lata fuit. Conuerso post hæc bello aduersus reliquos, qui se Drostoli munierant, ancipiti periculo & certamine diu multumque pugnatum, donec diuinum auxilium certis signis Romanis adfuit, quibus adiuti vicere penitus barbaros. Quænam autem fuerint diuina subsidia ea refert Curopalates: Fertur, inquit, diuinam opem tum Romanos esse consequutos, turbo enim quidam à Noto vento in ora Scytharum cõstitit, haud permittens eos captis vti in bello consiliis. Et quidam vir conspectus est ab omni Romanorum exercitu equo albo vectus in antesignanis pugnare, hostiũque cõmouere ac perturbare phalanges, nulli prius aut postea cognitus, quem aiebant vnum esse ex gloriosis martyribus, Theodorum videlicet, quibus tutoribus ac propugnatoribus cõtra hostes vtebatur sẽper Imperator. Etenim forte accidit, vt hoc præliũ ea die cõmitteretur, qua celebrare memoriã Militis consueuimus. Cum & mulier quædam nobis Byzantii, supremæ potestatis, per visum illud ita esse confirmabat vna ante congressum die, in somnis sibi visum Dei genitricem præsto esse, & cuidam militi dicentem audire: Domine Theodore meus ac tuus Ioannes in periculo versatur: ad eius auxilium propera. Orto sole eadẽ mulier vicinis rẽ patefecit Et quæ visa sunt, hæc fuerunt. Funduntur rursus Scythæ, qui clausas vrbis portas comperiẽtes à Scleto Duce per planitiẽ dissipati, mutuoq; con-

Ioan. Curopalat. in hist. Græc. apud Baro. to. 10. an. 971.

Io. Zemiscę expeditio in barbaros.

Botises Bulgarorum Rex bello captus cum suis.

Theodorus martyr pugnat pro Romanis.

D. Virginis ope vincuntur hostes.

Gratitudo I. Zemiscæ Imp pro victoria.

culcati interfecti sunt, & à Romanis cæsi numero infiniti vulnerati autem fere omnes. Martyri autem debitum reddens honorem Imperator, & auxilii præmia rependens, templum illud, vbi sanctum eius corpus conditum est, à fundamentis euersum, maius, pulcherrimumque ædificauit, attributis ei magnificis possessionibus, quod etiam pro Euchanen. Theodoropolim appellauit.

IV. *Pelagius Princeps ope Genitricis Dei* MARIÆ *victoriam contra Alchamanum reportat.*

Ex Luca Tudensi & Roder. li. 4. c. 1. Baron. to. 9 annal. ad annum Christi 718.

Omissis Orientalibus ad Occidentales veniamus, quibus æque atq; aliis in bello fauit beatissima mundi imperatrix. Era enim septingentesima quinquagesima sexta, inquit Tudensis, hoc est, anno Domini 718. Astures omnes in vnum collecti super se Principem erexerunt Pelagium. Fuit iste Regis Theodorici Spatarius, qui fugiens impressionem Saracenorum, cum suis in Asturios se cõtulit montes. Cum autem auditum esset à Saracenis Hispaniam occupantibus, id magna audacia esse præsumptum, in eum acies mouent, sed primũ insidiis ipsum appetendum putarunt, misso ad ipsum Oppa Archiepiscopo Toletano Witicæ Regis filio, qui magnis pollicitationibus deditionem ei suaderet. Ad quem Pelagius ita respõdit: Tu, inquit, & Christi Ecclesiam deiecisti, & propter scelera patris vestri, qui peccare coegit totam gentem Gothorum, reliquit Dominus Ecclesiam suam. Et quia Deo facile est saluare siue in paucis, siue in multis, nos de misericordia Dei confidentes, cõmittimus ad Dominum Deum nostrum, vt fidem Catholicam conseruemus, quem vos spreuistis, & pater vester. Est enim Ecclesia Dei sicut luna, quæ aliquando apparet plena, aliquando valde diminuta, & iterum reuertitur ad plenitudinem primam. Ecce in ista tinaba (spelunca loci natura munita illic erat, vbi cum suis Pelagius degebat) hodie inclusa est maxima pars militiæ Gothorum; sed egredietur ex illa, dante Domino semen, quo genus Gothorum, vt erat, Christo in tota Hispania restauretur. Et quia deuotam eam habemus, apud Deum Patrem & Dominũ nostrum IESVM CHRISTVM totam spem nostram ponentes, hanc multitudinem paganorum, quibus ducatum præbes, despiciemus. Confidimus enim per intercessionem gloriosæ Virginis genitricis eiusdem Domini IESV CHRISTI saluari; & ipsa adiuuante, quæ mater misericordiarum est, gentem Gothorum de paucis, qui sunt in ipsa spelunca, restaurari, sicut ex paucis granis infinitæ segetes germinantur. Quibus dictis Pelagius, & qui cũ eo erant, tanto hoste perterriti incluserunt se in speluncam, beatæ Mariæ suffragia expetentes, eius ibi memoriam venerabantur, & pro recuperatione Christianorum orationibus insistebant. Videns autem Oppa, quam Pelagius cõfidentiam in Domino posuerunt, reuersus ad Ismaelitas dixit: Properate ad speluncam, & pugnate fortiter, quia vt ex verbis eius comperi, nisi per gladium pacem cum eo habere non possumus. Alchaman illico fundibulariis & sagittariis & iacientibus iacula portam speluncæ ferire præcepit. Tunc cerneres intermixtis iaculis sicut densissimas pluuias euolare contra beatam speluncam. Sed in hoc turbine iaculorum & lapidum, qualiter diuina manus, quæ percutit & sanat, pro Christianis pugnauerit, exemplo poterit aduerti, quod lapides & iacula & sagittæ à Saracenis emissa contra eos retorquebantur, & maximam Saracenorum multitudinem prostrauerunt. Barbari autem vbi non solum ad peragendum negotium quod volebant, se nihil proficere, sed maximam suorũ partem vident prostratam armis, confusi & turbati retrocedendo, speluncam oppugnare destiterunt. Pelagius ad prælium Dei gratia & fortitudine roboratus, cum tantam multitudinem hostium prostratam aspiceret, reliquos superaturus Saracenos aggressus de spelunca stricto ense inuadit vbique. Statim Oppa captus est & Alchaman cum viginti millibus Saracenorum interfectus. Sed nec sexaginta millia quæ remanserant, Domini vindictam euadere potuerunt: siquidem cum per verticem montis Ansenæ fugam arriperent, atq; per concaua petrarũ & deuia loca adueniebant, & venire vellent ad supercilium montis, dum graderentur secus flumen Deuæ, diuinum numen oppressit eos: vnde cum idem flumen inundatione aquarũ propriũ alueum excedit, multos ex eis occidisse, signa armorum & ossium euidenter ostendunt. Vere Deus impleuit tunc fusius illud quod Paulus dixit: *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari super id quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere.* Tam gloriose egit Deus tum cũ populo Christiano, vt in primo Israelitico, cui Deus cum paucis de multis dedit semper triumphare, talis victoria inuenitur: sicque Pelagius Regulus tenuit regnum decem & octo annis. Porro spelunca illa Dei genitricis memoriæ dicata est, eius quoque nomine nuncupari cœpta, dictaq; sancta Maria de Couadonga.

Ecclesia lunæ comparata.

B. MARIAE auxilio Pelagius Regulus Gothos superat.

Miraculum.

1. Cor. 10

V. *Narsetis victoriæ insignes auxilio B.* MARIAE *habitæ.*

Procop. de bello Goth. lib. 3. Euagr. 4. 23. Nic. 17. cap. 1 in fine. Agath. l. Baro. an. 568. to. 7

Narsetem electum à Cæsare Iustiniano militum Ducem, virum pietatis omnis genere præstantem, consilio manuque promptum, minime prætereibo, quem ob insignem eius pietatem de Totila Gothorum Rege plenam meruisse, desperatis iam plane rebus, victoriam scribit Procopius; idipsum attestante Euagrio atque Nicephoro, istis repetitis verbis: De Narsete, qui familiariter cũ eo vixere illud perhibent, ita ipsum ex diuino numine pependisse, atque id omnis generis pietate coluisse, & Virginem eandemque Dei genitricem ita veneratum esse, vt illa manifesto ei apparens, quando prælium committendum esset, præciperet; neque illum facile prius in aciem descendisse, quam tempus opportunum ab ea cognouisset. Eiusdem elogium profert

Apparit. B. MAR.

Paulus

De Geſt. Longobar. l.2.c.3. Narſetis pietas.

Paulus Diaconus: Erat, inquit, vir piiſſimus, in religione Catholicus, in pauperes munificus, in reparandis baſilicis multum ſtudioſus, vigiliis & orationibus in tantum ſtudens, vt plus ſupplicationibus, quam armis bellicis victoriam obtineret.

VI. *Stephanus Vngar. Rex initio belli ſeſe B.* MARIÆ *commendat diuinum auxilium implorans.*

Anton. Bonfin. de r. Vngar. 10. Dec. 2.

Stephanus Vngarorum Rex cum aliquando hoſtium iniuria laceſſitus, bellum ad ſuos tuendos neceſſarium pararet, in prim s operam dedit, diuinam vt opem manibus & corde ſurſum erectis imploraret, ſimulque Mariæ, tanquam Matri & Dominæ ſuæ, vim ab hoſtibus illatam ſuppliciter ac religioſe commendaret: Si placet tibi, inquit Domina mundi, tuæ partem hæreditatis ab inimicis deuaſtari, & nouellam Chriſtianiſmi plantationem diſſipari, ne, quæſo, ſinas illud imputari diffidentiæ meæ, ſed potius diſpoſitioni voluntatis tuæ: Si quid commiſit culpa paſtoris, ipſe luat: Oues, quæſo, inſontes ne patiaris affligi.

Precatio Stephani Regis ad B. Virginem.

VII. *De ciuitate Tornacenſi ab obſidione hoſtium per interceſſion m B. Virginis liberata.*

Ex Archiuis Eccl. Cathedr. Torn. an. 1340.

Tornaci olim in Eccleſia B. Mariæ quam plurima fuerunt per interceſſionem B. Virginis facta miracula. In cæteris illud memoria digniſſimum eſt, quod Ciuitate obſeſſa contigit. Anno Chriſti milleſimo trecenteſimo quadrageſimo, graui obſidione compreſſum eſt Tornacum, & ad vltimas anguſtias redactum. Eapropter Clerus populuſq; ſuis viribus diffidentes, lacrymarum imbre perfuſi, ac precibus inſiſtentes, claues vrbis ad ædē ſacram Deiparæ Virginis detulerunt, ſeque ipſos, ſuæque Neruiæ defenſionem pientiſſimæ ac potentiſſimæ Matri commiſerunt. Suſcipit illa preces pro ſua in Neruios pietate. Nocte enim inſequenti tantus timor hoſtes inuaſit, vt ſpoliis dimiſſis fugam dederint omnes: ſicque reddita vrbi libertas eſt. Hoſtes porro obſeſſæ ciuitatis ſceleris ſui pœnas haud diu poſt dederunt, peſtilenti quodam & ardenti igne inflammati: Sed deducti ad ædem Deiparæ, ſubſidium ab ea viſibiliter receperunt; redditi nimirum priſtinę valetudinę pallio virginis extinguēte ignes.

Seruii obſeſſi B. Virgin. ope liberati.

Miraculum

VII. *Seruor um ſuorum partes in certamine tuetur beata Dei Mater.*

Abo Boz. de ſignis Eccl. Dei, l.9.c.10.

Inter recentiora illud in Indiis Occidentalibus vbi religio Chriſtiana propagatur, adiutrice Deipara contigit. Inſula Cuba eſt è maioribus, quas Oceanus in iis oris circumdat. In hac regulus quidam victorias multas eſt conſecutus aduerſus finitimos populos, non alia ratione, quam quod vſus eſt Chriſtiano quodam Duce copiarum ſuarum. Is autem pergebat in hoſtes geſtans in pectore imaginem Virginis, ac protinus illos in fugam verſos ſuperabat. Cumque diſſenſione orta inter Indos, præſtantior foret imago Mariæ, an vero Indicorum deorum, idcirco ad arma veniretur, cōuenere, vt in lata quadam planitie duo iuuenes hinc inde brachiis ad terga ligarentur arctiſſime, & duo quidem nomine Mariæ ab aduerſaria parte vinculis obſtringerentur, duo vero Indicorum Deorum nomine ſimiliter ab alia parte: quorum vero manus ſponte ſoluerentur, ii victores eſſent, ac pro veritate crederentur pugnare. Res ita acta & continuo innumeris videntibus inclamante Regulo, *Aue Maria*, adſtitit Matrona mirabili maieſtate, quę ad ſuos appropinquans, & virga manus tangens, illos exſoluit, vinculaq; ſe ad alios duos ex aduerſo poſitos deuinciendos continuo cōtulerunt. Quo peracto, viſum eſt idem certamen renouari: ac rurſus idem mirabiliter euenit. Hoc paſſim diuulgatum plurimos ad Chriſtum traduxit.

Imago pectore portata tempore belli.

B. Mariæ præclarum miraculum in Indiis Occidentalibus.

TIT. XLIII. B. Virginem Deiparam ſeruis ſuis ex hac vita migrantibus pręſto eſſe.

Filio ſuo, IESV CHRISTO, *Domino, ac Redemptori noſtro in cruce pendenti & animam agenti adſuit benigniſſima Virgo* MARIA. *Io.c.19.24.*

EXEM. I. S. *Arnulphum Sueſſionenſem moribundum certiorem facit de vita futura felicitate B. Deipara.*

I. Liſiard. Epiſcop in vita S. Arnulphi cap. 49. apud Sur. Aug. 5.

MOrti vicinus Arnulphus Sueſſionen. Epiſcopus, beatum Petrum Apoſtolorū principem vidit, affirmantemque audiuit, quæ peccaſſet, eſſe remiſſa, & ianuam vitæ patere. Petrum lætiſſimi nuntii auctorem comitabatur ingens beatorū modulantium cœtus. Eundē Arnulphum ſignifer ſanctus Michael Angelico exercitu conſtipatus inuiſit, ſeque Arnulpho in cœlum ducem futurum ſpopondit. Denique feliciſſimum Epiſcopum beatiſſima Deimater ſua præſentia recreauit cum agmine virginum glorioſo, Arnolphi animam ad Superos abituram prædicens, & eorum gaudiorum fore participem, quibus exultant, cæli ciues, ipſo die Virginis in cœlum aſſumptæ.

Arnulpho morituro apparet B. Maria, aliique Sancti.

II. *S. Radbodum Traiectenſem grauiter laborantem beatiſſima Dei Mater confortat, animatque ad bonum.*

In vita eius c.12. apud Sur. Nouem. die 29.

Huic affine eſt, quod de Radbodo Epiſcopo Traiectenſi legitur. Cum aliquando grauiter decumberet, ita vt omnem viuendi ſpem abiiceret, beatiſſima Dei genitrix ſemperque Virgo Maria, ſubſequentibus ipſam ſanctis virginibus, Tecla & Agnete, multa luce coruſcus ei apparuit totum cubiculum ſplendore perfundens. At ille tanta viſione valde perterritus, loqui præ timore nihil potuit, & propemodum exanimatus eſt. Tū vero Porta ſalutis, Domina mundi conſolationis medicinam ei adhibens, omnemq; non modo timorem ſed etiam languorem depellens: Ne timeas, inquit, Radbode, certus eam te intueri, cui crebro ſupplices offers

Beatiſſima Virgo Dei mater S. Radbodo apparet.

Salutiferum crebro inuocate B. MARIAM.

Preces. Non ego te mea dedignor cõsolari præsentia, qui in tuis ad Deum precibus mei semper memoriam vsurpas. Noueris autẽ, nihil ex hoc morbo tibi imminere periculi, sed curatum te iri, nec tamen diu postea in carne victurum. Securus esto tui: vigilare & operari ne cesses, sed perge vt cœpisti. Sub his verbis repente splendor ille disparuit; sed permansit diu odor gratissimus: & morbus omnis plane ablatus est. Hæc cum ille clam quibusdam è suis exposuisset, (neque enim, se viuo, cuiquam voluit ea innotescere) simul etiam formam, habitũ ornatum sanctissimæ Virginis illis explicauit, addens pulchritudinem eius neminem satis posse admirari: sanctas autẽ virgines Teclam & Agnetem, tam ex vultu, quam vestitu potuisse dignosci.

III. *Adulpho, Franciscani Ordinis religioso moribundo adstat Christi Domini Mater.*

Hierony. Plat. l. 1. de bono stat. relig. c. 31.

Simile etiam quoddam eiusdem Virginis beneficium extitit in Adulphum Franciscanum, qui cum relicto Alsatiæ principatu sanctam & humilem in illa familia vitam egisset, moribundo denique astitit hæc communis omnium religiosorum patrona, ac mater, innumerabilium Angelorum comitatu stipata, eumque trepidantem ita confirmauit. Quid times fili? aut cur ob imminentem mortem angeris? Veni securus, quoniam filius meus, cui fideliter seruiuisti, dabit tibi coronã gloriæ. Quibus ille Virginis verbis, & aspectu adeo recreatus est, vt omnis horror mortis in ingentẽ lætitiã versus sit.

IV. *Quomodo S. Stephanus Vngarorum Rex iam moriturus se Regnumque suum B. MARIÆ commendarit.*

Cartuit. in vita eius c. 21. Sur. 20. Aug. to. 4. & Baron. tom. 11. an 1038. 27. 18.

S. Stephanus Vngarorum Rex, cuius eximiam sanctitatem frequentibus post mortem miraculis Deus commendauit, sentiens adesse migrationis tempus, accersitis Episcopis, & primoribus palatii, Christiano nomine gloriantibus, primũ tractauit cum eis de substituendo Rege; deinde paterne admonuit eos seruare Catholicam fidem, quam accepissent, amare iustitiam, fraternæ charitati studere, humilitati dare operam; ante vero omnia nouellæ Christianismi plantationi curam & solicitudinem adhibere. His dictis manus & oculos ad cœlum erigens, Regina cælorum, inquit, mundi inclyta Reparatrix, tuo patrocinio sanctam Ecclesiam cũ Clero & Episcopis, regnumque cum Primatibus & populo, tuis precibus commendo. Quibus nunc vltimum vale dicens, animam quoque meam tuis manibus committo. Instabat tunc præcipua solennitas & lætus Angelis & hominibus Assumptionis beatissimæ Mariæ dies, in cuius audiis, vt sui corporis fieret dissolutio, precibus à Domino contendit lacrymis & gemitibus impetrauit, sperans cumulatioris misericordiæ se spem habiturum. Aderat ergo felix ille dies eius obitus mox felicitatis aliquã accessionẽ habiturus, circumstant cũ Clero Episcopi, cum ministris Principes & Comites. Rex in medio iacens sacram percepit vnctionem, sanctamque animam corporis & sanguinis Christi recreatam viatico, anno Dominicæ incarnationis * MXXXIV. in manus perpetuæ Virginis & sanctorum Angelorum, æternæ quietis beatitudini inferendã tradidit. * XXXVI

B. MARIÆ se commendandum in morte.

V. *Quomodo B. Virgo Carolo S. Brigittæ filio in hora mortis sit opitulata.*

Ex Reue... S. Brigit. ... minatis i... Concil. Constant per Card. Turrec. iussu Co... lij, ab eoq approbat... Ioan. O... to. 4. conc...

Contigit aliquando eos deuiare, qui ad Mariam Deiparam singulariter sunt affecti, quos tamen illa sic reducere solet, vt præclare vitam finiant. Cuius rei memorabile admodum exemplum nobis scripto reliquit beatissima Brigitta in suis reuelationibus in hæc verba: Fuit B. Brigittæ filius, cui nomen Carolus, iuuenis ætate & moribus, militiæ deditus qui ea in ætate mortuus est. Anxia erat Brigitta de filii æterna salute, quam hac visione Christus Dominus consolatus est. Vidit tribunal iudicis; & in eo Christum sedentem, ad cuius dexteram Maria mater erat. Accessit dæmon ad iudicium, & ait: Iuste iudex adeo iustus tu es, vt sperem me à te obtenturum, quod iuste petiero, etiam si contra matrem tuam petam ego inimicus tuus, iniuste illa mecum egit in morte Caroli in duobus, quorum illud primum fuit, quod die vltima vitæ illius illa cubiculum eius ingressa est, eique adfuit in extremis laboranti, meq; illa die inde expulit, nec vllo modo passa est eo me ingredi, vt tentare Carolum possem. Qua in re manifeste vim intulit mihi, ius n. mihi à te concessum est homines tentandi, maxime tamen postrema die, qua vniuersum hominis negotium conficitur. Iube ergo animam illius in corpus redire, & per diem mihi cõcedatur, vt tentem eum. Quod si euaserit, mihique viriliter restiterit, saluus sit: nunc vero iu e salutem consequutus non est, sed iniuria. Secũdo vero mihi à matre tua irrogata iniuria hæc fuit, quod cum ego tanquam apparitor debeam animas in iudicio præsentare, ac accusare, mater tua animam Caroli corpus exutam inter brachia recepit, ad iudicium tuum detulit, meque iudicium intrare prohibuit, & eum accusare iudiciũque sine parte actum est, quod contra omne ius est. Respõdit Maria licet dæmon pater esset mendacii, ibi tamen vera dixisse, quia coram veritate prima ageret, eamque præstitisse ea animæ Caroli beneficia præclara, eo quod ille in vita eam summe dilexisset, omnique fide se illi commendasset, & insuper summe eum lætatum de bonis Mariæ, & pro ea vitam fundere paratissimum; in eumq; ille tanto erga eam affectu fuisset, debuit illa in morte illi adesse & hæc in eum beneficia conferre. Respondit iustissimus Mariæ filius: Mater mea in regno meo principatur, non vt alii electi: sed tanquam Mater, Regina ac Domina, & proinde potest dispensare in legibus à me latis, cũ iusta intercesserit causa; iustissima vero fuit causa, vt cum anima Caroli dispensaret, sic enim honorandus erat, qui matrem meã tanto dilexisset

B. MARI... peccator... defendit hora mortis.

lexisset affectu, & ea erat morte donandus: quare super hac causa perpetuum silentium dæmoni indictum est. Qua reuelatione intellexit beata Brigitta, filium suum in cælesti regno commorari, adiutrice Maria, propter ipsius in illam eximiam deuotionem. Eam ergo nos imitemur, vt simili beneficio perfruamur.

VI. *De quodam milite cæso in bello, qui cum fuisset addictus cultui B. Virginis, mori non potuit nisi confessus.*

...nt. Bonfin. ...rum Vnga ... Deca 3 l. ... Pet. Thyr. locis in... ...part. 1. ...14.

Referri huc etiam potest incredibile illud miraculum, quod mediatrice beatissima Virgine in Valachiæ campo quodam obseruatum est, post cruentam admodum pugnam inter Dean & Merchen eodem genere natos, & de Valachiæ dominatu contendentes Principes. Verba auctoris ascribimus: Secundo, inquit, tertio ve anno, cum plerique in eum campum descendissent, vbi patratam stragem fuisse memorat, editissimumque cadauerum aceruum spectarent, emissam inter ossa vocem subinde exaudiuere, suauissima IESV CHRISTI Saluatoris, & diuę Mariæ virginis nomina resonantem. Admiratio simul & pauor hos incessit. Cum ad verba subticuissent eadem paulo post, quasi difficulter expressa, accepere. Dum vocem inter ossa disquirerent, portenti, desiderio succensi loquax inter cadauera caput inueniunt. Quod vbi homines sibi adesse agnouit: Quid tam, inquit, stupidi hic statis viri? Christianus ego sum, & magnæ Matri D. Mariæ semper addictus, inexpiatus, inconfessusque in hoc bello occubui. Magna Dea, in cuius tutela vitam degi, me æterni supplicij reum esse non patitur. Hæc me adhuc linguæ compotem seruauit, vt & delicta fateri, & animam sacris rite Apostolicis lustrare queam: proinde sacerdotem, qui confessionem exaudiat, & me expiatum reddat, accersite, quæso. Rogatus, quo tantum à Dea beneficium promeruisset, respondit: Peculiare sibi id in vita fuisse numen, se septena quotannis in vita sua festa reuerendissime celebrasse, religiosissimisque jeiuniis ex pane duntaxat & aqua decorasse: sacris fuisse quam studiosissime operatum: illi tantum numini cunctas animi vires dedicasse. Accersito è pago proximo sacerdote, confessionem rite transegit, & impetrata erratorum omnium remissione, acceptaque nouissima lustratione, id defuncti caput repente conticuit, perpetuoque quieuit.

...les addi... ...s B. Vir... ...ini con... ...ius mori ...uit.

...nia in ...norem ...orum ...Virgin. ...are fru... ...rum.

VII. *Vt sanctissima Virgo Deipara cultori suo diuo Dominico morienti adfuerit, eumque in cælum receperit.*

...ntou 3. ... Chron. ... 3. cap. 4. ...

Sanctissimam Virginem Deiparam suo cultori Dominico morienti adfuisse, eiusque felicem animam in cælum recepisse, diuina quædam visio eiusdem gregis fratri Gnalæ viro optimo, qui Brixiense cœnobium eo tempore gubernabat, facta demonstrauit. Nam qua hora animam agebat Dominicus, Gnala dulci somno consopitus cæli quendam quasi hiatum aspexit; per quem candidissimæ scalæ submittebantur, quas hinc Christus, inde Christi Mater sanctissima, summa earundem apprehensa parte, manibus fulciebant: per has admotas scalas descendebant, ascendebant, ibant vt per Iacobæas olim cælestes Angeli. Erat in imo sedes, & in ea quidam Prædicatorum habitu facie velata. Scalæ sensim ac leniter à Christo & eius Matre sanctissima sursum trahebantur: eodem pariter nutu sedes illa ferebatur in cælum, illeque simul qui in ea velatus atque contectus requiescebat, comitantibus Angelis & triumphum agētibus, vbi & scalas & eum, qui sólio collocatus erat, Christi, Deiparæque manus in cælum prorsus intulerunt: illa cæli quasi discessio coiuit, clausumque omnino est, quod esse apertum videbatur. Dilapsa visione Gnala Bononiam properat, illaque eadem, qua rem tantam hora viderat, sanctum Dominicum Patrem suum comperit ex hac nostra mortalitate ad cælum migrasse.

VIII. *Vt B Virgo adolescenti Sodalitatis in morte subuenerit, dæmonesque abegerit.*

Fr. Bencius in an. Societ. in hist. colleg. Germ. Romæ. 1586. & Io. Bonifac. in hist. Virg. l. 4. c. 18.

Romæ Henricus ab Halden Canonicus Treuirensis pari morū elegantia & nobilitate adolescens, cum ab extrema pueritia septem annos in Collegio Germanico egisset, instanter requisitus à suis reditum parabat in patriam, sed veram illi patriam Deo destinante incidit in febrim, quæ octauo die attulit mortem. Monitus à sacerdote de necessitate vltima (iam ante se generali confessione præmunierat) ad Apostoli Andreæ corpus quod Malphi colitur, pro valetudine peregrinationem vouet; certam dein pecuniam ad crucem argenteam ponendam in æde sancti Apollinaris (is est Collegij patronus) itemque ad pallium, quo altare operiretur Deiparæ Virginis, in cuius erat sodalitio, reliquit. His rebus ita dispositis, eum somnus multis præsentibus oppressit. Post paulo euigilans accersito sacerdote, qui erat ei à confessionibus: O pater, pater, inquit, quæ ego vidi? Quæ interrogat ille. Quæ nec oculis, nec auribus, sed nec vllo sensu percipi possunt. Tum, cum mouisset expectationem, & jungerentur omnium preces, subiecit; inter attonitum, lætumque, sed læto propior: Salus mea fuit in angusto, at benignitas B. MARIÆ Virginis, sanctorum Andreę & Apollinaris & martyrum nostrorum tutelarium in tempore mihi succurrit. A dæmone sum ductus ad judicem: magna vis, cum solus essem, circumstitit accusantium turba varia crimina obiectantium, jam jamque exactor supplicij me pertrahebat ad gehennam, & cum abesset prope nihil, quin essem miserrimus, astitit misericordiæ parens, ad illos conuersa: Quo vos istum, aut quid vobis cum illo, qui tot annos mihi in mea Congregatione seruiuit? Consecutus deinde S. Andreas, eūdem indignans titulum obtendebat mei patrocinij, quum voueram ad eius tumulum peregrinatio-

nem:

nem: sanctus postremo Apollinaris, cum cæteris Martyribus, quorum sacrosanctæ reliquiæ sunt in æde nostra, vim inhibuit aduersariorum, memorans crucem, quam proximè mandaui faciendam. Ita quæ Deo est gratia, periculo simul somnoque solutus sum. Hæc cum dixisset exultans, quarta fere post hora animam reddit.

TIT. XLIV. De sodalitate Deiparæ Virginis.

EXEMP. I. *De Sodalitate Rosarij in honorem beatæ Virginis à S. Dominico contra Albigenses hæreticos instituta.*

P. Francis. Veron. cap. 2. Manual. Sodalit p. 4.

NObilissima illa Rosarij Sodalitas à B. Dominico Ordinis Prædicatorum fundatore contra Albigenses circa partes Tolosanas primum instituta fuit circa annum Domini millesimum ducentesimum decimum sextum, ac deinceps per Europam vniuersam egregie propagata. Cuius id initium fuisse refertur. Cum Italiæ, & Galliarum finitimæ partes hæresum nebulis, & Albigensium maxime, in ditionibus Tolosanis, & circumcirca positis Prouinciis misere corrumperẽtur, ad eas excidendas B. Dominicus Spiritu sancto afflatus, ad eam, quę cunctas hęreses (vt canit Ecclesia) sola interemit, mentibus, animisq; confugiendum credidit. Itaque pium per calculos aut orbiculos orandi modum, quod Rosarium dicimus, omnibus etiam ignaris ac rudibus peruium instituit, quo noua hac precandi forma, pulsatis hęresum tenebris, noua lux Catholicæ fidei aperiretur, ipsiq; fideles in alios quasi viros euaderent. Nec eum fefellit opinio: ita enim obuiis omnium vlnis exceptus est hic precandi ritus, ita eo contriti Albigenses, vt excitata quamprimum vtriusq; sexus pia sodalitia sint, & maximo Christianæ religionis bono, quod sanctus vir intenderat, & quidem multo opinione sua amplius, consecutus sit, Quo factum, vt Rosarij ritum & institutas sub Rosarij nomine Sodalitates, Summi Pontifices, magno sane numero, approbauerint, & Indulgentiis maximis ditauerint.

Sodalitas Rosarij à B. Dominico cur erecta.

II. *Quanto honore & amore Sodales beatissimæ Virginis prosecutus sit S. Anno Arch. Colon.*

Io. Bonifacius libr. 2. h st. Virg. cap. 14. ex hist. cuiusdã cœnobitæ Sigebergens. l. 1. cap. 29.

In sancto illo Iouis die, qui vltimæ Domini cœnæ sacer est, diuus Anno Archiepiscopus Coloniensis maximo febris ardore atq; æstu jactabatur, neq; tam dolori morbus erat, quam quod suorum pedes Christi exemplo abluere se posse desperabat. Itaque se totum dedit in preces, viresque ab immortali Deo ad illud obeundum munus gratum sibi & solenne postulauit: quarum se compotem fore certissime sperans puerum ad suos canonicos misit, qui celerem suum aduentum nunciaret; proinde se paulisper expectarent. Tardante Pontifice Canonici per nuncium de mora conqueruntur. Antistites Canonicorum querelis auditis charitatis igne febris ardorem superante surgit è lecto, ac se vestibus quam citissime induens ad ecclesiam properauit. Linteo de more præcinctus præter omnem spem & opinionem pedes lauare instituit, tum illa aqua, quã in peluim infuderat, tum lacrymis, quas ex oculis vberes effundebat, pedes lotos & lino tersit, & venerandi capitis capillis exsiccauit; Christum enim & Christi discipulam Magdalenam imitari cupiebat. Osculũ tandem singulorum pedibus infigens atque imprimens, humilitatis, charitatis, fortitudinis præclara dedit documenta. Cumque singulis ordinibus suus esset attributus locus, tamen illos, qui erant ex immaculatæ Virginis Congregatione, & quadã quasi familia, quam ipse fundarat, & Mariæ Dei matris ardentissimo studio coegerat, in certa quadam & maximè insigni sede collocauit. Hanc Marię Societatẽ intimo amoris sensu diligebat, amabat, ferebat in oculis, qui ex Virginis hoc sodalitio essent, illis potissimum oblectatus. Neq; illud solum Coloniæ, sed alia alibi à se constituta cum summa recordabatur, recensebat, ac recolebat lætitia & voluptate: duxq; eorum videtur fuisse, qui huiusmodi coitiones honorandæ Virgini variis in locis erexerunt.

Lotio pedum per S. Annonem Arch. notanda.

Sodales Congreg. B. MARIÆ quanti æstimandi.

III. *Nihil honorificentius esse in Iaponia, quam Sodalitio B. Virginis ascribi.*

Aloys. Fr[...] Relat. hi[...] Statu Ia[...] niæ ann.[...]

Circa annum Domini 1595. cœpit doctrina Christiana aliquamdiu intermissa in Iaponia restitui. Vt autem illa maiores haberet progressus, illud inter cætera pręcipuum ad istius vineę Dominicæ culturam quoddam attulit adiumentum, quod multis in locis, iisque primariis instituta sit Conceptionis serenissimæ Angelorum Reginæ Sodalitas, quæ sic Iaponiorum animos commouit, tantoque sensu & affectu illam complexi sunt, vt nobilissimi quique & omnium principes honorificum reputent, si nomen illi dare possint. Quocirca studiose laborant, non solum in eam inscribi, sed ita quoque vitam instituere suam legibus & exhortationibus consentaneam, vt in diuini seruitij via quotidie proficientes, se dignissimos fidelissima Imperatricis cælestis protectione præstent.

Sodalit[...] Concep[...] B. Virg[...] honora[...] à Iapo[...] bus.

IV. *Sodales adolescentes ob bellum & pestem in patriam dilapsi ope D. Virginis conseruantur.*

Ex lit. nuus an[...] Lugdu[...] Coll. D[...] Benefi[...] B. Ma[...] in Soc[...]

Adolescentes, qui in Sodalicium B. Virginis erant ascripti in Collegio Dolano, belli pestilentiæque tempore dilapsi, postquam rediere, narrarunt se diuinam sanctissimæ Matris tutelam suis quisq; in periculis expertos esse, quibus plane periisset, nisi præsentissimum eius auxilium præsto fuisset. Et nunc eo maiore studio ad sanctissimum eiusdem Virginis cultum pietatemq; quam maximo affectu retinendum excitantur: neque id verbo solum leuique significatione, sed toto vitæ genere, atq; in suscepta religione constantia sæpe declarant.

V. Pro-

V. Procraſtinans ingreſſum Sodalitatis punitur; agnoſcens culpam ſpondit ſe ingreſſurum, & conualeſcit.

Iiſdem lit. Germ. ſuper. in Coll. Oenip.

Negligentia ingreſſus in Sodalitium pœna.

Ciuis Oenipontanus grandis nati conſtituerat aliquot annis ante ad beatæ Virginis Sodalitatem ſe adiungere: ſed aduerſis maledicorum hominum rumoribus retardatus procraſtinabat. Is iter faciens cœnoſa & lubrica via prolapſus latus grauiter offendit; tum negligentiæ atque errati memor ſpondet B. Virgini, ſe cum primum conualuerit, curaturum, vt in eius Sodalitium adſcribatur. Vnde confeſtim ſentit benignæ matris opem: nam & dolore leuari cœpit, & non ita multo poſt plane conualuit.

Sodalis conſtantia.

Alteri eius jam Sodali familiares aperte denunciarunt, ni ab ea Sodalitate ſe abduceret, ſe neq; ipſum, neq; ipſius liberos amicorum numero eſſe habituros; neque ſi quid ipſi aduerſi accidat, vllam opem laturos. Tanto ergo, inquit ille, ſtudioſius in ſanctiſſimæ Virginis, quæ neminem deſerit, patrocinium me dedam.

VI. Sodalis rerum anguſtia valde preſſus, à dæmone tentatus mauult ſic in Sodalitio permanere, quam pecunia liberari.

Iiſdem litteris.

Alius ibidem è Sodalium contubernio rei familiaris anguſtia magnis difficultatibus jactatus eſt: nam à creditoribus quod ſoluendo non eſſet, bonis omnibus exutus in carcerem coniectus eſt. Ei nocte intempeſta dæmon humana ſpecie ſe viſendum præbet, plenum pecuniæ marſupium oſtentans pollicetur. Tantum quæ ſecum geſtaret petit vt abiiciat & Chriſti, matriſque eius cultum deteſtetur: percontanti quænam illa eſſent, quæ juberet abiici, non auſus plura. Ad collum, inquit, & in caligis quæ habes. Habebat ille ad collum agnum cereum & roſarium in pera caligarum. Negat conſtanter ſodalis ſe vnquam illi obtemperaturum; quin contentius B. Virginis, præſidiſque Angeli opem in poſterum imploraturum Denique poſt longam trium horarum altercationem infernus hoſtis victus abſceſſit.

Sodalitij ac eorum ſacra oſor dæmon.

VII. De mirabili animaduerſione in adoleſcentem Congregationis beatiſſimæ Virginis deſertorem.

Iiſdem lit. Germ. ſuper. ſub Coll. Ingolſt. Franc. Veron. Marianus Sodalis B. Mariæ lib. I. §. 4. 96.

Ingolſtadij adoleſcens nobilis, ingenij & corporis dotibus probandus Sodalium B. MARIÆ Virginis albo aliquando fuit aſcriptus. Is cum ætatis lubricæ ſpatia inoffenſo pede aliquamdiu decurriſſet, iniecta ſenſim animo rerum illecebra habenas paulatim cœpit cupiditatibus remittere. Inde prauorum incitamentis illectus liberioris vitæ curſum iniit. Eoque vſq; conſuetudine prouectus eſt, vt quę antea magna veneratione coleret ſtudia pietatis ea demum riſui contemptuiq; haberet, nec quicquam illi magis cordi eſſet, quam vt per ſummam laſciuiam compotationibus, ac pergræcationibus tempus conſumeret, iiſq; genialiter indulgeret, quę illam vitam comitari ſolent, & vt miſer humanæ prauitatis venenum alius imbiberet, in aliorum Sodalium genio deditorum familiaritatem ſe penitus immerſit. Hi ad cæteram laſciuientis ætatis licentiam etiam illud addiderunt, vt ardentibus tedis aut ſarmentis accenſis, tanquam Oreſtem furiæ, modo hunc, modo illum ex ſuo numero eximprouiſo adorirentur, flammis circumſiſterent corpus amburerent, ni propere cœnam expediret. Cumque multos jam furioſa illa alea in orbem percurriſſet, die, qui Purificationis Virginis feſtum inſequitur, hunc miſerum nihil minus cogitantem ebrioſa illa turba tedatorum derepente opprimit, homini flammas admouet: cœnam exigit: paratur, expediuntur pocula, potatur in multam noctem. Poſtquam poculis indultum eſt ſatis, onuſti vino ad ſuos quiſque lares reuertuntur. Hic in ſuum ſe recipit cubiculum: & vt quieti ſe daret, veſtes detrahit, ad linteum induſium inde vino, ſomnoque victus, vt erat ſeminudus, in menſam, quæ poſita erat in cubiculo dormitabundus ſe acclinat, innixus cubito Interim miſero alto ſopore preſſo ardens candela caſu admota induſium inflammat, idque peruadit totum non ſentienti. Concepta flamma expergiſcitur, tandem ſemiuſtulatus Exclamat amens, horrendis vocibus familiam conciet. Cumq; ſe è flammis exuere non poſſet, humi prouoluitur, ſi forte preſſu corporis flammas oppimeret. Nihil proficitur. Flamma jam valida magis ſæuiebat, accurrunt familiares; miſerum adoleſcentem, quas fruſtra male vitarat ante cœnam, poſt cœnam flammis vident abſumi. Perculſi pauore, periculo tamen audaciam faciente, licet ſeram, aliquam tamen opem ferunt pertinaceſq; flammas qua poſſunt ratione reſtinguunt, conſumpta ſindone, cute corporis jam penitus ambuſta. Et eſt quidem ille præſenti periculo ereptus, ſed incendij vis tam alte viſceribus inſederat, vt nullis remediis coerceri potuerit, quo minus aſſatæ cutis tabes intus ſerpens, acerbiſſimo cum ipſius cruciatu etiam vitalia depaſceret. Itaque octauo die, eadem pæne hora, qua in eandem calamitatem inciderat, conſumptus eſt. Sane ea quidem vitæ licentia, totque ac tantis offenſionibus ſanctiſſima Mater irritata, eum, qui ſe aliquando in ſuam tradiderat clientelam, deſeruit. Tanti refert prima ætatis initia illius ſanctiſſimo cultui addicere. Quin tam acerbo oppreſſum caſu alumnum ſuum, quondam ſibi carum licet in præſens æſtu quodam abductum, ita ſua diuina luce illuſtrauit, vt ille ad ſe rediens eam ſe calamitatem, ſolutiſſimæ, quam duxerat, vitæ caſtigandæ diuinitus immiſſam fateretur. Ita ſummam dolorum acerbitatem, quibus vndique membra omnia continenter vrebantur, magna ſignificatione pietatis non patienti ſolum, & æquo animo, ſed etiã libenti pertulit, & cum in rebus omnibus toto illo tempore tum maxime, cum ad ſacramenta excipienda ſe pararet, magna ſigna dedit pietatis. Speramus eius animam, diuinæ ſinu matris exceptam,

Adoleſcens relicto Sodalitio viuendi licẽtiam ſequitur.

Flammis ambuſtus moritur Sodalitatis deſertor.

Pietas Dei matris in Sodales etiã diſcolos.

non alio fortaſſe, quam quo illi depaſta vita eſt, incendio ad ſui expurgationem eguiſſe.

TIT. XLV. De roſarij pietate admiranda.

EXEMP. I. *S. Clara orationes Dominicas lapillorum congerie etiam Domino annumerabat.*

In vita eius cap. 1 apud Sur. 12. Aug.

S. Clara virgo clariſſima in Sanctorum album ab Alexandro IV relata, poſtquam rerum piarum odore aſperſa vitam cœlibem agere cœpit, ſtudium orationis illi amicum fuit. Quia vero ſignacula quę nos roſaria vocamus, ad manum non habebat, quorum euolutione orationes Dominicas recitaret, eas lapillorum congerie Domino annumerabat.

II. *B. Mariæ gratiſſimam eſſe recitandi Roſarij conſuetudinem, & recitanti vtiliſſimam, ſi puro corde fiat.*

Ex Alberto Caſtellano lib. de Roſario. Guitrel. Baldeſan. li. 3. de virt. adoleſc. c. 12. Exemplum notatu dignum.

Laudatiſſima eſt inter Catholicos quotidiana recitandi roſarij conſuetudo. Oſtendit autem B. Virgo certiſſimis, plurimiſque indicijs, quam ſibi grata eſſet iſta pietatis exercendæ ratio: frequenter enim in periculis aut calamitatibus pręſentem eius opem experti ſunt, qui conſuetudinem hanc vſurparunt: In primis vero adoleſcens quidam, cui ſic aliquando B. Virgo apparuit, vt potionem illi ſuauiſſimam calice immundo bibere dare videretur. Admiratur adoleſcens, quid hoc rei ſit. At Virgo cui gratior puritas & ſalus animi eſſet, quam quod ab illo quotidie percurrebatur Roſarium: Vide, inquit, fili: preces roſarij tui ſunt mihi gratiſſimæ, ſed calix quo porrigis, eo quod tu minus puriter viuas, auerſioni mihi atque horrori eſt. Quibus verbis permotus ita eſt adoleſcens, vt continuo nouam & meliorem viuendi rationem iniuerit.

III. *Alanus Rupenſis annulo à Deipara Virgine donato ad roſarium prædicandum inuitatur.*

Ex Alano Rupenſi lib. quem compoſuit de Roſar. Io. Bonif. lib. 2. de hiſt. virginal. cap. 15.

Cum Roſarij roſæ defluerent, ac feruor intepeſceret, quem quondam Eloynus Carthuſianus accẽderat, quo ſæuiſſimam Germaniæ peſtem Roſarij medicina fugaret, quemque Diuus Dominicus omnium maxime inflammauerat, Deipara Virgo animorum medicinæ inuentrix, expultrixque morborum, Alano mandauit, vt Roſarij ſodalitates rurſus aggregaret; quo autẽ ad id muneris paratior & pronior redderetur, concionib. adiutricem ſe fore Virgo promiſit, edituramq; miracula: Quorum vnum annuli fuit, quem ex digito virginali detractum deque ſanctiſſimi ſui capitis crinibus capilliſque contextum Alano dedit induendum. Quo ille dono erectus, ac recreatus annos quindecim Roſarij concionator fuit, diuinoſque flores varijs mundi locis ſparſit, qui odorem ſuauiſſimum exhalarunt.

II. *De prole virtute Roſarij Blanchæ Reginæ à B. Dominico impetrata.*

Ex eodem Alano Seraph. Razius in hortulo exempl. tit. de B. MARIA §. 26. Blanchæ Reginæ prolem impetrat B. Dominicus.

Cum concionaretur Patriarcha D. Dominicus cum magno feruore in Regno Franciæ, Chriſtianiſſima Regina nomine Blancha rogauit ipſum, vt vellet ſibi orationibus à Deo impetrare filiolum: S. vero Dominicus reſpondit: Regina, te exhortor, vt recites Roſarium B. Virginis Mariæ, & compares tibi multa Roſaria, deſque iis, qui volent legere, promittens ipſi his verbis: Regina ſpera in Deo, quod ſi hoc feceris, & fueris deuota B. Virgini, Deus per ipſius preces, & aliorum, qui legent hoc Roſarium, dabit tibi filium ſibi carum virumq; Sanctum. Hoc facto deuota Regina tempore ſtatuto peperit filium qui fuit Chriſtianiſſimus Rex Ludouicus, inter ſanctos relatus, ob ſuam virtutem, opera, & miracula.

V. *De Alano milite Sodali B. Virginis, qui cum paucis Catholicis ingentem hæreticorum numerum eiuſdem B. Virginis auxilio fugauit.*

Ex eodem Alano Guliel. Pipinus tractatu de Roſario B. Virg.

Eodem tempore, quo idem B. Dominicus pugnaret contra hæreticos Albigenſes: & Rex Francorum Ludouicus nomine, pater ſancti Ludouici, armis eoſdem impugnaret, fuit in exercitu ſuo quidam miles de Britania oriundus, prope oppidum Dinauenſe, Alanus nomine, qui audita prædicatione beati Dominici mirum in modum commendantis confraternitatem Roſarij B. Virginis, in animo ſuo concepit effici Sodalis illius. Quod & impleuit: Nam per ſingulos dies dicebat deuote, & genibus flexis tria Roſaria, meditando quæ prius dicta ſunt: & illis ſimilia. Huic itaque militi Chriſti, & B. Virginis mirabilia contigerunt virtute huiuſmodi Roſarij ſeu pſalterij; Nam cum ſemel eſſet in bello cum valde paucis fidelibus, eſſetque à maxima multitudine hæreticorum concuſſus, ita vt jam fugatus reſiſtere vlterius non valeret, illi adfuit Mater miſericordiæ, Virgo ſanctiſſima Maria cum centum & quinquaginta lapidibus; quos, vt ſibi videbatur, contra hoſtes mirabili cum impetu coniecit, & ſic eos in fugam conuertit; nonnullos tamen in terram proſtrauit, & ſic cum tali victoria dictus miles cum ſuis liberatus eſt. Tandem ergo ad patriam ſuam reuerſus, cum valde potens eſſet, fundauit conuentum Dinauenſe Ordinis fratrum Prædicatorum, viuente adhuc beato Dominico: ibique receptus eſt ad habitum Ordinis, qui demum factus eſt Prędicator deuotiſſimus: Et tandem poſtquam variis in locis Pſalterium prædicaſſet, obiit in conuentu Aurelianenſi. Poſt cuius mortem, os, & manus inſtar cryſtalli claruerunt.

Sodalibus ſuis opitulatur beata Dei mater.

VI. *De litis ſententia in fauorem viduæ virtute Roſarij à Iudice prolata.*

Io. Bonif. hiſt. Virginal. lib. 2. cap. 15.

Mulier quædam inops, atque egens cum aduerſario potentiſſimo litigabat, cui pro opibus & gratia & litem prorogare & leuiſſimi judicis animum donis corrumpere licuit. Cum vero egentiſſima fœmina communi tenuiorum ſorte deprecatore ac patrono.

bono careret, ad eam Reginam confugere statuit, cui orborum, ac viduarum solitudo curæ est. Orataque virgine & recitato Rosario breui causam obtinuit, non tamen sine diuinę virtutis auxilio, & miraculo præclaro præpotentis Dei. Ter enim iudex iniquus sententiam ex scripto pronunciare aggressus, ter à Virgine reuocatur, & contra atque ipse vellet conuersa lingua secundum inopem mulierculam coactus est proferre sententiam.

VII. *De dæmone rosarii præsidio è corpore puellæ expulso.*

...x lit. Ludo-ci Frois de ...bus Iap. ...1596. ...artin. ...elrio de ...agia.

Nobilis quidam homo, olim magna auctoritate in hoc regno Fungano pollens, habebat filiam matrimonio cũ Gentili copulatã, cuius mater cũ tota familia quoq; erat Gentilis, nullus vero Christianus, nisi dictus nobilis, vir bonus & religiosus. Accidit filiam ex improuiso infirmari, & quidem intra sex dies vsque ad mortem: quidam aiebant à dęmone obsessam, propterea quod tam furiosos & insolitos gestus ederet vt ægre à duobus vel tribus hominibus teneri posset. Maritus & socer implorarunt opem Bonziorum, sed suis illi ritibus & nugis superstitiosis ne hilum quidem eam iuuare potuere. Verum quia fœminæ impendebat mors, certiorem reddidere eius parentem octodecim milliaribus inde disiunctum. Is celerrime aduolat, inuenit filiam quidem spirantem, sed mentis impotem, vt patrem suum non agnosceret. Pater illico mandat submoueri omnes Bonzios, aliosque Ethnicos lectum stipantes: ipse vero accepto Rosario ter Dominicam orationem & salutationem Angelicam aggreditur pronunciare: fœmina interim nihil mutauit, sed horribiliores potius gestus, quam prius, edidit, vt à multis teneri vix possit. Pater redit ad præsidium Rosarii; eo verberat tergum filiæ, dicens: Tu videre mihi dæmon aliquis, excede ex hoc corpore: & respondit dæmon: Non excedam Pater, vt erat homo virtute præstans, Rosarium iniicit in eius collum, dicens: Velis nolis, excedes. Tũ dæmon: Tollite, inquit, Rosarium, quia abscindit mihi collum, & tunc excessero. Respondit Pater: Minime tollam imo funes quosdam arripiens minatus est sic eum diuerberaturum, & sic excessit.

...sarii vis ...n oratio-...

VIII. *Dæmoni coronam beatissimæ Virginis displicere.*

...Annal. ...iet. an. in ...13. de ...uincia ...ex. cana.

Adolescenti cuipiam, quem diabolus omni ope irretire conabatur, confessio saluti fuit. Hunc dæmon primo oblata eximia mulieris specie illexit, blanditiisque captum extra Vrbem in remotissimum ab arbitris locum multa iam nocte seduxit. Ibi hominem magnopere monere, orare, postremo imperare, vt B. Mariæ coronam, quam circumferebat, statim abiiceret, si sua forma frui vellet; mirari adolescens, qui corona in veste abdita illi suboluisset cur tantopere B. Virginis cultus inuisus esset. Ad extremũ suspicatus id quod erat, illũ diabolũ esse; omnino negat se id esse facturum. His Satan vbi nihil impetrat, ira furens, abiecta mulieris forma, sese in horribilem beluam conuertit, & vnguibus, cornibusque attonito rei nouitate adolescenti exitiũ minatur. Sed furor vltra minas progressus non est, B. Maria belluæ impetum prohibente; ille autẽ metu quidem exanguis sed tamen incolumis, sese inde proripuit. Nibilo secius illi dæmon alias aliis spectris insidias struere institit, ac modo aurum, modo voluptatum illecebras obiiciens, incautum subinde captabat. At ille vt se aliquando his molestiis, ac periculis liberaret, nostrum sacerdotem adire constituit: Huius suasu sacramentis armatus omnes importunissimi aduersarii conatus elusit. Ita adolescens B. Virgini deditus eius secundum Deum ope præsens periculum vitauit.

...sarium ...moni ...iosum.

Adolescens qua ratione vincit dæmonem.

IX. *De facillima & vtilissima Rosarii orandi ratione.*

Doctissimus vir Martinus Nauarrus, cum sexaginta amplius annos consuetudinẽ habuisset quotidie recitandi rosarii, negat se melius quicquam hac exercitatione reperisse: vt antequam decadem aliquam inchoes, mysterium, quod in ea meditandum est, breuiter in memoriam reuoces; retinendũ postea, dum decadem absoluas. Deinde sub initium orationis Dominicæ, Deum velut præsentem animo subiicias, vt Patrem sub initium salutationis Angelicæ, B Virginem, vt matrem absoluta decade, quasi animi recreandi causa, hisce verbis ad gratulationem te excites, Decies millies te benedicant; Virgo Mater gloriosa Maria, omnes Angeli, & Archangeli, &c. cum quibus speramus te aliquando cernere, colereque in cœlo, Amen. Deinde post secundam decadem, Vicies millies te benedicant, Virgo Mater gloriosa, omnes sancti Patriarchæ, Innocentes, & S. Ioannes Baptista, & omnes Sancti antiqui Testamenti. Post tertiam. Tricies millies te benedicant Virgo Mater gloriosa, omnes sancti Apostoli, Discipuli Domini, Euangelistæ, omnes Martyres gloriosi, &c. Post quartam: Quadragies millies te benedicant Virgo Mater gloriosa † S. Anna mater tua, & Mariæ sorores tuæ amicissimæ tibi Magdalena, Martha, & omnes sanctæ Martyres, Virgines, Viduæ, cõiugatæ, cum quibus speramus te aliquando cernere, colereque in cælo, Amen. Atque hæ gratulationes repetendæ, tum in prima Rosarii parte, quæ læta mysteria B. Virginis continet: tum secunda, quæ luctuosa; tum tertia, quæ gloriosa, in singulis decades suis laudib. distributis.

Martin. Nauar. Miscellaneo. 24.

† oẽs SS. Confess. Epi Doctores, Relsi, Monachi Ertæ, Virgs, Vidui, Coniugati &c. Post quintã Quinqs millẽs te bñt V. M. glsa MARIA, S. Anna †

X. *Impugnantes Rosarii pietatem horrendis modis puniuntur.*

Anno Dominicæ incarnationis millesimo quadringesimo septuagesimo secundo, senescentem Rosarii pietatem D. Dominici sectatores, iubente Deipara, Coloniæ renouandam curarunt. Procedẽte eorum industria, & Sodalium augescẽte numero prospera Rosarii principia duob. illius vrbis cõcio-

Ioannes Lopesius lib. 1. de Rosario c. 15. Anno Do. 1472.

natoribus ingrata & iniucunda fuerunt. Honorabat concionatorum hoc par, & celebrabat maxime populus ob eloquendi artem ,&c. ideoque ad horum vtriusque concionem audiendam innumera multitudo confluebat. Igitur Rosarii crescentis inuidia tacti, piũ illum ita precandi morem vituperare adorti, seque versute ac veteratorie in auditorũ animos insinuantes, Rosarii religionẽ & sanctitatem perfidiose impieque vexarunt. Alter enim eorum incredibili audacia cum Sodalitatis pernicie & sacri iniuria Rosarii è superiore loco multa iactauit, multa impudenter effutiuit, quibus retardati quam plurimi & ab ea pietate deterriti, partim Sodalitatem, quam iam coierant, deseruerunt, partim ineundæ consilia prorsus abiecerunt: Sodalitas ergo, quæ multos numerabat, ad paucos redacta, solitudinem deplorabat. Cũ vero nugator ille quosdam animaduertisset, Rosarii adhuc tenaces esse, & Sodalitia frequentare ad eam religionem funditus euertendã & eius exinanienda Collegia, cõcionem in proximum Dominicum diem applausu auditorum indixit, in ea se monstraturum, quam esset inani & futilis ea religio. Aduenerat dies, populusque in maximam concionis expectationem adductus,

Rosarii impugnator subito morte corripitur.

templum omne compleuerat; cum eundi tempus esset neque tamen Orator appareret, quæsitus à suis inuentus est mortuus. Nam proximi sabbathi nocte, cum sanus & valens decubuisset, & minacem illam concionem habiturus esset, Dei iudicio omnia contuentis ac regentis repente obiit, nullo teste, nullo adiutore, nemine, qui salutifera IESV & Mariæ nomina identidem inuocaret, assistente. Alter ille Orator erroris concors & socius, Rosarii exagitator impius, illud humanitus euenisse censens, mortui consiliorum se professus hæredem, Rosarii reliquias delere constituit, & in eum finem

Paralysim incurrit alter.

concionem aduocauit; dumque in suggestum parat ascendere, tota vrbe inspectante, paralysi repentina correptus in terram subito concidit, integra tamen Dei beneficio mens muto infantique relinquitur. Cum igitur intellexisset improbati Rosarii se pœnas meritas dare & supplicii causam agnosceret esse iustissimam, cæli Reginã, cũ voce non posset animo & corde compellat, lenissimæque Matris opẽ mutatus implorat, & linguam Deipara postu-

Miraculum.

lat, quæ prædicet, suadetque Rosarium, quod furiis agitatus impugnasset. Impias ac nefarias conciones, commendandi pro dignitate Rosarii, tum assiduitate, tum alacritate & studiose correcturum esse promittit: diligentioremque se ad restituenda Sodalitia fore, quam fuisset ad euertenda furiosus. Vix sponsionem votumq; finierat, cum vox illi linguaq; redditur, & valetudo pristina reparatur. Inde ad suggestum lætus ascendit, & in illa maxima frequentia Rosarii laudes suauissime verissimeque prosequitur, taleque ei pietatis testimonium dedit, qualis eius esse oportebat, qui beneficio Virginis ex tanto & tam graui tum periculo, tum supplicio incolumis euasisset.

TIT. XLVI. De Cantico, Salue Regina.

EXEM. I. *De Cantico, Salue Regina, tempore D. Bernardi Spiræ decantato.*

Guilhelmus Eisengrein in Chron. Spir. Petr. Canis. de B. Virg. lib. 5. c. 13. Io. Naucl. vol. 2. Chronog. Gener. 89 an Dom. 1142.

HErmannus ille, qui propter membrorum stuporem contractus est dictus, ad eam nobilitatem, quã generis dederat claritudo (quippe Veringensis Comes) doctrinæ, & sanctitatis decus adiunxit. Ex huius namq; illustris, religiosisq; viri scriptis celebre illud Canticum, Salue Regina, iustissimis de causis memoratur. Nam præter Virginis præconia ipsa etiam antiquitate commendatũ est. Siquidem anni plus quingenti numerantur, ex quo hic Cantus prodiuit in lucem: quem à doctis examinatum, à sapientibus explanatũ, ab vtrisq; approbatum mater vsurpat Ecclesia. Fauentibus superis hoc carmen decantari constat. Nota illa historia, diuum Bernardum Abbatem Clarauallensem, Apostolicæ sedis legatum, cum Spiram venisset, quæ Germaniæ imperialis est ciuitas, à clero & populo cum triumpho exceptũ & ad primariã ædẽ Deiparæ sacrã deductũ, & in ipso aditu, Salue Regina, esse cantatum Bernardo ter tribus in locis genua esse deflexa, & in primo quidẽ, O clemens, in altero, O pia, in tertio, O dulcis Virgo Maria, voce clara responsum. In cuius rei memoriam hodie cereæ laminæ ternæ visuntur, in quibus quo ordine Bernardus cecinit inscripta sunt verba. Quin & quotidie in Spirensi hoc templo cantatũ Salue Regina cũ melodia cõcinitur, ipsique hæretici, quorum magnus est numerus, ad huius sacri hymni modulatum canticum audiendum Costero teste, libenter accedunt.

D. Virginem salutat D. Bernardus.

II. *De muliere per septem dies puerperio laborante per Salue Regina liberata.*

D. Bona. in vita B. Francisci ca. ae... beratis à periculo partus.

Mulier quædam de partibus Aretinis iam dies septem grauissime cruciata, cum præ tormento nigrum induta colorem desperaretur à medicis, diuũ Franciscum, qui iam diem suum obierat, confidenter inuocauit, votiq; promissione facta dormiuit. In quiete beatum pauperum Patriarcham vidit, se humanissime consolantem, duoque illa percontantem: Agnoscis me? & canticum Salue Regina ad implorandum Deiparæ, tenens auxilium? cum illa se vtrumque nosse respondisset, (nam Franciscum vel de facie nouerat, si eius vixit ætate, vel vulnera prodiderunt ea se forma ostendentẽ, qua pingitur) Exordire igitur Antiphonã Salue, Franciscus ait, qua necdũ perfecta salua & incolumis partũ effundes. Ad hanc vocem experrecta mulier, & admonitionis memor, celebrem Ecclesiæ cantũ, Salue Regina, pronunciat, inque verbis illis, & IESVM benedictum fructum ventris tui nobis post hoc ex iliũ ostende, puerum pulchellum doloribus liberata peperit, ac Reginæ misericordiæ gratias egit, quæ Diuo intercurrente Francisco, pietatisque virgineæ vel post mortem magistro manum sibi porrexit salutarem.

III. *Seror Clementis P. IV. vidit B. Virginem in capite processionis, offerentem filium, dum cantaretur Salue Regina.*

Pia quædam matrona & venerabilis, ſoror ſummi Pontificis Clementis IV. dum aliquando Fratres noſtri poſt completoriũ antiphonam illam, Salue Regina, cantarent, & ad illius partem perueniſſent, qua dicitur, & IESVM benedictũ fructũ, &c. vidit beatam Virginem in capite proceſſionis ſuperleuatam, offerentem filium, vt paruulum quem gerebat, Fratribus ipſis. Cum etiam ad finem antiphonæ eiuſdem, dicendo, Maria, ſeſe inclinarent Fratres, vidit etiam eandem B. Virginem inclinantẽ & reſalutantem eos, vt teſtatur D. Antoninus.

IV. *Crocodilus Indum irridentem euntes ad templum vt audirent cantari Salue Regina, interimit.*

Referunt Inſularum Philippinarum litteræ annuæ, in reſidentia Antipolana inductum fuiſſe alicubi vſum toto anno cantandi in honorem Deiparæ Virginis canticum Salue Regina, & feria ſexta Quadrageſimæ poſt lectionem ſpiritualem faciendi diſciplinam in eccleſia. Cum igitur Indi quidam more in calidis regionibus conſueto in flumine ſe abluentes exaudirent campanæ ſignum dari ad Salue & diſciplinam, mox ſe amictu reſumpto in viam dederunt. Vnus ſolus reſiſtit, & irridens ſocios idiomate ſuo dixit: Acoi ouian, id eſt, Afferte mihi inde aliquid: quæ formula eſt apud ipſos irridẽdi: digreſſis aliis, ecce ſolum Crocodilus (quod animal in his regionibus eſt admodum ferox, & carnis humanæ percupidum) inuadit & interimit, antequam illi ſubſidium corporale vel ſpirituale ſuppeditari poſſet. Id vero admiratione non parua dignum fuit, cũ bellua hæc admodum vorax ſit, hominéſque occiſos vel totos deuoret, vel pedem aut manum ſaltem auellat, hunc tamen integrum & illæſum reliquerit; quod Indi attribuere virtuti decantati Salue & factæ diſciplinæ.

TIT. XLVII. Recte in honorem Deiparæ Vig n s templa erigi.

EXEM. I. *D. Petrus Apoſtolus in Oriente templum, in honorem B. Virginis erigit.*

ARado inſulæ, quam Aradius filius Chanaan, nepos Noe primus inhabitaſſe, & in ea vrbem munitiſſimam ſui nominis ædificaſſe dicitur, ab Oriente vicina eſt ciuitas olim valde nobilis, quæ ex eo quod prædictæ ciuitati è regione oppoſita eſt, Antarodos, hodie vero corrupta nuncupatione Tortoſa dicitur: vbi Apoſtolus Petrus Phœnicem circumiens in honorem Dei genitricis dicitur Baſilicam fundaſſe modicã, quæ multo populorum vſq; hodie frequentatur acceſſu: & vbi diuinitus per eiuſdem ſemper Virginis interceſſionem multa dicitur indigentibus fidelibus præſtari beneficia. (Tyrius ... de bello ... cap. 3.)

II. *D. Iacobus Apoſtolus templũ Dei genitrici dedicauit.*

D. Iacobus Apoſtolus filius Zebedæi in Hiſpania prædicauit Euangelium Chriſti, & in tota prouincia nouem duntaxat ad fidem noſtram conuertiſſe dicitur. Cuius prædicationis tempore in ciuitate Cæſarauguſtana templum Virgini matri dedicauit, ipſius admonitu, quod vulgo dicitur Neuſtra Senora del pilare, etiam hodie plurimis nobilitatum miraculis. Atque hæc fuit prima Chriſtianorum toto orbe eccleſia, vt eſt conſtans à multis retro ſeculis ac perpetua fama & memoria. Cauſam autem huius templi à diuo Iacobo in honorẽ B. MARIAE erecti altius repetemus. S. Iacobus Maior Cæſarauguſtæ agens, cum angeretur, quod ſeptennio degiſſet in Hiſpania & nouem duntaxat conuertiſſet, vrbe ſub veſperam egreſſus ad ripam Ebii fluminis, ibi videt Deiparam columnæ marmoreæ inſiſtentem multis conſtipatam Angelis, hymnos ſuauiſſime cantantibus (qui eam columnam Hieroſolymis apportarant) D. Iacobum his verbis conſolantem: Quod viuens multos non feceris diſcipulos, poſt mortem efficies. Iuſſit ibi extrui ſacellum, addens ſe illius loci tutelam ſuſcepiſſe. Ita P. Franciſcus Arias refert lib. de Imitatione B. Virginis c. 20. & P. Pet. Ribadeneira de Vitis Sanctorum, in vita S. Iacobi Apoſti, 25. Iul. (Ex Ep. Calixti Pap. de transl. ipſius. Petr. Anton. Beuter. in Chro. Hiſp. c. 33. Io. Vaſæus & alii. D. Iacob. templum B. Virgini conſtruit. B. Virg. adhuc viuens D. Iacobo in Hiſpania apparet.)

III. *De templo à Cyro Smyrnenſi Epiſcopo in honorem beatiſſimæ Virginis.*

Cyrus vrbis Conſtantinopolitanæ Præfectus, poſtea in ſedem Smyrnenſem promotus, templum Dei genitrici dicauit, quod Cyri dicitur: in quo fama eſt, Romanum illum cantorem eximium propter carmina dicantata, honorem & præmium virtutis à Dei genitrice recepiſſe: Templum autem huiuſmodi occaſione iſthic eſt erectum. Cupreſſus in eo loco ingens & procera fuit, in qua ſuperioribus temporibus, neſcio quomodo, imaginem Dei genitricis quidam occultauit. Cum autem multum præteriiſſet temporis, & imago lateret, ipſa ſeipſam indicauit. Cupreſſus enim immenſo coruſcans lumine, perinde atq; fax vna ardere viſa eſt, & ingens etiam miraculorum vis obſcura & latenti efficacia manauit. Vbi autem quidam curioſitate laudata arborem conſcendit, imago ea, vnde miraculorum vis profluxit, apparuit. Quapropter Cyrus loco ei honorem habens, pulcherrimum & maximum Dei Genitrici conſtruxit templum. (Nicephor. lib. 14. hiſt. eccle. c. 16. apud Baro. tom. 6. an. 446. Templum cura Cyro B. Virgini dicatum.)

IV. *Ob quæ beneficia Eccleſia Dei genitrici ſit à Iuſtino Iun. Impera. ædificata.*

Cum Iuſtinus Imperator vaſtari à Perſis audiret Imperium, ad conciliandum ſibi diuinum numen Dei Genitrici Mariæ templum erigendum curauit, de quo ita hoc anno eiuſdem Imperii duodecimo in Miſcellan; Iuſtinus Imperator ſynagogam Iudæorum, quæ erat Conſtantinopoli in Chalco, preciis ablatam ab eis, fecit eccleſiam Dominæ noſtræ ſanctæ Dei Genitricis, quæ eſt proxima magnæ eccleſiæ] Quænam autem ſit Iuſtinus à Deo ob pie factum beneficia conſecutus, idem auctor mox ad- (Ex veter. Annal. Baron. to. 7. ad an. Chriſti 577. 5. Eccleſia B. Virgini à Iuſtino ædificata.)

dit: nimirum, quod cum deliquio mentis laboraret, ob idque res Imperii in summo essent discrimine positæ, tantum Dei genitrix præstitit sanitatis, vt dilucido interuallo potitus, cunctis recte dispositis, statum Reipublicæ in tuto collocaret, ascito sibi Tiberio in collegam.

V. Stephan. Rex ecclesiam luculentissimam in B. Virginis honorem construit, dotat, priuilegiisque maximis donat.

Chartuitius in vita eius, apud Baron. tom 11. an. 1001. 12.

Stephanus Vngarorum Rex fidelis & integer in omnibus factis suis, Deo toto pectore deditus & addictus, seipsum quoque & regnũ suũ per votum & oblationem in perpetuæ Virginis Mariæ tutelam assiduis precibus contulit. Cuius sanctissimæ Virginis honor & gloria tam est celebris apud Vngaros, vt festum Assumptionis eius, tacito proprio nomine, sua lingua diem Dominæ appellent. Atq; vt Rex piissimus propensiorem tantæ Virginis defensionẽ & patrocinium posset promereri, in ipsa Regiæ sedis ciuitate, quam Albam vocant, in eiusdem perpetuæ Virginis laudem & honorem, grandem & insignem atq; in primis celebrem Basilicam condidit, opere sane mirifico, cælatis chori parietibus, & pauimento marmore strato. Quam Basilicam qui vidit, testimoniũ perhibet dictis nostris, innumera illic haberi palliorũ, & eorũ quę paramenta vocãt, genera; tabulas altarium non paucas ex auro purissimo, pretiosissimorum lapidum ordinibus conspicuas: Eucharistiæ ædiculam, quam ciboriũ dicunt, arte mirabili supra Christi mensam extructã: conclaue omni genere vasorum crystallinorum, onychinorum, aureorum, & argenteorum abunde refertum. Tantæ vero elegantiæ ecclesiam vsq; adeo Rex sibi vni vindicauit, adeoque immunem esse voluit, vt nullus Episcopus quidquam in ea iuris haberet. Quibus autem diebus absolutio est pœnitentibus impendenda, aut sacrum chrisma conficiendum, eum Episcopum voluit in ea absoluere pœnitentes, & chrisma conficere, quem ipse vel præsens id facere iuberet, vel quem absens eo mitteret. Diuina quoque Missarum solemnia, Rege illic præsente eum duntaxat Episcopum celebrare, cui Rex consentiente cum Fratribus Præposito, id demandaret: absente autem Rege absq; Præpositi & Fratrum bona venia, nullum Episcopum illic sibi vel Missas celebrandi, vel cuiuslibet pontificialis ministerii exercendi licentiam vsurpare. Præterea eius ecclesiæ populum tanta libertate & immunitate gaudere voluit, vt nulli omnino Episcopo decimas penderet, sed soli Præposito & Fratribus, prout ipse instituisset seruitium exhiberet.

Dei Genitrici dicata à Stephano Rege ecclesia.

Priuilegia ecclesiæ B. Virg. in Alba regali á Stephano Rege concessa.

VI. *De* MARIÆ *Dei Genitricis basilica in Gallia à Constantino Imp. miraculose erecta.*

Greg. Tur de Gloria martyr ca. 9. apud Baron. to. 3. an 324. 115.

In pluribus Italię ciuitatibus viget adhuc memoria ecclesiarum à Constantino Imperatore summa impensa constructuram, vt & in aliis etiam Prouinciis itidem factum esse constat: & inter ceteras nobiles ab eo iussas ædificari basilicas, meminit Gregorius Turonensis de ea sanctissimæ Dei genitricis Mariæ ab eodẽ in Gallia excitata; in cuius erectione eiusmodi insigne miraculum accidisse testatur: Maria vero (inquit) gloriosa genitrix Christi, vt ante partum, ita virgo creditur & post partum, Quę Angelicis choris canentibus, in paradisum; Domino præcedente, translata est. Cuius basilica ab Imperatore Constantino admirabili opere fabricata renidet: ad quam adductæ columnæ cum præ magnitudine leuari non possent, eo quod esset circuitus earum sexdecim pedum; ac diebus singulis casso labore fatigarentur: apparuit artifici sancta Virgo per visum dicens: Noli mæstus esse: ego enim tibi ostendã, qualiter hæ queant eleuari columnæ. Et ei ostendit, quæ aptarentur machinæ, qualiter suspenderentur trochleæ, atq; funes extenderentur, illud addens: Coniunge tecũ tres pueros de scholis, quorum hoc adiutorio possis explere. Quod cum ille vigilans, quæ præcepta fuerant, coaptasset, vocatis tribus pueris ab scholis, erexit summa velocitate columnas. Præstitum est populis spectare miraculum admirandum, vt quod multitudo virorũ fortium leuare nequiuerat, tres pueruli absque virtute perfecti operis subleuarent.

Basilica Gallia à Constan[...] no erect[...]

Miracu[...] in basili[...] B. Virgi[...] erigend[...]

VII. *Genouefa Palatina ob beneficium à B. Virgine acceptum, ipsi templum consecratum curat.*

Ex Mat[...] Emmich[...] Doctore Theo. C[...] melita, [...] Molan. i[...] Natalib[...] SS. Belg[...] 2. Ap. an 1478.

In Diœcesi Treuirensi obiit Genouefa Palatina, hæc ducis Brabantiæ filia, velut altera Susanna suis temporibus emicuit pudicitia, & patientia, nec non deuotione erga Dei Genitricem. Cuius interuentu à Sifrido Romani Imperii Palatino masculam prolem concepit, antequam is ad barbaras nationes cum magno belli apparatu abiret. Abiens coniugem cum omni dominio defendendam tradidit militi fortissimo Goloni: Sed miles primũ blanditiis, & fictis de morte mariti literis, deinde variis molestiis eius pudicitiam exagitauit nouissime redeunti viro omnia prospera esse dixit, præter thorum adulterio maculatum. Quare eam cum prole submergendam suggessit. Quod mox maritus ira percitus fieri decreuit. Sed famuli eam in nemore deseruerunt, & pro lingua eius ad Golonem attulerunt linguam alicuius canis. Interim velut altera Agar, cum prole per solitudinem vagatur, & antra inhabitat, lympha & herbis se sustentans: ab aduocata autem sua Deipara Virgine multiplicem consolationem capiens per eius patrocinium etiam cerua quædam filiolo turgidas mammas exhibuit. Elapsis tandem annis sex, & mensibus tribus, maritus inter venandum in die Epiphaniarum vxorem cum prole reperit, & ex cicatrice vulneris in Brabantia accepti aliisque signis & verbis eam cum rugitu cognouit. Noluit autem illa cum marito congredi, nisi prius sponderet ecclesiam eo loco ædificare Dei genitrici, quæ eam in tot aduersitatibus conseruauerat. Quod celerrime factum est, & constructam Hidulphus Episcopus consecrauit: appellaturque Vrouwekercke,

Goloni calumn[...] in B. Ge[...] uefam P[...] tinam.

Pruden[...] famulor[...]

Puer la[...] ceruę ed[...] catus.

Templu[...] cur à Ge[...] uefa ere[...] ctum.

TIT.

TIT. XLVIII. De imaginibus Deiparæ Virginis.

EXEMP. I. *De Ludouici Pij pietate erga imaginem B.Virginis.*

CAroli Magni filius Ludouicus non Imperij solum, sed multo etiã magis paternæ pietatis hæres, venerandam Deiparæ Virginis imaginem tanti fecit, vt eam, quocunq; iret, religiosissime circumferret: in venationibus ad arborem collocare juberet, vt eam è regione positam inter venandum crebro videret, à tergo relictam subinde respectaret, ad eandem precaturus sæpe recurreret. Idem diuina monitus visione ad arboris truncum noui templi fundamenta jecit, opusq; illud sanctissimæ Virgini nuncupauit. Hic idem Ludouicus, qui Pij cognomen est assequutus, in Wormatiensi sub urbio monasterium condidit, & Deiparæ Virgini, quam incredibiliter adamabat, synceris affectibus oblatum Mariæ matris cœnobium appellauit.

...ou. Pij ...s erga ...ginem ... Vir- ...s.

II. *Ludouicus Bauarus Imp. Deiparæ imaginem suis brachiis ex Italia deportat, & in monasterio à se constructo reponit.*

ibid.

Bauarus ille Ludouicus, iis, qui ita appellati sunt, numero quartus & ordine, Mariæ Virgini vsq; adeo deditus fuisse traditur, vt eius pulchram, quæ adhuc extat effigiem, ex Italia in Bauariam suis ipse manibus deportarit, & in monasterio Etalensi quod in assumptę Virginis laudem in mediis syluis extruxerat, pie ac religiosè collocarit.

III. *Constantinopolitani in obsidione Vrbis imaginem D.Virginis venerantes à Saracenis liberantur eiusdem Virginis patrocinio.*

...arif. de Deip. ca. 24. ...mb. Coll. ...c. 24.

Constat Imperatores Byzantinos in extruendis, ornãdis, ac venerandis Mariæ templis, nullis pepercisse sumptibus, curamque diligentem adhibuisse. Vnde cum Bizantini suã vrbem à Saracenis aliquando grauiter obsessam cernerent, & hostes magnopere formidarent, non sine jeiunio & oratione, Virginisque Matris patrocinio felicem belli successum & exitum sibi ausi sunt polliceri. Itum igitur est ad sacram ædem, quæ prope S. Sophiam extabat: illinc Deiparæ imago, quam Lucas depinxerat reuerenter accepta, & in publicam supplicationem siue processionem adducta, sed & hebdomatim per totam vrbem feria tertia religiosè admodum circumgestata est. Ita demum optata de Saracenis hostibus victoria, qui misere perierunt, sicut Vincentius refert, læte successit; haud dubiè Maria hisce suis ciuibus, totique vrbi patrocinante.

...o D. ...nis in ...lica- ...b. ge- ...23. hist. 47.

IV. *De Ioanne Comneno Imp. qui ad imaginem Dei genitricis* MARIÆ *confugiens victorias multas est consequutus contra Barbaros.*

...ata B. ro. ...2. an.

Anno Christi 1123. cum Ioannes Commenus Imp. ageret annum quartum in Imperio, ope Dei genitricis Mariæ de barbaris Scythis trans Istrũ habitantibus & ingenti agmine, Thraciam inuadentibus victoriam obtinuit, de quo post alia, quæ in prælio dura & ardua Romanorum exercitui contigerunt, ista Nicetas: Cum Romanæ phalanges, vrgentibus hostibus, & audacius se inferentibus laborarent: imaginem Dei genitricis cum gemitu & miserabilibus gestibus Imp. intuens, lacrymas bellicis sudoribus calidiores fundebat, neque id frustra. Statim cælesti robore armatus Scythicam aciem profligat, quemadmodum olim Moyses extensione manuum Amalechitarum turmas dissipauit. Assumptis igitur armigeris, qui clypeis oblongis, & prominentibus galeis instar muri inexpugnabilis muniuntur, cum Scythis congreditur. Qui cum dissoluta illa curruũ serie ad manus venirent, in turpẽ versi fugam, à Romanis alacriter persequentibus magno numero cæduntur Hamaxobii illi, castrisq; direptis, innumerabiles capiuntur. Sed & transfugæ desiderio captiuorum popularium confluebant, adeo vt in Occidentali quadã prouincia Romana pagi ab eis cõderentur, quorum adhuc reliquiæ supersunt, nec pauci in sociorum cohortes referrentur, & maior turba ab exercitu capta videretur. Hac de Scythis parta victoria, & illustri edito facinore, Ioannes vota Deo persoluit, hoc festũ Pazzinacarum nostro tempore dicitur, in rei gestę monumentum, & grati animi testimonium. Non multo post contra Triballos, &c. Ibi & alias subiicit historias ope sanctissimæ Dei genitricis Mariæ obtẽtas, cui vt vnice victrici religiosum parauit triumphum, qui ab eodem Niceta ita describitur: Bizantium reuersus triumphum indicit, & currum argento interpunctum cõpingi jubet, opus admirabile, & gemmis pretiosissimis ornatum. Cum dies supplicationis adesset, omnis generis tapetes auro & purpura intexti vicos exornabant, nec deerant Christi & Sanctorum effigies in iis ad viuũ expressæ. Erant & tabulata vtrimq; propter spectatores structa digna admiratione. Fuit autem locus vrbis sic instructus, qui ab Oriẽtali porta vsq; ad magnum palatiũ pertinet. Quadrigæ à quatuor equis niue candidiorib. trahebantur. Imperator vero non conscendit, sed Dei genitricis imaginem in eo collocauit, ob quã lætitia exultabat, & animo pænè delinquebatur: cui victorias vt collegæ Imperij inuictæ acceptas ferebat. Habenas viris potentissimis moderandas, & cognatis suis currũ curando dedit. Ipse crucem manu gestans pedes antecessit: & Dei Sapiẽtiæ templũ ingressus, atq; in conspectu omnis populi ob success⁹ gratiis Deo actis, in palatiũ abiit.

1123. 6. 7. Bredemb. lib. 2. Coll. cap. 24. circa medium.

Victoria Io. Comneni contra Scythas ope Dei genitricis.

Io. Comneni ob partã victoriam gratitudo.

Triũphus De genitricis vincentis.

V. *Andronicus senior Deiparæ imaginem amplexus à furore Andronici iunioris nepotis sui conseruatur.*

Nicephor. Greg. lib. 9. hist. Rom.

Cum Andronicus junior Byzantium vrbem proditione cepisset, & ad palatij fores cum militibus amplius octingẽtis peruenisset, Andronicus senior Imperator tumultu & clamore audito, de lecto surrexit, perturbatissimus, & omni spe destitutus ducũ atque militum (palatium enim, cubiculi ministris adolescentibus exceptis, desertum prorsus erat) ad sacram imaginem Dei genitricis Hodogetriæ confu-

confugit, ante multos dies in palatium translatam, quæ ei firmo ſolatio erat. Hac igitur fretus, & humi proſtratus ardenter cum lacrymis obteſtatur, ne periclitantem deſerat, & ſicariorum enſib. obiiciat. Exaudiuit preces eius, & feſtinum tulit auxilium, quæ quiduis poteſt caſtiſſima Dei genitrix. Nam dum ille in palatio Deiparam ad hunc modum deprecatur junior Imperator foris, omnib. ducibus & tribunis ſuis conuocatis grauiter edicit ne auū Imperatorē vel manu vel vllo contumelioſo dicto violarent, nec quenquam prorſus omniū. Hanc enim, inquit, victoriā Deus nobis dedit, non ipſi parauimus. Dei voluntas omnia mouet, cui parent omnia, ſtellę, aer, mare, terra, homines, fulmina, fulgura, peſtilentiæ, terræmotus, imbres, ſterilitates, & alia cōſimilia, partim ad felicitatē, partim ad infelicitatē ac potius caſtigationē. Nobis igitur inſtrumētis caſtigationis vſus victorias & trophęa largitur. Fortaſſis aūt eras aliis contra nos vtetur: & quales nos in victos erimus, tales vtique & illi ſe nobis præbebunt. Quare ſi nos neq; cognatio, neq; eiuſdē gentis neceſſitudo mouet, noſtri ipſorū ſaltē reſpectu humanitate vtendū, ne grauiorem Dei indignationē experiamur. Interea quidā è palatio juniori Imp. portam aperit, & ab auo hunc nunciū affert: Quoniam hodie Deus, mi fili, ſceptrū Imp. mihi ademptum, tibi donauit, vnum hoc beneficium à te peto, pro multis quæ ab ipſo ortu tuo in te contuli (omitto enim hoc rerum mearū ſtatu, me tibi ipſius natiuitatis & progreſſionis in vitam, poſt Deum auctorem fuiſſe) dona mihi vitam meam, parce paterno capiti, nec violento ferro eum ſanguinem hauri à quo tu vitę fontem accepiſti. Homo quidem cælum & terrā intuetur, humanas vero actiones cælū & terra intuentur. Ne velis igitur nefādi facinoris, quale ab omni æuo nemo vnquā auſus eſt, inſpectores habere cælos, & terram. Quod ſi fraternus ſanguis olim ad Dominū contra Cainum clamabat, quanto magis paternus ſanguis ad Dominum clamabit, & terræ, & ſoli, & aſtris tantum facinus annunciabit, & apud omnes gentium Reges deteſtabitur? Reuerere ſenium miſerabile, quod mihi paulo poſt obitū, tibi vero longarum curarum requiē pollicetur. Reuerere manus quæ te ſæpe in cunis adhuc vagientē ſunt amplexæ. Reuerere labia, quæ te ſæpe ſumma charitate deoſculata ſunt, & alteram animā appellarunt. Calami à fortuna proiecti miſerere, nec tu eum denuo conterere velis. Ne tu cum homo ſis præſenti fortuna efferaris, ſed rerum inconſtantiam & varietatem, à me ſumpto indicio, conſiderato. Reſpice longe vitę finem. Admirare, vt vna nox, quæ me multorū annorum Imperatorem, accepit, alieno imperio ſubiectum relinquit. His verbis junior Andronicus delinitus, auiq; ſalutis diligenti curā ſuſceptā, vix etiam à lacrymis temperans, palatium ingreditur ac primū venerabili Dei genitricis imagine, vt decet, adorata: deinde auum illi inhærentem abductum, ſalutauit, amplexus eſt, & blandis verbis recreauit.

Andronicus ad imaginem B. Marię confugiens ab hoſte liberatur.

Andronici junioris modeſtia.

Andronici ſenioris ſupplicatio.

Nepotis humanitas.

VI. *De nefando ſcelere Iudæi baptizati contra imaginem beatæ Virginis Cambronenſis.*

Anno Domini 1325. Guilhelmo III. Comite Hannoniæ, Verpa quidā ſe finxerat ſincero animo Chriſtianis ſacris baptiſmo initiari: ſuſcepit ex fonte Comes, & Guilhelmū filiolum nominauit, & Apparitorem Curiæ Montenſis eſſe juſſit. Non diu poſt, homo impius ingreſſus ædem monaſterij Cambronenſis, actus furiis, blaſphemas in Deiparæ imaginem multas effudit, & (horrendū) venabulo quinq; plagas inflixit, vnde ſanguinis ſtatim riui manarunt. Videre faber aſciarius quidam, & Monachus laicus Matthæus Lobius. Faber aſcia caput findere Iudæo parabat, ſed à monacho prohibitus. Rem detulere igitur ad Abbatem Ioannem de Montibus: is ad Comitem: Iudæus pertinaciter tormenta eluſit. Sic dimiſſus, quadriennio poſtea ab Angelo apparente quidam ſenex nomine Ioannes Flander, Eſtinnenſis & ſeptennio jam ex paralyſi clinicus jubetur Iudæū accuſare, & duello prouocare. Bis monitus Parochi juſſu ſenex rem adhuc differebat. Tertium illi ipſa Virgo quinque illis plagis conſauciata ſe videndam præbuit, & imperat monomachiam. Plenus ſpe ac fide ſenex adit Cambronem, cernit in imagine vulnera, quæ in viſo erant: accedit Comitem, accuſat recutitum, dies pugnæ dicitur. Arma, rudes, fuſtes, & ſcuta lingnea ſuperſunt etiam hodre. Iudęus vaſto corpore, ferox viribus, tibiales faſcias tintinnabulis cinxerat, & ſic ſenē ridebat. Sed juuit Athletam ſuū Deus: tam impar commiſſus, æger ſanum, debilis fortem, ſenex juuenem proſtrauit, & horrendè blaſphemantem, conuictum, ſed non pœnitentem; Comes iuſſit caudæ equinæ alligatum trahi ad patibulum, & capite deorſum, duobus ad latera moloſſis eum rabidè lanientibus, appenſum ſubdito ignis fumo interire. Narrat fuſe Robertus Hauportius duobus ea de re libris carmine conſcriptis.

Robertus Hauport. duobus libr… carmine e… de re conſcr… ptus Mart… Delr. tom… Diſq. Mag… lib. 4. Io. T… them. in Chron. Hi… ſaug an. 13… & ex Arch… uis Monaſ… Cambron.

Iudęi ſcel… contra im… ginem B… Virginis. Miraculū…

Duello Chriſtia… nus Iudæ… impium … perat.

VII. *De cruore profluente ex vulnerata imagine B. Virginis, & de horrenda percuſſoris vltione.*

His accedit miraculum aliud mirabilius multoq; magis ſtupendum: Anno Domini 1383. 26. die Septēbris Carolus Francorū Rex eius nominis quintus, poſt partam in agro Roſebecano pro Comitis Flandriæ defenſione contra Anglos & Flandros rebelles victoriam, mox electis fugatiſque Burburgo Anglis omnibus, ciuitatem cum ſuis Principibus & Baronib. ingreſſus edictum fecit, vt omnia ciuium bona diriperentur, exceptis tamen eccleſiæ bonis. Vidiſſes mox ab edicto diuulgato miſerandam rerū faciem, milites ædibus inſultantes, rapientes, tumultuantes, pugnantes, vendentes, ementes, pro ſe quemque quantum prædæ poſſet auferentem. Porro vt ſunt ſemper plures mali, juxta verbum Sapientis: quanquam quis dicat bonum militem inueniri? cum optimis omniū prædæ animū intendat, contra edictum Principum; aliquot ſceleratiſſimi nebulones, ſacrilegi, filij Belial, Britones natione, non contenti ſua ſorte prophanas ædes deuaſtando, in templum

Ex ipſis … numenti… Eccleſiæ B… burg. an… Dom. 138… Pugna R… ſebecan… quando.

plum ſanctum Dei, quod diuo Ioanni Baptiſtæ dicatum eſt, irruerunt, impetumque fecerunt, non ſine magno incommodo; vbi erat (ac etiamnum eſt) imago quædam ex ligno fabrefacta ad honorem & venerationem beatæ Mariæ Virginis in puerperio decumbentis, ipſo aſpectu venerabilis, & neſcio quid gratiæ præ ſe ferens. At eam quidam eiuſdem farinæ & feritatis & malitiæ vir, cuius erant præfati nebulones ſacrilegi, ſpe prædæ accedit ad altare, conſcendit ratus auream eſſe imaginem, quam bracteis quibuſdam incruſtatam videbat, pugionem exemit, & illam magno impetu veluti carneã tranſuerberauit. Mirabile viſu, illa accepto vulnere, roſeo cruore perfuſa eſt, totaq; commaduit, nec aliter ſanguinis guttæ ex ligno dimanare viſæ ſunt, quam ex corpore humano plagis affecto. Impius ille parricida, vt primum ſtatuæ Mariæ virginis vulnus pugione incuſſiſſet, in humum furibundus deorſum cecidit, & crepuit, hoc eſt, factis ſuis dignam mercedem accepit. Cadauer eius mox templo extractũ eſt, & in medio fori vt à canibus diſcerperetur, poſitum eſt. At illi præter naturam ſuam intactum reliquerunt, tanquam indignum, quod dilaceraretur ipſorum vngulis aut dentibus. Prædictum cadauer manum, qua tantum facinus perpetratum fuerat, ſemper porrectã habebat, & quomodocunq; illa veſperi vel fimo, vel ſtercore, vel terra tegeretur, mane diſcooperta videbatur: non poterat frangi, neque à canibus vorari, & hoc in teſtimonium perpetrati ſceleris. Vbi duos treſue dies omnium oculis expoſitum in foro jacuiſſet, tandem ad equinã caudã alligatũ extra vrbis mœnia pertractũ eſt, & in veterẽ ciſternam proiectum, quæ adiacuit horto, qui pertinebat tunc ad ſodalitatẽ ſiue ad confratres S. Georgij nunc vero ad Mattheũ Bers ceroferarium ciuem Burburgenſem. Ferunt illud aquis obrutum manuũ alteram, nimirum illam, qua ſcelus perpetrauerat ſemper exeruiſſe & omnibus ſpectandam prębuiſſe, & tempore hyberno ferunt eius ciſternæ aquam in glaciem minime coaluiſſe, & ſicut vaporis cuiuſdã fumũ continuo exhalaſſe. Tandem prodiit quiſpiã ſciolus, qui ciſternã ruderibus ita oppleuit vt nulla eius veſtigia relicta cernantur. Dum hoc crudele facinus in templo perageretur, muliercula quædã pia & Deo deuota, Marięq; cultui multum addicta, quę exemplo Annæ filię Phanuel nocte ſępe, & die in tẽplo verſabatur, forte ſuperuenit ad ſacellum Mariæ, vt pro more orationes faceret: vbi imaginem Virginis puerperæ perfuſam ſanguine conſpiciens obſtupuit, acceſſit propius, & peplum ſeu linteum capitis ſui detrahens eo vulnus exterſit, nec illud ita extergere potuit, quin cruoris veſtigia vſq; in hodiernam diem vulneri adhærere videantur. Muliercula vero linteum lauatura domum adiit, at quantumcunque lauit, cruorem linteo eluere non potuit, citius ac facilius æthiopem quam linteum dealbaſſet. Illud etiamnum in theſauro eccleſiæ inter ſacras reliquias conſeruatur & honoratur.

Catechiſ. Hiſt. Pars I.

VIII. *De Rege ethnico per aſpectum imaginis Deiparæ Virginis ad fidem conuerſo.*

P. Gonzalus de Siluera Luſitanus, Societ. Iesv religioſus, cuidam Regi Monomotapæ adhuc infideli ditiſſimã pulcherrimamq; Deiparæ Virginis imaginem dono dedit; quam Rex ſumma animi demiſſione veneratus juſſit in cubiculo poni; quod præterea ornari, ac ibidem altare, vt oratorij loco eſſet, erigi juſſit. Ex quo vero habuit Rex imaginem; Angelorum Regina ſumma luce circumfuſa, & odorẽ ſuauiſſimum emittens, quinque noctibus ſequentibus ipſi dormienti in ea forma, quam referebat imago, apparuit. Quod cum Rex Gonxalo expoſuiſſet, ſubiunxit, ſe valde triſtari ex eo quod nihil eorum caperet, quæ dicebat. Cui Gonzalus: Non miretur, inquit, Altitudo ſua; quod enim loquitur, idioma de cœlo eſt, quod capere nequeunt, qui præceptis filij almę iſtius Reginæ, qui Deus & homo, ac totius humanæ naturæ Redemptor eſt, non obediunt.

Petr. Ribadeneira lib. 2. vitæ P. Iacobi Laineſi c. 11. ex Maff. lib 2. ſelect. epiſt. ex Indic. p. 64.

Apparitio B. Virginis.

Tit. XLIX. De blaſphemorum in ſanctiſſimam Dei Matrem pœnis.

Exemp. I. *De funeſto Copronymi Cæſaris interitu ob illatam ſanctiſſimæ Dei Matri iniuriam.*

DE Blaſphemia Conſtantini Copronymi agens Theoſteriſtus illius temporis ſcriptor in Niceta, hęc in deteſtationem illius ait: Habitu erat Chriſtianus, mente Iudæus. Quam enim Chriſtus ſibi in domicilium delegit, glorioſiſſimam, inquam, ſuam Matrem omnibus aliis rebus creatis ſuperiorem, omnium hominum ſalutem, mundi patrocinium, quæ propter virginitatis ſuæ præſtantiam prope Deum verſatur, huius, inquam, venerandum nomen multis modis ab Eccleſia expellere ſtuduit: eius vero interceſſiones, per quas mundus conſiſtit, illa ne nominare quidem voluit, cum diceret, nemini eam poſſe opitulari. Conabatur autẽ, quod dicebat hoc exemplo confirmare. Cum enim aliquando marſupium aureis nummis plenum in manum ſumpſiſſet, & iis qui cum ipſo verſabantur, illud oſtendiſſet, ab eis quærens: Quantinam, inquit, marſupium hoc valet? Multum, inquiunt illi. Cum vero aurum eieciſſet, rurſum quæſiuit: Quantinam marſupium eſſet? Cumque illi reſpondiſſent, nihil valere: Ita, inquit miſer ille, & Deiparens Maria (neque enim ſanctam dignabatur nominare eam indignus ille) quo tempore Chriſtum in ſe habebat, valde honoranda erat illa; ex quo autem tempore illum peperit, nihil differebat à reliquis, ô blaſphemiam, ô ſuperbiam, ô immenſam Dei tolerantiam, ô ſummam patientiã! quomodo ipſius lingua non obmutuit, quæ aduerſus Chriſti Matrem tam ſuperbè iniquitatem loquuta eſt. Quidnam à blaſphemis Iudæis nouus hic Phariſæus, & Deo inuiſus differebat? Ita quidẽ Theoſteriſtus. Quem attendant noſtri temporis Noua-

Theoſteriſtus ſcriptor Græcus apud Sur. 3 Apr. & Baron. tom. 9. an. 767.

Blaſphemia horrenda Copronymi in Dei Genitricẽ.

tores, qui eius discipulos impietatis se esse factis, dictisque in omnibus profitentur. Sed vide hominis impurissimi exitum à Glyca descriptum. Hic tyrannus, ait, carbunci morbum in pedibus sensit, sicque vitam finiuit, dicens: Propter insaniam meam viuus inextincto igni trador. Et Cedrenus de eodem sic refert: Carbunci pedes eius inuaserunt, & febris ardentissima: sicque animæ & corporis mortem obiit, vociferans atq; dicens: viuum se inextinguibili igni traditum esse, propter Mariam Deiparam, iubensq; eam exinde honorari ac celebrari vt Deiparam.

Constantini Copronymi funesta mors.

II. *De imagine B. Mariæ se ab Anatolio homine impio mirabiliter auersante.*

Ex Euagr. li. 5. hist. eccl. cap. 17. & 18 Niceph. 18. ca. 4. Bar. to 7. Annal. ad an. 580. & Petr. Canis. libr. 5. cap. 20.

Anatolius quidam, vir primum quidem plebeius & mollis, postea vero ad magistratus & alia munera obeunda subdole (nescio quo modo) arrepsit, & Antiochiæ ætatem traduxit: quo in loco res, quas habebat in manibus, sedulo executus est. Vnde cum Gregorio eius vrbis Antistite maximam conflauit familiaritatem, persæpeq; illum adiit, partim gratia de negotiis suis colloquẽdi, partim vt maiorem auctoritatem ex crebra eius consuetudine sibi conciliaret. Iste Anatolius hostias simulacris immolasse forte deprehensus est, qui cum vocaretur in quæstionem, homo impius præstigiator; & infinitis inuolutus sceleribus repertus fuit. Et tamen parum aberat, quin & ipse & sui omnes (habuit namq; alios sui similes, qui idolis itidem sacrificasse manifesto tenebantur) liberi dimissi fuissent, nisi populus, excitato tumultu, omnia turba ita miscuisset, vt consilium de illis impiis initum eo pacto diremptum esset. Quin etiam contra Gregorium Episcopum clamores tolluntur, cum consilij Anatolij participem fuisse palam prædicatum. Porro autem execrabilis dæmon humanæ vitę perturbator, nonnullos induxerat, vt victimis immolandis cum Anatolio se socios adiungerent. Hinc Gregorius in maximum venit discrimen, populo eum grauissime exagitante, insectanteque: hinc etiam in illum tam vehemens mouebatur suspicio, vt Imperator ipse Tiberius coram ex ore Anatolij veritatem expiscari laboraret. Mandatum igitur dat, vti Anatolius & sui omnes quã celerrime aduentarent. Quibus rebus cognitis Anatolius imaginem quandã ad Marię Deiparæ fune in carcere sublimem appensam accurrens, manibus à tergo complicatis se ei supplicare, precesq; adhibere ostendit. Illa autem veluti sacrilegum detestata, & vt Deo inuisum coarguens, penitus ab se auertit: spectaculũ plane horribile & memoriæ sempiternæ prodendum: quod quidem à præsidiariis militibus & ab his, quibus illius custodia commissa fuit, visum est, & ab his omnibus aliis diuulgatum. Apparuit item Deipara reipsa non nullis aliis fidelibus, eosque contra scelestum illum incitauit, inquiens, Anatolium filium suũ contumeliis afficere. Vbi vero Anatolius ad vrbem Constantinopolitanã ductus fuit, & ibi verberibus supra modum cæsus, nihil contra Episcopum potuit dicere, ipse cum suis maioris tumultus & seditionis plane popularis ciuitati auctor & causa extitit. Nam cum quidã illorum sententiam haberent de se pronunciatã, vt non morte, sed exilio dumtaxat mulctarentur: populus diuino quodam zelo succensus, omnia turbare, bile & iracundia exardescere, exilioque damnatos rapere cœpit: qui in nauem piscatoriam impositi, totius populi suffragiis viui ignis tradebantur incendio. Contra Imperatorem porro & Eutychium Episcopum suum tanquam fidei proditores grauiter vociferari. Nec dubium, quin Eutychium, & eos, quibus potestas in Anatolium cum suis inquirendi permissa fuit (istos namq; in singulis locis inquirere & vndiq; circumsidere cœperunt) prorsus è medio sustulisset nisi Dei prouidentia, quæ omniũ saluti prospicit, illos è quærentium manibus, eripuisset, & tam ingentis multitudinis furorem pedetentim sedauisset. Siquidem ita factum est, vt neq; vllum atrox facinus eorum manibus ederetur, & Anatolius primũ in amphitheatro bestiis expositus ab iisdem dilaniaretur, deinde ageretur in crucem. Neq; tamen ita finem suppliciorum sibi inflictorum reperit. Nam lupi corpus eius in terram disturbantes (quod ante numquam visum fuisset) pastu crudeli membratim deuorarunt. Erant autem quidam è nostris hominibus, priusquam res istæ confectæ essent, qui dixerant, se secundum quietem vidisse sententiã contra Anatolium, ac suos à populo latam. Quinetiam vir illustris, qui Imperatoris Palatio præfuit, quiq; Anatolij causam acriter admodũ tuebatur, dixerat, se quoque vidisse Deiparam Mariam, eamq; sic ipsi locutam. Quousq; defendis causam Anatolij, qui tum me, tum filium meum tantis onerat contumeliis?

Anatolij Impietas & idololatria.

Diua Virgo preces Anatolij supplicantis despicit.

Zelus populi Constantinop. aduersus impios.

Anatolius bestiis expositus ab iis dilaniatur.

Præfectus Tiberij Cæsaris à B. Virg. corripitur quod blasphemo faueret.

III. *Compotatores B. Mariam impie proscindentes vna cum hospite grauiter puniuntur.*

Niceph. lib. 18. hist. eccl. ca. 33. Canis. de Deipar. cap. 20. lib.

Pergamus & ad alios Mariæ hostes quorum maledicentiam diuina seueritas non sine miraculo publice castigauit, nimirum vt & mali propositis exemplis, ne quid simile designent, prouide terreantur, & boni in honorandę Virginis officio magis cõfirmentur. Cum Cæsar Mauritius imperaret, Christiani quidam, vt fit, in caupona suauiter compotabant, & lepidi, scilicet, esse non poterant, nisi inter compotandum ter conuitiis in Mariam jactis impure certarent. En vero tibi æquum in Mariana causa vindicem Deum, qui pręcipuos huius nefariæ concertationis auctores, vt ne vnus quidem saluus euaserit, potenter arripuit, prostrauit, oppressit, deleuit, rectaque ad inferos misit perpetuo excruciandos. Hospes autem & dominus ædium, in quibus blasphemi conuenerant, ab hac diuina punitione vix mansit immunis; præsertim quod is conniuentia potius, quã vt cæteri ex destinata malitia deliquisset. Cui non multo post nocte dormienti Dei mater astare visa est, illiq; in memoriam reuocauit, quod blasphemos illos conuiuas in suis ædibus indigne tolerasset. Tum ille miser supplex illi esse, veniamque delicti petere: & ne tã cito morte mulctaretur, sed

Blasphemorum in Dei Matrem pœna.

Hospes blasphe-

[...]s domi [...]inens [...] Virg. [...]liter pu[...]r.

ſed vt tempus ipſi pœnitentiæ relinqueretur orare. Virgo daturum ſe hoc ei, neque in præſentia ipſum ita morte pænas luiturum promittere: vimine autem quod manu geſtare videbatur, genua eius circumcirca velut exarans circumſcribere. Id vbi factum, ſacra Virgo quidem non apparuit amplius, ſed ille ſomno diſcuſſo, membra ea quæ vimine notata fuerant, à reliquo corpore diſrupta ſtatim inuenit, & recentem inde ſanguinem ſenſit profluere. Igitur in publicum productus miſer, fœdo & miſerando habitu corporis non minus quam oris ſui teſtimonio veritatem publice confirmauit, hocque iuſtum Dei iudicium omnibus promulgauit.

IV. *De Caiano Mimo qui ob ſuas in Deiparam Virginem blaſphemias ſemel & iterum monitus grauiter punitur.*

[...] 4. [...] ſpir. [...] Caniſ. [...] Dei- cap. 20.

Huic plane congruit, quod Moſchus Euiratus in ſuo Prato, Heliopoli, quæ Phænicis eſt ciuitas, refert accidiſſe. In hac, inquit, Mimus quidam erat, Gaianus nomine, qui in theatro ſanctam Dei genitricem blaſphemans populo blaſphemiæ ſpectaculum præbebat. Apparuit autem illi ſancta Dei genitrix, dicens: Quid tibi mali feci? quia coram tanta multitudine mihi detrahis, & blaſphemas me? Ille vero ſurgens, non ſolum non ſe correxit, verum etiam plus blaſphemabat. Rurſus ergo apparuit ei ſancta Dei genitrix corripiens eum, ac dicens: Noli quæſo, noli ita lædere animam tuam. Ille vero rurſum deterius illam blaſphemabat. Vnde ipſa tertio eidem apparens, eadem repetebat. Cũ a. ſe ille non corrigeret; ſed plus quoq; blaſphemiis adiiceret, meridie dormienti ſibi apparuit, nihilque dicens, digito ſolo ſignauit eius manus & pedes. Euigilans autem inuenit ſe truncatum manibus & pedibus. Atque ita infelix, vt truncus & inutilis iacens, confitebatur omnibus, cuius rei gratia, & quomodo hoc paſſus eſſet, vtque propter blaſphemias ſuas clementer cruciatus fuiſſet.

V. *De quodam Conſtantino imaginem Dei Genitricis violante, eiuſque diuina vltione.*

Vir ſceleratus atqui impius, cui nomen Conſtantini fuit, cum Dei genitricis imaginẽ aſpexiſſet, lapidis eum iactu deiecit, deiectamq; peſſum dedit, deinde ſomno ſopitus cæli Reginam vidit aſtantem atq; ita loquentẽ: Sciſne qualem te mihi præſtiteris, & quam de me valenter triumphaueris? ſed tamen haud erit impunita audacia. Sequutum breui cum Saracenis bellum, quos muro ſubeuntes dum miſer Conſtantinus, qui ſe volebat haberi forticulũ, repellere conatur, proiectu lapidis comminutus ac contuſus interiit, infandumq; lapidem, lapide, quẽ magno direxerat, iuſtiſſima vltione perſoluit.

VI. *Impius adoleſcens blaſphemiæ verba in Dei matrem proferens mox impietatis ſuæ pœnas luit.*

Guilhelmus Baldeſanus in ſtimulis virtutũ adoleſcentiæ ad hanc rem hoc adfert exemplum: Narrauit, inquit, mihi, vir religioſus & grauis, ſuperioribus annis in Mediolanenſi Prouincia fuiſſe adoleſcentem vt nobilitate, ſic facta & arrogantia inſignem. Hic cum aliquando in contentionem veniſſet cum alio quodam, inter pugnandũ, impium aliquid dicit in Matrem Dei. Atq; ecce iuſtiſſimus iudex permiſit, vt os illud apertum contra maieſtatem tantæ Reginæ, ipſo temporis articulo aduerſarii telo interciperetur, tam ad punctum vibrato ictu, vt ipſis linguæ radicibus ſuccifis, & transfixo palato repente conciderit mortuus.

VII. *De quadam puerpera hæretica in D. Virginem blaſphemante, & mox vltionem perſentiente.*

Ex. D. Wilhelm Lindano in Apologetico pro rel. Cathol. cap. 12. Bredemb. l. 2. Collat. ſacr. cap. 20.

Motibus illis eo Goeſiorum anno vix dum exortis, mulier cula quædam oppido Hollandiæ Aſpera parturire cœpit: cõuenere vicinæ atq; cognatæ: vbi illa eniteretur difficilius, & grauiſſime non minus quam periculoſiſſime laboraret, vna circumſtantium pio ex more puerperam admonet, vt D. Virginem Mariam inuocaret auxiliatricem. Cui illa. Quid mihi iſtã, inquit dicis ſeroſam? Erat namque infelix Anabaptiſtarum delitiis capta, qui ſupra omnes fere diuos vnam illam ſanctorum ſanctam Deiparam virginem Mariam execrantur, oderuntque infenſius. Verum quidnã acciderit, accipe. Pro maledicti blaſphemia, fuit & Dei plaga, qua nefariam ſuæ matris vindicauit contumeliam. Actutum enim illa miſera, quæ ſacroſanctam virginem Dei genitricẽ Mariã impure ſuis nomine blaſphemarat, nigellas aliquot in lucem edidit, ſed emortuas ſuculas. Vnum hoc exemplum, vt Catholicam noſtram de pia ſanctorum inuocatione doctrinam ſolide iuxta ac liquido confirmat: ita inſanam iſtorũ ſacrilegorum iconoclaſtarum & hagiomachorum euertit Theomachiam. Quod aduerſarii cũ probe haberent perſpectum, collecta his ſuper geſtis informatione, productaque teſtium, quam vocant iuriſperiti, turba, rem longe veriſſimam, & in vulgus notiſſimam, ſuo percallido fruſtra conabantur obruere mendacio. Illos enim teſtes audire nõ dignabantur, qui de paradoxi huius puerperii monſtro comperta, viſaque dicere potuiſſent, vti ex ore Notarii N. fide digniſſimus nobis narrauit, aliis plurimis audientibus. Lepidũ vero illud, nec minus falſum; quod in iſtos veritatis hoſtes dictitauit Notarius. Cũ n. varios conuocarẽt, vereq; exquirerẽt teſtes, ad rei tã memorabilis fidem ſemel obruendã: Vos illis videmini perſimiles, inquit, qui de fure ad oſtiarios percũctãtur, quẽ per poſticũ ſciũt elapſũ.

Hæreticæ mulieris in B. Virginem blaſphemæ pœna.

VIII. *Ex Regum ordinationibus & conſtitutionib. qua pœna ſint plectendi blaſphematores perpetuæ Virginis & Genitricis Dei* MARIÆ.

Tit de Maleſ. & blaſphem. c. 1. Nico. Borius Burdegal. Præſes deciſ. 301.

Volunt Regũ Franciæ ordinationes, vt blaſphematores Dei, & virginis Mariæ puniantur. Et primũ ex ordinatione Philippi ſexti Valeſii, cuius tenor talis eſt: Volumus & ordinamus, quod ille, vel illa, quæ Deo & beatæ Mariæ virgini maledicere præſumpſerit, aut turpe, ſeu vile iuramentũ fecerit, pro prima vice ponatur in pilario, inibi ab hora prima;

vſque ad nonam, per menſem, ad cuius oculos proiici valeant lutum, & aliæ immunditiæ, abſque lapidibus, vel aliis rebus eum lædentibus, deinde vero ad panem & aquam abſq; alio cibo, per menſem morabitur.

Blaſphematorum B. Virginis pœna ciuilis.

Sin autem ipſum ſecundo recidere contigerit, vult quod in die mercati ſolennis rurſus in pilario conſtituatur, ipſiuſque labium ſuperius cũ ferro calido taliter ſcindatur, quod dentes eius appareant: pro tertia vice, totum labium inferius, & quarta vice, totum bilabium: quod ſi per miſeriam eius id ſibi contigerit, vult quod in totũ lingua ſibi pręſcindatur, quod in tota quaſi Alemania ſeruatur, & præcipue in mulieribus. Idem ſtatuit diuus Carolus VII. Francorum Rex: excepto quod pro prima vice ſolũ ponitur in carcere, per menſem, ad panem & aquã, & cõdemnatur in viginti ſolidis, quorũ pars fabricæ eccleſiæ parochialis, & alia pars media domino loci applicabitur, & pro aliis vicibus, vt ſupra. Si vero contra beatam Virginem Mariam, vel ſanctos & ſanctas Dei blaſphemiam dixerint, pro prima vice arbitrio iudicis, pro quantitate, potentia, & facultate delinquentium, pecuniariter puniantur, pœnã ipſam, vt dictũ eſt, applicando. Etſi amplius in id reciderint, tanquam blaſphematores Dei & ſanctorum puniantur.

Iurans per membra Dei qua pœna plectendus,

Vbi vero aliter Deum & virginẽ Mariam piiſſimã Dominã noſtrã iurauerint, ſcilicet iurando mortẽ, ſanguinẽ, ventrẽ, caput plagas, & alia illicita & reprobata iuramenta, in emendam pecuniariam cõdemnabuntur, pro prima vice in duodecim denariis, ſicut ante dictũ eſt, applicandis: Pro ſecunda vice, in duobus ſolidis Turon. Pro tertia vice in quadruplũ, videlicet in quatuor ſolidis Turon. Pro quarta vice in triplũ, videlicet in octo ſolidis Turonẽ. Etſi quinto reciderint, in priſione ad panem & aquã per tempus à locorũ iudicibus arbitrandũ teneantur. Et ſi pœnis ſupradictis caſtigari noluerint, neq; malas eorum deſerere voluerint conſuetudines, publice die mercati, vel ſolenni pilorizentur, vt cæteris transeat exemplum.

Blaſphematores qua pœna mulctandi ex ordinatione Lud. XII.

Et quaſi idem per Carolum VIII. ſancitũ ac ſtatutum fuit, excepto quod in maiori emenda, ſi facultates bonorũ ſuppetãt, cõdemnari debent. Sed per aliam Ludouici XII. conſtitutionem blaſphematores tam pro 1.2.3. & 4. vicibus, in pecunia, ad iudicis arbitrium condemnantur: in ſecunda, tertia & reliqua duplicantur, triplicantur, & quadruplicantur, quæ in eas diuiduntur partes, vna ſcilicet Regi, alia fabricæ parochialis eccleſiæ, & alia denunciatori adiudicatur. Et pro quinta vice ad carcanum & pilorium die mercati, vel alia ſolenni demorentur, ab hora mane octaua vſq; ad horã primã poſt meridiem, etiam cum omnibus iniuriis & opprobriis à tranſeuntibus inferendis. Et nihilominus ad iudicis arbitrium mulctabũtur. Etſi ſoluendo non fuerint, ad carcerẽ cũ pane & aqua per tempus, ad idem iudicis arbitriũ moderandũ, habito ad emendam pecuniariã reſpectu ponãtur. Et pro ſexta vice labiũ ſuperius, & pro ſeptima labium inferius cum ferro calido ſcindatur, taliter quod dentes eorum apparentes ab omnibus videantur. Et pro octaua vice, quod lingua intotum ſibi præſcindatur.

IX. *De horrendo interitu blaſphemi potentiam beatiſſimæ Virginis* MARIAE *irridentis.*

Ex Anna[…] Fr. Bencii[…] an. 1588.[…] rebus Col[…] Pacenſis […] Prouerb. Peruana, Io. Bonif[…]cius lib. […] hiſt. Virg[…] c. 2.

Audite nunc exemplum memorabile, quod propter rei atrocitatem per totum regnum fama vulgauit. Quidam ad turpem concubinatum Indam fœminam pellexerat, quam cum aliquando ad infauſtum torum vi, miniſque compuliſſet, profecta nocte cælum tonitru concuti, tremeſcere terra, denſaſque inter tenebras micare ignes, & per feneſtrarum rimas effundi, vt ferirent oculos animoſq; adulterorum. Cadit interea ſciſſis nubibus largifluus imber cũ grandi grandine crepitante ſuper tectũ. Hic mulier ſubito pauore correpta; Virgo, inquit, Maria fer opem tuere me, obſecro. At vir ferox & impius mediam complexus; tace, ſis ſtulta, ſcilicet auxiliũ vllum ferre poteſt Maria; abſcidit extremam vocẽ fulmen ſubito, quod intonuit & adhuc loquentem auellit ab amplexu mulierculæ, quatuorque aut quinque paſſus eiecit extra lectum, & flamma corripit arida nutrimenta: ſurgit mulier perterrita, miſerum inclamat, excitat, percellit: nempe metu exanimatum, non exanimam putabat. Trahit digitos pedum, corruunt pedes ipſi, diuelluntur, conantem domo egredi, & mortuum extrahere, impediebat ignis introrſum repellens. Ad extremum vociferata horrendum conciuit vicinos, & ægre protracto informi cadauere, reperiunt hominẽ mirum dictu, hiante ore, ſine vllis dentibus, ſine lingua omnia præterea membra ita ſoluta & fluxa, vt vel leuiter contrectata manum ſequerentur.

Potenti[…] B. Virgi[…] Mariæ i[…] dens ful[…]ne inter[…]

Hic finis impuri, impudicique hominis fuit: at mulier alieno malo edocta, quanquam extra periculum, non extra metum, cum vnde quadraginta millia paſſuum confeciſſet, ad noſtrum templum ſe contulit meliori vitæ inſtituendæ.

Infauſtu[…] impuri […]minis i[…]ritus.

X. *Miles minitans B. Virgini Hallenſi iniuriam inferre, ipſemet pœnam incurit.*

Iuſtus Li[…]pſius in m[…]culis D. V[…]ginis Hal[…]ſis prope […]xellam c[…] an 1580.

Anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo, cum Oliuerius Tempelius Hallas obſideret, erat inter milites quidam Ioannes Zuuichius, quæ iactabat palam ſe ſuis manibus Hallenſi muliercula (Dei parentem intelligebat) naſum abſciſſurum. Sed hæc mox procurat glande plumbea excuſſa ſcurræ illi ipſi naſum auferri. Pœnam habuit, & irriſum inter ipſos commilitones perpetuum meruit, qui itentidem hominem ad naſum recipiendum Hallas mittebant.

FINIS

Ad maiorem Dei, & beatiſſimæ Deiparæ Virginis gloriam.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0030910

FLORES EX
PLORV.

P. Antonio Da[illegible]